

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์
และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

นางสาวจรีพร นาคสัมฤทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2555
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและเพิ่มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นเพิ่มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

**AN ADMINISTRATIVE PROCESS FOR ALTERNATIVE SCHOOLS BASED ON
THE SOFT SIDE MANAGEMENT AND HUMANISTIC EDUCATION CONCEPTS**

Miss Jareeporn Naksamrit

**A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Educational Administration
Department of Educational Policy Management and Leadership
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2012
Copyright of Chulalongkorn University**

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหาร
ที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

โดย

นางสาวจรีพร นาคสัมฤทธิ์

สาขาวิชา

บริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษานิพนธ์

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รัชพลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วัลย์พร ศิริภิรมย์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ปิยพงษ์ สุขเมตติกุล)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.อาจอง ชุ่มสาย ณ อยุธยา)

จรีพร นาคสัมฤทธิ์ : กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม . (AN ADMINISTRATIVE PROCESS FOR ALTERNATIVE SCHOOLS BASED ON THE SOFT SIDE MANAGEMENT AND HUMANISTIC EDUCATION CONCEPTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ.ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล , อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม : รศ.ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 451 หน้า.

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ศึกษาโรงเรียนทางเลือกที่มีการปฏิบัติที่ดีที่สุด และพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยายและพรรณนาประกอบข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนทางเลือก ตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม 2) ศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนทางเลือก 5 แห่งที่มีแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และใช้แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม 3) ร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ 4) จัดประชุมกลุ่มเพื่อเสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกและรับฟังข้อเสนอแนะ 5) ปรับปรุงและนำเสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารโรงเรียนทางเลือกมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกเรื่อง โดยแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ความต้องการจำเป็นในแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์คือ ความอยู่รอด ความพอเพียง โลก และความยั่งยืน และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมคือ การรับใช้สังคมและการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น ในโรงเรียนทางเลือกกรณีศึกษามีผลด้านการวางแผนที่สำคัญกับเรื่องความอยู่รอด ความพอเพียง โลก และความยั่งยืน การดำเนินการโดยให้ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษาที่เน้นมนุษย์และประเมินผลการบริหารงานด้วยการให้คุณค่าแก่ครู และให้ครูนำศักยภาพตนเองออกมาใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน ประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่นตรงกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ ผู้วิจัยนำผลมาพัฒนาเป็นกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน (Soft Side Based-Alternative School Management: SBASM) มี 3 องค์ประกอบคือ 1) การวางแผนมาตรการความอยู่รอด ความพอเพียง โลก ความยั่งยืน การรับใช้สังคม และการยอมรับนับถือตนเอง 2) การดำเนินการด้วยการร่วมกันระบุผลลัพธ์ที่เกิดจากการวางแผน กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ ระบุและเรียงลำดับความสำคัญก่อนวางแผน ศึกษาสภาพปัจจุบัน จัดทำคู่มือที่เน้นมนุษย์ สร้างกลยุทธ์ร่วมกัน ในทีมงาน จัดหาทรัพยากร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดำเนินการความพอเพียงและช่วยเหลือสังคมด้วยทักษะที่หลากหลาย ใช้การเสริมแรงทางบวก ครูมีโอกาสดังความคิดเห็นต่อผู้บริหาร และผู้เรียนมีโอกาสดังความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้สำหรับพัฒนาตนเอง 3) การประเมินผล มีการตรวจสอบการปฏิบัติจริงตามที่วางแผนไว้ทั้งผลงานที่เป็นรูปธรรมปฏิบัติปัจจุบัน เน้นรูปแบบการประเมินที่หลากหลาย มีระบบรายงานผลในรูปแบบสภาพจริง ตรวจสอบการบรรลุ ผลตามแผน รายงานการจัดการศึกษา ปรับปรุงแนวทางการศึกษาที่เน้นมนุษย์ของโรงเรียน เป็นต้นแบบเผยแพร่แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน บุคลากรและผู้ปกครองมีความพึงพอใจ ภาคภูมิใจ และมีความสุข

ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา..... บริหารการศึกษา..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา..... 2555..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5284206427 : MAJOR EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEYWORDS : ADMINISTRATIVE PROCESS/ALTERNATIVE SCHOOLS/SOFT SIDE MANAGEMENT/
HUMANISTIC EDUCATION

JAREEPORN NAKSAMRIT: AN ADMINISTRATIVE PROCESS FOR ALTERNATIVE SCHOOLS
BASED ON THE SOFT SIDE MANAGEMENT AND HUMANISTIC EDUCATION CONCEPTS.

ADVISOR: ASST. PROF. NANTARAT CHAROENKUL, Ph.D., CO-ADVISOR: ASSOC. PROF.
KIATIWAN AMATYAKUL, Ph.D., 451 pp.

The purposes of this study were 1) to investigate the current and desired state of an administrative process for alternative schools, to study the best practice of alternative schools and to develop an administrative process of alternative schools based on the soft side management and humanistic education concepts. The research methodology was descriptive and narration using both quantitative and qualitative approaches. This research had five phases: 1) to study the current state and desired state and priority needs of an administrative process in alternative schools based on the soft side management and humanistic education concepts. 2) to study 5 cases of alternative schools recognized as best practices in translating these concepts into action. 3) to design guidelines for an administrative process of alternative schools based on the soft side management and humanistic education concepts 4) to verify the guidelines on their appropriateness and feasibility 5) to improve and propose the guidelines for an administrative process for alternative schools based on the soft side management and humanistic education concepts.

The results showed that the average values of the desired state were higher than those of the current state in all aspects. According to priority needs, the administration of alternative schools focused on the soft side management and humanistic education concepts. These concepts included survival (viability), self-sufficiency, awareness of the planet, sustainability, service to the society, and self-respect and respect for others. From the case studies, it was found that, in managing alternative schools, administrators should concentrate on planning based on the soft side concept, implementing by administrators, teachers, staff, parents and communities involved in the management of soft side and humanistic education, evaluating by giving value to teachers, encouraging them to use full potential for teaching soft side in schools, evaluating students by various methods and flexibility to seek their full potential. An administrative process developed from this study was "Soft side Based-Alternative School Management (SBASM)" consisting of three components. 1) The first involved planning measures for survival (viability), self-sufficiency, awareness of the planet, planning for sustainability, service to the society, and self-respect and respect for others. 2) The second component included implementation by determining the outcome (goal) of the plan(Outcome-Based Participative Operation), outlining the indicators of success, identifying and prioritizing them before planning, observing the present situation of schools, making soft side management guidelines for staff and personnel, having people plan strategies together in team, providing resources, supporting and helping one another, running sufficiency and social services in various ways, using positive reinforcement, and giving teachers the opportunity to provide feedback. 3) The third components involved evaluating the real performance identified in the monitoring plan using tangible results, applying multi-approaches of evaluation and the system reporting based on the real situations, monitoring effectiveness of the plan, reporting the success and improvement of alternative education, exchanging knowledge derived from the study of prototypes of learning for alternative education to promote satisfaction, pride, happiness and joy of working and learning of teachers, students and parents.

Department : Educational Policy Management and Leadership Student's Signature

Field of Study : Educational Administration Advisor's Signature

Academic Year : 2012 Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” จาก กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ และ

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล และรองศาสตราจารย์ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล ครูผู้เป็นที่ปรึกษาและเอื้ออำนวยความสะดวกทำให้เกิดความเบิกบานทาง ปัญญาและความรู้ กราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการ แก่ข้าพเจ้าจนประสบ ผลสำเร็จในการคิดใคร่ครวญ

กราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ดร.พทุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา อาจารย์ดร.วัลย์พร ศิริภิรมย์ อาจารย์ ดร.ปิยพงษ์ สุขเมตติกุล ที่ ร่วมกันตรวจสอบวิทยานิพนธ์และ ความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์นี้

กราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ระพี สาคริก ศาสตราจารย์กิตติคุณสุนน อมรวิวัฒน์ ที่นำ แนวทางการศึกษาของความเป็นมนุษย์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ขอขอบคุณอาจารย์รัชนี้ ชงไชย อาจารย์ รัชนี้ อมาตยกุล อาจารย์ยุทธรชัย เฉลิมชัย ที่ให้คำปรึกษาพูดคุยในเรื่องการศึกษาทางเลือก และ อาจารย์ดร.เฟื่องอรุณ ปรีดีติติก คุณจินตนา ตั้งตริยรัตนกุล คุณอออรุณ สการี และ Dada Dr. Shambhushivananda ผู้ให้คำแนะนำปรึกษา และขอบคุณกัลยาณมิตรการศึกษาทางเลือกทุกท่านที่ ได้สร้างประสบการณ์รู้และสร้างองค์ความรู้ร่วมกันด้านการศึกษาทางเลือก

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่แนะนำเพื่อการปรับปรุงแก้ไขงานชิ้นนี้ ตลอดจนท่าน ผู้อำนวยการโรงเรียนทางเลือก ครู นักเรียน และทุกคนที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ขอขอบคุณนิสิตระดับมหับัณฑิตและดุขฎีบัณฑิตสาขาบริหารการศึกษาระดับปี 2552 ทุกท่านที่ ได้ส่งเสริมและมีจิตอาสาช่วยกันเรียนจนจบ ตลอดจนขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านของคณะครุศาสตร์ และหอสมุดกลางที่อำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าวิจัย

ขอบคุณนางสาวภัทร์สุดา คมขำ นางพรพิมล คมขำ และคุณปฐม ยิ้มขาวที่ช่วยเป็นกำลังใจ ให้กำลังทางบวกสนับสนุนทางการเรียน

สุดท้ายนี้ขอระลึกถึงคุณของนายชลิต นาคสัมฤทธิ์ และนางสาวเฉลา เรื่องรักษา ผู้เป็นครูใน ระบบ นอกระบบ และตามอัครยาตย์ ตั้งแต่ลี้มตาตุโลกและอบรมส่งสอนมาในแต่ละช่วงวัยของชีวิต เป็นพลังส่งเสริมให้ข้าพเจ้าประสบความสำเร็จทางวิชาการและการทำวิทยานิพนธ์นี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก	12
แนวคิดการจัดการศึกษาแนวมนุษยนิยม.....	38
การจัดการศึกษาทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์ในสังคมไทย.....	47
แนวคิดพุทธ.....	48
แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส.....	56
แนวคิดสัตยาไส.....	70
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก.....	72
แนวคิดการบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์.....	100
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	129

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	140
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	140
ขั้นตอนการวิจัย.....	140
ประชากรและการวิเคราะห์เลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	141
การวิจัยกรณีศึกษา.....	144
กรณีศึกษา.....	144
การเลือกกรณีศึกษา.....	144
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	147
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	148
การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	150
 บทที่ 4 สภาพการบริหารของโรงเรียนทางเลือก.....	 152
สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของโรงเรียนทางเลือก.....	152
สภาพการบริหารโรงเรียนทางเลือกในภาพรวม.....	166
สภาพการบริหารโรงเรียนแยกตามรายกลุ่ม.....	179
สภาพการบริหารโรงเรียนแบ่งตามที่ตั้ง.....	201
สภาพการบริหารโรงเรียนแบ่งตามที่มาของแนวคิด.....	209
กรณีศึกษาโรงเรียนทางเลือก.....	216
กรณีศึกษา A.....	219
กรณีศึกษา B.....	236
กรณีศึกษา C.....	272
กรณีศึกษา D.....	287
กรณีศึกษา E.....	298
 บทที่ 5 การพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก.....	 319
ร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกฉบับที่ 1.....	322
ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มโรงเรียนทางเลือก.....	325
การนำเสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ฉบับแก้ไข.....	331
แนวทางการนำกระบวนการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ไปใช้.....	342

บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	344
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	344
วิธีดำเนินการวิจัย.....	344
สรุปผลการวิจัย.....	345
อภิปรายผลการวิจัย.....	377
ข้อเสนอแนะ.....	384
รายการอ้างอิง	386
ภาคผนวก.....	398
ภาคผนวก ก.....	399
คู่มือการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน.....	400
ภาคผนวก ข.....	410
หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย.....	411
หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	413
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	414
รายละเอียดแหล่งข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง.....	414
รายชื่อสถานศึกษาที่เป็นแหล่งข้อมูลการวิจัย.....	414
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย.....	416
ผลจากการตรวจสอบแบบสอบถามด้วยค่า IOC.....	441
หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย(จากการสัมภาษณ์).....	442
แนวคำถามสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาการบริหารที่เน้นมนุษย์.....	443
ภาคผนวก ค.....	446
รายนามผู้ทรงคุณตรวจ(ร่าง) กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก.....	447
หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจ(ร่าง) กระบวนการบริหารฯ.....	448
แบบประเมินความเหมาะสมของ(ร่าง) กระบวนการบริหารฯ.....	449
หนังสือเชิญผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม.....	450
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	451

สารบัญญัตินี้

ตารางที่	หน้า
1	แนวคิดกรมหรือคุณลักษณะที่บอกรถึงการเป็นสถานศึกษาทางเลือก..... 34
2	แนวคิดการจัดการศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบของรัฐตามแนวคิดการจัดการศึกษาแบบตะวันตก..... 35
3	แนวคิดการจัดการศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบของรัฐตามแนวคิดการจัดการศึกษาแบบตะวันออก..... 36
4	ข้อเปรียบเทียบระหว่างการศึกษาระแสหลักและการศึกษาทางเลือกตามแนวพุทธ 51
5	ความสัมพันธ์ระหว่างโยคะและเนื้อหาวิชา..... 63
6	กระบวนการบริหารตามแนวคิดปรัชญาการศึกษา..... 77
7	ลักษณะของทัศนคติสองแบบในกระบวนการบริหาร..... 82
8	มาตรฐานและตัวบ่งชี้โรงเรียนทางเลือกที่มีประสิทธิภาพ..... 97
9	ลักษณะเด่นและคำจำกัดความของการบริหารทรัพยากรมนุษย์..... 111
10	การวัดการปฏิบัติการรายงานประจำปีและการทำงานของพนักงาน..... 111
11	ความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการทำงานและผลที่ได้จากกระบวนการบริหารที่.. เกี่ยวข้องกับมนุษย์..... 112
12	ลักษณะของโรงเรียนทางเลือกที่เป็นกรณีศึกษาตามเกณฑ์เบื้องต้น..... 145
13	สภาพการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมในภาพรวม..... 166
14	สภาพการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมตามความคิดเห็นของผู้บริหาร..... 179
15	สภาพการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมตามความคิดเห็นของครูผู้สอน..... 188
16	สภาพการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็น..... มนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมตามความคิดเห็นของผู้เรียน..... 197
17	ความต้องการการบริหารโรงเรียนทางเลือกในภาพรวมจำแนกตามที่ตั้ง..... 201
18	ความต้องการการบริหารโรงเรียนทางเลือกของผู้บริหารจำแนกตามที่ตั้ง..... 203
19	ความต้องการการบริหารโรงเรียนทางเลือกของครูผู้สอนจำแนกตามที่ตั้ง..... 206
20	ความต้องการการบริหารโรงเรียนทางเลือกของผู้เรียนจำแนกตามที่ตั้ง..... 208
21	ความต้องการการบริหารโรงเรียนทางเลือกในภาพรวมจำแนกตามที่มา..... ของแนวคิด..... 209

ตารางที่		หน้า
22	ความต้องการการบริหารโรงเรียนทางเลือกของผู้บริหารจำแนกตามที่มา..... ของแนวคิด.....	211
23	ความต้องการการบริหารโรงเรียนทางเลือกของครูผู้สอนจำแนกตามที่มา..... ของแนวคิด.....	213
24	ผลการประเมินคุณภาพโรงเรียนทางเลือกที่เป็นกรณีศึกษาจากสมศ.....	217
25	กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้น..... ความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมจากกรณีศึกษา.....	310
26	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก.....	326

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	9
2	รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกใน 3 รูปแบบ.....	24
3	การทำงานของกระบวนการ.....	74
4	การบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์โดยใช้หลัก 3Ps.....	118
5	ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	151
6	จำนวนโรงเรียนทางเลือกแบ่งตามเขต.....	152
7	จำนวนโรงเรียนทางเลือกแบ่งตามภาคต่างๆของประเทศไทย.....	153
8	ประเภทการศึกษาที่โรงเรียนทางเลือกแต่ละโรงเรียนจัดขึ้น.....	153
9	จำนวนประชากรตัวอย่างในโรงเรียนทางเลือกที่ศึกษา.....	154
10	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มต่างๆ.....	155
11	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำแนกตามเพศ.....	155
12	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำแนกตามระดับอายุ.....	156
13	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามที่ตั้ง.....	157
14	จำนวนผู้บริหารและครูจำแนกตามระดับการศึกษา.....	157
15	จำนวนผู้บริหารและครูจำแนกตามผู้รับผิดชอบการก่อตั้ง.....	158
16	จำนวนผู้บริหารและครูที่จัดการศึกษาทางเลือกตามกลุ่มเป้าหมาย.....	159
17	จำนวนผู้บริหารและครูโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดปรัชญาการศึกษา.....	159
18	จำนวนผู้บริหารและครูโรงเรียนทางเลือกจำแนกตามลักษณะการรวมกลุ่ม....	160
19	จำนวนผู้บริหารจำแนกตามตำแหน่ง.....	161
20	จำนวนผู้บริหารที่บริหารโรงเรียนทางเลือกประเภทต่างๆ.....	161
21	จำนวนครูจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน.....	162
22	จำนวนครูจำแนกตามระดับชั้นที่สอน.....	162
23	จำนวนครูจำแนกตามภาระหน้าที่ในการสอน.....	163
24	ครูจำแนกตามภาระหน้าที่ในการรับผิดชอบผู้เรียน.....	163
25	จำนวนผู้เรียนจำแนกตามระดับการศึกษา.....	164
26	จำนวนผู้เรียนจำแนกผลการเรียนตามเกณฑ์สถานศึกษา.....	164
27	จำนวนผู้เรียนจำแนกตามระยะเวลาที่เข้าศึกษาในโรงเรียน.....	165
28	จำนวนผู้เรียนจำแนกตามรูปแบบการให้บริการของโรงเรียน.....	165
29	ร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน.....	
	ฉบับที่ 1.....	325

ภาพที่	หน้า
30	การพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน.. 330
31	กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน..... 332
32	แนวทางการนำกระบวนการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน..... ไปสู่การปฏิบัติ..... 343
33	ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกด้านการวางแผน..... 348
34	ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกด้านการดำเนินการ..... 351
35	ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกด้านการประเมินผล..... 353
36	ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามที่ตั้งด้านการวางแผน..... 354
37	ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามที่ตั้งด้านการดำเนินการ..... 355
38	ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามที่ตั้งด้านการประเมินผล..... 356
39	ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่มาจากแนวคิดด้านการวางแผน..... 357
40	ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่มาจากแนวคิดด้านการดำเนินการ..... 358
41	ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่มาจากแนวคิดด้านการประเมินผล..... 359
42	กระบวนการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐานสำหรับโรงเรียน.... ทางเลือก..... 376

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาไทยที่ผ่านมาจนถึงยุคปัจจุบันมีการปฏิรูปรอบที่ 1 (พ.ศ. 2541-2551) แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพและคุณภาพที่เท่าเทียมกันเท่าที่ควร ในการปฏิรูปการศึกษารอบที่ 2 (พ.ศ.2552-2561) ผู้ที่ได้รับผลจากการจัดการศึกษาเช่นผู้ปกครอง ผู้เรียน และนักการศึกษาจึงผลักดันแนวความคิดในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนทุกด้าน และทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง โดยนำเสนอการจัดการศึกษาในรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก และสนับสนุนให้เกิดกฎหมายรองรับการจัดการศึกษาทางเลือก ให้สิทธิเสรีภาพในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาทางเลือกมีอยู่ในสังคมไทยมากกว่า 3 ทศวรรษ และมีนวัตกรรมทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการกลมเกลียว ความเป็นมนุษย์ ให้ความรู้ทางวิชาการและพัฒนาทักษะชีวิตต่าง ๆ ซึ่งการบริหารจัดการศึกษา อยู่บนฐานของการเคารพสิทธิของมนุษย์ในการที่จะเรียนรู้ตามศักยภาพความสามารถและความต้องการของตน รวมถึงการให้โอกาสและสิทธิขั้นพื้นฐานทางด้านการศึกษาแก่ทุกคนและทุกกลุ่มอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน สำหรับในประเทศไทยแถบตะวันตกนั้นการศึกษาทางเลือกมีความหมายเฉพาะคือการจัดการศึกษาที่ออกแบบมาสำหรับเด็กที่มีความเสี่ยง(at-risk students) จัดการศึกษาเป็นเหมือนกระบวนการ เพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมและปัญหาทางด้านการเรียนรู้ (Kowalski, 2008: 22) ส่วนสังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วบนกระแสการพัฒนาของสังคมสมัยใหม่ มีเด็กจำนวนมากที่เสี่ยงต่อการเรียนไม่จบจากปัญหาต่าง ๆ และไม่ได้ รับการศึกษาที่เหมาะสม การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง อย่างมากในช่วง ทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิดใหม่ทางการศึกษาที่หลากหลายถูกนำมาใช้ในสังคมไทย ส่งเสริม สนับสนุนสิทธิโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียน การศึกษาทางเลือก จึงอยู่คู่ขนานกับการจัด การศึกษาแบบเดิมมาตลอดโดยการจัดการศึกษาทางเลือกมีทั้งในระบบ นอกกระบบ และตาม อัยาศัย (รัชนี้ ธงไชย, 2553) โรงเรียนทางเลือกบางแห่งปฏิเสธที่จะนำหลักสูตรแกนกลางของ รัฐมาใช้ เนื่องจากความตายตัวไม่ยืดหยุ่นไม่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตรงกับสภาพ ความต้องการในการเรียนรู้ ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนทางเลือกบางแห่งก็ยังคงใช้หลักสูตร แกนกลางทางการศึกษาของชาติ แต่มีการปรับกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ และปรับเนื้อหาบางส่วน ในหลักสูตร การที่โรงเรียนทางเลือกจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายก็ เพื่อมุ่งพัฒนามนุษย์ที่มี พื้นฐานของความแตกต่างทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความสามารถเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนา ตนเอง สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล แม้ว่าโรงเรียนทางเลือกจะแตกต่างกัน

มากในโครงสร้างทฤษฎีและเป้าหมายของแต่ละโรงเรียนทางเลือก (Cable, et al., 2009: 3) สังคมไทยก็ยังมีการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม ผู้ปกครองหรือผู้เรียนมีสิทธิที่จะเลือกเรียนตามความสนใจ จากการที่รัฐเปิดโอกาสและให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนทางการศึกษา ดังจะเริ่มเห็นได้ จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยเฉพาะในมาตรา 42 บุคคลย่อมมีเสรีภาพทางวิชาการ มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มาตรา 81 รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของชาติเป็นต้นนำไปสู่การประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้มีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคนของชาติอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันสู่การปฏิรูปการศึกษารอบที่ 2 (พ.ศ. 2552 - พ.ศ. 2561) นอกจากนี้การศึกษาทางเลือกยังได้รับการยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของปฏิรูปการศึกษา และการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายของสังคมไทยมากขึ้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สานเจตนารมณ์เรื่องสิทธิเสรีภาพทางการศึกษาของประชาชน และมีการเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในมาตรา 49 (3)

“การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือองค์กรเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ” (ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก, 2550: 15)

การปฏิรูปการศึกษาปัจจุบันจะพบว่าด้านวิสัยทัศน์มีการมุ่งเน้นให้ “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในระบบโรงเรียน นอกกระบวนโรงเรียนและตามอัธยาศัยอย่างมีคุณภาพ ซึ่งการศึกษาทางเลือกอยู่ในการศึกษาทั้งสามระบบ ส่วนด้านความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองมุ่งเน้น 1) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา (คุณภาพคนไทยยุคใหม่ ครูยุคใหม่ สถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการบริหารจัดการใหม่) 2) การขยายโอกาสทางการศึกษา 3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา และในแผนงานริบถ้วนระยะแรก (พ.ศ.2552-2554) แผนงานที่ 3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนที่เน้นการลดบทบาทของรัฐในการจัดการศึกษาเป็นหลักมาเป็นผู้กำกับนโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษา นิเทศและติดตามประเมินผลการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาต้นแบบที่ดี จัดให้มีการส่งเสริมสนับสนุนยกย่องและขยายผล เพื่อให้การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมาตรฐานและสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ (แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559):ฉบับสรุป,2553) เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและพ่อแม่ผู้ปกครอง

โดยให้มีการสนับสนุนการศึกษาทางเลือก ส่งเสริมสนับสนุน สถาบันต่างๆ ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอก ชน องค์กรวิชาชีพและ สภาหอการค้าไทยให้มีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และ คุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนมากขึ้นในรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งจุดเน้นในแผนส่งเสริมการ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการ จะเห็นได้ว่าการจัดทำ แผนการบริหารจัดการ การระดมทรัพยากร การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก และการมีส่วนร่วม ของภาคส่วนต่างๆ เป็นการสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างเปิดกว้าง

จากการที่แผนการศึกษาแห่งชาติมีแผนงานส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นการมี ส่วนร่วมและให้มีความหลากหลายในการบริหารจัดการศึกษา การสร้างต้นแบบด้านการบริหาร จัดการศึกษาในสถานศึกษาทางเลือกจึงเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากสถานศึกษา เป็นหน่วยการศึกษาแรกที่จะก่อให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา ควบคู่กับการดำเนินการตาม นโยบายของรัฐ หากรัฐมีการร่วมมือกับเอกชน องค์กรเอกชน จัดให้มีการส่งเสริมการบริหาร จัดการศึกษาที่ดีมีประสิทธิภาพย่อมส่งผลในการพัฒนาประเทศระดับมหภาคต่อไป ซึ่งจะทำให้คน ไทยมีคุณภาพและพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การบริหารจัดการในช่วงยุคปฏิรูปการศึกษาทั้งสองรอบระหว่างปี พ.ศ. 2541-2561 มี การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา และทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มี การผลักดันการศึกษาทางเลือก เนื่องจากความจำเป็นในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพในระบบ การศึกษายังไม่ทั่วถึงและเท่าเทียม โรงเรียนทางเลือกจึงเกิดขึ้นหลายแห่งและมีการขับเคลื่อน ในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก และได้รับการยอมรับตามกฎหมาย ในการเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้นทั้งโรงเรียนทางเลือกในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย โดยเฉพาะสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบของรัฐ(สุชาติดา จักร์พิสุทธิ์และคณะ, 2548: 72) ที่เป็นโรงเรียนเอกชน โรงเรียนของรัฐ และโรงเรียนในกำกับของรัฐ นอกจากนี้ยังมี สถานศึกษาทางเลือกที่จัดโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษาทางเลือกนอกระบบของ รัฐและสถานศึกษาทางเลือกที่มีสถานภาพเป็นศูนย์การเรียนรู้เข้าร่วมด้วย (โครงการศึกษาวิจัย การศึกษาทางเลือกเพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะ,2553) การศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมกับสังคมไทย ยังต้องอาศัยการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง การศึกษาทางเลือกมีความ พยายามที่จะพัฒนาขึ้นในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลากว่า 30 ปี ปัจจุบันมีความชัดเจนใน รูปแบบการจัดการเรียนการสอน แต่กระบวนการบริหารสถานศึกษาทางเลือกยังมีผู้ศึกษาไว้ไม่ มากนัก การ จัดการการศึกษาทางเลือกกระยะเริ่มแรกในสังคมไทยเป็นการศึกษาทางเลือกที่นำ แนวคิดตะวันตกเข้ามาใช้เช่น ซัมเมอร์ฮิล (Summer Hill) ส่งเสริมเด็กด้อยโอกาสให้ได้รับ การศึกษาอย่างเท่าเทียม มีการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนและเรื่องสิทธิเสรีภาพ ต่อมาการ จัดการศึกษาทางเลือกได้มีแนวคิดตะวันตกอื่นๆเข้ามาในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งส่วนมาก เน้นที่การพัฒนามนุษย์ที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งพื้นฐานทางกายภาพชีวภาพ สังคม และ

ความต้องการพิเศษเช่น โรงเรียนแนวมอนเตสซอริ (Montessori) แนวอลดอร์ฟ (Waldorf) แนวเร็กจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia Approach) แนวโครงการ (Project Approach) แนวคอนสตรัคชันนิซึม (constructionism) แนวมนุษยนิยมแนวใหม่(Neo-Humanism Approach) แนวสัตยาไส (Satyasai Approach) และแนวพุทธ (Buddhism Approach) เป็นต้น สถานศึกษาหรือโรงเรียนเหล่านี้ มีแนวทางการจัดการและกระบวนการบริหารโรงเรียนที่แตกต่างกันไปตามปรัชญาของการจัดการศึกษา

ส่วนโรงเรียนทางเลือกที่ใช้เน้นการพัฒนาบุษย์ส่วนมากเป็นแนวคิดทางตะวันออก ซึ่งมีอยู่ในสังคมไทยมานานแล้วและกระทำคู่ขนานกับโรงเรียนในระบบของรัฐมาตลอด ตั้งแต่มีการจัดระบบการศึกษา โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้มีการคิดและปฏิบัติจริง ดึงศักยภาพมนุษย์และพัฒนาศักยภาพของเด็กที่ถูกกละเลยจากโรงเรียนในระบบ การเรียนไม่เน้นการท่องจำเนื้อหาสาระทางวิชาการ ผู้เรียนจึงค้นพบความสามารถของตนเองได้ กระบวนการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเป็นกระบวนการที่เด่นชัดในการศึกษาทางเลือก แต่ในกระบวนการบริหารยังมีสิ่งที่ควรศึกษาว่ามีการบริหารเช่นไร จึงมีการจัดกระบวนการสอนที่หลากหลายได้ ซึ่งในอดีตมิได้มีการผลักดันหรือขับเคลื่อนเชิงนโยบายหรือเชิงองค์ความรู้ เนื่องจากผู้บริหารให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก แต่การทำงานกับครูและบุคลากรยังไม่ได้มีการสร้างกระบวนการให้เห็นมากนัก ทั้งนโยบายของรัฐยังไม่ได้ส่งเสริมให้เกิดทางเลือกในการบริหารจัดการศึกษามากนัก โดยหลักผู้บริหารโรงเรียนแบบเดิมจะดำเนินการตามนโยบายการศึกษาโดยมีการเปลี่ยนแปลงยาก การที่การศึกษาทางเลือกมีความผสมกลมกลืนอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมไทย และมีจุดหมายร่วมกันคือการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มองถึงอนาคตของสังคมและโลก มีสิทธิเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพทางการศึกษา การแก้ปัญหาเป็น ช่วยเหลือตนเองและสังคมได้ และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ปัจจุบันโรงเรียนทางเลือกได้รับการยอมรับว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนได้จริงทั้งทางด้านสติปัญญา ค่านิยม และการเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองโลก (World Citizen) และมีระบบการบริหารจัดการที่เป็นนวัตกรรมของการจัดการศึกษาที่แตกต่างออกไปจากแบบเดิม

หากพิจารณาภาพรวมของการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูป(พ.ศ. 2542-ปัจจุบัน) การศึกษาไทยในอนาคตที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้าหรืออีก 100 ปี ข้างหน้านั้นมีแนวคิดที่จะไปในทางปฏิรูปนิยมมากขึ้น และลดแนวคิดพฤติกรรมนิยมลงมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากการเร่งปฏิรูปการศึกษาในสังคมไทย มีการลดบทบาทของผู้บริหารที่มีอำนาจให้กระจายอำนาจสู่ภาคส่วนต่างๆ และลดบทบาทอำนาจสั่งการของครูให้ร่วมคิดร่วมทำร่วมเรียนรู้ไปกับผู้เรียนให้มากขึ้น ส่วนด้านผู้สอนและการบริหารและการจัดการทางการศึกษามีแนวโน้มไปในทางมนุษยนิยมแนวใหม่ (Neo Humanism) มากขึ้นและมีแนวคิดเสรีนิยมต่ำลง (สุกานดา ญาณศิริ, 2541: บทคัดย่อ) จะเห็นได้จากการบริหารที่ผู้บริหารได้ให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนได้ร่วมคิดร่วมทำมากขึ้นในด้านการวางแผน นโยบาย และการบริหารจัดการมิใช่การสั่งการและควบคุมเหมือนแต่ก่อน การบริหารยุคใหม่ไม่ว่าจะเป็นการบริหารเชิงธุรกิจ หรือ บริหารทาง

การศึกษาก็ได้หันมาเน้นแนวคิด Soft side หรือการบริหารที่เน้นมนุษย์ (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2553: 31) เป็นด้านที่ละเอียดอ่อนของคนในองค์กร ให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ที่จะร่วมกันพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

การศึกษาทางเลือกลงให้ความสำคัญกับวิธีการที่หลากหลายในการพัฒนามนุษย์และมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง แต่ ปัจจุบันโรงเรียนทางเลือกลงยังคงต้องเข้าระบบการประเมินคุณภาพทางการศึกษา กลุ่มการศึกษาทางเลือกลงหลายแห่งได้มีการปฏิเสธว่าหลักการประเมินจากหน่วยงานการประเมินผลที่จัดขึ้นมาเป็นระบบนั้น อาจมีเกณฑ์ที่ไม่เหมาะสมกับการประเมินการจัดการศึกษาทางเลือกลง แต่โรงเรียนทางเลือกลงยังเปิดโอกาสให้รัฐเข้าตรวจสอบการจัดการศึกษา แต่ยังคงยืนยันการปฏิบัติตามหลักการศึกษาทางเลือกลงมากกว่า ยึดถือเกณฑ์ที่ตายตัว การบริหารโรงเรียนทางเลือกลงยังเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดในการทำให้โรงเรียนมีคุณภาพควบคู่กับผู้เรียนที่หลุดจากกรอบการประเมินแบบเดิม ๆ ผลจากการประกันคุณภาพโรงเรียนทางเลือกลงที่ได้รับการประเมินจากรัฐ ส่วนมากได้รับการรับรองมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนทางเลือกลงที่อิงกับระบบของรัฐที่มีนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ (สมศ.,2553) ด้านกระบวนการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารมีการประเมินอยู่ในระดับพอใช้และดีขึ้นไป ผลการประเมินที่ผ่านมาแม้ว่าจะเป็นที่น่าพอใจแต่ก็ยังมี ข้อเสนอแนะที่ต้องปรับปรุงแก้ไขและมีแนวโน้มของการต้องปรับปรุงการบริหารโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยส่วนมากโรงเรียนทางเลือกลงจะให้ความสำคัญกับมนุษย์เช่น ครูและบุคลากร รวมทั้งผู้เรียน และมีทัศนะของการมองโลกแบบองค์รวมในการบริหาร การทำให้กระบวนการบริหารให้เป็นการจัดการศึกษาที่มีความสุขและเกิดปัญญา การบริหารจัดการศึกษาที่นำแนวคิดบริหารที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา เป็นมิติที่สัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมของไทยที่เน้นความเจริญงอกงามในตัวมนุษย์ การมีคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาด้านจิตใจและจิตวิญญาณ เป็นกลไกสำคัญที่จะพัฒนาโรงเรียน นำไปสู่การพัฒนามนุษย์ตามเป้าหมายและเกิดความภาคภูมิใจของผู้จัดการศึกษาโดยเฉพาะครูและผู้บริหาร และผู้เรียนก็เป็นผลแห่งความสำเร็จ

ที่ผ่านมาโรงเรียนการศึกษาทางเลือกลงที่อิงกับระบบของรัฐในสังคมไทย ที่นำแนวคิดใหม่ๆในการจัดการศึกษามาใช้ โดยเฉพาะแนวคิดตะวันออกในการจัดการศึกษาเช่น 1)โรงเรียนวิถีพุทธแบบก้าวหน้าและถึงรากถึงโคน (progressive and radical) ซึ่งเป็นโรงเรียนองค์กรเอกชนซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนวิถีพุทธที่จัดการศึกษาในระบบของรัฐตามนโยบาย 2) โรงเรียนแนวคิดสัตยาไสและพุทธ เป็นแนวคิดความเชื่อการพัฒนาแบบองค์รวมเน้นการศึกษาที่เป็นการนำศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนออกมาใช้ (Educare) และการมีคุณธรรม 5 ประการเพื่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ 3) โรงเรียนแนวคิดมนุษยนิยมใหม่ (Neo-humanism) มีแนวคิดความเชื่อเรื่องจิตจักรวาลคลื่นสมอง คุณค่ามนุษย์ และการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือสังคม 4)โรงเรียนพุทธฉือจี้ที่เน้นการศึกษาที่เป็นอิสระและการทำงานเพื่อสังคม 5) โรงเรียนชุมชนพึ่งตนเองจากแนวคิดการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้เป็นโรงเรียนที่มีแนวคิด ต้นกำเนิดมาจก

ทั้งอินเดีย ไทยและไต้หวัน มีการจัดการศึกษาที่ผสมกลมกลืนกับสังคมวัฒนธรรมไทย โรงเรียนทางเลือกบางแห่งมีแนวคิดก้าวหน้าเป็นสากล เพราะปัจจุบันมีการพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนเหล่านี้ให้เกิดขึ้นทั่วโลก ผู้เรียนมีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษและภาษาจีนสื่อสารอย่างเหมาะสมและนิยมแนวคิดแบบพอเพียงเป็นองค์รวม สร้างทางเลือกใหม่ในการพัฒนามนุษย์และสังคมโลก โรงเรียนทางเลือกเหล่านี้มีทั้งโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนเอกชน (Private School) และโรงเรียนองค์กรเอกชน (NGOs) มีกระบวนการบริหารแบบพหุวัฒนธรรมและหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กทุกคน ทั้งเด็กในครอบครัวปกติทั่วไป เด็กยากจน และเด็กด้อยโอกาสให้มีการเรียนร่วมกันได้ เมื่อทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกพบว่า ยังมีงานศึกษาวิจัยการจัดการศึกษาทางเลือกของไทยไม่มากนัก เมื่อเทียบกับกระบวนการบริหารโรงเรียนกระแสหลักตามแบบเดิม (Tradition Schools) ซึ่งมีผู้ทำการศึกษากิจการโรงเรียนในเชิงปริมาณเป็นส่วนมากเช่น งานวิจัยกระบวนการบริหารโรงเรียนของกนกพร จรินทร์รัตนกร (2540) สุวาทินี สลีอ่อน (2549) สุขพร สังคเลิศ (2550) ส่วนงานวิจัยของสุวิมล ว่องวานิช และคณะ (2553) ศึกษากระบวนการพัฒนาการศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพของโรงเรียน ส่วนต่างประเทศมีงานวิจัยของ Agdelen (2005) ศึกษากระบวนการจัดการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเชิงปริมาณโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการจัดการในระบบการศึกษา ที่จำเป็นต่อการฝึกอบรมนักศึกษาและบุคลากรโดยเฉพาะผู้อำนวยการ ครูใหญ่ และครูที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาทางเลือกของไทยเช่น พนายุทธ เขยบาล (2550) ศึกษาเรื่องแบบจำลองการบริหารจัดการโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2553) วิจัยเรื่องการศึกษาทางเลือกเพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาทางเลือกที่มีความหลากหลายให้เป็นรูปธรรมในสังคมไทยให้มากขึ้น และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ, 2555) ศึกษาเรื่องโรงเรียนทางเลือกกับทางเลือกในการศึกษาของประชาชนเป็นการนำเสนอการศึกษาทางเลือกที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่มีการศึกษาวิจัยในโรงเรียนทางเลือกในเชิงลึก

การประเมินคุณภาพทางการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ระบุในรายงานว่าโรงเรียนทางเลือกหรือสถานศึกษาที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ (สมศ.,2553) มีการบริหารงานในระดับพอใช้จนถึงระดับดีมาก มีนวัตกรรมในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียน นอกจากนี้ยังพบข้อเสนอแนะในการประเมินที่ต้องปรับปรุงด้านการบริหาร การบริหารโรงเรียนเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ที่จะนำโรงเรียนไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา ผู้เรียนที่มีคุณภาพ การวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาและพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกขึ้น ในรูปแบบของนวัตกรรมใหม่ที่ใช้แนวคิดการศึกษาที่หลากหลาย นำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนทางเลือกที่มีอยู่ปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพ และใช้ในการพัฒนาการบริหารการศึกษาทางเลือก

เพื่อรองรับการจัดการศึกษาที่หลากหลายในอนาคตและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริงสู่ประชาคมที่มีความหลากหลาย เกิดการปฏิรูปการศึกษาที่มีความหลากหลายในเชิงกระบวนการบริหารจัดการจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ทุก ๆ ด้านในอนาคต และเป็นประโยชน์ต่อนักการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนทางเลือก ครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาทางเลือกและการศึกษาของชาติในภาพรวม

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมเป็นอย่างไร
2. โรงเรียนทางเลือกที่มีการปฏิบัติที่ดี ในการบริหารที่ เน้นความเป็นมนุษย์มีสภาพการบริหารเป็นอย่างไร
3. กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม
2. เพื่อศึกษาโรงเรียนทางเลือกที่มีการปฏิบัติที่ดีในการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์
3. เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

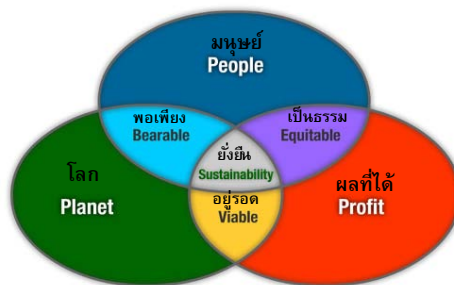
ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาในโรงเรียนทางเลือก ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับการประเมินและรับรองประกันคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) และเป็นโรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดการจัดการการศึกษาที่เน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์
การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์(Soft side management) ของ Wheatley(1990) แนวคิดของ Elkington(1994) และแนวคิดการบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์(Soft HRM) ของ Gill(1999) อธิบายการบริหารด้วยหลัก 3Ps และ 4 องค์ประกอบ

คือ เรื่องโลก (Planet) เรื่องมนุษย์ (People) ผลที่ได้ (Profit) และองค์ประกอบเชื่อมโยงด้านความเป็นธรรม (Equitability) ความพอเพียง (Bearable/Sufficiency) ความอยู่รอด (Viability/Survival) นำไปสู่ความยั่งยืน (Sustainability) เป็นแนวคิดการบริหารที่เป็นองค์รวม และให้ความสำคัญกับการนำเอาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวมนุษย์มาใช้ ดังภาพที่แสดงต่อไปนี้

ที่มา: [http://www. Greeninnovation.com.au](http://www.Greeninnovation.com.au)

2.แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ใช้พื้นฐานทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic theory) ของ Maslow (1970) และ Rogers (1987) นำมาใช้ในการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ (Humanistic education) โดยมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีศักยภาพในตนเองมีเกียรติและศักดิ์ศรี เห็นคุณค่าและนำศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองมาใช้ในการทำงาน การจัดการการศึกษาทางเลือกที่เน้นมนุษย์จึงเน้นความสามารถ เห็นมนุษย์ว่ามีคุณค่า การบริหารจึงมีความยืดหยุ่นใช้วิธีการเสริมแรงทางบวก เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน เน้นความพอเพียง และการรับใช้สังคมอย่างเป็นองค์รวม

3.กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก

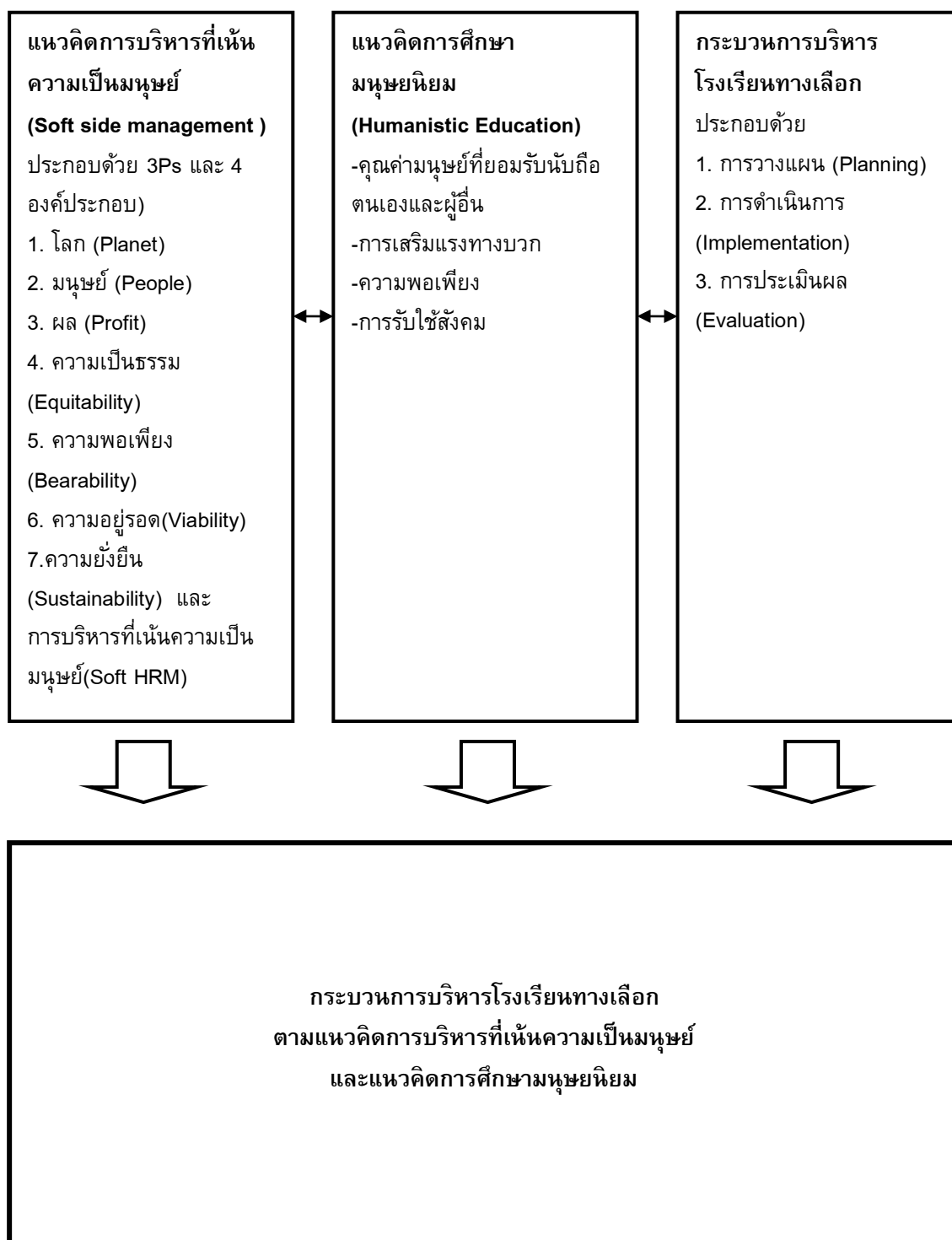
ใช้แนวคิดกระบวนการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

1) การวางแผน (Planning) - วางแผนด้านการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ทั้งด้านโลกมนุษย์และผลที่ได้ซึ่งมีการยอมรับและรับรอง และวางแผนแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมตามปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนทางเลือก

2) การดำเนินงานตามแผน (Implementation) - การปฏิบัติต่อโลกและส่วนรวม และการปฏิบัติต่อมนุษย์ สร้างการยอมรับนับถือตนเองของครูในการทำงาน การสร้างแรงจูงใจทางบวก การฝึกอบรม การสื่อสาร การนำไปปฏิบัติ การทำงานเป็นทีม การตัดสินใจ การประสานงาน และการร่วมคิดร่วมทำอย่างเป็นธรรมชาติ

3) การประเมินผล (Evaluation) - รายงานความสำเร็จของการปฏิบัติการณ์ด้านโลกและมนุษย์ ผลสัมฤทธิ์ด้านความเป็นมนุษย์และทางการเรียนของผู้เรียน ทักษะเจตคติ คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ความสุขความภาคภูมิใจ การมีส่วนร่วม ประเมินผลด้วยวิธีการที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนและรับใช้สังคม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนทางเลือก หมายถึง โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนัก บริหารงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการศึกษาเอกชน(สช.)กระทรวงศึกษาธิการ บริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์และจัด กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่าง ของผู้เรียน มีนวัตกรรมการเรียนรู้อันสร้างสรรค์ตามปรัชญาแนวคิดของตนได้แก่ โรงเรียน แนวคิดพุทธ โรงเรียนแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และแนวคิดเสรีภาพและประชาธิปไตย

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก หมายถึง กระบวนการหรือการดำเนินการจัด การศึกษาแบบองค์รวมเน้นความเป็นมนุษย์โดยมีมุมมองเรื่องโลก มนุษย์ และผลที่ได้กับผู้เรียน สัมพันธ์กัน และมีขั้นตอนของกระบวนการคือ

1) การวางแผน ด้วยการกำหนดแนวทางร่วมกันในนโยบาย มาตรการ กิจกรรม โครงการต่างๆของโรงเรียนที่เน้นมนุษย์ โลก และผลที่ได้กับผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับครู และผู้เรียนในการพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2) การดำเนินการ ด้วยการมีส่วนร่วมในการทำงานของครูและบุคลากร มีการ ปฏิบัติการที่มุ่งเป้าหมายสัมพันธ์กับมนุษย์ โลก และผลที่ได้กับผู้เรียน มีการสร้างแรงจูงใจ ทางบวก เปิดโอกาสให้คนแสดงศักยภาพ ให้เกิดการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นในการทำงาน และจัดการศึกษาและมีการเรียนรู้ร่วมกัน

3) การประเมินผล ด้วยวิธีผลที่สะท้อนการปฏิบัติของโรงเรียนตามแผนที่วาง ไว้เน้นความเป็นมนุษย์ โลกส่วนรวม ผลต่อการพัฒนา ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากที่ได้วางแผน และดำเนินการตามแนวคิดของโรงเรียน

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ (Soft Side Management) หมายถึง การ บริหารตามแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์ มีการดำเนินการทางการศึกษา ประกอบด้วยหลักการ คำหนึ่งถึงโลก(Planet) มนุษย์(People) และผล(Profit)ของผู้เรียนที่มีคุณภาพทั้งทางด้านวิชาการ ทักษะเจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งครูและบุคลากรที่มีสุขภาวะ โด ยมี องค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันคือความเป็นธรรม(Equitability) ความพอเพียง(Bearability) ความ อยู่รอด(Viability) นำไปสู่ความยั่งยืน(Sustainability) เป็นทัศนะการบริหารที่ให้ความสำคัญกับ การนำศักยภาพที่มีอยู่ในตัวมนุษย์มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษารรลุตามเป้าหมาย ของการพัฒนาผู้เรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม (Humanistic Education) หมายถึง การศึกษาที่เน้น ความเป็นมนุษย์ ให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น ใช้วิธีการ เสริมแรงทางบวกด้วยวาจา ด้วยท่าทางหรือ การให้รางวัล การจัดการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่ เน้นความพอเพียงให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพที่มีอยู่เต็มของตนเอง และให้มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและรับใช้สังคมได้อย่างมีความสุข

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาทางเลือกสามารถนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากงานวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการบริหารโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างการบริหาร และการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์
2. ผู้บริหารการศึกษาในสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน(สช.)สามารถ นำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยนี้ ไปประยุกต์ใช้ปรับปรุงกระบวนการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม
3. นักการศึกษาสาขาวิชาบริหารการศึกษาและนักวิชาการที่มีความสนใจทางการศึกษา ทางเลือก สามารถนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้ไปใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาทางเลือกในอนาคต

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งได้เป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก

2. แนวคิดการจัดการศึกษามนุษยนิยม

2.1 การจัดการศึกษาทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์

2.1.1 แนวคิดพุทธ

2.1.2 แนวคิดศาสนาธรรมอื่นๆ

- แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

- แนวคิดสัจยาไส

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก

4. แนวคิดการบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางเลือก

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิด

การศึกษามนุษยนิยม

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก

การศึกษาทางเลือกเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งแก้ปัญหา และสนองตอบความต้องการในการได้รับการศึกษาของผู้เรียนอย่างเท่าเทียม และให้การจัดการศึกษาเป็นโอกาสที่ผู้เรียน ผู้ปกครองจะได้เลือกรับการศึกษาที่เหมาะสมกับการพัฒนาตนเอง มากกว่าที่จะยอมรับการศึกษาที่เป็นแบบเดียว และผลิตคนออกมาในแบบเดียวให้มีทักษะแบบเดียวกัน ซึ่งตามความเป็นจริง มนุษย์มีความหลากหลาย ความสามารถของแต่ละปัจเจกบุคคลจึงมีความหลากหลาย จึงไม่ควรจัดการศึกษาที่กำหนดไว้เพียงแบบเดียวหรือหลักสูตรเดียว ควรมีความหลากหลายให้เลือก และเหมาะสมกับการพัฒนามนุษย์ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในอนาคต ประชากรของไทยมี

จำนวนมากที่ยังไม่ได้รับโอกาสที่เท่าเทียมหรือความเสมอภาคทางการศึกษา ส่งผลไปถึงการเข้าถึงการพัฒนาด้านอื่นๆ และ คนไทยยังอยู่ในวงจรของความไม่รู้ความไม่มีและความเจ็บป่วย ซึ่งการศึกษากระแสหลักยังไม่สามารถจัดการปัญหาเหล่านี้ได้ทั้งหมด การแก้ปัญหาหรือสร้างวิธีคิดใหม่ๆ ในการสร้างความหลุดพ้นจากวงจรแห่งทุกข์และเกิดความสุขในชีวิต

การทำลายระบบนิเวศระดับประเทศจนถึงระดับโลกแสดงถึงปัญหาการที่คนจำนวนมาก แม้จะมีความรู้ทางวิชาการ ทางเทคโนโลยีสมัยใหม่แต่ขาดความตระหนักในการรักษาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม แม้คนจะแข่งขันกันทางด้านวิชาการนำมาเปรียบเทียบ ดังจะเห็นได้จากในปี 2009 มีประเทศชั้นนำของโลกหลายประเทศ ที่เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สูง มีการพัฒนาแบบก้าวหน้าเช่น จีน(เซี่ยงไฮ้) เกาหลี ฟินแลนด์ ฮังการี สิงคโปร์ หลายประเทศอยู่ในเอเชีย ส่วนประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วมีการพัฒนาคนอยู่ในระดับต้นๆ มีระบบการพัฒนาคู ค่านิยมและเทคโนโลยีที่เป็นเลิศ มีระบบการดูแลสิ่งแวดล้อม และธรรมชาติอย่างสมดุลย์ เกาหลี ฮังการี สิงคโปร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีความเป็นเมืองสูง ส่วนจีนแม้จะมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วแต่ทางกลับกันก็มี การทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างมหาดศาล ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กไทยอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย([http://www.pisa.oecd.org/ dataoecd](http://www.pisa.oecd.org/dataoecd), 2010) ซึ่งอาจเป็นที่น่าวิตกถึงการจัดการศึกษาของไทย และส่งผลกระทบต่อการบริหารทางการศึกษาที่ต้องเร่งพัฒนากระบวนการต่างๆ แบบองค์รวมไม่เพียงแต่กระบวนการเรียนรู้ เพราะหากมีการบริหารจัดการไม่เหมาะสมก็อาจนำไปสู่ทิศทางของการไม่ประสบความสำเร็จ หากพิจารณาการศึกษาของประเทศ ที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของ PISA และ OECD เช่น ฟินแลนด์แม้ว่าระบบการศึกษาทางเลือกรูปแบบเป็นทางการจะไม่มีจำนวนมากนัก เมื่อเทียบกับการศึกษาทั้งระบบของฟินแลนด์ แต่ก็ได้รับการยอมรับจากสาธารณะชนทั่วไป เนื่องจากเป็น เรื่องของสิทธิเสรีภาพทางการศึกษาของประชาชนโดยตรง การที่ระบบการศึกษามีความยืดหยุ่นอย่างมาก พ่อแม่ ประชาชนทั่วไป ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นมีสิทธิในการกำหนดแนวทางและจัดการศึกษาของตนจึงเปรียบเสมือนมีทางเลือกอยู่ในระบบการศึกษาปกติอยู่แล้วและพยายามปรับปรุงระบบการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอนเสมอ พยายามสร้างความหลากหลายทางการศึกษาในระบบของตน ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งคณะทำงานขึ้นมาทำการศึกษาทางเลือก เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงระบบของตนต่อไป (พร พันธุ์โอสถ, 2553: 35-36)

การศึกษาทางเลือกปรากฏอยู่ในการปฏิรูปการศึกษาไทย และได้ รับการยอมรับในกฎหมายรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือกในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 12 ที่ระบุว่านอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิ ชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงและใน

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ยังสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและพ่อแม่ผู้ปกครอง จัดให้มีการสนับสนุนการศึกษาทางเลือกรวมทั้งมีแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาแบ่งเป็น 1)การมีส่วนร่วมในกระบวนการเน้นการจัดทำแผนบริหารจัดการ การระดมทรัพยากร การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก 2)การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆเน้นการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553: 61)

ความหมายการศึกษาทางเลือก

การศึกษาทางเลือกมีค่านิยมต่างกันไปตามบริบทของการจัดการศึกษาทางเลือกในแต่ละประเทศและแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาทางเลือก มีทั้งในบริบทเชิงสังคมและบริบทเชิงมนุษยนิยมซึ่งค่านิยมเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก(Alternative Education) มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(สกศ.) แปลความหมายการศึกษาทางเลือกจาก Dictionary of Education ของอังกฤษในเอกสารอัดสำเนา (สุชาติ จักร์พิสุทธิ์ และคณะ, 2548: 54 - 55) ดังนี้

1. การจัดการศึกษาทางเลือก (Alternative Schooling) เป็นคำที่ใช้แสดงถึงรูปแบบของการจัดการศึกษาซึ่งแตกต่างไปจากแบบเดิม (tradition) ที่จัดโดยรัฐหรือโดยตัวแทนอื่น การจัดการศึกษาทางเลือกส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง แบบถอนรากถอนโคน (Radical) และก้าวหน้า (Progressive) เช่น การไม่ใช้หลักสูตรและวิธีการสอนของการศึกษาในระบบ

2. การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) เป็นการศึกษาเชิงอุดมคติเพื่อแสดงถึงคุณลักษณะของรูปแบบการศึกษาที่ไม่ใช้การศึกษาแบบเดิม มักจะถือว่าเป็นโรงเรียนอิสระ (Free School) หรือเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ไม่มีสถาบันการศึกษา (Non-Institutional) และยึดชุมชนเป็นหลัก(Community-base) ลดบทบาทของการจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียน หากเป็นการจัดการศึกษาในโรงเรียนก็จะเป็นการจัดการศึกษาแบบก้าวหน้า (Progressive)

ส่วนในอเมริกากระทรวงศึกษาธิการของสหรัฐ (The U.S. Department of Education) อธิบายไว้ว่า โรงเรียนทางเลือก (Alternative school) คือ “โรงเรียนของรัฐทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (a public elementary/secondary school) ที่ 1) สนองความต้องการเด็กที่ไม่สามารถเรียนได้ในโรงเรียนปกติ 2) จัดการศึกษาที่ไม่ใช่ในระบบทั่วไป 3) ให้บริการเสริมเพิ่มเติมในโรงเรียนปกติทั่วไป 4) อยู่นอกเหนือแบบทั่วไป เป็นการศึกษาพิเศษหรือการศึกษาอาชีพ (USDOE, 2007) การศึกษาทางเลือกมีความหมายพิเศษหลายอย่างและไม่มีคำจำกัดความใดที่เป็นสากล เพราะไม่มีตัวแทนใดเข้ามารับผิดชอบเบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก (Brand & Martin, 2006 อ้างถึงใน Cable, 2009: 3) เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ยังไม่มีหน่วยงานใดที่รับผิดชอบเรื่องการศึกษาทางเลือกโดยตรง ผู้สนับสนุนการศึกษาทางเลือกเชื่อว่า

การพิจารณาถึงโรงเรียนทางเลือกที่แท้จริงต้องมีสาระที่แตกต่างจากแบบเดิมๆ อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่โรงเรียนทางเลือกมีความหลากหลายในบรรดาจำนวนที่มีทั้งหมด ซึ่งในด้านพันธกิจ (Mission statement) ของโรงเรียนทางเลือกควรจะเหมือนกับโรงเรียนทั่วไป (Cable, 2009: 3) ในการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การมีความรู้ทางวิชาการ และทักษะต่างๆในการดำรงชีวิต

โรงเรียนทางเลือกในอเมริกาจากการศึกษาวิจัยของ Raywid (1994) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. เป็นโรงเรียนที่มีโครงสร้างใหม่ (Restructured Schools) และใช้แนวคิดใหม่ทางการศึกษาที่ก้าวหน้า(Use progressive education ideas)
2. เป็นโครงการสร้างระเบียบวินัย (disciplinary programs) ที่เรียกว่า “ที่คุมขังแบบเน้นความเป็นมนุษย์” (soft-cell jails) จัดให้ผู้เรียนที่ใช้ความรุนแรงหรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จัดการศึกษาโดยให้ความใส่ใจเป็นรายบุคคลเพื่อขจัดพฤติกรรมทางลบของเด็ก
3. เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา(Problem-solving school)ออกแบบเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความเสี่ยง(at-risk students)

Raywid (1994) พบว่านักการศึกษา (educators) ในกลุ่มนี้มองผู้เรียนในแง่ดีและให้การส่งเสริมสนับสนุนทางสังคมและด้านอารมณ์ โรงเรียนทางเลือกเป็นเหมือนสถานศึกษาที่ฟื้นฟูและส่งกลับผู้เรียนให้กลับไปเรียนได้ในโรงเรียนปกติ และโรงเรียนที่ประเภท แตกต่างกันนำไปสู่คุณภาพที่แตกต่างกันด้วยในระดับของการจัดการศึกษาตามเป้าหมาย และควมมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการก็ต่างกัน

ความเข้าใจในการศึกษาทางเลือกจากกรณีศึกษาด้านการบริหารการศึกษา (Kawalski, 2008: 22)โดยอ้างอิงจาก Raywid (1994) เช่นเดียวกัน แบ่งการศึกษาทางเลือกเป็น 3 แบบ คือ

แบบที่ 1 โรงเรียนทางเลือกเป็นสถาบันที่เลือกได้ ผู้เรียน อาจเข้าเรียนจนกระทั่งจบโรงเรียนมัธยมปลาย เป็นโรงเรียนที่มีนวัตกรรมใหม่ๆ ไม่เป็นแบบเดิมๆ ทั้งในด้านโครงสร้างทางองค์การและโครงสร้างทางด้านการบริหาร

แบบที่ 2 โรงเรียนทางเลือกเป็นสถาบันที่รับผู้เรียนทั่วไปแบบชั่วคราว จัดเตรียมสิ่งต่างๆให้เด็กที่ให้ออกจากโรงเรียนและมีเป้าหมายเบื้องต้นคือ การปรับพฤติกรรมที่ตั้งใจจะให้หมดสิ้นไปหรือให้มีการต่อต้านจากผู้เรียนลดน้อยลง จากการที่พวกเขาไม่สามารถทนเรียนอยู่ในโรงเรียนเดิมได้ ซึ่งกรณีนี้แตกต่างจากโรงเรียนทางเลือกของไทยที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มปกติที่ต้องการการพัฒนาศักยภาพมากกว่าที่รัฐจัดให้

แบบที่ 3 โรงเรียนทางเลือกมีกระบวนการที่อ้างอิงสถาบัน ที่รับนักเรียนที่ยากต่อการเรียนวิชาการ การเข้าสังคมหรือมีปัญหาทางอารมณ์ เน้นที่การจัดการศึกษาเพื่อส่งกลับคืนที่โรงเรียนเดิมที่ผู้เรียนเมื่อมาเรียนในโรงเรียนทางเลือกแล้ว สามารถ กลับไปเรียนในโรงเรียนเดิม แล้วประสบความสำเร็จในโรงเรียนเดิมได้

จากความหมายข้างต้นโรงเรียนทางเลือกในอเมริกา ส่วนมากจะเป็นโรงเรียนที่แก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์ สังคม พฤติกรรม และการเรียนรู้ ส่วนมากเป็นเด็กที่มีความเสี่ยงต่อการเรียนไม่ประสบความสำเร็จ มีโรงเรียนบางแห่งเป็นโรงเรียนที่สร้างนวัตกรรมตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีลักษณะพิเศษ และมีการรื้อโครงสร้างใหม่ของโรงเรียนในการจัดการศึกษา ซึ่งการศึกษาทางเลือกข้างต้นมีความแตกต่างจากระบบการศึกษาทางเลือกของไทยที่เน้นปรัชญาการศึกษา แนวคิดการพัฒนามนุษย และนวัตกรรมการศึกษาของชุมชนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตอย่างธรรมชาติตามวิถีชีวิตและภูมิปัญญาความรู้ ซึ่งผู้เรียนอาจไม่ใช่กลุ่มที่มีปัญหาทางด้านสังคม อารมณ์ และพฤติกรรมอย่างเช่นในอเมริกา นอกจากเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและอยู่ในภาวะยากลำบากในสังคม หรือเป็นกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับการพัฒนามนุษย์ให้มากขึ้น

ในสังคมไทยมีผู้ศึกษาวิจัยและให้คำนิยามการศึกษาทางเลือกไว้ดังนี้

1) การศึกษาทางเลือกในฐานะคุณค่าและความหมายอันแท้จริงของการศึกษาและการเรียนรู้ (ข้อเสนอยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือก, 2553: 9 - 10) เป็นกระบวนการที่จุดเปลี่ยนทางการศึกษา มี 6 ประการ คือ

ประการแรก การศึกษาคือการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาไม่ใช่แค่สร้างความเป็นพลเมืองของรัฐ หรือตอบสนองการพัฒนาทางเศรษฐกิจของรัฐ แต่การศึกษาเป็นหนทางของการพัฒนาเพื่อให้พ้นจากสัญชาตญาณแบบสัตว์ ความเห็นแก่ตัว เพราะมนุษย์จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดจากผลของการศึกษาเรียนรู้

ประการที่สอง การศึกษาคือทางเลือกที่หลากหลายอันเป็นภาวะตามธรรมชาติ ดังนั้นการศึกษาไม่ใช่การผลิตซ้ำแบบเครื่องจักร แต่คือการสร้างสิ่งละเอียดประณีตในการถักสานจิตวิญญาณและศักยภาพการเรียนรู้ไว้ในตัวมนุษย์แต่ละคน เหมือนการทอผ้าด้วยมือที่ปราณีตมีความแตกต่างสวยงามในแบบของตนแต่ละชิ้น ไม่ใช่ทอด้วยเครื่องจักรที่รวดเร็วและทำเหมือนกันเป็นโหล

ประการที่สาม การศึกษาคือการสร้างสรรควิถีการเรียนรู้ที่สมดุลหลากหลาย การศึกษาไม่ใช่การเรียนหนังสือไปตามแบบเรียนเล่มใดเล่มหนึ่ง แต่เป็นการเรียนรู้ที่เพิ่มความเจริญงอกงามให้กับชีวิต ในเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมองค์รวมความเป็นทั้งหมดของชีวิต ทั้งวิชาการและวิถีชีวิต ความรู้และคุณธรรม ภูมิปัญญาตะวันออกและตะวันตก ความเป็นสากลความเป็นไทย รวมถึงความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม และการให้ความสำคัญต่อหลักสูตรท้องถิ่น

ประการที่สี่ การศึกษาคือการสร้างสรรควิถีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติในการเรียนรู้ของมนุษย์ การศึกษาไม่ใช่การเรียนรู้อัตโนมัติความรู้ แต่คือการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้เพื่อก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของความรู้ในโลก และชีวิตที่ไม่หยุดนิ่งและทวีความซับซ้อน ทำให้ผู้เรียนสร้างทางเลือกและวิธีการเรียนรู้ของตนเองได้ เน้นการ

เรียนรู้จากความเป็นจริง นำไปใช้ในชีวิตจริง มีความสุขในการเรียนจนเกิดความรักที่จะเรียนรู้ทั้งจากสิ่งที่ชอบและอาจไม่ชอบใจ เกิดทักษะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเรียนรู้ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต

ประการที่ห้า การศึกษาทางเลือกคือ การค้นพบตนเองจนประสบความสำเร็จได้ตามศักยภาพของตน การศึกษาไม่ใช่การแข่งขันที่แพ้แล้วคัดออกเสมอไปแต่ควรเป็นสนามแม่เหล็กที่ดึงดูดทุกคนไว้ด้วยความเคารพในศักดิ์ศรี และความสามารถของทุกคน แนวคิดการวัดและประเมินผลการศึกษาจำเป็นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง โดยต้องหันมามุ่งพิจารณาวัดและประเมินผลจากองค์รวมในคุณลักษณะของผู้เรียน หรือพัฒนาการตามสภาพจริงของตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับรูปแบบสาระกระบวนการเรียนรู้ที่จัดและไม่ยึดติดกับมาตรฐานกลางเพียงอย่างเดียวให้มีความยืดหยุ่น

ประการที่หก การศึกษาเป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน การศึกษาไม่ใช่เครื่องแสดงอำนาจเบ็ดเสร็จโดยรัฐ แต่คือสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนที่จะตัดสินใจเลือกวิถีทางแห่งอนาคตของตนเอง ด้วยตนเอง การศึกษาต้องทำให้คนอยู่ได้ และอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีในท้องถิ่นบ้านเกิด และชุมชนมีทรัพย์สินที่มีค่าที่จะสนับสนุนการศึกษาถ้าชุมชนจัดการศึกษาจะเกิดการเห็นความสำคัญในการกำกับคุณภาพ เพราะผู้ที่ถูกประเมินเป็นลูกหลานของตน ถ้าประเมินไม่ผ่านก็ต้องหาจุดบกพร่องและแก้ไขไม่ต้องรอให้ครูรายงานผล

ดังนั้นการศึกษาทางเลือกตามค่านิยมสำหรับสังคมไทย คือ การศึกษาที่พัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความหลากหลายอันเป็นภาวะธรรมชาติ เป็นการศึกษาที่สร้างสรรค์ มีองค์ความรู้ที่สมดุลและผสมผสาน มีวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติ การศึกษาทางเลือกช่วยให้ค้นพบตนเองและนำทางให้ประสบความสำเร็จได้ตามศักยภาพของตน เป็นการศึกษาที่เป็นของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน เป็นมองการศึกษาทางเลือกในฐานะคุณค่าและความหมายอันแท้จริงของการศึกษาเรียนรู้

2) การศึกษาทางเลือกในคุณค่าและความหมายทางปรัชญาการศึกษา มี 3 มิติ คือ

2.1 มิติของการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการ

การศึกษาทางเลือก คือ การมาถึงของสิ่งใหม่ การริเริ่มสร้างความก้าวหน้าใหม่ๆ เพื่อนำเสนอทางออกจากวิกฤตการณ์ให้เกิดการพัฒนาในก้าวต่อไป เป็นไปตามกฎธรรมชาติที่จะต้องมีสิ่งใหม่เข้ามาแทนที่สิ่งเก่า เป็นวิวัฒนาการเช่นเดียวกับแนวทางการเลือกอื่นๆ เช่น เกษตรกรรมทางเลือก เศรษฐศาสตร์ทางเลือก เทคโนโลยีทางเลือก พลังงานทางเลือก การแพทย์ทางเลือก เป็นต้น

2.2 มิติของความแตกต่างหลากหลาย

การศึกษาทางเลือกแตกต่างจากการศึกษากระแสหลักทั่วไป ทั้งในด้านปรัชญาเนื้อหาสาระกระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผลการศึกษา ตลอดจนการบริหารจัดการ

การมีอยู่ของการศึกษาทางเลือกเป็นการยืนยันว่าการศึกษาไม่ใช่เส้นตรงเพียงเส้นเดียว เฉพาะการศึกษาในระบบกระแสหลัก แต่จะต้องมีทางเลือกของการศึกษาเรียนรู้ที่หลากหลายที่ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติ สามารถประสบความสำเร็จได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของตน

2.3 มิติของสิทธิเสรีภาพทางการศึกษาของประชาชน

การศึกษาทางเลือกคือ ความชอบธรรมตามสิทธิเสรีภาพทางการศึกษาของประชาชนซึ่งเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน บุคคลและครอบครัวพึงมีสิทธิที่จะเลือกรับการศึกษา เรียนรู้ ตามปรัชญาความเชื่อ ความต้องการและความจำเป็นตามวิถีแห่งชีวิตของตน ของครอบครัว และชุมชน ตราบที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงามของสังคม เป็นการมองการศึกษาทางเลือกโดยการให้คุณค่าและความหมายทางปรัชญา (สสส., 2553:10)

การศึกษาทางเลือก(Alternative Education) หมายถึง การศึกษาที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากการศึกษาตามแนวการศึกษากระแสหลักในระบบโรงเรียนทั่วไป จัดขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าธรรมชาติของมนุษย์มีความแตกต่างหลากหลาย ดังนั้นการศึกษาจึงควรมีหลายรูปแบบแต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยเฉพาะด้านสติปัญญาและจิตใจ ในขณะที่การศึกษาในระบบโรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งที่ตอบสนองเพียงด้านวิชาความรู้เท่านั้น (सानปฏิรูป, 2545: 18 - 25)

การศึกษาทางเลือกเป็นระบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย บนรากฐานศาสนธรรม รากฐานทางปัญญา รากฐานทางจิตวิทยา เพื่อพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตตามศักยภาพ ที่มีตามธรรมชาติของเด็กนั้นโดยเน้นที่ความสุขการอยู่ร่วมกันแบบสันติ ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย การศึกษาในครอบครัวก็เป็นรูปแบบหนึ่ง การศึกษาในชุมชนก็เป็นรูปแบบหนึ่ง การศึกษาในโรงเรียนก็เป็นรูปแบบหนึ่ง จะเป็นรูปแบบที่ยืดหยุ่นและหลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนและขบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ (พิภพ ธงไชย, 2543: 157 – 159)

การศึกษาทางเลือกคือการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ไม่ใช่มองมนุษย์เป็นเพียงต้นทุนของระบบการผลิตเท่านั้น และในเชิงกระบวนการศึกษาเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นมนุษย์จะต้องบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม ทั้งวิทยาการกับวิถีการดำรงชีวิต ไม่ใช่แยกตัวออกจากความเป็นจริงของชีวิต (ยุทศชัย เฉลิมชัย, 2543: 10)

ความหมายของการศึกษาทางเลือกที่แต่ละสังคมให้ความสำคัญ โดยทางตะวันตกเช่น สหรัฐอเมริกาจะให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่มีความเสี่ยง (at-risk students) ต่อการไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนในโรงเรียนในระบบทั่วไปจึงมีโรงเรียนทางเลือกและโปรแกรมการศึกษาทางเลือกให้กับผู้เรียนเหล่านั้นเพื่อความเสมอภาค ความเท่าเทียม และแก้ไขปัญหาของเด็กกลุ่มดังกล่าวและไม่ให้เด็กถูกทอดทิ้งไว้เบื้องหลัง (No Child Left Behind Act) ตามแผนการพัฒนาทางการศึกษาของชาติ (Kowalski, 2008:21) นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนบางแห่งที่จัดการศึกษา

ทางเลือกเพื่อผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือมีความสามารถพิเศษ หรือต้องการทางเลือก อื่นๆในการพัฒนาตามปัจเจกบุคคล โดยใช้แนวคิดกา รศึกษาที่แตกต่างออกไปจากแบบเดิมใน อังกฤษและยุโรปมีการพัฒนาแนวคิดการศึกษาทางเลือกขึ้นมาหลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ เติบโตตามศักยภาพของพวกเขา ส่วนในสังคมไทยการศึกษาทางเลือกเป็นการจัดการศึกษาที่ สนองตอบการพัฒนามนุษย์ให้เติบโตตามศักยภาพ สนองความต้องการของชุมชนใช้แนวคิด ที่แตกต่างหลากหลายทั้งจากตะวันออกและตะวันตก โดยการจัดการศึกษาแนวคิดตะวันออกมัก อิงกับความเชื่อทางศาสนา วิถีชีวิต และค่านิยมของสังคมให้ความสำคัญกับธรรมชาติของการ เรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ของครอบครัวและชุมชนที่เข้ากับวิถีชีวิตวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนาให้มากที่สุด ส่วนแนวคิดตะวันตกที่ใช้ในการจัดการศึกษาก็นำมาประยุกต์ให้เข้ากับ สภาพสังคมอย่างกลมกลืน สำหรับกลุ่มผู้เรียนที่หลากหลาย

ความเป็นมาของโรงเรียนทางเลือก(Alternative schools)

ในอังกฤษโรงเรียนทางเลือกเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1921 คือ โรงเรียนซัมเมอร์ฮิล (Summer hill) แนวคิดของ A.S. Neill เป็นโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อโรงเรียนทั่วอังกฤษ เป็นโรงเรียนที่จัดให้ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner centered) จัดการศึกษาเป็นตามอัธยาศัย (Informal Education) หรือเป็นทางเลือกที่ต่างการศึกษาแบบเดิมๆ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประชาธิปไตย อิสระ เสรีภาพและเหตุผลแต่ด้วยเด็ก โรงเรียนนี้เป็นการปฏิบัติตามทฤษฎีทางการศึกษาของ Neill

ช่วงยุคกลางปีค.ศ. 1960s โรงเรียนทางเลือก(alternative school) ได้เกิดขึ้นที่อเมริกา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในโรงเรียนของรัฐ โดยจัดทำเป็นโปรแกรมที่ให้คุณค่าความเท่าเทียม ตามความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนทุกคนต้องเป็นผู้ได้รับสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกันทางการศึกษา โรงเรียนทางเลือกเป็นสถาบันที่สร้างขึ้นเพื่อผู้เรียนที่ไม่สามารถเรียนได้อย่างเต็มที่ และมี ประสิทธิภาพในโรงเรียนแบบประเพณีดั้งเดิม(tradition school)(Kowalski.,2008: 21) สิ่งที่จะ อธิบายการศึกษาทางเลือก(Alternative education) จึงเป็นการศึกษาที่มีหลักสูตรและวิธีการที่ อยู่นอกระบบประเพณี(non-traditional) มีหลักสูตรพิเศษที่มีความยืดหยุ่น(Flexible) ในการ จัดการเรียนการสอนมากกว่าโรงเรียนตามประเพณี มีปรัชญาการเรียนรู้อ การ จัดการเรียน การ สอนที่หลากหลายมีการเมืองการปกครองของโรงเรียนที่เข้มข้นชัดเจน มีเกียรติยศหรือปรัชญา เบื้องต้นที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนามนุษย์ (www.Wikipedia.org)

ในปีค.ศ. 1970 สหรัฐอเมริกามีโรงเรียนทางเลือกอยู่ไม่กี่แห่ง เดิมส่งเสริมการเติบโต ของพลเมืองที่เป็นผู้เรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการศึกษาโรงเรียนระบบเดิม ปัจจุบันมีเป็น พันๆแห่งและมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องคำว่า “ทางเลือก” (alternative) ใช้อธิบายโรงเรียนที่ มีแบบคล้ายๆกันของโรงเรียนในจินตนาการสร้างสรรค์แต่มีลักษณะที่คล้ายกันในเรื่องต่อไปนี้

- โรงเรียนมีขนาดเล็ก
- ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน

- นักเรียนได้รับโอกาสในการตัดสินใจ
- มีหลักสูตรที่หลากหลาย
- มีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทั้งครู ผู้ปกครอง ผู้บริหาร

โรงเรียนชนิดนี้จัดการศึกษา เพื่อรองรับนักเรียนที่พิจารณาแล้วเห็นว่าอยู่ในความ เสี่ยง ในการที่จะสอบตกทางวิชาการหรือเหตุผลอื่นๆที่หลากหลายเช่น เด็กมีพฤติกรรมที่ทำหาย เด็ก ที่มีพรสวรรค์เก่ง หรือเด็กที่ต้องได้รับโปรแกรมการเยียวยาที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ โรงเรียน ทางเลือกเป็นสังคมของโรงเรียนรูปแบบพิเศษที่มีความยืดหยุ่น (www.wikipedia.org)

ในแคนาดาโรงเรียนทางเลือกมีลักษณะเหมือนในสหรัฐอเมริกา เป็นโรงเรียนที่อยู่นอก สถานที่มีจัดการศึกษาเป็นสาขาของโรงเรียนหรือสถาบันแยกออกมา(www.wikipedia.org)

ในเยอรมันมีการสอนแบบมอนเตสซอรีและวอลดอร์ฟมายาวนาน มีการจัดเป็นองค์กร ทางการจัดการศึกษาของชาติเองและมีโรงเรียนวอลดอร์ฟทั่วโลก 994 แห่ง ในเยอรมัน มี 213 แห่ง ในอเมริกามี 130 แห่ง ใช้แนวคิดการพัฒนามนุษย์แบบก้าวหน้า(progressive education) โรงเรียนทางเลือกอื่นๆ ที่จัดขึ้นอยู่ภายใต้สมาคมสหพันธ์โรงเรียนการศึกษาทางเลือกอิสระเป็น โรงเรียนเอกชนได้รับทุนที่จำกัด บางแห่งได้รับทุนสาธารณะจากสถาบันที่มีการวิจัยค้นคว้า แนวคิดการศึกษาทางเลือกเพื่อใช้ในโรงเรียนรัฐทั่วไป (The Labors Chile Bielefeld) มีอิทธิพล ต่อโรงเรียนทางเลือกที่ไม่ได้เป็นแบบดั้งเดิม เหตุผลหนึ่งก็คือ อการริเริ่มใหม่ของแนวคิดโรงเรียน การเมือง(a democratic school concept) จึงมีการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ (www.wikipedia.org)

การจัดการศึกษาทางเลือกในประเทศไทยเริ่มต้นมากกว่า 30 ปี เมื่อครั้งครูโกมล คีมทอง บัณฑิตจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พยายามก่อตั้งโรงเรียนชุมชนเปลือกล้วย ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อจัดการศึกษาแนวใหม่ แต่ครูโกมลได้เสียชีวิตจากการถูกลอบยิงและ การจัดการศึกษาดังกล่าวได้หยุดชะงักไป หลังจากนั้นพิภพและรัชนี้ ธงไชยได้ร่วมกันจัดตั้ง โรงเรียนหมู่บ้านเด็กในจังหวัดกาญจนบุรีขึ้น เมื่อปี พ.ศ.2522 เป็นการบุกเบิกการจัดการศึกษา ทางเลือกที่เป็นรูปธรรมครั้งแรกในสังคมไทย (วีรเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 2553 : 3: ออนไลน์)

โดยสรุปการศึกษาทางเลือกมีการจัดการศึกษาที่มีพัฒนาการมาเป็นเวลาเกือบ 90 ปีใน ประเทศตะวันตกและในประเทศไทยมีพัฒนาการการจัดการศึกษามาเป็นเวลากว่า 30 ปี การ จัดการศึกษาทางเลือกเป็นการจัดการศึกษาแบบองค์รวมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ทั้งวิธี แนวคิด ปรัชญา บริหารจัดการ การดำเนินการ การตอบสนองต่อผู้เรียนกลุ่มต่างๆ เพื่อการ พัฒนาผู้เรียนและสังคม โรงเรียนท างเลือกมีอยู่ทั่วโลกทั้งที่จัดการศึกษาให้กับผู้เรียนที่มีความ ต้องการพิเศษหรือผู้เรียนที่อยู่ในความเสี่ยง(At-risk students) ต่อการที่จะไม่ประสบความสำเร็จ ในการเรียนในโรงเรียนปกติด้วยเหตุนี้สถาบันประการ โรงเรียนทางเลือกที่เน้นการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาความละเอียดอ่อนทักษะความสามารถที่ซ่อนเร้นและศักยภาพในตัวมนุษย์ ที่พัฒนา

ได้ไม่เต็มที่หากเด็กต้องเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไป เพราะโรงเรียนทั่วไปจัดการศึกษาที่เป็นแบบเดียวกันไม่เข้ากับความต้องการที่หลากหลาย หรือความต้องการพิเศษของผู้เรียนที่ต่างกักัน และโรงเรียนทางเลือกที่จัด การศึกษาทางเลือกตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนที่มีอยู่หลากหลายในสังคมแต่ละสังคม

นานาประเทศในโลกแม้แต่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างอังกฤษ สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเยอรมันรวมทั้งประเทศในแถบยุโรปอื่นๆ มีการพัฒนาการศึกษาทางเลือก เพื่อให้เหมาะกับ ผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งระบบตัวมนุษย์เองและสิ่งที่มีมนุษย์ต้องสัมพันธ์ ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันที่มีการเคลื่อนไหวเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษา การปฏิบัติการ เกี่ยวกับการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่การพัฒนาสังคมและประเทศ และมีการพัฒนา กระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อสร้างต้นแบบหรือแบบปฏิบัติที่ดี(Best Practice) สำหรับการ บริหารจัดการโรงเรียนทางเลือก และสร้างทางเลือกที่หลากหลายของการบริหารโรงเรียนที่ ให้ความสำคัญกับมนุษย์อย่างแท้จริง

แนวคิดปรัชญาเบื้องต้นทางการบริหารการศึกษาทางเลือก

การปฏิรูปการศึกษาของไทยในทศวรรษที่สอง ได้เริ่มให้ความสำคัญกับการศึกษา ทางเลือก เกิดจุดเปลี่ยนของการจัดการศึกษาที่นอกเหนือไปจากการจัดการศึกษาแบบเดิมทั้งใน ระดับนโยบาย ระดับโครงสร้าง และระดับการบริหารจัดการในองค์การสถานศึกษา โดยการ ขับเคลื่อนของพลักรอบครวั ชุมชนการศึกษาที่เล็ก ๆ สู่การขับเคลื่อนเชิงนโยบายมากขึ้น แม้ว่า จะเป็นพื้นที่ที่น้อยนิดและมีผู้ที่สนใจหรือเข้าใจระบบการจัดการศึกษาที่น้อยเมื่อเทียบกับการจัด การศึกษาแบบเดิม แต่ก็ยังมีพื้นที่การจัดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับสภาพ ปัญหา ความต้องการในอนาคต

ในอดีตจะเห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาไม่มีพื้นที่สำหรับ “การศึกษาทางเลือก” แม้ว่าจะมี พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 ที่มีสาระก้าวนำให้ความหมายแก่การศึกษาใน มาตรา 4 ว่าหมายถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อความงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอด ความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวั ฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวนำทาง วิชาการ การสร้างองค์ความรู้ันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัย เกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งนัยยะนี้ก็เหมือนแนวคิดข องการศึกษา ทางเลือกของภาคประชาชนแต่ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติที่เป้าหมายการปฏิรูปมุ่งลงทุนทางการ ศึกษาโดยรัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันกับสากล และยังเน้นศูนย์กลางการปฏิรูปที่ระบบ โรงเรียน โครงสร้างการบริหารและการจัดสรรอำนาจ (สุชาติ จักร์พิสุทธิ์, 2548: 29) แนวคิด การศึกษาทางเลือกจึงต้องเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันทิศทางการจัดการศึกษาเพื่อให้การศึกษา เหมาะกับการพัฒนาคน แนวคิดการศึกษาทางเลือกอยู่บนฐานความคิ ดและหลากหลายปรัชญา และผู้ปฏิบัติการจัดการศึกษาทางเลือกใช้พื้นฐานทางด้านจิตวิทยา และปรัชญาแนวคิดที่เน้น มนุษย์ ศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน (วิระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา , 2551: ออนไลน์) ได้แก่

1) ด้านจิตวิทยา การศึกษาทางเลือกจะเน้นพัฒนาการของมนุษย์และนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในช่วงวัยต่างๆ พัฒนาการทางร่างกาย ทางจิตใจ ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญ เช่น มอนเตสซอร์รี่ เปตาลอสซี่ โพรเบล เป็นต้น

2) ด้านปรัชญา การศึกษาทางเลือกจะเน้นแนวคิดการพัฒนาคนอย่างเข้มข้นในการจัดการศึกษา มีหลักการของความเป็นสากลเป็นองค์รวมและการเป็นส่วนหนึ่งของจักรวาลเช่น การศึกษาแนววอลดอร์ฟ นีโอฮิวแมนนิส เป็นต้น

3) ด้านศาสนธรรมและวิถีปฏิบัติ เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม คริสต์ พุทธ ซิกข์ พราหมณ์ ฮินดู โยคะศาสตร์ กฤษณมูรติ ล้วนมีหลักการการศึกษาทั้งรูปแบบและเนื้อหาสาระเกี่ยวกับมนุษย์และจริยธรรม เน้นการเป็นมนุษย์ที่มีคุณธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม มีแนวคิดทั้งด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี สิทธิเด็ก และการอยู่ร่วมกันโดยไม่แบ่งแยกสีผิว เชื้อชาติ ศาสนา ตลอด จนภาษาวัฒนธรรม

4) ด้านชุมชน แต่ละชุมชนมีความต้องการพัฒนาและพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพากระแสทุนนิยม เน้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำรงชีวิต เน้นศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชน วัฒนธรรมที่สืบทอด ศักยภาพในการจัดการศึกษาของชุมชนเองเพื่อสร้างคนที่ตอบสนองกับการพัฒนาชุมชนด้วยฐานความคิดภูมิปัญญาที่เหมาะสมกับชุมชน

รัฐทำหน้าที่ดูแลจัดการศึกษาให้แก่พลเมืองของชาติโดยรวม มีการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มัก กระทำในทิศทางเดียวกันทั้งในเมืองและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งอาจไม่ตรงจุดของการพัฒนาในภาคส่วนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ปัจจุบันมีระบบประชาธิปไตยโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นกลไกขับเคลื่อนทางสังคม และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แสดงเจตนาารมณ์ความต้องการและเสนอให้รัฐจัดให้มีการรับรองระบบการศึกษาทางเลือกซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่หลากหลาย

การศึกษาทางเลือกจึงเป็นหนทางการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อพัฒนาคนในชาติให้ได้รับอิสรภาพทางการศึกษาตามแนวทางการมีส่วนร่วม และการพัฒนาคนให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน แต่ละชุมชน มีโอกาสในการที่จะเลือกเส้นทางที่ไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และมีสังคมแห่งสันติสุขตามวิถีทางของตนโดยไม่ได้ขัดกับการพัฒนาสังคมในอนาคต การศึกษาทางเลือกจะเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งเท่ากับระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจที่ทำให้คนตระหนักวิถีชีวิตของการพัฒนาของตนและกลุ่มจนนำไปสู่การมีอิสรภาพทั้งทางสังคมเศรษฐกิจและการตระหนักในสิ่งแวดล้อม มีการพึ่งพาตนเองทำให้เกิดการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนด้วยการศึกษาที่เกิดจากรากฐานปัญญา (Education for Sustainable Development) ที่หลากหลาย แต่รวมเป็นหนึ่งเดียวกันในการพัฒนามนุษย์

รูปแบบการศึกษาทางเลือก

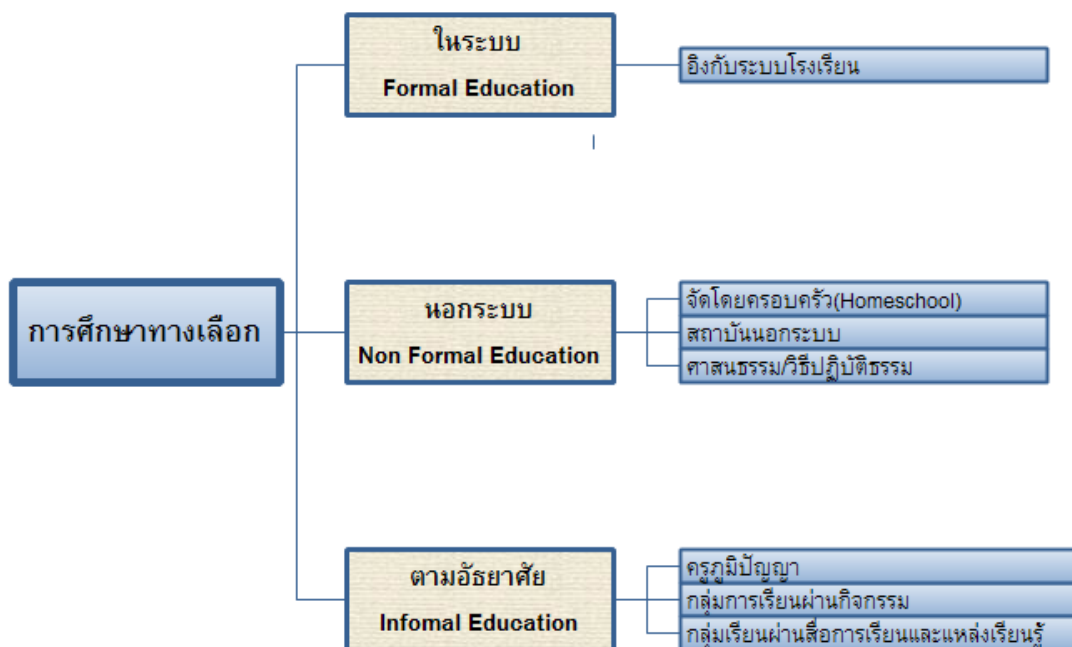
รูปแบบการศึกษาทางเลือกแตกต่างไปจากการจัดการศึกษากระแสหลัก การศึกษาทางเลือกมีอยู่คู่ขนานไปกับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ซึ่งมีความแตกต่างกันในการบริหารจัดการ รายละเอียดในการกระบวนการพัฒนามนุษย์และแตกต่างในเชิงระบบธรรมชาติของกระบวนการบริหารจัดการศึกษาทางเลือก ที่มีความยืดหยุ่นหลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ ที่มีความเป็นองค์รวมเน้นการพัฒนาตามศักยภาพที่แท้จริงของแต่ละปัจเจกบุคคล ไม่เร่งรัด แต่เป็นจังหวะของการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยมีเป้าหมายในการพัฒนามนุษย์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปในทิศทางเดียวกันคือการมีคุณธรรม มีความละเอียดอ่อนต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่น แนวทางการศึกษาทางเลือกของไทยนั้นสอดคล้องอยู่ในรูปแบบการศึกษาไทยทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจากงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือกได้จัดแนวทางการศึกษาทางเลือกไว้เป็น 7 กลุ่ม ซึ่งอิงกับรูปแบบการจัดการศึกษาที่กล่าวมาแล้ว (สุชาติ จักรพิสุทธิ์ และคณะ, 2548:72 - 74) คือ

1. การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัวหรือโฮมสกูล ซึ่งครอบคลุมทั้งแบบครอบครัวเดี่ยว กลุ่ม และเครือข่ายครอบครัว
 2. การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบโรงเรียนได้แก่ โรงเรียนที่สามารถจัดหลักสูตรหรือกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากโรงเรียนตามแนวกระแสหลักทั่วไป เน้นนวัตกรรมการเรียนรู้การทดลองปฏิบัติ หรือประสบการณ์เช่น โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เป็นต้น
 3. การศึกษาทางเลือกสายครุภูมิปัญญา ได้แก่ พ่อครูปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้แก่ผู้อื่นเช่น ด้านศิลปหัตถกรรมกรรม การดนตรี การแสดง งานศิลปะชุมชน สถาปัตยกรรมชุมชน งานฝีมือการช่าง เกษตรกรรม การแพทย์พื้นบ้านสมุนไพร เป็นต้น
 4. การศึกษาทางเลือกสายศาสนาและวิถีปฏิบัติธรรม จัดการเรียนรู้แก่สมาชิก ทั้งแนวเศรษฐกิจพอเพียงต่อต้านการบริโภคนิยม การปฏิบัติสมาธิในแนวต่าง ๆ ตามวิถีความเชื่อ
 5. การศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกระบบ ได้แก่ กลุ่มกิจกรรมทางการศึกษาที่มีการจัดหลักสูตรหรือกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ไม่อิงกับหลักสูตรรัฐ มีทั้งแบบเสียค่าใช้จ่ายและไม่เสียค่าใช้จ่ายเช่น มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน เสริมสิขาลัย สถาบันเรียนรู้ขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เป็นต้น
 6. การศึกษาทางเลือกกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เป็นภาคการเรียนรู้ที่กว้างขวางหลากหลายที่สุด มีผลในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ทั้งกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกลุ่มกิจกรรมชุมชน การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรการแพทย์พื้นบ้าน การสาธารณสุข การจัดการปัญหาชุมชน เด็กและสตรี เป็นต้น
 7. การศึกษาทางเลือกกลุ่มเรียนผ่านสื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อชุมชน อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สถานที่ท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
- การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.,2553) ได้ระบุเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางเลือกเทียบกับรูปแบบการศึกษาในกฎหมายการศึกษาของชาติ ดังนี้

1. การศึกษาทางเลือกร่วมอยู่ในการศึกษาตลอดชีวิต ในเส้นทางของการเรียนรู้ ผีกฝน และพัฒนาตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายครอบคลุมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นที่บ้าน สถานศึกษา ที่ทำงาน แหล่งเรียนรู้ชุมชน สื่อมวลชน สถานการณ์และกิจกรรมในทุกรูปแบบที่แวดล้อมชีวิตอยู่
2. การศึกษาทางเลือกสามารถร่วมอยู่ในการศึกษาในระบบ ในลักษณะนวัตกรรมการศึกษาเรียนรู้ที่มีความแตกต่างไปจากหลักเกณฑ์หรือแบบแผนเดิมทั่วไป เพื่อแก้ปัญหาความติดตันหรือเติมเต็มการศึกษาในระบบให้สามารถทำหน้าที่พัฒนาความเป็นมนุษย์ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. การศึกษาทางเลือกมีลักษณะร่วมกับการศึกษานอกระบบ ในความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคล/กลุ่ม แต่จะต่างจากการศึกษาของการศึกษานอกโรงเรียน(กศน.) ตรงที่ไม่เน้นเฉพาะผู้ใหญ่หรือผู้ที่พลาดจากการศึกษาในระบบ โดยจะรวมกลุ่มเป้าหมายทุกวัยตั้งแต่เด็ก ผู้ใหญ่และผู้สูงวัยรวมทั้งเด็กในวัยเรียนที่ไม่ต้องการเรียนในระบบ
4. การศึกษาทางเลือกมีลักษณะร่วมกับการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนิยามให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพความพร้อมและโอกาสและต่างตรงที่มีเจตนาธรรมหรือความตั้งใจของการจัดการศึกษา มีกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้น มีการจัดองค์กรในระดับใดระดับหนึ่ง และเป็นการเรียนรู้ทั้งโดยตัวบุคคลและจากกลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการจัดการศึกษาที่เท่าเทียมกับรูปแบบอื่น ไม่ใช่แค่เรื่องเฉพาะบุคคลต่างคนต่างสนใจกันไป

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก

ที่มา: สุชาดา จักรพิสุทธิ์ (2548: 72-74)

นอกจากนี้ยังมีการจำแนกกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ ๆ ซึ่งได้แบ่งตามลักษณะของกลุ่มที่แตกต่างกัน ดังนี้ (พร พันธุ์โอสถ, มปป.)

1.กลุ่มนวัตกรรมทางการศึกษา เป็นกลุ่มนำแนวคิดทางการศึกษาใหม่มาสู่สังคมไทย ดำเนินงานอยู่ทั่วประเทศ โรงเรียนแต่ละแห่งจะมีแนวคิดทางการศึกษาที่เป็นของตน เช่น

-โรงเรียนหมู่บ้านเด็กและโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสทรัก นำแนวคิดซัมเมอร์ฮิลล์มาใช้ตามแนวทางของโรงเรียนซัมเมอร์ฮิลล์ (Summer hill) ในประเทศอังกฤษที่ประยุกต์ให้เข้ากับสังคมไทยโดยการศึกษาเป็นการให้อิสระเสรีภาพแก่ผู้เรียนบนฐานการเรียนรู้แบบประชาธิปไตย

-โรงเรียนสัมมาสิกขา จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มและชุมชนสันติอโศกเน้นการจัดการศึกษาโดยยึดหลักคุณธรรมและทักษะชีวิตตามหลัก ศิลเด่น เป็นงาน ชาญวิชา

-โรงเรียนสัตยาไส ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณค่ามนุษย์และคุณธรรมไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ให้ได้ความรู้ เน้นการจัดการศึกษาที่เป็นการดึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเด็กออกมาใช้อย่างเหมาะสม (Educare)

-โรงเรียนนีโอฮิวแมนนิส มีแนวคิดในการพัฒนาตนเองให้มีความรักในทุกสรรพสิ่งทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ให้มนุษย์ใช้ชีวิตอยู่อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ เน้นการมีคุณธรรมการเอื้ออาทรช่วยเหลือผู้อื่นและบริการสังคม โรงเรียนที่นำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการจัดการศึกษาคือ โรงเรียนอมตยกุล และโรงเรียนบ้านอุนรัก

-โรงเรียนแนวพุทธธรรมประยุกต์ที่นำพุทธศาสนามาประยุกต์ในการจัดการศึกษา เช่น ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิตร บ้านสวนเด็ก ชุมชนสายรุ้ง

-โรงเรียนมอนเตสซอร์รี่ เน้นการจัดการศึกษาสภาพแวดล้อมให้เด็กให้เรียนรู้ด้วยตนเองเป็นศูนย์กลาง มีการพัฒนาประสาทสัมผัส ทักษะชีวิต การทำงานร่วมกับผู้อื่น การจัดการศึกษาเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ดูแลและช่วยเหลือในการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็ก ในประเทศไทยมีโรงเรียนนี้ทั้งในกรุงเทพฯ เชียงราย และภูเก็ต

-โรงเรียนวอลดอร์ฟ เป็นแนวการศึกษา มนุษย์ปรัชญาเริ่มจากการจัดการศึกษาบ้านเรียนในมูลนิธิวอลดอร์ฟปัญญาทัยมีทั้งการจัดการศึกษาระดับอนุบาล ประถมและมัธยมศึกษา

2. กลุ่มพ่อแม่ที่จัดการศึกษาที่บ้านหรือโฮมสกูล(Homeschool) รายงานการศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) การจัดการศึกษาแบบโฮมสกูลเกิดขึ้นมานานและมีกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองที่ต้องการจัดการศึกษาให้แก่ลูกด้วยตนเอง มีเครือข่าย 2 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มที่จัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียว

2.2 กลุ่มที่จัดการศึกษาหลายครอบครัวรวมกันมี 2 ลักษณะ คือ

2.2.1 กลุ่มที่ต้องการโรงเรียนทางเลือกตามแนวของตน เป็นการรวมกลุ่มคนที่ต้องการจัดการศึกษาในแนวปรัชญาและพัฒนาจัดระบบบริหารจนเป็นโรงเรียนแบบต่างประเทศ

2.2.2 กลุ่มที่ไม่ได้มีแนวทางเฉพาะแต่ต้องการร่วมมือช่วยเหลือกันทางการจัดการศึกษา มีการเกื้อหนุนซึ่งความรู้ทางวิชาการ ทางสังคม และกิจกรรมต่างๆ การเรียนการสอนบางส่วนอาจจะทำที่บ้านหรือตามศูนย์ที่อยู่ใกล้บ้านตนโดยสอนตามแนวทางที่เห็นสมควร

3. กลุ่มการศึกษาของชุมชน

เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของผู้ที่อยู่อาศัยตามชุมชนในเมืองและชนบท ที่เห็นว่าชุมชนของตนไม่ได้รับการเหลียวแลจากภาครัฐ จึงจำเป็นต้องพึ่งพาตนเองนำไปสู่การจัดตั้งศูนย์เด็กหรือโรงเรียนในชุมชนดังจะเห็นได้จากโรงเรียนที่อยู่นอกระบบ เช่น

3.1 กลุ่มศูนย์เด็กเล็กในกรุงเทพมหานคร เกิดจากการรวมตัวของผู้ที่อยู่ตามชุมชนสลัมต่างๆในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเห็นว่าเด็กในสลัมถูกปล่อยปละละเลยเพราะพ่อแม่ต้องไปทำงาน

3.2 กลุ่มโรงเรียนชุมชนในชนบท เป็นกลุ่มโรงเรียนที่เน้นการพึ่งพาตัวเอง เนื่องจากระบบเศรษฐกิจที่เป็นระบบเกษตรกรรมมิใช่ระบบทุนเช่นในเมืองมีการจ้างงานที่ไม่ทั่วถึง การทำเกษตรจึงจะทำให้ตนพึ่งพาตนเองและอยู่รอดได้ ชุมชนจึงต้องการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมมาเป็นทุนทางสังคม เช่น ชุมชนกุดชุมจังหวดโยธธา

3.3 กลุ่มองค์กรเอกชนทำงานเพื่อเด็กด้อยโอกาส เช่น การจัดโครงการโรงเรียนโรงงาน

4. กลุ่มเด็กที่ต้องการความดูแลพิเศษ

ในอดีตกลุ่มเด็กพิการหรือเด็กที่ต้องการความดูแลเป็นพิเศษ มักจะถูกกีดกันออกจากระบบทำให้ขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนา เช่น ชมรมผู้ปกครองเด็กออทิสติก กลุ่มการศึกษาศิลปะบำบัด หรือดนตรีบำบัด เป็นต้น

5. กลุ่มการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ กลุ่มการศึกษานี้เช่น

5.1 เสริมศึกษาลัย สร้างกระแสดูแลความดีต่อผู้มีวิถีชีวิตแบบทางเลือกและพัฒนาแนวคิดแบบทางเลือก เน้นกระบวนการทางปัญญาที่มีรากฐานมาจากตะวันออกโดยเฉพาะพุทธศาสนา

5.2 สถาบันพัฒนาวิชาชีพศิลปะซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาสุนทรีย์และศิลปะ ในฐานะเป็นองค์ประกอบแห่งความเป็นมนุษย์ที่สำคัญ

5.3 สถาบันนริยากร ซึ่งจัดหลักสูตรการอบรมและพัฒนาครูและผู้ที่สนใจ ในแนวทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟที่เน้นการพัฒนามนุษย์โดยใช้ปรัชญาที่เป็นพื้นฐานการมีชีวิตที่งดงาม

ที่กล่าวมาข้างต้นการจัดการศึกษาทางเลือก มีรูปแบบที่แตกต่างหลากหลายมีทั้งการจัดการศึกษาทางเลือกที่อยู่ในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และตามอัยาศัยมีกระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามสภาพปัญหา ความต้องการของคนในชุมชนและสังคม กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญคือผู้เรียนที่มีความต้องการในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป

การปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เกิดการศึกษาทางเลือก

การจัดการศึกษาที่เป็นแบบเดิมสะท้อนการบริหารจัดการ และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ขาดการสานต่อทางด้านองค์ความรู้ ความคิด ภูมิปัญญาและการสร้างความรู้อย่างเป็น

องค์รวมด้วยตนเอง ทำให้ประชาชนของชาติเป็นผลผลิตของการจัดการศึกษาที่ออกมาในเชิงปริมาณหากแต่ขาดคุณภาพขาดการสานต่อและพัฒนาองค์ความรู้ที่มีอยู่ อันจะนำพาชาติให้พึ่งพาตนเองได้ การศึกษาทางเลือกจึงเป็นทางเลือกหนึ่งของการจัดการศึกษา และต้องผลักดันให้มีการยอมรับส่งเสริมสนับสนุนอย่างกว้างขวาง ขั้นตอนการปฏิรูปการศึกษาเพื่อก่อให้เกิดการศึกษาทางเลือกมีการหลักการสำคัญ 3 ประการ (ประเวศ วะสี, 2544:13-14) คือ

ประการที่หนึ่ง ต้องสร้างความเข้าใจและการเห็นคุณค่าของความหลากหลาย จัดทำนโยบายเพื่อสร้างความเข้าใจและคุณค่าของการศึกษาทางเลือกสู่สาธารณะและสังคม การเข้าใจและรู้คุณค่าจะช่วยลดความหวาดกลัวและเพิ่มความกล้าที่จะลองทำอะไรใหม่ ๆ

ประการที่สอง ต้องลดอำนาจส่วนกลางและไปส่งเสริมสนับสนุนความคิดริเริ่มจัดการศึกษาทางเลือกของปัจเจกชน องค์กรเอกชน ชุมชนท้องถิ่น เสริมในสิ่งที่ถนัดการคิดสิ่งใหม่ ๆ รวมถึงการให้งบประมาณให้ได้ทดลองสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นการศึกษาทางเลือก

ประการที่สาม ไม่ควรกำหนดมาตรฐานการศึกษากลาง เอาไปวัดการศึกษาทางเลือก ควรใช้มาตรฐานตามแนวคิดหรือปรัชญาของการศึกษาทางเลือกแต่ละรูปแบบ เป็นการแสดงถึงความเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ของทุกคนที่มีความหลากหลาย

การขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือกมียุทธศาสตร์และยุทธวิธี ทั้งจากการระดมความคิดของภาคประชาชนผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติการด้านการศึกษาทางเลือกโดยระยะแรกคณะทำงานวาระประชาชนเพื่อความเป็นไทย ได้เสนอยุทธศาสตร์และยุทธวิธีการปฏิรูปไว้ ดังนี้

ยุทธศาสตร์

1. ให้การศึกษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองของประชาชนเพื่อไปกำหนดอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐ
2. ให้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนามนุษย์ถึงระดับปัจเจกบุคคล
3. ให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสร้างองค์ความรู้อย่างหลากหลาย เพื่อส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์ ครอบครัว และชุมชน

ยุทธวิธี

1. ลดอำนาจในการจัดการศึกษาของรัฐลง และกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังประชาชนองค์กรพัฒนาเอกชน สนับสนุนให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการจัดการศึกษาด้วยตนเองหรือการศึกษาทางเลือกได้ ทั้งนี้รัฐให้การสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณและอื่นๆ ที่เป็นพื้นฐานการศึกษา 12 ปี

2. ระบบการศึกษาไม่ว่าจะของรัฐหรือประชาชนต้องมีความหลากหลายและมีขนาดเล็ก เพื่อง่ายต่อการเข้าถึงสภาพปัญหา การจัดการและแก้ไขปรับเปลี่ยนสอดคล้องกับเด็กและชุมชน

3. ให้สังคมหรือประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎหมาย ขอบบังคับและระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งแต่เดิมรัฐเป็นผู้ดำเนินการแต่เพียงผู้เดียว

4. มีกระบวนการที่นำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 (ฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2545) หมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

5. มาตรฐานและการประเมินคุณภาพ ต้องมีความหลากหลายและต้องไม่กีดกันหรือปิดกั้นโอกาสในการจัดการศึกษาของครอบครัวหรือสถานการศึกษาที่ไม่ยอมรับมาตรฐานและการประเมินของรัฐ

6. ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่ไม่ได้เป็นของรัฐ หากประสงค์จะเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของรัฐ ต้องสามารถเทียบโอนผลการศึกษาได้ ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และวุฒิการศึกษาของสถาบันการศึกษาที่เป็นของประชาชน ต้องมีศักดิ์และสิทธิ์เทียบเท่ากับของรัฐ

7. สถาบันการศึกษาทางเลือกหรือของประชาชนต้องได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐ

ข้อเสนอการขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือกในสังคมไทย

การปฏิรูปการศึกษาปัจจุบันมีภาคส่วนของสังคมเคลื่อนไหว โดยได้เสนอข้อเสนอการขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือกในสังคมไทย ที่จัดทำโดย มูลนิธิเด็กร่วมกับกองทุนสนับสนุนและส่งเสริมสุขภาพ(สสส.,2553:77-79) มีการนำเสนอให้สอดคล้องกับข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง(พ.ศ.2552-2561) ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญเป็นการขยายข้อเสนอและมาตรการในประเด็นของการปฏิรูปในเป้าหมายข้อ 3 เรื่องการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่และข้อ 4 เรื่องการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการยุคใหม่โดยออกมาในรูปการศึกษาทางเลือก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักการและกรอบแนวคิด

การศึกษาทางเลือกมุ่งเดินหน้าไปด้วยกันระหว่างการศึกษาทางเลือกกับการศึกษาทุกรูปแบบ มีการเชื่อมต่อและใช้ประโยชน์จากกันและกันได้ โดยมุ่งเป้าหมายให้เกิดผลที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการขับเคลื่อนกระบวนทัศน์ใหม่เพื่อการสร้างจุดเปลี่ยนทางการศึกษา ทำความเข้าใจต่อความหมายที่แท้จริงของการศึกษาเรียนรู้และการศึกษาทางเลือก ร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีทางเลือกหลากหลาย ตอบสนองต่อผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้คนไทยสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจำเป็นต้องสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทเป็นผู้จัดการศึกษาแทนภาครัฐ

2. วิสัยทัศน์การขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือก

ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเลือกรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับตน โดยได้รับการคุ้มครองและสนับสนุนจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

3. เป้าหมายสำคัญ

ภายในปี 2560 การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมจากรัฐอย่างมีคุณภาพ

สามารถจัดการศึกษาคู่ขนาน และเชื่อมต่อการศึกษาในกระแสหลักอย่างเอื้อประโยชน์ต่อกัน โดยมีสถานภาพทางกฎหมายรองรับอย่างสมบูรณ์ ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาทางเลือกมีศักดิ์และสิทธิ์เท่าเทียมกับผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาอื่นๆ ในระดับเดียวกัน

4. ยุทธศาสตร์และมาตรการขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือก

มี 3 ยุทธศาสตร์คือ 1) ปฏิรูปการเรียนรู้ 2) สร้างความเสมอภาค 3) คืนการศึกษาให้ชุมชน ในที่นี้จะกล่าวถึงยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนทางเลือกและการบริหารการศึกษาทางเลือกซึ่งระบุไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ดังนี้

ยุทธศาสตร์ 1 ปฏิรูปการเรียนรู้ : สร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ สังคมไทยต้องทำความเข้าใจกันใหม่ถึงความหมายอันแท้จริงของการศึกษาเรียนรู้เพื่อนำการศึกษาไทยไปสู่การสร้างปัญญาพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและศักยภาพในการเรียนรู้ของมนุษย์ปัจจัยสำคัญคือการนำปรัชญาวิธีการ ประสบการณ์ของการศึกษาทางเลือกเข้าไปอยู่ในสถานศึกษาและหลักสูตรการศึกษาทุกรูปแบบเพื่อทำการศึกษาให้เข้ากับผู้เรียนตามความแตกต่างของแต่ละคนและกลุ่ม เปิดโอกาสสร้างทางเลือกหลากหลายของการศึกษาเรียนรู้ที่ทำให้คนค้นพบตนเองเกิดพัฒนาการ จนทุกคนสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของตน พร้อมทั้งให้มีความยืดหยุ่นในเรื่องมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร และมีความหลากหลายในการวัดและประเมินผลการศึกษาสำหรับผู้เรียน

มาตรการหลัก :

1.1 สร้างกระบวนทัศน์ใหม่ความหมายที่แท้จริงของการศึกษาเรียนรู้ทั่วทั้งสังคมจัดการรณรงค์อย่างต่อเนื่องจริงจังเพื่อสร้างความเห็นพ้องต้องกันทั่วทั้งสังคม หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองต่อไปนี้ คือการพลิกเปลี่ยนสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ความหมายที่แท้จริงของการศึกษาเรียนรู้ พร้อมทั้งทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่ตอบทัญญูติของรัฐธรรมนูญ ที่ให้ความคุ้มครองและส่งเสริมแก่การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ลำพังการศึกษาในรูปแบบหลักสูตรวิธีการเรียนการสอนแบบเดิมก้าวไม่ทันกับการเรียนรู้ในโลกยุคใหม่ และไม่สามารถตอบสนองกลุ่มผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันออกไปมากขึ้นทุกที การศึกษายุคใหม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาทางเลือกด้วยการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การเรียนรู้ที่ยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การศึกษาไทยจะต้องปรับเปลี่ยนจากการศึกษาระบบเดียวไปสู่การศึกษาหลากหลายรูปแบบหลากหลายวิธีการที่เหมาะสมกับตัวผู้เรียน เพื่อให้ทุกคนมีทางเลือกไปสู่ความสำเร็จได้ตามจังหวะเวลาและความสามารถของแต่ละคน อย่างมีฉันทะและทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีความจำเป็นต้องลดบทบาทการจัดการศึกษา

ของภาครัฐ แล้วสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้จัดการศึกษาเรียนรู้ แทนภาครัฐ

1.2 สร้างการศึกษาทางเลือกในโรงเรียนและสถานศึกษา ส่งเสริมยกย่องและเพิ่มจำนวน โรงเรียนทางเลือก ศูนย์การเรียนรู้ทางเลือก สถานศึกษาที่เป็นต้นแบบนำหน้าในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยการใช้ประโยชน์จากแนวคิดวิธีการและประสบการณ์ของ การศึกษาทางเลือกมาสร้างหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนทุกกลุ่ม อาทิเช่นเด็กพิการ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กยากไร้ด้อยโอกาส กลุ่มเสี่ยง เด็กชายขอบ เด็กไร้สัญชาติ เป็นต้น รวมทั้งหลักสูตรสำหรับเด็กผู้เรียนปกติ ที่ตัวเด็กและครอบครัวมีความ ต้องการการเรียนรู้ที่มีอิสระ เรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างมีรูปแบบวิธีการที่แตกต่างจากการเรียน การสอนแบบเดิมในสถานศึกษา

มาตรการร่วม :

1.3 พัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่มีความยืดหยุ่นหลากหลาย ในหลักสูตรการจัดการศึกษา และการวัดประเมินผล

1.4 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าหลักสูตรแกนกลาง

1.5 พัฒนาครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษายุคใหม่ เร่งรัดพัฒนาคุณภาพครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษายุคใหม่ที่มีใจรัก มีจิตวิญญาณและจรรยาบรรณในวิชาชีพ เป็นบุคคล แห่งการเรียนรู้ที่สามารถเป็นแบบอย่าง และเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้จากภายในตัว ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีจิตใจและวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างก้าวทันนวัตกรรมในโลกของการเรียนรู้วันนี้ และในอนาคต เพื่อให้เป็นกำลังสำคัญของการส่งเสริมสร้างการเปลี่ยนแปลงแทนที่บุคลากรยุค เก่าที่มักเป็นนักควบคุมปิดกั้นเจ้าระเบียบแบบตายตัว

การสร้างสถานศึกษาทางเลือกเป็นมาตรการหลัก การพัฒนาครูผู้สอนและบุคลากรทาง การศึกษาในสถานศึกษาทางเลือก จึงเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการบริหารที่เน้นการให้ความสำคัญ สำคัญกับมนุษย์ที่ต้องมีความรักความเมตตา มีจิตวิญญาณความเป็นครู และผู้บริหารเองก็ต้อง ให้ความสำคัญกับบุคลากรในโรงเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและพัฒนาโรงเรียน โดย การใช้กระบวนการของความเป็นมนุษย์ในการทำงานบริหาร

การบริหารการศึกษาทางเลือก

การบริหารการศึกษาทางเลือกมีความหลากหลายของระบบการบริหารจัดการ ปัจจุบัน มีการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาทางเลือกโดยภาครัฐ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ส่วนที่ 8 กล่าวถึงเรื่องสิทธิเสรีภาพใน การศึกษาและการศึกษาจัดการศึกษา และสิทธิของประชาชนทุกกลุ่มของไทย รวมทั้งการศึกษา ทางเลือก ดังต่อไปนี้

มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือผู้ทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

แม้ว่าในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะได้มีการระบุเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือกอย่างชัดเจน แต่ในมาตรา 38 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ก็มีการระบุอย่างมีนัยสำคัญว่าให้เขตพื้นที่การศึกษามีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545: 23) เป็นการยอมรับการจัดการศึกษาที่หลากหลาย

ที่สำคัญในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง(พ.ศ. 2552 - 2559) มีแผนงานริบถ้วนระยะแรก (พ.ศ.2552-2554) เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ประกอบด้วย 1) แผนงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) แผนงานขยายโอกาสทางการศึกษา 3) แผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งในแผนงานที่ 3 ประกอบด้วย ก) การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการศึกษา ข) การมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา ค) การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร ง) การมีส่วนร่วมในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก จ) การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ช) การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและพ่อแม่ ผู้ปกครอง

การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน จะเน้นการลดบทบาทของรัฐในการจัดการศึกษาเป็นหลัก มาเป็นผู้กำกับนโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษา นิเทศ และติดตามประเมินผลการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งพัฒนาต้นแบบ ที่ดีและส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง และขยายผล เพื่อให้การจัดการศึกษาและเรียนรู้มีคุณภาพ.. และนอกจากนี้ยังเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและพ่อแม่ ผู้ปกครอง โดยสนับสนุนการศึกษาทางเลือก และการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้โดยบุคคล ครอบครัว สถานประกอบการ องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน โดยให้มีคณะกรรมการระดับชาติเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาระบบการวัดผล การรับเข้าศึกษาต่อ การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการศึกษาทางเลือกโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจุดเน้นของแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา จะเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการคือ การจัดทำแผน การบริหารจัดการ การระดมทรัพยากร การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ

การบริหารจัดการการศึกษาทางเลือกเน้นการมีส่วนร่วมและการสร้างสรรค์กระบวนการในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน สภาพแวดล้อมอย่างคุ้มค่า การจัดการแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายรอบตัวเป็นทุนในการจัดการศึกษามากกว่าที่จะใช้ทุนที่เป็นเงินอย่างเดียว ส่วนกระบวนการบริหารจัดการศึกษา เน้นการให้ความสำคัญกับคนในองค์การในฐานะผู้ที่จะพัฒนามนุษย์ ดังนั้นในสถานศึกษาทางเลือกจึงต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการในการบริหารโรงเรียนเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิดการทำงานทางด้านการศึกษาที่เหมาะสม และบรรลุผลสำเร็จของการบริหารจัดการโรงเรียนหรือสถานศึกษาทางเลือกสถานภาพทางกฎหมายของการศึกษาทางเลือกมีการระบุไว้ทั้งความหมายและรูปแบบของการจัดการสถานศึกษา

สถานศึกษาทางเลือก

สถานศึกษาทางเลือก หมายถึง การดำเนินงานจัดการศึกษาทางเลือกที่มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายในวัยเรียนส่วนใหญ่เป็นการจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนได้รับวุฒิการศึกษารับรองผลสำเร็จของการศึกษา ปัจจุบันแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- โรงเรียนทางเลือก ทั้งที่เป็นโรงเรียนของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และที่องค์กรชุมชน/องค์กรเอกชนจัดตั้งขึ้น
- ศูนย์การเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 18 (3) ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
- ศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ไม่จำกัดเฉพาะแต่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็กวัยเรียนเท่านั้นแต่จัดการศึกษาให้กับคนทุกกลุ่มทุกวัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต นำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้จริง ปัจจุบันศูนย์นี้ก็ยังไม่มีสถานภาพทางกฎหมายรับรองชัดเจน

แหล่งเรียนรู้ทางเลือก หมายถึง การดำเนินงานที่มีจุดมุ่งหมายให้ความรู้ สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากกว่าจะเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้วุฒิการศึกษา โดยที่ไม่ได้จัดตั้งและดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐแต่เกิดขึ้นและดูแลโดยบุคคล ชุมชน องค์กรและสถาบันทางสังคมต่างๆ

ปัจจุบันมีสถานศึกษาหลายแห่งที่ได้ชื่อว่าเป็นโรงเรียนทางเลือก โดยการใช้ประโยชน์นำการศึกษาทางเลือกเข้ามาเป็นแนวทางจัดการศึกษาในโรงเรียนปกติ โรงเรียนของรัฐในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ โรงเรียนน้ำพองพัฒนศึกษารัชฌังคลาภิเชก ขอนแก่น โรงเรียนเสีดาวทยา นครราชสีมา โรงเรียนหนองชุมแสงพิทยา เพชรบุรี โรงเรียนบ้านแม่จัน(เชียงใหม่ประสานุสาสน์)เชียงใหม่ เป็นต้น (จากการประชุมสัมมนาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2551 จังหวัดขอนแก่น) โรงเรียนบ้านท่าสะท้อน นครศรีธรรมราช โรงเรียนเกาะแก้วพิทยาสรรค์ สงขลา เป็นต้น โรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่น โรงเรียน

เทศบาลคู่มหนองคู เทศบาลนครขอนแก่น และโรงเรียนขององค์กรชุมชนองค์กรเอกชนเช่น โรงเรียนบ้านอุ่มรัก โรงเรียนเด็กม่อนแสงดาว เป็นต้น

สำหรับโรงเรียนเอกชนปีพ.ศ. 2552 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) มีการจัดทำรายชื่อโรงเรียนทางเลือกโดยพิจารณาจาก (1) การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่างของผู้เรียน (2) การทดลองปฏิบัติการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (3) การบูรณาการแนวการศึกษาทางเลือกเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การประเมินคุณภาพภายนอกโรงเรียนทางเลือกที่เหมาะสมกับปรัชญาและลักษณะพิเศษของโรงเรียน ทำเนียบรายชื่อโรงเรียนทางเลือกของ สมศ. มีดังนี้

- ชมเมอร์ฮิลล์ –โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก
- มอนเตสเซอร์รี่ -โรงเรียนปิติศึกษา เชียงราย โรงเรียนมอนเตสเซอร์รี่ภูเก็ต โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว โรงเรียนสมบุญวิทย์ โรงเรียนอนุบาลยุวมิตร
- วอลดอร์ฟ -โรงเรียนปัญญาไทย โรงเรียนแสนสนุกไทรทักชะ โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก
- เร็กจิโอ เอมีเลีย -โรงเรียน ณ ดรุณ
- Project Approach -โรงเรียนวรรณสว่างจิตต์ โรงเรียนวนิษา อนุบาลธีราอนุรักษ์
- Constructionism -โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย โรงเรียนดรุณสิกขาลัย
- แนวคิดศรีสัตยาไสบาบา -โรงเรียนสัตยาไส
- แนวคิดพุทธธรรมประยุกต์ -โรงเรียนทอสี โรงเรียนสยามสามไตร โรงเรียนมีนประสาธ

- แนวคิดสันตือโตก –โรงเรียนสัมมาสิกขา (กลุ่มสันตือโตก)
- แนวคิดแบบบูรณาการ -โรงเรียนรุ่งอรุณ
- แนวคิดพหุปัญญา (Multiple intelligence) -โรงเรียนเพลินพัฒนา
- แนวคิด Brain Based Learning - โรงเรียนจิตตเมตต์(ปฐมวัย) อนุบาลช้างเผือก
- แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส –โรงเรียนอมตยกุล โรงเรียนบ้านอุ่มรัก อนุบาลยุวก้าว

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการสนับสนุนโรงเรียนในสังกัดให้ใช้แนวทางการศึกษาทางเลือกเฉพาะในเด็กกลุ่มเสี่ยง ที่มีแนวโน้มเลิกเรียนกลางคันเท่านั้น แต่พิจารณาจากการดำเนินงานที่ให้การยอมรับ และให้การสนับสนุนต่อการศึกษาทางเลือกของสมศ. ที่กล่าวข้างต้นควรเป็นเครื่องยืนยันให้ภาครัฐได้ตระหนักว่าการศึกษาทางเลือกไม่เพียงเพื่อเด็กผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงหากสามารถใช้ประโยชน์ และเป็นรูปแบบการศึกษาเรียนรู้รูปแบบหนึ่งในสังคมโดยที่เป็นสิทธิและความชอบธรรมของเด็กผู้เรียนที่จะเลือกเรียน และของโรงเรียนของสถานศึกษาที่จะเลือกดำเนินการด้วย

ตารางที่ 1 แสดงนวัตกรรมการเป็นสถานศึกษาทางเลือก

องค์ประกอบ	สถานศึกษาแบบแผนเดิม	นวัตกรรมสถานศึกษาทางเลือก
ปรัชญาและจุดมุ่งหมาย	เน้นความเป็นพลเมือง เพื่อความเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดีตอบสนองต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตอบสนองตลาดการจ้างงาน	ให้คุณค่าต่อความเป็นมนุษย์ และความหลากหลายเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีอิสระทางปัญญา มีความสุขและความสร้างสรรค์ สามารถประสบความสำเร็จได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของแต่ละคน
หลักสูตร	ยึดตามหลักสูตร มาตรฐาน และ 8 กลุ่มสาระวิชาของส่วนกลาง	มีความสมดุลผสมผสานครอบคลุมองค์รวมความเป็นทั้งหมดของชีวิต ทั้งวิชาการและวิถีชีวิต ความรู้และคุณธรรม ภูมิปัญญาตะวันตกและตะวันออก ความเป็นสากลและความเป็นไทย พัฒนาหลักสูตรตามแนวปรัชญาการศึกษาใหม่ เช่น วอลดอร์ฟ มอนเตสเซอร์รี นีโอฮิวแมนนิส Constructionism วิถีพุทธ ฯลฯ และให้ความสำคัญกับหลักสูตรท้องถิ่น
วิธีการเรียน	เน้นการสอนมากกว่าการเรียนรู้ ครูเป็นศูนย์กลาง เรียนเป็นวิชาๆ ตามตารางสอน อยู่ในห้องเรียน ใช้หนังสือ แบบเรียน สื่อการเรียนการสอนเป็นหลัก ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับไปตามแผนการสอนของครู	เน้นการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้มากกว่าตัวความรู้ ให้สามารถเลือกใช้และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของความรู้ ผู้เรียนสร้างทางเลือกและวิธีการเรียนรู้ของตัวเองได้ เน้นเรียนรู้จากความเป็นจริงนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ มีความสุขในการเรียนจนเกิดความรักที่จะเรียนรู้จากทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบใจ เกิดความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองและเรียนรู้ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต
การวัดและประเมินผล	ยึดมาตรฐานกลาง เพื่อคัดคนเก่งทางเทคนิควิชาการเข้าสู่ตลาดการจ้างงาน จึงกลายเป็นระบบการแข่งขันกวดวิชา มุ่งแสวงหาความสำเร็จส่วนตัว และทำลายความมั่นใจของคนที่มีศักยภาพด้านอื่นๆ ที่แตกต่างจากมาตรฐานกลาง	เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องให้เห็นพัฒนาการตามสภาพจริง ผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน อย่างตระหนักในความแตกต่างกันของทักษะ ปัญญา ความถนัด ความสามารถ ความสนใจตามธรรมชาติของตัวผู้เรียน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล/กลุ่ม สร้างโอกาสให้ทุกคนสามารถที่จะประสบความสำเร็จทางการศึกษาได้เสมอกัน
การบริหาร	เป็นสถานศึกษาของรัฐ หรือในกำกับของรัฐ ภายใต้การควบคุมทั้งในทางวิชาการ มาตรฐาน การวัด ประเมินผล การบริหารงานบุคคล การเงิน และอื่นๆ	กระจายอำนาจให้สถานศึกษามีฐานะเป็นนิติบุคคลอย่างแท้จริง มีอิสระทั้งในทางวิชาการ และการบริหารจัดการอื่นๆ เปลี่ยนบทบาทของรัฐไปมุ่งการส่งเสริมสนับสนุน และกำกับคุณภาพตามมาตรฐานขั้นต่ำ

ที่มา: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2553: 80-81)

การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบของรัฐ

สถานศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบของรัฐ ได้แก่ โรงเรียนในระบบที่มีการเรียนการสอนในเชิงการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ส่งเสริมความแตกต่างของผู้เรียน มีการทดลองปฏิบัติและการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (สุชาติ จักรพิสุทธิ์, 2548: 78) ซึ่งโรงเรียนทางเลือกส่วนใหญ่รับเอาแนวคิดเชิงนวัตกรรมการเรียนรู้จากตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่แนวคิดตะวันออกมีสัดส่วนน้อยกว่าและแนวคิดจากสังคมไทยเองจัดว่ามีน้อยที่สุด ส่วนมากโรงเรียนทางเลือกที่อิงกับระบบของรัฐเป็นโรงเรียนเอกชนมีเจ้าของเป็นบุคคล นิติบุคคลหรือองค์กรเอกชนหรือเป็นโรงเรียนในกำกับของรัฐ

ตารางที่ 2 แสดงแนวคิดการจัดการศึกษาทางเลือกตามแนวคิดแบบตะวันตก

แนวคิดตะวันตก	หลักการ/กระบวนการ	สถานศึกษา
1 ซัมเมอร์ฮิลล์ Summer hill	เน้นเสรีภาพของการเรียนรู้และความรัก	โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก กาญจนบุรี
2 มอนเตสซอรี Montessori	การเรียนรู้เกิดจากตัวผู้เรียน เน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เสริมศักยภาพ	โรงเรียนมอนเตสซอรี เชียงราย โรงเรียนมอนเตสซอรี ภูเก็ต โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก
3 วอลดอร์ฟ Waldorf	การเรียนรู้เพื่อสมดุลระหว่างความสามารถ การคิด ความรู้สึก และเจตจำนงของเด็กแต่ละคน มีเป้าหมายพัฒนาปัจเจกที่มีอิสระทางปัญญา	โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก โรงเรียนปัญญาทัย โรงเรียนอนุบาลแสนสนุก ไทรทักชะบางมด
4 เรกจิโอ เอมีเลีย Reggio Emilia	ให้ความสนใจในเด็กและแนวทาง เน้นศักยภาพเด็ก ให้เด็กเรียนรู้ทุกสิ่งที่เด็กสนใจจากประสาทสัมผัส ให้เด็กเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึกที่เขามี(Reggio Emilia, ใน wikipedia,2554)	โรงเรียน ณ ดรุณ Early Learning Center กรุงเทพฯ The country school กรุงเทพฯ The Purple Elephant กรุงเทพฯ
5 เน้นโครงการ Project Approach	ให้เด็กค้นพบศักยภาพที่ตนมีด้วยการคิดและการทำงาน ผู้ใหญ่แนะนำ	โรงเรียนวนิษา ปทุมธานี
6 เน้นสร้างความรู้ Constructionism	เด็กเรียนรู้โดยกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ต้องให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เพื่อจุดประกายการเรียนรู้และความอยากรู้	โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย โครงการประกาศนียบัตร กศน. เชียงราย/ลำปาง/บุรีรัมย์

ที่มา: สุชาติ จักรพิสุทธิ์(2548:78)

ตารางที่ 3 แสดงแนวคิดการจัดการศึกษาทางเลือกตามแนวคิดแบบตะวันออก

แนวคิดตะวันออก	หลักการ/กระบวนการ	สถานศึกษา
1 ศรีสัตยาไสบาบา SaiBaba Approach	การพัฒนาคุณธรรมความรู้ด้วยการจัดการศึกษาเป็นการดึงเอาศักยภาพที่มีอยู่ของเด็กออกมา โดยให้คุณค่ากับศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเด็ก	โรงเรียนสัตยาไส
2 พุทธธรรมประยุกต์ Buddha Approach	ลดตัวกูของกูอยู่ร่วมกันโดยสันติ เน้นการพัฒนามนุษย์ด้วยไตรสิกขา ไตรลักษณ์ และรัตนตรัย	โรงเรียนทอสี โรงเรียนมีนประสาธ โรงเรียนสยามสามไตร ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิตร โรงเรียนน็อจีเชียงใหม่
3 สันตอโคก Asoke Buddish Approach	ศีลเด่น เป็นงาน ชาญูวิชา เน้นจริยธรรม การพึ่งพาตนเอง	โรงเรียนสัมมาสิกขา(กลุ่มโรงเรียนสันตอโคก)
4 บูรณาการ Integrated Approach	การเรียนการสอนแบบองค์รวมบูรณาการ เน้นศักยภาพผู้เรียน	โรงเรียนรุ่งอรุณ
5 นีโอฮิวแมนนิส Neo-Humanist Approach	พัฒนาจิตสำนึก สมานธิ คลื่นสมอง การเมตตาเกื้อกูลต่อสรรพสิ่งอย่างมีคุณธรรม และความเป็นหนึ่งเดียวของสรรพสิ่ง	โรงเรียนอมตยกุล โรงเรียนบ้านอุ่มรัก

ที่มา: สุชาดา จักรพิสุทธิ์(2548:78)

การปฏิรูปการศึกษาในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาเน้นเรื่องกฎหมายและการปรับโครงสร้างรูปแบบการจัดองค์กรบริหาร เน้นความเป็นเอกภาพและกระจายอำนาจการศึกษาไปสู่ระดับเขตพื้นที่การ ศึกษาและสถานศึกษาให้บริหารได้ อย่างคล่องตัวมีประสิทธิภาพตั้งแต่ผลที่เกิดขึ้นคือการบริหารตามระบบราชการที่ยึดโครงสร้างอำนาจแบบจากบนลงล่างลดหลั่นกันลงไปเป็นชั้นๆ โดยผู้บริหารระดับเขตมีอำนาจหรือผลประโยชน์มากขึ้น เป็นผลให้หลักการกระจายอำนาจการบริหารเป็นสิ่งที่ยังคงต้องแก้ไขและทำให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง ตามหลักการที่ต้องการให้มีการบริหารจัดการด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ลดกระบวนการที่ล่าช้าและขัดต่อความมีคุณภาพของการจัดการศึกษา ดังนั้นในการจัดการศึกษา กลุ่มการศึกษาทางเลือกที่จัดการศึกษาทางเลือกในระบบหรือขึ้นทะเบียนเป็นโรงเรียนเอกชนของรัฐ จึงมีความยืดหยุ่นในการบริหารและมีการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาหลายด้านเช่นหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน วิธีการพัฒนาบุคคล ลากการนิเทศ การวัดผลและประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการวิจัยในชั้นเรียน มีนวัตกรรมการศึกษา(การนำปรัชญาแนวคิดต่างๆมาใช้ในการศึกษา) การเปลี่ยนแปลงวิธีการที่กล่าวมาแล้วต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา และก่อให้เกิดการบริหารแบบทางเลือกที่ไม่ยึดติดกับรูปแบบที่ตายตัว

แต่มีความยืดหยุ่นและคล่องตัวในการทำงานสูง และเป็นองค์กรที่นำเสนอวิธีการและแนวคิดใหม่ทางการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพตรงกับความต้องการที่หลากหลายของคนในสังคมและตอบสนองของผู้เรียน จากองค์กรทางการศึกษาเป็นการศึกษาทางเลือกในระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาที่การศึกษาทางเลือกนั้น สอดแทรกอยู่ในการศึกษาทุกระบบทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ความชัดเจนของกลุ่มการศึกษาทางเลือกที่เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบหรือที่เรียกว่า โรงเรียนทางเลือก (Alternative Schools) โรงเรียนเหล่านี้ไม่ใช่โรงเรียนที่จัดขึ้นให้เฉพาะเด็กชายขอบเท่านั้น แต่เป็นโรงเรียน ที่เกิดขึ้นตามความต้องการของผู้ปกครองโดยใช้ปรัชญาการศึกษาต่าง ๆ กันไป และมีวิธีการบริหารตามปรัชญาแนวคิดการศึกษาของตน

การศึกษากระบวนการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนทางเลือก ที่จัดการศึกษาในระบบและใช้แนวคิดที่แตกต่างจากการศึกษากระแสหลักในโรงเรียนของรัฐ หรือโรงเรียนทั่วไป โดยมีการนำแนวคิดใหม่ๆมาจัดการศึกษาในโรงเรียนทางเลือก วิธีบริหารมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนในเชิงความเป็นมนุษย์มากกว่ามุ่งเน้นวิชาการที่ทำให้คนมุ่งแข่งขันกัน ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของปัจเจกบุคคล โรงเรียนที่จัดการบริหารแบบทางเลือกจะเป็นตัวอย่างหรือต้นแบบในการสนับสนุนการผลักดันนโยบายการบริหารจัดการศึกษา และเป็นแนวทางการวิจัยการศึกษาทางเลือกของสังคมไทยเน้นการจัดการศึกษาที่ภาคประชาชน เอกชน และองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษากับรัฐได้อย่างประสานกัน และควรได้รับการยอมรับและส่งเสริมให้เกิดมีมากขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคนของชาติให้พร้อมที่จะเผชิญกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงเป็นประชาคมโลก และมีความเป็นสากลมากขึ้นบนฐานวัฒนธรรมของตนเอง ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมืองที่ต้องเผชิญในอนาคต โรงเรียนทางเลือกสามารถบริหารด้วยตนเอง มีอิสระในการนำวิธีการทางการจัดการศึกษาใหม่ๆ และสร้างสรรค์งานวิจัยที่จะมาแลกเปลี่ยนกับชุมชนทางการศึกษาได้

การศึกษาทางเลือกที่จัดการศึกษาและกระบวนการเรียนการสอนแบบก้าวหน้า มักจะมีการศึกษาปรัชญาแนวคิดหลักการที่ชัดเจน และถ่ายทอดพัฒนาบุคลากรเพื่อจัดการศึกษารวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนเองต้องมีศรัทธาในการจัดการศึกษาทางเลือกก่อน เพื่อที่จะดำเนินการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดได้อย่างเหมาะสม ที่ ผ่านมาโรงเรียนต่างๆมีกระบวนการที่ทำให้วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของชาติเป็นไปตามเป้าหมาย โดยมีการวางวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายที่เป็นแนวทางการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ของโรงเรียน และยังมีกระบวนการต่างๆในการบริหารโรงเรียนที่ผู้บริหารต้องสัมพันธ์กับครู บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันในโรงเรียน ก่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนามนุษย์ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทุกคนในโรงเรียนจึงถือได้ว่าอยู่ในกระบวนการบริหารซึ่งในอดีตกระบวนการบริหารจะเน้นการวางแผน การควบคุม การจัดองค์การ การดำเนินการ การตรวจสอบประเมินผล ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นผลงานมากกว่า

มุ่งเน้นคุณค่ามนุษย์ การศึกษาทางเลือกเป็นการศึกษาที่เน้น คุณค่ามนุษย์จึงให้คุณค่ากับครู ผู้เรียน และคนทุกคน กระบวนการบริหารจึงมีความละเอียดอ่อนมากกว่าการทำตามระบบเพียง ที่วางไว้ที่มุ่งเน้นการสั่งการให้เกิดผลงานจนขาดมิติของการพัฒนาคุณค่ามนุษย์

ปัจจุบันสังคมไทยมีกระบวนการจัดการศึกษาทางเลือกที่หลากหลาย เกิดขึ้นมากกว่า สามสิบปี โดยเฉพาะสังคมไทยได้นำแนวพุทธมาจัดการศึกษาทางเลือกและมีโรงเรียนที่ก้าวหน้า ในการปฏิบัติและบริหารจัดการศึกษาหลายแห่งเช่น โรงเรียนสัจจมาสิกขาสันตือโสภิต รวมทั้งการ จัดการศึกษาทางเลือกของผู้ใหญ่เช่นสมสภิกขาลัยเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ การศึกษาทางเลือก สำหรับพระภิกษุและแม่ชีเสขิยธรรมวิทยาลัย และการศึกษาทางเลือกของนักศึกษาและเยาวชน ตลอดจนการจัดการศึกษาแบบโฮมสกูล (สุลักษณ์ ศิวลักษณ์, 2545: ออนไลน์) การศึกษาทางเลือกที่อิง กับระบบของรัฐก็เช่นกัน มีโรงเรียนที่มีศักยภาพในการสร้างวัฒนธรรมทางเลือก ที่มีศาสนาและ วัฒนธรรมเป็นแนวทางนำแนวคิดการจัดการศึกษาแบบตะวันออกและแบบตะวันตกมาใช้ในการ จัดการศึกษาทางเลือก มีวิถีชีวิตชุมชนทางเลือกเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ฯลฯ มีการเปิดพื้นที่ให้กับคนที่ด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาที่เท่าเทียม

2. แนวคิดการจัดการศึกษาแนวมนุษยนิยม

พจนานุกรม English Dictionary for advanced Learners ให้ความหมายของคำว่า humanism (n.) หมายถึง การเชื่อในมนุษย์ว่าสามารถมีชีวิตอยู่ได้โดย ใช้สติปัญญาและเหตุผล มากกว่าขึ้นอยู่กับพระเจ้าหรือศาสนาและเรียกผู้ที่เชื่อในมนุษย์นี้ว่า Humanist หรือ Humanistic (adj.) หมายถึง ผู้ที่เชื่อในมนุษย์ว่าสามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยใช้สติปัญญาและเหตุผล เมื่อนำคำว่า Humanistic มารวมกับคำว่า Education ที่แปลว่า การศึกษา เป็น Humanistic Education จึง หมายถึง การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์

การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ (Humanistic Education) มักใช้ในการออกแบบทฤษฎี ทางการศึกษาและการปฏิบัติที่หลากหลาย ที่มีมุมมองต่อโลกและสัญญาทางจริยศาสตร์ของ มนุษย์นั่นคือ เน้นการพัฒนาคน มนุษย์ ความอยู่ดีกินดี และเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ทั้งมวลในการ แสดงออก อยู่นอกเหนือจากศาสนา อุดมคติ หรือความคิดแบบเป็นชาติและคุณค่า โดยอยู่บน พื้นฐานปรัชญาที่ยาวนานและคุณธรรมดั้งเดิม จากนักปรัชญากรีกจนถึงหลักรากเรื่องสิทธิ มนุษยชนและสิทธิเด็กของสหประชาชาติ ข้อตกลงร่วมกันของมนุษยนิยมมี 3 เรื่อง คือ

1) ทางปรัชญาเน้นแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์ทั้งชายหญิงที่ เป็นผู้ที่มีเหตุผลในตัวเองและต้อง เคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ การมีเจตจำนงคืออิสระ การคิดด้วยเหตุผล สำนึกด้านคุณธรรม จินตนาการ และพลังแห่งความคิดสร้างสรรค์

2) สังคมวิทยาการเมือง เน้นจริยศาสตร์สากลของความเท่าเทียมของมนุษย์

3) การเรียนการสอน เน้นข้อตกลงที่มีต่อปัจเจกบุคคลในการดึงเอาศักยภาพและความ สมบูรณ์ที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้อย่างมีความสุข หรือให้เต็มตามศักยภาพให้มากที่สุดที่จะทำให้ ชีวิตมนุษย์ดีเท่าที่จะเป็นไปได้(Encyclopaedia of Philosophy of Education, 2011: 1:ออนไลน์)

การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ (Humanistic Education) หมายถึง ทางเลือกของการศึกษา (alternative approach to education) ที่ไม่เพียงแต่พัฒนาทางสติปัญญาความเฉลียวฉลาด แต่พัฒนาคนเป็นองค์รวม ที่มุ่งในการเติบโตและพัฒนาภา รเรียนรู้ที่แท้ ทั้งด้านอารมณ์ สังคมความเป็นอยู่ จิตใจ และทักษะอาชีพ ครูที่เป็นนักมนุษยนิยมมีภาระหน้าที่ที่ต้องใส่ใจต่อการพัฒนาตนเองของเด็กให้มีความเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของตนเอง ให้เด็กมีมุมมองทางบวกต่อตนเองสูง (High self - esteem) และให้รู้สึกว่าเขาสามารถประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม (high self-efficacy)

การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์นี้ อยู่บนพื้นฐานของการทำงานของนักจิตวิทยามนุษย์ ที่มีชื่อเสียงคือ Maslow ผู้พัฒนาลำดับขั้นของความต้องการ (Hierachy of Need) ส่วน Rogers ผู้พัฒนาทฤษฎีบุคลิกภาพมนุษย์และ Steiner ผู้วางรากฐานการศึกษาแนววอลดอร์ฟ (Waldorf Education) ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ (Wikipedia.org: 2011)

Rogers(1902-1987) สร้างสมประสบการณ์จากการวิจัยด้านการให้คำปรึกษาและบำบัดทางจิตวิทยานำมาสู่การศึกษาที่เน้นการสอนที่กระตุ้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งตัวกระตุ้นมีลักษณะด้านทัศนคติหรือสภาพสามประการ คือ

- 1) ความเข้าใจในการเห็นอกเห็นใจ (empathic understanding)
- 2) การเคารพ การใส่ใจทางบวก รางวัลหรือความไว้วางใจ (respect, positive regard, prizing, trust)
- 3) ความเป็นจริง ความแท้ ความสอดคล้อง (realness, genuineness, congruence)

นำมาปฏิบัติจัดอย่างเป็นระบบพื้นฐานทางจิตวิทยา กลายมาเป็นที่รู้จักกันทางการศึกษา เรียกว่า การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ (Humanistic education) และไม่ละเลยหรือลดทอนการพัฒนาสติปัญญา กระตุ้นสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาทางด้านจิตใจอารมณ์ ด้วยการพิจารณาความสำคัญตามเป้าหมายของการศึกษา การพัฒนาจิตใจมีศูนย์กลางคือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ (interpersonal relationships) ผ่านการสอดแทรกในหลักสูตร การสอนแบบวิพากษ์ของความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยเฉพาะการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ

ความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดของ Rogers เมื่อมีการพัฒนาจนเกิดลักษณะสามประการข้างต้นแล้ว คนจะเกิดการเคารพนับถือตนเอง (self-Actualization) เป็นผู้มีศักยภาพเต็มเปี่ยม (fully functioning people) ซึ่งมีลักษณะคือ 1) เป็นผู้เปิดกว้างต่อทุกคนในประสบการณ์ของตนเอง ปราศจากการปกป้องตนเอง 2) มีชีวิตอยู่กับประสบการณ์ที่มีอยู่ใหม่ๆ มีความยืดหยุ่นและปรับตัว เปลี่ยนแปลงได้กับประสบการณ์ใหม่ 3) เป็นผู้เปิดกว้างรับประสบการณ์จากผู้อื่นและไว้วางใจได้ เป็นผู้เก็บรายละเอียดของข้อมูลต่างๆ ยอมรับผล สะท้อนกลับและแก้ไขนำไปสู่พฤติกรรมที่น่าพึงพอใจในการเคารพนับถือคุณค่าในตนเองและเป็นผู้มีศักยภาพเต็มเปี่ยม การประเมินผลคนๆหนึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายในมากกว่าอยู่ภายนอก ซึ่งคนอาจจะได้รับอิทธิพลจาก

ภายนอก คุณค่าของคนๆหนึ่งก็เป็นของคนๆนั้น คุณค่าร่วมกันที่สร้างมาจากการอยู่รอดของสายพันธุ์เทียบเท่ากับปัจเจกบุคคลเป็นสิ่งจริง ละเอียดอ่อนและเข้าใจในสิ่งต่างๆ จนยอมรับและเคารพต่อผู้อื่นและสิ่งต่างๆ เป็นสภาพของการพัฒนาบุคคลที่เคารพนับถือตนเอง

แนวคิดของมนุษย์ที่เต็มศักยภาพมีดังนี้ 1) เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มเปี่ยมและความสร้างสรรค์มีความละเอียดอ่อนในการเปิดกว้างสู่ประสบการณ์ 2) การปราศจากการป้องกันตนเอง ธรรมชาติที่ดีเป็นพื้นฐานที่มีในตนและสร้างความไว้วางใจ 3) เป็นผู้ที่เชื่อถือได้ 4) เป็นอิสระไม่สร้างอิทธิพล มีสำนึกของการเลือกและมีประสบการณ์ที่อิสระแม้ว่าพฤติกรรมจะอยู่ภายใต้อิทธิพล และเปิดรับสิ่งต่างๆ ในสถานการณ์นั้นๆ และแสดงออกในทางที่น่าพึงพอใจและเคารพในตนเอง

เป้าหมายของการศึกษาเป็นหรือควรจะเป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้เต็มเปี่ยมหรือให้มนุษย์ได้เคารพนับถือตนเองว่าเป็นผู้ศักยภาพ สิ่งนี้เป็นการปรับตัวให้คนเรียนรู้ที่จะเรียน (Learned how to learn) การให้การศึกษาโดยเน้นศักยภาพที่มีในมนุษย์ต้องการการศึกษาที่เน้นการให้ความรู้ที่เป็นจริง ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ ที่เหนือกว่าวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทางด้านสติปัญญาหรือบุคคลที่คิดแต่ใส่ใจต่อการพัฒนาทางด้านอารมณ์จิตใจ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีคุณภาพของปัจเจกบุคคล มนุษย์แบบองค์รวมจึงต้องได้รับการศึกษา

ครูอาจต้องการการช่วยเหลือในการดำเนินการกระตุ้นสภาพ และการแนะนำที่ต้องมี ครูที่แท้ไม่ใช่ผู้รู้ทุกสิ่งและไม่สามารถสร้างเป็นอยุ่อย่างนั้นได้ ครูยอมรับที่จะทำพลาดได้ ครูให้ความกระจ่างในรางวัล การยอมรับ และความไว้วางใจโดยการฟังผู้เรียนอย่างแท้จริง ไม่ต้องประเมินพวกเขา และด้วยการตอบสนองสิ่งที่เด็กพูด ทศนคติและความรู้สึกแสดงออกมาในสาระ การฟังเป็นหลักฐานที่พยายามเข้าใจและตอบสนองการสื่อสารที่เข้าอกเข้าใจกัน ครูจึงเป็นสิ่งแท้เป็นไปตามธรรมชาติ เป็นผู้เผชิญหน้ากับเด็ก ครูยังต้องกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยการสร้างปัญหาที่แท้จริงในชีวิตและวัฒนธรรมของเด็ก ด้วยการจัดหาแหล่งที่เข้าถึงได้ง่าย มีการพัฒนาข้อตกลงระหว่างเด็กที่จะทำให้เขาพัฒนาการเรียนรู้ตามโครงการของพวกเขา ด้วยการจัดเตรียมการสอนที่เป็นหน่วย กลุ่มย่อยและการอภิปราย หรือการทำโครงการ ด้วยการเรียนรู้ที่สืบเสาะค้นหา มีการกระตุ้นการเรียนรู้ และการเผชิญหน้าในกลุ่มเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้เริ่มต้นด้วยตัวเอง การเรียนรู้ด้วยตนเองควรเสร็จสิ้นด้วยผู้เรียน เกณฑ์เป็นสิ่งจำเป็น แต่ความเป็นจริงควรสะท้อนความต้องการในชีวิต ที่จัดขึ้นมาโดยสังคมและสถาบัน และทำให้ง่ายต่อเด็กโดยครูเป็นผู้จัดกระบวนการ การให้คำปรึกษาหรือผู้อื่นๆ ในโรงเรียน ผู้เรียนจะประเมินตนเองตามเกณฑ์นี้

สิ่งจำเป็นก่อนที่จะนำไปสู่การศึกษาและการเรียนรู้ ความสำคัญสำหรับการศึกษาวิชาครู (Teacher education) และสำหรับผู้บริหารโรงเรียน (school administrators) ในการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ในโรงเรียน ครูต้องเตรียมพร้อมเน้นการสอนเรื่องความสัมพันธ์

ของบุคคลและการกระตุ้นกลุ่มย่อย ผู้บริหารยึดมั่นในแนวคิดของ McGregor ที่นำแนวคิดทฤษฎี Y มาใช้อย่างเหมาะสมกับระบบมากกว่าทฤษฎี X ในการบริหารโรงเรียน

ระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ควรมีการเปลี่ยนแปลงให้มีการร่วมมือกันหรือให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ ให้มีการวางแผนเพื่อให้เกิดการนำตนเอง (self-directed)ที่จะเป็นการเปลี่ยนระบบโรงเรียนในภาพกว้าง การริเริ่มและการสนับสนุนของผู้บริหารจำนวนหนึ่งและคณะกรรมการโรงเรียน การมีโครงการสร้างที่ทำได้อย่างจริงจังเพื่อสร้างประสบการณ์สำหรับกลุ่มย่อยเป็นการริเริ่มนำการเปลี่ยนแปลงการศึกษา เพื่อตอบสนองกับโลกที่เราอาศัยอยู่ในอนาคตต่อไป เราต้องการผู้ที่มีปัญญาและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความคิดและมีความรู้สึกเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสรรพสิ่ง (Harper and Row, 1977) และ Rogers กล่าวถึงการศึกษาว่า “การศึกษาไม่ใช่การเตรียมตัวเพื่อการมีชีวิตอยู่แต่เป็นประสบการณ์ในการมีชีวิตอยู่ ความรู้สึกถึงความขัดสน ความกลัว การมีพลังอำนาจ ความรู้ สึกกรักและตระหนักรู้ การเคารพ ความรู้สึกกลัว น่าสะพรึงกลัว ไม่มีความสุขกับผู้ปกครองหรือผู้อื่น สิ่งเหล่านี้จะเป็นหลักสูตรเปิดกว้าง มีค่าในการสำรวจ การเปิดใจเป็นการเชื่อมการเรียนรู้ให้พร้อมในสาระ การศึกษาจะกลายมาเป็นองค์รวม การเรียนรู้จะเกี่ยวข้องกับผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง เปิดกว้าง สำรวจด้วยความตระหนักรู้ในความสัมพันธ์ต่อโลกของสิ่งต่างๆ เท่ากับความตระหนักรู้ในโลกของความรู้ที่เป็นนามธรรม(Harper and Row, 1977: 59)

Maslow(1979) กล่าวถึงการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ในบทความสองบทในปี 1969 พิจารณาการแบ่งช่วงความเป็นมนุษย์นิยมกับอาชีพทางการศึกษา ระหว่างการศึกษาเพื่อการเจริญเติบโตของบุคคลและการศึกษาเพื่อทักษะและการแข่งขัน Maslow แสดงความรู้สึกว่าไม่ง่ายในปรและเดินผ่านประเภทของการสอนที่เน้นความรู้สึกและความสนใจของผู้เรียนที่ใช้เป็นสาระในการสอน

มาสโลว์อธิบายลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ ว่าทุกคนเกิดมามีความต้องการพื้นฐานคือ 1) ความต้องการด้านร่างกาย(physiological) 2)ความต้องการความปลอดภัย(safety needs) 3) ความต้องการให้คนอื่นรัก(belongingness or love) 4) ความต้องการมีเกียรติและศักดิ์ศรี(self-esteem) 5) การเคารพนับถือตนเอง(self-actualization) ความต้องการขั้นสูงสุดจะพัฒนาได้เมื่อความต้องการขั้นต่ำสุดได้รับการตอบสนอง(Benson & Dundis, 2003; Gordon Rouse, 2004; Noe, 2002 อ้างถึงใน www.allbusiness.com/education, 2011: ออนไลน์)

Farmer (1984) ย้ำเน้นเรื่องความต้องการที่จะให้เหตุผลทางทฤษฎี สำหรับโครงการพัฒนาการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ในโรงเรียนปัจจุบัน โดยสำรวจจากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (Maslow's hierarchy of needs) และทฤษฎีการเคารพนับถือตนเอง (Theory of self-actualization) และทฤษฎีนี้อาจจะดีที่สุดสำหรับนักการศึกษาที่ให้การศึกษาแก่เด็กแบบเป็นองค์รวม (educating the whole child)

นอกจากนี้หลักของการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์จาก Humanistic Education ใน Wikipedia (2011) ได้วางหลักการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การเลือกหรือการควบคุม(Choice or Control) ความเป็นมนุษย์เน้นการจัดการศึกษาที่ให้เด็กได้เลือกและควบคุมการเรียนการสอน สนับสนุนให้เด็กได้เลือกกิจกรรมที่จัดขึ้นตามเป้าหมายชีวิตในอนาคต ให้เด็กได้เลือกเรียนตามความสนใจเฉพาะอย่างมีเหตุผล ครูที่เป็นนักมนุษยนิยมเชื่อว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะจูงใจและสร้างสื่อทำให้เด็กเรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจใคร่ที่รู้ของเด็ก

2. การใส่ใจในความรู้สึก (Felt Concern) เน้นการใส่ใจความรู้สึกและความสนใจของนักเรียนกับสติปัญญา เชื่อว่าอารมณ์ความรู้สึกจะสอดแทรกหรือนำมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้

3. พัฒนาแบบองค์รวม (The Whole Person) ความรู้สึกและความรู้เป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งแตกต่างจากนักการศึกษาแบบดั้งเดิม ที่นักการศึกษาแบบมนุษยนิยมจะไม่แบ่งแยกสติปัญญา อารมณ์ความรู้สึกและจิตใจ(Cognitive and affective domain) บทเรียนและกิจกรรมจะเน้นที่ผู้เรียนที่ไม่ใช่การท่องจำที่เกิดจากการจดบันทึกและการฟังบรรยาย

4. การประเมินตนเอง(Self Evaluation) การประเมินตนเองเป็นสิ่งที่มีความหมายมากกว่าการให้คะแนน นักศึกษามนุษยนิยมไม่เห็นด้วยกับการทดสอบแบบทั่วไป เพราะการสอนเด็กให้จำเพียงอย่างเดียวตรงข้ามกับการเรียนรู้ที่มีความหมาย และการทดสอบไม่ได้ให้ผลสะท้อนกลับมาสู่ครูที่ต้องพัฒนาการเรียนการสอนให้ตรงกับเป้าหมายที่แท้

5. ครูเป็นผู้กระตุ้น(Teacher as a Facilitator) ครูสอนพิเศษหรือเป็นผู้บรรยายสนับสนุนมากกว่าเป็นผู้วิพากษ์ มีความเข้าใจการเรียนรู้ของเด็กมากกว่าการตัดสินลงความเห็น เป็นการปฏิบัติจริงมากกว่าการเล่นตามบทบาท งานของครูแบบมนุษยนิยมคือการดูแลสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้เรียน และถามคำถามสืบสาวปัญหาที่ทำให้การเรียนรู้มีความหมาย

สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนดังกล่าว จะส่งเสริมการลงมือปฏิบัติที่เกี่ยวกับการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์(Humanistic Education) จึงมีความแตกต่างในด้านการจัดสภาพที่ต่างไปจากโรงเรียนแบบดั้งเดิม(Traditional School) ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโดยเวลาจัดการเรียนการสอนหลักมักใช้สภาพแวดล้อมภายนอก และเน้นการเลือกเรียนตามความสนใจของผู้เรียน และการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์(Humanistic Education) เป็นการเข้าถึงแนวทางของการศึกษา(educational approach) ซึ่งนักการศึกษาที่สนับสนุนการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์หมายถึงการเข้าถึงการศึกษาที่มีความหมายมากกว่าหนึ่งประการหรือทั้งสามประการ ดังต่อไปนี้(www.humanistsofutah.org: 1994: ออนไลน์)

1) การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ สอนทักษะที่หลากหลายกว้างขวางที่ต้องการให้เกิดโลกปัจจุบัน ทักษะพื้นฐานเช่นการอ่านออก เขียนได้ และคอมพิวเตอร์ เท่าๆกับทักษะในการสื่อสาร การคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการรู้จักตนเอง

2) การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์เน้นการมีมนุษยธรรม (Humane approach) ในการจัดการศึกษา สิ่งหนึ่งคือ การช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมั่นในตนเองและเชื่อในศักยภาพของตนเอง ที่จะส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจที่จะเคารพตนเองและเคารพผู้อื่น (self-respect and respect for others)

3) การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์เกี่ยวข้องกับพื้นฐานความใส่ใจต่อมนุษย์ (basic human concern) ด้วยประเด็นที่เป็นประวัติศาสตร์และปัจจุบันเกี่ยวกับมนุษยชาติ ความพยายามที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตโดยถือเอาความรู้ การเติบโตและความรักเพื่อค้นหาการมีชีวิตอยู่ของแต่ละบุคคล

Green (1994) กล่าวถึงวิธีการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ว่ามีใช้อยู่ในโรงเรียนของรัฐ (public school) และโรงเรียนเอกชน (private school) ครอบคลุม การศึกษาทางศาสนา ทางธุรกิจหรือการจัดการอื่น นอกจากนี้ยังให้ความหมายของการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ว่า

- ไม่ใช่ศาสนา บางคนยังสับสนในการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์กับมนุษยนิยมเชิงศาสนา (The religion of secular humanism) เพราะทั้งสองอย่างนี้มีรากศัพท์ภาษาละตินร่วมกัน คือ *humanus* หมายถึง มนุษย์ (human) หรือมาจาก *homo* หมายถึงมนุษย์ (man or mankind) แต่การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ไม่เหมือนกับมนุษยนิยมเชิงศาสนา ที่จริงนักบวชนักบุญ พระ และผู้นำความเชื่อความศรัทธาก็ได้เห็นด้วยกับมนุษยนิยมเชิงศาสนา แต่สนับสนุนการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นอย่างมากและเชื่อมั่นการศึกษาในแบบของความเชื่อทางศาสนา อีกทั้งยังจัดหาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสอนในสภาพที่จัดทางศาสนา

- ปรับปรุงการสอนที่เป็นอยู่เดิม ครูจะทำงานได้มีประสิทธิภาพมากกว่าในการสอนอ่าน เขียน คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ฯลฯ เมื่อบูรณาการวิธีการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ และอุปกรณ์ในหลักสูตร เป็นการขยายแนวคิดและทักษะพื้นฐานในการอยู่ในโลกปัจจุบันเช่นการอ่าน การเขียน คอมพิวเตอร์ อาชีพ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การตัดสินใจของแต่ละบุคคล

- ได้รับการส่งเสริมจากการวิจัยและการปฏิบัติที่ทำมาหลายปี มีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีหลักฐานที่แสดงว่าโครงสร้าง การเรียนรู้ร่วมกันในแนวคิดของตนเอง การสนใจผู้เรียน และความสนใจในการเรียนรู้เป็นส่วนที่เกี่ยวกับการประสบความสำเร็จในทางวิชาการ มีการศึกษาวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์นำไปสู่การลดปัญหาเรื่องระเบียบวินัย การทำลายข้าวของโดยไร้เหตุผล การลดยาเสพติด เป็นการลดปัญหาด้วยการใส่ใจและการเคารพในตัวมนุษย์

- สนับสนุนเป้าหมายของผู้ปกครองที่หลากหลาย มีการสอนผู้เรียนด้วยการฝึกที่มีประสิทธิภาพ (Effectiveness training) โดยสอนให้ผู้เรียนรู้จักฟังผู้อื่นรวมทั้งผู้ปกครอง และคุณค่าที่กระจ่างชัด (Value clarification) โดยสอนผู้เรียนให้คิดอย่างพิจารณาใคร่ครวญในผลที่เกิดจากการตัดสินใจของเขา สอนให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายและควบคุมพลังและวางแผนที่จะ

รับผิดชอบ ผู้เรียนมีการสื่อสารที่เหมาะสมขึ้นมีการเล่ากิจกรรมในการเรียนและทักษะใหม่ๆที่พวกเขาเรียนรู้แก่ผู้ปกครอง

- สนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในโรงเรียน นักการศึกษา มนุษยนิยมหลายคนเป็นผู้ปกครองและมีความกระตือรือร้นเรื่องการศึกษาสำหรับบุตรหลาน ทั้งในและนอกโรงเรียน ผู้ปกครองควรรู้เรื่องหลักสูตรมีความกระตือรือร้นในกิจกรรมการสอน โดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมสามารถเยี่ยมโรงเรียนและสังเกตได้ สามารถแนะนำหรือทักท้วงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนอย่างมีเหตุผลและมีความพอเหมาะ และแสดงความต้องการในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นทางเลือกสำหรับบุตรหลาน เมื่อเกิดความคิดเห็นไม่ตรงกับการปฏิบัติของโรงเรียน

- โรงเรียนมีบทบาทในการจัด "การศึกษาที่มีคุณค่า" (Value education) ของผู้เรียน ในขณะที่บ้านและวัดมีความรับผิดชอบหลักในการพัฒนาคุณค่า และพัฒนาคุณธรรมของเด็ก โรงเรียนยังคงมีบทบาทหลักตามกฎหมาย นักการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ (humanistic educators) เชื่อว่าโรงเรียนควรส่งเสริมคุณค่าของประชาธิปไตย (democratic) และมนุษยธรรม (humanitarian) การเคารพตนเอง (self-respect) อิสรภาพทางความคิด (free of thought) การเคารพผู้อื่น (respect for the others) มีความรับผิดชอบต่อสังคม (social responsibility) และสิ่งอื่นที่คล้ายกัน โรงเรียนไม่ควรเป็นสถานที่ที่ "ปลอดคุณค่า" (not be "value-free")

- ไม่ใช่การบำบัดทางด้านจิตวิทยาที่จะช่วยผู้เรียนแก้ปัญหาทางอารมณ์ ซึ่งไม่ใช่เป้าหมายของการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ แต่เป็นการค้นหาที่จะช่วยให้ผู้เรียนพึ่งพาทักษะที่เป็นประโยชน์สำหรับการมีชีวิตอยู่ และลึกไปถึงความเข้าใจในประเด็น ที่เกี่ยวกับวิชาการและการพัฒนาสังคม ครูจึงไม่ต้องถูกฝึกให้เป็นนักจิตวิทยาที่จะจัดการศึกษาและกิจกรรมที่เน้นความเป็นมนุษย์ แต่ครูจะมีสัมผัสไวต่อความรู้สึกของผู้เรียน มีทักษะในการจัดชั้นเรียน และนำการอภิปรายในชั้นเรียน ครูที่ดีจึงมีทักษะนี้เป็นอำนาจ

- เป็นการศึกษาที่ไม่ละเลยการเพิ่มของยาเสพติด การถูกรังแกจากการดื่มแอลกอฮอล์ การทำลายข้าวของ การท้องในวัยเรียน อาชญากรรม และปัญหาเด็กและเยาวชน แต่การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์พยายามที่จะจัดการกับปัญหาที่มีอยู่

- ไม่ใช่ยาสารพัดโรค แต่การนำวิธีการจัดการศึกษาที่เน้น ความเป็นมนุษย์มาใช้ในโรงเรียนเป็นทางที่ดีที่สุดเป็นเครื่องมือให้วัยรุ่นมีทักษะและทัศนคติในการแสดงบทบาท อย่างมีประสิทธิภาพในการค้นหาทางแก้ปัญหา

- ไม่จำเป็นว่าต้องหมายถึงการสอนดี ครูแบบดั้งเดิม (traditional teachers) หลายคนสอนแบบน่าเห็นใจซึ่งไม่มีประสิทธิภาพและไม่เป็นนักการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ เรามีค ูทั้งสองแบบที่ต้องประเมินผลงานและไม่นำไปสู่โรงเรียนเอกชนหรือการสอนทั้งหมดได้ แต่การให้ความสำคัญในหลักสูตรเป็นสิ่งหนึ่ง ควรสนับสนุนครูให้ได้รับการฝึกอบรมในการที่จะทำการสอนให้ดีที่สุดเท่าที่เป็นได้ และควรมีการจัดหาทุนในการช่วยให้โรงเรียนดำเนินการอย่างมี

คุณสมบัติและเชี่ยวชาญ จนหาทางที่ดีกว่าในการประกันว่าเด็กทุกคนจะได้รับโอกาสมากที่สุดในการเรียนรู้และการเติบโต

- เป็นสิ่งจำเป็นในการเตรียมคนให้เป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต พลเมืองต้องไ้ ด้รับการศึกษาศึกษาเพื่อแยกแยะข้อมูลข่าวสาร สืบค้นความจริงจากความคิดเห็น วิเคราะห์สิ่งโฆษณาชวนเชื่อ เข้าใจมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย เข้าใจความยุติธรรม การคิดเพื่อตนเองและผู้อื่น การสื่อสารความคิดของตนอย่างชัดเจน และการทำงานกับผู้อื่นเพื่อความเห็นดี ๆ ร่วมกัน ซึ่งเป็น ทักษะสำคัญที่สุดของการศึกษาแนวมนุษยนิยมเพื่อสอนเด็กและเยาวชน

โลธซ์ หงษ์ลดาการมย์ (2553) กล่าวถึง การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ใน Humanistic Education in today's and tomorrow's world ว่าครูต้องมีความเป็นมนุษย์ด้วยตนเอง ต้องรักในหลักการและสามารถสื่อสารความสุขในการเรียนรู้ของตนสู่ผู้เรียน กระบวนการคล้ายกับการใช้ไฟฉายที่ทุกที่ที่ส่องไฟไปจะมีแสงสว่างเกิดขึ้น ครูเป็นแรงบันดาลใจและเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นจริงเมื่อผู้เรียนลงเรือเพื่อเดินทางด้วยตนเองผ่านการเข้าใจในตนเองและสิ่งที่รายล้อมอยู่ ตามหลักคำสอนของโสเครตีสนักปรัชญากรีกที่สอนว่า ครูเป็นเพียงแค่ผู้ทำคลอดผู้ซึ่งมีภารกิจที่ต้องนำสิ่งที่มีอยู่แล้วในตัวผู้เรียนออกมา ความสุขใจที่สุดของครูคือการเห็นผู้เรียนเติบโตทางสติปัญญาและอารมณ์อย่างป็นอิสระ ใ้เวต่อความรู้สึก เป็นนักจินตนาการเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อมนุษย์ (pioneer.chula.ac.th: ออนไลน์)

Rowan (2001) อธิบายการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ (Humanistic Education) ว่าความเป็นมนุษย์นำไปเป็นเนื้อหาวิชา ทักษะการสอนในวิชาต่างๆ และโครงสร้างของโรงเรียนหรือวิทยาลัยที่ผู้เรียนหรือผู้รับการฝึกฝน มีส่วนเกี่ยวข้องและทักษะที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนที่เรียนรู้เกี่ยวกับตัวตนว่าเป็นใคร เข้าใจพลังในตัวที่มีอยู่ รู้ถึงการเชื่อมโยงตนเองกับสิ่งต่างๆ ตามประสบการณ์ มีการทำงานที่เกี่ยวกับตัวเอง ความรู้สึกและสติปัญญา คุณค่าต่างๆ ครูเป็นผู้กระตุ้นมากกว่าออกคำสั่ง ผู้เรียนมีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจที่จะมีผลกระทบต่อพวกเขา มีข้อตกลงในการเรียนรู้ รู้จักต่อรอง หรือผู้เรียนนำทำโครงการเป็นการศึกษาด้วยตนเอง

การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ในการจัดการชั้นเรียน อธิบายได้ 5 ประการ คือ

- 1) การเลือกหรือการควบคุม ผู้เรียนเลือกเรียนและควบคุมวิชาที่ตนศึกษาตามวัตถุประสงค์และกิจกรรม
- 2) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง หลักสูตรเน้นการเป็นส่วนหนึ่งและความสนใจของผู้เรียน
- 3) มนุษย์องค์รวม การใส่ใจต่อความรู้สึก การเลือก การสื่อสาร และการแสดงออก การถามคำถามถึงความคิดและการกระทำ มีการสร้างจินตนาการและเชื่อมโยงธรรมชาติ
- 4) การประเมินตนเอง ผู้เรียนถูกส่งเสริมให้ประเมินตนเองในความก้าวหน้าของการเรียนรู้ การเลือกทดสอบ และประเมินจากผู้อื่น การสะสมข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง
- 5) ครูเป็นผู้กระตุ้นการเรียนรู้ จากการปฏิบัติจริง

การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์(humanistic education) อาจอธิบายได้ด้วยคำสองคำที่แตกต่างออกไป คือ "การศึกษาที่มาบรรจบกัน" (confluent education) และ "ห้องเรียนแบบเปิด" (the open classroom) และแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ก็เกิดจากมุมมองของมนุษยนิยมด้วย นักจิตวิทยาการศึกษาเรียกว่าการค้นพบตัวเองและความตระหนัก (<http://www.ahpweb.org/rowan>, 2001: ออนไลน์)

Jarrett (1973:83) กล่าวถึง Humanities and Humanistic Education ที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และการศึกษาแนวมนุษยนิยม โดยการศึกษาที่เน้นมนุษย์นั้นมีลักษณะที่กระจายกันในเรื่องของ 1) วัตถุประสงค์(Objects) 2) เป้าหมายหรือทัศนคติ(approaches or attitudes) และ 3) ผลกระทบ(effects)ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขยายความดังต่อไปนี้

1) วัตถุประสงค์หมายถึงผลที่ได้แน่นอนหรือความสำเร็จของมนุษย์ ในประเด็นการศึกษาที่มีความสร้างสรรค์โดยมนุษย์ทั้งดนตรี ศิลปะ นิทาน ภาษา การเขียนเรื่อ อารว วิทยาศาสตร์ การช่วยเหลืออุทิศตนเพื่อผู้อื่น ศาสนา แรงบันดาลใจ การตีความผ่านการเรียนรู้ ด้วยตนเองและการเคารพซึ่งกันและกัน

2) เป้าหมายรวมทั้งทัศนคติ การใส่ใจ ความสนใจ การรับรู้ ด้วยการให้การชี้แนะโดยมีเด็กเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจะแยกเป็นเป้าหมายในเรื่องต่างๆต่อไปนี้

- ความประทับใจ(appreciation)ซึ่งเน้นการให้คุณค่า คุณภาพหรือนัยยะสำคัญต่อการศึกษามนุษย์ ให้การชื่นชม ตัดสินด้วยการรับรู้อย่างเข้าใจ ด้วยความตระหนักรู้
- ความเห็นอกเห็นใจ(empathic) ซึ่งเป็นสุนทรียศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ทางศิลปะ และความอ่อนโยนของมนุษย์ ให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิด
- ความเป็นบุคคล(Personal) เคารพในสิทธิของบุคคล เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเป็นผลจากการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์
- ความคิดสร้างสรรค์(imaginative) ที่เหมาะสมและตามความพร้อมของบุคคล
- มีความท้าทายและเป็นที่ต้องการที่จะบรรลุผลตามระยะทางด้วยสื่ออุปกรณ์ที่มีจำกัด(Distancing)
- บูรณาการหรือเป็นธรรมชาติสัมพันธ์(integrative or inclusively relating) หรือ "องค์กรร่วมของตนเอง" เป็นการพัฒนาตนเองอย่างเป็นองค์รวม

3) ผลกระทบจากการศึกษาแนวมนุษยนิยมคือ การศึกษาก่อให้เกิดความ รับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตลอดจนการมีความคิดในเชิงบวกต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งผู้จัดการศึกษา ครู บุคลากรจะเป็นผู้จัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับวิชา กิจกรรมที่ให้นักชษย์ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพที่มีอยู่

การไปถึงจุดหมายของการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ เป็นการทำความเข้าใจในสภาพของจิตวิทยาการเรียนรู้ การพัฒนาด้านปัญญาและความรู้สึกนำไปสู่การเคารพนับถือตนเองหรือ

การเป็นผู้เต็มไปด้วยศักยภาพ สภาพของการจัดการศึกษาจึงเน้นทัศนคติของการเคารพ รางวัล หรือคุณค่า และการไว้วางใจผู้อื่น, ความจริง ความแท้ หรือความซื่อสัตย์ในการสัมพันธ์กับผู้อื่น, และความเข้าใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การใช้ทางบวกในการปฏิบัติ ด้วยความเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เน้นความพอ เพียงเหมาะสมกับชีวิตและสภาพชุมชนและโลกปัจจุบัน รวมถึงการจัดการศึกษาก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ครู และบุคลากรจะเป็นผู้จัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับวิชา จัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ การเปลี่ยนระบบการศึกษาสู่ความเป็นมนุษย์ ต้องการการเปลี่ยนที่แท้จริงทางการศึกษาไม่เพียงแต่เปลี่ยนวิธีการในการจัดการศึกษา แต่ควรเปลี่ยนเป้าหมายของการศึกษาซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย สถาบันต่าง ๆ บ้าน วัด และโรงเรียนควรมีส่วนร่วม ในการวางแนวทางการศึกษาทั้งเน้นการพัฒนาคนด้านสติปัญญาและอารมณ์จิตใจต้องพัฒนาควบคู่กันไปก่อให้เกิดการรับใช้สังคม

2.1 การจัดการศึกษาทางเลือกที่เห็นความเป็นมนุษย์ในสังคมไทย

การศึกษาไทยได้นำแนวคิดการศึกษาแบบตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับตะวันออก และมีการบริหารการศึกษามายาวนานเพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนเพื่อออกสู่สังคม ตั้งแต่ประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษาสมัยรัชกาลที่ 5 มาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ได้นำเอาเศรษฐกิจมาเป็นตัวตั้งกำหนดทิศทางการศึกษาไทย จนล้มความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์เรื่อยมา จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนมากกว่าที่ผ่านมา ส่งผลมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจนถึงปัจจุบัน(ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559) ส่วนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ก็ได้ให้สิทธิเสรีภาพทางการศึกษาแก่ประชาชนมากขึ้น การจัดการศึกษาในอดีตลดหน้าไปมากในเชิงปริมาณแต่ในเชิงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และวิถีชีวิตที่เหมาะสมเป็นจริง ยังขาดหลักการและแนวทางที่จะนำมาเป็นหลักในกระบวนการบริหารที่สอดคล้องต้องกันกับวิถีทางของการจัดการศึกษาที่แท้จริงแนวคิดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ต้องการการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการ เพื่อตอบสนองการจัดการศึกษาในการที่จะลดปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมแนวคิดการบริหารที่อิงกับศาสนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลายจะเป็นหนทางในการสร้างการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ได้ ซึ่งในสังคมไทยมีการจัดการศึกษาและมีแนวทางการบริหารอยู่หลายแนวคิด ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดพุทธ

1) แนวคิดจากศาสนาพุทธที่มีอิทธิพลต่อการบริหารการศึกษาไทย

ประเทศไทยมีประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ มีความใกล้ชิด ชิดกับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลายาวนานอิทธิพลของพุทธศาสนาได้ผสมผสานอยู่ในวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ของไทย รวมถึงการศึกษาปรัชญาการศึกษาไทยอิงกับพระพุทธศาสนาอย่างมากอย่างยาวนาน หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 รัฐบาลมีการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมากมีการ

วางแผนพัฒนาสังคมทุกด้านรวมทั้งการศึกษามีการนำแนวคิดจากต่างประเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ และวัฒนธรรมตะวันตกได้แพร่ขยายมากขึ้น ทำให้บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการศึกษาลดน้อยลง จากการรับเอาแนวคิดตะวันตกมาผสมผสานทำให้การศึกษาไทยมีความไม่ชัดเจนในกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนามนุษย์ตามค่านิยมของสังคม เป็นปัญหาด้านการจัดการศึกษา และก่อปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นักการศึกษาเช่นสาโรช บัวศรี(พ.ศ. 2459-2536) สุนทรอมรวิวัฒน์ (พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน) ท่านพุทธทาสภิกขุ (พ.ศ.2449-2536) พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ปยุตโต)(พ.ศ.2481-ปัจจุบัน) มีการเสนอแนวคิดปรัชญาการศึกษาของไทยที่เหมาะสมกับสภาพสังคมว่าควรมีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา เนื่องจากมองเห็นว่าหัวใจของพุทธศาสนาใช้วิธีคิดอย่างใคร่ครวญหรือคิดแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และหลักการในคัมภีร์กาลามสูตร สาราณียธรรม และสัปปุริสธรรมเปรียบได้กับหลักประชาธิปไตย เกี่ยวกับการใช้สติปัญญา การร่วมมือกันและการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น การศึกษาอยู่บนฐานความจริงตามธรรมชาติ มีกระบวนการการศึกษา 3 ด้าน (ไตรสิกขา) เพื่อให้เกิดการพัฒนา 4 ด้านจนบรรลุถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์(พระมหาพงศ์นรินทร์,2548: ออนไลน์) ในอดีตกระบวนการบริหารจัดการศึกษาเกิดขึ้นโดยเป็นธรรมชาติในวัดและบ้านที่ผูกพันใกล้ชิดกับศาสนาพุทธเป็นอย่างมาก ปัจจุบันมีโรงเรียนในระบบนำแนวพุทธเข้าไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียน แต่ยังไม่มีความชัดเจนด้านกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เกิดจากการเรียนรู้ลึกซึ้งในแนวคิดพุทธ ส่วนโรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดพุทธนั้นเน้นในกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการในการบริหารตามแนวพุทธที่เป็นแบบอย่างมีอยู่บ้างในโรงเรียนทางเลือกเช่น โรงเรียนสัมมาสิกขากลุ่มสันติอโศก โรงเรียนทอสี โรงเรียนสยามสามไตร เป็นต้น

2) การบริหารจัดการการศึกษาตามแนวคิดพุทธ

การบริหารและการจัดการทางการศึกษาแนวพุทธศาสตร์นั้น จะจัดโดยให้ผู้เรียนประสบกับผู้รู้ธรรมะ และวิชาการด้านต่างๆพร้อมด้วยการปฏิบัติที่ดีทั้งปวง หรือจะจัดการศึกษาแบบบูรณาการ(Integration) ซึ่งคล้ายกับนิพพาน(Nirvana) หรือการรู้แจ้ง(Enlightment) เป็นการดับกิเลสโดยสิ้นเชิง หมายความว่า มีสภาพของชีวิตที่ร่มเย็น เนื่องจากปัญหาชีวิตได้แก้ตกเป็นส่วนใหญ่หรือหมดไปแล้ว หรือจะจัดโปรแกรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ 1) ศึกษาตนเอง 2) ศึกษาสิ่งแวดล้อม 3) ศึกษาจริยธรรม ทั้งนี้จริยธรรมจะช่วยอันตรกิริยา(Interaction) ระหว่างตัวเราและสิ่งแวดล้อมของเราให้เป็นไปในทางที่สงบและร่มเย็น ทั้งนี้จริยธรรมช่วยทำให้อกุศลมูลได้ลดน้อยถอยไปแนวทางทั้ง 3 ประการจะนำไปสู่การบูรณาการ การศึกษาจึงไม่ควรละเลยเรื่องจริยธรรมเป็นอย่างยิ่ง(สาโรช บัวศรี, 2535:440-442) ดังนั้นการที่จะพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนให้เกิดบรรยากาศการพัฒนาผู้เรียนและสภาพแวดล้อมตามแนวพุทธ จึงต้องมีการพัฒนาและจัดกระบวนการทางด้านการบริหารอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนา มนุษย์จากรากฐานความคิดของคนไทย

ระบบบริหารการศึกษามีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์เป็นแนวทางการบริหารการศึกษามีทั้งการครองตน ครองคน ครองงาน รวม 21 หลักธรรม (วราภาส ประสมสุข, 2550: 63) และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาก็เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารโรงเรียน คือหลักอริยสัจ 4 หลักพรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 ใช้ในการแก้ปัญหาและกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการบริหารบุคคล การวางแผน ดำเนินการ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายและการประเมินผลงานการบริหารบุคคลให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน

แก่นของการศึกษาตามแนวพุทธคือไตรสิกขาหรืออริยมรรคมีองค์แปดแต่นำมาประยุกต์ให้เหมาะกับยุคสมัยปัจจุบัน แบ่งเป็นมิติต่างๆ คือ

มิติแรกของสิกขา คือ แสวงหาเป้าหมายของชีวิตและสังคมให้ชัดเจน โดยให้ดูไปที่อริยสัจทั้ง 4 เป้าหมายของชีวิตและสังคมอยู่ที่ลดต้นเหตุอุปาทานและเพิ่มการแบ่งปัน เมตตา กรุณาจนถึงปัญญาเห็นแจ้งในสัจจะ เมื่อได้อริยสัจเป็นเข็มทิศของชีวิตแล้วปรับวิธมองโลกเสียใหม่ตามหลักแห่งพระไตรลักษณ์จากมุมมองของอนัตตา เราเป็นเพียงอนุกรมกลางสิ่งทั้งมวลในห้วงจักรวาล มนุษย์เราแยกตัวเองออกมาจากธรรมชาติไม่ได้ แม้อุปาทานของมนุษย์จะทำให้มนุษย์คิดว่าตัวเองพิเศษออกมาก็ตาม เมื่อเราเป็นหนึ่งเดียวกับสรรพสัตว์และธรรมชาติทั้งปวงหากเราทำลายผู้อื่นและธรรมชาติก็เท่ากับทำร้ายตัวเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมที่วิกฤตเป็นพยานและหลักฐานของความจริงข้อนี้ พระสูตรในพระพุทธศาสนาชี้ชัดว่าพฤติกรรมทางด้านจริยธรรมของมนุษย์สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับความเป็นไปของระบบธรรมชาติ ใจความสำคัญก็คือเมื่อผู้นำสูงสุดไม่ประพฤติตนอยู่ในธรรม ผู้นำรองลงมาก็ไม่ประพฤติธรรม ความเสื่อมทรามก็จะลงมาถึงประชากรหมู่มากด้วย แล้วจะลามต่อไปถึงระบบการหมุนเวียนของฤดูกาล พระอาทิตย์ พระจันทร์ก็ไม่เคลื่อนคล้อยตามปกติ พืชพันธุ์ธัญญาหารก็ไม่ได้ผลตามที่ควรจะเป็นไป ภัยธรรมชาติต่างๆ ก็จะตามมา ท่านอาจารย์พุทธทาสได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระสูตรว่า

"เหล่ามนุษย์ทั้งมวลได้รุกร้าต่อธรรมชาติมาเป็นเวลานานแล้ว เป็นผลให้เกิดความผิดปกติในสรรพสิ่ง เมื่อธรรมชาติอันแวดล้อม มนุษย์ถูกรุกรานจนบังเกิดความหายนะ มันจึงส่งผลต่อร่างกายและจิตวิญญาณ ทำให้จิตใจวุ่นวุ่นสับสน" (สุลักษณ์ ศิวลักษณ์, 2545: ออนไลน์)

ด้านแรกของแก่นการศึกษาแบบพุทธคือ กระบวนการเปลี่ยนวิธมองโลกขั้นพื้นฐานให้เป็นไปอย่างถูกต้องคือ การมีสัมมาทิฐิให้เห็นเราเป็นหนึ่งเดียวกับสรรพสัตว์และธรรมชาติ กระบวนการที่วุ่นวายต้องมากกว่าการคิดนึกตรองหลักไตรลักษณ์เท่านั้น เพราะการคิดช่วยได้ระดับเดียว ไม่ลึกซึ้งพอ เราจำต้องเปลี่ยนจิตสำนึกจนถึงระดับจิตใต้สำนึก อุปนิสัย ทำที่ การให้คุณค่า จนกลายมาเป็นความจริงในชีวิตเรายิ่งขึ้นตามลำดับ นี่ต้องอาศัยสมาธิวิปัสสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอย่างแนบแน่นการฝึกวิปัสสนาทำให้เราเห็นถึงความเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ไม่เพียงแต่ระดับบุคคล แต่ขยายไปให้เห็นถึงพระไตรลักษณ์ของธนาคารโลก

IMF บรรษัทข้ามชาติ การปกครองแบบเผด็จการ ช่วยให้เราบ่มเพาะภูมิปัญญา เห็นทางเลือก
ในโครงสร้างแบบอื่น และวิธีที่จะบรรลุผลตามทางเลือกนั้นด้วย

มิตที่สองของสิกขา คือ สัมผัสกับปะ แปลว่าคำริชชอบหรือการบ่มเพาะแรงจูงใจให้
เป็นไปในทางกุศลมากขึ้นโดยลำดับ ให้อำนาจความอยากของเรา ในทางกามคุณ ในทางโทสะ
ในทางปองร้าย อาฆาตพยาบาท อย่าให้แรงจูงใจด้านลบเหล่านี้มาครอบงำชีวิต การศึกษาต้อง
ช่วยให้เห็นโทษ และเห็นอุปายที่จะค่อยๆ ไปให้พ้น หรือให้แรงเหล่านี้เบาบางลง เป็นเรื่องที่ต้อง
ฝึกกันตลอดชีวิตและยอมต้องฝึกให้ได้บ่มเพาะแรงจูงใจด้านบวกด้วยเช่น เมตตากฎณา เอื้อเพื่อ
แบ่งปัน สุขที่ไปพ้นกามคุณ การเรียนในห้องเรียนช่วยได้น้อยมาก ผู้อำนวยการโรงเรียนจะต้อง
จัดให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์เหล่านี้อย่างประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง จนเห็นคุณเห็นโทษ
ไปตามขั้นตอนของชีวิต ทั้งยังต้องรู้เท่าทันค่านิยมโฆษณาต่างๆ รู้เท่าทันการศึกษากระแสหลัก
รู้เท่าทันและหาทางเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมที่ก่อให้เกิดค่านิยมอกุศลเหล่านี้ด้วย มิตที่หนึ่ง
และสองของสิกขานี้ ในปัญญาสิกขาเป็นเรื่องมองทิศทางใหญ่หาเข็มทิศให้แก่ชีวิตและสังคม กับ
หาแรงจูงใจที่เป็นพลังขับเคลื่อนไปในทิศทางนั้น

มิตที่สาม สี และห้า เรียกว่า ศิลสิกขา คือฝึกฝนให้กายวาจาและการหาเลี้ยงชีพของเรา
ไม่เบียดเบียนคนอื่น ไม่เอาเปรียบคนอื่น รวมถึงสัตว์อื่นและสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ สามมิต
สุดท้ายในสิกขาเป็นสิ่งที่ท่านรวมอยู่ในจิตสิกขาเป็นขั้นตอนอย่างละเอียดในการฝึกจิต เพื่อ
เปลี่ยนวิธีคิดและการมองโลกขึ้นพื้นฐานตามหลักจากมิตที่หนึ่งและสอง ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวกับ
ปัญญาขั้นต้นที่อาศัยสมอง สามมิตหลัก นี่เป็นเรื่องโยงสมองกับหัวใจ โดยเริ่มที่ฝึกจิตให้สงบ
เข้มแข็งเหมาะแก่การใช้งานก่อน เพิ่มกำลังสติให้แก่กล้าแล้วจึงนำพลังนั้นมาโน้มนำปัญญา
มาให้มาอยู่กับใจ สรุปลักษณะของการศึกษาแบบพุทธยอมเป็นขบวนการอันค่อยเป็นค่อยไป ในการ
เปลี่ยนโครงสร้างจิตสำนึกและโครงสร้างสังคมเสียใหม่ให้ลดส่วนที่เป็นอกุศลและให้กุศลออกงาม
ขึ้น เราไม่สามารถจะจัดการศึกษาที่เอื้อให้บุคคลออกงามในทางกุศล โดยไม่สนใจเปลี่ยนแปลง
สังคมที่เต็มไปด้วยอกุศล เพราะพลังอกุศลของสังคมจะกลับมาบีบให้ปัจเจกบุคคลหันกลับไปสู่
ทางอกุศลอีกจนได้ (สุลักษณ์ ศิวลักษณ์, 2545: ออนไลน์) ส่วนการบริหารโรงเรียนแนวพุทธก็
ต้องมีการวางแผน ดำเนินการ และให้ได้รับผลในทางกุศลโดยใช้หลักของไตรสิกขามาเป็น
แนวทางในกระบวนการบริหารโรงเรียนให้ ผู้บริหารบุคลากร ครูและผู้เรียนมีกระบวนการทัศนคติในเชิง
กุศลแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการบริหารโรงเรียนแบบใหม่ ๆ

ตารางที่ 4 แสดงข้อเปรียบเทียบระหว่างการศึกษาระแสหลักและ การศึกษาทางเลือกตามแนวพุทธ

การศึกษาระแสหลัก	การศึกษาทางเลือกแบบพุทธ
1.เน้นการจำ สมองและการเข้าใจ เรียนแบบแยกส่วน ศักยภาพไม่ได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม	1.เน้นสมอง หัวใจ ร่างกายความสัมพันธ์กับตนเอง เพื่อนมนุษย์ และธรรมชาติ ศักยภาพต่างๆที่ซ่อนเร้นได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่
2.ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน เน้นการสอนมากกว่าการเรียนรู้ หลักสูตรตายตัวไม่หลากหลาย	2.ครูและผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดเนื้อหา หลักสูตรการเรียน สิ่งที่ยากรู้ร่วมกัน สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
3.เน้นปัจเจกนิยม การแข่งขัน มุ่งตนเอง	3.เน้นเรียนเป็นกลุ่ม การร่วมมือ การเอื้อเพื่อ
4.ก่อให้เกิดการดูถูกรากเหง้าทางวัฒนธรรมและศาสนาของตนเอง ยกย่องความทันสมัย	4.การเรียนรู้ที่จะภูมิใจทางวัฒนธรรมและศาสนา รู้เท่าทันความทันสมัย
5.ผู้เรียนเกิดปมด้อยต่อการเรียนแล้วพ่ายแพ้ การเรียนทำให้เกิดความรู้สึกดีกว่าสูงกว่าผู้อื่น เกิดความไม่พอใจ	5.เกิดความพอใจในชีวิตโดยพื้นฐาน เกิดความเคารพในตนเองและผู้อื่น เห็นความหมายของทุกชีวิต
6.เน้นความสำเร็จ และมีอาชีพการงานที่มั่นคง แข่งขันการเข้าทำงานกับผู้อื่น	6.เรียนเพื่อเป็นมนุษย์ที่มีความสุข แก้ปัญหา และจัดความทุกข์ มีทักษะชีวิตความพอเพียง
7.เรียนในห้องเรียนเมื่อออกจากโรงเรียนก็หยุดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต	7.ศึกษาด้วยตนเองทั้งในระบบโรงเรียน นอก ระบบโรงเรียน ประสบการณ์ และศึกษาตลอดชีวิตเพื่อหาคำตอบของความจริงของชีวิต

ที่มา: http://www.sulaksivaraksa.org/th/index.php?option=com_content&task=view (2553)

3) โรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดพุทธ

3.1) โรงเรียนสัมมาสิกขาศีระะอโศก

จัดในหมู่บ้านศีระะอโศกอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ชุมชนให้ความสำคัญกับการศึกษาของเยาวชน โดยเริ่มการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2525 ระยะแรกมีลักษณะเป็นการสอนทางศาสนาหรืออยู่ในรูปของโรงเรียนพุทธธรรมในวันสุดสัปดาห์เรียกว่า “แซงแซวน้อยเรียนธรรม” มีนักปฏิบัติธรรมที่มีอาชีพครูได้เสียสละเวลาในวันเสาร์อาทิตย์ และวันหยุดราชการมาสอนเด็กๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของญาติธรรมและลูกหลานของชาวบ้านกระแซงและหมู่บ้านใกล้เคียง โดยฝึกให้เด็กถือศีล 5 เรียนรู้พุทธประวัติ ฝึกมารยาทไทย เล่นเกมแบบไทย ฝึกเรียนรู้การพึ่งตนเอง ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเช่น ทำความสะอาดบริเวณวัด ห้างน้ำ การปลูกต้นไม้ การปลูกพืชผักสวนครัว การทำอาหารมังสวิรัต และค้างคืนในวันเสาร์ด้วยการกางกลดในศาลา พังธรรมในวัดและกลับบ้านเย็นวันอาทิตย์ ถือเป็นบ่มเพาะวิญญูณของเด็กให้ซึมซับธรรมะ

ต่อมาในปีพ.ศ. 2533 ชุมชนศิระชะอโคกจึงเริ่มคิดเรื่องการจัดระบบการศึกษาของตนเอง เพราะชุมชนเริ่มมีเด็กมากขึ้นทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา รวมกันประมาณ 20 คน โดยชุมชนได้ให้นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาประมาณ 13 คน ไปเรียนในโรงเรียนประจำอำเภอกันทรลักษณ์ ส่วนนักเรียนในระดับประถมศึกษาให้ไปเรียนที่โรงเรียนบ้านกระแวง ซึ่งปรากฏว่าเด็กนักเรียนในระดับมัศึกษามีพฤติกรรมที่แย่ง กลับบ้านไม่ตรงเวลา ขี้เกียจ และชอบเที่ยวเตร่ ใช้ชีวิตอย่างไร้สาระ ชาวชุมชนที่เคยรับราชการมาก่อนจึงเสนอให้ ชุมชนจัดกระบวนการศึกษาของตนเอง (โรงเรียนสัมมาสิกขาศิระชะอโคก,2553:4) โดยให้เหตุผลว่า

1. ระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาที่มีอยู่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้
2. ระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาที่มีอยู่คือเครื่องมือที่ขโมยลูกหลานที่มีสติปัญญาดี หากจะเหลือไว้ให้ชุมชนก็เพียงผู้เฒ่าเท่านั้น แล้วชุมชนจะพัฒนาได้อย่างไร
3. ระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาที่มีอยู่สร้างลูกหลานให้เป็นคนเห็นแก่ตัว ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เห็นแก่เงิน นอกจากไม่ทำให้เด็กเพิ่มคุณธรรมจริยธรรมแล้ว ยังทำให้เด็กทิ้งคุณธรรมจริยธรรมที่เคยสั่งสมมาก่อนเข้าโรงเรียนด้วยซ้ำไป ดังนั้นเด็กที่ผ่านกระบวนการทางการศึกษาที่ยิ่งสูงขึ้น นอกจากจะไม่ช่วยสร้างผลผลิตหรือสร้างชุมชน กลับเป็นตัวผลาญชุมชนพ่อแม่ต้องเป็นหนี้สินหรือขายไร่นา
4. ระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาที่มีอยู่เอาลูกหลานไปสอนให้เป็นทาส สร้างความร่ำรวยให้คนไม่กี่กลุ่ม ซ้ำเติมชุมชนที่เขาจากมา
5. ระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาที่มีอยู่สอนให้เด็กเนรคุณพ่อแม่ ชุมชน ประชาชาติด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์เพราะขาดภูมิปัญญาแยกดีชั่ว
6. ระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาที่มีอยู่ทำให้เด็กหิบบโหยง ทำอะไรไม่เป็น หัวโตมือลึบ วิสัยทัศน์ต่ำถูกหลอกลวง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวชุมชนศิระชะอโคกจึงได้ตั้งกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนขึ้นในชุมชน โดยใช้ชื่อว่า“กลุ่มพุทธธรรมแซงแซว”มีปรัชญาการศึกษาคือ “เชี่ยวชาญวิชาการ ชำนาญวิชาชีพ จุดประทีปคุณธรรม” ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น “ศีลเด่น เป็นงาน ชาญวิช า” ตามลำดับความสำคัญ โดยใช้หลักสูตรที่ชุมชนคิดขึ้นเองร้อยละ 80 และหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน ร้อยละ 20 เพราะต้องมีการสอบวัดผลตามเกณฑ์ของการศึกษานอกโรงเรียน

ในปี พ.ศ. 2540 ชุมชนศิระชะอโคกได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยตั้งโรงเรียนขึ้นในชุมชนคือ โรงเรียนสัมมาสิกขาศิระชะอโคกเปิดสอนสายสามัญตั้งแต่ระดับ ป.1-ม.6 และโรงเรียนสัมมาอาชีวสิกขาศิระชะอโคก เปิดสอนสายอาชีวะระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) และปวส. และส่งเสริมให้เด็กได้เรียนระดับอุดมศึกษา

ในปี พ.ศ. 2544 ชุมชนเริ่มให้ความสำคัญกับการศึกษาแบบครบวงจร โดยได้พยายามสร้างวิทยาลัยชุมชนเน้น 3 อาชีพภูมิลำเนา คือ กสิกรรม ไร่สารพิษ ปุ๋ยสะอาด และขยะใช้ได้ รวมทั้งการสาธารณสุขชุมชนตามแบบการศึกษาบุญนิยมทั่วประเทศที่พยายามทำให้การศึกษาชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา โดยให้ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบคือในระบบ นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย ระบบการจัดการศึกษาของศิริระอโศกเป็นระบบการศึกษาที่มีศาสนารองรับ และได้รับการยอมรับจากชุมชนว่าเอื้อต่อการพัฒนาคน โดยการสอนศาสนาจะมีสอนในทุกๆ ระดับเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและก่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาคนและชุมชนไปพร้อมๆ กัน

3.2) โรงเรียนฉือจี้

โรงเรียนฉือจี้กำเนิดจากแนวคิดพุทธแบบมหายาน ซึ่งมีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในหลายด้านและภารกิจหนึ่งก็คือการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับจิตใจของคนให้เป็นอารยะ สร้างบุคลากรให้มีจิตอาสา รักทุกคน นิ่งญาติตัวเอง ปลูกฝังกันตั้งแต่ระดับเด็ก เยาวชนจนถึงผู้ใหญ่ การจัดการศึกษาเน้นให้มีสถานศึกษา เพื่อสร้างและอบรมคุณภาพของคนให้มีหัวใจแห่งความเป็นมนุษย์ตามครรลองแห่งมาตรฐานคุณธรรม ก่อนก่อตั้งโรงเรียนมีผู้คนที่เปี่ยมพลังอาสาจากกลุ่มต่างๆ เข้ามาร่วมหาทุนจนก่อตั้งโรงเรียนได้และรับเด็กและเยาวชนเข้ามาเรียน โรงเรียนตามแนวทางของฉือจี้ในต่างประเทศมีการเริ่มทำมากกว่า 20 ปีแล้วและประเทศไทยเริ่มมากกว่า 8 ปี การที่มีผู้คนมีจิตอาสาทำงานในสถานศึกษาทั้งครู นักเรียน นักศึกษา ทำให้เกิดกลุ่มคนดีมีพฤติกรรมต้นแบบที่หล่อหลอมเด็กให้เติบโตขึ้นมาภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มีความเป็นมนุษย์ เป็นอิทธิพลส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกและฝึกฝนเจริญรอยตามโดยปริยาย การศึกษาที่มีคุณภาพคือเน้นสร้างเด็กที่มีความพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุขได้ เป็นความสุขที่ยิ่งกว่าตนเอง ฉือจี้จะให้ความสำคัญกับการปลูกฝังเยาวชนให้ลดอัตตาหรือความเห็นแก่ตน ยกคุณค่าความสำคัญของหมู่คณะและให้เคารพกติกาที่ทำให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปอย่างเรียบง่าย โดยจะฝึกเด็กตั้งแต่เยาว์วัยเช่นการเดินเป็นระเบียบ การเข้าแถว การรอเพื่อน การทำอะไรพร้อมกัน ทุกสิ่งที่ต้องทำด้วยความเข้าใจ และมีความรักเจือปนอยู่ด้วย

การบริหารงานของสถานศึกษาแบบฉือจี้ ตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปจนถึงมหาวิทยาลัย ผู้เรียนจะได้รับการจัดสรรให้มีกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองขึ้นมาดูแลเพิ่มเติม โดยเฉลี่ยผู้เรียน 10-12 คน จะมีพ่อแม่ผู้ปกครอง 3 คน เฉลี่ยจะมีพ่อแม่ผู้ปกครอง 10 คนต่อผู้เรียนหนึ่งห้องที่มีประมาณ 30-40 คน ทุกๆ เดือนจะมีกิจกรรมพบปะพ่อแม่ผู้ปกครอง 1 ครั้งในวันเสาร์ครึ่งเช้าเป็นการประชุมสัมมนาเพิ่มประสบการณ์พ่อแม่ผู้ปกครอง ครึ่งบ่ายกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองจะกระจายเข้าไปทำกิจกรรมตามห้องต่างๆ ในลักษณะการทำงานเป็นทีม ทีมละ 10 คน พ่อแม่ผู้ปกครองจะชวนนักเรียนไปใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยพาเรียนรู้ภารกิจต่างๆ ของฉือจี้เช่นพาไปเป็นอาสาสมัครในโรงพยาบาล

พาไปโรงสาธิตการแยกขยะ ออกเยี่ยมผู้ยากไร้ในชุมชน ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เป็นกิจกรรมเพื่อส่วนร่วมเป็นการบ่มเพาะคุณธรรมจากการปฏิบัติ

สถานศึกษาของฉือจี้ทุกระดับจะบรรจุหมวดวิชาวัฒนธรรมมนุษย์ไว้เป็นวิชาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนที่เข้ามาเรียน การสอนเป็นกระบวนการสอนที่มีเทคนิค มีศิลปะไม่ทำให้รู้สึกเคร่งเครียด น่าเบื่อ ตรงข้ามผู้สอนจะมีความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดผ่านวิชา “วิถีพุทธกันจีน วิถีชงชา วิถีจัดดอกไม้” โดยมีเกร็ดความรู้ภาคปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ลงมือศึกษาและมีประสบการณ์ไปพร้อมกันทำให้เกิดความประทับใจในจารีต วัฒนธรรม คุณธรรมอย่างกลมกลืน (พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2552: 71-83) ที่สำคัญในการจัดการศึกษาแนวพุทธฉือจี้เน้นครูและบุคลากร รวมทั้งอาสาสมัครที่เข้ามาทำงานในสถานศึกษาต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน ในการสร้างคุณค่าในตน สร้างสรรค์วัฒนธรรม จารีตประเพณีอันดีงาม รวมถึงกิจกรรมด้านจิตอาสาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในสังคม

4) การบริหารโรงเรียนแนวพุทธ

โรงเรียนแนวพุทธมีภาระงานของโรงเรียนต่างๆ ที่หลากหลาย โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นความเป็นมนุษย์จึงมีการใช้ระบบการวางแผนการบริหารจัดการ มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรเน้นการมีคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปกครองและชุมชนรวมทั้งระบบอาสาสมัครในสถานศึกษา โรงเรียนจัดทำธรรมนูญโรงเรียน พัฒนาศักยภาพครู สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย จัดอบรมคุณธรรม มจริยธรรมครู ใช้หลักธรรมาธิปไตยและประชาธิปไตยเป็นหลักในการบริหารจัดการ ส่วนด้านบุคลากรของโรงเรียนคือบุคลากรในโรงเรียนต้องมีคุณลักษณะทักษะที่จำเป็น และมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัวและสังคม โดยในการบริหารมีการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ที่เน้นคุณธรรมจริยธรรมเน้นการทำงานเป็นทีม และประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก มีการประชุม อบรม สัมมนา แก้ปัญหาพร้อมกัน มีการเพิ่มศักยภาพของบุคลากร ด้วยการตรวจศิลปเปิดใจปรึกษาหารือ ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดแต่ไม่เคร่งเครียดเป็นการเสริมสร้าง “พลังจิตสงบ” เหมาะแก่การทำงานและการประสานสัมพันธ์ แนวคิดของโรงเรียนแนวพุทธและกระบวนการบริหารของโรงเรียนแนวพุทธให้ความสำคัญกับมนุษย์ทั้งผู้เรียน ครูและบุคลากรผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหารเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา

5) คุณค่ามนุษย์ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ

“การให้คุณค่ากับมนุษย์” ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ มองว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีปัญญาและหัวใจเป็นภาพสะท้อนการสร้างสรรค์ที่ยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ มนุษย์ไม่ได้มีชีวิตอยู่เพียงเพื่อกิน นอน ดื่มและสืบพันธุ์เท่านั้น หากยังมีภาระหน้าที่สำคัญคือ การค้นพบศักยภาพที่ซ่อนอยู่ภายในแล้วนำมาทำประโยชน์ให้แก่ตนเอง สรรพสิ่งในโลกและจักรวาล ระบบการศึกษาต้องแสดงคุณค่าของมนุษย์ในฐานะสัตว์ภาวะระดับสูง พัฒนามนุษย์ให้มีวุฒิภาวะยิ่งขึ้นไปใน

ฐานะชีวิตที่มีพันธสัญญาอันสูงส่ง (สสส., 2553: 38) มนุษย์มีทางที่จะรู้แจ้งได้ด้วยศีล สมาธิ และปัญญา หรือไตรสิกขา ไตรลักษณ์ และรัตนตรัย

ท่านพุทธทาสเสนอแนวคิด ธรรมศาสตร์ เป็นแกนของศาสตร์ โดยเทศนาว่า “ธรรมะมี 4 ความหมายคือ ธรรมชาติ กฎของธรรมชาติ หน้าที่ตามกฎธรรมชาติ และผลอันเกิดจากการทำหน้าที่ตามกฎธรรมชาติ ขอให้ศาสตร์ทั้งหลายมาเป็นบริวารของศาสตร์ชนิดนี้จะมีก็ศาสตร์ก็ตามใจสามารถจะเอามาเป็นบริวารของศาสตร์สูงสุดคือธรรมศาสตร์”

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (สสส. 2553: 63) ให้ใช้ “จริยศึกษา” เป็นแกนของแขนงวิชาต่างๆ “ทุกคนจะต้องมีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกัน ความต้องการที่เหมือนกันก็คือ ทำอย่างไรจึงจะดำเนินชีวิตอยู่ด้วยดี ทำอย่างไรจึงจะนำวิชาการต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ให้ดีนี่เป็นจริยศึกษา” ดังนั้นถ้าจะเป็นครูก็ควรเป็นครูที่ดีมีความรับผิดชอบ ต้องมีจิตมุ่งทางจริยธรรม มีคุณธรรม จริยศาสตร์จึงสิ่งที่จะต้องบูรณาการเข้าในทุกกระบวนการของการทำงาน

รุ่ง แก้วแดง (อ้างถึงใน สสส . 2553: 64) เสนอว่าจำเป็นจะต้องมีการจัดการศึกษาในลักษณะที่มีความสมดุลระหว่างภูมิปัญญาสากล และภูมิปัญญาไทยในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับนักการศึกษาญี่ปุ่นคือ โยชิฮารุ นากาคาวา เขียนหนังสือชื่อ “การศึกษาเพื่อความเป็นผู้ดี” ที่เสนอให้พยายามผสมผสานแนวคิดต่างๆ ทั้งทางตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน เขาเห็นว่าภูมิปัญญาตะวันออกอย่างพุทธศาสนารวมทั้งคำสอนของขงจื้อ เป็นรูปแบบการศึกษาแบบองค์รวมที่ลึกซึ้งกว่าตะวันตก ทางตะวันออกจะสอนว่าความจริงมี 5 มิติด้วยกัน ได้แก่ ความจริงทางวัตถุวิสัย ทางสังคม ทางจักรวาล ความจริงอันไม่มีที่สิ้นสุดและความจริงที่เป็นสากลดำรงอยู่ทั่วไปใช้ได้กับทุกสิ่งไม่เลือกกาล หลักสูตรการสอนแบบตะวันตกทั่วไปเน้นแต่ความจริง 2 มิติแรก ส่วนการศึกษาแบบองค์รวมของตะวันตกจะเพิ่มขึ้นอีก 1 มิติแต่ยังไม่ครอบคลุมสองมิติหลังเนื่องจากไม่มีประเพณีเรื่องการทำสมาธิและการภาวนา ดังนั้นถ้ารวมเอาภูมิปัญญาตะวันตกซึ่งเก่งในความรู้ 2-3 มิติแรก มาร่วมกับภูมิปัญญาตะวันออกซึ่งมีทักษะในความรู้มิติหลังสูงก็จะสามารถสร้างหลักสูตรที่ทำให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างสูงสุดได้ นอกจากนี้แนวคิดใหญ่ที่กำลังพัฒนาท่ามกลางเป็นวัฒนธรรมใหม่ ในยุคหลังอุตสาหกรรมที่ควรพิจารณานำมาเป็นสาระการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและนำมาเป็นหลักในการบริหารจัดการศึกษา โดยเน้นให้บุคลากรในสถานศึกษาเห็นความสำคัญสัมพันธ์กับคุณค่าในตนเอง เพื่อให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างแท้จริงได้แก่ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ นิเวศวิทยาเชิงลึก ความสัมพันธ์ของทุกสรรพสิ่งหรือองค์รวม ความยั่งยืน เกษตรกรรมยั่งยืน เศรษฐกิจชุมชน โลกาวัดิน์อารยะ สันติภาพและสันติวิธี สิทธิมนุษยชนและศักยภาพมนุษย์รวมทั้งวัฒนธรรมจิตวิญญาณ (การบรรจบกันของวิทยาศาสตร์กับศาสนา) (สสส., 2553: 63-65) ดังนั้นการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนทางเลือกแนวพุทธ ควรเปลี่ยนไปเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคลใน

องค์การ เปลี่ยนแปลงจากผู้บริหารเป็นผู้สั่งการ ควบคุม ให้คุณให้โทษ มาเป็นผู้ปฏิบัติการ/ครู เป็นผู้ตระหนักรู้ รู้แจ้ง และใช้ความสามารถของตนในการทำงานด้านการวางแผน การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม คือเป็นกระบวนการทำงานที่ตื่นรู้ด้วยตนเอง

2.1.2 แนวคิดศาสนธรรมอื่นที่มีอิทธิพลต่อการบริหารการศึกษาไทย

แนวคิดศาสนธรรมมีอยู่หลากหลายในสังคมไทย แม้ว่าสังคมไทยจะมี ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ยังมีแนวคิดศาสนธรรมอื่นที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ และมีผู้นำแนวคิดปรัชญามาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักการพัฒนามนุษย์ ซึ่งมีแนวคิด 2 แนวคิดที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาทางเลือกคือแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและแนวคิดสัตยาไส ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์

2.1.2.1 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (Neo-humanist)

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเกิดจากนักคิดหรือคุรุ(Guru)ชาวอินเดีย ชื่อ P.R.Sakar (1921-1990) แนวคิดนี้แผ่ขยายก้าวหน้าไปในทวีปยุโรปและอเมริกาเมื่อช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมุ่งหาทางเลือกทางออกให้กับมนุษย์ ในการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเอื้ออาทรเกื้อกูลกันทั้งระบบนิเวศและทุกสรรพสิ่งเช่นเดียวกับแนวคิดพุทธ แต่มีความแตกต่างในด้านการปฏิบัติตนตามหลักแนวคิดเนื่องจากมีศาสนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง นีโอฮิวแมนนิส มีพัฒนาการแนวคิดหลายอย่างพัฒนามาจากปรัชญาฮินดู แต่มีความเปิดกว้างในการปฏิบัติของทุกเชื้อชาติ ศาสนา และมีความเคารพในการปฏิบัติของทุกศาสนา ที่ผ่านมานี้มีบทบาทต่อการศึกษาของคนทั่วโลก เนื่องจากมีชาวตะวันตกสนใจศึกษาโดยเริ่มจากกลุ่ม เล็กๆ และมีองค์กรเอกชนในต่างประเทศดำเนินการหลายด้านเช่น การบรรเทาสาธารณภัย (Anada marga Universal Relief Team- AMURT) การศึกษามนุษยนิยมใหม่(Neo-Humanist Education) ศาสตปรัชญา(Philosophy) เศรษฐกิจเอื้อประโยชน์(Progressive Utilization Theory- PROUT) การแพทย์ทางเลือก(Homeopathic) บ้านพักพิงเด็กและเยาวชน(Children's Home) โครงการเกี่ยวกับการดูแลพืชและสัตว์(Animals Plants Sanctuary) และการทำอาหารเจและขนม (Vegetarian Food, Drink & Bakery)

1) ประวัติความเป็นมาของการศึกษานีโอฮิวแมนนิส

การที่จะวางอนาคตเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายที่จะได้รับการยอมรับความคิดของ P.R. Sarkar ตลอดช่วงชีวิตของเขา(1921-1990) ที่รวบรวมข้อมูลทั้งอดีตและอนาคต ยืนอยู่เบื้องหลังกระแสทางปัญญาแบบประเพณีตะวันตกสำหรับ P.R. Sarkar ประวัติศาสตร์ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นของมนุษย์ตะวันตกที่อัจฉริยะจากความมืดของโซกลางและความไม่มีเหตุผล แต่เป็นเรื่องของมนุษย์ที่พยายามค้นหาความยิ่งใหญ่ของทั้งปัจเจกบุคคลและการแสวงหาทางอภิปรัชญา ทั้งที่แน่นอน มีความจำกัด ซ่อนเร้น เชิงกายภาพ แนวคิดของเขาต้องการทำให้เกิดความชัดเจน

(Explicit) และเพิ่มพลังอำนาจ(Empower) และตื่นตัวมีชีวิตชีวา (Activate) มุมมองนั้นของจิตสำนึกเป็นส่วนหนึ่งของการค้นหาของมนุษย์

กลุ่มมนุษยนิยมแนวใหม่(Neo-humanism) เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากมนุษยนิยมที่มีการปฏิบัติที่หลากหลายและลึกซึ้งในเรื่องตันตระ(Tantra) ตามแบบอินเดียและการปฏิบัติแบบมนุษยนิยมในตะวันตกที่ย้อนกลับไปสู่สมัยกรีกที่เน้นความเจริญงอกงามทางปัญญา การเน้นความเป็นมนุษยนิยมในยุคเรเนสซองส์ (Renaissance) หรือยุคการฟื้นฟูศิลปวิทยาการในยุโรป มนุษยนิยมแนวใหม่เป็นการตระหนักว่าจิตสำนึกเป็นเครื่องมือของจักรวาลและเราในฐานะที่เป็นมนุษย์ได้เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ดำเนินอยู่ที่ดินร่นต่อสู้อยู่ในวิญญาณ จิตใจ และร่างกาย กับจิตสำนึกของเรา

แนวคิดนี้ได้แสดงวิสัยทัศน์ในปี 1982 ในหนังสือเล่มแรกคือ นีโอฮิวแมนนิส: อิศรภาพทางปัญญา (Neohumanism: The Liberation of Intellect) ตั้งแต่นั้นมามีความเติบโต ครูและผู้ทำงานด้านสังคมเข้ามาทำงานด้านนี้มากขึ้น ด้วยแรงบันดาลใจและความพยายามในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาทางการศึกษาสะท้อนหลักการไม่ใช่เรื่องง่าย แต่โรงเรียนหลายแห่งทั่วโลกได้แสดงวิสัยทัศน์ และจุดประสงค์ที่เป็นพลวัตขับเคลื่อนท้าทายต่อปรัชญามนุษย์นิยมใหม่

2) การศึกษาแนวนีโอฮิวแมนนิส(Neo-humanist Education)

การศึกษาแนวนีโอฮิวแมนนิส(Neo-humanist Education:NHE) เริ่มต้นจากปรัชญาและหลักการของมนุษยนิยมซึ่งมีขึ้นเพื่อปฏิบัติในเรื่องของความรักในทุกสรรพสิ่งทั้งพืช สัตว์ และสิ่งไม่มีชีวิตทั้งหลายในโลก การศึกษานีโอฮิวแมนนิสหลอมรวมผสมผสานปรัชญาที่หมกมุ่นกับตนเองและศาสตร์ที่ใส่ใจต่อโลกภายนอก เป็นระเบียบวิธีการที่ยืดหยุ่นสร้างสรรค์ และละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม มีขึ้นเพื่อปรับเข้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่างในแต่ละส่วนต่างๆของโลก (<http://gurukul.org>, 2010)

การศึกษานีโอฮิวแมนนิสค้นหาคำจำกัดความใหม่ในประสบการณ์ของมนุษย์ ด้วยการปฏิบัติการศึกษาที่ทำกับการเป็นต้นแบบของปัจเจกบุคคล เหมือนกับสิ่งหนึ่งที่ด้านพลังของจักรวาล การแข่งขัน และความต้อการมีอิทธิพล และการควบคุม ที่เป็นเอกลักษณ์ของระบบและปฏิเสหวิสัยทัศน์มนุษย์ และเป้าหมายแทนที่คือเราเป็นสิ่งมีชีวิตที่เชื่อมกับพื้นฐานจักรวาล การศึกษานี้คล้ายศักยภาพการเรียนรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุดสู่ชีวิตโดยขยายความเข้าใจและศักยภาพของตนเอง จิตวิญญาณความคิดสร้างสรรค์ และความรักเป็นศูนย์กลางของแรงผลักดันใหม่

การจินตนาการพลังของการคิดและแสดงออกความฝันที่สวยงาม นำชีวิตและพลังไปสู่ชีวิตครู นักเรียน และครอบครัวของเขา และไม่ได้อยู่คนเดียวในกระบวนการ เพราะแนวคิดที่เป็นหนึ่งเดียวกับครอบครัวจักรวาลและการเป็นครอบครัวหนึ่งเดียวกันที่ยิ่งใหญ่ การศึกษาไม่จำกัดขอบเขตของมนุษย์ ผู้ที่ทำงานด้านการศึกษาทั่วโลกมีความรู้สึกเป็นครอบครัวเดียวกัน ภาษาและวัฒนธรรมจึงไม่ใช่อุปสรรคที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดังคำกล่าวที่ว่า

“ความหมายจริงของการศึกษาเป็นสามเส้าของการพัฒนาคือ การพัฒนาไปพร้อมกันใน ด้านร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณที่มีอยู่ของมนุษย์ การพัฒนานี้ควรบูรณาการบุคลิกภาพ มนุษย์ให้ดีขึ้น จะทำให้ศักยภาพ มนุษย์ดีขึ้นและนำไปใช้อย่างเหมาะสม การให้การศึกษาที่ เรียนมาก จำมาก และและทำให้นำไปใช้เรียนรู้ในการปฏิบัติในชีวิตจริง”

P.R. Sarkar (<http://gurukul.org>, 2010)

3) วัตถุประสงค์ของการศึกษานีโอฮิวแมนนิส

การศึกษานีโอฮิวแมนนิสเสริมพลังให้เด็กใน 2 ทางคือ ทางภายในผ่านการพัฒนาบุคคล ด้วยเป้าหมายที่เข้าใจตนเองและทางภายนอกผ่านทักษะความรู้จักโลก ด้วยการช่วยเหลือโลก ให้เป็นไปในทางที่ดี การศึกษา พยายามให้บรรลุความสมดุลระหว่างนามธรรมการพัฒนาภายใน และการปรับตัวเข้ากับวัตถุในโลก หลักสูตรเน้นการพัฒนาตนเองและวัดตามเกณฑ์ของการพัฒนาตนเองเช่น สุขทริยภาพ ดนตรี ศิลปะ ภาษา โยคะ ปรัชญา ชีวิตจิต พลศึกษา การสื่อสาร การเป็นอาสาสมัคร ส่วนวิชาการจะตามมาทั้งวิทยาศาสตร์โลก คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษาแบบนีโอฮิวแมนนิส สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาความอยู่ดีมีสุขทางกาย การพัฒนาจิตใจผ่านการทำโยคะ สมาธิ กีฬา การเล่นและกิจกรรมอื่นๆ
2. เพื่อกระตุ้นการเจริญเติบโตในทุกด้านเช่น คุณธรรม การมีศีลธรรมจรรยา ความซื่อสัตย์ ความมั่นใจในตนเอง การมีระเบียบวินัยในตนเอง การให้ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและความสามารถในการเป็นผู้นำ
3. เพื่อปลูกความกระหายใคร่รู้และความรักในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. เพื่อให้เครื่องมือผู้เรียนด้วยวิชาการและทักษะการปฏิบัติที่จำเป็นสำหรับชีวิตและการศึกษาต่อในระดับสูง
5. พัฒนาการสัมผัสรับรู้สุนทริยภาพและความซาบซึ้งในวัฒนธรรมชั้นสูงในหลักสูตร ด้วยวรรณกรรม ศิลปะ การแสดง ดนตรี และการรำรำ เต็มรับ
6. ส่งเสริมมุมมองที่เป็นสากล เป็นอิสระจากภัยคุกคามทางศาสนา เชื้อชาติ หลักความเชื่อหรือเพศและให้การเคารพวัฒนธรรมทั้งหลาย
7. พัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นอิสระ และใช้ปัญญาเหตุผลของความเมตตา
8. สนับสนุนการตระหนักในระบบนิเวศในสามัญสำนึก เข้าถึงความรู้สึกเชื่อมโยงกับทุกสรรพสิ่งและให้ความเคารพดูแลและให้ความรักสากลต่อสรรพสิ่ง
9. สอนให้รู้ทักษะการเรียนรู้ในชีวิตจริงและส่งเสริมให้เด็กกระตือรือร้นและเป็นสมาชิกที่รับผิดชอบต่อสังคม

4) ด้านกระบวนการการเปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์กร

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีหลักการทฤษฎี กรอบแนวคิด มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของการพัฒนาจากกระแสหลักโดยใช้กระบวนการสร้างสรรค์สังคมใหม่ เน้นจิตวิญญาณ การศึกษา เพื่อความเป็นอิสระ การศึกษามีเพื่อ สนับสนุนคุณธรรมของมนุษย์ เพื่อสันติภาพ เพื่อกาย จิต รวมทั้งจิตวิญญาณ จากนั้นมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์กรในรูปแบบของ การศึกษาแนวนีโอฮิวแมนนิสเช่น การมีเครือข่ายทางสังคมที่เสริมแรงแนวคิดใหม่ให้แผ่ขยาย

5) โรงเรียนชั้นนำ Niche elite school

โรงเรียนนีโอฮิวแมนนิสจะเป็นโรงเรียนชั้นนำ(Niche system) เพื่อความหลากหลายของการศึกษา (a niche for a different) เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมองค์กร (culture creatives) แม้จะมีต้นทุนการบริหารจัดการที่สูงแต่โรงเรียนบางแห่งสามารถจัดการได้ดี กระบวนการเปลี่ยนแปลงจึงต้องเป็นไปอย่างช้าๆและใช้ความอดทนสูง เวลาที่ผ่านมาโรงเรียนมีระบบการจัดการจัดตั้งเป็นโรงเรียนเอกชนขึ้น นอกเหนือจากเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ให้ความช่วยเหลือเร่งด่วนในภูมิภาคต่างๆ รูปแบบขององค์กรก็ชัดเจนมากขึ้น (Inayatullah et al, 2006: 347)

6) ด้านวิชาการของการศึกษานีโอฮิวแมนนิส

6.1 การพัฒนาเด็กแบบองค์รวม เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านสุขภาพร่างกาย ทักษะการปฏิบัติ คุณธรรมที่หนักแน่น ความสมดุลทางอารมณ์ ความตระหนักในนิเวศสังคม และความรับผิดชอบ ความรู้ทางปัญญา การแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ การหยั่งรู้ และความเข้าใจทางจิตวิญญาณ

6.2 คุณธรรมค่านิยมและความรักสากล เน้นการให้การศึกษาด้านคุณธรรมและการทวนซ้ำในอุดมคติ หลักสูตรให้การอบรมความรักสากลในโลกและนำไปสู่ค่านิยมทางจริยธรรมผ่านระเบียบวินัยทั้งหลาย การเคารพทุกสิ่งและทุกวัฒนธรรม ศาสนา เชื้อชาติหรือประเทศ ชาติ ความรักที่เคารพสัตว์และพืชและระบบนิเวศของโลก เด็กเรียนรู้หลักการผ่านบทเรียนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและครูเท่าๆกับการปฏิบัติสมาธิ

6.3 โยคะสมาธิ โยคะและสมาธิปฏิบัติเป็นประจำทุกวันในการเริ่มวันใหม่ การออกกำลังกายด้วยโยคะช่วยให้เด็กยืดเส้นยืดสายผ่อนคลายทำให้เกิดความยืดหยุ่นและสุขภาพดี การทำสมาธิช่วยให้จิตมีสมาธิและไม่ว่าวุ่นทำจิตให้เป็นอิสระจากการรบกวนภายในและภายนอก ทำให้เด็กสงบตนเองในแต่ละวัน และยังช่วยเด็กให้มีความสามารถในการจินตนาการและหยั่งรู้ ทำให้มีความรู้สึกมีความรักสากลในทุกสิ่ง

6.4 วิธีการและการประยุกต์การเรียนรู้ และการสร้างสรรค์และการรักที่จะเรียนรู้

ต่อเนื่อง เป้าหมายการสอนเน้นธรรมชาติและความสำเร็จใครู้ของเด็ก เน้นจุด ประสงค์การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการปฏิบัติเพื่อสวัสดิการของสังคมทั้งหมด ความสมดุลระหว่างการสอนทั้งปัจเจกชนและกลุ่ม ด้วยการจัดส ภาพแวดล้อมที่พร้อมและความหลากหลายในการเลือกทางการศึกษา การศึกษาช่วยชี้ทางให้เด็ก พัฒนาและขยายความสนใจและความฉลาดเฉพาะตัวของเด็กและสร้างความสามารถหลากหลายหรือปัญญา เน้นกิจกรรม “การเรียนรู้ด้วยการกระทำ” (Learning by Doing) “การบูรณาการ” (Integrating) “การปฏิบัติ” (Hands on)จากประสบการณ์ในชีวิตจริง เด็กโตเรียนรู้ได้ดีด้วยเกมและการเล่น ช่วยให้เด็กมีความสามารถในการจินตนาการ มีการเล่นและจินตภาพในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นทุกระดับชั้น ศิลปะเป็นหัวใจของกระบวนการเรียนรู้เป็นสุนทรียภาพ สนุกสนานในการเรียนรู้และในชีวิต การคิดวิเคราะห์ที่มีการส่งเสริมและเป็นอิสระจากแนวคิดความเห็นผิดหรือคับแคบที่บังคับ การดูแลนำมาใช้ในการสร้างสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้(Care is taken to create an ideal learning environment)

6.5 บุคลากรครู P.R. Sarkar (<http://www.nhe.gurukul.edu>, 2010) ได้กล่าวถึงการคัดสรรครูในโรงเรียนว่า “ครูจะต้องเลือกอย่างระมัดระวัง คุณสมบัติการมีการศึกษาสูงไม่ใช่สิ่งจำเป็นขึ้นกับบุคคลที่เหมาะสมมาเป็นครู ครูต้องมีคุณสมบัติของบุคคลที่มีบูรณาการ มีบุคลิกของความเข้มแข็ง ความถูกต้อง มีความรู้สึกในการช่วยเหลือบริการสังคม ไม่เห็นแก่ตัว เป็นบุคคลที่มีแรงบันดาลใจ มีความสามารถเป็นผู้นำเพราะครูมีความสำคัญอย่างมากในบทบาทที่จะแสดงมาตรฐานอาชีพของครูที่มีสูงมาก” ครูเป็นผู้ใหญ่ในโลกของเด็กและเป็นแบบอย่างโดยอัตโนมัติในการอยู่ในตำแหน่งขององค์กรทางการศึกษา การเลือกคุณค่า พฤติกรรมมีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตของมนุษย์ในอนาคต ครู ผู้ที่เป็นผู้นำตามแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิสต้องเรียนรู้ที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

- พัฒนาความเข้าใจที่กลมกลืนของผลกระทบที่เท่าเทียมกัน (to develop a rapport based on mutual affection)
- แสดงการเคารพและไม่แบ่งแยกเพศ (to show respect and engender it in others)
- เป็นแบบอย่างให้กับเด็ก (to be a role model for a child)
- ความรักในการเรียนรู้ (to promote a love of learning)
- เคารพและหยั่งรู้ในการค้นพบความต้องการของเด็กและความสามารถ (to be perceptive and intuitive in discovering a child's needs and talents)
- แสดงความใจดี มีการริเริ่ม การอดทน ใจดีที่สงบ และ มีการละตัวตนหรืออัตตาของตนเอง (to show kindness generosity patience humility and selflessness)
- เป็นแรงบันดาลใจให้เด็ก (to inspire their students) ครูที่พิเศษเป็นต้นกำเนิดของการรับรู้และจดจำของเด็ก ทำให้เด็กเรียนรู้ ที่จะซึมซับสิ่งที่ดีและเรียนรู้วิชาการควบคู่กันไป ครูแบบนีโอฮิวแมนนิส จึงต้องมีบุคลิกลักษณะและความสามารถของความเป็นครูที่แท้ตาม

หลักการข้างต้น และในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนแนวคิดนี้ จึงต้องมีกระบวนการคิด พิจารณาในการเลือกรับครู เพื่อให้ได้ครูที่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ความสัมพันธ์ ความรักเอื้ออาทร มีการเชื่อมโยง มีความเคารพระหว่างครูและผู้เรียนเป็นกุญแจสำคัญให้อิสระ และการเปลี่ยนแนวคิด การเรียนรู้ในทางบวก ครูเป็นต้นแบบ (Teachers are role Model) ของ เด็กและครูควรมีบุคลิกลักษณะทางคุณธรรมที่สูงและมีระเบียบวินัย รับเอาหลักการของนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในชีวิต ครูต้องมีบุคลิกลักษณะที่ใจดีและมีทักษะมนุษยสัมพันธ์ที่ดีพร้อมกับ ความสามารถในการสื่อสารอย่างชัดเจน ครูต้องมีความรู้ความสามารถในวิชาการ ความสนใจ และความสามารถในการทำการเรียนรู้ให้ต่อเนื่อง และมีความคิดสร้างสรรค์ที่เข้ากับ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

6.6 ระดับการศึกษา ของโรงเรียนนีโอฮิวแมนนิสมีทั้งระดับอนุบาล(Early Childhood Education) ประถมศึกษา (Primary Education) และมัธยมศึกษา (Secondary Education)

6.7 นิเวศวิทยาของความสนุกสนาน(The Ecology of Joy) นีโอฮิวแมนนิสเน้นถึงความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมเด็กในการระลึกถึงและให้คำจำกัดความของตัวเองที่มากกว่า สิ่งมีชีวิตทางกายภาพเด็กเป็นมากกว่ามนุษย์ตามวิถีภาวะด้วยกายภาพ ปัญญา อารมณ์ และ ความรู้แจ้งของเด็กล้วนมีความไม่สิ้นสุดเป็นธรรมชาติปรัชญาทางจิตวิญญาณหลายแนวทาง ในโลกเน้นการก่อให้เกิดความสุข นีโอฮิวแมนนิสพบว่าทางเดียวที่จะรับประกันความสุขที่ไม่ จำกัดคือ การหาตัวตนของสิ่งสมบูรณ์แบบ เป็นเรื่องยากถ้าเป็นไปได้ที่คนจะยอมรับเอา วิสัยทัศน์ของตัวตนบุคคล เป็น เหมือนอย่างกับความมีอยู่ทางจิตวิญญาณกับข้อจำกัดของสมอง มนุษย์และร่างกายที่มีอยู่ ความจำเป็นของสิ่งจริงแท้สามารถให้ความหมายและคุณสมบัติด้วย ลักษณะละเอียดอ่อนที่มีอยู่มากกว่าเช่นในเรื่องของความสนุกสนาน ความรัก ความสวยงาม ชีวิต และความจริง(The more subtle characteristic of Joy Love Beauty Life and Truth) เมื่อ ความจำเป็นภายในของเด็กมีความหมายว่า “ความสนุกสนาน” (Joy) จึงมากกว่าคุณภาพทาง อารมณ์ ตัวตนของเด็กที่ เป็น “ความสนุกสนาน” ข้ามพ้นขั้นของความรู้สึกลึกซึ้งของชีวิตจิต วิญญาณสู่ศักยภาพสูงสุดของมนุษย์ ความจำเป็นของ “ความสนุกสนาน” มีมากกว่าลักษณะของ คุณภาพแต่อยู่ในความจริงที่เป็นส่วนหนึ่งของจักรวาลที่มีอยู่ ความสนุก(joy)คือ การแสดงออก ของจิตสำนึกสูงสุดที่มีอยู่ในตัวตนในการที่จะดำเนินการกระทำต่างๆในชีวิต นีโอฮิวแมนนิส ชี้ให้เห็นว่าความสนุกสนานภายในนำไปสู่ผลของการคิดและการกระทำ เป็นอิทธิพลทางบวก (positive influence) ที่เห็นชัดคือ การคิดของเรา คำ พูดต่างๆ และจุดร่วมของความสนุกสนาน ภายใน ความตระหนักรู้ที่ยิ่งใหญ่และแบบฝึกฝนภายนอกของการสร้างความสนุกสนาน ความรัก ความสวยงามและความจริงสามารถส่งเสริมตั้งแต่วัยเด็กที่ยังเล็กจนโต การเชื่อนี้ล้นไหลภายใน จิตสำนึกยิ่งใหญ่โดยการพัฒนาการฝึกฝนทำสิ่งที่ดี ส่งผลต่อการขยายสิ่งที่แสดงออกของความ สนุกสนานนำสู่จิตวิญญาณที่แท้จริงสู่กายภาพของจักรวาล การฝึกฝนภายนอกในเรื่องการดูแล สิ่งต่างๆ ความเมตตากรุณา ความไม่เห็นแก่ตัวไม่ใช่เพียงการขยายศักยภาพทางจิตวิญญาณ

และความสุขของปัจเจกบุคคล แต่ส่งผลต่อการแผ่ขยายทางจิตวิญญาณและวิวัฒนาการของ ภายภาพโลกมนุษย์เป็นผู้ที่ต้องบำรุงรักษาความสมดุลกลมกลืนของธรรมชาติ สัตว์ พืช และโลก ไม่เพียงแต่พื้นฐานของจิตวิญญาณแต่เป็นเหมือนการแผ่ขยายส่วนบุคคลของเรา ด้วยการนำ ประโยชน์ของระเบียบวิธีการเทคนิคของนีโอฮิวแมนนิส(Neo-humanist methodologies and techniques) มาปรับใช้ ปัจเจกบุคคลและการสังสมถ่ายโอนคือความเป็นไปได้ ความเข้าใจ การ ฝึกฝน และการแลกเปลี่ยนของความสุขสนทนากัน ความรัก ชีวิตและความสวยงามในตัวเองและ ท่ามกลางสิ่งมีชีวิตในโลกสามารถอ้างถึงนิเวศวิทยาของความสุขสนทนากันได้

6.8 การบริหารงานทั่วไป: โรงเรียนนีโอฮิวแมนนิสที่มีความก้าวหน้าในประเทศต่างๆ มีโครงการและกิจการนักเรียนเพื่อจัดโครงการพัฒนาผู้เรียน หรือกิจการนักเรียน ดังจะเห็นได้ จากโครงการ YES, STUVOL และ SPROUT เป็นโปรแกรมของการศึกษานีโอฮิวแมนนิส เน้น การพัฒนาเด็กแต่ละคน การดูแลสำหรับชุมชนชีวิตธรรมชาติ (care for the natural living community) ความยุติธรรมในสังคมเชื่อมโยงโลกกับการช่วยเหลือบริการผู้อื่นด้วยจิตวิญญาณที่ เมตตากรุณา(social justice and spirit of benevolent service) เนื้อหาเหล่านี้ในการเรียนรู้ ตลอดชีวิต(Life-long learning) นำมาจัดการเรียนรู้จากชั้นอนุบาล(Early Childhood) และขยาย ขึ้นไปสู่ชั้นประถมพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของเด็กที่อยู่ในวัยของการศึกษา มีการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน(sustainable development) การเติบโตทางร่างกาย(physical) จิตใจ(mental) สังคม(social) และระดับจิตวิญญาณของบุคคล(personal spiritual level) ลักษณะที่ต้องเรียนรู้พิเศษของผู้ที่ได้รับการศึกษาแบบนี้โอฮิวแมนนิส มีดังนี้

- เรียนโยคะบนพื้นฐานของวิถีชีวิตสุขภาพ (Yoga based healthy life style)
- การมีจิตวิญญาณช่วยเหลือบริการ (Service spirit)
- เสริมสร้างคุณลักษณะและค่านิยม (Character building and values)
- เรียนรู้อย่างสนุกสนานโดยใช้รูปแบบความคิดสร้างสรรค์และสุนทรียภาพ (Joyful learning using creative forms and aesthetics)
- ฝึกฝนทักษะชีวิต (Practical life skills)
- กระบวนการยุติธรรมในสังคม (Social-justice dimension)
- การให้พลังทางจิตวิญญาณ (Spiritual empowerment)
- ความรู้สึกละเอียดอ่อนทางระบบนิเวศ (Ecological sensitivity)
- อารมณ์อยากค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ (Scientific temper)

โครงการหลัก ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ มีดังนี้

1) โครงการการเรียนโยคะในโรงเรียน YES - Yoga Education in School
โยคะในโรงเรียน(YES) เป็นแก่นของการศึกษาที่โอหิวแมนนิสและบูรณาการในหลักสูตรสำหรับทุกวัย โครงการโยคะมีอยู่ในโรงเรียนเอกชนในส่วนใหญ่หลายของโลกเป็นทางการนำโยคะและสมาธิไปสู่หลักสูตรกระแสหลัก(Mainstream curriculum) หลักสูตรโยคะเป็นแก่นหลักของมนุษย์ซึ่งมีกรอบคิดและส่งเสริมทั้งร่างกาย(whole body) วิชาและวิธีการของโยคะในโรงเรียนพัฒนาบุคลิกภาพส่วนบุคคลของเด็กรวมทั้งคุณธรรม คุณลักษณะ ความสนุกสนาน และทิศทางชีวิต ด้วยการเรียนโยคะ เด็กไม่เพียงแต่แข็งแรงในชีวิตแต่ยังแข็งแรงในวัตถุประสงค์ในการปรับตัวสู่โลกภายนอก วิชาโลกอยู่ในหลักสูตรและเป็นหลักกับการมีจิตวิญญาณช่วยเหลือโลกในทางที่ดีกว่า

ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างโยคะและเนื้อหาวิชา

	โยคะในโรงเรียน YES	
วิทยาศาสตร์โลก Earth Sciences	โยคะAstaunga Yoga	การเมือง Politics
นิเวศวิทยา Ecology	สุนทรียภาพ Aesthetics	วิจัย Research
ฟิสิกส์ Physics	ดนตรี และศิลปะ Music and Arts	วิทยาศาสตร์ Sciences
ชีววิทยา Biology	ภาษา Language Arts	คณิตศาสตร์ Mathematics
ภูมิศาสตร์ Geography	ปรัชญา Philosophy	เศรษฐศาสตร์ Economics
ประวัติศาสตร์ History	ชีวจิต Biopsychology	เทคโนโลยี Technology
สังคมศาสตร์ Social science	พลศึกษาPhysical Education	สารสนเทศ IT
จิตวิทยา Psychology	การสื่อสาร Communication	
	นักเรียนอาสา STUVOL	

ที่มา: www.gurukul.org, 2010

กรอบแนวคิดหลักสูตรโยคะอนุบาลถึงเกรด 12 ในสามหมวด

1. โยคะด้วยการเล่น อายุ 3-6 ปี การสำรวจและความตื่นตาตื่นใจ (Yoga as play – 3-6 years exploration and wonder)
2. โยคะเป็นความท้าทาย อายุ 7-11 ปี การเป็นวีรบุรุษ/สตรี ความท้าทายและกระตือรือร้น (Yoga as challenge - 7-11 years heroism, challenge and active)
3. โยคะเป็นเหมือนอุดมคติ อายุ 12-19 ปี เน้นปัญญาผ่านอุดมคติ (Yoga as ideal - 12-19 years intellectual thought and ideals)

เนื้อหาของโยคะในโรงเรียนในอายุต่างๆร่วมกันที่สมดุลเหมาะสมจากการเล่น การฝึกฝนที่เข้มข้นหลากหลายของโยคะ ดังต่อไปนี้

- ท่าทางโยคะ Yoga postures
- จริยธรรม Ethics
- การฝึกการหายใจ Breathing exercises
- การควบคุมความรู้สึก จินตภาพและการนำจินตนาการ Control of the senses, visualizations, guided imagery
- การมีสมาธิ Concentration, meditation
- การสร้างอุดมคติ Ideation
- เพลงและกวี Songs and verses
- ดนตรีและการรำ การเต้น Music and dance
- ปรัชญา Philosophy
- นิทาน การแสดง Stories, drama
- การเขียนวารสาร บทกลอน และศิลปะ Journal writing, poetry and art

2) นักเรียนอาสาสมัคร STUVOL - Student Volunteers

นักเรียนอาสาสมัครเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแนวนี้โอฮิวแมนนิส โปรแกรมนี้สร้างเหมือนกิจกรรมหลักสูตรพิเศษ(Extracurricular) คล้ายคลึงกับกิจกรรมหลังเลิกเรียนหรือวิชาเลือก นักเรียนอาสาสมัครเริ่มเรียนจากชั้นอนุบาลจนถึงระดับวิทยาลัย เน้นกิจกรรมนักเรียนด้วยสิ่งที่เด็กสามารถพัฒนาจิตวิญญาณ การช่วยเหลือ แล ะเติบโตสู่บุคลิกภาพของการดูแลและความเมตตากรุณา ด้วยกิจกรรมนักเรียนอาสาสมัคร ผู้เรียนประยุกต์การเรียนรู้ เพิ่มพูนทักษะ การปฏิบัติและประสบการณ์ ตั้งเป้าไปที่การแสดงความคิดสร้างสรรค์ ฟันจิตวิญญาณ เพิ่มความมั่นใจให้เข้มแข็งในตัวเอง และแบ่งปันความสนุกสนานกับคนอื่นๆในสังคม โรงเรียนแบบนี้โอฮิวแมนนิส นักเรียนอาสาสามารถจัดเป็นโปรแกรมแยกออกมา หรือบูรณาการในส่วนอื่นของโครงการต่างๆในโรงเรียน

กลุ่มอายุของนักเรียนอาสา STUVOL Age Groups

- กลุ่ม 1 – อนุบาลถึงระดับเกรด 2 (STUVOL 1 - KG to grade 2)
- กลุ่ม 2 – เกรด 3 -5 (STUVOL 2 - Grade 3 – 5)
- กลุ่ม 3 – เกรด 6-8 (STUVOL 3 - Grade 6 – 8)
- กลุ่ม 4 – เกรด 9-11 (STUVOL 4 - Grade 9 – 11)
- กลุ่ม 5 – เกรด 12 – วิทยาลัย (STUVOL 5 Grade 12 – College)

คุณลักษณะ 4 ด้านของนักเรียนอาสา (Four Aspects of STUVOL)

1. ด้านร่างกาย (The Physical aspect) มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาสุขนิสัยทางสุขภาพ ความรักและการดูแลร่างกายของตนเองและสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟู และความแข็งแรง (aims at developing healthy habits, love and care for one's body and surroundings, resilience and strength.)

- สุขภาพที่เกี่ยวกับความรู้ของการบำบัดพื้นบ้าน (Health related knowledge of home remedies)
- ทักษะความสะอาดทั่วพร้อม (All-round cleanliness skills)
- โยคะ (Yoga)
- เกม กีฬา การฝึกอบรมศิลปะ ต่อสู้ (Games, sports and martial arts training)
- การปฐมพยาบาล การพยาบาล เหตุฉุกเฉิน ทักษะความปลอดภัย (First aid, nursing, emergency training, safety skills)
- ทักษะการประกอบอาหารและการต้อนรับ (Culinary and hospitality skills)
- ทักษะการก่อสร้าง สถาปัตยกรรมและการออกแบบ (Construction and building skills, architecture and design)
- หลักการทำฟาร์ม/ไร่และข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติ (Farming principles and nature related information)

2. ด้านสติปัญญา (The Intellectual aspect) มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาการขยายจิตใจ การเรียนรู้เกี่ยวกับโลกโดยวงจรการกำเนิดโลกสู่ความรู้ทั่วไปของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

- การแก้ปัญหา (Problem solving)
- การเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาร่วมกันทั่วโลก (Learning English as the common world language)
- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวเรา (General knowledge about what is going on around us)
- หน้าที่ของความรู้และความสามารถในการคิดอย่างอิสระ (Functional knowledge and independent thinking ability)
- ทักษะที่เกี่ยวข้องกับกลไก อิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์ (Mechanical, electronic and computer related skills)

- อวกาศที่เกี่ยวข้องกับความรู้เช่น ดาราศาสตร์ และอิทธิพลของดวงดาวต่อมนุษย์ (Space related knowledge such as astronomy and astrology)
- ศาสนาที่แตกต่างและประเพณีที่ยังลึกลับ (Different religions and mystical traditions)
- ทักษะการสื่อสาร การอ่าน การเขียน การพูด การสนทนา การเจรจาต่อรอง การโต้แย้ง การสรุป (Communication skills - reading, writing, speaking, dialogue, negotiating, debating, discussing, summarizing.)
- ทักษะการจัดการสำนักงาน (Office management skills)

3. ด้านคุณธรรม (The Moral aspect) มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาความซื่อตรง น่าเชื่อถือ คุณลักษณะและการพัฒนานิสัยที่ดีในตัวเด็ก (aims at developing trustworthiness, character and developing good habits in the child.)

- ความฉลาด มารยาท และธรรมเนียมของสังคม (Smartness, etiquette and social norms)
- สร้างลักษณะนิสัยและการฝึกอบรมคุณธรรม (Character building and moral training)
- ระเบียบวินัย (Discipline)
- การสื่อสาร (Communication)
- การแก้ปัญหา (Problem solving)
- ทักษะการพัฒนามุคคผล (Personal development skills)
- การทำสมาธิ (Meditation)
- ประวัติของบุคคลที่เป็นแรงบันดาลใจ (Biographies of inspirational people)
- ทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership skills)

4. ด้านวัฒนธรรม (The Cultural aspect) มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ทุกสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่ดี และเป็นอุดมคติของสิ่งที่ยิ่งใหญ่ในตัวเด็ก (aims at developing omniscient grace, nice temperament and ideation of the Great in the child.)

- กลอน เพลง และนิทานที่มีแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ (Poems, songs and stories of inspirational nature)

- สภาพของความบันเทิง ความขบขัน ตลก วิเศษ และกลเม็ด การต่ออักษรไขว้ เกมลับสมอง (Sentient entertainment - humour, jokes, magic and tricks, puzzles, riddles)
- สิ่งที่น่าสนใจของโลก (Mysteries of the world.)
- การละคร ละครหุ่น (Drama, puppetry)
- ศิลปะของพหุวัฒนธรรมและศิลปหัตถกรรม (Multicultural arts and crafts)
- แนวคิดปรัชญาพื้นฐาน (Basic philosophical ideas)
- สถานที่ยิ่งใหญ่บนโลก (The greatest places on earth)

3) ครอบครัวรักโลก ELF - Earth Lovers Family

โรงเรียนเชื่อมโยงกับการดูแลสิ่งแวดล้อมและการครอบครองอยู่ โรงเรียนและโครงการการศึกษาจะสะท้อนอยู่ในกิจกรรมต่างๆ วัตถุประสงค์หลัก คือ การเป็นครอบครัวที่รักสิ่งที่อยู่รอบตัวและสิ่งที่เข้าครอบครองอยู่ บางโรงเรียนต้องการค้นหาที่ตั้งสิ่งแวดล้อมและมีความรู้ชัดเจนในปัญหาสิ่งแวดล้อม โรงเรียนมีกิจกรรม ที่จัดขึ้นสม่ำเสมอที่ช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและขยายเพิ่มออกไปนอกโรงเรียนสู่ชุมชน

4) โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง SPROUT - School PROUT

การศึกษาแบบ “เพร่าท์” (PROUT studies) ทฤษฎีอรรถประโยชน์ก้าวหน้า (Progressive Utilization Theory) (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2551: 57) ใกล้เคียงกับสังคมศึกษาในหลักสูตรโรงเรียนแบบนี้โอฮิวแมนนิสระดับประถมศึกษาที่เน้นเรื่องความพอเพียงและพึ่งพาตนเองตลอดจนการอย่างไร้ในสังคมอย่างสมดุล ดังนี้

- จัดการจิตใจที่คับแคบ (Overcome narrow-mindedness)
- เรียนรู้ที่จะประเมินแหล่งที่มาของข้อมูล (Learn to evaluate sources of information)
- เป็นพลเมืองโลกด้วยความรู้ทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนาที่เหมาะสมกับท้องถิ่น (Become a global citizen with knowledge of geography, cultures, religions)
- เรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจของทรัพยากรธรรมชาติในโลก (Learn about the economics of the world's resources)
- กลยุทธ์การรุกรานมาก่อนด้วยประสบการณ์และรูปแบบการใช้ประโยชน์ (Recognize strategies and patterns of exploitation)
- การตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักความเท่าเทียมในสังคม (Make judgments based on the Principle of Social Equality)
- การตัดสินใจมีชีวิตอยู่ของบุคคล (Live one's judgments)

การจัดการศึกษาแบบเอื้อประโยชน์หรืออรรถประโยชน์ก้าวหน้าคือ การเปิดใจกว้าง เรียนรู้ที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รายรอบ เข้าใจวิถีชีวิตสิ่งแวดล้อม การอยู่แบบพอเพียงเรียนรู้จาก ภูมิปัญญาที่มีอยู่ก่อนและรู้จักที่จะนำมาใช้ประโยชน์ รู้จักที่จะใช้ชีวิตอยู่อย่างเหมาะสม รู้จักที่จะ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ดูแลสัตว์ และผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคม

6.9) โรงเรียนนีโอฮิวแมนนิส

การศึกษาแนวนีโอฮิวแมนนิสมีเครือข่ายโรงเรียนและสถาบันอยู่ในมากกว่า 50 ประเทศ และมีชั้นอนุบาล(kindergartens) โรงเรียนประถมศึกษา(primary schools) โรงเรียน มัธยมศึกษา (secondary schools) วิทยาลัย (colleges) และบ้านพักพิงเด็ก (children's homes) มากกว่า 1000 โรงเรียน ซึ่งก่อสร้างตัวขึ้นมากกว่า 30 ปี บางโรงเรียนมีการรับรู้โดย องค์กรของรัฐบาลในท้องถิ่นและมีการให้ทุนสนับสนุน โรงเรียนนี้จัดสภาพแวดล้อมโดยให้ครู ผู้ปกครอง และเด็กร่วมกันในการหาสื่ออุปกรณ์ เครื่องมืออย่างง่ายร่วมกันในการจัดการศึกษา ด้วยตนเอง มุมมองของตะวันตก โรงเรียนในประเทศโลกที่สามดูแล้วมีความยากจนมากจริง ๆ จึง มีการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน ชุมชน รัฐ และจัดหาการศึกษาขั้นประถมศึกษาในที่ที่ไม่มี โรงเรียนแนวนี้มาก่อน โรงเรียนบริหารจัดการโดยการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครผู้ ซึ่งทำงานอย่างเหนื่อยยากและเป็นอาสาสมัครที่จะนำความสนุกสนานและการเรียนรู้มาสู่ชีวิต ของเด็ก

6.10) บทบาทของโรงเรียนในชุมชน

ทั่วโลกบทบาทของโรงเรียนนีโอฮิวแมนนิส นอกเหนือจากชั้นเรียนแต่ขยายสู่ ชุมชนโดยการเข้าถึงด้วยการบริการช่วยเหลือสมาชิกทุกคนในครอบครัว ด้วยการสร้าง สัมพันธภาพทางบวกกับครอบครัวที่ต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่เพียงแต่เด็กแต่เป็น สมาชิกทุกคนไม่แยกเพศ อายุ โรงเรียนมีบทบาทในชุมชนในการช่วยเหลือให้เด็กได้รับความ ต้องการขั้นพื้นฐานเช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การศึกษาและการดูแลสุขภาพและยังให้ บริการเหมือนเป็นศูนย์กิจกรรมทางสังคมและบริการสำหรับผู้ใหญ่ในการส่งเสริมชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการจัดกิจกรรมดูแลเด็กหลังเลิกเรียนสำหรับผู้หญิงที่ต้องทำงานนอกบ้าน โครงการการสอน หนังสือให้ผู้ใหญ่และการฝึกอบรมอาชีพและการพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน การให้การศึกษา ก่อน และหลังการกำเนิดและการดูแลได้นำมาใช้ในบางโรงเรียน สิ่งที่ดีกว่าในการดูแลสุขภาพแม่และ เด็ก บางครั้งโรงเรียนส่งเสริมโครงการสุขภาพที่ใช้วิถีธรรมชาติ(Naturopath) ยาธรรมชาติ (homeopath) และการบริการให้คำปรึกษา การส่งเสริมการนั่งสมาธิและทำโยคะในชั้นเรียนเพื่อ ผ่อนคลาย ปรับคลื่นสมองและพัฒนาจิตวิญญาณ โรงเรียนทางเลือกแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสใน ประเทศไทยได้แก่โรงเรียนอมตยกุล โรงเรียนบ้านอุ้นรัก โรงเรียนยุวภัทร

โดยสรุปแล้วการบริหารโรงเรียนนีโอฮิวแมนนิส นอกจากมีการบริหารจัดการ

ด้วยแนวคิดปรัชญาแล้ว ถ้ามองการเปลี่ยนแปลงสังคมตามความเป็นจริงในยุคโลกาภิวัตน์ สิ่งหนึ่งคือการแบ่งระดับชั้น(Hierarchy) ที่ต้องทำให้ลดลงไปหรือหมดไป หันมาให้ความสำคัญกับการศึกษาที่เน้นจิตใจ ความเท่าเทียมกัน เพื่อพัฒนาทางเลือกในอนาคตและมุ่งวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ทำอยู่ปกติในยุคโลกาภิวัตน์โดยโรงเรียนต่างๆในทั่วโลกที่เกิดขึ้น ได้พยายามที่จะจัดการศึกษาที่เป็นทางเลือกตามสภาพสังคมที่หลากหลายหรือเป็นพหุวัฒนธรรม

การบริหารจัดการการศึกษาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

การจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายการศึกษาของแนวคิดนี้ คือพัฒนาอัจฉริยภาพที่แฝงเร้นของบุคคลให้ปรากฏออกมามากที่สุดและมุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ทั้งด้านวิชาชีพและวิชาการ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน(Holistic Education) มีแนวทางในการบริหารและการจัดการการศึกษาคือ จัดสภาพแวดล้อมสถานที่เรียนเน้นสภาพที่มีอยู่ที่เหมาะสมโดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชน ราชการ หรือเอกชนที่ต้องการสนับสนุนทางการศึกษา มีการจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามอัครยาศัยที่เน้นการดำเนินการจัดการศึกษาที่ไม่เร่งรีบ เป็นไปตามจังหวะของวันแต่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่และตื่นตัว ทั้งการจัดการศึกษาระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา หรือสามารถจัดได้ทั้งรูปแบบการศึกษาในโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน

การจัดสรรครูและบุคลากรเน้นผู้ที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในวิชาต่าง ๆ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มีการนำบุคลากรในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรช่วยสอนวิชาชีพ
2. เป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางด้านจิตวิทยาและเข้าใจพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้เรียนรวมทั้งการปรับคลื่นสมองให้เตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้
3. เป็นผู้ที่มีความรักความเมตตากรุณาต่อผู้เรียนอย่างจริงจัง

การจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนเน้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนวัฒนธรรมท้องถิ่น ระบบนิเวศที่อยู่รอบๆโรงเรียน ธรรมชาติ และชีวิตสัตว์ และระบบอาสาสมัครช่วยเหลือ กระบวนการบริหารโรงเรียนแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส จึงต้องมีการวางแผนการจัดองค์กรอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการทำงานในบรรยากาศที่เคารพ ระวังความคิดเห็นซึ่งกันและกันในระหว่างผู้ที่อยู่ในโรงเรียน อีกทั้งยังต้องมีการควบคุมให้งานดำเนินไปได้ภายใต้หลักการแนวคิดด้วยการทบทวนความคิดของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอให้ตระหนักในการทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนเช่น มีการนำปัญหาจากการพัฒนากระแสหลักในสังคมไทย สังคมโลกมาอภิปราย การประชุมอย่างสม่ำเสมอเป็นการกระตุ้นบุคลากรให้ตระหนักในการเปลี่ยนแปลงของสังคม และใช้แนวคิดพัฒนาดนสู่สังคมที่ดีขึ้นกว่าเดิมตามความคิดของการเป็นมนุษย์แบบใหม่

คุณค่านุษย์ในการจัดการการศึกษาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสหรือมนุษยนิยมแนวใหม่ มีหลักขั้นตอนการปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง 3 ขั้นตอน (เกียร์ตีวรรณ อมาตยกุล, 2530: 53) คือ

ขั้นที่ 1 การพัฒนาความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ในจิตใจของตนเอง โดยมนุษย์ต้องสร้างแนวคิดพื้นฐานต่างๆในการพัฒนาขั้นที่ 1 ในเรื่องต่างๆ คือ

- แนวคิดพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้องของคนในสังคม: หลักความเป็นหนึ่งเดียวกันของทุกสรรพสิ่งในจักรวาล
- ความต้องการในทฤษฎีแห่งความสมานฉันท์
- การรวมพลังเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม
- กระบวนการเปลี่ยนแปลงจิตใจตนเอง

ขั้นที่ 2 กลุ่มพลังแห่งความรัก เป็นการสร้างจิตของตนเองให้มีความละเอียดอ่อนขึ้น มองเห็นถึงความบริสุทธิ์ดีงามที่มีอยู่ในตัวเองและทุกสรรพสิ่งมากขึ้น และมีการเข้าร่วมกิจกรรมรวมกลุ่มของผู้ที่มีการพัฒนาจิตใจ จนเกิดพลังสร้างสรรค์

ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์สังคมใหม่ด้วยความรักและความเมตตา

การบริหารจัดการโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนักในการพัฒนาตนเองอย่างลึกซึ้งเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การมีส่วนร่วม และการเป็นต้นแบบของมนุษยนิยมแนวใหม่ ที่จะส่งผลต่อ การนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาผู้เรียน และองค์ความรู้ที่เป็นองค์รวมตั้งแต่อะตอมหรือสิ่งที่มองไม่เห็นที่มีอยู่ในจักรวาล วิวัฒนาการของโลก พีช สัตว์ และมนุษย์ รวมถึงองค์ความรู้ที่บูรณาการอยู่ในกระบวนการของการจัดการศึกษาเพื่อคุณค่านุรักษ์

2.1.2.2 แนวคิดสัตยาไส

ประวัติและหลักการ

ศรีสัตยาไสบาบาเป็นชาวอินเดียเป็นผู้ที่มีความพิเศษ เป็นผู้นำทางจิต วิญญาณและมีผู้เคารพนับถืออยู่ทั่วโลก แนวคิดทางการศึกษาของไสบาบา เป็นเป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อสร้างคุณค่าในมนุษย์ที่แท้ ประเทศไทยมีการจัดตั้งโรงเรียนสัตยาไสเพื่อนำอุดมการณ์ความคิดเพื่อพัฒนามนุษย์มาใช้เช่นเดียวกันในจังหวัดลพบุรี โรงเรียนสัตยาไสใช้หลักการจัดการศึกษา “Educare” เน้นคุณค่ามนุษย์และมุ่งค้นหาสิ่งที่ดีจากนักเรียนและให้นำศักยภาพนั้นออกมาใช้ การเรียนการสอนมีการตั้งคำถามที่ดีและสร้างสรรค์มีการโน้มน้าให้เด็กสวดมนต์ปฏิบัติสมาธิระลึกถึงบุญคุณของผู้อื่นรวมทั้งบุญคุณของสรรพสิ่ง ให้มีความนอบน้อมและมีความเคารพมีความเมตตากรุณาอยู่เป็นปกตินิสัยในตนและมี “คุณธรรม 5 ประการ” ซึ่งถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและดำเนินกิจกรรมทั้งหลายในโรงเรียนสัตยาไส คือ 1) เปรมา(ความรักความเมตตา) 2) สัตยา(ความจริง) ซึ่งตรงกับคำว่า สัตยาไส หมายถึงมารดาแห่งความจริง 3) ชรรมา

(การประพฤติชอบ) 4) สันติ(ความสงบสุข) 5) อหิงสา(ไม่เบียดเบียน) และมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาตามอักษรย่อที่รวมกันเป็นคำว่า "EDUCATION" ดังนี้

- Enlightenment	การรู้แจ้ง
- Duty and Devotion	การปฏิบัติหน้าที่และการเสียสละอุทิศตน
- Understanding	ความเข้าใจถ่องแท้
- Character	อุปนิสัยที่ดีงาม
- Action	การนำความรู้ไปปฏิบัติ
- Thanking	การมีใจกตัญญูรู้คุณ
- Integrity	ความมีเกียรติและศักดิ์ศรี
- Oneness	ความมีใจสมานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- Nobility	ความสง่างาม

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา กล่าวว่า “มนุษย์ต้องรู้จักตนเองให้มากขึ้น แล้วจะรู้ว่าสิ่งที่ดีอีกมากมายในตัวเองที่ยังไม่เคยใช้มนุษย์ใช้สมองไม่ถึง 10% เราต้องรู้จักใช้สมองของเราอย่างเต็มที่ แต่เมื่อเราไม่รู้จักตนเองและไม่รู้จักคนอื่น เราจึงเข้ากับคนอื่นไม่ค่อยเป็น ทุกอย่างจึงเริ่มจากตัวเรา การศึกษาช่วยให้เด็กรู้จักตนเอง การฝึกสมาธิช่วยให้รู้จักตนเองเพราะเป็นการเข้าสู่ใจของตนเอง ช่วยให้ความจำดีขึ้นเรียนดีขึ้น และการศึกษาต้องเป็นทั้งทางโลกและทางธรรมใช้ความรู้คู่คุณธรรมควบคู่กันไปเมื่อเป็นคนดีแล้วจะเก่งได้เอง แต่การเป็นคนเก่งยากที่จะเป็นคนดี การมุ่งไปเอาแต่ความรู้อย่างเดียวแต่ขาดคุณธรรมเป็นอันตรายเพราะจะทำให้เห็นแก่ตัวทำอะไรเพื่อตนเองแต่สิ่งที่คนเราปรารถนาจริงคือความสุข การมีคุณธรรมสูง จะนำไปสู่ความสุข พอใจไม่โลภ ความเห็นแก่ตัวและการถือตนหายไปและทำประโยชน์ต่อโลก” (นาถนัตตา ชื่นแสงเนตร์, 2550: 83)

การศึกษาของโรงเรียนสัตยาไสเป็นเครื่องมือยกระดับจิตใจของผู้เรียน พัฒนาอุปนิสัยที่ดีงาม ปลูกฝังคุณค่าความเป็นมนุษย์ โรงเรียนสัตยาไสมีการปฏิบัติโดยการจัดระบบและกลไกการเรียนรู้และการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภายในจิตใจ ครูต้องมีความรักความเมตตาแก่ผู้เรียนและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนใหญ่ (นาถนัตตา ชื่นแสงเนตร์, 2550: บทคัดย่อ)

การบริหารโรงเรียนตามแนวคิดสัตยาไส

การที่จะทำให้ทั้งครูและผู้เรียนมีคุณสมบัติและเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้กระบวนการบริหารโรงเรียนทั้งการวางแผน การดำเนิน การ ตามเป้าหมายหรือผลที่ตั้งไว้เพื่อเป็นระบบบริหารจัดการที่เหมาะสมกับแนวคิด มีการดำเนินการที่ให้ผู้บริหารและครูมีส่วนร่วม และมี การพัฒนาต่ออย่างสม่ำเสมอในการที่จะดำเนินการให้การศึกษาตามแนวทางนี้ จนประสบผลสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนทั้งร่างกาย จิตใจและจิตสำนึกโดยใช้จิตวิวัฒน์และคุณค่า

ความเป็นมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับ 3 เรื่อง คือ 1) โครงสร้าง 2) มนุษย์(ฉัน) และ 3) ทศนต่อโลก (มูลนิธิสัตยาไส, 2530)

คุณค่ามนุษย์ในการจัดการการศึกษาตามแนวคิดการศึกษาสัตยาไส

ท่านศรีสัตยา ไสบาบา กล่าวว่า

“การเมืองที่ไร้อุดมการณ์ วิทยาศาสตร์ที่ไร้มนุษยธรรม พาณิชยที่ไร้ศีลธรรม การศึกษาที่ไร้อุปนิสัย ล้วนเป็นสิ่งไร้ประโยชน์และเป็นภัย”

แปลโดย ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา(2531: 61)

ความเป็นห่วงในอนาคตของโลกและมนุษยชาติ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีไม่นำไปสู่สันติภาพและความพอใจของมนุษย์ มนุษย์ กลับมีความกังวลมากขึ้นต่อสงครามและการทำร้ายร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ แนวคิดสัตยาไสมองว่าสังคมมนุษย์ไม่ได้ดีขึ้น คุณค่าสิ่งแวดล้อมถูกให้ความสำคัญน้อยลงและถูกทำลายอย่างรวดเร็ว โลกและสังคมจะอยู่ได้ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงคุณค่าของการกระทำของมนุษย์เสียใหม่ โดยหันมาช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่เห็นแก่ตัวจึงจำเป็นต้องมีการสร้างค่านิยมใหม่ทางการศึกษามุ่งพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์

ระบบการศึกษาคุณค่าความเป็นมนุษย์ของท่านศรีสัตยาไสบาบา ในระยะแรกเป็นระบบการศึกษานอกโรงเรียน เด็กมีการพัฒนาทางพฤติกรรมที่ดีขึ้น มีการปรับปรุงพัฒนาและนำแผนไปใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ และได้ผลดี ซึ่งในแผนการอบรมมีส่วนประกอบ 5 ประการในการสร้างบุคลิกภาพได้แก่ กายภาค อารมณ์ สติปัญญา ความรักความเมตตาและจิตวิญญาณ ส่วนประกอบนี้จะนำไปพัฒนาคุณค่าของมนุษย์ 5 อย่าง คือ ความประพฤติชอบ ความสงบสุข ความจริง ความรักความเมตตาและไม่เบียดเบียนผู้อื่น นำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพสูงสุดหรือความชำนาญ ความมั่นคงสม่ำเสมอในทางอารมณ์ มีวิชาความรู้ดี สุขภาพอ่อนโยน เข้าใจและมีทักษะในการปฏิบัติตนในสังคม (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา , 2531: 63) แม้ว่าจะระบบการศึกษาคุณค่าความเป็นมนุษย์นี้จะเริ่มกระทำกับกลุ่มเด็กในหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน แต่การให้คุณค่าของความเป็นมนุษย์มีความสำคัญต่อผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้ปกครองในการที่จะร่วมกันบริหารจัดการศึกษา หรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการให้แนวคิดนี้บรรลุผล ดังนั้นการประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการในเชิงปฏิบัติต่อบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องกัสถานศึกษาจึงต้องอาศัยวิธีการ 3 วิธีเช่นเดียวกันคือ วิธีทางตรง การแทรกคุณค่าของมนุษย์เข้าไปในการปฏิบัติงาน การแทรกเข้าไปในการฝึกอบรม และประชุมแต่ละครั้งโดยกระบวนการบริหารที่เน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์ ต้องให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์พื้นฐานก่อนที่จะนำศักยภาพภายในของผู้ที่ทำงานในองค์กรมาใช้ แม้แต่การปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาทัศนคติหรือกระบวนทัศน์ใหม่ในคุณค่าของมนุษย์แก่บุคลากรก็เช่นเดียวกัน

3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก

3.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการ

กระบวนการ หมายถึง วิธีการ ขั้นตอน (NECTEC's Lexitron Dictionary, 2010) และ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของ กระบวนการ (Process) ว่า หมายถึง ปรัชญาการณของธรรมชาติที่ค่อยๆเปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบไปสู่ผลอย่างหนึ่งเช่น กระบวนการเจริญเติบโตของเด็ก กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันไปจน สำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง เช่น กระบวนการเคมีเพื่อผลิตสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ส่วนทฤษฎีกระบวนการ(Process theory) ใช้ทั่วไปในการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ที่ ซึ่งมีเหตุการณ์เกิดขึ้นอันเป็นผลจากขั้นการนำเข้า (Input) นำไปสู่ขั้นสู่ผลลัพธ์ (Outcome) หรือ ขั้นผลผลิต (Output) จากการดำเนินการตามกระบวนการ (www.wikipedia.org)

ทฤษฎีกระบวนการ(Process theory) ถือว่าถ้าผลลัพธ์ออกมา จะมีกระบวนการที่ทำให้ เกิดขึ้นและมีสภาพจำเป็นทำให้ไปถึงผลลัพธ์ เมื่อมีระยะที่ถูกใช้ในการเชื่อมต่อการจูงใจ มนุษย์ให้กระทำ ทฤษฎีกระบวนการพยายามที่จะอธิบายกลไกที่มนุษย์ต้องการการเปลี่ยนแปลง

ในการวิจัยการจัดการ ทฤษฎีกระบวนการ(Process theory) ต้องการอธิบายว่า บางสิ่ง บางอย่างจึงเกิดขึ้นอย่างไร(How) ส่วนทฤษฎีความแปรปรวน(variance theory) อธิบายว่า ทำไมจึงเกิดขึ้น(why) นักทฤษฎีบางคนอ้างว่ากระบวนการธรรมชาติทั้งหมดนั้นมีระยะที่ซับซ้อน ในที่ซึ่ง ขั้นผลผลิตของกระบวนการไม่ได้ถูกกำหนดด้วยขั้นตัวป้อนเข้าของกระบวนการเสมอไป ซึ่งโรเบิร์ต โรเซ็น นิยามสภาพนี้ว่าเป็น “ความซับซ้อน” ความผิดพลาดทางประวัติศาสตร์ (Historical fallacy) เน้นที่ทฤษฎีกระบวนการที่ต้องหลีกเลี่ยงความผิดพลาดทางประวัติศาสตร์ หรือเป็นความผิดพลาดทางจิตวิทยาที่อธิบายได้ว่า “เป็นกลุ่มของการตัดสินใจที่ดีเท่านั้น เพราะ กระบวนการที่เสร็จสิ้นนำไปสู่เนื้อหาของกระบวนการ ซึ่งทำให้เกิดผลหรือความผิดพลาดนั้น ได้รับการยอมรับเมื่อสิ่งหนึ่งแปลไปสู่กระบวนการ และออกมาเป็นผลจากการดำเนินการของ กระบวนการนั้นๆ (www.wikipedia.org, 2011)

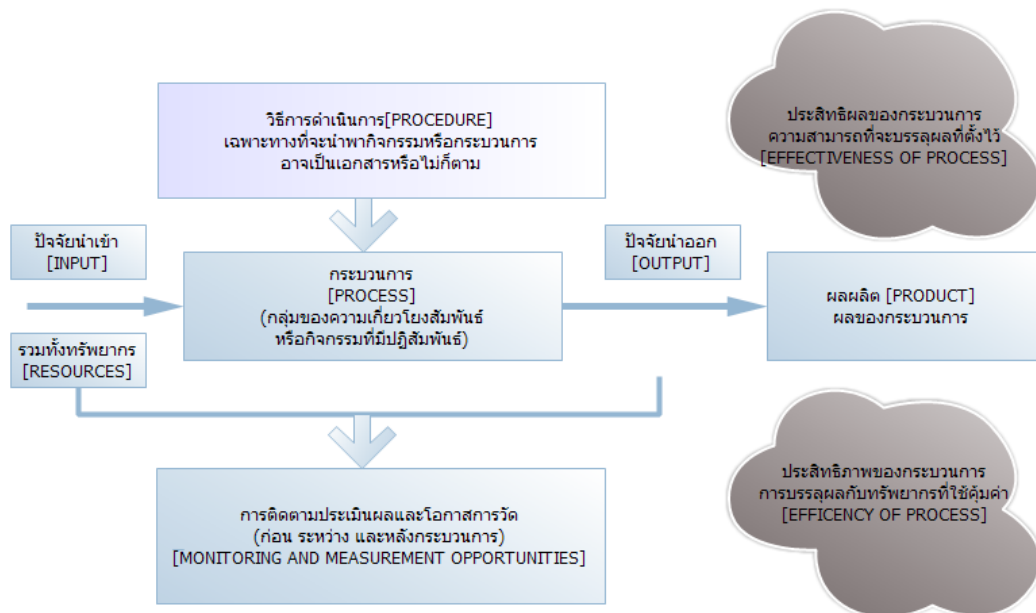
นักปรัชญาตะวันตกได้ทำการตรวจสอบพลังอำนาจของกระบวนการ ที่ ส่งผลกระทบต่อ ความคิด เช่น พลาโต จินตนาการเรื่อง “แบบรูป” (Forms) และนักอะตอมจินตนาการถึง “อะตอม” (Atoms) เป็นสิ่งที่อยู่ในขณะนี้ปัจจุบันคือ เราอยู่กับทฤษฎีที่เราเชื่อถือว่าเป็นกระบวนการ มีการกระทำดำเนินการให้เกิดการคิดที่เป็นผลจากกระบวนการคิดนั้น

([http://en.wikipedia.org/wiki/ Process_theory](http://en.wikipedia.org/wiki/Process_theory),2010)

กระบวนการบริหารจัดการ (management administration) มีอย่างน้อย 3 ส่วนคือ หนึ่ง เป็นวิธีการบริหารงานที่หน่วยงานของรัฐนำมาใช้ปฏิบัติราชการ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ สอง มีกระบวนการบริหารงานคือการคิด (thinking) หรือวางแผน(planning) การดำเนินงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating) และ สาม มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของ

ภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารเช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอนและการลดพิธีการเป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน โครงการ (policy, plan, program, project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ การบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2548: ออนไลน์) กระบวนการคือกลุ่มของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน (ISO 9000:2000) ที่เปลี่ยน INPUT เป็น OUTPUT ดังนั้นกระบวนการคือ การทำให้สิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลงสถานะ INPUT ประกอบด้วยวัตถุดิบ, ข้อมูล, พลังงาน คนและ วิธีการ เป็นต้น หลังจากผ่านกระบวนการ จะเปลี่ยนเป็น OUTPUT ในรูปแบบที่แตกต่างออกไป และการบริหารกระบวนการจึงต้องการความมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 3 แสดงการทำงานของกระบวนการ

ที่มา: <http://www.moodythai.com/new/article/iso9001/process>

กระบวนการจะไม่สามารถหยุดจนกว่าจะได้ผล(OUTPUT)ตามที่ต้องการ กระบวนการสามารถสะดุดได้เนื่องจากขาดวัตถุดิบ เวลา หรือเจอบุคลากร ดังนั้นเราต้องมีวิธีการจัดการให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามที่มุ่งหวัง กระบวนการต้องถูกเอาใจใส่และดำเนินการจัดการอย่างเหมาะสม (<http://www.moodythai.com/new/article/iso9001/process>, 2010: ออนไลน์)

Rummler and other (2006)เห็นว่ากระบวนการ คือ โครงสร้างหรือตัวแทนที่ใช้แสดงให้เห็นถึงการทำงานและการจัดการองค์กร การดำเนินงาน มีแนวทางสำคัญสามประการคือ 1) สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ 2) มีศักยภาพสำหรับการได้เปรียบ

เชิงการแข่งขัน 3) ต้องสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ Rummier และคณะได้กล่าวไว้ในบทความของเขาว่า กระบวนการจะต้องสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล อาจจะทำให้บ้างไม่ได้บ้างตามแต่ละสภาวะแวดล้อม กระบวนการที่ถูกออกแบบมาส่วนมากจะมีเป้าประสงค์เพื่อให้กระบวนการทำงานได้ตามเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลอยู่แล้วแต่เมื่อเวลาผ่านไปสภาวะแวดล้อมที่ไม่หยุดนิ่ง กระบวนการที่ถูกออกแบบมาและใช้แล้วนั้นลดประสิทธิภาพ(Efficiency) และประสิทธิผล(Effectiveness) กระบวนการจึงต้องถูกจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ(Effectively Managed) เพื่อให้กระบวนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

ผู้จัดการกระบวนการที่สามารถจัดลำดับความสำคัญของขั้นตอนการทำงานต่างๆได้ ก็ย่อมจะมีโอกาสในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆให้กับกระบวนการ การเก็บรายละเอียดของกระบวนการไม่ใช่แค่การบันทึกว่าใครทำอะไรที่ไหนอย่างไร หรือเหมือนกับเป็นข้อกำหนดในการทำงาน แต่การจัดการกระบวนการต้องการแบบจำลองหรือรูปแบบ(Model) เพื่อใช้ในการสื่อสารกับผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการทุกคน แผนผังกระบวนการจึงเป็นเอกสารหรือข้อมูลสารสนเทศชนิดหนึ่ง ที่ใช้เป็นตัวแทนของกระบวนการในการจัดการกระบวนการ การจัดการกระบวนการขึ้นกับโลกที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นการคิดและการปฏิบัติจึงจะต้องเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ (Rummier and other 2006, อ้างถึงใน <http://www.bptrend.com>)

Hammer(2001) กล่าวว่า กระบวนการ หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน มีการจัดเรียงอย่างมีโครงสร้างที่แน่นอน ซึ่งกิจกรรมทั้งหลายเมื่อรวมกันเข้าจะเป็นการผลิตสิ่งที่มีคุณค่าแก่ผู้ที่ได้รับผล 1) กลุ่มกิจกรรมหมายถึง มีงานหรือกิจกรรมมากกว่าหนึ่งอย่างรวมกันอยู่ คุณค่าที่ผู้รับบริการจะได้รับเกิดจากกระบวนการทั้งหมดร่วมกันที่ได้รับการออกแบบและจัดเรียงอย่างเป็นระบบที่ดีเพื่อให้ได้งานที่ตรงตามจุดมุ่งหมาย 2) กิจกรรมทั้งหลายมีความเกี่ยวเนื่องกัน จัดเรียงอย่างมีโครงสร้างแน่นอน และถูกนำมาจัดเรียงกันตามลำดับขั้นตอนการทำงานว่างานหรือกิจกรรมใดควรทำก่อน-หลังตามระเบียบโครงสร้างที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน มีลำดับขั้นตอนการทำแต่ละกิจกรรมที่ชัดเจนแน่นอน 3) ทุกกิจกรรมต้องทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ทุกตำแหน่งมีภาระหน้าที่ วิธีการที่แตกต่างกันแต่มีเป้าหมายร่วมกันเพียงเป้าหมายเดียว ซึ่งจุดหมายปลายทางต้องอยู่นอกกระบวนการเพราะการทำงานนั้นเพื่อสร้างผลลัพธ์

การออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานเป็นการกำหนดล่วงหน้าว่าจะให้แต่ละหน่วยงานย่อยทำอะไรบ้าง ทำในลำดับขั้นใด ทำที่ใด และใครเป็นผู้ทำ เพื่อให้ทั้งหมดปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน รางวัลตอบแทนของผู้ที่ทำงานเป็นกระบวนการคือ “ความอยู่รอด” การทำงานเป็นทีมเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันซึ่งทีมจะได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ในการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ทุกคนที่ทำงานในองค์กรที่เน้นกระบวนการจะรู้กระบวนการทำงานและรู้ว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลงานนั้นบ้าง ดังนั้นพนักงานทุกคนจึงมองไปที่ผลลัพธ์ที่จะออกมาพร้อมๆกับตระหนักรู้ว่าทำไปเพื่ออะไร

ลักษณะองค์กรที่ทำงานเน้นกระบวนการคือ มีการจัดองค์กรตามแบบกระบวนการทำงานมากพอกับจัดตามหน้าที่งาน ทุกคนรู้เป้าหมายและตั้งใจปฏิบัติงานตามกระบวนการเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้นๆ ทุกคนรู้และเข้าใจแบบกระบวนการ ทุกคนรู้ ความต้องการของผู้ที่เขาให้บริการและพยายามที่จะตอบสนองให้ตรง ทุกคนช่วยเหลือกันมากกว่าตั้งแง่ มีการวัดผลงานอย่างเป็นรูปธรรมและวัดตลอดเวลา

กระบวนการเป็นทฤษฎีที่เน้นการพัฒนาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มองผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำมากกว่างาน คนมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนว่าพวกเขาต้องทำอะไร (What) ทำไปทำไม(why) การฝึกอบรม ติดตามผลวัดประเมินผลงานตลอดเป็นการสนับสนุนให้ได้ผลลัพธ์ที่ควรเป็น กระบวนการจะให้ความสำคัญกับผู้บริหารหรือผู้เรียน(student-focused) วางแผนร่วมมือกับผู้รับบริการ ทำให้เขาได้รับผลลัพธ์ที่เป็นคุณค่า จากการออกแบบการทำงานมาอย่างดีไม่เฉพาะเพียงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารระดับสูง(CEOs) แต่ผู้ที่รับผลเป็นผู้ออกแบบร่วมกัน

วิธีทำให้เกิดกระบวนการคือ การฝึกสอนพนักงานทุกคน การเชื่อมั่นในศักยภาพของพนักงาน พนักงานได้รับรู้ข่าวสาร เข้าใจกระบวนการทั้งหมดของงาน เปิดโอกาสให้พนักงานรู้และเข้าใจกระบวนการทั้งหมดของงานเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการ และในเชิงกระบวนการทำงานในองค์กรจำเป็นต้องมี “เจ้าของกระบวนการ” (Process owner) รับผิดชอบในการทำให้กระบวนการเดินหน้าไปอย่างราบรื่น ทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการทำงานของตนเอง มีการแบ่งปันและความผูกพันต่อเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดผลในกระบวนการ ยังมี “ผู้ประสานงานกระบวนการ” ติดต่อกับทุกคน เก็บรวบรวมข้อมูล ตอบคำ ถาม แก้ปัญหาบริการและให้ความช่วยเหลือแก่ทีมงาน

แนวทางขององค์กรที่ทำงานเน้นกระบวนการ จะมีการทำงานแบบมองคนทำงานเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบและมีพลังผลักดันในตัวเองที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ ไม่ใช่เป็นพวกที่ต้องคอยให้คนอื่นมาจ้ำจี้จ้ำไชต่างจากการบริหารแบบเดิม พนักงานจะรู้จัก คิดหาทางทำงานให้ดีขึ้นด้วยตนเองให้ผลสำเร็จตามเป้าหมาย พนักงานสามารถกระตุ้นตัวเองให้ทำอะไรๆ เพื่อให้งานสำเร็จเพื่อผู้เรียน ไม่ใช่ทำตามคำสั่งผู้บริหารตามงานที่ต้องทำเพื่อให้ได้งานเท่านั้น

3.2 กระบวนการกับการศึกษาในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคม

โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเกิดขึ้น เพราะสังคมต้องการให้เป็นสถาบันหลักที่จะต้องทำหน้าที่รับผิดชอบในการศึกษาหรือการเรียนรู้ของเด็กโดยเฉพาะ (Education Agency) โรงเรียนจึงเป็นสถาบันทางสังคมที่ยอมรับกันในแง่ของความเชื่อและในแง่ของตัวบทกฎหมาย (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2552:20-23) และโรงเรียนมีส่วนต่างๆที่ต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

3.2.1 หน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาคือ ส่งเสริมพัฒนาการของปัจเจกชน กำหนดความสามารถเฉพาะทาง บทบาทในการนำการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการเปลี่ยนฐานะทางสังคม ผสมผสานความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ส่งเสริมการเรียนรู้ในการเข้าสังคมของผู้เรียน รักษาและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม

3.2.2 องค์ประกอบของโรงเรียน สิ่งที่เป็นองค์ประกอบหลักที่ขาดไม่ได้ในการศึกษา คือ หลักสูตร ผู้เรียน ผู้สอน ส่วนองค์ประกอบเสริมเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้การดำเนินการศึกษาเป็นไปได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพเช่น อุปกรณ์ อาคารสถานที่ การเงิน ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ธุรการ วุฒิการศึกษา เป็นต้น

3.2.3 กระบวนการของโรงเรียน องค์ประกอบข้างต้นก่อให้เกิดกระบวนการต่างๆ ประกอบด้วย กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการบริหาร และบทบาทของโรงเรียนต่อชุมชน

1) กระบวนการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่สำคัญของสถาบันการศึกษา เป็นกระบวนการที่องค์ประกอบหลัก (หลักสูตร ผู้เรียน ผู้สอน) เป็นฝ่ายดำเนินการ จุดมุ่งหมายของกระบวนการเรียนการสอน คือ การสร้างคนที่ สมบูรณ์เป็นอย่างไร และจะสร้าง อย่างไรนั้น จะขึ้นอยู่กับปรัชญาแต่ละสาขาบางปรัชญาเน้นเนื้อหา แต่บางปรัชญาเน้นเหตุผล เป็นต้น

2) กระบวนการบริหาร เป็นกระบวนการเสริมเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างดีและมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันการบริหารนับวันจะมีงานเพิ่มมากขึ้นเพราะเกี่ยวข้องกับ คน เงินและวัสดุอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก จุดมุ่งหมายของกระบวนการบริหารคือ การดำเนินการให้กระบวนการต่างๆของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายอย่างดีและมีประสิทธิภาพ รูปแบบของการบริหารจะเป็นไปในลักษณะใดย่อมเป็นไปตามปรัชญาการศึกษาของแต่ละสาขา

3) บทบาทของโรงเรียนและชุมชน คือ การบริหารที่สัมพันธ์กับบุคคลและสังคม นอกโรงเรียน การศึกษากับสังคมมีความสำคัญและสัมพันธ์ต่อกันมาก การทำความเข้าใจและรู้จักกับบทบาทของการศึกษาจึงไม่อาจจะหลีกเลี่ยงประเด็นบทบาทที่มีต่อสังคม โรงเรียนจะมีบทบาทอย่างไรในสังคมก็ย่อมขึ้นกับปรัชญาในแต่ละสาขาเป็นหลักสำคัญ องค์ประกอบต่างๆ และกระบวนการบริหารการศึกษา เป็นหัวข้อสำคัญในการทำความเข้าใจแนวทางของระบบหรือโรงเรียน แต่ก็จะต้องขึ้นกับจุดมุ่งหมายด้วย ปรัชญาการศึกษา จึงนำไปสู่การบริหารการศึกษา เนื่องจากเป็นแนวทางแก่โรงเรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของปรัชญา

3.3 กระบวนการบริหารตามปรัชญาการศึกษา

ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน(2552) อธิบายกระบวนการบริหารตามปรัชญาการศึกษาไว้ 2 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มอนุรักษนิยมและกลุ่มเสรีนิยม สรุปสาระสำคัญได้ดังแสดงได้ในตาราง

ตารางที่ 6 แสดงกระบวนการบริหารตามแนวคิดปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษา	จุดมุ่งหมาย	กระบวนการบริหาร
กลุ่มอนุรักษนิยม Conservative View 1. ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism)	1. ให้การศึกษาในสิ่งที่ป็นเนื้อหาสาระ (Essential subject-matter) อันได้จากมรดกทางวัฒนธรรม 2. ให้การศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในเรื่องของความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมของสังคมในอดีต 3. ชำรงรักษาสังคต่างๆในอดีตเอาไว้วินัยทำงานหนัก ใช้สติปัญญามากและรักษาอุดมคติอันดีงามของสังคมไว้	-การยึดแบบอย่าง ยึดมาตรฐาน ยึดระเบียบวินัยเพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปได้อย่างดี มีประสิทธิภาพตามปรัชญา การบริหารจึงมีลักษณะเป็นไปในแนวเดียวกันคือ ระบบบริหารเป็นแบบสำนักงาน(Bureaucratic Model) เป็นการบริหารแบบรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ในโรงเรียนอำนาจอยู่ที่ผู้อำนวยการ

	ปรัชญาการศึกษา	จุดมุ่งหมาย	กระบวนการบริหาร
<p style="text-align: center;">กลุ่มอนุรักษนิยม Conservative View</p>		<p>มุ่งการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนมีระเบียบ (คักตา ปรากฏ์ประทานพร,2523) เน้นทั้งระดับบุคคลและสังคม</p>	<ul style="list-style-type: none"> -ผู้บริหารเป็นผู้ตัดสินใจดำเนินการและวินิจฉัย คนอื่นเป็นเพียงผู้คอยรับคำสั่ง -ระเบียบปฏิบัติเมื่อกำหนดหรือวางไว้แล้วจะต้องใช้กับทุกคน ทุกกลุ่มทั่วโรงเรียนหรือทั้งประเทศ เพราะต้องการความเป็นระเบียบเดียวกัน -การบริหารยึดกฎเกณฑ์ ยึดระเบียบ ยึดตัวบทกฎหมายเป็นหลักสำคัญ -การบริหารดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเช่นเดียวกับการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับครู
	<p>2. ปรัชญาพันธานิยม (Perennialism)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักและทำความเข้าใจกับตนเองให้มากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องเหตุผลและสติปัญญา 2. มุ่งพัฒนาสติปัญญาและเหตุผลในตัวมนุษย์ให้สูงขึ้น เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ 3. เมื่อมนุษย์ทุกคนมีเหตุผล การศึกษาในทุกแห่งทุกที่จึงเหมือนกันเป็นสากล 4. เน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เต็มที่ 	<ul style="list-style-type: none"> -ยึดหลักของเหตุผล กฎเกณฑ์ระเบียบยังคงมีอยู่แต่ควรใช้อย่างมีเหตุผล ไม่ใช่ใช้ตามตัวอักษรแต่เพียงอย่างเดียว -ระเบียบปฏิบัติบางอย่างที่ไม่เหมาะสมไม่ถูกต้อง ไม่มีเหตุผลเพียงพอควรได้รับการแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากขึ้น -บรรยากาศที่การบริหารต้องถือเป็นหลักคือ บรรยากาศของอิสระในสถาบันการศึกษา หรือ "เสรีภาพทางวิชาการ" -บรรยากาศของการบริหารเอื้อต่อการถกเถียง อภิปราย ในทุกระดับ -การตัดสินใจทางการบริหารถือหลักของเหตุผลเป็นสำคัญ ผู้บริหารควรอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้กับผู้ร่วมงานได้เสมอ ผู้ร่วมงานควรมีโอกาสที่จะเสนอความคิดเห็นร่วมตัดสินใจในการดำเนินการของสถาบันด้วย -การบริหารมีการบริหารโดยรูปแบบคณะกรรมการ เพื่อให้ได้เหตุผลที่ดี มีการตัดสินใจด้วยเหตุผลไม่ใช่เสียงข้างมาก
<p style="text-align: center;">กลุ่มเสรีนิยม Liberal View</p>	<p>1. ปรัชญาพิพัฒน์นิยม (Progressive)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. การศึกษาจะต้องให้การศึกษาด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม อาชีพ และสติปัญญา ควบคู่กันไป 2. ความสนใจ ความถนัด และลักษณะพิเศษของผู้เรียนควรได้รับความสนใจและได้รับการส่งเสริมให้มากที่สุด 3. สิ่งที่เรียนที่สอนควรเป็นประโยชน์สัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและสังคมของผู้เรียนให้มากที่สุด 4. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยทั้งในและนอกห้องเรียน 5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง และสังคม เพื่อจะได้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และรู้จักการแก้ไขปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> -การบริหารเน้น การร่วมมือกัน (Participation and Shared Authority) -มีคณะกรรมการโรงเรียนประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายมาร่วมกันปรึกษา วางแผนนโยบายและตัดสินใจปัญหาต่างๆ ของโรงเรียน -ผู้บริหารเป็นผู้ดำเนินงานไปตามข้อตกลงหรือตามมติของคณะกรรมการ -เชื่อว่าครูที่ดีจะรู้หน้าที่หรือรู้อะไรที่ควรทำ ครูทุกคนจะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และประเมินผลของกิจกรรมในโรงเรียนได้อย่างเต็มที่โดยผ่านคณะกรรมการหรือผ่านสายงานของตน -ผู้บริหารตามสายงานยังมีอยู่ แต่ไม่มีรูปแบบของการสั่งการให้ปรากฏ หรือน้อยมาก

ปรัชญาการศึกษา	จุดมุ่งหมาย	กระบวนการบริหาร
กลุ่มเสรีนิยม Liberal View		<ul style="list-style-type: none"> -ห้องบริหารไม่ใช่สัญลักษณ์ของอำนาจหรือการบังคับบัญชา ความรับผิดชอบจะกระจายไปที่ครูและกลุ่มวิชาต่างๆ -ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ทั้งในเรื่องนโยบายและการประเมินผลการทำงานของโรงเรียน -การดำเนินนโยบายหรือการตัดสินใจพิจารณาจากข้อมูลหรือเอกสารหลักฐานที่มีอยู่จริง ไม่ใช่ตัดสินใจโดยดุลพินิจของผู้บริหารเท่านั้น -มักใช้เงินมากในการบริหาร และสัดส่วนครูกับนักเรียนนั้น ครูมีมากกว่านักเรียนเพื่อคุณภาพการศึกษา
	2. ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)	<ul style="list-style-type: none"> 1. การศึกษาต้องช่วยแก้ปัญหาของสังคม 2. การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาสังคมโดยตรง 3. การศึกษาจะต้องมุ่งสร้างระเบียบใหม่ของสังคมจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ 4. ระเบียบใหม่ที่สร้างขึ้นด้วยวิธีการที่อยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย 5. การศึกษาต้องให้เด็กเห็นความสำคัญของสังคมควบคู่ไปกับตนเอง 5. เน้นการเป็นโรงเรียนชุมชนที่ชุมชนมีบทบาทอย่างสมบูรณ์

ที่มา: ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2552: 53-79)

กระบวนการบริหารโรงเรียนหากนำปรัชญาการศึกษา มาเป็นแนวคิดในการบริหารจัดการ การศึกษาของโรงเรียนจะเห็นความสัมพันธ์ต่างๆซึ่งอาจเกิดในกระบวนการบริหาร สามารถสรุปกระบวนการที่ปรัชญามีร่วมกันคือ การวางแผน การดำเนินการ การควบคุม การประเมินผลตามจุดมุ่งหมายของปรัชญาการศึกษานั้น กระบวนการบริหารจะใช้บริบทของแนวคิดทางสังคมเป็นหลักในกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการตามปรัชญาแนวคิดของสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาสังคม โดยหลักปรัชญาการศึกษาต้องการที่จะพัฒนามนุษย์เป็นหลัก และสังคมเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์ต้องเผชิญและสร้างสรรค์ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กระบวนการบริหารจัดการศึกษาจึงต้องมองมิติมนุษย์เป็นแนวทางการจัดการศึกษาด้วย

3.4 การบริหาร

บริหาร หมายถึง ดำเนินการ จัดการ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542)

การบริหาร (Administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administratae” หมายถึงช่วยเหลือ(assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมาย

ใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ

การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติการ ให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันหรือทำงานเพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน แต่ถ้าเป็นการทำงานโดยบุคคลคนเดียวเรียกการทำงานเฉย ๆ เท่านั้น

การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบ การตาม กระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารให้อำนาจตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ที่มีอยู่ จัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ๆ ให้ดำเนินไปสู่ จุดมุ่งหมายที่ต้องการ (พจนานุกรมศัพท์ อ่างถึงใน หวน พิณรุฬห์ 2528: 2 – 3)

สรุปการบริหารเป็นเรื่องของ(1)คณะบุคคลมีใช้คนใดคนหนึ่ง(2)มีเป้าหมายที่คณะบุคคล กำหนดร่วมกันเห็นพ้องต้องกัน (3) มีกิจกรรมการงาน หรือการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายนั้น ซึ่ง ทุกคนต้องร่วมกันทำร่วมกันรับผิดชอบโดยมีผู้บริหารเป็นผู้นำ ซึ่งต้องอาศัยหลักวิชาความรู้ที่ ด้วยศาสตร์และศิลป์ จึงจะทำให้การบริหารประสบความสำเร็จ

ส่วนการจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการ จัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร(profits) หรือกำไรสูงสุด(maximum profits) สำหรับผลประโยชน์ ที่จะตกแก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้(by product) ในทางการศึกษา มุ่งประโยชน์สาธารณะมากกว่ากำไรคือผลที่ได้คือคนที่มีคุณภาพ สามารถใช้ความรู้ที่ได้รับจาก กระบวนการบริหารนำมาพัฒนาประเทศได้ ปัจจุบันภาครัฐ ัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือ ธุรกิจ องค์กรเอกชน ชุมชน เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับภาครัฐเช่น การจัดตั้งโรงเรียน เอกชน โรงเรียนชุมชน โรงเรียนในสถานประกอบการ และบ้านเรียน(homeschool) เป็นต้น

การบริหารบางครั้งเรียกว่าการบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติ งานใดๆของหน่วยงาน/องค์การซึ่งเกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงานครอบคลุมการบริหาร นโยบาย (Policy) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) การบริหารคุณธรรม(Morality) การ บริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society) การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) การอำนวยการ (Directing) ประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และงบประมาณ (Budgeting) นอกจากนี้ยังมีการบริหารจัดการของ องค์การในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยของการบริหารจัดการ โดยเรียกว่า 9M คือ 1) การบริหารคน (Man) 2) การบริหารเงิน (Money) 3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) 4) การบริหารงาน ทั่วไป (Management) 5) การบริหารการให้บริการประชาชน (Market) 6) การบริหารคุณธรรม (Morality) 7) การบริหารข้อมูลข่าวสาร (Message) 8) การบริหารเวลา (Minute) และ 9) และ การบริหารการวัดผล(Measurement) (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2553ใน <http://www.wiruch.com>)

ในการบริหารจัดการจึงต้องมองทั้งกระบวนการและปัจจัยต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จ การให้ความหมายข้างต้นเป็นการนำหลักวิชาการด้านการบริหาร คือ “กระบวนการบริหาร” และ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” มาใช้เป็นแนวทางหรือกรอบแนวคิดในการให้ความหมาย และปัจจัยการบริหารอื่นเช่น 3M ซึ่งประกอบด้วย การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) และการบริหารงานทั่วไป (Management) และ 5P ซึ่งประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด ประสานงาน และประชาสัมพันธ์

กระบวนการบริหาร (Process of administration) เช่น POSDCoRB Model ต้องใช้ ปัจจัยหลากหลายและผู้บริหารจัดการต้องเป็นผู้ดำเนินการกระตุ้นอำนวยความสะดวกให้เกิดผล ในการพัฒนาคน พัฒนาองค์กร อดีตการบริหารนิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการจัดการ เกี่ยวกับนโยบายซึ่งมีศัพท์บัญญัติว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (public administration) และคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบาย ที่กำหนดไว้ การบริหารมีลักษณะเด่นอยู่หลายประการดังต่อไปนี้ (สมพงษ์ เกษมสิน ,2523)

- 1) การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
 - 2) การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ
 - 3) การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
 - 4) การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
 - 5) การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
 - 6) การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล ความร่วมมือใจ (collective mind) จะ ก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (group cooperation) อันจะนำไปสู่พลังของกลุ่ม (group effort) ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์
 - 7) การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล
 - 8) การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์
 - 9) การบริหารไม่มีตัวตน (intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์
- การบริหารเป็นกระบวนการโดยหมายถึงกระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบาย ไปปฏิบัติ (ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2535)

3.5 กระบวนการบริหารการศึกษา

การบริหารและการบริหารจัดการมีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ ที่เป็นสัตว์สังคม ซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกัน ภายในในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย ซึ่งอาจเรียกว่าผู้บริหารและการบริหาร และที่ใดมีกลุ่มคนที่ปฏิสัมพันธ์กันเพื่อผลหรือเป้าหมายในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จึงต้องมีการบริหารและการวางแผนร่วมกัน

การบริหารการศึกษาในยุคปฏิรูป มีความแตกต่างจากกระบวนการบริหารการศึกษาแบบเดิมคือ การบริหารเน้นการกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีฐานะเป็นนิติบุคคลอย่างแท้ จริง

มีอิสระทั้งในทางวิชาการ การบริหารจัดการอื่นๆ เปลี่ยนบทบาทของรัฐไปมุ่งการส่งเสริม สนับสนุนและกำกับคุณภาพตามมาตรฐาน(สสส.,2553: 2) ดังนั้นโรงเรียนยุคปฏิรูปที่ก้าวหน้าจึง มีกระบวนการจัดการศึกษาที่แตกต่างหลากหลายในการบริหาร

การบริหารและการบริหารจัดการศึกษายุคปฏิรูปยังคงมีกระบวนการร่วมกันระหว่างการบริหารแบบเดิมกับแนวคิดใหม่คือ มีการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน แนวทาง (guideline) วิธีการ(method) หรือมรรควิธี(means) ที่นำมาใช้ในการบริหารหรือปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทาง (end หรือ goal) หรือการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมเช่น มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางเบื้องต้น (primary goal) คือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนหรือช่วยเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิมหรือมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด(ultimate goal) คือ การพัฒนามนุษย์พัฒนาประเทศที่ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขและยั่งยืน อาจมีกระบวนการ (process) ที่มีระบบและมีหลายขั้นตอนในการดำเนินงาน (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ,2553: ออนไลน์)

การบริหารการศึกษาเป็นการดำเนินการของคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จัดให้กับทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมโดยมุ่งหวังที่จะให้คนพัฒนาเจริญงอกงามและเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของชุมชน ดังนั้นโรงเรียนหรือสถาบันทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ ซึ่งต้องทำหน้าที่ในการบริหารการศึกษา มีผู้บริหารการศึกษาของโรงเรียนรับผิดชอบสูงสุด ด้ร่วมกับคณะครูและ ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ รวมทั้งตัวแทนประชาชนด้านที่เข้ามาร่วมกิจกรรมการดำเนินในลักษณะต่าง ๆ จัดบริการทั้งทางวิชาการและอื่น ๆ ให้แก่คนทุกเพศทุกวัยในชุมชนนั้น ตลอดจนจนความต้องการของชุมชน และเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน

การศึกษาการจัดการองค์การในลักษณะวัฒนธรรมตามทัศนคติของ Browaeys & Price (2008: 97) แบ่งองค์การเป็นที่มีวัฒนธรรมเชิงเดี่ยวและองค์การที่มีวัฒนธรรมที่มีหลายอย่าง ซึ่งแบ่งลักษณะกระบวนการจัดการที่แตกต่างกันในสภาพวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ไว้ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงลักษณะของทัศนคติสองแบบในกระบวนการบริหาร

กระบวนการ	เชิงเดี่ยว (Monochronic culture)	เชิงพหุ (Polychronic culture)
1. การวางแผน Planing	กิจกรรมที่เน้นเนื้องานและการจัดทำตารางเวลา	กิจกรรมเน้นมากในเรื่องการวางแผนความสัมพันธ์
2. การจัดองค์กรOrganizing	มุ่งใช้โครงสร้าง สายงาน และเน้นที่เนื้องาน	มุ่งให้โครงสร้างน้อยลง มีองค์รวมมากขึ้นใน ธรรมชาติและเน้นที่คน
3. การจัดคนทำงานStaffing	ความเกี่ยวข้องเน้นระยะสั้น พบความต้องการแบบทันที มีการกำหนดคุณสมบัติที่ต้องการ	เน้นระยะยาว เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ จากเวลาที่นอกเหนือจากเวลาปกติ
4. การอำนวยการDirecting	เน้นการทำและติดตามแผน การจัดการการไม่สิ้นไหล และสร้างรายละเอียดของข้อมูล	เน้นความยืดหยุ่น ทำใหม่ตามสิ่งแวดล้อม(การเปลี่ยนแปลง) ให้สิทธิกับคนมากกว่าแผนงาน อยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลต่างๆ
5. การควบคุมControlling	มีแนวโน้มว่าจะใช้ระบบควบคุมที่ขึ้นกับรายละเอียด ข้อมูลและเกี่ยวข้องกับเวลาที่กำหนดไว้ตายตัว	มีแนวโน้มในระบบควบคุมที่ยืดหยุ่นมากกว่า เกี่ยวข้องกับคนเท่าๆกับข้อมูล

ที่มา: Browaeys & Price (2008: 97)

3.6 กระบวนการบริหารโรงเรียน

การศึกษากระบวนการบริหารในโรงเรียนในยุคปฏิรูปที่มีกระบวนการบริหารจัดการตามวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย แตกต่างไปจากวัฒนธรรมเชิงเดี่ยวในอดีตที่มีการวางแผนแบบเดียวขาดความหลากหลาย มีการสั่งการ ควบคุม และให้ความสำคัญในการนำศักยภาพที่มีอยู่ของมนุษย์มาใช้น้อย และขาดความใส่ใจต่อความรู้สึกนึกคิดของ มนุษย์จนเป็นปัญหาที่ทำให้การจัดการศึกษาขาดความสุขและคุณภาพ การบริหารจัดการศึกษาในวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายเป็นแนวทางการบริหารการศึกษาที่ขึ้นกับสภาพสังคม ชุมชน วัฒนธรรม ขึ้นกับคุณค่า ศักยภาพของคนที่อยู่ในองค์กรที่จะทำให้การดำเนินงานสำเร็จตามระบบ และมีการประสานความร่วมมือระหว่างบุคคลมากขึ้น ก่อให้เกิดผลของความสุขในองค์กร

อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษาคือ การจัดให้มีการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาสร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนา ชีวิตและสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้ และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติเพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษา จึงมีการกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ไว้ 3 มาตรฐาน 11 ตัวบ่งชี้ คือ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลเมืองโลก, มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา, มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้(สำนักงานสภาการศึกษา, 2547: 84-87) ซึ่งใน 3 มาตรฐานมีมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการศึกษา คือ

มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา เน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ความสำเร็จของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญขึ้นกับ

- 1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ครู คณาจารย์ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และสมาชิกชุมชน และ
- 2) ปัจจัยด้านการบริหาร ได้แก่ หลักการบริหารจัดการและหลักธรรมาภิบาล โดยมีตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา คือ มีการพัฒนาผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ

- ผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและวิชาชีพ

- ผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีคุณธรรม มีความพึงพอใจในการทำงาน และผูกพันกับงาน มีอัตราการลาออกจากงาน และอัตราการทำความผิดทางวินัยลดลง

- มีแนวโน้มในการรวมตัว จัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะกลุ่ม และติดตามการดำเนินงานของบุคลากรและสถานศึกษา ตลอดจนการส่งเสริมองค์ความรู้ที่หลากหลาย

ข้อ 2.3 มีการบริหารจัดการโดยเน้นที่สถานศึกษา

-องค์กร ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการตามสภาพท้องถิ่น สภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน

-ผู้รับบริการ/ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา

-มีระบบประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา เพื่อนำไปสู่คุณภาพ

Kaufman(1972:7) กล่าวถึง การศึกษา กระบวนการจัดการ โดยกล่าวว่าการ ศึกษาเกิดขึ้นในบริบทของคุณค่า(Rucker,1969a) ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่าง ๆ ต้องการและคาดหวังว่าจะทำอะไร ส่วนที่สนับสนุนการศึกษาจะจัดหาทุนและทรัพยากรสำหรับนักการศึกษาเพื่อให้ประสบผลในคุณค่านั้น ความต้องการนั้นหากนิยามได้ดี รัฐจะยังคงให้นักการศึกษารับผิดชอบ ผลลัพธ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การศึกษาแสดงออกผ่านชนิดของผล(products) หรือผลลัพธ์(outcomes) ซึ่งกระบวนการคาดหวังที่จะให้ประสบผลสำเร็จ(achieve)

กระบวนการการศึกษาเป็นทั้งการจัดการ(Managed) และไม่จัดการ(mismanaged) ที่มากกว่านั้น รูปแบบกระบวนการทางการจัดการการศึกษา(educational management process model) มีการคิดขึ้นเป็นองค์ประกอบ ดังนี้:

1. การพบปัญหา(บนฐานความต้องการ)
2. หาวิธีการแก้ไขปัญหาคือต้องการและทางเลือก
3. เลือกกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาจากทางเลือกที่มีหลากหลาย
4. การดำเนินการเลือกกลยุทธ์ที่จะให้ประสบความสำเร็จในผลลัพธ์
5. ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ
6. ทบทวนความต้องการในขั้นตอนต่างๆในกระบวนการ

กระบวนการนี้เพื่อนักศึกษานำไปจัดเป็นระบบ เปลี่ยนแปลงองค์การด้วยข้อมูลที่เป็นจำเป็นเพื่อประสพผลทางการศึกษาแบบใหม่ อีกทั้งยังสนับสนุนนักการศึกษาด้วยเหตุผลที่เป็นจริงบางสิ่งเพื่อการเปลี่ยนแปลง กระบวนการนี้ไม่ได้คิดเอาเองโดยอัตโนมัติว่าทุกสิ่งๆที่ดำเนินอยู่

เป็นสิ่งที่ไม่ดีหรือเป็นสิ่งดี แต่มุ่งหมายที่จะรักษาคุณค่าและประโยชน์และยังหาพื้นที่ที่ใหม่ๆ และเป็นทาง(ways) และวิธีการ(means) สำเร็จมากกว่าที่ช่วยเราเข้าถึงผู้เรียน และตั้งคำแนะนำของ Lessinger(1970) ที่กล่าวว่าทำให้ “เด็กทุกคนเป็นผู้ชนะ” (every kid a winner)

ในกระบวนการการศึกษามีสิ่งที่เกี่ยวข้องคือ แผน(plan) เป็นการวางโครงการของสิ่งใดก็ตามที่ต้องการปฏิบัติไปให้ถึงตัวแปรและคุณค่าของเป้าหมาย (valid and vale goal) กระบวนการ(process) นำมาประยุกต์ในการหาหนทางและวิธีการเพื่อประสบความสำเร็จในเหตุผลหรือผลลัพธ์ของการศึกษาและผลผลิตเป็นเหตุผล(the result) หรือเป้าหมาย(the end) หรือผลลัพธ์(outcome)(Kaufman,1972: 8)

การจัดการและการตรวจสอบได้(Management and accountability)

งานของผู้จัดการทางการศึกษาคือ วางแผน ออกแบบ และนำไปใช้ในระบบการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม การบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จตามที่ Lessinger (1970a) ระบุว่า เป็นสิ่งที่ตรวจสอบได้สำหรับผลลัพธ์ของระบบ(outcome of the system) ผลลัพธ์ชี้ชัดในสิ่งที่เป็นการวัดผลได้และผลสำเร็จของผลลัพธ์ที่เปิดกว้าง ตัวแทนการศึกษาของชาติไม่สามารถที่จะรับผิดชอบได้ในทุกพฤติกรรมทั้งหมดของเด็กทุกคน แต่จะถูกเติมเต็มด้วยความรับผิดชอบของการให้การศึกษาแก่เด็ก ๆ การปฏิสัมพันธ์ที่หลากหลายจากที่บ้าน เพื่อนบ้าน วัฒนธรรม และ สังคมจะถูกทำให้เป็นความรับผิดชอบในการออกแบบการศึกษา แม้มีการไม่ใส่ใจก็จะถูกเลือกหรือสร้างขึ้นมากำหนด เป็นหน้าที่ที่ต้องทำทางการศึกษา

นักการศึกษาปัจจุบันต้องพิจารณาที่จะรับผิดชอบ(accountability) ในการจัดการศึกษา โดยต้องวางเป้าหมาย(goals) วัตถุประสงค์(objective) และวิธีดำเนินการ(procedures) อย่างเปิดกว้าง และต้องพูดคุยกับผู้จ่าย /ผู้ลงทะเบียนให้กับการศึกษาในเรื่องผลลัพธ์ของการเรียนรู้ เช่น การอ่านออกเขียนได้ การมีงานทำตามทักษะความสามารถที่แท้ของตน มากกว่าที่จะพูดเกี่ยวกับกระบวนการการศึกษาเช่น ความแตกต่างของครูหรือโปรแกรมการสอนเพียงเท่านั้น ผลลัพธ์ทางการศึกษาพยายามที่จะทำให้เป็นความเกี่ยวข้องกับรัฐ กระบวนการ เกิดหลังจากหุ้นส่วนทางการศึกษา ประชาชนที่จ่ายเงินลงทะเบียนเรียน ผู้เรียน และผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่จะต้องทำและทำไปทำไม สิ่งที่ทำมี ขอบเขตมากน้อยเพียงใด (Kaufman,1972: 11)

การบริหารจัดการการศึกษาอาจจะมองเป็นกระบวนการ ในการประสพผลสำเร็จของผลลัพธ์ และ Cook(1968b) ระบุหน้าที่การจัดการทั้งหมด 2 อย่างคือ การวางแผนระบบย่อย และการควบคุมระบบย่อย ส่วน McDonald(1969) ชี้ว่ามีกระบวนการ 5 ส่วนในการจัดการการศึกษาเพื่อมุ่งไปสู่ก่อนทำการนิยามวัตถุประสงค์ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก และการควบคุม

Kaufman(1972) ได้สรุปรวมว่าการจัดการการศึกษาจึงมี 6 กระบวนการ ประกอบด้วย

1. การระบุความต้องการจำเป็น(priority needs)และการรวบรวมปัญหา
 2. การกำหนดความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาและการระบุความเป็นไปได้ในทางเลือกในการแก้ไขปัญหา(solution alternative)เพื่อให้ตรงกับความต้องการเฉพาะ
 3. เลือกวางแผน(plan strategies)ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาและเครื่องมือจากการเลือกที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหาและทำการวางแผน
 4. ดำเนินการ(Implementing)แก้ตามกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ รวมทั้งการจัดการ ควบคุมในการเลือกใช้กลยุทธ์และเครื่องมือ
 5. ประเมินผล(Evaluation)ของการปฏิบัติที่เป็นผลบนฐานของความต้องการและความต้องการที่พบก่อนหน้า
 6. ทบทวน(Revision) บางขั้นตอนหรือทุกขั้นตอนที่ทำแล้ว(สม่าเสมอทั้งกระบวนการ) เพื่อประกันระบบการศึกษาว่ามีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล พัฒนาผู้เรียนได้จริง
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2528: 2 - 5) กล่าวถึงกระบวนการบริหารโรงเรียนว่า การบริหารงานของโรงเรียนจะดำเนินการไปด้วยดีมีประสิทธิภาพต้องอาศัยกระบวนการในการบริหารงานอย่างน้อย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1	ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของโรงเรียน
ขั้นตอนที่ 2	การวางแผน
ขั้นตอนที่ 3	การดำเนินการตามแผน
ขั้นตอนที่ 4	การประเมินผล

กระบวนการบริหารโรงเรียนมี 3 ส่วน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535: 31-32) คือ

ส่วนที่ 1	ส่วนการเตรียมการ ได้แก่
-	การตัดสินใจ
-	การวางแผน
-	การจัดองค์การ
ส่วนที่ 2	ส่วนปฏิบัติการ
-	การจัดคนเข้าทำงาน
-	การอำนวยความสะดวก
-	การจัดสรรทรัพยากร
-	การติดต่อสื่อสาร
-	การประสานงาน
-	การกระตุ้นจิตใจ
ส่วนที่ 3	การควบคุมประเมินผล
-	การควบคุม
-	การประเมินผล รวมถึงการรายงานด้วย

กระบวนการบริหารโรงเรียนแบบเดิมขาดความยืดหยุ่น มีความคิดสร้างสรรค์น้อยและขาดสิ่งที่เป็นคุณค่าของมนุษย์ในการทำงานแต่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานของโรงเรียนในปัจจุบันได้ โดยเพิ่มคุณค่าความเป็นมนุษย์ในกระบวนการบริหารและการการศึกษาเข้าไปให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดกระบวนการวางแผน ดำเนินงาน และผลตามเป้าหมาย

กระบวนการบริหารโรงเรียนตามองค์ประกอบ 3 ด้าน ยังมีผู้อธิบายไว้ ดังต่อไปนี้

การวางแผน

New South Wales Department of Education and Training (2004) กล่าวถึง school planning: implementation procedures เป็นแนวทางให้ครูใหญ่ ครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน เป็นแนวทางในการวางแผนโรงเรียนบนฐานของการวางแผนโรงเรียนที่ดีที่เป็นกระบวนการปรับปรุงคุณภาพต่อเนื่องและกระบวนการรู้หนังสือ ดังนี้

1. การเตรียมการวางแผน การยอมรับ การรับรอง(Plan preparation, Submission and Endorsement)

1.1. แผนของโรงเรียนออกแบบปรับปรุงผลลัพธ์จากการจัดการศึกษา รวมถึงการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีและการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาส และผู้บริหารโรงเรียนร่วมมือกับบุคลากรและชุมชนในการสร้างสิทธิ ก่อให้เกิดผลและเป้าหมายที่ตั้งไว้ และกำหนดทรัพยากรในการพัฒนา

1.2 จัดเตรียมกรอบเพื่อจัดสรรทรัพยากร การประเมิน และการรายงาน เป็นความคาดหวังในแผนของโรงเรียนที่สะท้อนวิสัยทัศน์การจัดการศึกษา

1.3 การวางแผนระยะยาวของโรงเรียนในการพัฒนา ขึ้นกับการประเมินผลการปฏิบัติข้อมูลที่มีและปริมาณของผลที่เกิดตามเป้าหมาย

1.4 ความคาดหวังเป็นแผนของโรงเรียนนั้นๆเท่านั้น โรงเรียนได้รับทรัพยากรเพิ่มที่เป็นธรรมหรือโครงการตามเป้าหมายได้รับการบูรณาการในผลลัพธ์ หรือทำตามเป้าหมายในแผนของโรงเรียนด้วยการมีแนวทางในใจ มีการตรวจสอบและรายงานได้ การวางแผนของโรงเรียนอาจมีดัชนีหรือตารางที่ตรวจสอบสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นด้วย

1.5 แกนหลักของแผนควรมีการสืบเนื่องในวงจรระยะเวลาตามแผน (3-5 ปี) ไม่ใช่รายปี กรรมการโรงเรียนจะทบทวนและกระตุ้นความจำการวางแผนของโรงเรียนในช่วง 1-2 ปีแรกของการดำเนินการ ดูว่าเป้าหมายของระยะปีแรกๆประสบผลสำเร็จและแผนมีประสิทธิภาพ

1.6 การวางแผนโดยย่อหรือการย้อนกลับแผนของโรงเรียน ในวงจรของปีแรกหรือปีที่สอง มีการนำเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน มีรูปแบบ บ ร่างแผนโรงเรียนรายงานมีข้อมูลที่แสดงการวางแผน

2. องค์ประกอบของการวางแผนโรงเรียน(Elements of school planning)

องค์ประกอบที่อยู่ในการวางแผนโรงเรียน ต้องจัดให้มีการพัฒนาการช่วยเหลือแบ่งปัน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมอง(Aспект) กระบวนการวางแผนโรงเรียน (school planning process) ที่คาดหวังว่าการวางแผนโรงเรียนทั้งหมดจะมีองค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 บริบทของโรงเรียน (School context)

- ความรู้ความเข้าใจในบริบทของโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการวางแผน เป็นการจัดวางแนวทางการรายงานประจำปี ข้อความในบริบทรวมทั้งข้อมูลพื้นฐานของสภาพที่พิเศษเฉพาะเจาะจงของโรงเรียนและชุมชน รวมทั้งข้อมูลผู้เรียนและบุคลากร โครงการที่สำคัญและผลสัมฤทธิ์ การตอบสนองบริบทโรงเรียน การปรึกษาหารือกับชุมชน คำประกาศที่ต้องทำอีกที่เป็นคุณค่าของโรงเรียน ความเชื่อ สิ่งที่มีเป้าหมายและวิสัยทัศน์

2.2 พื้นที่ความสำคัญ (Priority areas)

- การวางแผนโรงเรียนเป็นประสิทธิภาพมากที่สุดเมื่อมีการให้อำนาจ เป็นการสร้างโอกาสของผู้บริหาร สอดคล้องกับเอกสารที่นำและจัดการโรงเรียน ในการนำชุมชนในโรงเรียนด้วยกระบวนการประเมินตนเองในการให้ความสำคัญ ผลลัพธ์ที่วางไว้ ผลตามเป้าหมาย กลยุทธ์ กรอบของเวลา และทรัพยากรที่จัดสรร

- การลำดับความสำคัญของโรงเรียนในการเตรียมการสรุปจำนวนสิ่งสำคัญในการสนับสนุนผู้เรียนและการพัฒนาโรงเรียนตามกำหนดของแผน สิทธิเป็นสิ่งที่ปรากฏผ่านกระบวนการวางแผนและการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการวิเคราะห์ด้าน การวัดผล ประเมินผล ข้อมูลการทดสอบ และหลักฐานอื่นที่จำเป็น

- การลำดับความสำคัญในโรงเรียนวางแผนให้เจาะจงในการปฏิบัติในระยะเวลาอันสั้นที่จะดำเนินการ ต้องจัดเตรียมทรัพยากรตามแผนเพื่อผลลัพธ์และผลตามเป้าหมายที่เห็นผลได้ การวางแผนระหว่างทรัพยากร(มนุษย์และการเงิน) และสิทธิพิเศษ

- การลำดับความสำคัญทำให้เกิดสร้างระบบการปกครองโรงเรียนและระบบความสำคัญ นำมาเป็นผลสำเร็จผ่านแนวทางในแผนของโรงเรียนที่เหมาะสม เช่น การเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของนักเรียน การมีนักเรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือได้รับทักษะการฝึกอาชีพ การที่มีผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาและการฝึกอบรมทักษะชีวิต การให้การฝึกอบรมในชุมชนและพื้นที่โรงเรียน ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ผลของการอ่านออกเขียนได้และการคิดคำนวณในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 5 และมีมัธยมศึกษาปีที่ 1 (New South Wales State Plan the Office of Schools,2009:11) ในทุกพื้นที่

2.3 ผลลัพธ์ตามแผนที่วางไว้(Intended Outcomes)

- ผลลัพธ์ตามแผนที่วางไว้ เป็นผลสำเร็จของการวางลำดับความสำคัญของแต่ละพื้นที่ ต้องชัดเจน เฉพาะเจาะจง สำนึกที่กล่าวไว้ เป็นตัวชี้วัดเป้าหมายของโรงเรียน

ในการประสพผลตามแผนระยะยาวที่วางไว้ ในการพัฒนาการเรียนการสอน ที่วัดและประเมินผลจากข้อมูลที่มีและการสังเกต

2.4 ผลตามเป้าหมาย (Targets)

- ผลลัพธ์ตามแผนที่วางไว้เป็นการกล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิบัติที่โรงเรียนต้องการประสพผลสำเร็จในปีหนึ่ง ผลลัพธ์ตามแผนที่วางไว้ต้องทำหยาตามความเป็นจริงและผลสำเร็จ เป็นหลักฐานและเชื่อมโยงชัดเจนในการปรับปรุงการเรียนการสอน โครงสร้างผลตามเป้าหมายต้องพิจารณาอย่างแยกคาง นำไปสู่กลยุทธ์ในการใช้และชี้วัดความสำเร็จ

- ผลลัพธ์ตามแผนที่วางไว้ในแผนของโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดเมื่อผลที่ได้เฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (Specific) ผลที่ได้วัดผลได้(Measurable) มีผลสำเร็จที่เห็นได้ (Achievable) มีความตรงประเด็น (Relevant) และอยู่ในกรอบเวลาที่กำหนด(Time framed)

- การประเมินแผนโรงเรียนเน้นความก้าวหน้าของผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้

- ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ช่วยเหลือผู้บริหารอื่นๆ และชุมชนในโรงเรียนในการสร้างและทำให้เกิดแผนและการตั้งผลของเป้าหมายที่ต้องการ ผู้บริหารใช้เครื่องมือทางสถิติในการช่วยกลุ่มคนในโรงเรียนตั้งเป้าหมายที่เหมาะสม เครื่องมือทำให้บุคลากรในโรงเรียนได้รับข้อมูลในอดีต และพัฒนาเป้าหมายต่อไปได้บนฐานข้อมูลที่มีอยู่จากการจัดการเรียนการสอน

2.5 ตัวชี้วัด(Indicators)

- ตัวชี้วัดอธิบายความก้าวหน้าผ่านผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือผลลัพธ์ที่ต้องการตัวชี้วัดทำให้เห็นกลยุทธ์ของการนำสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมาย

2.6 กลยุทธ์(Strategies)

- กลยุทธ์เป็นหลักของการปฏิบัติการหรือการออกแบบความคิดริเริ่มที่นำไปสู่ผลตามเป้าหมายที่วางไว้

2.7 ความรับผิดชอบ(Responsibility)

- วัตถุประสงค์ที่สำคัญหรือทีมหรือกลุ่มที่เตรียมพร้อมหรือแบ่งความรับผิดชอบในการนำหรือประสานและเป็นผู้ดูแลแต่ละกลยุทธ์ในการวางแผน

2.8 กรอบระยะเวลา(Time frames)

-กรอบระยะเวลาจะเป็นตัวกำหนดชี้วัดว่ากลยุทธ์มีการดำเนินการตามระยะเวลาของแผน

2.9 การจัดสรรทรัพยากรและการสรรหาเพื่อการศึกษา (Resource allocation and funding source)

- การดำเนินการที่ประสบความสำเร็จตามแผน ต้องการการชี้วัดทางการเงิน หรือที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการที่ราบรื่น แผนควรวัดจากแหล่งเงินหรือทรัพยากรที่จัดสรรรวมถึงกองทุนวิชาชีพ กระบวนการวางแผนตั้งการแนวทางที่สอดคล้องกับงบประมาณของโรงเรียน

2.10 ความเห็นชอบขององค์ประกอบอื่นๆ (Approval of additional elements)

Stephens (1996) กล่าวถึง การวางแผนโรงเรียน (school planning) เป็นกระบวนการที่เป็นระบบ (systematic process) ที่สร้างสถานที่ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้และครูสามารถสอนในบรรยากาศที่อบอุ่นและปราศจากความกลัว

การจัดการโรงเรียนประถมศึกษาที่มีงานที่ผู้บริหารต้องรับผิดชอบอยู่ 4 อย่าง คือ

- 1) การวางแผน (Planing) ในการจัดการควรมีการวางแผนก่อนว่า งานนั้นจะทำอะไร งานที่ควรทำอย่างไร ใช้ระยะเวลานานเท่าใด และต้องการคุณภาพของงานมากน้อยขนาดไหน
- 2) การจัดรูปงาน (Organizing) ใครรับผิดชอบส่วนไหน แต่ละส่วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างไร
- 3) การเร่งรัดดำเนินงาน (actuating) ให้การสนับสนุนในการดำเนินงานตามจังหวะโอกาสที่เหมาะสมและไม่ก้าวก่ายการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบมากเกินไป
- 4) การควบคุมงาน (Controlling) การดำเนินงานของผู้รับผิดชอบ พิจารณาว่าตนควรเข้าไปควบคุมมากน้อยเพียงใด บางอย่างอาจเข้าไปควบคุมอย่างใกล้ชิด แต่บางอย่างผู้ดำเนินการอาจรับผิดชอบเองได้

การบริหารจัดการตามกระบวนการข้างต้นมุ่งความสำเร็จ ภารกิจของโรงเรียน และการดำเนินงานให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นั่นคือ นักเรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา ก็คือ การพยายามวางแผน การจัดองค์การ การเร่งรัด และการควบคุมงานทุกอย่างในโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว (ปรีชา คัมภีร์ปกรณ, 2535:157-158)

สถาบันนานาชาติเพื่อการวางแผนการศึกษาขององค์การยูเนสโก (IIEP, 1992/93) เสนอตัวแปรด้านกระบวนการจากการสอบถามความคิดเห็นเรื่องโรงเรียนคุณภาพ ได้ให้ความเห็นเรื่องการบริหารจัดการว่า คุณภาพของการบริหารจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดการด้านกายภาพ การพัฒนาครู และผู้บริหารควรต้องจัดสภาพของโรงเรียนเพื่อลงมือพัฒนาโดยต้องมียุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียน ผู้บริหารต้องสร้างสิ่งจูงใจให้เกิดความพอใจในการทำงาน (อ้างถึงในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547: 9-10)

การวางแผนการศึกษา (อุทัย บุญประเสริฐ, 2532:231-232) กล่าวว่า การวางแผนเป็นพื้นฐานของกระบวนการบริหารของหน่วยงานนั้นๆ โดยตรง ขั้นตอนในการวางแผนประกอบด้วย

1. การจัดตั้งหรือการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบประสานการวางแผน เพื่อให้มีหน้าที่ประสานงานการจัดทำแผนและกำกับให้มีการดำเนินงานตามกระบวนการวางแผน ตัวบุคคล คณะกรรมการหรือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้น โรงเรียนแต่ละโรงเรียนจะเป็นผู้กำหนด ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของโรงเรียน ขึ้นอยู่กับโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนนั้นๆ สิ่งสำคัญคือ บุคคลหรือคณะกรรมการหรือหน่วยงานที่ตั้งขึ้นต้องรอบรู้เรื่องการวางแผน ขอบเขต วิธี การดำเนินงานในกระบวนการวางแผนสำหรับโรงเรียนและความสามารถในการประสานงาน
2. รวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนทั้งหมดทั้งข้อมูลภายในและภายนอก
3. การรวบรวมปัญหาของโรงเรียนแต่ละด้านที่เป็นปัญหาปัจจุบันซึ่งจะมีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางดำเนินงาน และกำหนดแผนในอนาคต
4. การตรวจสอบเพื่อทบทวนงานและภารกิจ เป็นภารกิจหลักที่สำคัญของโรงเรียน ตรวจสอบโครงสร้างและการดำเนินงานของหน่วยงานสายงานฝ่ายต่างๆ ที่รับผิดชอบงานแต่ละส่วนภายในโรงเรียนเพื่อดูว่ายังคงตอบสนองต่อภารกิจหลักของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร
5. การประมวลแนวโน้มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้านงาน ปัญหาและความต้องการทรัพยากร ข้อจำกัด ข้อกำหนดต่างๆ ด้านหลักสูตร ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทั้งในโรงเรียนและสังคมภายนอกที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจเกิดขึ้นและกระทบต่อการดำเนินงานของโรงเรียนในอนาคต
6. การกำหนดนโยบาย กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายการดำเนินงานในแผนงานให้ชัดเจน
7. การเตรียมแบบฟอร์มที่ต้องใช้ในการจัดทำแผนและโครงการ
8. การเตรียมเกณฑ์มาตรฐานที่จำเป็นในการวางแผนเช่น อัตราส่วนครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อห้องเรียน
9. การจัดทำแผนและประมวลโครงการในรูปแบบระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาวของโรงเรียน
10. การดำเนินการหรือการนำแผนไปปฏิบัติ
11. การติดตามควบคุม กำกับการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ การติดตามตรวจสอบ และประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน ข้อมูลเกี่ยวกับผลงาน ข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงแก้ไข
12. การทบทวนการวางแผนและการดำเนินการเพื่อปรับแผนในอนาคตหรือสร้างแผนใหม่
การวางแผนโรงเรียนต้องสอดคล้องกับระบบบริหารงานในแต่ละโรงเรียน ที่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ในการวางแผนยังต้องมีคณะกรรมการการวางแผนและพัฒนาโรงเรียน ที่มีงานหลัก คือ 1) กำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาโรงเรียน 2) พิจารณาแผนและโครงการ

3) การกำหนดและควบคุมทรัพยากรและการเงินของโรงเรียนเช่น คณะกรรมการประกอบด้วยผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบประสานงานวางแผน ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอกโรงเรียน

การดำเนินการ

การวางแผนและตัดสินใจต้องมีการดำเนินการ ผ่านการปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรที่ต้องทำตามแผน ดังนั้นแผนจึงควรเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ระบุความรับผิดชอบ วิธีการที่เจาะจงที่ต้องทำตาม ตีพิมพ์สารเพื่อสื่อสารการตัดสินใจกับผู้เกี่ยวข้อง และมีร่างกำหนดของการมีส่วนร่วม จากนั้นการดำเนินงาน(Implementation) จึงตามมา ต้องมีการจัดงานซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางการในการเอื้ออำนวย ประสาน และบูรณาการทรัพยากร เพื่อความสำเร็จที่มีประสิทธิภาพทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว การจัดองค์การเริ่มที่การแบ่งงานในหน่วยปฏิบัติ แต่ละส่วนมีหน้าที่รับผิดชอบส่วนที่ต้องดำเนินการ ในกระบวนการพัฒนาทั้งโครงสร้างโรงเรียน การพิจารณาต้องดูประเด็นของการกระจายอำนาจ การควบคุมงาน การสายแบ่งงาน การจัดสรรบุคลากร และความต้องการ ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่เฉพาะเจาะจง ความสัมพันธ์นี้อาจมีหลายรูปแบบ รวมทั้งความสัมพันธ์ที่องค์การที่ทำให้บรรลุงานตามแผน (FAO, 2011)

Lunenburg and Ornstein (2004) กล่าวถึงกระบวนการการบริหารการศึกษาเกี่ยวข้องกับดำเนินการกระบวนการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การจูงใจ

ตามมุมมองขององค์การการจูงใจคือ กระบวนการในปัจเจกบุคคลที่กระตุ้นพฤติกรรมและช่องทางที่ควรจะเป็นประโยชน์ต่อองค์การโดยรวม ทำให้เกิดการดำเนินงานที่เกิดจากภายในตนเองกำหนดตนเพื่อความสำเร็จ และเป้าหมายเฉพาะ และการจูงใจหมายถึงสามสิ่งนี้ได้แก่ การทำงานหนักของบุคคล การจดจ่ออยู่กับงาน และการกำหนดให้ตัวเองทำงานตามเป้าหมายที่เหมาะสม โดยสภาพทั้งสามนี้มีสิ่งจูงใจร่วมกันคือ ความพยายาม การยืนยันมุ่งมั่น การมีทิศทาง

-ความพยายาม เกี่ยวกับการเอาจริงเอาจัง เช่นผู้จัดการโรงเรียนอาจออกกฎดำเนินการในการลดจำนวนเด็กลาออกกลางคัน ครูใหญ่ต้องมีหน้าที่ในความพยายามสร้างกลยุทธ์ในการเพิ่มนักเรียนในโรงเรียน และครูอาจต้องแสดงให้เห็นด้วยการพัฒนาสื่อและการสนับสนุนและใช้สื่อที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน เพื่อทุ่มเทความพยายามในการเป็นครู

-การยืนยันที่จะทำ เป็นความพยายามที่ยั่งยืนของครูเกี่ยว ข้องกับงานและกิจกรรม เช่นผู้จัดการโรงเรียนสร้างความสำคัญให้กับหลายสิ่งและร่วมสนับสนุนครูจนกว่าจะสำเร็จ ไม่ปล่อยปละละเลย

-มีทิศทาง เป็นการแสดงจำนวนของงานที่ทำ คุณภาพของครู เหมาะสมกับการลงทุนที่พยายามให้เกิดความยั่งยืน ในโรงเรียนมีการให้คำปรึกษา การจัดหาและเตรียมทักษะอาชีพที่ยั่งยืน มีการตัดสินใจที่ถูกต้องในการวางแผนที่ทำโดยกลุ่มทำงาน และพยายามที่จะเชื่อมต่อไปในการออกแบบวางแผนผลลัพธ์ของโรงเรียน

การนำหรือภาวะผู้นำ

การนำของผู้บริหารโรงเรียนโดยผู้บริหารใช้ทักษะและคุณสมบัติ ได้แก่ ความสามารถ (ความเฉลียวฉลาด ความกระตือรือร้น ริเริ่ม ใช้ภาษาอำนาจการตัดสินใจ) มุ่งความสำเร็จ (รางวัล ความรู้ ใจนักกีฬา มุ่งความสำเร็จ) ความรับผิดชอบ(ฟังพาได้ ริเริ่ม ไม่อยู่กับที่ ไม่ก้าวร้าว มั่นใจในตนเอง คิดเป็นเลิศ) การมีส่วนร่วม(มุ่งกิจกรรม เข้าสังคม ร่วมมือ ปรับตัว อารมณ์ขัน) สถานภาพ(ตั้งมั่นในเศรษฐศาสตร์สังคม เป็นที่นิยม)

การตัดสินใจ

คำนิยามที่เป็นสากลของการตัดสินใจ คือ กระบวนการของการเลือกจากทางเลือกที่หลากหลาย และจำเป็นต่อการทำความเข้าใจการบริหารการศึกษา เพราะเป็นกระบวนการของการเลือกเล่นบทบาทตามความสำคัญในการมุ่งใจ การนำ การสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงองค์การ การตัดสินใจครอบคลุมหน้าที่อื่นในการบริหารเช่น การวางแผน การจัดองค์ การ การจัดคนเข้าทำงาน การนำ/การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมล้นเกี่ยวข้องกับตัดสินใจ

ผู้บริหารโรงเรียนทุกระดับชั้นต้องตัดสินใจ และการตัดสินใจมีอิทธิพลอย่างมากต่อผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและผู้เรียน ผู้บริหารต้องพัฒนาการตัดสินใจเพราะโรงเรียนต้องประเมินจากการตัดสินใจของผู้บริหาร คุณภาพการตัดสินใจเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจผู้บริหารที่มีผลงาน

Drucker (2002) นักทฤษฎีการนำองค์การ แบ่งกระบวนการตัดสินใจเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนิยามความสำคัญของปัญหา 2) การวิเคราะห์ปัญหา 3) พัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหา 4) ตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด 5) นำการตัดสินใจสู่การปฏิบัติที่มีผล 6) ดูแลและติดตามประเมินผลที่เกิด

การสื่อสาร

การสื่อสารเป็นกระบวนการเชื่อมบุคคล กลุ่ม และองค์การเป็นหัวใจในการดำเนินการของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมีงานที่หลากหลายรวมทั้งการตั้งวัตถุประสงค์ของโรงเรียน งานจัดองค์การ งานมุ่งใจครู บุคลากร งานทบทวนผลการปฏิบัติงาน และต้องตัดสินใจ ผู้บริหารโรงเรียนต้องวางแผน จัดองค์การ จัดคน สั่งการ ประสานงาน และ ทบทวน งานจะไม่สามารถประสบความสำเร็จ ผลจะไม่เกิดตามวัตถุประสงค์และการตัดสินใจไม่อาจดำเนินการได้หากไม่มีการสื่อสาร ผู้บริหารโรงเรียนใช้การสื่อสารร้อยละ 80 ในการทำงาน (Mintzberg, 1997) และมีรายงานว่าร้อยละ 70-80 ของครูใหญ่โรงเรียนประถมและมัธยมศึกษา และผู้จัดการโรงเรียนใช้การสื่อสารในการทำงาน (Lunenberg, 2004) ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสื่อสาร ซึ่งกระบวนการสื่อสารประกอบด้วย การพัฒนาแนวคิด การสร้างรหัส การส่งสาร การรับสาร การถอดรหัส และการปฏิบัติเมื่อรับสารแล้ว

การเปลี่ยนแปลงองค์การ

ด้านกระบวนการและคน(process and people) โรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนที่ดีด้วยคุณภาพเช่น การสอนของครูผลการเรียนของเด็กต่ำ พฤติกรรมเชิงลบ การลาออกของ

ผู้เรียนสูง ครูเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนน้อย การจัดการที่ไม่เป็นหนึ่งเดียวกัน ครูดี อยุ่คุณธรรมจริยธรรม และไม่พอใจในงาน สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม ต้องการเปลี่ยนแปลงโดยใช้กระบวนการและคน และมีการวางแผน มีการตัดสินใจโดยโรงเรียน หรือการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน

Clarksean and Pelton (2002) อธิบายว่า การวางแผนเป็นคำของการปฏิบัติ เป็นเชิงรุก และนำไปสู่ความก้าวหน้าจากผลลัพธ์ที่ได้ และการวางแผนโรงเรียนที่ปลอดภัยมีการบูรณาการส่วนของทีม(team) เข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร กลุ่มนี้ทบทวนผลของการประเมินและการสำรวจ พัฒนาแผนของโรงเรียน เชื่อมต่อกับชุมชนโรงเรียนด้วยการส่งเสริมแผน ทีมถูกฝึกฝนในเรื่องพื้นฐานหลัก สมาชิกเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในทีมเป็นส่วนหนึ่งของงาน ไม่ใช่งานที่เพิ่มขึ้นพิเศษที่ต้องรับผิดชอบ และทีมเป็นกลุ่มที่กระตือรือร้น(active) มีการประชุมสม่ำเสมอ นำเสนอ อดทนต่อการโรงเรียนและและนำเชิงกลยุทธ์จากการวางแผนของโรงเรียนเป็นการปฏิบัติของทีมที่กระตือรือร้น โดยมีการดำเนินการ คือ

- การจัดตั้งทีมของโรงเรียน
- ทีมบันทึกสภาพสิ่งที่เอื้อต่อสาธารณะ
- ทีมรับการฝึกอบรมพื้นฐานในเรื่องที่สำคัญ
- ทีมได้รับมอบหมายบทบาทความรับผิดชอบ
- ทีมมีการพบปะกันอย่างน้อยปีละ 4 ครั้งหรือมากกว่า
- การประชุมมีการบันทึกและทำเอกสาร
- ทีมนำกลยุทธ์มาดำเนินการตามแผนที่โรงเรียนวางไว้
- ทีมจัดเตรียมแผนที่ทันสมัยต่อผู้บริหารโรงเรียน

นอกจากนี้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนยังต้องได้รับการฝึกอบรมในเรื่องสำคัญตามแผนที่โรงเรียนวางไว้ แม้จะมีบุคคลสำคัญในทีมแล้วก็ตาม สำหรับกระบวนการวางแผนไม่ควรเป็นเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ควรสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมแก่ทุกคน มีการสื่อสารต่อบุคลากรในระบบโรงเรียน มีข้อมูลใหม่ๆที่ดีที่สุดในประเด็นสำคัญและมีการทบทวนในการประชุมหรือโอกาสที่จัดขึ้น การดำเนินการให้เกิดสิ่งดังกล่าวผู้บริหารถูกฝึกฝนให้มีความรู้ความเข้าใจ ครู ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน พนักงานในโรงเรียนได้รับการอบรมเฉพาะ และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ

การประเมินผล

Grauwe(2002) อธิบายเกี่ยวกับการประเมินตนเองของโรงเรียนว่ามีโรงเรียนที่แตกต่างกันหลายประเภทที่ประเมินตนเอง ความรับผิดชอบนี้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินการโรงเรียน

การปรับปรุง และระดับแนวคิดของการดำเนินการด้วยตนเองของครู (Suanders,1999: 419) ตามความชัดเจนของ 1) รูปแบบการประเมินตนเอง(model of school self-evaluation)โดยใช้เน้นการใช้เครื่องมือ(Instrumentalist) การเน้นการปฏิบัติ(Action-Oriented) เน้นการจัดการ (Managerial) และเน้นการมีเหตุผล(Rationalistic) ในทางตรงข้ามกับ 2) กระบวนการประเมินตนเองของโรงเรียน(a school self-evaluation process) ที่บูรณาการเอาจริยธรรม (the ethical) ความพึงพอใจ(affective) ไม่ต้องการเหตุผล(non-rational)อื่น แต่เน้น การคิดแบบประชาธิปไตย (democratic mode of thinking) ทั้งสองแบบนี้ทำให้วิสัยทัศน์ของโรงเรียนแตกต่างกันไปคือ 1) องค์กรที่มีเหตุผล(a rational organization) มีลักษณะการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน มีการกระจายแบบราชการและการบัญชาแบบทางการและเปลี่ยนแปลงผ่านสิทธิของความเข้มงวด ซึ่งตรงข้ามกับ 2) องค์กรที่มีชีวิต(Living organization) จะมีวิสัยทัศน์และวาระที่หลากหลายที่ความเข้มงวดที่แผ่ขยายไม่มีผลกระทบมากนัก

การประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนในฟินแลนด์ นับเป็นรูปแบบที่ดีของการประเมินผลด้วยตนเอง ผู้ประเมินผลโรงเรียนจากส่วนอื่นตัดสินใจไม่ดำเนินการต่อในปี 1991 ซึ่งการตัดสินใจนี้เป็นสิ่งที่ดีเนื่องจากผู้ประเมินจากภายนอกลดการช่วยเหลือแนะนำ ทำให้มีการฝึกอบรมระดับสูงและวิชาชีพสำหรับครูและผู้บริหาร ที่สนใจระบบการจัดการศึกษาเพื่อเด็ก การควบคุมคุณภาพต้องมอบความไว้วางใจให้ผู้ปกครอง ครูและผู้เกี่ยวข้อง เมื่อระบบนี้เกิดขึ้น จึงมีความต้องการพัฒนาการประเมินตนเองที่มีข้อกำหนดหลักในการนำไปจัดองค์กรและระบบการทดสอบโดยรวม มีการร่างตัวชี้วัดการปฏิบัติ และเกณฑ์การประเมินร่วมกัน การประเมินผลของโรงเรียนเป็นการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนอย่างแท้จริง ซึ่งไม่ได้เป็นสิ่งที่จะต้องมาตัดสินโรงเรียน(UNESCO, 2002: 77)

Dean(2002) กล่าวถึงกระบวนการบริหารที่ดีและโรงเรียนที่พัฒนาเด็กแต่ละปีต้องการกระบวนการในการสนับสนุนงานของครู ในขณะที่นำไปให้ครูมีความท้าทายในการประสบผลตามเป้าหมายที่วางไว้ กระบวนการบริหารที่ดีควรเป็นประโยชน์สำหรับโรงเรียนซึ่งได้แก่

-การเพิ่มระดับของการมีเกียรติศักดิ์ศรีในตนเอง(Self-esteem) และความพึงพอใจ (satisfaction)ในงานของบุคลากร

-ก่อให้เกิดการเชื่อมต่อระหว่างบุคคล ภาคส่วนและจุดหมายของโรงเรียน

-เห็นความต้องการการพัฒนาปัจเจกบุคคลและการช่วยประสานความต้องการในระดับโรงเรียน

- สร้างความสามารถในแต่ละปัจเจกบุคคล ภาคส่วน และทั้งโรงเรียนในการประเมินที่ดี

- เพิ่มระดับการบรรลุสำเร็จด้วยเด็ก

- ช่วยบุคลากรให้เกิดความตระหนักในหน้าที่ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอาชีพ

- หาพื้นที่ใหม่ที่ท้าทาย

การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารที่ดี ได้แก่

- การสังเกตงานของครูในชั้นเรียนโดยทีมผู้นำ
- การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจุดหมายอื่นของงานครูที่เห็นด้วยโดยครู รวมทั้งการทำงานตามบทบาทหน้าที่ การสร้างหลักสูตรกิจกรรมพิเศษ การบันทึกเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของเด็ก ผลสะท้อนกลับจากเด็กและผู้ปกครอง
- ผลสะท้อนกลับที่สม่ำเสมอและการสนทนาระหว่างบุคคลที่เป็นสมาชิก และทีมผู้นำ
- มีการสัมภาษณ์อย่างสม่ำเสมอเพื่อประเมินคุณภาพ หากค้ำกับวัตถุประสงค์ที่ตกลงก่อนหน้าต้องมีการพูดคุยกันภาระหน้าที่งานต้องทบทวนและเป้าหมายใหม่ต้องเห็นพ้องต้องกันตามที่ตกลง

- มีการพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของบุคลากรมีการส่งเสริมและเผชิญความจริง
- มีการพูดคุยเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมและโอกาสการพัฒนาอาชีพ
- มีการส่งเสริมจากทีมผู้นำตลอดปีในการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตกลงกันไว้

การบริหาร โรงเรียน ทางเลือกได้จัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ แต่มีความแตกต่างหลากหลายในกระบวนการบริหารจัดการ ตั้งแต่การกระจายอำนาจที่ได้รับ การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสภาการศึกษาทางเลือกรุ่น เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การส่งเสริมการศึกษาทางเลือกในรูปแบบต่างๆ และผลักดันให้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก เพื่อให้เป็นแนวร่วมในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การบริหารจัดการการศึกษาทางเลือกมีกระบวนการบริหารที่แตกต่างกันไป ดังนี้

การบริหารการศึกษาทางเลือกตามแนวทางของ Kentucky Alternative Education Schools/Programes กล่าวถึงการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียน ว่ามีด้านวิชาการและหลักสูตร, ด้านการประเมินผลในชั้นเรียน ด้านการประเมินการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม การเรียนรู้และวัฒนธรรมโรงเรียนที่เน้นผู้เรียน ครอบครัว และการส่งเสริมจากชุมชน การเติบโต การพัฒนาและการประเมินผล ด้านประสิทธิภาพเน้นความเป็นผู้นำ โครงสร้างองค์การและทรัพยากร การปฏิบัติการและวางแผน (<http://www.learningalternatives.net>,2001: ออนไลน์)

การบริหารโรงเรียนทางเลือก โรงเรียนทางเลือกในพื้นที่ทั้งที่เป็นโรงเรียนหรือโครงการในโรงเรียนต้องมีการวางแผนพัฒนา(Development) มีการดำเนินการ (Implementation) มีการประเมินผล (Evaluation)โรงเรียนของรัฐที่มีการปรับปรุง แผนการดำเนินงาน ที่มีการสื่อสารที่ชัดเจนในวัตถุประสงค์ ถูกทิศทาง และแผนปฏิบัติการที่เน้นด้านการจัดการเรียนการสอน โดยมีกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นด้านประสิทธิภาพ มีการเน้นพื้นที่การจัดการศึกษา การวางโครงการ การศึกษาของครู การมาโรงเรียน ชั่วโมงการสอน ประสิทธิภาพ การเป็นต้นแบบที่ดี(Best practice) ที่เป็นชุมชนของการเรียนรู้ มีส่วนร่วม และมีการจัดการที่ดี มีทรัพยากรเพียงพอ มีการเตรียมอาชีพ การให้ความร่วมมือและการบูรณาการจากภายใน

ภายนอก ระบบความปลอดภัย การวางแผนจัดการ วิกฤตและยุทธศาสตร์ที่มีอยู่ (Kentucky Department of Education(KDE), 2001: ออนไลน์)

Swarts(2002) อธิบายการประเมินผลการศึกษากลับและกล่าวถึงการดำเนินการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนทางเลือก โดยมีมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 แสดงมาตรฐานและตัวบ่งชี้โรงเรียนทางเลือกที่มีประสิทธิภาพ

	มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้
ประสิทธิภาพ	1. ภาวะผู้นำ/การนำ/การตัดสินใจเน้นการส่งเสริมการจัดการเรียน การสอน การนำองค์การให้มีผลการปฏิบัติงานที่สูงตามเป้าหมาย สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม พัฒนาภาวะผู้นำในปัจเจกบุคคล	ผู้นำเสริมแรงแผนโครงการตามพันธกิจ ความเชื่อ เป้าหมาย กฎ และการปฏิบัติเป็นประจำ
	2. โครงสร้างองค์การและทรัพยากร มีการใช้ทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการส่งเสริมผลของผู้เรียนและผู้สอนอย่างสูงสุด	เน้นคุณภาพทางวิชาการการสอนที่เพิ่มผลการเรียนของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลลัพธ์(เช่นการมาเรียน ผลการเรียน การเลือกเรียนได้ตามความสนใจ)
	3. ภาพรวมและการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนา การดำเนินการ และการประเมินผลแผนที่สื่อสารชัดเจนตามวัตถุประสงค์ ทิศทางของโรงเรียน และเน้นการเรียนการสอน	ความปลอดภัย แผนการจัดการวิกฤติ กลยุทธ์ที่มีอยู่ (เอกสารการดำเนินการที่สร้างขึ้น ผลที่ปรากฏ)

ที่มา: Swarts (2002: ออนไลน์)

กระบวนการวางแผนโรงเรียนทางเลือก (Alternative school Planing Process) ของ Madriverschool(2009) มีดังต่อไปนี้

1. เป้าหมาย /วิสัยทัศน์ มีการดำเนินงาน สภาพแวดล้อมการจัดการศึกษา การประเมินผล(ข้อมูลผู้เรียนและค่าใช้จ่าย)
2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ เน้นการมีส่วนร่วมของอาสาสมัคร การสนับสนุนจากภายนอก มีหลักสูตรที่เน้นความสนใจและความต้องการของผู้เรียน เน้นทักษะอาชีพ การเชื่อมโยงกับความเป็นจริงในโลกปัจจุบัน ความก้าวหน้า และเทคโนโลยี มีครูที่ใส่ใจดูแลและสนองตอบความต้องการ โดยครูเลือกที่จะมีส่วนร่วม มีการเข้าถึงการสอนที่สร้างสรรค์ เน้นรายบุคคล การใช้เวลาสร้างสรรค์ การปฏิบัติการสอนที่หลากหลาย ผู้เรียนเป็นทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง มีการสอนกลุ่มเล็กๆ อัตราส่วนครูต่อเด็ก 1:15 คน มีที่ตั้งที่เหมาะสม มีการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสัยทัศน์ มีการปกครองตนเองและปกครองร่วมกัน เป็นอิสระที่จะสร้างสิ่งใหม่ๆผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนเกี่ยวข้องในการปกครอง มีโครงการครอบคลุม การบริการสังคม การให้คำปรึกษา การทำสมาธิ เป็นอาสาสมัคร การช่วยเหลือในโรงเรียน มีการประเมินผู้เรียนอย่างเข้มข้น มีนวัตกรรมที่ปฏิบัติในการประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน

3. การประเมินผลที่ได้ เน้นข้อมูลเด็กที่เรียนในโรงเรียน การลาออก และการศึกษา การเรียนต่อ และศักยภาพผู้เรียน มีค่าใช้จ่ายต่อเด็กที่เรียนจบและเรียนไม่จบ มีค่าใช้จ่ายของโรงเรียนทางเลือกทั้งหมด มีความคาดหวังของบุคลากรในโรงเรียน มีหลักสูตรยืดหยุ่น สื่อและอุปกรณ์เพียงพอเหมาะสมกับแนวคิดของโรงเรียน ส่วนเครื่องมือในการประเมินโรงเรียนทางเลือกได้แก่ ด้านวิชาการที่เน้นการสอนกลุ่มเล็กๆ รับฟังและโต้ตอบกับผู้เรียน ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เน้นคุณค่า ความหมายที่เกี่ยวกับผู้เรียน แทรกในวิชาการ ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูง ให้คำปรึกษาให้บริหารสังคม ครูมีการฝึกอบรมในการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ การประเมินที่หลากหลาย ทั้งทักษะสังคมและการวิชาการ ด้านประสิทธิผลผู้นำมีการเสริมวิสัยทัศน์ พันธกิจ ความเชื่อ เป้าหมาย บทบาท และงานที่ต้องทำที่เน้นมนุษย์ (Swarts, 2002)

โรงเรียนทางเลือกที่เป็น ต้นแบบที่ดีที่สุด (Best Alternative School Practices) มีลักษณะที่คล้ายๆกัน โดยมีผู้อธิบายไว้ดังนี้

1. โรงเรียนทางเลือกที่มีประสิทธิผลที่เป็นแบบที่ดี ด้านการวางแผนสู่การประเมินผล (Effective Alternative Education Programs: Bestpractice from Planning through Evaluating) ผู้เรียนไม่ต้องเรียนรูปแบบเหมือนกัน แต่ใช้นวัตกรรมและหลักสูตรที่จำเป็น หลักสูตรครอบคลุมธรรมชาติ เข้าถึงผู้เรียนทั้งสภาพปัจจุบันและอนาคตและทักษะต่างๆที่ต้องเพิ่มพูนให้มากขึ้น ผู้เรียนได้รับโอกาสที่จะพูดในที่สาธารณะ เรียนรู้ทักษะการตัดสินใจ สังคม สอนการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ทักษะความพอเพียงของแต่ละคน สร้างห้องเรียนที่เป็นพลวัต มีการจัดการชั้นเรียนแบบยืดหยุ่นดูแล และครูได้รับการฝึกอบรมในการบริหารจัดการเรียนการสอนในแบบเฉพาะ (Chalker, 1996)

2. โรงเรียนทางเลือกที่มีกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผล (Effective Alternative School Strategies) นั้นมีอัตราผู้เรียนต่อครูผู้สอนน้อย ใช้ทางบวกมากกว่าการลงโทษ ผู้ใหญ่เป็นผู้เลี้ยงดูดูแลใกล้ชิดที่โรงเรียน มีการประเมินผลพฤติกรรมตามโครงสร้างที่ยืดหยุ่นของผู้เรียนแต่ละปัจเจกบุคคล สอนทักษะสังคม สอนวิชาการที่มีคุณภาพสูง พ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม (Sprague and Tobin, 2000)

3. กรณีของ Kentucky Center for School Safety: Best Practices in Alternative Education: Kentucky and Beyond นั้นโรงเรียนทางเลือกที่ดี มีห้องเรียนที่มีโครงสร้างส่งเสริมผู้เรียน มีหลักสูตรยืดหยุ่นเหมาะสม มีคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน มีการประเมินผลที่หลากหลายต่อเนื่อง ใช้การเสริมแรงทางบวก ให้ความสนใจแต่ละปัจเจกบุคคลเพื่อสร้างระเบียบวินัย พัฒนาคุณภาพด้านวิชาชีพครู หน่วยงานรัฐให้การสนับสนุน ครอบครัวยุคใหม่เข้ามามีส่วนร่วม มีการระบุผลลัพธ์ที่จะได้กับผู้เรียนอย่างชัดเจน (www.dickson countryschool.org, 2012)

4. คุณลักษณะของโครงการทางเลือกที่มีประสิทธิผลได้แก่ ครูและบุคลากร ต่อผู้เรียน จำนวนน้อย ครูได้รับการฝึก ฝนมาโดยตรงและมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีองค์ประกอบของผู้ปกครองและตัวแทนชุมชนที่แข็งแกร่ง ใช้การสอนที่ไม่ต้องมีระเบียบเคร่งครัด ปรับหลักสูตรและบทบาทของครูให้ยืดหยุ่น มีทุนแบบพอเพียงเช่นเดียวกับทรัพยากรที่นำมาใช้ในโรงเรียน ให้ความสำคัญรู้สึกของแต่ละบุคคลและความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีโครงการที่ชัดเจนและเป้าหมายของผู้เรียนชัดเจน ให้คำแนะนำปรึกษา มีการจัดการที่หลากหลาย มีการวิจัย มีการประเมินที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการและหลากหลาย(National Association of School Psychologist ใน [www. Dicksoncountryschool.org](http://www.Dicksoncountryschool.org), 2005: ออนไลน์)

5. สิ่งจำเป็นสำหรับการศึกษาทางเลือก(Essential elements of alternative education) ประกอบด้วย มีความชัดเจนในการจัดการศึกษาเรียนรู้ ทั้งมาตรฐานและความคิดสร้างสรรค์ในการสอน มีการพัฒนาวิชาชีพครู กระตุ้นและช่วยเหลือครูที่จะพัฒนากลยุทธ์การเรียนการสอนและพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบทางเลือก มีการจัดการตนเองและตัดสินใจที่ชัดเจน สร้างความไว้วางใจและความภาคภูมิใจของครูและบุคลากร รับฟังความคิดเห็นของทุกคนในการตัดสินใจ สร้างสรรค์การเรียนการสอนที่ดี มีความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้เรียน ครูและบุคลากรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการเรียนรู้และผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เรียนในวิชาและกิจกรรมที่หลากหลายที่ผู้เรียนสนใจและมีแรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ (Drakeford, 1999 ใน [www. Dicksoncountryschool.org](http://www.Dicksoncountryschool.org), 2005: ออนไลน์)

จากที่กล่าวมาโรงเรียนทางเลือกที่มีการปฏิบัติที่ดีจะมีลักษณะคือ ั ตราผู้เรียนน้อยต่อครูหนึ่งคน ชั้นเรียนมีการจัดโครงสร้างเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรม ใส่ใจปัจเจกบุคคล สอนทักษะทางสังคมช่วยเหลือสังคม พัฒนาครูแลบุคลากรในแบบพิเศษเฉพาะ รักษาข้อตกลงร่วมกันของการศึกษาทางเลือก มีเหตุผลชัดเจนที่จะอยู่ต่อไป(วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเหตุที่โรงเรียนจะมีอยู่) มีความยืดหยุ่นและจัดการตนเองในเรื่องตารางเวลาเรียน การมาโรงเรียน การจัดการเสริม การค้นพบความต้องการของผู้เรียนเฉพาะเจาะจง สร้างความรู้สึกร่วมกันของชุมชนและการเป็นเจ้าของและพัฒนาโดยโรงเรียน สร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนจากการดูแลใกล้ชิด เปิดโอกาสให้พูดและปกครองตนเอง ช่วยผู้เรียนในการแก้ปัญหา หลักสูตร มีความครอบคลุมการแก้ปัญหาทำงานเป็นทีม การตัดสินใจทางสังคม มีทักษะความพอเพียงสำหรับตน และมีชุมชนที่เกื้อกูลกัน

นอกจากนี้ การบริหารโรงเรียนทางเลือกในสังคมไทยยังมี การบริหารแบบ coaching team โดยมีหลัก 9 ชั้น คือ 1) การฟังคู่สนทนา /กลุ่มสนทนา 2) การสวดมนต์เป็นหมู่คณะ 3) การร้องเพลงเป็นหมู่คณะ 4) การสร้างสรรค์สิ่งใดสิ่งหนึ่งของทีม 5) คิดแบบโยนิโสมนสิการ (คิดแบบคายน) 6) มีโยนิโสมนสิการกับบุคคลที่เป็นโจทย์ให้คิดเร้ากุศล 7) มีโยนิโสมนสิการผู้อื่นและตนเองโดยมีกัลยาณมิตรคอยชี้แนะ 8) ฝึกจิตกับงานจริยศิลป์ 9) สรุปรการเรียนรู้เป็นวาทกรรมของตนเอง (การเข้าถึงระบบคุณค่า) มีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองอย่างเป็นลำดับ และ

สร้างประสบการณ์ตรงให้เกิดขึ้นจนบุคคลนั้นสามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในใจ ใคร่ครวญด้วยกำลัง สติของตนและก่อให้เกิดปัญญา ความเห็นที่ถูกต้องในการทำงานและการดำเนินชีวิตได้ในที่สุด โดยอาศัยการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเรียนรู้ และสร้างเป็นองค์ความรู้ร่วมกัน จนกลายเป็นวิถีปฏิบัติของตนต่อไปได้ (ประภาภัทร นิยม และคณะ , 2551: 21) ซึ่งเป็นแบบอย่างการบริหารที่ดีเช่นเดียวกัน

สรุปกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เป็นแนวทางในการศึกษานี้ จาก การศึกษา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย การวางแผนมีแนวทางคือ 1) การเตรียมการวางแผน การยอมรับรับรองการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์สู่การจัดการศึกษา 2) พิจารณาองค์ประกอบของการวางแผนได้แก่ บริบทโรงเรียน ความสำคัญ ผลลัพธ์ ผลตามเป้าหมาย ตัวชี้วัด กลยุทธ์ ความรับผิดชอบ ระยะเวลา ทรัพยากร /การสรรหา จากนโยบาย แผน โครงการ และกิจกรรม การเรียนการสอนโดยเน้นมุมมองเกี่ยวกับโลก มนุษย์ และผลที่ได้ ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินการ คือ การสร้างแรงจูงใจทางบวก การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นหรือเพิ่มการมีเกียรติศักดิ์ศรีในตนเอง(self-esteem) การเน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์ของครูในการทำงาน การฝึกอบรม การสื่อสาร การนำและการทำงานเป็นทีม การตัดสินใจและการประสานงาน อย่างมีส่วนร่วมโดยเน้นความเป็นมนุษย์ และการประเมินผล คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความสุขความ ภาคภูมิใจ การมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลหลังจากใช้แนวคิดการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์เกิดความยั่งยืน มีการรับใช้สังคม และรายงานผลไว้ ได้ โดยการประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตาม สภาพจริงที่เป็นธรรมชาติของผู้เรียนบรรยากาศของโรงเรียน การประเมินผลภายในด้วยตนเองและการประเมินจากภายนอกโรงเรียนการจัดระบบการประเมินผลที่เห็นจริงและเป็นต้นแบบที่ดีนำมาเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการโรงเรียน โดยประยุกต์ใช้กับแนวคิดหลักของโรงเรียนทางเลือกได้อย่างหลากหลาย

4. แนวคิดการบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์

4.1 ทฤษฎีและแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์

4.1.1 ทฤษฎีมนุษยนิยมของคาร์ล โรเจอร์ส

Rogers(1902-1987) นักทฤษฎีจิตวิทยามนุษยนิยม (Humanistic approach) (wikipedia,2010) เสนอแนวคิดว่ามีธรรมชาติที่ดีมีแรงจูงใจในด้านบวก เป็นผู้ที่มิเหตุผล (Rational) เป็นผู้ที่สามารถได้รับการขัดเกลา (Socialized) สามารถตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ถ้ามีอิสระเพียงพอ มีสภาพแวดล้อมบรรยากาศที่เอื้ออำนวย นำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ(Full Potential) พัฒนาทิศทางที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล

นำไปสู่การตระหนักรู้ในตนเองอย่างแท้จริง(Self-Actualization) โดยโครงสร้างของบุคลิกภาพของมนุษย์ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

1. อินทรีย์ (The organism) หมายถึง ทั้งหมดที่เป็นตัวบุคคลรวมถึงส่วนทางร่างกายหรือทางสรีระของบุคคล (Physical Being) ที่ประกอบด้วย ความคิดความรู้สึกที่แสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการแสดงพฤติกรรมของบุคคลโดยแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ(Needs) ที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลและทำให้มนุษย์มีแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองไปสู่การรู้จักตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization) มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมโดยการนำประสบการณ์เดิมบางอย่างที่เราให้ความสำคัญต่อกับประสบการณ์เดิม ที่เกิดจากการเรียนรู้และนำมาเป็นสัญลักษณ์ในจิตสำนึก (Symbolized in the Consciousness) ผู้ที่มีความสามารถรับรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพให้ความหมายของประสบการณ์ที่ถูกต้องกับความเป็นจริงมากที่สุด จะเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาได้ตามปกติ (Normal Development)

2. ประสบการณ์ทั้งหมดของบุคคล (Phenomenology Field) ที่เป็นสิ่งที่บุคคลจะรู้เฉพาะตนเท่านั้น มีการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มอยู่ตลอดเวลา โรเจอร์อธิบายว่ามนุษย์อยู่ในโลกของการเปลี่ยนแปลงที่มีตนเองเป็นศูนย์กลาง เป็นประสบการณ์ที่อาจเกิดจากสิ่งเร้าภายนอกและสิ่งเร้าภายในตัวบุคคล เป็นประสบการณ์ส่วนที่เกี่ยวกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของบุคคลที่ผ่านเข้ามาในชีวิตทั้งที่สื่อสารได้และสื่อสารไม่ได้เป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม โดยทั่วไปคนจะให้ความสำคัญและเลือกรับรู้เฉพาะประสบการณ์สำคัญ โดยเฉพาะการสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนให้กับผู้อื่นสามารถรับรู้และเข้าใจได้ เป็นแนวทางนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคล

3. ตัวตน (The Self) เป็นศูนย์กลางของบุคลิกภาพที่เป็นส่วนของการรับรู้และค่านิยมเกี่ยวกับตัวเราตัวตนพัฒนาจากการที่อินทรีย์มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเป็นประสบการณ์ในการพัฒนาตัวตนของบุคคลนั้น บุคคลจะพบว่ามีส่วนที่คล้ายและบาง ส่วนที่แตกต่างไปจากผู้อื่น ตัวตนเป็นส่วนที่ทำให้พฤติกรรมของบุคคลมีความคงเส้นคงวา (Consistency) และประสบการณ์ใดที่ช่วยยืนยันความคิดรวบยอดของตน (Self-concept) ที่บุคคลเป็นอยู่ บุคคลจะรับรู้และผสมผสานประสบการณ์นั้นเข้ามาสู่ตนเองได้อย่างไม่มีความคับข้องใจ แต่ประสบการณ์ที่ทำให้บุคคลรู้สึกว่าอัตมโนทัศน์ที่มีอยู่เบี่ยงเบนไป จะทำให้บุคคลเกิดความคับข้องใจที่ยอมรับประสบการณ์นั้น ความคิดรวบยอดของตนเป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา บุคคลจะต้องอยู่ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงโดยมีตัวเอง (Self) เป็นศูนย์กลางในการแสดงพฤติกรรม Rogers อธิบายว่า “ตัวตน” ของบุคคลสามารถแบ่งออกเป็นลักษณะต่างๆได้แก่ มโนภาพแห่งตน หรือ ความคิดรวบยอดของตนหรือตัวตนตามที่มองเห็น(Self-Concept) เป็นส่วนที่ตนมองเห็นภาพของตนเอง ที่บุคคลมีการรับรู้และมองเห็นตนเองในหลายแง่หลายมุม เช่น “ฉันเป็นคนเก่ง” “ฉันเป็นคนสวย” “ฉันเป็นคนอากัปกฏ ด้อยวาสนา ” “ฉันเป็นคนขี้อาย” เป็นต้น และสิ่งที่บุคคลมองเห็นตัวเองนี้อาจไม่ตรงกับที่ผู้อื่นมองเห็น หรือรับรู้ก็ได้ เช่น ผู้ที่เห็นแก่ตัวและชอบ

เอาเปรียบผู้อื่น หรือผู้ที่มี ความทะเยอทะยานสูงอาจไม่ทราบว่าเป็นคนเช่นนั้น ตัวตนแบ่ง ออกเป็น 2 ประเภทคือ ตัวตนที่เป็นจริงกับตัวตนตามอุดมคติตัวตนตามที่เป็นจริง (Real Self) เป็นลักษณะของบุคคลที่เป็นไปตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งบุคคลอาจรู้ตัวหรือไม่ตัวก็ได้เช่น “เป็นคนเรียนเก่ง” “เป็นคนสวย” “เป็นคนร่ำรวย” และพบว่าบ่อยครั้งที่บุคคลจะมองไม่เห็นใน ส่วนที่เป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเลย ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาต่างๆตามมา

ตัวตนตามอุดมคติ (Ideal Self) หมายถึง ภาพที่ตนเองอยากจะเป็นหมายถึง บุคคลยังไม่สามารถเป็นได้ในสภาวะปัจจุบันเช่น พนักงานอยากเป็นผู้นำแต่ยังเป็นพนักงานทั่วไปเป็นต้น Rogers อธิบายถึงการทำงานของตัวตนในบุคคลว่าต้องสอดคล้องกันอย่างเหมาะสม มโนภาพแห่งตนของบุคคลจึงต้องมีความสมเหตุสมผลตรงกับความเป็นจริงและตรง จากประสบการณ์ การที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บุคคลมีมโนภาพของตนอย่างไรก็จะมีพฤติกรรมไปตาม แนวทางของมโนภาพที่เขามีอยู่ ถ้าบุคคลมีประสบการณ์ที่ทำให้มโนภาพแห่งตนเดิมที่เขามี อยู่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ถ้ามโนภาพแห่งตนขัดแย้งและไม่สอดคล้อง (Incongruence) กับตน ตามความเป็นจริงมากเท่าไร บุคคลจะเกิดการป้องกันตนเองเกิดความวิตกกังวล และนำไปสู่ ปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ และบุคลิกภาพมากขึ้นเท่านั้น และผู้ที่มีมโน ภาพแห่งตนสอดคล้องกับ ตนตามความเป็นจริงนั้น ก็มักจะพอใจและมองเห็นตนตามอุดมคติสอดคล้องกันไปด้วยเช่นกัน เขาจะมีความรู้สึกพึงพอใจกับตัวตนที่แท้จริงของเขาเสมอ ไม่จำเป็นต้องสร้างภาพตนตามที่ ต้องการเป็นขึ้นมาจะเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและมีแนวโน้ม ที่จะพัฒนา ไปสู่การรู้จักตัวเองอย่างแท้จริง ยอมรับตนเอง สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเป็นจริง มีการรับรู้ต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล้าเปิดตนเองออกมารับประสบการณ์ใหม่ๆ เลือก ตัดสินใจด้วยตนเอง เข้าใจค่านิยมของตนสามารถยืดหยุ่นต่อสภาพการณ์ต่างๆ โดยไม่ยึดติด ค่านิยมของตนเป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์(www.novabizz.com,2010)

ในองค์กรหรือในสถานศึกษาหากครุมีมโนภาพแห่งตน และมองเห็นตนตามความเป็นจริง ไม่มีความวิตกกังวลในการทำงาน ก็จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ดี การ มองคุณค่าของตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานและผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับ เรื่องนี้โดยให้คุณค่าแก่มนุษย์ ทำให้เขามีทัศนคติต่อตนเองที่ดีในการทำงาน มองคุณค่าของสิ่ง ต่างๆที่มีในโลกและเกิดการรับรู้ต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์ทำให้คนในองค์กรยอมรับ เคารพนับถือตนเองส่งผลดีต่อการทำงาน

4.1.2 ทฤษฎีจิตวิทยามนุษยวิทยา(Humanistic Theory)

Maslow (1908-1970) นักจิตวิทยามนุษยวิทยา นำทฤษฎี การเข้าใจตนเองอย่าง แท้จริง (Self-Actualization Theory) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร Maslow กล่าวถึง บุคลิกภาพโดยมีความเชื่อพื้นฐานว่ามนุษย์มีความดีและมีคุณค่าต่อการยอมรับ มนุษย์มีความ ต้องการที่จะมุ่งไปสู่ความเข้าใจในศักยภาพของตนเอง ถ้าสภาพสิ่งแวดล้อมของเขาดีพอหรือ

เอื้ออำนวย ดังนั้นแนวคิดพื้นฐานเน้นการศึกษาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความบริบูรณ์ ความเจริญงอกงามและการสร้างสรรค์ของมนุษย์ซึ่ง Maslow กล่าวว่ามนุษย์จะไม่เข้าใจตนเองจนกว่าจะเกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะแสวงหาสิ่งต่อไปนี้คือ ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ความบริบูรณ์งอกงาม เอกลักษณะและความเป็นตัวของตัวเอง และสิ่งสำคัญที่เน้นคือ เอกลักษณะของบุคคล ความสำคัญและความหมายของคุณค่าต่างๆ (values) ศักยภาพในการชี้หน้าตนเองและความต้องการเจริญเติบโตของบุคคลเป็นอิทธิพลของความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ (www.novabizz.com, 2010)

มาสเตอร์กำหนดคุณลักษณะบุคคลที่เข้าใจตนเองอย่างแท้จริงไว้ 15 ประการ ดังนี้

1. มนุษย์มีประสิทธิภาพและความสามารถ ที่จะรับรู้ความเป็นจริงอย่างถูกต้อง (Efficient Perception of Reality) ซึ่งมีคุณลักษณะคือ มีความสามารถที่จะรับรู้เกี่ยวกับตนเองผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ถูกต้องและตรงตามความจริง และมีความสุขกับสิ่งนั้นโดยไม่มองว่าความเป็นจริงเหล่านั้นเป็นปัญหากับตนไม่บิดเบือนความจริงของสิ่งที่เขาได้ประสบ เขาจะมีความเข้าใจผู้อื่นและตัดสินผู้อื่นได้อย่างรวดเร็วในพฤติกรรมต่างๆ เช่น การเสแสร้ง ความไม่จริงใจ ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ฯลฯ Maslow ค้นพบว่าความสามารถที่จะรับรู้ความเป็นจริงอย่างถูกต้อง จะเห็นได้ชัดเจนในบุคคลหลายอาชีพเช่นศิลปิน นักดนตรี นักวิทยาศาสตร์ นักการเมืองและนักปรัชญา เป็นต้น บุคคลที่มี ความสามารถรับรู้ ความเป็นจริงอย่างถูกต้องจะเป็นคนที่มีสุขภาพจิตดี ไม่มี ความวิตกกังวล ไม่มองโลกในแง่ร้ายและมีความอดทนต่อความไม่สมหวังหรือความผันแปรไม่แน่นอนของสิ่งต่างๆได้ง่าย และเมื่อมีความผิดหวังใดๆเกิดขึ้นก็จะยอมรับและไม่รู้สึกกระทบกระเทือนใจและจะอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย

2. มนุษย์มีการยอมรับในตนเองและผู้อื่น และยอมรับธรรมชาติ (Acceptance of Self, others, and Nature) บุคคลที่มีสุขภาพจิตดีจะมีความรู้สึกยกย่องนับถือตนเองและผู้อื่นแบบพอดี อดทนในข้อบกพร่อง ความผิดหวัง ความอ่อนแอของตน เป็นคนที่มีอิสระจากการถูกครอบงำในความรู้สึกผิด ความรู้สึกอาย รู้สึกท้อแท้ใจหรือความวิตกกังวล มีการยอมรับในธรรมชาตินั้นๆ ลักษณะของบุคคลที่ยอมรับ ในตนเองแสดงออกชัดเจนในระดับการสนองความต้องการทางร่างกายคือ จะเป็นคนที่รับประทานอาหารได้นอนหลับสนิทและมีความสุข

3. มนุษย์มีความเป็นธรรมชาติไม่เสแสร้ง (Spontaneity, Simplicity, Naturalness) เป็นตัวของตัวเองเช่น มีความคิดและแรงกระตุ้นต่างๆ บางครั้งอาจเป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ชื่นชมของผู้อื่นหรือดูเหมือนขาดความสุขแต่พฤติกรรมจะไม่ผิดขนบธรรมเนียมประเพณี

4. ใช้ปัญหาเป็นศูนย์กลาง(Problem Centering) เมื่อมีปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาการประกอบอาชีพ การทำงานในหน้าที่ ฯลฯ เขาจะไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางหรือเอาแต่ใจตนในการแก้ปัญหาเหล่านั้น แต่จะแก้ปัญหาให้ตรงสาเหตุโดยไม่เข้าข้างตนเอง การทำงานของเขาจะ

มีหลักการว่า มีชีวิตอยู่เพื่องานมากกว่าที่จะทำงานเพื่อให้มีชีวิตอยู่คือมีแนวโน้มที่จะอุทิศตนเองในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ

5. มีความสันโดษ ต้องการที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสงบเรียบร้อย (Detachment : Need for Privacy) เป็นผู้ที่ไม่สร้างความผูกพันหรือพึ่งพาอาศัยผู้อื่นมากนัก ลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้อื่นมองว่าเป็นคนไว้ตัว ทำตัวห่างเหิน หยิ่ง หัวสูง และเย็นชา ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ไม่มีความต้องการสร้างมิตรภาพกับผู้อื่นมากเกินไป เขาจะเชื่อมั่นในความสมบูรณ์ภายในตัวของเขาเอง และไม่รู้สึกรอคอยที่จะต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น

6. เป็นตัวของตัวเองมีอิสระทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (Autonomy: Independence of Culture and Environment) ผู้ที่มีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงจะไม่สร้างเงื่อนไขให้ความพึงพอใจของตนเอง ขึ้นอยู่กับวัตถุและสิ่งแวดล้อมของสังคม เขามั่นในศักยภาพของตนเองที่มีต่อความเจริญเติบโตและพัฒนาการ จึงไม่เรียกร้องสิ่งแวดล้อมพิเศษที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ บุคคลที่มีสุขภาพจิตดีจะต้องการนำตนเองและมีความอิสระ มองตนเองว่าเป็นผู้บังคับบัญชาหรือปกครองตนเองจะมีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเองในอันที่จะกำหนดวิถีชีวิตหรือจุดมุ่งหมายของเขา มีความเชื่อมั่นในตนเองในด้านความคิดเห็นต่างๆ ให้ความสำคัญน้อยมากในเรื่องความมีหน้ามีตา การได้รับเกียรติยศหรือการเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป แต่ให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาตนเองและการเจริญเติบโตของจิตใจ

7. มีความรู้สึกชื่นชมยินดีอยู่เสมอ (Continued Freshness of Appreciation) Maslow พบว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดีและมีวุฒิภาวะจะมีความชื่นชมในชีวิตความเป็นอยู่ของตน โดยไม่รู้สึกเบื่อหน่ายหรือท้อแท้สิ้นหวัง คนจะมองทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความสุขเห็นความสดชื่นสวยงามของสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น เห็นความสวยงามของพระอาทิตย์ที่กำลังลับขอบฟ้า เห็นความน่ารักของดอกไม้ที่กำลังแย้มบาน ช่วงทุกขณะของชีวิตจะตื่นตื่นเร้าใจและมีความหมาย

8. มีความรู้สึกล้าลึกกับธรรมชาติ (Peak of Mystic Experience) ความรู้สึกล้าลึกกับธรรมชาติหมายถึง ความรู้สึกที่ตัวเองผสมกลมกลืนไปกับธรรมชาติหรือกับโลก บางครั้งอาจทำให้สูญเสียความรู้สึกตัวเช่น การแสดงออกถึงการหยั่งรู้และค้นพบสิ่งที่แอบแฝงลึกลับ ทำให้ดูเหมือนว่าเขาไม่ได้อยู่ในความเป็นจริงของโลกในปัจจุบัน

9. สนใจสังคม (Social Interest) มีความสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่น มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ และมีความรักในเพื่อนมนุษย์ มีทัศนคติต่อตัวเองว่าเสมือนเป็นพี่ที่ จะให้ความอบอุ่นและคุ้มครองน้องๆ

10. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations) บุคคลที่มีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงมีแนวโน้มที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ลึกซึ้งสนิทสนมเป็นเพื่อนสนิทเพียง 2-3 คน ไม่ต้องการเพื่อนมากแต่ต้องการเพื่อนแท้ มีแนวโน้มที่จะสร้างความสัมพันธ์กับ

บุคคลที่มีลักษณะและมีความสามารถพิเศษคล้ายๆกัน ส่วนใหญ่บุคคลเหล่านี้จะมีความรู้สึกอ่อนโยนกับเด็ก และมักจะทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจได้ง่าย เป็นคนที่มีความเมตตากรุณาและจะแสดงความรู้สึกไม่พอใจอย่างเปิดเผยกับคนที่หลอกลวงหรือไม่จริงจังกับเขา

11. มีความเป็นประชาธิปไตย (Democratic Character Structure) จะเป็นผู้ที่มีค่านิยมของความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ไม่มีอคติ มีความเคารพต่อผู้อื่น มีความเต็มใจที่จะเรียนรู้จากบุคคลใดก็ได้ที่มีความสามารถจะเป็นครูเขา Maslow พบว่าผู้ที่มีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงจะไม่แบ่งแยกว่ามนุษย์นั้นไม่เท่าเทียมกัน

12. รู้ความแตกต่างระหว่างวิธีการและเป้าหมายประสงค์ (Discrimination between Means and Ends) เขาจะยึดมั่นในหลักศีลธรรมจรรยาอย่างมั่นคงในการกระทำทุกอย่างเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่พึงปรารถนาและไม่มีความรู้สึกสับสน หรือความคิดขัดแย้งว่าสิ่งใดถูกหรือผิดสิ่งใดดีหรือเลว เขาสามารถที่จะวิเคราะห์ระหว่างสิ่งที่เขาพยายามค้นหาเกี่ยวกับวิธีการที่จะประสบความสำเร็จ และรู้สึกมีความสุขที่จะแสดงพฤติกรรมอันถูกต้องเหมาะสมอันจะนำไปสู่เป้าหมาย

13. มีอารมณ์ขันอย่างมีสันติ (Sense of Philosophical Humor) เขาจะมีอารมณ์ขันอย่างมีความคิดเช่น ไม่ขบขันในสิ่งโหดร้ายทารุณหรือขบขันในสิ่งที่เป็นข้อบกพร่องเป็นปมด้อยของผู้อื่น ไม่สร้างสถานการณ์ขบขันที่จะทำให้ผู้อื่นอับอายหรือเจ็บปวด ส่วนการแสดงอารมณ์ขันนั้นจะใช้การยิ้มมากกว่าหัวเราะ

14. มีความสามารถในการสร้างสรรค์ (Creativeness) Maslow พบว่าความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะมีในคนที่เข้าใจตนเองอย่างแท้จริงมากกว่าบุคคลทั่วไป ความคิดสร้างสรรค์จะแสดงออกในการดำเนินชีวิตประจำวันทั่วไป และแสดงออกในบุคลิกภาพ หรือในผลงานต่างๆ เช่น บทกวี ศิลปะ ดนตรี งานวิทยาศาสตร์

15. ปกป้องสิ่งที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมภายในตน (Resistance to Enculturation) บุคคลที่มีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงจะมีความพร้อมที่จะเผชิญกับวัฒนธรรมหรือประสบการณ์ใหม่จากสิ่งแวดล้อมที่เจอและสามารถที่จะบูรณาการประสบการณ์ใหม่ให้สอดคล้องกับตนหรืออาจจะรับวัฒนธรรมใหม่ๆ เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น (www.novabizz.com, 2011)

นักการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์(Humanistic) จะให้ความสำคัญกับความหมายของชีวิต และการมีเป้าหมายที่จะอุทิศตนให้กับสิ่งต่างๆรอบตัว โดยบุคคลต้องมองหาและค้นพบสิ่งที่มีความหมายสำหรับตนเอง(บัวทอง สว่างโสภาคกุล,2542:39-49)

คุณค่าความเป็นมนุษย์(Humanistic values)เป็นความเชื่อทางบวกว่าลูกจ้างมีศักยภาพและความปรารถนาที่จะเจริญเติบโต(วิทยากร เชียงกลู, 2547:139)โดยการเน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์จะเน้นที่การให้บุคคลมีการยอมรับในตนเองด้วยการมี self actualization หรือความต้องการของบุคคลที่จะใช้พลังสร้างสรรค์ของตนให้เต็มความสามารถ องค์การจะมีวิธีการพัฒนา

ลูกจ้างให้ยอมรับในตนเอง(self actualization process) โดยการสนับสนุนให้ลูกจ้างแต่ละคนวิเคราะห์ความต้องการของตนเองและรับผิดชอบต่อทิศทาง และขอบเขตการพัฒนาบุคคล (วิทยากร เชียงกุล, 2547:272)

การบริหารที่เน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์ จะดึงศักยภาพต่างๆของคนในองค์กรออกมาให้คนได้ใช้ศักยภาพของตนในการดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จ และได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือสังคม ซึ่งหากองค์กรเป็นองค์กรที่มีกระบวนการที่เข้าใจและคนในองค์กรรับรู้คุณค่าของตน ก็จะทำให้งานนั้นมีคุณภาพส่งผลดีต่องาน องค์กร และสังคม

4.2 ที่มาและพัฒนาการของแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์

การพัฒนามนุษย์ปรากฏขึ้นในศาสตร์ตะวันออกมาเป็นเวลานานแล้ว และในการบริหารมีการให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์โดยจะเห็นได้จาก การบริหารองค์การของญี่ปุ่น ที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์การเคารพความคิดซึ่งกันและกัน และการเคารพผู้อาวุโสที่มีความสามารถจัดการ จะเห็นได้ว่าญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการบริหารองค์การอย่างมากหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง และการบริหารการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์อย่างลึกซึ้งนั้นยังไม่มีภาพที่เห็นชัดเจนแม้ว่าจะมีการวางแนวคิด “คุณค่าความเป็นมนุษย์” ในตำราทางการศึกษา การทบทวนที่มาของ “คุณค่าความเป็นมนุษย์” การจัดการศึกษาจึงต้องศึกษาพัฒนาการและที่มาที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาทางเลือกในสังคมไทย มนุษย์มีวิวัฒนาการมายาวนานในทฤษฎีวิวัฒนาการ(Evolution Theory) กล่าวว่าผู้ที่อ่อนแอกว่าจะถูกควบคุมด้วยผู้ที่แข็งแรงกว่า ซึ่งเป็นความเชื่อที่ยาวนานมาจนถึงปัจจุบันแต่ความจริงแล้วมนุษย์มีการพัฒนาตนพัฒนาจิตใจ และฝึกฝนทางจิตวิญญาณจนเป็นผู้ที่มีความละเอียดอ่อนได้ ทำงานและอยู่ร่วมกันแบบสมานฉันท์ได้ ไม่ต้องแบ่งสายลำดับชั้นความแข็งแรง และสายควบคุมบังคับบัญชา ซึ่งการที่จะพัฒนามนุษย์ให้ถึงขั้นนั้นต้องใช้ความพยายามอย่างสูงในการฝึกฝนทั้งตนเอง การแนะนำผู้อื่น และการปฏิบัติร่วมกันจนเป็นวิถีแห่งความสุขและเน้นความเป็นมนุษย์ (Soft side)

ประวัติการศึกษาองค์การมักจะอ้างอิงรูปแบบดั้งเดิม(Classical Model) ที่คิดขึ้นโดย Weber, Fayol, และ Taylor นักทฤษฎีตามสถานการณ์ (Contingency theorist)กลุ่ม Merton และ Braverman ได้วิพากษ์รูปแบบดั้งเดิม รวมทั้งนักทฤษฎีตามสถานการณ์คนอื่นๆเช่น Blau และ กลุ่ม Aston ได้สร้างรูปแบบของตนขึ้นมา การวิพากษ์เกี่ยวกับทฤษฎีดั้งเดิมเกิดจากสำนักการบริหารจัดการแบบมนุษยสัมพันธ์ ที่เห็นว่าองค์การเป็นเหมือนระบบมนุษย์และสังคม หรือเน้นระบบธรรมชาติสององค์การ จึงเริ่มมีการทดลองในยุค 1920s จนถึงต้นยุค 1930s ที่โรงงาน Hawthorn ผลการทดลองพบว่าการทำงานได้ผลผลิตที่มากขึ้นขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจ และความพึงพอใจในการทำงาน สำนักมนุษยสัมพันธ์(Human Relation School) พบว่าสภาพทางสังคมมีความสำคัญ การให้ความสำคัญกับส่วนน้อย กลุ่มไม่ เป็นทางการมีความแตกต่างกับ

กลุ่มที่เป็นทางการในองค์กร การความสุขของคนงานในกลุ่มทดลอง การลดความขัดแย้งระหว่างการจัดการกับลูกจ้าง การให้การนิเทศแนะนำปรีก ษาดูแลเหมือนเป็นครอบครัว ทำให้เพิ่มผลผลิตของการทำงาน (Handel,2003: 77-84)

ในทางปฏิบัติแนวคิดมนุษยสัมพันธ์(Human relations) มีการให้ลูกจ้างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ(Decision Making) กลุ่มของลูกจ้างจะพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นที่หลักๆในเวลาพัก หรือมีคำถามที่การบริหารจัดการได้ตัดสินใจไปแล้วมาถกเถียงกัน ผู้อำนวยการความสะอาดอาจจะนำการอภิปราย สำนักมนุษยสัมพันธ์ส่งเสริมให้นายจ้างมีการจัดการที่รู้แจ้ง (Enlightened Approach to management) เป็นนวัตกรรมหรือเทคนิคทางสังคมที่จะปรับเปลี่ยนลูกจ้างในระบบโรงงานมากกว่าเปลี่ยนการทำงานที่ดีกว่าในการสะท้อนความต้องการของมนุษย์ (Handel, 2003: 80)

ปลายยุค 1950s เกิดปรัชญาใหม่ในการปฏิรูปการทำงาน การจัดการที่เน้น มนุษย์ (humanistic management) มาแทนที่ทฤษฎีมุษยสัมพันธ์ดั้งเดิม ซึ่งทฤษฎีนี้พัฒนาโดยนักจิตวิทยาชื่อ อับราฮัม มาสโลว์ (1908-1970) ที่เน้นเรื่องแรงจูงใจ จิตวิทยามนุษย์นี้เป็นเรื่องของลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์(hierarchy of human needs) ที่กล่าวว่ามนุษย์มีความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นลำดับขั้นคือ ความต้องการด้านร่างกายและความปลอดภัย ถ้าความต้องการขั้นแรกไม่ได้รับการตอบสนองก็ไม่สามารถที่จะพัฒนาขั้นที่สูงขึ้นต่อไปได้ ซึ่งขั้นที่สูงขึ้นต่อมาคือ การได้รับความรักและการยอมรับในสังคม การมีเกียรติยศชื่อเสียง และการเคารพนับถือตนเองหรือความต้องการของตนได้รับการเติมเต็ม มาสโลว์ไม่ได้ประยุกต์แนวคิดของเขาในการศึกษาองค์กร แต่ผู้ที่นำมาประยุกต์ใช้คือ Douglas McGregor(1906-1964) ศาสตราจารย์ด้านการจัดการที่สถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซต ใช้เป็นพื้นฐานของทฤษฎีการจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์หลังยุค 1960s โดยประยุกต์เข้ากับทฤษฎี X ที่ว่ามนุษย์ขี้เกียจต้องสั่งให้ทำงาน และทฤษฎี Y มนุษย์มีความสามารถที่จะทำงานด้วยตนเองได้และเห็นว่างานท้าทาย มีความภาคภูมิใจในการทำงานของตน ค้นหาจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานของตน และมีความสามารถในการรับผิดชอบและสร้างผลงานตามเป้าหมายขององค์กรได้ ผู้ทำงานต้องการการเคารพนับถือในตนเองนั่นหมายถึง คนที่ทำงานต้องการงานที่มีความหมายภายในและตนเองสนใจ มากกว่างานที่สะดวกสบายหรือได้รับรางวัลจากภายนอก (Handel,2003: 81) ซึ่งทฤษฎี Y เป็นทฤษฎีที่มีความเหมาะสมกับการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์มากที่สุด

การจัดการที่เน้นมนุษย์ (Humanistic management) แตกต่างจากมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) ซึ่งการจัดการที่เน้นมนุษย์ (Humanistic management) มีลักษณะ ดังนี้

- ไม่พึงพอใจต่อผลผลิตที่ต่ำและองค์กรที่อ่อนแอในสภาพการจัดการ
- ไม่ใช่เพราะพนักงานที่ไม่มีเหตุผลแต่ผู้จัดการและปรัชญาหลักขององค์กรแตกต่างจากความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์

-การออกแบบงานให้เป็นแบบความร่วมมือในการจัดการที่ไปสู่จุดประสงค์ที่ตรงกับโครงสร้างของงาน

-วิพากษ์การไม่ยึดติดต่อมนุษย์สัมพันธ์ และเน้นการสนองความต้องการของพนักงานมากกว่าการที่จะได้เพิ่มแต่เพียงผลผลิต

-การจัดการที่เน้นมนุษย์มีสิ่งที่ยุบรวมกันกับมนุษย์สัมพันธ์ ที่มองว่าความพึงพอใจในงานมีผลต่อผลผลิต ดังนั้นแบบการจัดการ ที่เน้นมนุษย์ (Softer management) เป็นสิ่งจำเป็นเช่นเดียวกับมนุษย์สัมพันธ์และยังเกิดคลื่นลูกใหม่ในการให้คำปรึกษาในการขยายแนวคิด

ข้อสมมุติฐานของการบริหารที่เน้นมนุษย์(Humanistic management) ได้รับการยอมรับหลังจากการปฏิบัติการในบริษัทเจนเนอรัลมอเตอร์ (General Motors) ในโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา ต้นยุค1970s ในสวีเดนบริษัทวอลโว่ปรับโครงสร้างใหม่อย่างถึงรากถึงโคนและให้ประชาธิปไตยในโรงงานและลดที่ปรึกษาและกลุ่มคนมุ่งไปยังความสนใจของทีมที่กำหนดทิศทางของตนเองในการทำงานในการสร้างรถยนต์

ต้นยุค 1980s ญี่ปุ่นเข้ามามีบทบาทในการควบคุมคุณภาพ และกลุ่มแก้ไขปัญหาคลายกับนโยบายพนักงานกัลยาณมิตร(worker-friendly policies) ลดสถานะภาพที่แตกต่างกันระหว่างการจัดการ แรงงาน เงินเดือนสูง และไม่มีการให้ออกจากงาน ญี่ปุ่นดูแลพนักงาน (Blue-collar) เหมือนกันคนทุกคนในองค์กร (whole people) เช่นเดียวกับการดูแลพนักงานระดับสูง (white-collar) ทั้ง ๆ ที่ระบบการทำงานของญี่ปุ่นก็ยังมีสายบังคับบัญชาและระบบราชการมากกว่าของวอลโว่(Handel,2003:83) การทำงานแบบญี่ปุ่นเหมือนจะให้ความสำคัญกับการจัดการที่เน้นมนุษย์ แต่ก็ไม่ได้อธิบายกิจกรรมที่เป็นทางปรับปรุงคุณภาพชีวิตการทำงานหรือเพิ่มความพอใจให้กับพนักงานเพียงแต่เป็นการปรับปรุงผลผลิตและคุณภาพผ่าน “ทีมงานที่มีความสามารถ”(high performance work team) การจัดการที่เน้นมนุษย์มีหลายแบบที่ต้องพิจารณาในตัวเช่นเดียวกับมนุษย์สัมพันธ์ มีความขัดแย้งปกติจำนวนหนึ่งระหว่างการจัดการและพนักงานที่มองว่าพนักงานต้องการเติมเต็มให้กับตนเองจากการทำงานมากกว่าการให้ค่าจ้างสูง และค้นหาความกลมกลืนที่ตนสนใจในการทำตามเป้าหมายของการจัดการ เป็นที่แน่ชัดว่ามนุษย์สัมพันธ์ (human relations) การจัดการที่เน้นมนุษย์(humanistic management) และการจัดการที่เน้นมนุษย์ในปัจจุบันได้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาที่มีการถกเถียงกัน นักวิจัยโต้แย้งการปฏิบัติที่แท้จริงและเต็มไปด้วยความหมาย ที่จะนำไปจัดการและควบคุมในบางระดับที่ลึกซึ้งมากกว่าการปฏิบัติที่ทำมาแต่ก่อน วงจรในอดีตของ “Hard-headed” แนวคิดการจัดการด้วยเหตุผล กับทางเลือกที่สลับกับ “ความเป็นมนุษย์” หรือ “softer” เป็นวิธีการที่เน้นมนุษย์(human focused methods) (Barley and Kunda, 1992: ออนไลน์) กรณีศึกษาจึงควรเป็นการมีส่วนร่วมและการควบคุมคุณภาพที่เน้นเหตุผลและธรรมชาติของการบริหารจัดการที่มีต่อพนักงานและองค์กร หากเป็น

การจัดการศึกษาก็หมายถึงครู บุคลากร ผู้บริหาร ผู้ที่เกี่ยวข้อง และโรงเรียนหรือสถานศึกษา
 นั้นเองที่ต้องดำเนินการจนบรรลุเป้าหมาย

4.3 การบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์

ในองค์การมีการบริหารงานด้านบุคคลที่เรียกว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Management: HRM) หากมองมนุษย์เป็นเพียงทรัพยากรในการนำมาเป็นวัตถุดิบในการดำเนินการ คุณค่าของมนุษย์จะถูกให้ความสำคัญน้อยลง ซึ่งที่ผ่านมามีการบริหารที่ไม่เน้นความเป็นมนุษย์(Hard side Management)แม้จะได้ผลงานมากมายแต่คนอาจขาดความสุขและศักยภาพที่มีอยู่ไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างเต็มที่ ในยุคของทฤษฎีทางการบริหารที่คิดค้นโดย McGregor(1960) ได้แบ่งการบริหารคนเป็น 2 แบบคือ แบบ X และ แบบ Y จากฐานทฤษฎีของ Maslow(1954) และ Herzberg(1966) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เน้นการพัฒนาคนนำมาใช้ในการจัดการองค์การให้คุณค่ากับมนุษย์ และให้มนุษย์ได้ค้นพบศักยภาพตนเองในการทำงาน ทำให้มีผู้ให้ความสำคัญกับมนุษย์มากขึ้นในการทำงาน มีการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์(Soft side management) ที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์โดยตรง การบริหารในองค์การตามปกติทั่วไปเน้นการบริหารคนที่เป็นทรัพยากร ดังนั้นการบริหารคนจึงมี 2 แบบที่บริหารแบบตรงกันข้ามกันคือ แบบที่เน้นความเป็นมนุษย์(Soft side management หรือ Soft HRM) และแบบที่ไม่เน้นความเป็นมนุษย์ (Hard side Management หรือ Hard HRM)(Legge,1995 อ้างถึงใน Gill,1999) การบริหารทรัพยากรที่ไม่เน้นความเป็นมนุษย์(Hard HRM) มุ่งเน้นไปที่ “ทรัพยากร” ในการบริหารบุคคล และ Legge (1995) กล่าวว่า เป็น เครื่องมือเชิงอรรถประโยชน์ (Utilitarian Instrumentalism) รูปแบบที่ไม่เน้นความเป็นมนุษย์(Hard model) จะเน้นที่ความสำคัญแบบปิดตายในนโยบายทรัพยากรมนุษย์ ระบบและกิจกรรมที่มีในกลยุทธ์ธุรกิจ การมองทรัพยากรมนุษย์นี้เป็นกลไกของผลผลิตจำนวนมาก เป็นการใช้ทรัพยากรในการทำธุรกิจมากกว่าที่จะเห็นความสามารถในทรัพยากรที่จะทำให้เกิดผลผลิตที่ทำให้เกิดความมั่งคั่ง มนุษย์จะถูกมองว่าเป็นผู้ที่ต้องรับเข้าทำงานต้องจัดหาจัดจ้างในจำนวนและทักษะความสามารถตามราคาค่าจ้างที่เหมาะสมมากกว่าพลังความคิดสร้างสรรค์ที่มี(Legge,1995:66-67 อ้างถึงใน Gill,1999: 6) การบริหารที่ไม่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นการคำนวณและคิดแบบแข็งเช่นเดียวกับการจัดการสาขาอื่น ๆ การสื่อสารจะเป็นภาษาที่แข็งในเชิงธุรกิจและผลทางเศรษฐกิจที่เน้นจำนวนและปริมาณ การคำนวณและความคาดหวังตามกลยุทธ์ธุรกิจจัดการโดยคนกลุ่มหนึ่ง (Headcount) ที่เห็นมนุษย์เป็นคุณค่าทางการบัญชี (Storey,1987) การจัดการที่ไม่เน้นมนุษย์เกี่ยวข้องกับจัดการเชิงวิทยาศาสตร์(scientific management) ที่ลดคนให้เป็นผู้ซื้อฟังกที่ไม่ต้องใส่ใจแต่จะชื่นชม เมื่อคนแสดงทักษะหรือสร้างผลงานที่เป็นที่ต้องการสำหรับองค์การเท่านั้น (Legge,1995; Vaughan,1994; Storey,1987; Drucker et al,1986; Keenoy,1990 อ้างถึงใน

Gill,1999: 7) หรือเป็นการสั่งการนั่นเอง ในทางตรงกันข้ามการ บริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ (Soft HRM) เน้นที่ “มนุษย์” จะเกี่ยวข้องกับสำนักมนุษยสัมพันธ์ของเฮอส์เบิร์กและแมคเกรเกอร์ (Human relations school of Herzberg and Magregor) ซึ่ง Legge กล่าวถึงเรื่อง “การพัฒนาคน” (Developmental Humanism) เน้นการปฏิบัติต่อลูกจ้างเหมือนเป็นสิ่งที่มีความค่า และสร้างประโยชน์จากความคิดเห็นร่วมกัน มีการปรับตัวและสร้างทักษะความชำนาญและให้แสดงออกมา ลูกจ้างจะมีความกระตือรือร้นมากกว่าการเชื่อฟังทำตามคำสั่ง เป็นการป้อนเข้าไปในกระบวนการของการผลิต ความสามารถที่จะพัฒนาให้คุณค่ากับความไว้วางใจและการร่วมมือที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม (Legge, 1995 อ้างถึงใน Gill, 1999: 7) การเน้นความเป็นมนุษย์ (Soft version) เป็นวิธีการในการปลดปล่อยการเป็นทรัพยากรมนุษย์โดยเพิ่มข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มของลูกจ้าง การมีส่วนร่วม และการเกี่ยวข้องในกิจกรรมต่างๆ ข้อตกลงของกลุ่ม ลูกจ้างจะเห็นพร้อมกับความคาดหวังที่มีประสิทธิผลที่ตามมาเหมือนกับข้อสรุปของ Walton(1985 อ้างถึงใน Gill,1999:7) แนะนำรูปแบบที่สมมุติว่าข้อตกลงร่วมกันของลูกจ้างมีน้อยและถูกออกแบบเพื่อสร้างสิ่งอ้างอิง ถ้าไม่มีจุดยืนที่แสดงให้เห็นได้จะไม่เห็นความเชื่อมโยงกับมาตรฐานของความเป็นเลิศที่จัดขึ้นมาโดยคู่แข่งระดับโลก ทางเลือกของผู้จัดการมีทั้งกลยุทธ์ที่ขึ้นกับการควบคุมและกลยุทธ์ที่ขึ้นกับข้อตกลงร่วมกันแสดงถึงการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ที่มีการจัดเตรียมนโยบาย วิธีดำเนินการที่แตกต่างระหว่างรูปแบบการไม่เน้นมนุษย์(Hard) และการเน้นมนุษย์(Soft) เป็นทางเลือกที่แตกต่างเฉียบคมจนเป็นจุดเน้น ขณะที่การจัดทรัพยากรบุคคลแบบไม่เน้นมนุษย์(Hard) และแบบเน้นมนุษย์(Soft) ให้น้ำหนักในการเชื่อมโยงกลยุทธ์และความสำคัญของคน ให้ความหมายต่างกันในการสร้างองค์ประกอบและข้อสันนิษฐานในธรรมชาติของมนุษย์อย่างมีน้ำหนัก สองข้างนี้ตามมุมมองของ McGregor ในกลยุทธ์การจัดการควบคุมตามทฤษฎี X และทฤษฎี Y ทฤษฎีการจัดการแบบตะวันตกบรรยายมุมมอง 2 มุมเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์สมัยใหม่ที่มีของเขตของกฎและต้องดำเนินงานในการแลกเปลี่ยนคุณค่า ขณะที่ขอบเขตการตีความ มตนเองของมนุษย์สร้างองค์การแห่งความเป็นจริงและโครงสร้างเอง(มากกว่าที่จะตอบสนองโครงสร้างที่มีอยู่) ในการแลกเปลี่ยนความหมายต่างๆ (Noon 1994 อ้างถึงใน Gill,1999: 7) การบริหารทรัพยากรมนุษย์(Human resource management: HRM) เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นหน้าที่สำคัญสำหรับความสำเร็จขององค์การ การบริหารคนแบบ Hard HRM จำแนกเป็นการทำหน้าที่พื้นฐานและการบริหารแบบ Soft HRM เป็นการทำหน้าที่ที่ก้าวหน้า ซึ่งการบริหารแบบแข็งหรือการบริหารที่ไม่เน้นความเป็นมนุษย์ (Hard HRM) มีลักษณะของการบริหารจัดการที่ใช้คนเป็นเครื่องจักรป้อนเข้าไปในกระบวนการดำเนินการ เน้นการทำงานให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ คนถูกมองว่าเป็นทรัพยากรที่ต้องรอคำสั่งและพร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา และคนเป็นเพียงกลไกหลังจากการวางแผนบุคคลเพื่อให้ทำหน้าที่ผลิต ส่วนการบริหารแบบนุ่มนวลหรือเน้นความเป็นมนุษย์(Soft HRM)หรือการพัฒนาความเป็นมนุษย์(Development humanism) ให้ความไว้วางใจ สร้างกระบวนการให้เกิดการ

ร่วมมือด้วยตนเอง พัฒนาทักษะและความหลากหลายที่เป็นทางเลือกของลูกจ้าง จัดให้มีข้อตกลงร่วมกันและการมีส่วนร่วม (<http://wiki.answer.com>,2011:ออนไลน์)

Gill(1999)ให้คำจำกัดความการบริหารที่เน้นและไม่เน้นความเป็นมนุษย์ดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงลักษณะเด่นและคำจำกัดความของการบริหารทรัพยากรมนุษย์

แนวคิดการบริหาร	ลักษณะเด่น	คำจำกัดความ
การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ Soft HRM	การพัฒนามนุษย์ Developmental Humanism	เน้นความสำคัญบูรณาการกับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วัตถุประสงค์ทางธุรกิจ เน้นการมีคุณค่าของพนักงานและหาศักยภาพสิ่งที่เป็นประโยชน์ ผ่านข้อตกลงร่วมกัน การปรับตัว และทักษะที่มีอยู่ในตัวที่แสดงออกมา พนักงานจะกระตือรือร้นมากกว่ารับคำสั่งในกระบวนการผลิต มีความสามารถในการพัฒนาตน มีคุณค่าและความไว้วางใจ มีการร่วมมือที่จะทำให้สำเร็จด้วยการมีส่วนร่วม มีการสื่อสารที่แสดงข้อตกลงร่วมกัน มีแรงจูงใจและความเป็นผู้นำ เน้นที่ "มนุษย์" ในการบริหารจัดการ (Legge,1995)
การบริหารที่ไม่เน้นความเป็นมนุษย์ Hard HRM	เครื่องมืออรรถประโยชน์ Utilitarian Instrumentalism	เน้นการให้ความสำคัญบูรณาการแบบปิดของนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ระบบและกิจกรรมที่เป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจ มนุษย์เป็นปัจจัยหลักในการผลิต ใช้ในทางธุรกิจมากกว่าจะเป็นมีศักยภาพในการเป็นปัจจัยเพิ่มผลผลิต มนุษย์ถูกมองว่าเป็นผู้ต้องรับคำสั่ง เป็นสิ่งที่จัดหา จ้างมาตามจำนวนที่เหมาะสมกับทักษะ มากกว่าจะถูกจ้างมาด้วยพลังสร้างสรรค์ที่มีในตัว จึงเน้นการเป็น"ทรัพยากร" ในการบริหารจัดการ(Legge,1995)

ที่มา : Truss et al. (1997, อ้างถึงใน Gill, 1999:14)

และ Gill (1999) ยังได้ศึกษาการวัดการปฏิบัติการของพนักงานในองค์กร ดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงการวัดการปฏิบัติการในรายงานประจำปีและการทำงานของพนักงาน

เห็นความเป็นมนุษย์ Soft HRM

ไม่เห็นความเป็นมนุษย์ Hard HRM

รายงานประจำปี

การสำรวจพนักงาน

<p>การอำนวยความสะดวกสร้างคุณค่าของการปฏิบัติเพื่อสร้าง(Direct references to values of and practices to encourage):</p> <ul style="list-style-type: none"> พนักงานที่มีคุณค่าความเป็นมนุษย์และค้นหาศักยภาพในการแข่งขันที่เป็นประโยชน์ พนักงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วม มีการสื่อสาร เพื่อนำมาซึ่งข้อตกลงร่วมกัน การฝึกอบรมและการพัฒนาเพื่อนำมาซึ่งความต้องการของปัจเจกบุคคลและองค์กรเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ 	<p>การอำนวยความสะดวกสร้างคุณค่าของการปฏิบัติเพื่อสร้าง(Direct references to values of and practices to encourage):</p> <ul style="list-style-type: none"> บูรณาการแบบปิด เน้นคนเป็นทรัพยากรในกลยุทธ์ธุรกิจ พนักงานเป็นต้นทุน มีมูลค่า พนักงานเป็นปัจจัยในกระบวนการผลิต
<p>การกระทำที่สนับสนุน (Actions which promote):</p> <ul style="list-style-type: none"> พนักงานมีคุณค่าความเป็นมนุษย์และค้นหาศักยภาพในการแข่งขันที่เป็นประโยชน์ พนักงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วม มีการสื่อสาร เพื่อนำมาซึ่งข้อตกลงร่วมกัน การฝึกอบรมและการพัฒนาเพื่อนำมาซึ่งความต้องการของปัจเจกบุคคลและองค์กรเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ 	<p>การกระทำที่สนับสนุน (Actions which promote):</p> <ul style="list-style-type: none"> บูรณาการแบบปิด เน้นคนเป็นทรัพยากรในกลยุทธ์ธุรกิจ พนักงานเป็นต้นทุน มีมูลค่า พนักงานเป็นปัจจัยในกระบวนการผลิต

ที่มา: Gill (1999:16)

การวัดการปฏิบัติการรายงานประจำปี และการทำงานของพนักงาน ในการบริหารในองค์กรแบบที่เน้นความเป็นมนุษย์จะสร้างระบบการเห็นคุณค่าของมนุษย์ พนักงานจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงานต่างๆขององค์กร และมีการตกลงหรือตัดสินใจร่วมกัน มีการ

ฝึกอบรมและพัฒนาคนด้วยแนวคิดการสร้างคุณค่า ส่วนการบริหารแบบที่ไม่เห็นความเป็นมนุษย์จะมีนโยบายส่งเสริมทางธุรกิจโดยใช้คนเป็นทรัพยากร และคนคือต้นทุนที่ต้องใช้ให้คุ้มค่า คนเป็นเพียงปัจจัยการผลิตเป็นเครื่องจักรเพราะไม่มีการมีส่วนร่วม ไม่มีการสร้างคุณค่าในตนเองเพื่อใช้พัฒนาองค์กรเพราะดำเนินตามกรอบนโยบายขององค์กร

ตารางที่ 11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการทำงานและผลที่ได้จากกระบวนการ

หลักการบริหาร	แนวทางการทำงาน/จุดเน้น	ผล
การบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์-การพัฒนาคนมนุษย์ Soft HRM – Developmental Humanism		
พนักงานมีคุณค่าความเป็นมนุษย์ เป็นของมีค่า และมีความสามารถในการแข่งขัน	การทำงานและครอบครัวเป็นเสมือนสิ่งเดียวกัน	วัดได้จากองค์การที่เห็นความเป็นมนุษย์ โดยเชื่อว่าทุกคนเป็นครอบครัวเดียวกัน เท่าเทียมทางเพศและความต้องการด้านคุณค่าได้รับการตอบสนอง มีสุขภาพจิตที่ดี มีความสุข
พนักงานเข้ามาเกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมและการสื่อสารเพื่อนำมาซึ่งข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินขององค์กร	ผู้ทำงานทำงานโดยอัตโนมัติ พนักงานเกี่ยวข้องเสมอ มีการตัดสินใจ มีกลยุทธ์การสื่อสาร มีวิธีดำเนินการเกี่ยวกับความคับข้องใจ หรือร้องทุกข์ได้ องค์กรเน้นการเปลี่ยนแปลง การร่วมกันเป็นเจ้าของ	กระตุ้นและปล่อยให้พนักงานเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วม และสื่อสารในการที่จะค้นหาข้อตกลงร่วมกัน
การฝึกอบรมและพัฒนาเพื่อให้เกิดความต้องการของแต่ละปัจเจกบุคคลและองค์กร	การฝึกอบรม	การเชื่อมต่อที่แท้จริงระหว่างคุณค่ามนุษย์และการทำงานที่ได้ผล
การบริหารที่ไม่เห็นความเป็นมนุษย์-เครื่องมืออรรถประโยชน์ Hard HRM - Utilitarian Instrumentalism		
บูรณาการแบบปิดเรื่องมนุษย์ เป็นทรัพยากรกับกลยุทธ์ทางธุรกิจ	ไม่สนใจและไม่ลดขนาดการจ้างพนักงาน	วัดได้จากพนักงานถูกปฏิบัติเป็นทรัพยากร เป็นตัวบ่อนที่สามารถทิ้งได้ในวงจรธุรกิจ มีการยึดหยุ่นในทางจำนวนตัวเลขของผลที่ได้อาจจะทำลายข้อตกลงร่วมกันของพนักงาน(Blyton and Turnbull, 1994)
พนักงานเป็นต้นทุน มีมูลค่า	จำนวนการทำงาน การทำงานที่มีมั่นคง	เมื่อพนักงานเป็นต้นทุนจึงมีการเพิ่มชั่วโมงการทำงานหรือเน้นผลที่ได้โดยใช้ต้นทุนต่ำ หมายถึงคนต้องทำงานหนัก เพื่อผลผลิต
พนักงานเป็นปัจจัยของกระบวนการผลิต	การทำงานเกี่ยวข้องกับการจัดการจ้างคน	เมื่อพนักงานเป็นปัจจัยในกระบวนการผลิต จะถูกจัดการเพื่อการนำเข้าในกระบวนการผลิตอื่นๆ ผลจากการทำงานถูกจัดการ ความสัมพันธ์ในการจ้างงานขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบการจ่ายเงินรางวัลนอกเหนือข้อตกลงร่วมกันของพนักงาน (Blyton and Turnbull, 1994)
ตัวชี้วัดความสัมพันธ์ของพนักงาน	ความสัมพันธ์ของสถานที่ทำงาน การดำเนินงานขององค์กร การลาออก ความพึงพอใจ และความเครียด ผลผลิต	ตัวชี้วัดความสัมพันธ์ของพนักงานเป็นการประเมินค่าสถานภาพปัจจุบัน

ที่มา: Gill (1999:17)

สรุปจากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ซึ่งหากใช้คำว่าบริหารทรัพยากรมนุษย์ จะมีความหมายที่นำมนุษย์มาเป็นปัจจัยนำเข้าในการดำเนินกระบวนการทางธุรกิจให้ได้ผลตอบแทนที่มากที่สุด โดยไม่มีความยึดหยุ่นหรือใส่ใจต่อความรู้สึกนึกคิดหรือศักยภาพที่มีอยู่ในมนุษย์ แต่การบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์จะให้ความสำคัญกับมนุษย์ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การนำเข้า การผ่านกระบวนการทำงาน ตลอดจนผลที่ได้ มนุษย์จะได้รับการปฏิบัติจนถึงเอาความสามารถของตนออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและผลในการทำงาน

4.4 ความหมายของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงความหมายการบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยทางการบริหารการศึกษา

หลักการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์(Soft Side Management) หรือการเป็นมนุษย์(Humanized) หมายถึงการบริหารที่เน้นด้านอารมณ์ความละเอียดอ่อนของมนุษย์ ซึ่งเป็นแนวคิดวิชาผสมมานุษยวิทยา และการบริหารด้านนุ่มนวล(soft side) เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่เป็นขีดความสามารถหลัก (key competency) ของผู้นำ (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2553:10) การบริหารคนพนักงานในองค์กรหรือสมาชิกในชุมชนเป็นเรื่องที่ต้องมองสองด้านคือ ด้านระบบหรือด้านแข็ง(hard side) และด้านจิตใจหรือด้านอ่อน(soft side) ควบคู่กันไป

การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์(Soft side management) เป็นศาสตร์ทางด้านจิตใจ เน้นเทคนิค กลยุทธ์ อูบาย ยุทธศาสตร์ในการ”ปรับสันดานคน” ทั้งผู้บริหาร ครู และผู้เรียน เป็นการตัดสินใจให้เป็นคนปกติที่มีคุณลักษณะของความเก่ง ดี มีสุข รักในอาชีพของตน มีจิตใจที่จะทำเพื่อส่วนรวม ตระหนักเห็นถึงสภาวะโลกร้อนสะท้อนความวิบัติในจิตใจมนุษย์ที่ยังไม่ตระหนักถึงหายนะที่มาจากมือเรา ให้ คิดหยุดเพื่อให้โลกกลับมาฟื้นตัวและในการทำงานต้องให้รางวัลคนดีในองค์กรเช่น รางวัลที่เป็นสิ่งดี ความเป็นกัลยาณมิตร เข้าถึงใจของพนักงาน สร้างจิตอาสาเพื่อองค์กรและจิตสาธารณะแก่สังคม นอกจากนี้ยังให้ตระหนักถึงผลที่ออกมา (output) จากการใช้ทรัพยากรและควรให้ผล(output)ต่อโลกมากเท่ากับที่เอามาใช้ ให้รู้จักการพัฒนาที่ยั่งยืนและพอเพียง ระบบโรงเรียนต้องทำให้คนมีจิตอาสา มีน้ำใจ ไม่แก่งแย่งชิงดีกัน ให้มีการฝึกอบรมเรื่องโลกและสังคม รวมทั้งการเข้าถึงจิตใจ(วรภัทร์ ภูเจริญ , 2552: 131) ให้แผ่ขยายกว้างออกไปเป็นประโยชน์ต่อสรรพสิ่ง

หลักการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์(Soft side management: SSM) หมายถึง การบริหารจัดการเรื่องจิตใจของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร ไม่ว่าจะพนักงาน เจ้าหน้าที่ ลูกค้า ลูกจ้าง ผู้รับเหมา ฯลฯ และที่สำคัญรวมไปถึงชุมชน สังคม ประชาคมโลกด้วย โดยเน้นการพัฒนาคนแบบองค์รวม (Holistic/The whole) และยั่งยืน (oknation.net, 2010: ออนไลน์)

4.5 หลักและกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ (The Principle and Process of Soft side management)

ในกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จะมีความแตกต่างจากการบริหารแบบเดิม คือ เจ้านาย ผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชาจะเป็นพี่เลี้ยงหรือผู้ตาม เรียกว่า เป็นผู้อำนวยความสะดวก(facilitators) โดยมีพื้นฐานความเข้าใจในหลักทฤษฎี 3Ps คือ โลก(Planet) มนุษย์(People) และผลหรือกำไร(Profit) (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2553: 31) การจัดการศึกษาสมัยใหม่ใช้แนวทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในระบบและนอกระบบ เริ่มให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองมากขึ้น ศึกษาการควบคุมอารมณ์ เรียนในสิ่งที่ช่วยให้เด็กเป็นคนดี มีความสุข มีจิตอาสา และเป็นมนุษย์ที่ดีมากขึ้น

แนวคิดการบริหารที่จัดการที่ยั่งยืนยังกล่าวถึงหลัก 3Ps และนำมาอธิบายเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนในส่วนที่เกี่ยวกับมนุษย์นั้น การดำเนินกิจการใด ๆ ต้องการการบริหารจัดการที่เป็นธรรม(Equity)ด้วยการให้คน/มนุษย์(people) ชุมชน รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินการได้มีส่วนร่วม โลก(planet) หมายถึง การปฏิบัติที่ทำให้เกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและโลก กำไรหรือผลที่ได้(profit) เป็นการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันของทุกภาคส่วนหรือรักษาสมดุลหลัก 3 ประการนี้จะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมขององค์กร การบริหาร หรือการจัดการศึกษามุ่งเป้าหมายที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน (www.greeninnovation.com.au,2554: ออนไลน์) การบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์สามารถนำหลักองค์รวม 3 ส่วนนี้ มาดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน Wheatley(2010) ได้นำเสนอผู้นำและศาสตร์ใหม่ในการบริหาร(Leadership and the New sciences) ได้อธิบายเกี่ยวกับศาสตร์การเป็นผู้นำและการบริหารที่เน้นความสำคัญของโลก มนุษย์ และผลที่ได้ และเห็นว่ามนุษย์มีความกลัวมากกว่าที่จะสร้างคุณค่าให้แก่ตนในการทำงาน หากมนุษย์เห็นคุณค่าของตนก็จะสัมพันธ์กับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยแนวคิดของ Wheatley นั้นสอดคล้องกับ 3 bottom line หรือ triple bottom line ได้แก่ Profit Planet People โดยอธิบายว่าการดำเนินการใด ๆ ในองค์กรต้องมีผลหรือกำไร ที่มีส่วนดูแลโลก และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนามนุษย์ในระดับจิตวิญญาณ(www.oknation.net, 2010: ออนไลน์) Wheatley(1999:157) ยังได้กล่าวถึงระบบที่จัดการตนเองว่าให้บทเรียนที่ดีในเรื่องการทำงานของโลก ความยั่งยืนของความเป็นระเบียบท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นเรื่องใหม่มาก

วิธีการหนึ่งที่ข้อมูลใหม่ๆ ก่อให้เกิดการจัดการองค์กรของตนเองขึ้น ซึ่งพบได้ในองค์กรที่เปลี่ยนแปลงระบบงานเรียกว่า “ระบบแบบองค์รวม” (Holman and Devane 1999 อ้างถึงใน Wheatley, 1999: 179) ต้นแบบหนึ่งที่มีการใช้กันมากในปัจจุบัน คือ “มองหาคอนดอต” (Weisbord and Janoff 1995 อ้างถึงใน Wheatley, 1999: 179) ระบบแบบองค์รวมซึ่งในบางกรณีหมายถึง องค์รวมตามตัวอักษร และผ่านคนบางคนเท่านั้นที่อยู่ในห้อง ๆ หนึ่งและสามารถทำให้เกิดคอนดอต

ที่พึงประสงค์ขององค์กรได้ ผู้คนจากทุกส่วนขององค์กรรวมทั้ง “คนนอก” ซึ่งในความเป็นจริงแล้วมีความเชื่อมโยงใกล้ชิด มาทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวขององค์กร ค้นหาสถานการณ์ในปัจจุบันและความต้องการจากภายนอก เพื่อให้ข้อมูลที่ฝังอยู่ในเครือข่ายเซลล์ประสาทนั้นปรากฏออกมาไม่ว่าจะเป็นความคิดเห็น การแปลความหมาย หรือเรื่องราวที่อยู่ในตัวตนของคนทำงานร่วมกัน วิธีการนี้ทำให้เกิดข้อมูลในปริมาณมหาศาลและกระบวนการเหล่านี้เป็นวิธีธรรมชาติสร้างความเป็นระเบียบและความงดงามอันหลากหลายที่พึงพอใจ ข้อมูลเกิดขึ้นอย่างอิสระโดยระบบและป้อนกลับโดยตัวของมันเอง เพื่อการเติบโตและเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในองค์กร(Wheatley, 1999:180-181) การทำงานของทีมงานหรือองค์กรต้องอาศัยการเริ่มต้นอย่างมีสติว่าเราต้องการทำอะไรร่วมกันและจะอยู่ร่วมกันอย่างไร เมื่อเริ่มมีความชัดเจนผู้คนจะใช้เป็นสิ่งสะท้อนเพื่อแปลข้อมูลประสบการณ์ที่มี พวกเขาจะรู้ว่าทำอะไรและจะทำอย่างไร การตัดสินใจของแต่ละคนจะไม่เหมือนเดิมและพฤติกรรมก็ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเมื่อเวลาผ่านไปคำตอบของแต่ละคนจะถูกป้อนกลับเข้าสู่ระบบจนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เราควรสร้างความท้าทายให้องค์กร ด้วยการทำให้ผู้คนในทุกระดับและกิจกรรมทุกอย่างเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น รวมทั้งลดการควบคุมซึ่งสกัดกั้นการไหลของข้อมูล เราไม่ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบบริหารจัดการ มาเป็นผู้รักษาประตูเพื่อปิดกั้นหรือกำหนดข้อมูลที่ผู้คนควรรู้อีกต่อไป แต่เราควรทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมที่เกิดจากความมีอิสระภาพ ไว้วางใจให้ผู้คนรู้จักความหมายของข้อมูลเพราะพวกเขารู้จักหน้าที่ของตนเองรู้จักองค์กรและเป้าหมายของทีมงาน ผู้บริหารที่ดีไม่ควรสกัดกั้นหรือปิดบังข้อมูลเพราะจะทำให้คนดีไม่สามารถทำงานที่ดีได้(Wheatley, 1999:183)

กลยุทธ์เบื้องต้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงคือ ระบบต้องเรียนรู้เรื่องราวของตัวเองให้มากขึ้นจากการเรียนรู้ตนเองนั่นเอง ระบบต้องการกระบวนการเพื่อนำพาทั้งระบบเข้ามาหากันและกัน กระบวนการต่าง ๆ ที่มีอยู่หลากหลายจะทำงานได้นั้น จะเป็นกระบวนการที่อำนวยความสะดวกค้นพบตัวเองและสร้างสัมพันธ์แบบใหม่ และการที่จะช่วยให้ระบบมีความรู้เกี่ยวกับตนเองมากขึ้นต้องอาศัย 3 ประเด็น คือ 1) ผู้คนต้องสามารถเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์พื้นฐานขององค์กรหรือชุมชนว่า เราคือใคร เราอยากเป็นใคร เราจะอยู่ด้วยกันได้อย่างไร 2) ผู้คนต้องการเชื่อมโยงกับข้อมูลใหม่ เราต้องรู้อะไรอีก เราจะหาข้อมูลใหม่ได้จากที่ไหน 3) คนต้องก้าวข้ามสิ่งเดิมๆและสร้างความสัมพันธ์ใหม่กับผู้คนในที่ใดก็ได้ในระบบ มีใครอีกบ้างที่ต้องมาอยู่ที่นี้เพื่อการทำงานกับเรา เมื่อระบบศึกษามีทั้งสามมิติคือ อัตลักษณ์ ข้อมูล และความสัมพันธ์ ระบบจะเริ่มรู้จักตนเองมากขึ้น ระบบเริ่มเชื่อมโยงกับความจริงว่าตัวตนที่แท้จริงของเราคือใคร เชื่อมโยงกับสภาวะแวดล้อมของตัวเองและลูกค้าได้ดีขึ้น เชื่อมโยงกับผู้คนในทุกๆที่ในระบบได้ดีขึ้น ความเชื่อมโยงใหม่นี้ทำให้มีสมรรถภาพดีขึ้นและทำให้ระบบมีสุขภาพดีขึ้น เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในที่จัดการตนเอง เป็นเครื่องช่วยให้พนักงานเชื่อมโยงซึ่งกันและกันและใช้ความสามารถร่วมกัน ความสัมพันธ์ใหม่กับผู้รับบริการก็เช่นเดียวกันผู้ที่อยู่นอกระบบก็เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น(Wheatley, 1999:253-254)

Wheatley ได้เคยพูดคุยกับอาจารย์ในมหาวิทยาลัย และได้รับฟังว่าพวกเขามีแรงบันดาลใจที่ทำให้มาเป็นครูเพราะมีเป้าหมายอันยิ่งใหญ่คือ ต้องการทำสิ่งที่แตกต่างให้กับชีวิตของนักเรียนและสร้างปัญญาให้กับมนุษย์(Wheatley,1999:259) เราต้องปรับกระบวนการทัศนคติทางความคิด เราต้องมองหากระบวนการที่ไร้ตัวตนแทนที่จะมองหาสิ่งของอันก่อเกิดจากมัน ชีวิตคือกระบวนการของการก่อกำเนิด (Prigogine, 1998:10 อ้างถึงในWheatley,1999:264) เมื่อนักวิทยาศาสตร์มองเห็นเบื้องหลังของปรากฏการณ์ทางฟิสิกส์ หรือจ้องมองที่ระหว่างเซลล์หรือในอวกาศ พวกเขาเห็นสิ่งที่ผู้คนไม่สังเกตเห็นนั่นคือกระบวนการที่ก่อให้เกิดรูปแบบ งานที่คล้าย ๆ กันนี้เป็นที่ต้องการในองค์กรของเรา เราต้องมองให้ลึกถึงเบื้องหลังวัตถุหรือสิ่งของในองค์กรเพื่อที่จะทำงานกับกระบวนการที่ให้เกิดสิ่งต่าง ๆ เราจะดำเนินงานได้ดีขึ้นเมื่อถ้าเราใส่ใจให้มากขึ้นกับกระบวนการที่ก่อให้เกิดแผนงานและความตั้งใจ ให้มองแผนงาน มาตรฐานต่าง ๆ และแผนภูมิองค์กรว่าเป็นสิ่งที่เราทำสำเร็จและให้มองเป็นกระบวนการที่ทำให้กลุ่มมีความตั้งใจที่ชัดเจนรวมทั้งเชื่อมโยงกับคนกลุ่มใหม่และข้อมูลใหม่ได้เหนียวแน่นขึ้น ลดความยุ่งยากต่อวัตถุที่เราสร้างขึ้นให้น้อยลง ใส่ใจให้มากขึ้นกับกระบวนการที่เราสร้างมันขึ้นมา กระบวนการที่เข้มแข็งจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันจะรู้ตัวตนที่แท้ มีข้อมูลมากขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ความเข้มแข็งจะมีมากขึ้น และรู้ว่าควรจะทำอะไร เป็นการสร้างสรรค์องค์กรร่วมกันให้มีความยืดหยุ่น เกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่และทำงานในโลกแห่งกระบวนการนี้การเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมของเราคือ รางวัลตอบแทนเช่น การเป็นคนที่ยืดหยุ่นขึ้น เคารพความแตกต่างมากขึ้น ให้เกียรติซึ่งกันและกันมากกว่าเดิม เปิดกว้างมากขึ้น อดทนมากขึ้นและยอมรับอะไรได้มากขึ้น (Wheatley,1999:267) ความจริงของธรรมชาติและการทำงานร่วมกันทำให้นักวิทยาศาสตร์ต้องใส่ใจในเรื่องความสัมพันธ์ ทักษะเชิงระบบต้องเกี่ยวข้องกับพลวัตแห่งสัมพันธภาพ ความสัมพันธ์เป็นแกนของความคิดผู้นำดังจะเห็นได้จาก กฎของการจัดการที่กล่าวว่า “การจัดการคือการทำงานสำเร็จลุล่วงได้ด้วยผู้อื่น” สิ่งสำคัญคือ “งาน” ส่วนผู้อื่นเป็นสิ่งที่สนใจที่ต้องจัดการให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา ซึ่งความเป็นจริงเราคือมนุษย์ที่มีความต้องการและมีอัจฉริยภาพ ที่ผ่านมาระยะเวลาความซับซ้อนของ “ความเป็นมนุษย์” ไป ความล้มเหลวในการทำงานให้เกิดสัมฤทธิ์ผลและเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีเกิดจาก การละเลย “ปัจจัยความเป็นมนุษย์(Soft) (Wheatley,1999: 282) ที่มักถือเป็นเรื่องเล็กน้อยธรรมดาทำให้เกิดความล้มเหลว แผนภูมิองค์กรแบบใหม่ ๆ ถูกออกแบบมา มีการจัดฝึกอบรมใหม่แต่ก็ยังละเลยพลวัตขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เช่น ความต้องการ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความต้องการงานที่มีความหมาย ความต้องการอยากมีคุณภาพการมีส่วนร่วม และการได้รับคำขอบคุณเมื่อทำสำเร็จและความต้องการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อตนเอง ผู้นำที่ให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ต้องอาศัยการรับรู้แบบใหม่ที่ทำให้ความสำคัญและให้วิธีการที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของพนักงาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบใหม่กับเครือข่ายของพนักงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชน ผู้นำต้องก้าวออกมาเป็นผู้ช่วยเหลือและพนักงานยินดีให้การยอมรับ

และสนับสนุนให้พวกเขาขึ้นมาชี้นำพวกเราและผู้นำเข้ามาร่วมแบบอ่อนน้อมถ่อมตนอย่างเหมาะสม ความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งอยู่ระหว่างกิจกรรมของปัจเจกบุคคลกับองค์กรรวมทั้งองค์กรที่เกื้อหนุนในองค์กร (Wheatley, 1999: 285-288)

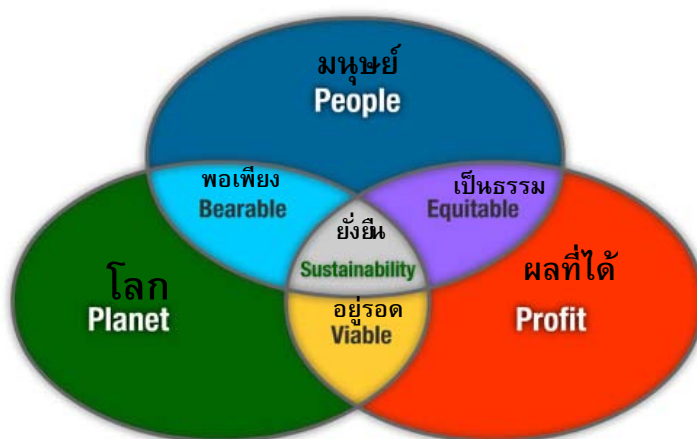
Wheatley (1996) ยังกล่าวถึงองค์กรที่ไม่มีแผน (unplanned organization: learning from nature's emergent creativity) ที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ว่าเป็นผู้ที่มีการจัดการองค์กรด้วยตนเอง (self-organizing) และมีความเชื่อมั่นว่าสิ่งที่สำคัญคือปัจเจกบุคคล เพราะองค์กรที่เราสร้างมีแนวโน้มโดยธรรมชาติที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยคนที่อยู่ในนั้น เราอาศัยอยู่บนโลกที่มีการจัดองค์กรเอง ชีวิตสามารถที่จะสร้างแบบและโครงสร้างและจัด องค์กร ตลอดเวลา ความจริงนี้ ส่งผลต่อความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของกระบวนการความสัมพันธ์ของ มนุษย์ในองค์กรธุรกิจและเห็นว่าองค์กรเป็นระบบสิ่งมีชีวิต หรือมีมนุษย์เป็นระบบชีวิตในนั้น และมนุษย์มีความฉลาดและมีศักยภาพเช่นเดียวกับที่เราอาศัยอยู่ในจักรวาลที่มีสิ่งมีชีวิตมีความ สร้างสรรค์ และมีการทดลองตลอดเวลาเพื่อค้นหาความเป็นไปได้รวมทั้งความซับซ้อนและความ หลากหลาย แนวคิดของ Wheatley นำมาเสนอในศาสตร์ของการบริหารใหม่ที่เชื่อมโยงกับการ บริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดของ Wheatley สอดคล้องกับ Triple Bottom line (TBL) ของ Jonh Elkington (1994) ที่กล่าวถึง มนุษย์ (people) โลก (planet) และผลกำไร (profit) หรือที่เขาเรียกว่า "ธุรกิจที่ยั่งยืน" (sustainable business accounting) เน้นคุณค่า (values) และเกณฑ์ในการวัด ความสำเร็จขององค์กรหรือสังคม เขาสร้างกรอบวัฒนธรรมของการรายงานในการรับผิดชอบ ต่อระบบนิเวศ (ecological) และการดำเนินการต่อสังคม (social performance) ด้วยการสนับสนุน ทางการเงินทางเลือกของมนุษย์ โลก และผลกำไร (people, planet, profit) มีแนวคิดดังนี้

'มนุษย์' (people) หรือ 'ทุนมนุษย์' (human capital) เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการทั้ง แร่งงานและชุมชนและผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีการส่งเสริมโครงสร้างสังคมด้วยการสร้าง ความอยู่ดีกินดี (well-being) แบบร่วมมือกัน บนฐานผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ยลงทุนร่วมกันทั้งด้าน การเงิน ความคิด และความยุติธรรม (fair) สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนทั้งด้านสุขภาพและ การศึกษา 'โลก' (planet) หรือทุนทางธรรมชาติ (natural capital) การปฏิบัติที่ทำให้สิ่งแวดล้อมมี ความยั่งยืน การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การบริโภคพลังงานอย่างระมัดระวังและการนำกลับมาใช้ใหม่ การใช้สารพิษสารเคมีให้น้อยที่สุดและทิ้งในที่ปลอดภัย การไม่ผลิตสิ่งที่เป็นอันตรายทำลายล้าง สิ่งแวดล้อมและมนุษย์ การไม่ใช้ทรัพยากรที่ใกล้หมดหรือใกล้สูญพันธุ์ มีการรายงานผลการ ปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน 'ผลกำไร' (profit) เป็นผลกำไรที่เป็นคุณค่าทางเศรษฐกิจที่องค์กร ต้องการให้เกิดซึ่งแตกต่างจากกำไรทั่วไป แต่เป็นผลกำไรที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในสังคมและ สภาพแวดล้อมและเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) ซึ่ง ผู้นำและผู้จัดการต้องพัฒนาให้เกิดเป็นจริยธรรมขององค์กรขึ้นมา (Carmichael J. and others,

2011: 307-309) การพัฒนาการบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์ จึงควรสร้างพฤติกรรมและจริยธรรมขององค์กรตามรูปแบบที่กล่าวมา เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนและสังคม รวมทั้งสภาพแวดล้อม การดำเนินกิจกรรมขององค์กรไม่ก่อให้เกิดอันตราย สารพิษ และการทำลายล้างในสังคมเกิดความยั่งยืนโดยมีมนุษย์เป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการ

ภาพที่ 4 แสดงการบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์โดยใช้หลัก 3Ps

ที่มา: http://www.greeninnovation.com.au/aboutGreenInnovation_sustainability.html

หลักการของ 3 Ps อธิบายได้ดังนี้

โลก (Planet) หมายถึง โลกที่เราอยู่ ส่วนรวมรวมไปถึงจักรวาลที่มีการดูแลรักษาให้ยั่งยืน และขึ้นกับโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ของมนุษย์ปัจจุบัน การทำงานขององค์กรต้องสร้างคุณค่าความตระหนักที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และการดำเนินกิจกรรมใดๆของมนุษย์บนโลกที่เราอาศัยต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลก และเกี่ยวข้องกับ “โลกทัศน์ (Paradigm) ที่ฟริตจอฟ คาพรากกล่าววาคือ กลุ่มของแนวความคิด ค่านิยม การรับรู้ และแนวปฏิบัติที่ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการมองความเป็นจริงและเป็นพื้นฐานให้การอยู่รอดของชุมชนเช่นเดียวกับโลกทัศน์ยุคอุตสาหกรรมตามแนวคิดของวิลลิส ฮาร์แมน ที่มีความคาดหวังให้มีความเจริญทางด้านวัตถุแบบไม่จำกัด พร้อมกับการบริโภคที่เพิ่มขึ้นจนเชื่อมั่นว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะแก้ไขปัญหาได้ทุกอย่างคนเป็นนายเหนือธรรมชาติ การมอง โลกแบบนี้นำไปสู่การแข่งขันและลัทธิปัจเจกบุคคล ทำให้เกิดการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เกิดการควบคุมเทคโนโลยีที่ไร้ผลจนขาดความสมดุลในการพัฒนาวัตถุและจิตใจ และ ลิน ไวก์ ยังกล่าวว่า “ถึงจะมีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้นเพียงไร ก็ไม่ได้ช่วยให้เราหลุดพ้นจากวิกฤตการณ์ด้านนิเวศวิทยาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน” (อ้างถึงในพระเทพโสภณ

(ประยูร มีฤกษ์), 2545: 9) จนกระทั่งเราจะพบศาสนาใหม่หรือหยาบยบศาสนาแท้มาคิดใหม่ โลกทัศน์ของชาวพุทธเป็นแบบองค์รวมคือ ปรโต โขมสะหรือการเรียนรู้จากผู้อื่น และโยนิโสมนสิการหรือการนำมาคิดโดยแยกกาย การจัด การศึกษาที่เน้นหลักสูตรเป็นหลักเป็นขบวนการอนุรักษนิยม ส่วนการจั ดการศึกษาที่เน้นกิจกรรมเป็นหลักเป็นขบวนการหัวก้าวหน้า โลกและวิฤตติด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดมลภาวะและการใช้ทรัพยากรมากจนเกินไป มนุษย์ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อธรรมชาติทั้งปวง โลกทัศน์ด้านนิเวศวิทยาและพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนให้มีทัศนคติเพื่อนร่วมโลกต่อธรรมชาติและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกันที่เป็นเชิงนิเวศวิทยา สิ่งทั้งปวงอาศัยกันและกันเกิดขึ้น(อิทัปปัจจยตา) เป็นสิ่งสนับสนุนให้มีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและสรรพสิ่งจะอยู่ได้โดยอาศัยกันและกัน จะอยู่แบบอิสระลำพังไม่ได้ดังนั้นการศึกษาที่ให้นักศึกษ้อยู่ร่วมกับธรรมชาติแบบกลมกลืนและสันติต้องพัฒนาคุณธรรมในใจ 3 ประการ คือ 1) ปัญญา เป็นความรู้ตามความเป็นจริงว่าทุกอย่างในโลกนี้อาศัยกันและกันเกิดขึ้น 2) สุทธิ เป็นความบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นภาวะที่ปราศจากความโลภที่เป็นตัวก่อให้เกิดมลภาวะทางด้านสิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป 3) ความกรุณา เป็นความเห็นอกเห็นใจ ที่มีต่อเหล่าสัตว์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ พระพุทธศาสนาจึงสอนให้นักมีกายกรรมที่เต็มเปี่ยมด้วยความเมตตา กรุณา มีใจกตัญญูต่อธรรมชาติทั้งมวล (พระเทพโสภณ(ประยูร มีฤกษ์), 2545: 91-93)

มนุษย์ (People) หมายถึง มนุษย์ที่อยู่ในกระบวนการบริหารมีการเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีการเชื่อมต่อการทำงาน ให้ความสำคัญได้อย่างเรียบร้อย มีการรวมกลุ่มทำงานเป็น ทีม การมีจิตอาสา มีความรักในการทำงานในองค์กร มีการสำรวจความต้องการของคนภายในและภายนอกองค์กรรวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง มีการสร้างวิสัยทัศน์ภารกิจที่ต้องทำ และมองเห็นเป้าหมายขององค์กรร่วมกัน มีความพึงพอใจในการดำเนินการหรือตระหนักในหน้าที่ของตนจนเกิดผล และมีการสื่อสารประสานสัมพันธ์กัน เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ร่วมกันเกื้อกูลต่อโลกส่วนรวม

Barrett (2006: 12-18) กล่าวถึงมนุษย์ในองค์กรว่ามีจิตสำนึกองค์กร 7 ระดับ ดังนี้

1. จิตสำนึกระดับความอยู่รอด
2. จิตสำนึกระดับสัมพันธภาพ
3. จิตสำนึกระดับการนับถือตนเอง
4. จิตสำนึกระดับการแปรเปลี่ยน
5. จิตสำนึกระดับองค์กร ความไว้วางใจ
6. จิตสำนึกระดับชุมชน พลเมืองดีของโลก สิ่งแวดล้อม สังคม
7. จิตสำนึกระดับสังคม มนุษยชาติ ดาวเคราะห์โลก การรับใช้สังคม สรรพชีวิต
ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

จิตสำนึกที่จะเป็นวัฒนธรรมเชิงบวกจะเกิดขึ้นไม่ได้เพราะ 1) บริษัทไม่กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและคุณค่าเอาไว้ 2) ฝ่ายบริหารจัดการทำถ้อยแถลงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และคุณค่าแต่ไม่ให้นักงาณร่วมรับรู้ 3) พนักงานไม่รู้สึกรว่าเป็นเจ้าของ ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือเข้าร่วมในกระบวนการจัดทำ องค์กรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ คุณค่า พนักงานรู้สึกเป็นเจ้าของแต่ไม่ได้บูรณาการเข้าไปในระบบระเบียบหรือวิธีการปฏิบัติงานขององค์กร วัฒนธรรมเชิงบวกจะอยู่ได้ ก็เมื่อคุณค่าและพฤติกรรมได้รับการบูรณาการเชิงโครงสร้างเข้าไปในระบบบริหารบุคคล โดยเฉพาะในกระบวนการประเมินผลบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน และนโยบายการว่าจ้างบนฐานของคุณค่าเป็นสิ่งจำเป็นในวัฒนธรรมเชิงบวก

Barrett (2006) ยังกล่าวว่า การสร้างกระบวนการบริหาร ผู้นำต้องมีการพัฒนาภาวะ 3 อย่าง คือ

1. การเป็นผู้อำนวยความสะดวก ไม่หวาดกลัว สนับสนุนประโยชน์องค์กรรวม มีความสมดุลทางกาย อารมณ์ จิตใจ และจิตวิญญาณ มีการกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ คุณค่าส่วนบุคคลให้เข้ากับแนวทางขององค์กร
2. การเป็นผู้ร่วมมือ สื่อสารและให้อำนาจผู้อื่น สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันขององค์กร สร้างความไว้วางใจ เปิดเผย เห็นอกเห็นใจ ร่วมมือ และสร้างสำนึกความเป็นทีมงาน และให้ข้อมูลย้อนกลับอยู่เสมออย่างสร้างสรรค์
3. การเป็นผู้รับใช้ มีภูมิปัญญา วิสัยทัศน์ สร้างสรรค์อนาคตที่ยั่งยืนเพื่อมนุษยชาติและโลก และต่อสู้กับวิกฤติโลก

ผลที่ได้ (Profit) หมายถึง ผลที่ได้หรือกำไรที่อาจมีไม่เพียงจำนวนผลผลิต ตัวเงิน หรือ วัตถุประสงค์ต่าง ๆ แต่รวมถึงการยอมรับคุณค่าของตนเอง การเคารพศักดิ์ศรีของตนเองและผู้อื่น การทำงานอย่างมีความสุข มีความภาคภูมิใจ เกิดโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ที่เข้าใจ มีความต้องการที่จะทำหน้าที่มนุษย์ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป จนส่งผลเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งโลก คนในชุมชน และสังคมเกิดความสงบสุขเกื้อกูลเอื้ออาทรกัน ผลที่ได้ควรสอดคล้องกับแนวทางที่สมดุลบนฐานของคุณค่าในการวัดผลงานที่ได้ทั้งผู้เรียน และคุณค่าจากการจัดการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ความอยู่รอด ด้านการดำเนินงาน ด้านการเงิน
2. พลานามัย ด้านประสิทธิภาพ ผลผลิตภาพและคุณภาพ
3. ความร่วมมือของผู้ให้บริการ ผู้รับบริการ
4. การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและพัฒนาตนเอง ด้านวิวัฒนาการ
5. วัฒนธรรมโรงเรียน ความเห็นพ้องต้องกันความเป็นหนึ่งเดียวกันของพนักงาน
6. การเกื้อกูลชุมชนท้องถิ่นและสังคม (Barret, 2006)

และผลที่ได้ขององค์กรหรือโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์ จะดำเนินงานด้วยจิตสำนึกในระดับสูง และยึดถือคุณค่าที่เกื้อหนุนความดีงามของส่วนรวม ค้นพบความสมดุลที่มีพลวัตระหว่างความต้องการอยู่รอดและการเติบโตขององค์กร ความต้องการเติมเต็มส่วนบุคคลของพนักงาน ความต้องการความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นและสังคม รวมถึงความต้องการความสำเร็จทางการเงิน (Barret, 2002:227-228)

ความพอเพียง (Bearable or Sufficiency) หมายถึง มนุษย์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของโลกและจักรวาลที่เราอยู่อาศัยแล้วเกิดการใช้ชีวิตที่มีความพอเพียง ทนอยู่และเข้ากับสภาพธรรมชาติที่แวดล้อมเป็นผลให้มนุษย์อยู่ได้อย่างเป็นสุข เกิดการทนอยู่ได้ในสภาพการณ์ต่างๆที่มีการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริม(supportable)กัน จนเกิดความยั่งยืน(sustainable)(oxford Dictionary Thesaurus&wordpower Guide: p.50) หรือทนอยู่กับมนุษย์เท่า ๆ กับทนอยู่กับสภาพธรรมชาติได้(www.projectsatworks.com) จัดการสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างพอเพียง

ความเป็นธรรม (Equitability) หมายถึง ผลที่ได้หรือผลจากการดำเนินกิจกรรมมีความสมดุลและเหมาะสม การปฏิบัติที่ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป การไม่แบ่งแยกปฏิบัติทางฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม สีผิว ทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามที่สมควรได้และยุติธรรม เกิดความเท่าเทียมกัน

การอยู่รอด (Viability or Survivals) หมายถึง กิจกรรมความสมดุลจากการที่มีการดูแลรักษาโลกและการทำงานในองค์กร ผลที่ได้คือก่อให้เกิดการอยู่รอดของมนุษย์ ชุมชน โลกและส่วนรวม มีการพัฒนามีความก้าวหน้า การผสมผสานเกื้อกูลและพึ่งพากัน การใช้ทรัพยากรแบบคุ้มค่าใช้ได้นาน การดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับโลกก็คำนึงถึงส่วนรวม ได้ผลกำไรมาก็แบ่งปันช่วยเหลือสังคมส่วนรวม เกิดสังคมที่ดำรงอยู่รอด

ความยั่งยืน (Sustainability) หมายถึง ด้านโลก มนุษย์ และผลที่ได้มีความสอดคล้อง ดำเนินการเศรษฐกิจที่พอเพียง สังคมอยู่รอด สิ่งแวดล้อมได้รับการดูแล เกิดโลกที่น่าอยู่ เกิดคุณค่ามนุษย์ที่ใช้ศักยภาพทางบวกของตน และผลที่ได้เป็นความสุขของทุกคนในองค์กร และความยั่งยืน(sustainable) มีอยู่โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อม(วิทยากร เชียงกูล ,2547: 297) รวมทั้งการที่มนุษย์มีจิตใจที่ดีมีคุณธรรมช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม ดูแลธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ทำให้เกิดสังคมและสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนนั่นคือ สังคมที่กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์เกิดขึ้นและดำเนินสืบต่อไปได้ภายในขีดจำกัดที่สภาพแวดล้อมกำหนดให้ เป็นความยั่งยืนที่บูรณาการ(integrated) หรือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) โดยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีดุลยภาพ (balanced) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543: 62)
 ทางการบริหารทั้งด้านธุรกิจและการจัดการศึกษามีการนำหลักการ 3 Ps มาประยุกต์ใน

กระบวนการบริหารเพื่อให้เกิดการผลิตแบบองค์รวม ก่อให้เกิดการ ดูแลรักษาโลกเพิ่มคุณค่า มนุษย์ได้ผลกำไรที่พึงพอใจสำหรับทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรมและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทางการ บริหารจัดการศึกษาได้นำมาใช้เป็นกระบวนการจัดการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการ ของมนุษย์ที่อยู่ในองค์การทางการศึกษา ในการทำงานที่จะเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนแนวคิดให้ ประสบผลสำเร็จในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้เชื่อมโยงและอำนวยความสะดวกใน กระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ด้วยแนวคิดและหลักการประยุกต์แนวคิดและปรัชญา ของโรงเรียนอย่างสมดุล

การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ตามที่ Corrigan (2011) สรุปหลักการของ Wheatley (2010) ไว้ 12 ประการ โดยกล่าวว่าหลักการนี้ช่วยให้ออกแบบสิ่งที่เราต้องการ และหลีกเลี่ยง แนวคิดที่จัดเตรียมมาแล้วตายตัวที่เน้นการจัดการที่เป็นรูปแบบเดียวในทุกสถานการณ์ และยัง นำไปใช้ในกลุ่มนักพัฒนาชุมชนที่ทำงานทางด้านจัดการศึกษา ด้านเด็กและการช่วยเหลือ บริการครอบครัวนำมาซึ่งความยุติธรรม(<http://chriscorrigan.com>, 2010: ออนไลน์) ซึ่งหลักการ 12 ประการนี้ ได้แก่

1. คนในองค์กรได้ส่งเสริมสิ่งที่ตนคิดขึ้น(people support what they create)
2. คนจะแสดงความรับผิดชอบสูงสุดเมื่อเกิดความใส่ใจดูแล (people act most responsibly when they care)
3. การสนทนาเป็นทางที่ทำให้มนุษย์นั้นมีความรู้สึกร่วมกัน มีการค้นพบสิ่งแลกเปลี่ยน ร่วมกันที่มีความหมายในการสนทนา(conversation is the way that humans have always thought together.In conversation we discover shared meaning)
4. เปลี่ยนการสนทนาเปลี่ยนบริบทนอกไปจากที่เป็นอยู่ให้เป็นการสนทนาจริง ๆ
5. ยอมรับภาวะผู้นำที่ใครๆก็เป็นได้
6. เน้นที่การทำงานถามคำถามเกี่ยวกับความเป็นไปได้ไม่ใช่ให้ถามว่ามีความ ผิดพลาดอะไรเกิดขึ้น
7. ภูมิปัญญาอยู่ในตัวเรา
8. ทุกๆอย่างมีการล้มเหลวในช่วงกลางแต่ในวงจรจะมีการเปลี่ยนแปลง
9. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นสิ่งที่ทำให้ฉลาดขึ้นในสิ่งที่เรากำลังทำ
10. งานที่มีความหมายเป็นพลังที่จูงใจมนุษย์
11. มนุษย์สามารถรับเอาสิ่งต่างๆได้เมื่อมีการเดินไปด้วยกันเป็นทีม
12. ความกรุณาการให้อภัยและความรักเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานในองค์กรหรือชุมชน

Carmichael, Collins, Emsell and Haydon(2011) กล่าวถึง soft skill for managers หรือทักษะความเป็นมนุษย์สำหรับผู้จัดการว่า มีความคาบเกี่ยวกันระหว่าง ังความเป็นผู้นำและ

การจัดการ(leadership and management) การศึกษาเรื่องผู้นำ (leadership) มักนำคำและวิธีการมาจากบริบททางการกีฬาและการทหารในขณะที่ ส่วนสาธารณะ ส่วนเอกชน และองค์กรไม่แสวงผลกำไรมิใช่คำว่า “ผู้จัดการ” (manager) องค์กรทั้งองค์กรแบบเมทริกซ์และองค์กรแบบมีสภาพบรรยากาศที่สิ้นไหลมีการปฏิบัติการที่ยืดหยุ่น ผู้จัดการแต่ละคนจึงต้องปฏิบัติการจัดการที่แตกต่างไปจากเดิมที่จะทำให้งานลุล่วงไปได้โดยบุคคลในองค์กร(Atkinson, 1984) และการบริหารและการนำคนรุ่นปี 2007 เพื่อให้เกิดมาตรฐานจะต้องให้ความสำคัญกับทักษะความเป็นมนุษย์(soft skills)ที่เป็นวิธีการสำคัญหนึ่ง และสะท้อนให้เห็นความคาดหวังของผู้นำที่จะทำให้องค์กรเป็นองค์กรชั้นนำ(Rayner and Adam-Smith,2009: 51 อ้างถึงใน Carmichael, 2011: 100) ทักษะผู้นำและการจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์(soft leadership and management skills) กลายเป็นสิ่งสำคัญมากขึ้นหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการจัดการเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองสนับสนุนให้ปัจเจกบุคคลทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและลดประเพณีการพึ่งแต่คำสั่งแบบดั้งเดิมในองค์กร(Carmichael, 2011: 100) กระบวนการที่ผู้จัดการได้รับทักษะความเป็นมนุษย์วิเคราะห์ได้จากงานของ Routledge and Carmichael (2007) และทักษะความเป็นมนุษย์ของบุคคลของ Porter and Stone (2003) และ Whetten, Carmeron, and Woods (2000)

Halfhill and Nielsen (2007:65) กล่าวถึง soft skills ในการจัดการศึกษาโดยระบุถึงการปฏิบัติระหว่างบุคคลต่อบุคคล และบุคคลต่อกลุ่มซึ่งประกอบด้วยการสื่อสาร การแก้ปัญหาความขัดแย้ง และความสามารถในการให้และรับข้อมูลย้อนกลับอย่าง ได้ผล หรือเป็นความฉลาดทางอารมณ์เน้นทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะนี้ส่งผลต่อผลที่ได้ของบุคคลและองค์กร โดยในการจัดการทางการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ มีการเสนอแนวคิดดังนี้

1. การรับรู้คุณค่าของความเป็นมนุษย์(Perceived value of soft skill) ทักษะความเป็นมนุษย์(Soft skills) เป็นสิ่งจำเป็นจะต้องติดต่อกับคนด้วยกัน หรือคนกับกลุ่ม ที่ทักษะของมนุษย์เช่น การติดต่อสื่อสาร แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ความสามารถในการให้และรับผลสะท้อนกลับอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งความฉลาดทางอารมณ์ (Goleman, 1995; Law,Wong and Song, 2004 อ้างถึงใน halfhill, 2007:65)
2. การติดต่อสัมพันธ์กันไว้(Making the connection) ถ้าเราเป็นนักการศึกษาที่ต้องถ่ายทอดทักษะความเป็นมนุษย์ต่อผู้อื่นในโรงเรียน/สถาบันการศึกษา มียุทธศาสตร์อะไรที่แสดงทักษะความเป็นมนุษย์ที่แสดงออกมาให้เป็นเป็นการปฏิบัติหรือจำนวนที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ที่ได้ในการดำเนินการจัดการศึกษาเช่น การปฏิบัติที่เกิดผลและมีประสิทธิผล กลยุทธ์ในการทำงาน เทคนิคของการทำงานที่ทำให้ผู้เรียน ผู้บริหาร บุคลากร เห็นได้ในการที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการบริหาร

3. การสาธิตการทำงานเป็นทีม(Teamwork as an example) การฝึกอบรมทักษะการทำงานเป็นทีมอย่างเป็นระบบขององค์การทางการศึกษา มีเหตุผลที่เพียงพอว่าทำไมการทำงานเป็นทีมถึงเหมาะสมในการเป็นตัวอย่างของการวัดทักษะความเป็นมนุษย์(soft skill) เช่น ในทางอุตสาหกรรมไม่สามารถละเลยต่อการเป็นทีม มีการทำงานเป็นทีมในจุดต่างๆที่ตนเป็นสมาชิก(Lawler,Mohrman,Cohen and Ledford, 1998; Nielsen, Sundstrom and Halfhill,2005 อ้างถึงใน Halfhill, 2007) มีหลักสูตรการสอนการทำงานเป็นทีมในวิชาชีพที่สำคัญเช่น ธุรกิจ วิศวกรรม รวมทั้งด้านการศึกษา

Steven and Campion (1994,อ้างถึงใน Halfhill,2007:66) กล่าวถึงการใช้กระบวนการทำงานเป็นทีมมีหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

1. การวางแผน และการประสานงาน
2. การตั้งวัตถุประสงค์/เป้าหมายและการปฏิบัติในการบริหารจัดการ
3. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
4. การสื่อสาร
5. การแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมหรือร่วมมือ

Halfhill and Nelson (2007:66) สรุปไว้ว่าความสามารถของบุคคลในข้างต้นพบว่าแต่ละบุคคลมีแนวโน้มในการทำนายประสิทธิภาพของทีม โดยเฉพาะความเห็นที่สามัคคีกันมีแนวโน้มสนับสนุนปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มให้ราบรื่น ความตระหนักในการช่วยเหลือในการทำงาน และการขยายออกของขยายความสามารถของกลุ่มในการได้สิ่งต่างๆจากภายนอกมาสู่กลุ่ม(Ancona and Caldwell,1992 อ้างถึงใน Halfhill,2007:67) แต่ละบุคคลมีผลต่อการทำหน้าที่ของกลุ่มและมีคุณค่าของมุมมองความแตกต่างระหว่างบุคคล เมื่อสมาชิกในทีมตระหนักว่าพฤติกรรมส่งผลลบต่อกลุ่ม ผู้นำจะต้องปรับสิ่งนั้นให้มีความเหมาะสมขึ้นเช่น สมาชิกที่ไม่เห็นด้วยในกลุ่มอาจจะไม่ถูกเลือกให้เป็นผู้อำนวยการความสะดวกในกลุ่มประชุม หรือผู้นำที่อาจจะมอบหมายงานให้สมาชิกน้อยลงตามสิ่งที่เขาตระหนักที่เป็นส่วนไม่สำคัญมากต่อผลลัพธ์ของกลุ่ม ซึ่งนำไปเป็นประโยชน์ต่อองค์การและการทำงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นทักษะความเป็นมนุษย์(Soft skills)

Marjanovic (2000: 45) กล่าวถึง human side หรือ soft side ในกระบวนการหรือระบบธุรกิจว่ามียุทธศาสตร์ที่นำมาใช้ คือ

1. หาความเห็นที่ชนะของพนักงานหรือประเมินความคิดเห็น และเข้าใจเหตุผลของแต่ละคนในการออกแบบกลยุทธ์ในการจัดการ

2. มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดต่อสื่อสารความรู้ความคิดของตน
3. มีการตัดสินใจร่วมกันโดยกลุ่ม
4. และมีการรายงานผลประสบการณ์ที่เป็นเชิงบวกและมีประสิทธิผล จนเกิดความพึงพอใจในโอกาสที่ได้มีส่วนร่วมในส่วนของกลุ่ม และพึงพอใจการให้กำลังใจของผู้จัดการในการจัดการที่ก่อให้เกิดความรู้ในปัญหาที่แท้จริงขององค์กร

ผู้เข้าร่วมในกระบวนการของ Marjanovic (2000:51) รายงานว่าในสภาพการดำเนินการทดลองมีความเครียดสูง แต่ดีมากเพราะในที่สุดมีกา รเชื่อมโยงให้แต่ละคนได้พูดอย่างเปิดใจเกี่ยวกับปัญหาโดยปราศจาก “การชี้นิ้ว” (pointing the fingure) ผู้เข้าร่วมมีการรายงานความสำคัญของ “จิตวิญญาณของกลุ่ม” (team-spirit) ที่เกิดขึ้นในองค์กรในท้ายที่สุด ผู้จัดการและสมาชิกอาวุโสมีการรายงานวัตถุประสงค์ และความสำ เร็จของการดำเนินกิจกรรม และเกิด “ความชัดเจน” (clear the air) ในองค์กร

Fredriksson(2010: ออนไลน์) กล่าวว่า การรวบรวมข้อมูลและกระบวนการในการได้ ข้อมูลแบบละเอียดอ่อน(soft information) จะอยู่ในระดับบุคคล(personal level) และธรรมชาติของข้อมูลด้านที่ละเอียดอ่อนยากในการที่จะสื่อต่อคนภายนอกเพราะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถนับเป็นตัวเลขได้ในการป้อนเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ จึงต้องมีการทำให้เห็นในเชิงจำนวนขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในองค์กร

การพัฒนากระบวนการบริหารองค์กร ที่ได้ให้ความสำคัญกับควา มเป็นมนุษย์ในการทำงานให้บรรลุผล ซึ่งจากการศึกษาทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติที่ผ่านมา การจัดการที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ยุคแรกๆของการจัดการจะใช้คำว่า Human Relations และการจัดการที่เน้นมนุษย์จะใช้คำว่า Humanistic management และปัจจุบันมักใช้คำว่า Human side ,Human Value,Human skill, Soft management, soft side, softer side และ soft side management มีความหมายโดยรวม คือ การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ และให้คุณค่าของมนุษย์ในการดำเนินการทำงานในองค์กรให้บรรลุผล การมีมนุษย์สัมพันธ์ การตัดสินใจร่วมกับผู้อื่น ทั้งผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยการมองคุณค่าของตนและผู้อื่นร่วมกัน จนปฏิบัติงานได้บรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีความสุขและภาคภูมิใจ

การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์(The soft side management) เป็นหลักการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ซึ่งมองคนมองโลกอย่างเข้าใจ และจะต้องหยั่งถึงจิตใจของพนักงานในองค์กร ที่ไม่ได้มุ่งแต่สร้างคนดีคนเก่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เกี่ยวข้องกับกลวิธีในการบริหารมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ ทั้งเรื่องความละเอียดอ่อนทางความรู้สึก ความคาดหวัง สันหวัง การแสวงหาการเติบโตในวิชาชีพ รวมถึงการยอมรับจากผู้นำขององค์กร

ด้วย เป็นการผสมผสานระหว่างจิตวิทยาและมานุษยวิทยาในการบริหาร โดยมีผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้คุมทิศทาง ทั้งในเรื่องการดำเนินชีวิตและการทำงาน ที่ผ่านมามีผู้บริหารในองค์กรต่าง ๆ มักสร้างการบริหารในเชิงภาวะผู้นำ (leadership management) และหลายเครื่องมือที่ผู้นำขององค์กรต่าง ๆ นำมาใช้ล้วนมาจากทฤษฎีจากโลกตะวันตก ซึ่งมุ่งสร้างความเป็นมืออาชีพมุ่งสร้างคนเก่ง คนดี คนมีจริยธรรม โดยคนเหล่านั้นจะต้องถูกการยอมรับทั้งจากหัวหน้างาน และเพื่อนร่วมงาน ทฤษฎีการบริหารจากโลกตะวันตกบางทฤษฎีอาจใช้ไม่ได้กับการบริหารในโลกตะวันออก จึงทำให้กลวิธีการบริหารเกิดความผิดพลาดได้ เพราะภาพใหญ่ของการบริหาร ต่างมุ่งต้องการให้พนักงานเกิดการแข่งขันกันอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานเป็นทีม(team)และความสามัคคีอาจน้อยลงหรือแตกความสามัคคี เพราะมุ่งแต่จะก้าวไปข้างหน้าหรือ เพื่อก้าวไปสู่ตำแหน่งที่ดีกว่าคนอื่น หากองค์กรนำเครื่องมือในการวัดประสิทธิภาพประสิทธิผลของพนักงานมาเป็นมาตรวัดการทำงาน ยิ่งจะทำให้เกิดช่องว่างในหมู่พนักงานหากผู้นำไม่มีความเป็นธรรมชาติการบริหารแบบเน้นมนุษย์จึงเริ่มเข้ามามีบทบาท ยิ่งเฉพาะกับบางองค์กรที่เห็นคุณค่าของมนุษย์ทำงานมากกว่าเห็นคุณค่าของประสิทธิภาพการทำงาน เพราะการบริหารแบบนี้จะเปลี่ยนลักษณะการบริหารจากการควบคุม มาเป็นพี่เลี้ยงหรือผู้ตามที่ดีมีการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร มีการฟังความคิดเห็นของคนในองค์กรทั้งด้านความรู้สึกต่องานที่ทำอยู่ หรือความต้องการของพนักงานในการทำงานในตำแหน่งที่สูงขึ้นหรือโอกาสในการทำงาน หรือความต้องการในการพิสูจน์ฝีมือในเรื่องที่ตนเองสามารถทำได้สำหรับองค์กร ไม่ใช่เกิดจากมุมมองหรือทัศนคติส่วนตัวของผู้บริหารหรือเกิดจากการฟังคนรอบข้าง แล้วมาตัดสินการทำงานของคนในองค์กรการบริหารแบบหัวใจของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญในการทำงานเป็นการบริหารใจกับใจ ถ้าผู้บริหารมอบใจให้กับมนุษย์ทำงานก็จะได้ใจกลับไปจากมนุษย์ทำงานเช่นกัน การบริหารแบบเน้นมนุษย์เป็นการบริหารที่ต้องผ่านกระบวนการของการฝึกกระบวนการของการฟัง และกระบวนการของความเห็นมนุษย์ ถึงจะทำให้มองเห็นว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องการการตอบสนองในทางบวกไม่ได้ต้องการแค่เงินตำแหน่งและโอกาสเท่านั้น หากยังต้องการคำชมและคำสรรเสริญเยินยอ อาจต้องการการถามไถ่ถึงความรู้สึก ความเหนื่อยล้าต่อการทำงานหรือแม้แต่เรื่องครอบครัว การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งเป็นทักษะบริหารเฉพาะตัว เกิดขึ้นจากการมองโลก มองคนอย่างเข้าใจ มนุษย์จากตะวันออกได้รับการฝึกฝนในวิถีแห่งพุทธะ ซึ่งถูกขัดเกลากับศีล สมาธิ ปัญญา (www.prachachart.net/,2010:31: ออนไลน์) การนำศาสตร์นี้มาใช้ในการบริหารจัดการจึงเหมาะกับสังคมและวัฒนธรรมไทย ที่มีพื้นฐานด้านมนุษย์อยู่ก่อนแล้ว

Aguirre and Calderone (2004) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงการจัดการด้วย soft side management มีหลัก 10 ประการ (<http://changemanagementforum.blogspot.com/>, 2010) คือ 1) ให้ความสำคัญกับมนุษย์โดยอัตโนมัติ 2) เริ่มที่ผู้บริหาร 3) เข้าถึงทุกระดับ 4) สร้างความเข้าใจอย่างเป็นทางการด้วยลายลักษณ์อักษร 5) สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน 6) สื่อสาร

สิ่งที่ต้องการ 7) ประเมินวัฒนธรรมของโรงเรียนที่เป็นค่านิยมหลัก ความเชื่อ พฤติกรรม และการรับรู้ 8) ดำเนินการให้เกิดขึ้นมา 9) เตรียมตัวกับสิ่งที่ไม่คาดฝัน 10) สนทนาเป็นรายบุคคล

ญี่ปุ่นนำพลังของความเป็นมนุษย์(Soft power) มาใช้ในการสร้างวัฒนธรรมของประเทศ และ Kendo(2009) ได้กล่าวไว้ว่า พลังของความเป็นมนุษย์แข็งแกร่งมากพอที่จะทำให้เกิดอิทธิพลทางด้านบวก(positive influence) อย่างช้าๆหรือเร็ว แต่เราก็ไม่สามารถควบคุมได้และถ้าเราควบคุมพลังนี้อาจจะเป็นเหตุให้เกิดผลทางด้านลบ(negative effects) พลังของความเป็นมนุษย์เป็นพลังจำเป็นของประชาชนบนฐานของความไม่แน่นอนในрсสนิยม และความสนใจสูงสุดของประชากร การรุกคืบของ soft power นำมาซึ่งทางเลือกที่จะทำให้เป็นปกติวิสัย มีความสงบราบรื่น ซึ่งถ้าไม่เริ่มสร้าง soft power จะทำให้เสียโอกาส ซึ่งสิ่งนี้ใช้เวลาานกว่าจะสร้างและทำให้เกิดการเคารพเชื่อมั่นจนเป็นวัฒนธรรม(Christensen , 2011: 76-81)

การดำเนินการจัดการและการบริหารที่ผสมกับองค์ประกอบของหลัก 3Ps คือ เน้นโลกมนุษย์และผลที่ได้ จึงมีการประสานองค์ประกอบที่หลากหลายโดยให้ความสำคัญกับหลักความเป็นมนุษย์มากกว่าแรงจูงใจจากภายนอกแต่เป็นแรงจูงใจภายในตน โดยทีมงานต้องทำงานร่วมกันและเคารพซึ่งกันและกัน โดยควรทราบความคิดเห็นของผู้ใช้บริการทางการศึกษา มีการกำหนดวิสัยทัศน์ การกิจ เป้าหมาย มีการกำหนดแผนการดำเนินงาน การดำเนินงาน และทีมงานทำงานกลุ่มเล็กๆ การสร้างความสัมพันธ์ และการติดตามผลรายงานผล โดยรางวัลนั้นอาจมิใช่เชิงวัตถุแต่เป็นความภาคภูมิใจ ความยินดี และมีความสุขที่กระทำให้งานนั้นสำเร็จ จลุล่วงไปได้ตามเป้าหมาย

โรงเรียนทางเลือกของไทยมีแนวคิดในการพัฒนาการศึกษาแบบองค์รวมให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์มาเป็นเวลานาน การบริหารโรงเรียนที่ยังคงมองแยกส่วนว่าการบริหารโรงเรียนแยกออกจากการให้ความสำคัญกับมนุษย์ เน้นการสั่งการและควบคุม และการบริหารแบบเดิมที่เป็นแบบเดียวกันจากหน่วยงานใหญ่ ที่ขาดการมองความแตกต่างหลากหลายของบุคคลและบริบทสังคม การจัดการศึกษาจึงไม่ประสบความสำเร็จ และผลผลิตทางการเรียนของผู้เรียนจะเป็นเชิงปริมาณที่ขาดคุณภาพ กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เหมาะสมต้องผสมผสานระหว่างมนุษย์ที่ปฏิบัติการคือ ผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เรียน การบริหารองค์การทั้งองค์กรแบบภาพรวม จึงต้องทำควบคู่ไปกับการเน้นความเป็นมนุษย์ที่ละเอียดอ่อนในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาต้องมีทั้งด้านแข็ง(Hard side) และด้านอ่อน(soft side) โรงเรียนทางเลือกมีความสอดคล้องกับการบริหารแบบ Soft Side Management เพราะให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์และดึงศักยภาพมนุษย์(ครู บุคลากร และผู้เรียน)ที่มีอยู่ออกมาใช้

4.6 การบริหารการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์

การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ให้ความสำคัญกับมนุษย์ ในฐานะที่มีความรู้สึกนึกคิด การจัดการจึงกระทำทั้งสองส่วนคือผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย ในการจัดการศึกษาผู้บริหารที่ใช้การบริหารจัดการ ที่เน้นความเป็นมนุษย์จะต้องมีความเข้าใจ มนุษย์และเข้าใจตนเองอย่างสูง รวมทั้งเข้าใจผู้เรียนที่เป็นผู้อยู่ในกระบวนการ การจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ คือบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ มีบุคลากรที่มีคุณภาพ และได้ผู้เรียนที่เป็นผลผลิตที่มีคุณภาพ การบริหารจัดการนี้จะทำให้เกิด การพัฒนาคนไทยตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ(พ.ศ.2552-2559) ที่มุ่งเน้น 1) พัฒนาคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ” 2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง การดูแลสุขภาพ 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน การจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์จะเป็นการบริหารจัดการที่ส่งเสริมคนทั้งองค์การให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดกระบวนการทางการศึกษาที่ไร้ระบบคุณค่า ให้มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพมีความรู้ มีความสุข อยู่ในสังคมที่เอื้ออาทรต่อกันและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สมดังเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

4.7 การเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ของสถานศึกษา

สถานศึกษาในระบบหลายแห่งในสังคมไทย ดำเนินการจัดการศึกษาตามปรัชญา แนวคิดที่หลากหลาย ดัง จะเห็นได้จากโรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดตะวันออกในการจัดการศึกษาได้แก่ โรงเรียนแนวคิดพุทธ โรงเรียนแนวคิดนี้ โออิ้วแมนนิส โรงเรียนแนวคิดมนุษยปรัชญา และโรงเรียนแนวคิดสัตยาไส มีการนำหลักการการให้คุณค่าความเป็นมนุษย์มาใช้ในกระบวนการจัดการการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนามนุษย์ที่แท้มีคุณค่าตามธรรมชาติและมีจิตใจที่สูง เห็นความเชื่อมโยง สัมพันธ์ของมนุษย์ โลก และจักรวาล โรงเรียน ทางเลือกหลายแห่งให้ความสำคัญกับมนุษย์มากกว่าวิชาความรู้ เนื่องจากการพัฒนามนุษย์ในยุคของการเปลี่ยนแปลงทุกด้านเสี่ยงต่อการถดถอยของคุณค่าความเป็นมนุษย์ มุ่งประโยชน์ส่วนตัวและเศรษฐกิจ กิจทำให้เกิดปัญหาไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมกระทบต่อตัวมนุษย์เอง การศึกษาทางเลือกจึงสร้างทางเลือกที่หลากหลายในการจัดการศึกษา โดยเน้นหลักสำคัญในการจัดการศึกษา คือ 1) การเห็นคุณค่าในตัวมนุษย์มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพที่มีอยู่และเห็นคุณค่าในตัวเอง 2) การดำเนินงานที่เน้นความสุขและวิถีทางบวกหรือเรียกว่าวิถีแห่งพุทธ 3) เน้นเรื่องความพอเพียงที่ไม่มุ่งเน้นกำไรที่เป็นตัวเงินหรือผลผลิตเชิงปริมาณ แต่เน้นคุณภาพทางการศึกษาหรือการพัฒนาคนและ 4) มนุษย์นิยมควรเป็นผู้ที่ทำประโยชน์ต่อสังคมหรือมีพลังที่จะรับใช้สังคมในอนาคต(เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2554)

สรุปกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ และแนวคิดการศึกษาแนวมนุษยนิยม มีแนวคิดทฤษฎี สำคัญที่เป็นการบริหารแบบเป็นองค์รวม คือ หลักการคำนึงถึงโลก มนุษย์และผลที่ได้ที่ก่อให้เกิดความเป็นธรรม ความอยู่รอด การก้าวต่อไปข้างหน้าได้จนเกิดความยั่งยืน โดยการบริหารโรงเรียนและการศึกษาต้องสร้าง กระบวนการการเห็นคุณค่าของมนุษย์ใช้วิธีการทางบวก ความพอเพียง และการรับใช้สังคม ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีมุมมองของสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว เพื่อนำไป สร้างกระบวนการบริหารโรงเรียนซึ่งเป็นการทำงานร่วมกับครูและบุคลากร มี การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรในโรงเรียนด้านกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งกระบวนการด้าน 1) การวางแผนที่ประกอบด้วยการบริหารที่มีนโยบาย แผน โครงการ และกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นมนุษย์ นำไปสู่การจัดการศึกษาแนวมนุษยนิยมของโรงเรียน –การเตรียมการวางแผน การยอมรับและรับรอง, องค์ประกอบของการวางแผนทั้งด้านบริบทของโรงเรียน, ความสำคัญ, ผลลัพธ์หรือผลตามเป้าหมาย, ตัวชี้วัด, กลยุทธ์, ความรับผิดชอบ, ระยะเวลา, และทรัพยากร/ การสรรหา โดยผนวก แนวคิดการบริหารและการศึกษาให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน 2) การดำเนินการ ประกอบด้วย –การทำงานร่วมกันด้วยแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์ นำไปสู่การปฏิบัติจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประสานงานและทำงานร่วมกันด้วยบรรยากาศทางบวก 3) การประเมินผลประกอบด้วย –ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความสุข ความภาคภูมิใจ การมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง มีการรับใช้สังคม เกิดความพอเพียง และความยั่งยืนส่งผลทางบวกต่อโลกและมนุษย์ มีการรายงานผลของการจัดการศึกษาตามความเป็นจริง สภาพจริง และบรรยากาศของโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาทางเลือกให้มีการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางเลือก

ที่ผ่านมา มีงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือกในสังคมไทย ที่ขับเคลื่อนและผลักดันเชิงกฎหมาย เพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาที่ชัดเจนได้แก่

1) การศึกษาไทยทางเลือกในอนาคต(สุลักษณ์ ศิวลักษณ์, 2545) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาไทยทางเลือกในอนาคตได้บ่งชี้ถึงแนวโน้มใหม่ๆ เกี่ยวกับการศึกษาในเรื่องทางเลือก ทั้งระดับโลกหรือการพัฒนากระแสรณรงค์ข้ามพรมแดนจากกระแสทุนนิยมบริโภคนิยมเช่น มหาวิทยาลัยนาโรปะ สหรัฐอเมริกา ฯลฯ พร้อมกับที่ได้ประมวลเอาทฤษฎีใหม่ทางการเรียนรู้ของกระบวนการศึกษาทางเลือกไม่ว่าจะเป็นการศึกษาแนวพุทธที่มีไตรสิกขา(ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นตัวนำไปจนถึงทฤษฎีเรื่องข่ายใยชีวิต (Web of Life) ซึ่งกำลังแสดงแนวโน้มทางการเคลื่อนย้ายเชิงกระบวนการที่น้อยอย่างมีนัยสำคัญในปัจจุบัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงพื้นฐานทางทฤษฎีของปฏิบัติการ

ทางเลือกในเรื่องการศึกษาที่น่าสนใจต่างๆ และตั้งคำถามว่าการศึกษานี้จะดำเนินไปเพื่อใครหรือกลุ่มเป้าหมายใดเช่น ประชาชนทั่วไป สังคมใดสังคมหนึ่ง ชุมชน ภูมิภาค หรือว่าเป็นในระดับโลกและแนะนำว่าต้องนิยามว่าจะทำ "เพื่อใคร" ให้ได้ จากนั้นจึงสร้างยุทธศาสตร์การศึกษาทางเลือกเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายเป็นความก้าวหน้าในลำดับต่อไป กระบวนการศึกษาทางเลือกจะเข้ามามีส่วนอย่างสำคัญในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาโครงสร้างต่อไปได้อย่างไร ผลที่ได้จากการศึกษาตามโครงการวิจัยการศึกษาไทยทางเลือกในขนาดพบว่า จำเป็นที่สังคมไทยจะต้องมีแนวคิดที่ชัดเจนของพื้นฐานเกี่ยวกับทางเลือก และมีความเข้าใจในปัญหาของระบบการศึกษาที่เป็นอยู่จึงจะสามารถมองเห็น และดำเนินการเกี่ยวกับระบบการศึกษาทางเลือกที่เกิดขึ้นดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างเป็นจริงไม่เพื่อฝันบนฐานรองรับที่แม้จะเป็นกระแสรองก็ตาม

2) การศึกษาทางเลือก:ฐานข้อมูลการวิเคราะห์(สุชาติ จักรพิสุทธิ์, 2548) ทำการศึกษารวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางเลือก และการให้นิยามความหมายของการศึกษาทางเลือกโดยภาคประชาสังคม นอกจากนี้ยังแบ่งประเภทการศึกษาทางเลือกออกเป็น 7 ฐานการเรียนรู้ และจากการสำรวจวรรณกรรมเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและนัยยะ พบว่าแนวคิดการศึกษาทางเลือกในสังคมไทยในช่วง 2 ทศวรรษ อาจจำแนกได้เป็น 2 กระแสใหญ่ คือ

ก. แนวคิดจากตะวันตก ได้แก่ ชัมเมอร์ฮิล มอนเตสเซอร์รี วอลดอร์ฟ Reggio Emilia Project Approach และ Constructionism ซึ่งแนวคิดจากตะวันตกถูกรับเข้าในฐานนวัตกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนที่เป็นภาคเมือง

ข. แนวคิดตะวันออก ได้แก่ Home School หรือบ้านเรียน นีโอฮิวแมนนิส พุทธธรรม ประยุกต์ สันติอโศก กฤษณะมูรติ รพินนาถฐากูร ศรีสัตยาไสบาบา และแนวบูรณาการ ซึ่งพบได้ทั้งในระบบโรงเรียน กลุ่มการเรียนรู้นอกระบบ และตามอัยาศัย

3) การศึกษาทางเลือกเพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ,2553)นำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือกในสามส่วนคือ

- 1.การศึกษาทางเลือกในสังคมไทยข้อเสนอยุทธศาสตร์เพื่อการขับเคลื่อน
- 2.ตัวอย่างต้นแบบการศึกษาทางเลือกในสังคมไทย

3.การศึกษาทางเลือกในนานาประเทศเพื่อให้การศึกษาทางเลือกมีอยู่ในระบบการศึกษาไทยและมีความหลากหลายในการจัดการศึกษา ผู้เรียน สามารถเลือกเรียนในรูปแบบที่เหมาะสมตรงกับความต้องการในการพัฒนาตนและชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการคุ้มครองสิทธิที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังนำเสนองานวิจัยเรื่องการศึกษาหลักสูตร มาตรฐานการวัดผลและเทียบโอนในกลุ่มการศึกษาทางเลือก 2) ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือก และ 3) ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก ทางออกข้อเสนอในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก (สมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย, 2555) ซึ่งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาทางเลือกในสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง

- 4) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(ทีดีอาร์ไอ)ศึกษาวิจัยการศึกษาไทยที่นำไปสู่

การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง นำเสนอการศึกษาวิจัยเรื่องโรงเรียนทางเลือกกับทางเลือกในการศึกษาของประชาชน (ปกป้อง จันวิทย์ และสุนทร ตันมันทอง , 2555) พบว่าปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนทางเลือกเน้นวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นวัตกรรมการศึกษาสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีของการเรียนการสอนบูรณาการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนหลายแห่งสะท้อนถึงความสำคัญของความเป็นอิสระและความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ผู้เรียนสามารถแข่งขันกับโรงเรียนอื่นๆได้แม้จะใช้บริการประเมินผลจากการศึกษากระแสหลัก การขยายโรงเรียนทางเลือกให้เป็นทางเลือกของประชาชนในวงกว้างขึ้น จึงเป็นหนทางของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง ข้อจำกัดและสภาพปัญหาของโรงเรียนทางเลือกได้แก่ 1)โรงเรียนทางเลือกยังมีจำนวนน้อยและกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯและปริมณฑล 2) การที่โรงเรียนยังทำงานได้ไม่เต็มศักยภาพตามที่โรงเรียนคาดหวัง 3) ต้นทุนในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับสูง 4) ขาดครูที่เหมาะสมกับแนวทางของโรงเรียน 5) การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนยังไม่กระจายเท่าที่ควร 6) การรักษาสมดุลระหว่างขนาดของชั้นเรียนโรงเรียน กับ การคงไว้ซึ่งปรัชญาการเรียนการสอนและการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้อื่นๆ 7) การบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา(ด้านการเงินระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม) 8) การรักษาสมดุลระหว่างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 9) กฎกติกาของรัฐในปัจจุบันยังไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเท่าที่ควร 10) การก้าวพ้นลักษณะที่ยึดติดกับตัวบุคคลเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ส่วนในด้านการบริหารสถานศึกษาทางเลือกมีการวิจัย ได้แก่

พนายุทธ เขยบาล(2550) ศึกษาเรื่องแบบจำลองการบริหารจัดการโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทย พบว่าระบบการศึกษาทางเลือกเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้ปกครองในการเลือกวิถีการที่ดีที่สุดสำหรับบุตรหลาน รูปแบบการเรียนการสอนแตกต่างจากระบบโรงเรียนทางการ เป็นหนทางสำคัญที่จะทำให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จ การศึกษาครั้งนี้เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการโรงเรียนการศึกษาทางเลือกในประเทศไทย ทำการศึกษาบุคคล 3 กลุ่มคือ 1) ผู้บริหารและนักการศึกษาผู้เชี่ยวชาญในระบบการศึกษาทางเลือก 2) นักการศึกษาผู้เชี่ยวชาญในการบริหารการศึกษา 3) ผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงศึกษาธิการ ผลการศึกษาโดยสรุปคือความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ในรูปแบบการศึกษาเฉพาะของการศึกษาทางเลือกของไทย พันธกิจของระบบโรงเรียน การบริหารโรงเรียนทางเลือก ความสำเร็จหรือความยั่งยืนของการบริหารโรงเรียนทางเลือกและอนาคตของโรงเรียนทางเลือกมีความเห็นไปในทางเดียวกัน

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือกในต่างประเทศได้แก่

Gaynor (1971) ศึกษาวิจัยเรื่องความเกี่ยวของบางประการของทฤษฎีระบบการเมืองเพื่อกลไกกระบวนการความต้องการทางเลือกในระบบโรงเรียนเอกชน (Some Implications of

Political Systems Theory for Alternative Demand Processing Mechanisms for Public School Systems) พบว่าโครงสร้างแบบประเพณีดั้งเดิมของระบบโรงเรียนเอกชนในอเมริกา นั้นไม่เพียงพอต่อกระบวนการของความต้อการความหลากหลาย ที่มีพลังจากสังคมเมืองสมัยใหม่ งานวิจัยนี้ใช้กรอบคิดระบบการเมืองในการวิเคราะห์โครงสร้างที่มีอยู่อย่างไม่เพียงพอ และมีการสนับสนุนจำนวนของกลไกทางเลือกใหม่ เพื่อรับมืออย่างมีประสิทธิภาพกับพลังทางการเมืองและแนวคิดความต้อการทางการศึกษาที่ผันแปรไป

Hanson (1975) ศึกษาวิจัยเรื่อง ราชการทางการศึกษาสมัยใหม่และกระบวนการเปลี่ยนแปลง(The Modern Educational Bureaucracy and the Process of Change) พบว่าความคิดราชการการศึกษาสมัยใหม่ได้ถูกพัฒนาขึ้นมา ในรายงานนี้แนะนำว่ากระบวนการตัดสินใจของโรงเรียนถูกควบคุมโดย 2 โครงสร้างองค์การ คือ 1) อยู่ในมือของผู้ที่เหนือกว่า (the superordinates) และ 2) อยู่ในมือของผู้ใต้บังคับบัญชา (the subordinates) แต่ละกลุ่มดำเนินการพยายามควบคุมพฤติกรรมของผู้อื่น และทั้งสองกลุ่มมีอำนาจสนับสนุนความหมายในการกระทำด้วยผลพบว่าความสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ(a balance of power relationship) ระหว่างครูและผู้บริหารเป็นไปเพื่อระมัดระวังรักษาระยะห่างของแต่ละฝ่าย ที่มีอิทธิพลเหนือกิจกรรมต่างๆในโรงเรียน

Grubb and Flessa (2006) วิจัยเรื่อง “งานใหญ่เกินไปสำหรับคนๆเดียว” : พหุหลักการและการปลดประเพณีนิยมสู่ผู้นำโรงเรียน (“A Job Too Big for One”: Multiple Principals and Other Nontraditional Approches to School Leadership) พวกเขาสังเกตวิธีการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างของบางคนในโรงเรียนและเขตพื้นที่ มุ่งที่นโยบายที่เกี่ยวพันกับความพยายามในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารที่ล้มเหลวของครูใหญ่ (principal) และผู้ช่วยครูใหญ่(assistant principal)บางโรงเรียนกับครูใหญ่ร่วม (coprincipals) เช่น การเติบโตอย่างรวดเร็ว การผันผ้อื่นๆที่โรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นเข้ามาร่วมกับกระบวนการจัดทำนโยบาย มีการผลิตมีการจัดเตรียมและสร้างทางเลือกดูเหมือนมีอยู่ ทางเลือกถูกกำหนดโดยปราศจากปัจจัยนำเข้าของโรงเรียน ต้องนำไปประยุกต์ใช้อย่างดัดจริต สิ่งที่ต้องมีการวิเคราะห์คือต้นกำเนิดการปฏิรูป (origins of the reforms) บทบาทขนาดโรงเรียน (school site roles) ค่าใช้จ่ายและรายได้ (costs and benefits) บทบาทของเขตพื้นที่และความอยู่รอดในระยะยาว

Andes (1971) ศึกษาเรื่อง รูปแบบทางเลือกสำหรับองค์การเขตพื้นที่โรงเรียนในเมือง (Alternative Models for Urban School District Organization) การศึกษานี้อธิบายรูปแบบพื้นฐานที่มีอยู่ขององค์การเขตพื้นที่โรงเรียนในเมือง รูปแบบองค์การทางเลือกหลายแห่งซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ ได้รับ พัฒนาขึ้นมาในรูปแบบ 2 รูปแบบ โดยใช้ทฤษฎีพหุนิยมขององค์การ (pluralistic theory of organization.)

Nirenberg (1977) ทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระบบการจัดการแบบประเพณีนิยมและโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนการศึกษาทางเลือก (A Comparison of the Management Systems of Traditional and Alternative Public High Schools) รายงานนี้ตรวจสอบระบบการจัดการและบรรยากาศขององค์กรแบบทางเลือก และประเพณีนิยมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสามในสี่ตัวแปรการบริหารที่ใช้ในการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างชัดเจนระหว่างโรงเรียน 2 แบบ และแนะนำว่าโรงเรียนทางเลือก (alternative schools) ทำให้องค์กรมีความสามารถในการสร้างรูปแบบทางการจัดการที่หลากหลาย ที่ต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและมีการวิจัยต่อไป

Marshall, Patterson, Rogers, and Steele (1996) ศึกษาเรื่อง การดูแลเหมือนเป็นงาน: มุมมองทางเลือกเพื่อการบริหารการศึกษา (Caring as Career: An Alternative Perspective for Educational Administration) เพื่ออธิบายว่าผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติกรด้วยจริยธรรมของการดูแลนำการปฏิบัติตนแต่ละวันอย่างไร และการปฏิบัติแตกต่างจากผู้บริหารที่เป็นรูปแบบผู้นำแบบประเพณีนิยม(traditional leadership models)อย่างไร ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลทฤษฎีที่ปรากฏในงานศึกษาก่อนหน้ากับงานผู้ช่วยครูใหญ่ (assistant principals) แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติของผู้ช่วยครูใหญ่นั้นไม่เข้ากับทฤษฎีการบริหารแบบประเพณีนิยม (traditional administrative theories) อย่างไรก็ตาม หลักฐานที่พบเป็นการแทนที่จริยธรรมของการดูแลเพราะยากที่จะแยกจากการปฏิบัติการบริหาร (administrative practice) จากโครงสร้างขององค์กร (organizational structure) และจากจรรยาบรรณวิชาชีพ professional norms และยังพบว่าความต้องการของทั้งองค์กรและวิชาชีพขัดแย้งกับการดูแลที่ทำให้เป็นกฎหมาย

Clark (1981) วิจัยเรื่อง การพิจารณาการวางแผนเป้าหมายเสรี: ข้อผิดพลาดของระบบการวางแผนแบบประเพณีนิยมในการศึกษา (In Consideration of Goal-Free Planning: The Failure of Traditional Planning Systems in Education) พบว่าข้อตกลงโดยทั่วไปที่เห็นได้อย่างชัดเจนในการศึกษาเกี่ยวกับการผลิตและผลที่ถูกรอกแบบของเหตุผล (the efficacy of rational) บนฐานของเป้าหมาย(goal-based) รูปแบบการวางแผนอย่างมีลำดับขั้น (sequential planning models) ระบบเป็นสิ่งท้าทายทางประสบการณ์และพื้นฐานทางทฤษฎี (experiential and theoretical grounds) มุมมองทางองค์กรทางเลือก(Alternative organizational)ถูกใช้เหมือนกับโครงสร้างตรรกสำหรับการวิเคราะห์เชิงทฤษฎี(the theoretical analysis) ผลที่ได้พบว่าองค์กรทางการศึกษาส่วนมากใช้เวลาอย่างมาก และรูปแบบฐานเป้าหมายจะจำกัดหน้าที่การจัดการของการวางแผน

Kable และคนอื่นๆ (2009) ศึกษาโรงเรียนทางเลือก: มีอะไรอยู่ในชื่อนั้น(Alternative schools: What is in a Name?) พบว่า โรงเรียนรัฐเริ่มขึ้นครั้งแรกในอเมริกามีเจตนาตั้งเดิมที่จะให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันสำหรับทุกคน หมายความว่า การดูแล

เด็กและจุดยืนของสังคมไม่เป็นไปตามอนาคตของพวกเขา ปัจจุบันโรงเรียนในระบบของรัฐมีการขยายตัวขึ้นอย่างมากและทำตามรูปแบบโรงเรียนที่เหมือนกันอย่างเคร่งครัด รวมเอาทั้งแนวนอกระเบียบประเพณีเช่น โรงเรียนทางเลือก (alternative schools) โรงเรียนที่มีจุดดึงดูด (magnet school) โรงเรียนในกำกับของรัฐ(charter school) โรงเรียนสอนศาสนา (virtual school) และโรงเรียนอาชีพ(vocational school) ท่ามกลางแนวทางการศึกษาที่หลากหลาย จุดที่โต้เถียงกันคือถ้ามีหรือไม่มีการเพิ่มโอกาสแก่ระบบโรงเรียนอื่นๆเช่น โรงเรียนทางเลือกที่ส่งเสริมภารกิจความเสมอภาคได้ดีกว่าหรือไม่ แท้จริงแล้วไปสนับสนุนการแข่งขันของผู้เรียนหรือไม่ ยังเป็นประเด็นและคำถามเกี่ยวกับโรงเรียนทางเลือก ที่ทั้งผู้ที่สนับสนุนและผู้วิจารณ์ยังถกเถียงกันอยู่ โดยทั่วไปจะบอกว่าเป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์นั้นบอกยากเพราะโรงเรียนทางเลือกและโครงการทางเลือกนั้นแตกต่างกันมากในโครงสร้างทฤษฎีและเป้าหมายการอธิบายเกี่ยวกับจุดกำเนิดของโรงเรียนทางเลือก ความแตกต่างของโครงสร้างโรงเรียนทางเลือกและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียนโดยเฉพาะในรัฐอินเดีย นำ แ ละยังอธิบายว่าชนิดที่ต่างกันมีผลต่อโรงเรียนทางเลือกและผู้เรียนอย่างไร เท่าๆกับการนำเสนอความความเกี่ยวข้องในอนาคตของโรงเรียนทางเลือกกับนักการศึกษาและผู้บริหารนโยบายให้ได้พิจารณาต่อไป

Mcgee (2001) ศึกษาเรื่องผลสะท้อนของผู้บริหารโรงเรียนทางเลือก(Reflections of an Alternative School Administrator) พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมทางเลือกของรัฐอินเดียจำเป็นต้องต่อสู้กับทัศนคติทางลบที่มีต่อโรงเรียนทางเลือก โรงเรียนหรือโปรแกรมมีเพื่อช่วยเหลือ วิทยาลัยและครอบครัวในสังคมวันนี้ที่ไม่ควรถูกแยกเป็นทางเลือก แต่ควรให้เป็นทางเลือกที่มีอยู่ในโรงเรียน ให้ความสำคัญกับการศึกษาที่ทำให้ปัจเจกบุคคลได้รับโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ ซึ่งสิ่งจำเป็นไม่ใช่ทางเลือกในแง่ลบ

Hulshult(2005) ศึกษาคุณธรรมของผู้นำการศึกษาทางเลือก : ทฤษฎีและการปฏิบัติในการบริหารโรงเรียน จากกรณีศึกษาผู้บริหารการศึกษาทางเลือก 6 กรณี พบว่าผู้บริหารที่เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมมีความสามารถในการนำบุคคล นำสังคม และปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้นำมีความหลากหลาย แต่ก็ปฏิบัติคล้ายกันในสี่เรื่องคือ 1) เป็นผู้นำที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) รักษาชัยชนะที่เป็นอุปสรรคของการเรียนรู้ 3) ผู้นำมีการสื่อสารวิสัยทัศน์ในการจัดโครงการทางเลือก 4) ให้คุณค่าทางบวกแก่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

Raywid (1994) ศึกษาเรื่องโรงเรียนทางเลือก: ความมีศิลปะ (Alternative School : State of the Art) พบว่าโรงเรียนทางเลือกโดยสรุปแล้วเบี่ยงเบนไปจากโปรแกรม องค์การ และพฤติกรรมที่แย้งกับการปฏิรูปโรงเรียนปกติ การปฏิรูปหลายอย่างในปัจจุบันโรงเรียนทางเลือกเป็นผู้บุกเบิกให้แก่โรงเรียนแบบดั้งเดิมอย่างเช่น การสร้างนวัตกรรมที่นิยมใหม่ โปรแกรมการให้โอกาส โปรแกรมการเยียวยารักษา และเรื่องที่ถูกอภิปรายมีทั้งสิ่งที่ได้โอกาสและด้อยโอกาส สิ่งที่มีร่วมกัน ปัจจัยความสำเร็จ และปัญหาที่เกิดขึ้นในความคิด

Griffin (1993) ศึกษาเรื่องผู้บริหารสามารถใช้โรงเรียนทางเลือกสนองความต้องการของผู้เรียน(Administrators can use alternative school to meet student needs) พบว่าโรงเรียนทางเลือกจัดโครงสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาต่อได้ และได้หน่วยกิต ในขณะที่เรียนรู้วิชาการและทักษะชีวิตคู่กันไป จากการสำรวจนักเรียนที่มีความเสี่ยง 45 คนที่ลงทะเบียนเรียนในโรงเรียนมัธยมทางเลือก แสดงผลเป็นที่น่าพึงพอใจในการเรียนในโครงการทางเลือกมากกว่าเรียนในโรงเรียนแบบเดิม ผู้บริหารควรตระหนักในการนำผลนี้ไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนมัธยมแบบเดิม และชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนทางเลือกนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่าโรงเรียนแบบเดิม

Duke (1999) ศึกษาเรื่องการศึกษาการพิจารณาการออกแบบโรงเรียนทางเลือก(Considerations in the Design of Alternative Schools) พบว่าการระบุจำนวนของการพิจารณาสำหรับระบบโรงเรียนและผู้จัดทำนโยบาย (policy makers) กำลังพิจารณาการพัฒนาหรือการปรับปรุง (development and improvement)โรงเรียนทางเลือก รวมถึงความต้องการในระบบมากกว่าเพียงหนึ่งโรงเรียน อย่างไรก็ตามผลจะเป็นอย่างไร องค์การสำหรับการสอนและสำหรับบุคลากร และสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ควรจะมีการจัดเตรียมขึ้นอย่างไรเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาเพิ่ม

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา(2553) ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนภายหลังการประเมินรอบแรก ผลการวิจัย พบว่า (1) โรงเรียนเร่งรัดการพัฒนา มีการเปลี่ยนแปลงจากปรับปรุงเป็นระดับที่สูงขึ้นมีมากกว่าร้อยละ 80 ประมาณร้อยละ 70 เป็นการเปลี่ยนแปลงจากระดับปรับปรุงจนเป็นระดับดีขึ้น (2) โรงเรียนเร่งรัดการพัฒนา ส่วนใหญ่ปรับปรุงการดำเนินงานโดยการพัฒนาครู รองลงมา คือ การคิดค้นวิธีการพัฒนาผู้เรียน ด้วยวิธีการตามแนวใหม่และการพัฒนาหลักสูตร สำหรับวิธีการที่ใช้พัฒนาครูอาจารย์พบว่า ส่วนใหญ่ใช้วิธีการอบรม นอกนั้นประมาณมากกว่าครึ่งใช้วิธีการใช้เทคโนโลยีช่วยสอน ใช้วิทยากรจากชุมชนพัฒนาครูโดยการให้ครูเรียนต่อและมีการจัดชั้นเรียนใหม่ ส่วนด้านวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการ พบว่าส่วนใหญ่ใช้วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วม (3) กลุ่มโรงเรียนปกติ และกลุ่มโรงเรียนเร่งรัดการพัฒนา มีการพัฒนาโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนอื่นๆค่อนข้างมาก แต่ไม่ได้ร่วมพัฒนาอย่างจริงจัง (4) กระบวนการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด รองลงมาคือการช่วยเหลือจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กนกพร จรินทร์รัตนการ(2540) ศึกษาเรื่อง กระบวนการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครเพื่อศึกษากระบวนการบริหารการศึกษาและปัญหาของกระบวนการบริหารการศึกษาของผู้บริหาร ผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการดังนี้ 1) การตัดสินใจสั่งการมีการรวบรวมข้อมูลดำเนินงานบุคคล ยึดหลักความมีเหตุผลของสถานการณ์ในการตัดสินใจ อาศัยของเขตทางกฎหมายและข้อบังคับทางการศึกษา และแผนงานโครงการที่จัดทำไว้ล่วงหน้า มีคณะกรรมการช่วยในการตัดสินใจ

เรื่องที่ตัดสินใจได้คือเรื่องของผู้บังคับบัญชาสั่งการมา 2) การวางแผน มีการวางแผนโดยการสำรวจข้อมูล กำหนดวัตถุประสงค์ด้วยการพิจารณาให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน จัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการวางแผน จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีมากที่สุด การดำเนินการตามแผน มีการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน การประเมินผลให้ผู้ปฏิบัติรายงานผล 3) การจัดองค์การ จัดทำโครงสร้างการบริหารงานที่แสดงสายงานบังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร มอบหมายงานตามความถนัดและความสามารถของบุคลากร กำหนดคณะกรรมการที่ปรึกษาไว้ประจำฝ่ายต่างๆ 4) การติดต่อสื่อสาร ใช้การประชุม ภาษาที่ใช้คำหนึ่งถึงระดับความรู้ของผู้รับสาร ใช้การติดต่อสื่อสารด้วยวาจาในงานเร่งด่วน ด้วยการเขียนเมื่อมีผู้เกี่ยวข้องหลายคน ผู้ร่วมงานสามารถขอพบผู้บริหารเป็นการส่วนตัว 5) การใช้สิทธิพลหรือการจูงใจ ใช้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานภูมิใจและพอใจในงานและเพื่อความสำเร็จของงาน กำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของงานชัดเจน 6) การประสานงาน ได้จัดทำแผนภูมิที่แสดงสายการบังคับบัญชา ประชุมชี้แจง งานที่ปฏิบัติแก่ผู้เกี่ยวข้อง เชิญวิทยากรมาอบรมให้แก่ผู้มีหน้าที่ประสานงาน มีการจัดทัศนศึกษานอกสถานที่ 7) การประเมินผล กำหนดวัตถุประสงค์เป็นลายลักษณ์อักษร วิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุงการทำงาน ประเมินจากการสังเกต และให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการประเมินผล ปัญหากระบวนการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมีระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ การตัดสินใจสั่งการ การวางแผน การจัดองค์การ ส่วนปัญหาที่พบน้อยมี 4 ด้านคือ การติดต่อสื่อสาร การใช้สิทธิพลหรือการจูงใจ การประสานงาน และการประเมินผล

5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์และ

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2546) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าของความเป็นมนุษย์ โดยอิงแนวคิดการเรียนรู้อัตนัยด้วยตนเองพบว่าต่างประเทศได้ให้การยอมรับการเรียนรู้อัตนัยแบบบูรณาการคุณค่าของความเป็นมนุษย์ มิใช่เพียงแต่ในประเทศไทยเท่านั้นในหลายประเทศพบว่ามีหลักฐานการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน ครู และผู้ปกครอง ซึ่งเกิดจากการมีคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการได้แก่ ความจริง ความประพฤติชอบ ความสงบสุข ความรัก และเอหิงสา มีการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์โดยผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และรัฐ มีบทบาทที่จำเป็นในการพัฒนาผู้เรียนด้วย

ปิยะมาศ ยืนดีสุข (2548) ทำการวิจัยสาขาพัฒนาศึกษา เรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาพทางจิตวิญญาณของนักเรียนโรงเรียนวิถียุทธ โดยกระบวนการในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถียุทธ 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนสัมมาสิกขาสันตือโต กจัดการศึกษาแนวคิดพัฒนาทางเลือกและโรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลางจัดการศึกษาแนวคิดพัฒนากระแสหลัก พบว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนสัมมาสิกขาสันตือโตให้ความสำคัญด้านคุณธรรมศีลธรรม ผ่านการเรียนรู้อารมณ์ร่วมกันของโรงเรียน วัด และชุมชน จากการประกอบกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันและ

กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมประจำปีของชาวอโศก นักเรียนที่ผ่านการศึกษาดูตามรูปแบบของชาวอโศกจะได้รับการฝึกหัดและพัฒนาด้านศีลธรรม คุณธรรมและงานวิชาชีพเพื่อให้สามารถช่วยเหลือและเลี้ยงตัวเองได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ทั้งผู้ปกครองและนักเรียนรวมทั้งบุคลากรทางการศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการศึกษา เพราะเป็นการจัดการศึกษาที่สร้างและพัฒนาให้ผู้เรียนมีความเห็นที่ถูกต้อง ในเรื่องต่างๆของชีวิตตามแนวพุทธศาสนา(สัมมาทิฐิ) โดยมีบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน วัด และชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้และพัฒนา การศึกษายังพบอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา คือ การขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา การที่ชุมชนและสังคมภายนอกชุมชนนิยมกระแสการพัฒนาที่ต่างกันทำให้บรรยากาศการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนทั่วไปที่นิยมบริโภคนิยมน้อย การนำวิถีพุทธมาใช้ในโรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลางซึ่งเป็นโรงเรียนในระบบทางหลัก เริ่มจากการที่ทำให้บุคลากร เข้าใจและเห็นคุณค่าของวิถีพุทธที่ช่วยพัฒนา ป้องกัน แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของนักเรียนปัจจุบัน ด้วยการบูรณาการพุทธธรรมเข้าสู่การเรียนรู้อุทิศด้านของโรงเรียน มีวัดให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการฝึกอบรมนักเรียน อุปสรรคที่พบคือ การสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมพื้นฐานทางศาสนาให้ซึมซับสู่ตัวครูต้องใช้เวลา ซึ่งทางปฏิบัติโรงเรียนวิถีพุทธยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะมาดูแลให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

นาถนัตตา ชื่นแสงเนตร์ (2550) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของโรงเรียนสัตยาไส พบว่าการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนเน้นการสร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ให้ครบทั้งห้าประการ(สัตยา ธรรมะ สันติ เปรมมา อหิงสา)ซึ่งโรงเรียนได้มีการวางแผนนำสู่การปฏิบัติ การดำเนินการทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ครูต้องมีความรักความเมตตาอย่างแท้จริงให้กับผู้เรียน เป็นผู้กระตุ้นผู้เรียนให้นำคุณค่าของแต่ละบุคคลออกมาพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนใหญ่

รัชนี อมาตยกุล (2552) ศึกษาเรื่องการใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสในการบริหารโรงเรียนพบว่า แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสประกอบด้วยหลัก 9 ประการมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ที่ปฏิบัติมีความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่มีร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีจิต สาธารณะ มีความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการศึกษาของชาติ การประยุกต์ใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสสามารถนำมาสร้างเป็นวัฒนธรรมโรงเรียน การบริหารบุคคล การบริหารตนเองของผู้บริหาร งานวิชาการ งานธุรการและบริหารทั่วไป งานกิจการสมทบและกิจการนัก เรียนอย่างเป็นรูปธรรม การดำเนินงานเป็นไปอย่างซ้าๆแต่มั่นคง มีบรรยากาศการทำกิจกรรมแนวนีโอฮิวแมนนิสอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งบุคลากรและผู้เรียนเกิดการปฏิบัติตามแนวทางของโรงเรียน ผลการประยุกต์ใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีร่างกายแข็งแรง มีจิตใจดี มีจิต สาธารณะ มีความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพดี ครูสามารถสอนหนังสือได้เก่งขึ้น ผู้ปกครองมีความภาคภูมิใจ ปัญหาที่พบในการประยุกต์ใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสในการบริหารโรงเรียนคือ

การสรรหาและพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ ในการดำเนินการตามหลักการนีโอฮิวแมนนิส อย่างไรก็ตามการนำแนวคิดนี้มาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียน ทำให้เกิดแนวทางใหม่ในการจัดการศึกษาในสังคมเล็กๆระดับโรงเรียนที่มีการเกื้อกูลกันนำไปสู่สังคมใหม่

Halfhill and Nielsen (2007) ศึกษาเรื่อง จำนวนของการจัดการทางการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ ตัวอย่างการใช้ความสามารรถของทีม (Quantifying the “Softer side” of Management Education :An Example Using Teamwork Competences) พบว่า ระยะ 5 ปีที่ผ่านมาต้องมีการทบทวนใหม่ที่เราสอนอะไรในการจัดการทางการศึกษา ควรมีการเน้นในเรื่องทักษะส่วนบุคคลหรือด้านมนุษย์มากกว่าในอดีต ต้องมีการทบทวนว่าเราจะสอนทักษะนี้ได้อย่างไร และจะมีวิธีการสาธิตออกมาเป็นคุณค่าในเชิงปริมาณได้อย่างไร มีวิธีหนึ่งที่นำเสนอจากจำนวนนั้นในการจัดการทางการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ (Softer side of management education) คือมีการเตรียมการสอนและแหล่งทรัพยากรเรียนรู้ สำหรับนักการศึกษาและองค์กรเชี่ยวชาญต่อผู้บริหารการศึกษา มีการวิเคราะห์คะแนน และจัดเตรียมผลสะท้อนกลับของคุณภาพอย่างแท้จริง ในเรื่องความสามารถ วิธีการพัฒนา สิ่งที่พบเจออยู่ในปัจเจกบุคคล กลุ่ม และองค์กรที่เข้มแข็ง และโอกาสในการพัฒนาวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการสาธิตคุณค่าของ soft skill แก่นักเรียนด้วย

Marjanovic(2000) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความเป็นมนุษย์ในการรื้อระบบกระบวนการทางธุรกิจ(Supporting the “soft” side of business process reengineering) เป็นการศึกษาวิจัยที่จะสืบสาวหาการรื้อระบบกระบวนการทางธุรกิจด้วยการเน้นมนุษย์ โดยผ่านเทคโนโลยี (IT) ด้วยการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่สนับสนุนระบบดสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง มี 3 ระดับในการบูรณาการกระบวนการและเทคโนโลยีในการวิจัยนี้ เน้นการศึกษาตัวอย่างของบริษัทที่ใช้การมีส่วนร่วมในกลุ่มที่ส่งเสริมระบบ (Group Support system) ระหว่างการรื้อระบบที่เป็นผล

Bolman and Deal (1991) พบว่าปัจเจกบุคคลอาจมีการตีความที่แตกต่างกันในเหตุการณ์เดียวกันที่เกิดขึ้น ในโรงเรียนก็มีการตีความที่แตกต่างกันระหว่างหัวหน้า ครู และบุคลากรอื่นๆ ที่ให้ความหมายกับเหตุการณ์เดียวกัน (Hoyle, 1981: p.45) ให้ความสำคัญกับมนุษย์แต่ละปัจเจกบุคคล

Bush (2003) พบว่ามุมมองขององค์กรเป็นผลผลิตอย่างง่ายของปฏิสัมพันธ์ของการนำอย่างเป็นทางการของสมาชิก ที่จะทำให้อัจเจกบุคคลแต่ละคนมีสาระสำคัญในการที่ทำให้โรงเรียนประสบผล

Gray (1982) พบว่าในทฤษฎีสาระนิยม องค์กรสามารถที่จะไม่ตั้งวัตถุประสงค์ขององค์กร แต่วัตถุประสงค์เป็นของสมาชิกที่เป็นปัจเจกบุคคล ธรรมชาติขององค์กรเป็นเหมือนสมาคมของมนุษย์(people) ซึ่งสมาชิกเป็นหนทาง(means) ที่ดีที่สุดที่จะไปถึงเป้าหมาย(an end) สมาชิกจะสนับสนุนเป้าหมายและเป้าหมายเป็นของปัจเจกบุคคล ซึ่งสมาชิกต้องการให้องค์กรทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จ(be achieved) แสดงถึงการให้คำมนุษย์ในการทำงาน

Grauwe (2009) กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของโรงเรียน 2 แบบคือ แบบองค์กรที่มีเหตุผล (rational organization) มีลักษณะวางเป้าหมายชัดเจน เป็นระบบราชการเป็นทางการและเปลี่ยนแปลงไปได้ง่ายตามคำสั่ง และแบบที่สองคือ องค์กรที่มีชีวิต (living organization) ที่มีวิสัยทัศน์และวาระที่หลากหลายด้านที่การออกคำสั่งจากระบบไม่มีผลมากเท่าใดนัก

และวิธีวิจัยการวิจัยทางการศึกษา ซึ่งในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกครั้งนี้ใช้วิธีหาความต้องการจำเป็น Priority Needs Index(PNI) แบบปรับปรุงเป็นสูตรที่ปรับปรุงจากสูตร PNI ดั้งเดิมโดย นงลักษณ์ วิรัชชัยและ สุวิมล ว่องวานิช เป็นวิธีการที่หาค่าผลต่างของ (I-D) แล้วหารด้วยค่า D เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยที่ไม่มีช่วงกว้างมากเกินไป และให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบเมื่อใช้ ระดับของสภาพที่เป็นอยู่เป็นฐานในการคำนวณค่าอัตราการพัฒนาเข้าสู่สภาพที่คาดหวังของกลุ่ม ซึ่งสูตรของการดำเนินเนินการคือ

$$PNI_{modified} = (I - D) / D$$

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมศึกษาจากโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนซึ่งจัดการศึกษาทางเลือก การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม
2. เพื่อศึกษาโรงเรียนทางเลือกที่มีการปฏิบัติที่ดีในการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์
3. เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงบรรยาย(Descriptive Research)และกรณีศึกษา(Cases Study) เพื่อพัฒนาแนวทางกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก มีวิธีดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมจากกรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก

รายละเอียดของขั้นตอนการวิจัย มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ และวิเคราะห์ความต้องการ จำเป็นของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหาร ที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

การศึกษาโรงเรียนทางเลือกก่อนเลือกกรณีศึกษา

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนทางเลือกที่จัดการศึกษาอิงกับระบบของรัฐหรือโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาทางเลือกจำนวน 27 แห่ง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.), 2552 อ้างถึงในสสส., 2553: 79-80)

วิเคราะห์ผลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในการบริหารโรงเรียนทางเลือกจากการสอบถามด้วยแบบสอบถามผู้บริหาร ครูและนักเรียน ก่อนเลือกกรณีศึกษาจากนั้นทำการเลือกกรณีศึกษาที่เป็นโรงเรียนทางเลือก 5 แห่ง และศึกษากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากการตอบแบบสอบถามคือ แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม เป็นแบบสอบถามมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อสอบถามผู้บริหาร ครู และนักเรียน

- แบบสอบถามผู้บริหาร ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

- แบบสอบถามครู ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

- แบบสอบถามผู้เรียน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

การแปลความหมายมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ

5 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า

- การปฏิบัติในสภาพปัจจุบันมีอยู่ในระดับมากที่สุดหรือทุกครั้งหรือประมาณ 81-100 %
- สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรปฏิบัติในกระบวนการบริหารโรงเรียนในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า

- การปฏิบัติในสภาพปัจจุบันมีอยู่ในระดับมากหรือเป็นส่วนใหญ่หรือประมาณ 61-80 %
- สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรปฏิบัติในกระบวนการบริหารโรงเรียนในระดับมาก

3 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า

- การปฏิบัติในสภาพปัจจุบันมีอยู่ในระดับปานกลางหรือเป็นครั้งคราวหรือประมาณ 41-60 %
- สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรปฏิบัติในกระบวนการบริหารโรงเรียนในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า

- การปฏิบัติในสภาพปัจจุบันมีอยู่ในระดับน้อยหรือเป็นส่วนน้อยหรือประมาณ 21-40 %
- สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรปฏิบัติในกระบวนการบริหารโรงเรียนในระดับน้อย

1 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า

- การปฏิบัติในสภาพปัจจุบันมีอยู่ในระดับน้อยที่สุดหรือแทบจะไม่มีหรือน้อยกว่า 20 %
- สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรปฏิบัติในกระบวนการบริหารโรงเรียนในระดับน้อยที่สุด

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

เมื่อออกแบบสอบถามแล้วดำเนินการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ นำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และดำเนินการติดตามแบบสอบถามที่ได้ส่งไป เมื่อได้ข้อมูลตามเป้าหมายนำข้อมูลที่ได้ออกมาวิเคราะห์ก่อนเลือกกรณีศึกษา การบริหารโรงเรียนทางเลือกที่มีแนวทางการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และจัดศึกษามนุษยนิยมที่มีการปฏิบัติที่ดีที่สุด

ระยะเวลาการเก็บข้อมูล 2 เดือน

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโรงเรียนทางเลือกทั้ง 27 แห่ง ประมาณ 2 เดือน คือ กรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ. 2554

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล(Key Informants) ตอบแบบสอบถามจำนวน 384 คน ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยเฉพาะเจาะจง ใช้สมาชิกในโรงเรียนทางเลือก 27 แห่ง ทั้งระดับอนุบาล ประถม และมัธยม ดังต่อไปนี้

3.3.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 54 คน แบ่งเป็น

- ผู้อำนวยการ จำนวน 27 คน
- รองผู้อำนวยการ จำนวน 27 คน

3.3.2 ครู จำนวน 216 คน แบ่งเป็น

- ครูระดับชั้นอนุบาล 48 คน (อ.1-3)
- ครูระดับชั้นประถมศึกษา 108 คน (ป.1-6)
- ครูระดับชั้นมัธยมศึกษา 60 คน (ม.1-6)

3.3.3 ผู้เรียน จำนวน 114 คน แบ่งเป็น

- ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา 54 คน (ป.4-6)
- ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา 60 คน (ม.1-6)

1.4 การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบและวิเคราะห์โดยวิธีแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารและแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

1.5 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์

วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนา จากการคำนวณดัชนีนี้ความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$) ของการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหาร ที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม โดยใช้สูตรคำนวณ $PNI_{modified}$ แบบปรับปรุงที่ปรับปรุงจากสูตรดั้งเดิมโดย นางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2550) ดังนี้

สูตรคำนวณ $PNI_{modified}$ (Priority Needs Index: PNI)

เมื่อ	$PNI_{modified}$	=	$(I-D) / D$
	$PNI_{modified}$	=	ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น
	I	=	กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมที่พึงประสงค์
	D	=	กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมที่เป็นสภาพปัจจุบันปฏิบัติจริง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิต

การศึกษาจากกรณีศึกษา

การศึกษาด้วยกรณีศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับ สภาพของการบริหารโรงเรียนทางเลือกของผู้บริหาร ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องว่ามีสภาพการบริหารโรงเรียนเป็นอย่างไรเป็นการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งกับการปฏิบัติการด้านการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ที่จะนำมาเป็นแนวในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 ประชากรและกรณีศึกษาในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ โรงเรียนทางเลือกสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน(สช.) กระทรวงศึกษาธิการจำนวน 27 แห่ง แต่เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยจากกรณีศึกษาที่ต้องศึกษาจากโรงเรียนทางเลือกอย่างละเอียด ผู้วิจัยจึงเลือกกรณีศึกษาโรงเรียนทางเลือก จำนวน 5 แห่ง

1.2 การเลือกกรณีศึกษา

ใช้การเลือกโรงเรียนทางเลือกกรณีที่เป็นตัวอย่างการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best practice) จากโรงเรียนจำนวน 5 แห่ง โดยเลือกโรงเรียนที่มีบทบาทด้านการศึกษาที่เน้นคุณค่ามนุษย์ทั้งจากงานวิจัยและการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ โดยโรงเรียนมีแนวคิดการจัดการศึกษาเบื้องต้นที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นหลัก

โรงเรียนทางเลือกที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 5 แห่ง มีลักษณะที่ใกล้เคียงกันโดยใช้เกณฑ์เบื้องต้นในการพิจารณาได้แก่ การใช้ปรัชญาแนวคิดในการพัฒนามนุษย์และเน้นความเป็นมนุษย์ในการจัดการศึกษา มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา ประถม และมัธยมศึกษา และทั้งระดับอนุบาล-ประถมและมัธยมศึกษา ที่ตั้งของโรงเรียนทางเลือกตั้งอยู่ในพื้นที่แตกต่างกันมีทั้งในเมืองและชนบท โรงเรียนทางเลือกเหล่านี้ได้รับการประเมินจากสมศ. และได้รับการรับรองคุณภาพการจัดการศึกษา มีนวัตกรรมจัดการศึกษาที่แตกต่างกันแต่เน้นคุณค่ามนุษย์เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการวิจัยพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนทางเลือกทั้งสิ้นจำนวน 5 แห่งที่เน้นการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ โดยกรณีศึกษาทั้ง 5 แห่งมีลักษณะตามเกณฑ์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 12 ลักษณะของโรงเรียนทางเลือกที่เป็นกรณีศึกษาตามเกณฑ์เบื้องต้น

กรณีศึกษา บริบทการศึกษา	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	โรงเรียนที่ 3	โรงเรียนที่ 4	โรงเรียนที่ 5
ปีที่ก่อตั้ง	2548	2533	2535	2547	2522
ที่ตั้ง(ภาค)	ตะวันตก	กรุงเทพฯ	กลาง	เหนือ	ตะวันตก
ระดับชั้นที่เปิดสอน	อนุบาล-ประถม	อนุบาล-ประถม-มัธยม	อนุบาล-ประถม-มัธยม	ประถม-มัธยม	ประถม
จำนวนนักเรียน (คน)	>250	>1,600	>350	>590	>140
แนวคิดการจัด การศึกษา	1.การรักในสรรพสิ่ง 2.สมถะ-พอเพียง 3.มีสำนักตระหนักรู้ คุณค่าสิ่งแวดล้อม 4.มีคุณธรรม 10 ประการ 5.มีสติ สมานิ มีจิตสำนึก คุณธรรม	1. ฉลาด เก่ง ดี มีสุข 2. พัฒนากายด้วยวิถี สุขภาพ พัฒนาจิตใจ ด้วยการทำโยคะ สมาธิ ปรับคลื่นสมอง ใช้ชีวิตเรียบง่าย พอเพียง	1. เป็นคนดีเห็นอกเห็นใจ อื่นใด (education+educare) 2. คุณธรรม 5ประการ สัตยะ ธรรมะ สันติ เปรมะ อหิงสา	1. หลักธรรมะพรหม วิหารสี่ของพุทธ ศาสนา ปฐก ฝังให้ นักเรียนมีความรู้ พัฒนาด้านจิตใจ และร่างกาย ปลูกฝัง ฐานด้านคุณธรรม มนุษยศาสตร์ เสริมสร้างค่านิยม ต่อชีวิตที่ถูกต้อง และมีความอุสาหะ วิริยะ รักและชื่นชม ผลงาน	1. Summerhill ผสมผสาน 2.แนวพุทธ 3.มอนเตสซอรี 4.แนวคิด ประชาธิปไตย
นวัตกรรมและการ ปฏิบัติที่เป็นเลิศ	1. การจัดการศึกษา ทางเลือกตามแนว ปรัชญาที่โออิ้วแมนนิส 2.การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมตามหลักยามะ (อหิงสา มีความสัตย์ ไม่ ลักขโมย อยู่เรียบง่าย รักในทุกสรรพสิ่ง) นิยามะ (รักความสะอาดทั้ง ภายใน รักษาจิตให้ บริสุทธิ์ ช่วยเหลือสังคม รักที่จะเรียนรู้ ตระหนักรู้ ด้วยตนเอง ผึกจิตทำ สมาธิ) รวม 10 ประการ	1. การจัดการศึกษา แนวคิดนีโอฮิวแมน นิส เชื่อว่าความเก่ง ความฉลาด เป็น ศักยภาพที่มีอยู่ในตัว มนุษย์ เชื่อว่าคนจะ สมบูรณ์ต้องมี ร่างกายแข็งแรง เชื่อมั่นในตนเอง มี ความคิดสร้างสรรค์ มีน้ำใจ มีความรักแก่ ผู้อื่น ช่วยเหลือคน อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบ แทน มีความสงบทาง จิตใจ อารมณ์ดี ใจ เย็น มีความคิด สร้างสรรค์สูง มีสมาธิ จิตใจเป็นหนึ่งเดียว ไม่ฟุ้งซ่าน วอกแวก 2. มีการจัดกิจกรรม สร้างให้เด็กเกิดภาวะ คลื่นสมองต่ำมาก ที่สุด ครูต้องอารมณ์ เย็น ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดจาไพเราะ พูดให้ กำลังใจ และไม่พูดใน แง่ลบ ไม่กดดัน	1. จัดการศึกษาที่เน้น educareการนำ ศักยภาพที่มีอยู่ในตัว เด็กออกมาใช้ 2. การจัดการศึกษา เน้นคุณธรรมนำ ความรู้(คุณธรรม 5 , เปรมมา สัตยา ธรรม ศานติ อหิงสา) 3. การจัดแหล่งเรียนรู้ ภายในโรงเรียนที่ หลากหลาย	1.ปลูกฝังให้รู้จัก เคารพชีวิตห่วงใย สังคม 2.ปลูก ฝังพรหม วิหารสี่ของพุทธ ศาสนา คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เสริมสร้าง เด็กให้มีบุคลิกภาพ ของความจริงใจ ความยุติธรรม ความศรัทธาและ ความซื่อสัตย์ 3. การเสริมสร้าง ประสบการณ์ชีวิต เพื่อปลูกฝัง คุณธรรมและ จริยธรรมใน ครอบครัว ใฝ่หา ความรู้ ปลูก ฝังให้มี ความเชื่อมั่นในตน ใฝ่หาความเจริญ ก้าวหน้า มีความ รับผิดชอบและใฝ่ดี 4.เพิ่มทักษะ ทางด้านภาษาไทย จีน อังกฤษ เพื่อให้	1. การจัดการ ศึกษาทางเลือกให้ เหมาะสมกับ ความพร้อมและ ความต้องการของ เด็กในการพัฒนา ทักษะชีวิต 2. กิจกรรมสภา นักเรียนที่เด็ก สามารถปกครอง ตนเอง เป็นตัว ของตัวเอง รวมทั้งการใช้ กระบวนการ ประชาธิปไตย ร่วมกันแก้ปัญหา เน้นการอยู่ ร่วมกันอย่าง กัลยาณมิตรและ สร้างสังคมแห่ง สันติสุข

กรณีศึกษา บริบทการศึกษา	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	โรงเรียนที่ 3	โรงเรียนที่ 4	โรงเรียนที่ 5
		<p>ไม่ให้มีการแข่งขันกิจกรรมหน้าเสาธง ประกอบด้วย กิจกรรมโยคะ บานัม เกาซิก ซึ่งช่วยทำให้คลื่นสมองต่ำและร่างกายแข็งแรงพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ</p>		<p>มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลก้าวสู่สังคมโลกและทำประโยชน์ให้แก่สังคมไทย</p> <p>5.ใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาครู การศึกษา ผู้ใหญ่ การเรียนรู้ ด้านสุขอนามัยและการศึกษาของชุมชน</p>	
<p>ทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต</p>	<p>1. สถานศึกษามีผู้เรียนเป็นเด็กต่างชาติดังเป็นชายขอบ มากร้อยละ 90 ยังขาดทักษะการอ่านคล่อง เขียนคล่องตามวัยและระดับชั้น สถานศึกษาควรพัฒนาทักษะนี้ให้มากขึ้น</p> <p>2. สถานศึกษาควรพัฒนาสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพให้หลากหลาย เมื่อผู้เรียนจบแล้วหากไม่มีโอกาสศึกษาต่อจะได้มีวิชา ชีพเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้</p>	<p>1. ผู้ปกครองมีความพึงพอใจที่สถานศึกษาได้ปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เช่นประหยัด อุดม ซื่อสัตย์ มีความสุขในการมาโรงเรียน</p> <p>2. จุดเด่นคือผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ มีสุนทรีย์ สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต</p> <p>3. การพัฒนาสถานศึกษาด้านจัดทำเป็น</p>	<p>1. จุดเด่นและผลสำเร็จในการจัดการศึกษาที่เน้นคุณธรรมนำความรู้ สร้างคนดีเหนือสิ่งอื่นใด ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรทั้งภายในและภายนอกประเทศ</p> <p>ควรที่จะเผยแพร่การจัดการศึกษาคุณธรรม นำความรู้ไปยังโรงเรียนต่างๆ ในประเทศ และในพื้นที่</p> <p>2. การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ คือสถานศึกษาเน้นการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ดำเนินการต่อไปได้</p>	<p>1. สถานศึกษามีความพร้อมด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อมที่ดี มีผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอน ควรพัฒนาการบริหารหลักสูตร อย่างมีคุณภาพครบวงจร PDCA</p> <p>2. ให้พัฒนาหลักสูตรที่สถานศึกษา นำมาใช้จัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและพัฒนาผู้เรียนได้</p>	<p>1. สถานศึกษาได้ดำเนินการในเรื่องการปลูกพืชผักปลอดสารพิษได้ดี สมควรพัฒนาเพิ่มเติมในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ ผู้เรียนทุกคนเมื่อมีอายุสูงขึ้นในระดับหนึ่ง คงจะอาศัยอยู่ในโรงเรียนไม่ได้ตลอด การพึ่งตนเองจึงเป็นเรื่องสำคัญ ควรให้ผู้เรียนมีความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 ห่วงคือ มีเหตุผล พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน กับเงื่อนไข 2 เงื่อนไขคือ ความรู้และคุณธรรม เมื่อปฏิบัติได้ครบถ้วนจะดำรงชีวิตได้ด้วยดี ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดก็ไม่ตกต่ำ และจะประสบความสำเร็จในชีวิต</p>

กรณีศึกษา บริบทการศึกษา	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	โรงเรียนที่ 3	โรงเรียนที่ 4	โรงเรียนที่ 5
		รูปแบบการสอนที่เป็นรูปธรรมคือมีหลักสูตร วิธีสอน สื่อการสอน กิจกรรม พัฒนาผู้เรียน การประเมินผล และวิธีการบริหารจัดการตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส 4. เผยแพร่แนวคิดนี้แก่ชุมชนเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น ๆ ทั่วไป 5. มีการติดตามผลการใช้หลักสูตรจากศิษย์เก่าที่จบการศึกษาไปแล้ว			
งานวิจัย	1.โรงเรียนต้นแบบการศึกษาทางเลือกตามแนวคิดมนุษยนิยม (สสส.)	การประยุกต์ใช้แนวคิดการศึกษานีโอฮิวแมนนิสในการบริหารโรงเรียน	1.การศึกษาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของโรงเรียน 2.พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบูรณาการคุณค่ามนุษย์	1. การศึกษาแนวทางปลูกจิตสำนึกคุณธรรมผ่านระบบการศึกษา	1.การขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือกไทย 2. Alternative Schools in a Society Developing the Legal Framework for a Pluralistic Educational System: Case Study: Thailand
ระดับการประเมินจากสมศ.	ดี	ดีมาก	ดี	ดี	ดี

ที่มา: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(2554)

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากร ส่วนผู้เรียนจะสัมภาษณ์และสังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตาม

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ครู และบุคลากร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

3) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง /คนในชุมชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

4) แบบสำรวจผลของการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับผู้เรียน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความสำเร็จของผู้เรียนทางด้านร่างกายสติปัญญาอารมณ์ สังคม มุมมองต่อโลก มุมมองต่อ มนุษย์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์ของแต่ละกรณีศึกษา

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้กรณีศึกษาที่ต้องการค้นหาและศึกษาปรากฏการณ์แล้ว ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขออนุญาตทำการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษาโรงเรียนทางเลือกทั้ง 3 แห่ง โดยเข้าแนะนำตัวต่อผู้บริหารของโรงเรียน ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตเพื่อศึกษาข้อมูลส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการบริหารโรงเรียน ทั้งจากการศึกษาเอกสาร รายงานของโรงเรียน การสัมภาษณ์ การสังเกต การมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร บางเรื่อง (การประชุม)

ระยะเวลาการเก็บข้อมูล

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโรงเรียนทางเลือกทั้ง 5 แห่ง ประมาณ 4 เดือน ระหว่างเดือน ธันวาคม พ.ศ.2554 -มีนาคม พ.ศ. 2555 โดยแยกศึกษาเป็นรายกรณี

- โรงเรียนทางเลือกกรณีศึกษาที่ 1-2 ระหว่างเดือน ธันวาคม-พฤศจิกายน
- โรงเรียนทางเลือกกรณีศึกษาที่ 3-4 ระหว่างเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์
- โรงเรียนทางเลือกกรณีศึกษาที่ 5 ระหว่างเดือน มีนาคม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล(Key Informants) เลือกโดยเฉพาะเจาะจง

1. ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5 คน แบ่งเป็น
 - ผู้อำนวยการโรงเรียน 5 คน
 - รองผู้อำนวยการโรงเรียน 3-5 คน(ถ้ามี)
2. ครู
3. ผู้ปกครอง
4. บุคลากรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
5. ผู้เรียน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการ 3 วิธี คือ

1. ศึกษาเอกสารรายงานของโรงเรียน รายงานการประชุมทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งข้อมูลพื้นฐานกระบวนการต่างๆในการบริหารโรงเรียน แบ่งการศึกษาเป็น 4 หัวข้อ คือ

- 1) เอกสารประวัติความเป็นมาของโรงเรียน แนวคิด ปรัชญาการจัดการศึกษา
- 2) เอกสารที่เป็นกฎระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนของผู้บริหาร ครูและ ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานกิจกรรมร่วมกันในโรงเรียนเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย
- 3) เอกสารติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงาน ของบุคคลและการประสานงานกับผู้อื่นทั้งภายในและภายนอก

4) เอกสารเกี่ยวกับการวางแผนงาน การประชุม การวางวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และการดำเนินงานของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็น การยอมรับในคุณค่าในตนเองตามตัวแปรในการศึกษาที่วางไว้ โดยจากการศึกษาเอกสารรายงานทั้งหมดเน้นส่วนที่เป็นแก่นแท้กระบวนการบริหารโรงเรียนที่เห็นภาพของการให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ ในการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้การเก็บข้อมูลนี้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) โดยเข้าร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับการบริหารอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่ได้รับอนุญาต ใช้การสังเกต ชักถาม จดบันทึก และบันทึกเทป

2.1 การสังเกตมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกคือ

- 1) การวางแผน 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผล ทั้งในด้านคุณค่าต่อโลก(Planet) ด้าน

มนุษย์ (People) และผลที่ได้(Profit) กับผู้เรียน ความเป็นธรรม ความอยู่รอด ความยั่งยืน ความพอเพียง การ เสริมแรงทางบวก การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น การรับใช้สังคมซึ่งเป็นการปฏิบัติในโรงเรียน เพื่อหาแนวทางพัฒนากระบวนการต่อไป

3. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยสัมภาษณ์ผู้ปกครองและผู้เรียนในโรงเรียนที่พบ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตนเองต้องการศึกษาอย่างแท้จริงตามวัตถุประสงค์ มีการตั้งคำถามขณะสัมภาษณ์ โดยเป็นคำถามกว้าง ๆ แต่ตรงประเด็น โดยมุ่งสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก

1.5 การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า(Triangular verification) เป็นการตรวจสอบข้อมูล 3 ส่วนจากผู้ให้ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่แตกต่างกันคือ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คนในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์จากเนื้อหาและการสรุปจากข้อมูลที่เห็นในเชิงประจักษ์ มีหลักการดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจากการวิเคราะห์จำนวน เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานในการสอบถามและสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล
- 2) วิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนำมาประมวล
- 3) การวิเคราะห์แบบอุปนัย(Analytic induction) จากกรณีศึกษาเพื่ออ้างจากกรณีเฉพาะไปสรุปเป็นหลักทั่วไป โดยข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสรุปจากกรณีศึกษามาวิเคราะห์และสังเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อเตรียมการร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดศึกษามนุษยนิยม

ขั้นตอนที่ 3 ร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดศึกษามนุษยนิยม

3.1 การร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดศึกษามนุษยนิยม โดยนำข้อมูลที่สังเคราะห์จากการบริหารโรงเรียนทางเลือกในการศึกษาระณีศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน

3.2 การพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดศึกษามนุษยนิยม โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และดำเนินการแก้ไขปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

4.1 ตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิและปรับปรุงแก้ไข

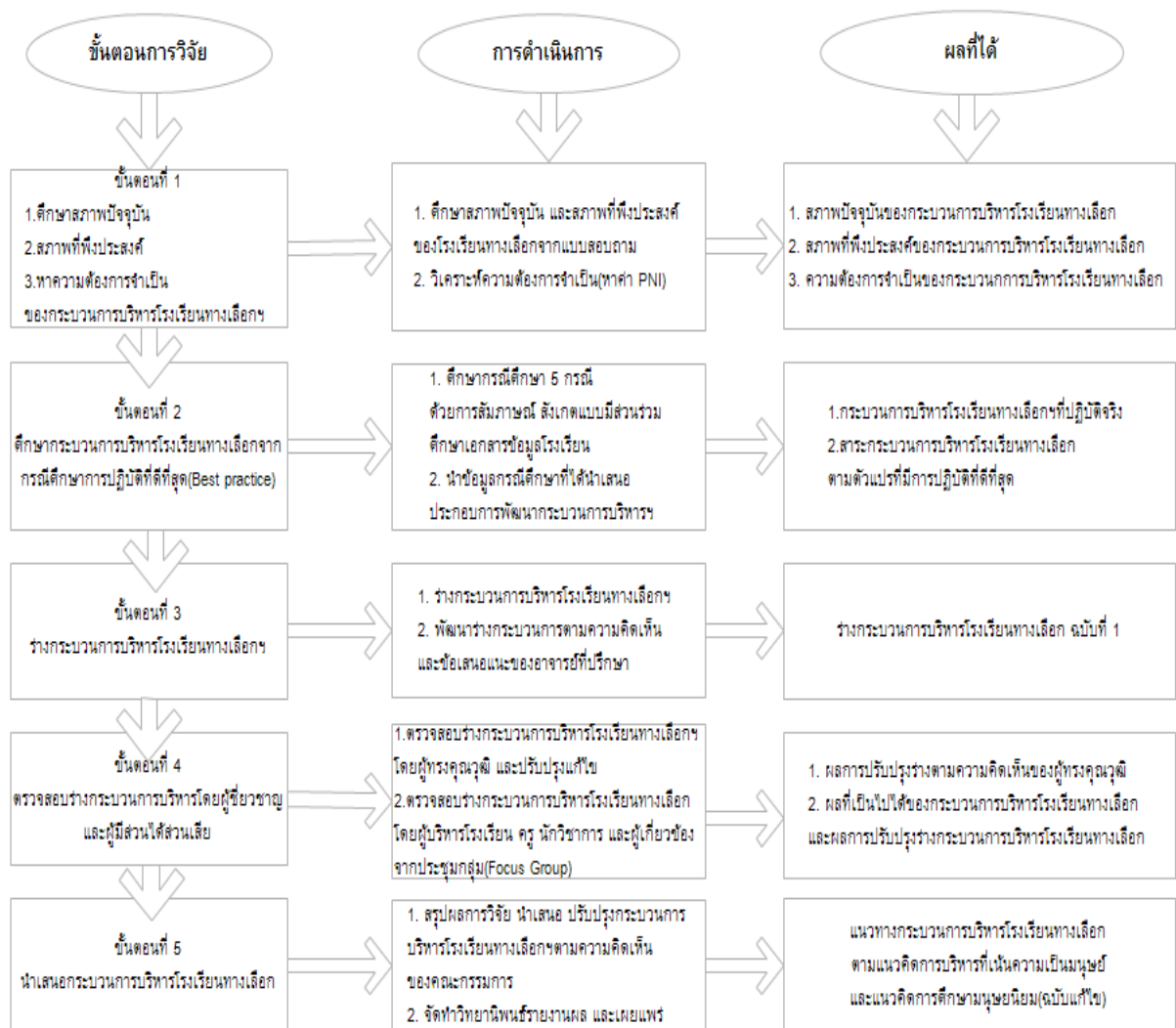
4.2 ตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาทางเลือก และผู้

มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนทางเลือก นักวิชาการ ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องโดยการส่งร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนฯที่พัฒนาขึ้นให้พิจารณา และจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) คู่ขนานกันไป จากนั้นสรุปข้อคิดเห็นและปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารและการการศึกษาที่เห็นความเป็นมนุษย์

ผู้วิจัยทำการปรับปรุงหลังจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้เสียตรวจสอบร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกฯ นำผลการศึกษาที่ได้มาอภิปรายผล สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผล

ภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

สภาพการบริหารของโรงเรียนทางเลือก

โรงเรียนทางเลือกที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ล้วนมีกระบวนการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม ซึ่งนำเสนอผลสภาพการบริหารปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม

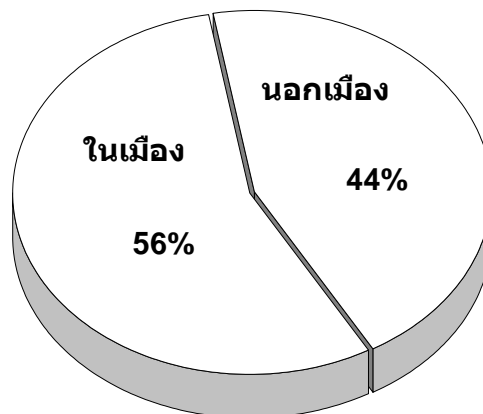
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม

1. ข้อมูลพื้นฐานของประชากร

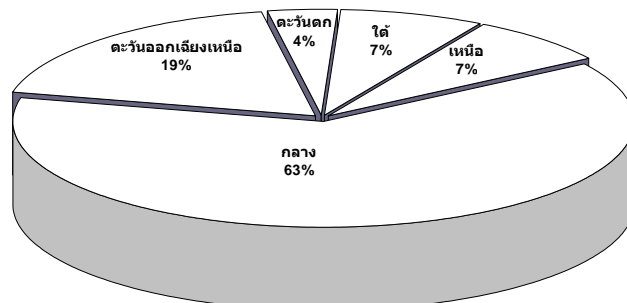
จากการศึกษาโรงเรียนทางเลือกที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน(สช.) ผู้วิจัยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มาวิเคราะห์ผลดังต่อไปนี้

ภาพที่ 6 แสดงจำนวนโรงเรียนทางเลือกแบ่งตามเขต

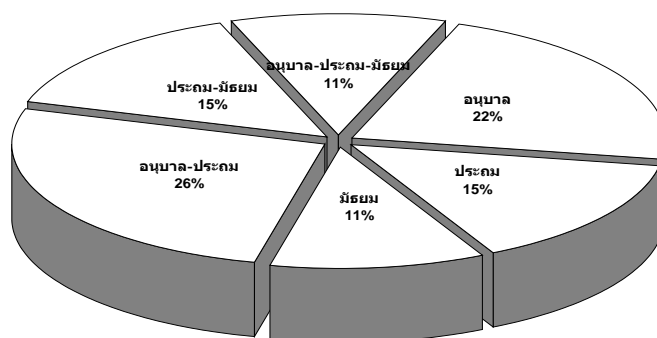
จากภาพแสดงโรงเรียนทางเลือกที่ศึกษาแบ่งตามเขต โดยแบ่งเป็นโรงเรียนทางเลือกที่เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนอยู่ในเขตเมืองจำนวน 15 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 56 และเป็นโรงเรียนทางเลือกที่อยู่เขตนอกเมืองจำนวน 12 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 44 (N=27)

ภาพที่ 7 แสดงจำนวนโรงเรียนทางเลือกแบ่งตามภาคต่างๆของประเทศไทย

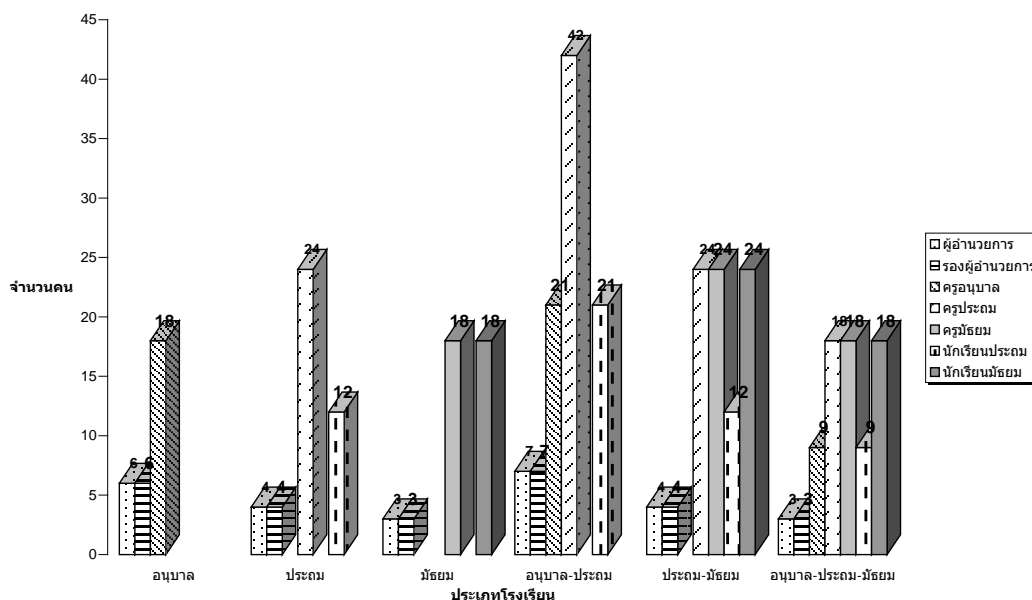
จากภาพที่ 7 แสดงจำนวนโรงเรียนทางเลือกที่ศึกษา แบ่ง ตามภาคต่างๆของประเทศไทย โดยแบ่งเป็นโรงเรียนทางเลือก ที่เป็นโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคกลางจำนวน 17 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 63 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 5 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 19 ภาคเหนือจำนวน 2 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 7 ภาคใต้จำนวน 2 โรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 7 ภาคตะวันตกจำนวน 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 4 (N=27)

ภาพที่ 8 แสดงประเภทการศึกษาที่โรงเรียนทางเลือกแต่ละโรงเรียนจัดขึ้น

จากภาพที่ 8 แสดงจำนวนประเภทการศึกษาที่โรงเรียนทางเลือกแต่ละโรงเรียนจัดขึ้น แบ่งเป็นโรงเรียนทางเลือกที่จัดประเภทอนุปริญญาอย่างเดียวจำนวน 6 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 22 ประเภทประถมอย่างเดียวจำนวน 4 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 15 ประเภทมัธยมอย่างเดียวจำนวน 3 โรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 11 โรงเรียนทางเลือกประเภทอนุปริญญาและประถมจำนวน 7 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 26 ประเภทประถมและมัธยมจำนวน 4 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 15 และโรงเรียนทางเลือกประเภทอนุปริญญา-ประถม-มัธยมทั้งสามระดับจำนวน 3 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 11 (N=27)

ภาพที่ 9 แสดงจำนวนประชากรตัวอย่างในโรงเรียนทางเลือกที่ศึกษา

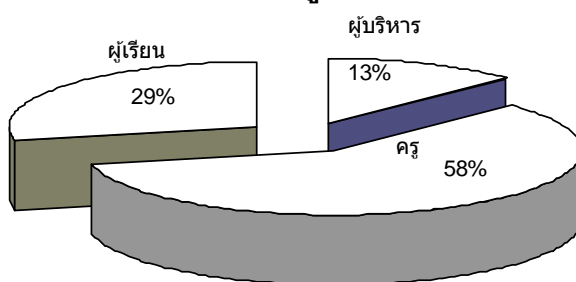
จากภาพที่ 9 แสดงจำนวนประชากรตัวอย่างที่อยู่ในโรงเรียนทางเลือกที่เป็นผู้บริหาร จำนวน 54 คน ครูจำนวน 216 คน และผู้เรียนจำนวน 114 คน รวม 384 คน แบ่งเป็น 1. กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7, ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาล-ประถมจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8, ผู้อำนวยการโรงเรียนประถม-มัธยมจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาล-ประถม-มัธยมจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7, และรองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลจำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 1.7, รองผู้อำนวยการโรงเรียนประถมจำนวน 4 คนคิดเป็นร้อยละ 1, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7, รองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาล-ประถมจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8, รองผู้อำนวยการโรงเรียนประถม-มัธยมจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1, รองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาล-ประถม-มัธยม จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7, 2. กลุ่มครูผู้สอนได้แก่ ครูอนุบาลจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5, ครูประถมจำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1, ครูมัธยมจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6, 3. ผู้เรียนได้แก่ นักเรียนประถมจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 14, นักเรียนมัธยมจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 (N=384)

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลจากแบบสอบถาม มีผลการศึกษาดังนี้

1.2.1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

จากการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 355 คน คิดเป็นร้อยละ 87 จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 384 คน นำจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 355 คนมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและประมวลผลโดยใช้คอมพิวเตอร์คำนวณค่าสถิติโปรแกรม SPSS Statistics17.0 โดยการหาค่าความถี่(Frequency) ร้อยละและค่าเฉลี่ย ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

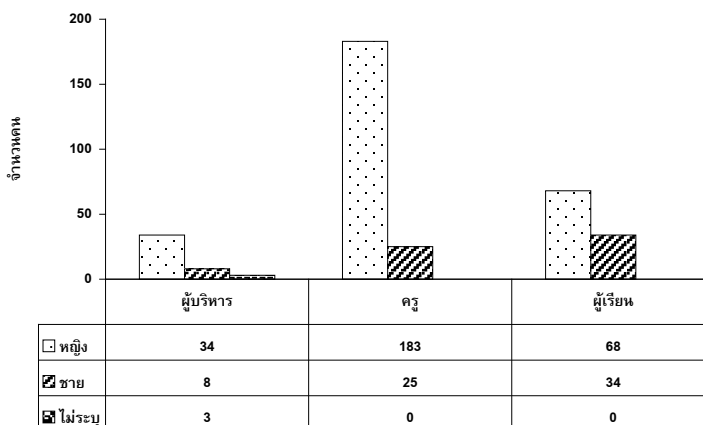
ภาพที่ 10 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มต่าง ๆ

จากภาพที่ 10 พบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือ ครูมีจำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 58 รองลงมาคือผู้เรียนจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 29 และผู้บริหาร 45 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ตามลำดับ (n=355)

1.2.2 ข้อมูลของโรงเรียนทางเลือกจากการศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา นำเสนอผลดังนี้

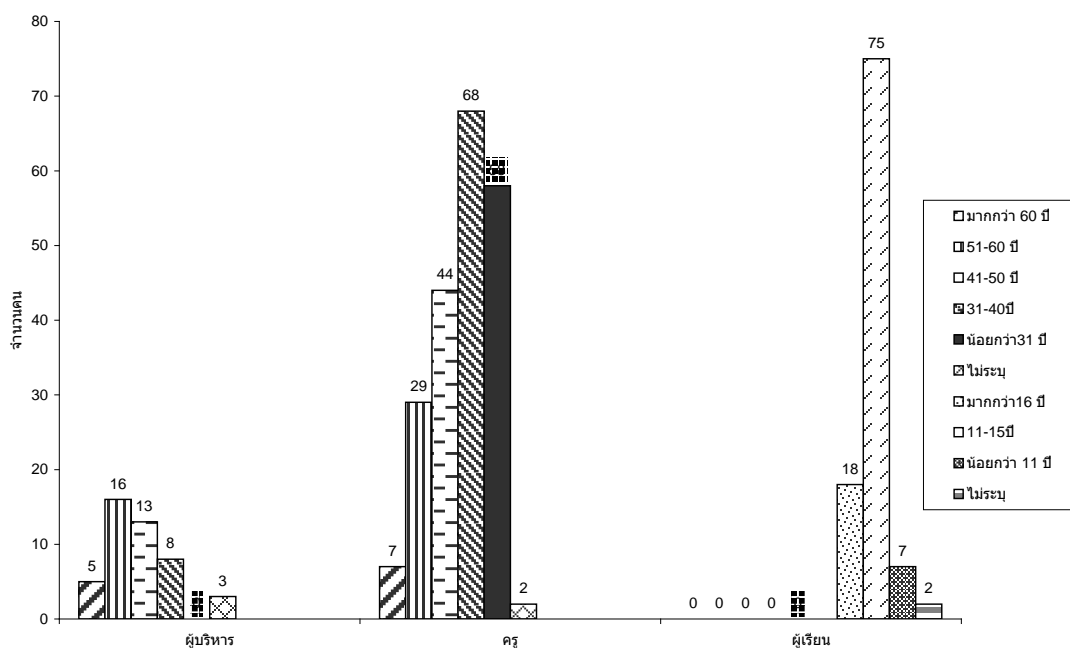
ภาพที่ 11 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำแนกตามเพศ

จากภาพที่ 11 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 75 รองลงมาเป็นผู้บริหารเพศชายจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 18 และมีผู้บริหารที่ไม่

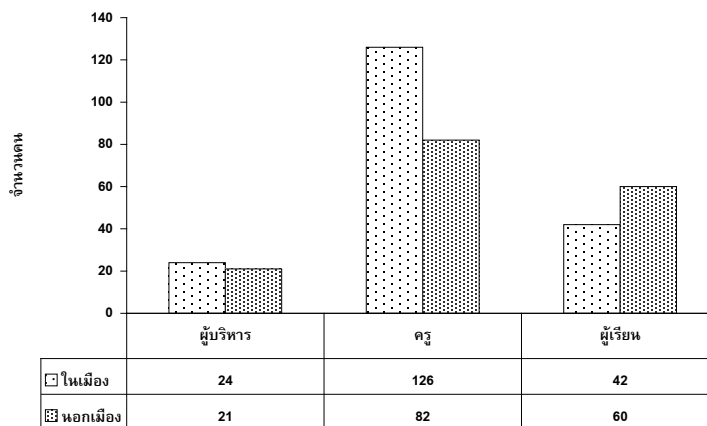
ระบุเพศจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7 (n=45) ส่วนครูผู้สอนเป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 88 รองลงมาเป็นครูเพศชายจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 12 (n=208) และผู้เรียนเป็นเพศหญิงมากที่สุดจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 67 รองลงมาเป็นผู้เรียนเพศชายจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33 (n=102)

ภาพที่ 12 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำแนกตามระดับอายุ

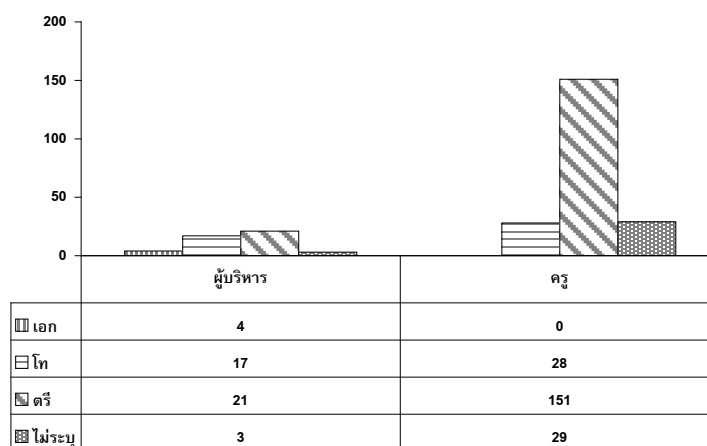
จากภาพที่ 12 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุระหว่าง 51-60 ปีมีมากที่สุดจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมาเป็นผู้บริหารที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 29 เป็นผู้บริหารที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 18 เป็นผู้บริหารที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 11 ตามลำดับ และมีผู้บริหารที่ไม่ระบุอายุจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7 (n=45) ส่วนครูผู้สอนที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปีมีมากที่สุดจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 33 รองลงมาเป็นครูที่มีอายุน้อยกว่า 31 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 28 ครูที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 21 ครูที่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 14 และครูที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3 และมีครูที่ไม่ตอบอายุจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1 (n=208) และผู้เรียนที่มีอายุระหว่าง 11-15 ปีมากที่สุดจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 73 รองลงมาเป็นผู้เรียนที่มีอายุมากกว่า 16 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 18 ผู้เรียนที่มีอายุน้อยกว่า 11 ปีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7 และมีผู้เรียนที่ไม่ระบุอายุจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2 (n=102)

ภาพที่ 13 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามที่ตั้ง

จากภาพที่ 13 พบว่าผู้บริหารอยู่ในโรงเรียนทางเลือกที่ตั้งอยู่ในเมืองจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 53 มากกว่าผู้บริหารในโรงเรียนทางเลือกที่ตั้งอยู่นอกเมือง ซึ่งมีอยู่จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 47 ($n=45$) ส่วนครูผู้สอนอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 61 มากกว่าครูผู้สอนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกเมือง ซึ่งมีอยู่จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 39 ($n=208$) และผู้เรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกเมืองจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 59 มากกว่าผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือกที่ตั้งอยู่ในเมือง ซึ่งมีอยู่จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 41 ($n=102$)

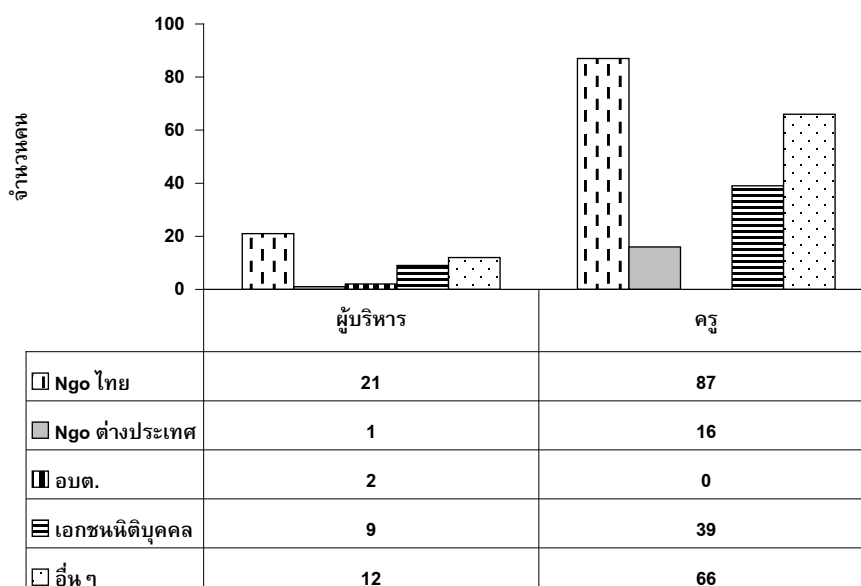
ภาพที่ 14 แสดงจำนวนผู้บริหารและครูจำแนกตามระดับการศึกษา

จากภาพที่ 14 พบว่ามีผู้บริหารโรงเรียนทางเลือกที่จบการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมาเป็นผู้บริหารที่จบการศึกษาปริญญาโทจำนวน 17 คน

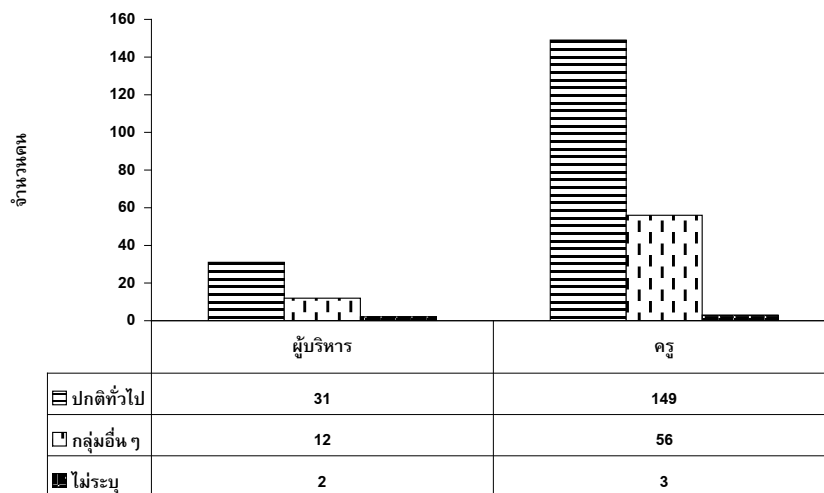
คิดเป็นร้อยละ 38 ผู้บริหารที่จบปริญญาเอก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 9 ตามลำดับ ผู้บริหารที่ไม่ระบุระดับการศึกษา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7 (n=45) ส่วนครูผู้สอนที่จบการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุดจำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 73 รองลงมาเป็นครูที่จบปริญญาโทจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ครูที่ไม่ระบุระดับการศึกษาจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 14 (n=208)

ภาพที่ 15 แสดงจำนวนผู้บริหารและครูจำแนกตามผู้รับผิดชอบการก่อตั้ง

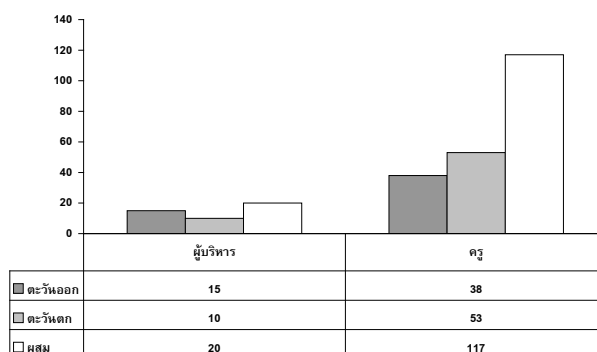
จากภาพที่ 15 พบว่าผู้บริหารที่บริหารโรงเรียนทางเลือกที่จัดตั้งโดยองค์กรเอกชนของไทยมีจำนวนมากที่สุดจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมาเป็นผู้บริหารที่จัดตั้งโดยกลุ่มอื่นๆ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 26 ผู้บริหารที่จัดตั้งโดยบริษัทเอกชนนิติบุคคล จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ผู้บริหารที่จัดตั้งโดยองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4 และผู้บริหารที่จัดตั้งโดยองค์กรเอกชนต่างประเทศ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ (n=45) และครูที่อยู่ในโรงเรียนที่จัดตั้งโดยองค์กรเอกชนของไทยมีจำนวนมากที่สุดจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 41 รองลงมาเป็นครูที่อยู่ในโรงเรียนที่จัดตั้งโดยองค์กรอื่นๆ จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 32 ครูที่อยู่ในโรงเรียนทางเลือกที่จัดตั้งโดยบริษัทเอกชนนิติบุคคล จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 19 และครูที่อยู่ในโรงเรียนทางเลือกที่จัดตั้งโดยองค์กรเอกชนต่างประเทศ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ตามลำดับ (n=208)

ภาพที่ 16 แสดงจำนวนผู้บริหารและครูที่จัดการศึกษาแก่ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

จากภาพที่ 16 พบว่าผู้บริหารระบบการจัดการศึกษาทางเลือกตามกลุ่มเป้าหมายดังนี้ ผู้บริหารโรงเรียนทางเลือกที่จัดการศึกษาให้กับเด็กทั่วไปกลุ่มปกติมีมากที่สุดจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 69 รองลงมาคือผู้บริหารโรงเรียนทางเลือกที่จัดการศึกษาทางเลือกให้กับเด็กกลุ่มอื่นๆ (ด้อยโอกาส ไร้สัญชาติ ยากจน พิการ เด็กพิเศษ) จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 27 และผู้บริหารที่ไม่ระบุกลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษาทางเลือก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4 ($n=45$) ส่วนครูที่สอนในโรงเรียนทางเลือกสำหรับเด็กทั่วไปตามปกติมีมากที่สุด จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 73 รองลงมาเป็นครูสอนในโรงเรียนทางเลือกสำหรับเด็กกลุ่มอื่น (เด็กชาติพันธุ์ต่างๆ เด็กด้อยโอกาส) จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 26 และครูที่ไม่ระบุว่าสอนเด็กกลุ่มเป้าหมายใดจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1 ($n=208$)

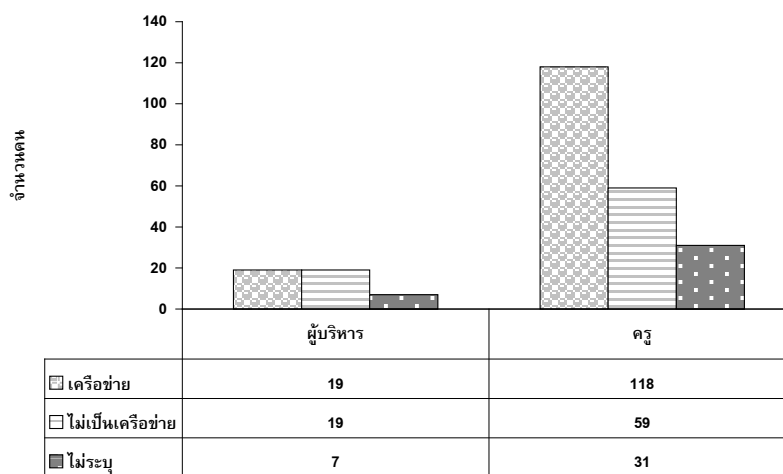
ภาพที่ 17 แสดงจำนวนผู้บริหารและครูจำแนกตามที่มาแนวคิดของปรัชญา

จากภาพที่ 17 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดปรัชญาตะวันออก ผสมผสานกับตะวันตกมีมากที่สุดจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 45 รองลงมาคือผู้บริหาร

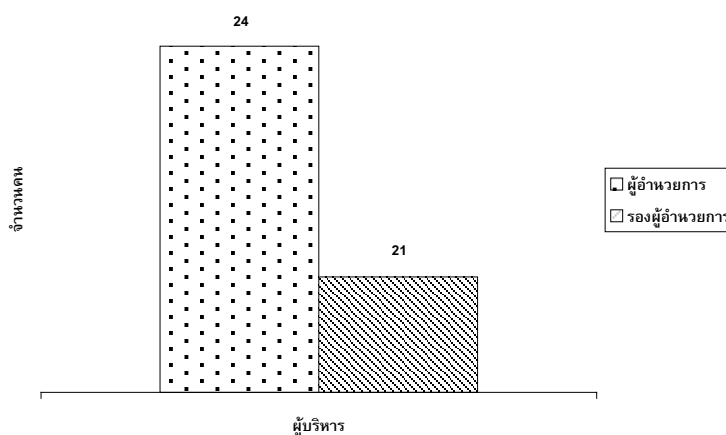
โรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดปรัชญาตะวันออก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 33 และผู้บริหารโรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดปรัชญาตะวันตกจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 22 ตามลำดับ (n=45) ส่วนครูที่อยู่ในโรงเรียนที่มีแนวคิดปรัชญาการศึกษาตะวันออกผสมผสานกับตะวันตกมีมากที่สุดจำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 57 รองลงมาคือครูในโรงเรียนทางเลือกที่สอนตามแนวคิดปรัชญาการศึกษาตะวันตกจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และครูในโรงเรียนที่สอนตามแนวคิดปรัชญาการศึกษาตะวันออกจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 18 (n=208) โดยแนวคิดที่โรงเรียนนำมาใช้ตามที่ผู้บริหารและครูระบุ แนวคิดตะวันออก ได้แก่ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส วิถีพุทธ แนวคิดพุทธธรรมประยุกต์ ศิลเด่น เป็นงาน ชาญวิชา แนวคิดแบบพอเพียง แนวคิดตะวันตก ได้แก่ แนวคิดวอลดอร์ฟหรือมนุษยปรัชญา แนวคิดไฮสโคป แนวทางคริสตธรรม-Virtus Sda Nobilitat หรือคุณธรรมเท่านั้นที่ทำให้มนุษย์มีเกียรติ แนวคิดตะวันออกผสมผสานตะวันตกได้แก่ แนวคิดฟุ้งตนเองจนคนอื่นฟังได้ และปรัชญาตะวันออกกับศาสนา

ภาพที่ 18 แสดงจำนวนผู้บริหารและครูจำแนกตามลักษณะการรวมกลุ่ม

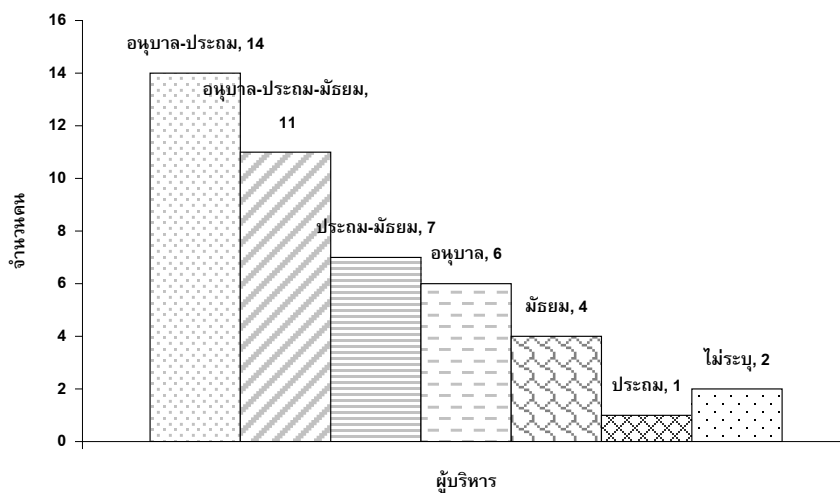
จากภาพที่ 18 พบว่าผู้บริหารที่ระบุว่าเป็นผู้บริหารในโรงเรียนที่เป็นเครือข่ายการศึกษาทางเลือก จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 42 เท่ากับผู้บริหารในโรงเรียนทางเลือกที่ไม่เป็นโรงเรียนเครือข่ายการศึกษาทางเลือก จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 42 และมีผู้บริหารที่ไม่ระบุการเป็นเครือข่ายโรงเรียนทางเลือก จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 16 (n=45) ส่วนครูผู้สอนในโรงเรียนที่เป็นเครือข่ายการศึกษาทางเลือก จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 57 และครูผู้สอนในโรงเรียนที่ไม่เป็นเครือข่ายการศึกษาทางเลือก จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 28 และมีครูผู้สอนที่ไม่ระบุการเป็นเครือข่ายโรงเรียนทางเลือก จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 15 (n=208)

ภาพที่ 19 แสดงจำนวนผู้บริหารจำแนกตามตำแหน่ง

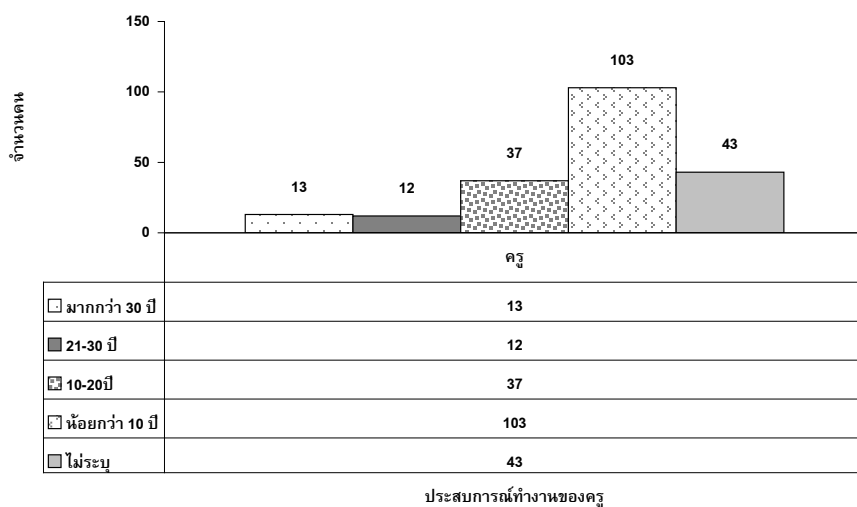
จากภาพที่ 19 พบว่าผู้บริหารที่เป็นผู้อำนวยการจำนวนมากที่สุดจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 53 รองลงมาเป็นรองผู้อำนวยการจำนวน 21 คนคิดเป็นร้อยละ 47 (n=45)

ภาพที่ 20 แสดงจำนวนผู้บริหารที่บริหารโรงเรียนทางเลือกประเภทต่าง ๆ

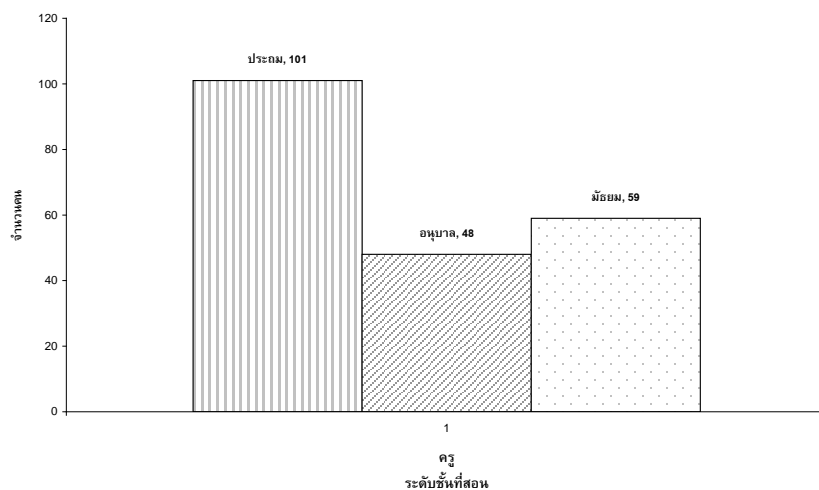
จากภาพที่ 20 พบว่าผู้บริหารที่บริหารโรงเรียนทางเลือกเป็นประเภทอนุบาล-ประถม มีจำนวนมากที่สุดจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 32 รองลงมาผู้บริหารที่บริหารโรงเรียนทางเลือกเป็นประเภทอนุบาล-ประถม-มัธยม มีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 24 ผู้บริหารที่บริหารโรงเรียนทางเลือกเป็นประเภทประถม-มัธยมจำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 16 ผู้บริหารที่บริหารโรงเรียนทางเลือกเป็นประเภทอนุบาลจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ผู้บริหารที่บริหารโรงเรียนทางเลือกเป็นประเภทมัธยม จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 9 ผู้บริหารที่บริหารโรงเรียนทางเลือกเป็นประเภทประถมจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2 และมีผู้บริหารที่ไม่ระบุประเภทของโรงเรียนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4 (n=45)

ภาพที่ 21 แสดงจำนวนครูจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

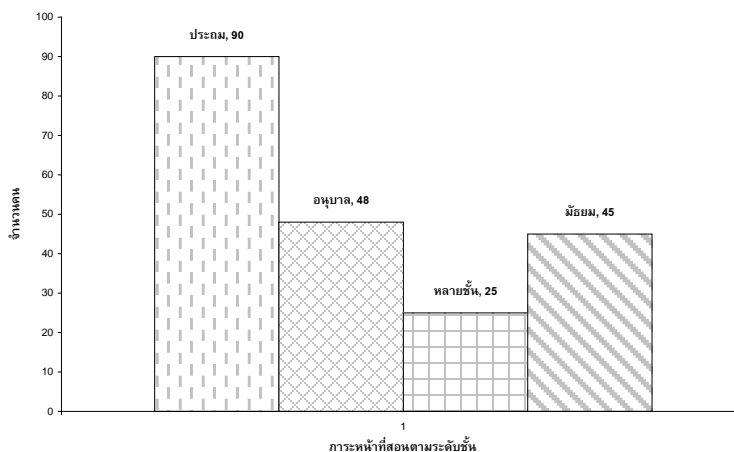
จากภาพที่ 21 พบว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนน้อยกว่า 10 ปีมากที่สุด จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 49 รองลงมาเป็นครูที่มีประสบการณ์สอน 10-20 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 18 เป็นครูที่มีประสบการณ์สอนมากกว่า 30 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 6 เป็นครูที่มีประสบการณ์สอน 21-30 ปีจำนวน 12 คนคิดเป็นร้อยละ 6 และมีครูที่ไม่ระบุประสบการณ์ จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 21 (n=208)

ภาพที่ 22 แสดงจำนวนครูจำแนกตามระดับชั้นที่สอน

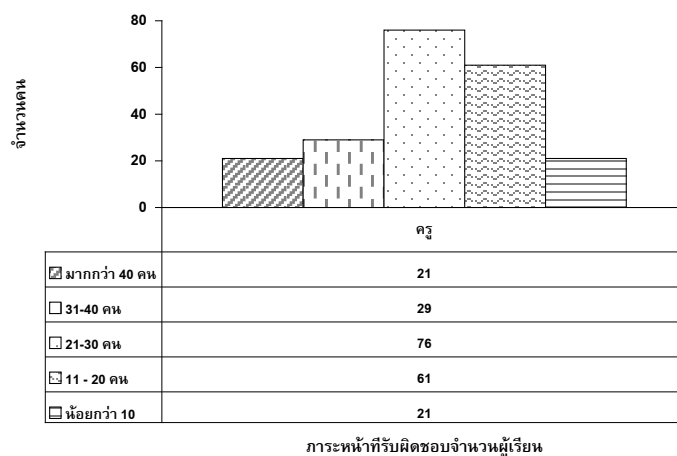
จากภาพที่ 22 พบว่าครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาที่มีมากที่สุด จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 49 รองลงมาเป็นครูมัธยม จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 28 และครูอนุบาล จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 23 (n=208)

ภาพที่ 23 แสดงจำนวนครูตามภาระหน้าที่ในการสอน

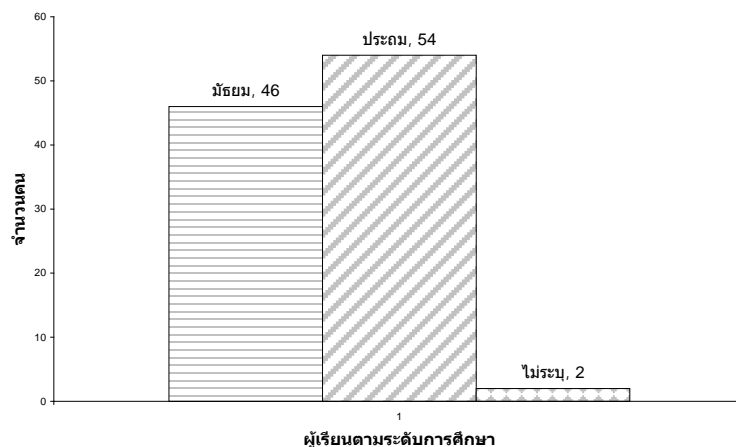
จากภาพที่ 23 พบว่ามีครูที่สอนระดับชั้นประถมอย่างเดียวมากที่สุด จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 43 รองลงมาเป็นครูที่สอนอนุบาลอย่างเดียว จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 23 เป็นครูที่สอนมัธยมอย่างเดียว จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22 เป็นครูที่สอนหลายระดับชั้น จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 12 (n=208)

ภาพที่ 24 แสดงจำนวนครูจำแนกตามภาระหน้าที่ในการรับผิดชอบผู้เรียน

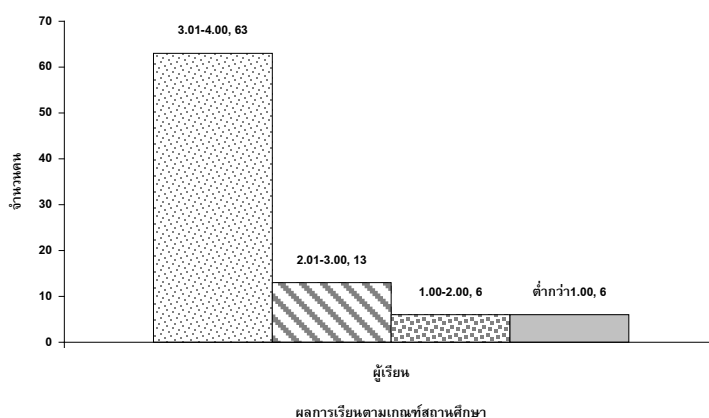
จากภาพที่ 24 พบว่ามีครูผู้สอนที่สอนในชั้นเรียนที่มีนักเรียน 21-30 คนมากที่สุด จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงมาเป็นครูผู้สอนในชั้นเรียนที่มีนักเรียน 11-20 คน จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 29 เป็นครูผู้สอนในชั้นเรียนที่มีนักเรียน 31-40 คนจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 14 เป็นครูผู้สอนในชั้นเรียนที่มีนักเรียนมากกว่า 40 คนจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และเป็นครูผู้สอนในชั้นเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 10 คนจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 10 (n=208)

ภาพที่ 25 แสดงจำนวนผู้เรียนจำแนกตามระดับการศึกษา

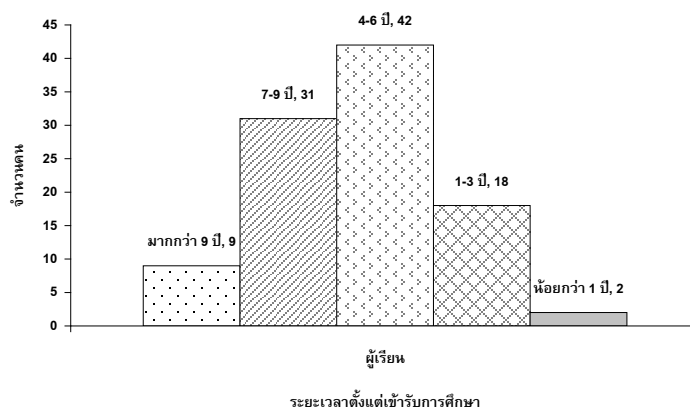
จากภาพที่ 25 พบว่ามีผู้เรียนระดับประถมศึกษามากที่สุดจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 53 ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 45 และผู้เรียนที่ไม่ระบุระดับการศึกษา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ($n=102$)

ภาพที่ 26 แสดงจำนวนผู้เรียนจำแนกผลการเรียนตามเกณฑ์ของสถานศึกษา

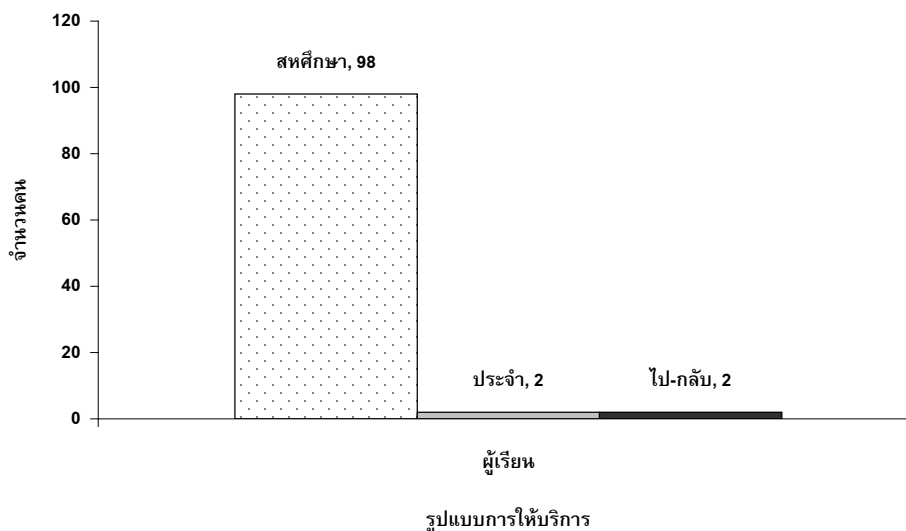
จากภาพที่ 26 พบว่ามีผู้เรียนที่มีผลการเรียนเฉลี่ยระหว่าง 3.01-4.00 มากที่สุดจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 61 ผู้เรียนที่มีผลการเรียนเฉลี่ยระหว่าง 2.01-3.00 มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ผู้เรียนที่มีผลการเรียนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 -2.00 มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6 ผู้เรียนที่มีผลการเรียนเฉลี่ยน้อยกว่า 1.00 มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และมีผู้เรียนที่ไม่ระบุผลการเรียนเฉลี่ยจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 14 ($n=102$)

ภาพที่ 27 แสดงจำนวนผู้เรียนจำแนกตามระยะเวลาที่เข้าศึกษาในโรงเรียน

จากภาพที่ 27 พบว่ามีผู้เรียนเข้าศึกษาในโรงเรียนนาน 4-6 ปีมากที่สุดจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 41 ผู้เรียนเข้าศึกษาในโรงเรียนนาน 7-9 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ผู้เรียนเข้าศึกษาในโรงเรียนนาน 1-3 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 18 ผู้เรียนเข้าศึกษาในโรงเรียนนานมากกว่า 9 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 9 ผู้เรียนเข้าศึกษาในโรงเรียนนานน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ (n=102)

ภาพที่ 28 แสดงจำนวนผู้เรียนจำแนกตามรูปแบบการให้บริการของโรงเรียนทางเลือก

จากภาพที่ 28 พบว่ามีผู้เรียนที่เรียนในโรงเรียนทางเลือกแบบสหศึกษามากที่สุดจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 96 รองลงมาเป็นผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือกแบบไปกลับมีหญิงล้วนหรือชายล้วน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2 และผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือกแบบประจำมีหญิงล้วนหรือชายล้วน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ (n=102)

2. สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนทางเลือก ผู้วิจัยนำเสนอสภาพปัจจุบันในภาพรวม จำแนกเป็นรายกลุ่ม จำแนกตามที่ตั้ง และจำแนกตามที่มาของแนวคิด ซึ่งแต่ละสภาพการบริหารนำเสนอเป็น 3 ส่วน คือ 1) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพที่เป็นจริง 2) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพที่พึงประสงค์ 3) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก

2.1 สภาพปัจจุบันของโรงเรียนทางเลือกในภาพรวม

ตารางที่ 13 แสดงสภาพการบริหารโรงเรียนทางเลือกในภาพรวม

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ย PNI)
แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์				
การวางแผน				
ความอยู่รอด-Viability -โรงเรียนมีนโยบายการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นแบบอย่างต่อชุมชนและสังคม จนเกิดการดำเนินต่อไปได้ทั้งในโรงเรียน ชุมชน สังคม ส่วนรวม และโลกที่เราอยู่อาศัย -โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการที่ก่อให้เกิดการอยู่รอดของโรงเรียนและสังคมด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ต่างๆในชุมชน และจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	4.606 (0.08)	3.896 (0.15)	0.18	1 (สูง)
ความพอเพียง-Bearability -โรงเรียนมีนโยบายเน้นความอยู่รอดพอเพียงใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างประหยัด คุ่มค่าในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน -โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการความพอเพียงในโรงเรียน เน้นการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าตามหลักเศรษฐศาสตร์	4.62 (0.09)	4.05 (0.10)	0.14	2 (สูง)
โลก-Planet -โรงเรียนมีนโยบายเกี่ยวกับการดูแลรักษาโลกที่เป็นธรรมชาติ และสังคมส่วนรวมที่อยู่แวดล้อมตัวเรา -โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการดูแลรักษาโลกที่เป็นธรรมชาติเพื่อส่วนรวม และ การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก	4.62 (0.14)	4.09 (0.04)	0.13	3 (สูง)
ความยั่งยืน -Sustainability -โรงเรียนมีนโยบายการบริหารที่เน้นโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และ ผลผลิตที่ได้คือผู้เรียนที่มีคุณภาพทั้งกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และสติปัญญา เกิดความสุข มีความเป็นอยู่ที่ดี ก่อให้เกิดความยั่งยืน -โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการสร้างความตระหนักในตนเองแก่ครู ผู้เรียน มีการทำกิจกรรมต่างๆที่ก่อให้เกิดความพอเพียงในโรงเรียน มีวิถีการปฏิบัติที่เห็นจริงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	4.57 (0.19)	4.106 (0.04)	0.113	4 (ต่ำ)
ความเป็นธรรม-Equity -โรงเรียนมีนโยบายสร้างความเป็นธรรมในการทำงาน และเน้นการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง -โรงเรียนมีแผนงานการปฏิบัติหน้าที่ ที่เน้นความเท่าเทียมในการปฏิบัติต่อกันในโรงเรียน ทั้งทางกาย วาจา ใจ และทางด้านวัตถุประสงค์ของ การแจกจ่ายอุปกรณ์ มีการนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเท่าเทียมด้วยเช่นกัน	4.666 (0.11)	4.196 (0.09)	0.112	4 (ต่ำ)

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ย PNI)
มนุษย์-People -โรงเรียนมีนโยบายที่ให้นักบุคลากรทำงานโดยใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ เหมาะสมกับศักยภาพที่มีอยู่ เน้นการยอมรับนับถือตนเองและยอมรับนับถือผู้อื่น และทำงานอย่างมีความสุข -โรงเรียนมีนโยบายการบริหาร(แนวราบ)ที่ไม่เน้นการสั่งการ แต่ให้ทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ มีการทำงานเป็นทีม และผู้บริหารนำความคิดเห็นของครูมาวิเคราะห์ก่อนการตัดสินใจก่อนเสมอ -โรงเรียนมีนโยบายด้านพัฒนาบุคลากรให้มีความตระหนักในการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น ทั้งการปฏิบัติทางกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ จนรักในหน้าที่ ทำงานอย่างมีความสุข มีความภาคภูมิใจในการทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียน -โรงเรียนมีแผนงานโครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เข้าใจตนเองและผู้เรียนจากการฝึกอบรม การทำกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทั้งทางกาย จิต และจิตวิญญาณ เช่นกิจกรรมโยคะ สมภาสิ ปฏิบัติธรรม การช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในการเคารพนับถือตนเองและผู้เรียน ส่งผลต่อการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความรัก เมตตา เอื้ออาทรต่อศิษย์	4.616 (0.16)	4.153 (0.22)	0.111	4 (ต่ำ)
ผลที่ได้กับผู้เรียน-Profit -โรงเรียนมีนโยบายพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ รวมทั้งมีสติปัญญาดี มีทักษะการทำงาน มีคุณธรรมปฏิบัติในชีวิตจริง และผู้เรียนมีความสุข ทำตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม -โรงเรียนมีแผนงานโครงการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีมารยาท สติปัญญา ทักษะการดำเนินชีวิต โดยเน้นการตระหนักตื่นรู้จากภายในตัวของผู้เรียน	4.673 (0.16)	4.236 (0.25)	0.103	5 (ต่ำ)
รวม	4.62 (0.13)	4.10 (0.12)	0.12	-
การดำเนินการ				
-มีการระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการวางแผนว่าควรตอบสนองต่อโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้คือผู้เรียนร่วมกับบุคลากร	4.57 (0.16)	3.87 (0.02)	0.18	1 (สูง)
-มีการกำหนดตัวชี้วัดวัดร่วมกับทุกฝ่ายในโรงเรียน โดยตัวชี้วัดบ่งชี้ความสำเร็จจากการบริหารและการจัดการ ศึกษาที่โรงเรียนต้องการให้เกิดขึ้นเพื่อผู้เรียนอย่างแท้จริง	4.53 (0.21)	3.89 (0.09)	0.16	2 (สูง)
-มีการระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อน ก่อนที่จะมีการวางแผน โรงเรียนให้ครอบคลุมในเรื่องเกี่ยวกับโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้จากการจัดการศึกษาร่วมกับบุคลากร	4.61 (0.08)	4.00 (0.09)	0.15	3 (สูง)
-มีการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกันก่อนการวางแผน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้หลังจากวางแผน	4.54 (0.18)	3.95 (0.21)	0.14	4 (สูง)
-มีการจัดทำคู่มือครู/เอกสารเรื่องการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นแนวทางในการทำงานของผู้บริหารและครู	4.64 (0.09)	4.06 (0.14)	0.14	4 (สูง)
-มีการสร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงานกำหนดทิศทางของโรงเรียนเน้นโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้กับผู้เรียน ความเป็นธรรม พอเพียง อยู่รอด และยั่งยืน	4.57 (0.22)	4.02 (0.19)	0.13	5 (กลาง)
-โรงเรียนมีการจัดหาทรัพยากรในชุมชน รวมทั้งจากนอกชุมชนมาใช้ในโรงเรียน และสรรหาทรัพยากรทั้งบุคลากร งบประมาณ สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการที่จะบริหารโรงเรียนและการจัดการศึกษาตามแนวคิดของโรงเรียน	4.55 (0.16)	4.00 (0.00)	0.13	5 (กลาง)

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ย PNI)
-มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือข่ายทุกระดับชั้นเรียน ระดับโรงเรียน และระดับพื้นที่ในชุมชน มีการตัดสินใจร่วมกัน และมีข้อตกลงร่วมกันที่ถือเป็นฉันทามติสัมพันธ์กับเรื่องโลก มนุษย์ และผู้เรียน ความเท่าเทียม ความอยู่รอด พอเพียง และความยั่งยืน	4.63 (0.13)	4.09 (0.00)	0.13	5 (กลาง)
-ก่อนทำการวางแผนทางโรงเรียนได้มีการเตรียมการ มีการยอมรับข้อเสนoprบปรุงและการรับรองจากฝ่ายต่างๆของโรงเรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการวางนโยบาย แผนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ทั้งเรื่องโลก การปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น และผลกับผู้เรียน	4.60 (0.12)	4.10 (0.11)	0.12	6 (ต่ำ)
-โรงเรียนสร้างความตระหนักรู้ และจัดให้มีการแข่งขัน มีที่ว่างแผนงานตามความสนใจทั้งในเรื่อง โลก มนุษย์ ผลที่ได้ จัดให้มีผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในแต่ละทีม โดยบุคลากรในโรงเรียนตระหนักเห็นความสำคัญในการเป็นที่ว่างแผนงานด้วยตนเอง	4.61 (0.11)	4.10 (0.007)	0.12	6 (ต่ำ)
-โรงเรียนมีการกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จในการดำเนินการเป็นตัวชี้วัดที่ชัดเจน และมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมกับสภาพของการบริหารโรงเรียน	4.53 (0.02)	4.01 (0.04)	0.12	6 (ต่ำ)
-โรงเรียนมีการฝึกอบรมพัฒนาครู บุคลากรอยู่เสมอในแนวทางที่เน้นมนุษย์ ทั้งการปฏิบัติฝึกฝนตนเองทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ เช่น การทำโยคะ สมาธิ ปฏิบัติธรรม อบรมให้บุคลากรตระหนักเรื่องมนุษย์กับโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวมที่มีความสัมพันธ์กันส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในการมีชีวิตอยู่ในสังคม	4.61 (0.28)	4.13 (0.19)	0.11	7 (ต่ำ)
-มีการจัดทีมงานทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เคารพซึ่งกันและกัน แก้ปัญหา มั่นใจสำเร็จ	4.63 (0.13)	4.14 (0.07)	0.11	7 (ต่ำ)
-มีการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร ทีมงานทุกระดับ และผู้เกี่ยวข้องในการทำงานโดยใช้กิริยาอาการ ท่าทาง(การยิ้ม การสัมผัส การยกย่อง การพยักหน้าแสดงความใส่ใจ) การแสดงออกเพื่อความเป็นกัลยาณมิตร(เพื่อน,ผู้อำนวยความสะดวก) หรือให้รางวัล ก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและความสุข	4.65 (0.30)	4.22 (0.30)	0.10	8 (ต่ำ)
-มีการสื่อสารชัดเจนด้วยวาจาในที่ประชุม/ ด้วยเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้ทุกคนในโรงเรียนมีความเข้าใจตรงกัน ตระหนักรู้ และดำเนินการได้ตามพันธกิจเป้าหมาย อย่างสร้างสรรค์ มีการใช้คำพูดเชิงบวกแนะนำ เสริมกำลังใจในการทำงาน	4.69 (0.17)	4.28 (0.04)	0.09	9 (ต่ำ)
รวม	4.60 (0.15)	4.05 (0.09)	0.13	-
การประเมินผล				
-โรงเรียนแสดงผลของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จากวิถีปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน พอเพียง อยู่รอด รวมทั้งมีเอกสารผลงาน ภาพกิจกรรม โครงการที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน และเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ	4.49 (0.14)	3.88 (0.007)	0.15	1 (สูง)
-โรงเรียนจัดทำระบบการรายงานผลการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจนในรูปแบบสภาพจริง ภาพกิจกรรม เอกสารรายงาน การประเมินผลจากชุมชนด้วยวาจา ผลที่ได้กับผู้เรียน รายงานผู้เกี่ยวข้องปรับปรุงกระบวนการบริหารโรงเรียนที่ดี	4.55 (0.09)	3.98 (0.07)	0.14	2 (สูง)
-โรงเรียนมีระบบการประเมินผลการดำเนินการให้บรรลุตามแผนที่วางไว้โดยมุ่งความเป็นมนุษย์ทั้งเรื่องโลก มนุษย์ ผลที่ได้กับผู้เรียน โดยมีการปฏิบัติที่เห็นจริง ตรวจสอบได้	4.61 (0.16)	4.05 (0.07)	0.13	3 (กลาง)
-โรงเรียนประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง จากผู้เรียนมีความตระหนักเรื่องคุณธรรม มีสติปัญญา รู้เท่าทัน มีทักษะในชีวิตและการทำงาน มีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และมีความตระหนักในการดูแลรักษาโลกที่เป็นธรรมชาติ เป็นผู้ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ และเป็นพลเมืองดีของโลก	4.68 (0.16)	4.19 (0.04)	0.11	4 (ต่ำ)

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ย PNI)
-โรงเรียนประเมินการบริหารภายในโรงเรียนด้วยตนเองจากผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง และการประเมินจากภายนอกเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์	4.60 (0.15)	4.13 (0.09)	0.11	4 (ต่ำ)
-โรงเรียนบรรยากาศและการทำงานในโรงเรียนเป็นตัวอย่างดี การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีมที่มีความสุข ความภาคภูมิใจ การสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น และความตระหนักรู้ของบุคลากรในการทำงานที่เน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์	4.61 (0.20)	4.14 (0.02)	0.11	4 (ต่ำ)
รวม	4.59 (0.15)	4.06 (0.04)	0.13	-
รวม(การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์)	4.60	4.07	0.12	
แนวคิดการศึกษามุขยนิยม				
การวางแผน				
การช่วยเหลือสังคม				
-โรงเรียนมีนโยบายในการช่วยเหลือสังคมโดยยึดหลักความรัก เมตตา และเอื้ออาทร สอดแทรกอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอน และกิจกรรมสำหรับผู้เรียน ครู และบุคลากร	4.60 (0.15)	4.17 (0.17)	0.10	1 (สูง)
-โรงเรียนมีโครงการจัดทำระบบอาสาสมัครเข้ามาช่วยสอนในโรงเรียน และจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องทำงานประสานร่วมมือทั้งในและนอกโรงเรียน				
ความพอเพียง				
-โรงเรียนมีนโยบายเกี่ยวกับความพอเพียง มีการวางแผนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าในโรงเรียน ให้ครู ผู้เรียนปฏิบัติจริงเรื่องความพอเพียง สมถะ ประหยัด หรือวิถีธรรมชาติ	4.63 (0.15)	4.23 (0.11)	0.09	2 (สูง)
การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น				
-โรงเรียนมีนโยบายในการจัดการศึกษาที่เน้นการเห็นคุณค่าในตนเอง การเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น มีการนำนโยบายไปปฏิบัติต่อครูและผู้เรียนอย่างเท่าเทียมกัน	4.56 (0.19)	4.25 (0.16)	0.07	3 (ต่ำ)
-โรงเรียนมีโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาคุณค่าในตนเอง และคุณธรรมสำหรับครู โดยใช้กระบวนการเสริมแรงทางบวกให้บุคลากรยอมรับในศักยภาพความสามารถของตน				
การเสริมแรงทางบวก				
-โรงเรียนมีนโยบายการปฏิบัติจัดการศึกษาด้วยความรักและเอื้ออาทร โดยการใช้การเสริมแรงทางบวกในการจัดการศึกษาที่เน้นคุณค่าของครู ผู้เรียน และทุกคนที่เกี่ยวข้อง	4.65 (0.07)	4.36 (0.08)	0.06	4 (ต่ำ)
-โรงเรียนมีนโยบายการจัดการเรียนการสอนที่เน้นวิธีบวกการชมเชย การให้กำลังใจให้มีความเพียรพยายามทำงานด้วยตนเองอย่างมีความสุข รวมถึงการให้รางวัล (ทั้งวัตถุหรือคุณค่า)แก่ครูและผู้เรียนเสมอ				
รวม	4.61 (0.14)	4.25 (0.13)	0.08	-
การดำเนินการ				
-โรงเรียนดำเนินการโครงการด้านความพอเพียง เน้นเรื่องการทำมาหากิน สิ่งแวดล้อม ร่วมกับภาคส่วนต่างๆ และที่สำคัญผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงอย่างมีความสุขและตระหนักถึงความสำคัญ ต่อยอดความรู้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.62 (0.12)	4.06 (0.14)	0.13	1 (สูง)
-โรงเรียนดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคม /กิจกรรมจิตอาสาที่ช่วยเหลือทุกคน พืช และสัตว์ จัดขึ้นสำหรับผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียน และในชุมชน	4.58 (0.15)	4.02 (0.01)	0.13	1 (สูง)

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ย PNI)
-โรงเรียนมีการแนะนำให้ครู บุคลากรในโรงเรียนได้ใช้วิธีทางบวก การแนะนำ การชมเชย และการใส่ใจในการสอนผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีอยู่เสมอ	4.68 (0.16)	4.2 (0.22)	0.11	2 (กลาง)
-โรงเรียนจัดให้บุคลากร บุคคลต่าง ๆ มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและระบบบริหารจัดการโรงเรียน โดยเปิดใจกว้าง รับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะ และแก้ไขปรับปรุง	4.64 (0.16)	4.22 (0.27)	0.09	3 (ต่ำ)
-โรงเรียนจัดให้บุคลากรทำงานโดยดึงศักยภาพที่แท้จริงของตนออกมาได้อย่างเต็มที่ และให้คุณค่ากับคนและผลงาน	4.73 (0.07)	4.36 (0.10)	0.08	4 (ต่ำ)
-โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณค่ามนุษย์ โดยให้ครูนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือคิด ปฏิบัติ ทำโครงการ และสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง	4.70 (0.14)	4.31 (0.09)	0.08	4 (ต่ำ)
-โรงเรียนมีแนวทางยกย่องนับถือบุคลากรในโรงเรียนอยู่เสมอด้วยวาจา ด้วยภาษาทางกาย การสร้างความภาคภูมิใจในการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน รวมทั้งให้รางวัล	4.64 (0.12)	4.29 (0.05)	0.08	4 (ต่ำ)
รวม	4.65 (0.13)	4.21 (0.13)	0.11	-
การประเมินผล				
-โรงเรียนรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงและคงการศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นต้นแบบของโรงเรียนที่ดี เผยแพร่ต่อสื่อสาธารณะ และนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ	4.62 (0.22)	3.89 (0.04)	0.18	1 (สูง)
-โรงเรียนวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน มีการวัดผลการเรียนรู้ทางปัญญาตามศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน โดยการประเมินผลเน้นการใช้รูปแบบที่หลากหลายจนผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและมีความสุข	4.61 (0.21)	4.01 (0.21)	0.14	2 (สูง)
-โรงเรียนมีระบบการรายงานผลการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ โดยผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มความสามารถ แสดงออกทางคุณธรรมในเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสม และผลที่ปรากฏจากวิถีการปฏิบัติที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติของโรงเรียนได้	4.66 (0.16)	4.16 (0.04)	0.12	3 (ต่ำ)
-โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติตามสภาพจริงทั้งเรื่องการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น มีความรักเมตตา เอื้ออาทรต่อผู้ร่วมงาน ผู้เรียน เห็นคุณค่าของผู้เรียน การใช้ คำพูดและปฏิบัติทางบวกในการส่งเสริมการทำงานของครู รวมถึงการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.70 (0.19)	4.27 (0.07)	0.09	4 (ต่ำ)
รวม	4.64 (0.19)	4.08 (0.09)	0.13	-
รวม(แนวคิตการศึกษา มนุษยนิยม)	4.63	4.18	0.10	-

สภาพการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ของโรงเรียนทางเลือกในภาพรวม

1) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพปัจจุบันในภาพรวม

จากตารางที่ 13 พบว่าการวางแผนในภาพรวมในส่วนของกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์มีการปฏิบัติเรื่อง ความอยู่รอดน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย(D=3.89) ด้านความพอเพียง(D=4.05) ด้านโลก(D=4.09) ด้านความยั่งยืน(D=4.10) ด้านความเป็นธรรม (D=4.19) ด้านมนุษย์(D=4.15) และด้านผลที่ได้กับผู้เรียน(D=4.23) มากขึ้นตามลำดับ ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงในการวางแผนโดยรวมคือ D=4.10

การดำเนินการของโรงเรียนในภาพรวมมีการปฏิบัติเรื่อง การระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผนว่าควรตอบสนองต่อโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้ร่วมกับบุคลากรน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงด้านการระบุผลลัพธ์คือ $D=3.87$ ในขณะที่ด้านกำหนดตัวชี้วัดร่วมกับทุกฝ่าย($D=3.89$) ด้านศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกัน($D=3.95$) ด้านการระบุและเรียงลำดับความสำคัญให้ครอบคลุมเรื่องโลก มนุษย์ และผลที่ได้($D=4.00$) ด้านสร้างกลยุทธ์ร่วมกัน($D=4.02$) ด้านจัดทำคู่มือเอกสารการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นแนวทางในการทำงาน ($D=4.06$) ด้านจัดหาทรัพยากรในชุมชน($D=4.00$) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเครือข่าย($D=4.09$) ด้านเตรียมการรับรองข้อเสนอปรับปรุง($D=4.10$) ด้านสร้างความตระหนักเรื่องแบ่งงาน ทีมทำงานที่สนใจในเรื่องโลก มนุษย์และผู้เรียน ($D= 4.10$) ด้านกำหนดระยะเวลาความสำเร็จ($D=4.01$) ด้านฝึกอบรมพัฒนาครูที่เน้นความเป็นมนุษย์($D=4.13$) ด้านที่ทีมงานทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิด($D=4.14$) ด้านการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร ($D=4.22$) และด้านการสื่อสารที่ชัดเจน($D=4.28$) มากขึ้นตามลำดับ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงในการดำเนินการโดยรวมคือ $D=4.05$

การประเมินผลในภาพรวมของโรงเรียนทางเลือกมีการปฏิบัติจริงในเรื่อง การแสดงผลของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จากวิถีปฏิบัติปัจจุบันน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงด้านการแสดงผลของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จากวิถีปฏิบัติ $D=3.88$ ในขณะที่ด้านจัดทำระบบการรายงานผลการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ชัดเจนตามสภาพจริงและจากชุมชน($D=3.98$) ด้านระบบการประเมินผลการดำเนินการให้บรรลุตามแผนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์($D=4.05$) ด้านประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง($D=4.19$) ด้านการประเมินผลภายในด้วยตนเองและการประเมินจากภายนอก($D=4.13$) และด้านบรรยากาศการทำงานในโรงเรียนการมีส่วนร่วม ความสุข ภาคภูมิใจ($D= 4.14$) มากขึ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงในการประเมินผลโดยรวมคือ $D=4.06$

2) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวม

จากตารางที่ 13 พบว่าการวางแผนกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ในภาพรวมเรื่องที่พึงประสงค์มากที่สุดคือ ด้านผลที่ได้ในผู้เรียน ($I=4.67$) รองลงมาคือด้านความเป็นธรรม($I=4.66$) ด้านโลก($I=4.62$) ด้านความพอเพียง($I=4.62$) ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติที่พึงประสงค์โดยรวม($I=4.62$) แตกต่างจากด้านมนุษย์($I=4.61$) ด้านความอยู่รอด($I=4.60$) และด้านความยั่งยืน($I=4.57$) ที่มีค่าเฉลี่ยที่พึงประสงค์ต่ำกว่าโดยรวม

การดำเนินการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ในภาพรวม ที่โรงเรียนพึงประสงค์ให้เกิดมากที่สุดคือ ด้านการสื่อสารที่ชัดเจน($I=4.69$) รองลงมาคือการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร ($I=4.65$) ด้านการจัดทำคู่มือเอกสารการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นแนวทางในการทำงาน ($I=4.64$) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเครือข่าย($I=4.63$) ด้านที่ทีมงานทำงานร่วมกันและ

แลกเปลี่ยนความคิด(I=4.63) ด้านการระบุและเรียงลำดับความสำคัญให้ครอบคลุมเรื่องโลกมนุษย์ และผลที่ได้(I=4.61) ด้านสร้างความตระหนักเรื่องแบ่งงาน ที่มทำงานที่สนใจในเรื่องโลกมนุษย์และผู้เรียน(I= 4.61) ด้านฝึกอบรมพัฒนาครูเน้นความเป็นมนุษย์(I=4.61) การดำเนินการด้านเตรียมการรับรองข้อเสนอปรับปรุง(I=4.60) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากกว่าและเท่ากับการปฏิบัติที่พึงประสงค์ของการดำเนินการโดยรวมคือ I=4.60 ส่วนด้านการระบุผลลัพธ์(I=4.57) ด้านการสร้างกลยุทธ์ร่วมกัน(I=4.57) ด้านจัดหาทรัพยากรในชุมชน(I=4.55) ด้านกำหนดตัวชี้วัดร่วมกับทุกฝ่าย(I=4.53) ด้านศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกัน(I=4.54) ด้านกำหนดระยะเวลาความสำเร็จ(I=4.53) มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์น้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวม

การประเมินผลการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ในภาพรวม ที่โรงเรียนทางเลือกพึงประสงค์มากที่สุดคือ ด้านประเมินผล ผู้เรียนตามสภาพจริง(I=4.68) ด้านระบบการประเมินผลการดำเนินการให้บรรลุตามแผนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์(I=4.61) ด้านบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน การมีส่วนร่วม ความสุข ภาควิชา(I= 4.61) ด้านการประเมินผลภายในด้วยตนเองและการประเมินจากภายนอก(I=4.60) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากกว่าการปฏิบัติที่พึงประสงค์การประเมินผลโดยรวมคือ I=4.59 ส่วนด้านจัดทำระบบการรายงานผลกระบวนการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจน(I=4.55) และด้านการแสดงผลของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จากวิถีปฏิบัติ(I=4.49) มีค่าน้อยกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวม

3) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนทางเลือกในภาพรวม

1. การวางแผน

จากตารางที่ 13 พบว่าค่า PNI_{modified} ของความต้องการจำเป็นด้านความอยู่รอด พบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็น มีค่าคิดเป็นร้อยละ 18 ด้านความพอเพียงมีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 14 ด้านโลกมีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 13 ด้านความยั่งยืนอัตราเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 11 ด้านความเป็นธรรมอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการ จากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 11 ด้านมนุษยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 11 และด้านผลที่ได้ในผู้เรียนมีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 10 ตามลำดับในการวางแผนในภาพรวม โรงเรียนทางเลือกมีความต้องการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านความอยู่รอดมากกว่าด้านอื่นๆ

2. การดำเนินการ

จากการศึกษาพบว่าค่า PNI_{modified} ของความต้องการจำเป็นในการดำเนินการคือ การระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการวางแผนว่าควรตอบสนองโลก ที่เป็นธรรมชาติและสังคมส่วนรวม

มนุษย์และผลที่ได้กับผู้เรียนร่วมกับบุคลากร พบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 18 ขณะที่การกำหนดตัวชี้วัดร่วมกันกับทุกฝ่ายในโรงเรียนโดยตัวชี้วัดบ่งชี้ความสำเร็จจากการบริหาร และ การศึกษาตามที่โรงเรียนต้องการให้เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริงคิดเป็นร้อยละ 16 การระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อนที่จะวางแผนโรงเรียนให้ครอบคลุมเรื่องโลก ที่เป็นธรรมชาติ และสังคมส่วนรวมมนุษย์และผลที่ได้ร่วมกับบุคลากรคิดเป็นร้อยละ 15 การศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียน ร่วมกันก่อนทำการวางแผนให้มีความสำคัญกับเรื่องโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์และผลที่ได้จากการวางแผนคิดเป็นร้อยละ 14 การจัดทำคู่มือครู/เอกสารและหนังสือเกี่ยวกับการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และการศึกษาแนวมนุษยนิยมเป็นแนวทางการทำงานของผู้บริหารและครูคิดเป็นร้อยละ 14 การสร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงานกำหนดทิศทางของโรงเรียนเน้นเรื่องโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้กับผู้เรียนรวมทั้งความเท่าเทียม ความพอเพียง การอยู่รอด และความยั่งยืนคิดเป็นร้อยละ 13 การจัดหาทรัพยากรในชุมชนและนอกชุมชนมาใช้ในโรงเรียน สรรหาทรัพยากรบุคคล งบประมาณ สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการที่จะบริหารโรงเรียนและการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาคิดเป็นร้อยละ 13 การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือข่ายทั้งระดับชั้นเรียน ระดับโรงเรียนและระดับพื้นที่ในชุมชนมีการตัดสินใจร่วมกัน และมีข้อตกลงร่วมกันที่ถือเป็นฉันทามติสอดคล้องกับเรื่องโลกมนุษย์ และผลที่ได้กับผู้เรียน ความเท่าเทียม อยู่รอด พอเพียงและความยั่งยืนคิดเป็นร้อยละ 13 ก่อนวางแผนโรงเรียนมีการเตรียมการมีการยอมรับข้อเสนอปรับปรุง และการรับรองจากฝ่ายต่างๆของโรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องในการวางนโยบายและแผนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์สัมพันธ์กับเรื่องโลกและมนุษย์ในการปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น และผลที่ได้กับผู้เรียนตามเป้าหมายคิดเป็นร้อยละ 12 การสร้างความตระหนักผู้จัดให้มีการแบ่งงาน มีที่มวางแผนงานตามความสนใจสอดคล้องกับเรื่องโลก สังคมส่วนรวม มนุษย์ ผลที่ได้ จัดให้มีผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในแต่ละทีม โดยบุคลากรในโรงเรียนตระหนักเห็นความสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของที่มวางแผนงานคิดเป็นร้อยละ 12 กำหนดระยะเวลาของความสำเร็จในการดำเนินการเป็นตัวเลขที่ชัดเจน และมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมกับสภาพของการบริหารโรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 12 การฝึกอบรมพัฒนาครูและบุคลากรอยู่เสมอในแนวทางที่เน้นมนุษย์ทั้งการปฏิบัติฝึกฝนตนเองทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ อบรมความตระหนักในเรื่องมนุษย์กับโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวมที่สัมพันธ์เกื้อกูลกัน ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนคิดเป็นร้อยละ 11 ทีมงานในโรงเรียนที่ทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์เคารพซึ่งกันและกันแก้ปัญหาาร่วมกันจนสำเร็จคิดเป็นร้อยละ 11 มีการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากรที่ทีมงานทุกระดับและผู้เกี่ยวข้อง โดยการใช้กิริยาอาการท่าทาง การแสดงออกเพื่อความ เป็นกัลยาณมิตรเป็นเพื่อนที่ดี การให้รางวัลเพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและความสุขคิดเป็นร้อยละ 10 การสื่อสารที่ชัดเจนด้วยวาจาในที่ประชุมและด้วยเอกสารที่เป็นลายลักษณ์

อักษรให้ทุกคนที่ทำงานในโรงเรียนมีความเข้าใจตรงกัน ตระหนักรู้และดำเนินการตามพันธกิจ เป้าหมายอย่างสร้างสรรค์คิดเป็นร้อยละ 9 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการในภาพรวมของ โรงเรียนทางเลือก มีความต้องการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านการระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผนว่าควรตอบสนองโลกที่เป็นธรรมชาติและสังคมส่วนรวม มนุษย์และผลที่ได้คือ ผู้เรียนร่วมกับบุคลากรมากที่สุด รองลงมาคือ การกำหนดตัวชี้วัดร่วมกันกับทุกฝ่ายในโรงเรียน โดยตัวชี้วัดบ่งชี้ความสำเร็จจากการบริหารจัดการและจัดการศึกษาที่โรงเรียนต้องการให้เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง การระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อนที่จะวางแผน โรงเรียนครอบคลุมเรื่องโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้จากการจัดการศึกษาร่วมกับบุคลากร การศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกันก่อนการวางแผนให้ ความสำคัญกับเรื่องโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้จากการวางแผน การจัดทำคู่มือครู/เอกสารและหนังสือเกี่ยวกับการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ และการศึกษานวมมนุษย์นิยม เป็นแนวทางในการทำงานของผู้บริหารและครู การสร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงานในการกำหนดทิศทางของโรงเรียนเน้นเรื่องโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้คือผู้เรียนรวมทั้งความเป็นธรรม ความพอเพียง ความอยู่รอด และความยั่งยืน การจัดหาทรัพยากรในชุมชนและนอกชุมชนมาใช้ในโรงเรียนสรรหาทรัพยากรบุคคล งบประมาณ สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการที่จะบริหารโรงเรียน และการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญา การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือข่ายทุกระดับชั้นเรียน โรงเรียนและระดับพื้นที่ในชุมชน มีการตัดสินใจร่วมกันและมีข้อตกลงร่วมกันที่ถือเป็นฉันทามติสอดคล้องกับเรื่องโลก มนุษย์ และผลที่ได้กับผู้เรียน ความเท่าเทียม การอยู่รอด พอเพียงและความยั่งยืน ก่อนวางแผนโรงเรียนมีการเตรียมการ ยอมรับข้อเสนอปรับปรุงและการรับรองจากฝ่ายต่างๆของโรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องในการวางนโยบาย และแผนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์สัมพันธ์กับเรื่องโลก มนุษย์ในการปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น และผลที่ได้คือผู้เรียนตามเป้าหมาย การสร้างความตระหนักรู้จัดให้มีการแบ่งงาน มีที่มวางแผนงานตามความสนใจ สอดคล้องกับเรื่องโลก สังคมส่วนรวม มนุษย์ ผลที่ได้ จัดให้มีผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในแต่ละทีม โดยบุคลากรในโรงเรียนตระหนักเห็นความสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของที่มวางแผนงาน การกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จในการดำเนินการเป็นตัวเลขที่ชัดเจน และมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมกับสภาพของการบริหารโรงเรียน การฝึกอบรมพัฒนาครูและบุคลากรอยู่เสมอในแนวทางที่เน้นมนุษย์ทั้งการปฏิบัติฝึกฝนตนเองทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ อบรมความตระหนักในเรื่องมนุษย์กับโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวมที่สัมพันธ์เกื้อกูลกันส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน ทีมงานในโรงเรียนที่ทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ แลก เปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างสร้างสรรค์ เคารพซึ่งกันและกัน แก้ปัญหาร่วมกันจนสำเร็จ การเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร ทีมงานทุกระดับ และผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนโดยการใช้กิริยาอาการ ท่าทาง การแสดงออกเพื่อความเป็นกัลยาณมิตร หรือการให้รางวัลเพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและ

ความสุข การสื่อสารที่ชัดเจนด้วยวาจาในที่ประชุมและด้วยเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้ทุกคนที่ทำงานในโรงเรียนมีความเข้าใจตรงกัน ตระหนักรู้และดำเนินการ ตามพันธกิจเป้าหมายอย่างสร้างสรรค์น้อยที่สุดตามลำดับ โดยการดำเนินการเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทุกชั้นตอน

3. การประเมินผล

จากการศึกษาพบว่าค่า $PNI_{modified}$ ความต้องการจำเป็นในภาพรวมของการประเมินผลโรงเรียน ด้วยการแสดงผลของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จากวิถีการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน พอเพียง อยู่รอดและดำเนิน การต่อไปได้รวมทั้งมีเอกสารผลงานภาพกิจกรรมโครงการที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันและการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆคิดเป็นร้อยละ 15 ในขณะที่อัตรา การเปลี่ยนแปลงการประเมินผล ด้วยการจัดทำระบบการรายงานผลการบริหารและการศึกษาที่ เน้นความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจนตามสภาพจริง ภาพกิจกรรม เอกสารรายงาน การสะท้อนจาก ชุมชนผลที่เกิดกับผู้เรียนมีการรายงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงและคงกระบวนการบริหาร โรงเรียนที่ดีคิดเป็นร้อยละ 14 ระบบการประเมินผลการดำเนินการให้บรรลุตามแผนที่วางไว้ โดยมุ่งเรื่องการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เน้นการปฏิบัติจริงคิดเป็นร้อยละ 13 ประเมินผล ผู้เรียนตามสภาพจริงคุณธรรม สติปัญญารู้เท่าทัน ทักษะชีวิต การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของโลก การตระหนักในการดูแลรักษาโลก การเคารพตนเองและผู้อื่น และการ เป็นพลเมืองดีของโลกคิดเป็นร้อยละ 11 การประเมินผลการบริหารโรงเรียนด้วยตนเองจาก ผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง และการประเมินผลจากภายนอกเพื่อให้ บรรลุเป้าหมายการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์คิดเป็นร้อยละ 11 การประเมินผล บรรยากาศและการทำงานในโรงเรียน การมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีมที่มีความสุขความภาคภูมิใจ สร้างสรรค์มีความยืดหยุ่น และความตระหนักของผู้บริหาร ครู บุคลากรในการทำงานบ่งชี้ คุณค่าความเป็นมนุษย์คิดเป็นร้อยละ 11 แสดงให้เห็นว่าในการประเมินผลในภาพรวมของ โรงเรียนทางเลือกความต้องการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคือ การแสดงผลของการบริหารที่ เน้นความเป็นมนุษย์จากเอกสารผลงาน ภาพกิจกรรมโครงการที่ปฏิบัติในปัจจุบันและการ เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ การประเมินผลการบริหารภายในโรงเรียนและภายนอกเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายจริง รองลงมาคือด้านการจัดทำระบบการรายงานผลตามสภ าพจริง และรายงาน ผู้เกี่ยวข้อง ระบบการประเมินผลการดำเนินการ ให้บรรลุตามแผนที่วางไว้ในเรื่องการบริหารที่ เน้นความเป็นมนุษย์โดยเน้นการปฏิบัติจริง ประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงเรื่องการดูแลโลก การเคารพตนเองและผู้อื่นมีคุณธรรมและทักษะจำเป็นสำหรับชีวิตและโรงเรียนมีบรรยากาศและ การทำงานที่เน้นความเป็นมนุษย์มีความสุขและภาคภูมิใจ โรงเรียนมีความต้องการจำเป็นต้อง ได้รับการพัฒนาน้อยที่สุดตามลำดับ

สภาพการปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมของโรงเรียนทางเลือกในภาพรวม

1) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพปัจจุบันในภาพรวม

จากตารางที่ 13 พบว่าการวางแผนตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมด้านการช่วยเหลือสังคมน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงด้านการช่วยเหลือสังคม $D=4.17$ ในขณะที่ภาพรวมด้านด้านความพอเพียง $D=4.23$ ด้านการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น $D=4.25$ และด้านการเสริมแรงทางบวก $D=4.36$ มากขึ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงในการวางแผนโดยรวม $D=4.25$

การดำเนินการด้านการช่วยเหลือสังคมน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริง ด้านการช่วยเหลือสังคม $D=4.02$ ขณะที่ด้านความพอเพียงเรื่องการทำมาหากินและสิ่งแวดล้อม $D=4.06$ ด้านแนะนำครูบุคลากรให้ใช้วิธีทางบวก $D=4.20$ ด้านให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดใจกว้าง $D=2.81$ ด้านยกย่องบุคลากรด้วยวาจาและภาษากายอยู่เสมอ $D=4.22$ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นมนุษย์ให้ครูนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียน $D=4.31$ ด้านให้บุคลากรตั้งศักยภาพที่แท้ ออกมาใช้ $D=4.36$ มากขึ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงในดำเนินการโดยรวมเท่ากับ $D=4.21$

การประเมินผลด้านรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้องน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริง ด้านรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง $D=3.89$ ขณะที่ผู้บริหารปฏิบัติกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ด้านวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน $D=4.01$ ด้านระบบการรายงานผลการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ $D=4.16$ ด้านประเมินผลตามสภาพจริง $D=4.27$ มากขึ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงในการประเมินผลโดยรวม $D=4.08$

2) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวม

จากตารางที่ 13 พบว่าในการวางแผนมีการปฏิบัติด้านที่พึงประสงค์มากที่สุดคือ ด้านการเสริมแรงทางบวก $I=4.65$ ด้านความพอเพียง $I=4.63$ ซึ่งมีมากกว่าค่าเฉลี่ยการปฏิบัติที่พึงประสงค์ในการวางแผนโดยรวม $I=4.61$ รองลงมาคือด้านการช่วยเหลือสังคม $I=4.60$ ด้านการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น $I=4.56$ มีค่าน้อยกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวม

การดำเนินการมีการปฏิบัติด้านที่พึงประสงค์มากที่สุดคือ ด้านให้บุคลากรตั้งศักยภาพที่แท้ ออกมาใช้ $I=4.73$ รองลงมาคือด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณค่ามนุษย์ให้ครูนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียน $I=4.70$ ด้านแนะนำครูบุคลากรให้ใช้วิธีทางบวก $I=4.68$ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากกว่าการปฏิบัติที่พึงประสงค์ในดำเนินการโดยรวม $I=4.65$ ส่วนด้านให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดใจกว้าง $I=4.64$ ด้านยกย่องบุคลากรด้วยวาจาและภาษากายอยู่เสมอ $I=4.64$ ด้านความพอเพียงเรื่องการทำมาหากินและสิ่งแวดล้อม $I=4.62$ ด้านการช่วยเหลือสังคม $I=4.58$ มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าการปฏิบัติที่พึงประสงค์โดยรวม

การประเมินผลมีการปฏิบัติด้านที่พึงประสงค์มากที่สุดคือ ด้านประเมินผลตามสภาพจริง $I=4.70$ รองลงมาคือด้านระบบการรายงานผลการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ $I=4.66$ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากกว่าการปฏิบัติที่พึงประสงค์ในการประเมินผลโดยรวม $I=4.64$ ส่วนด้านรายงาน

การจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง $I=4.62$ ด้านวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน $I=4.61$ มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าการปฏิบัติที่พึงประสงค์โดยรวม

3) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนทางเลือกในภาพรวม

1. การวางแผน

จากตารางที่ 13 พบว่าค่า $PNI_{modified}$ ของความต้องการจำเป็นด้านการช่วยเหลือสังคม พบว่ามีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็น มีค่าคิดเป็นร้อยละ 10 ในขณะที่ด้านความพอเพียงจะได้ว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 9 ด้านการยอมรับนับถือตนเอง และผู้อื่นมีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็น มีค่าคิดเป็นร้อยละ 7 และด้านการเสริมแรงทางบวกมีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 6 แสดงให้เห็นว่าในการวางแผนการศึกษาแนวมนุษยนิยมในภาพรวม โรงเรียนมีความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาด้านการช่วยเหลือสังคมมากกว่าด้านอื่นๆ

2. การดำเนินการ

จากการศึกษาพบว่าค่า $PNI_{modified}$ ความต้องการจำเป็นของการศึกษาแนวมนุษยนิยม การดำเนินการด้านความพอเพียงร่วมกับภาคส่วนต่างๆ และให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงอย่างมีความสุข พบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการ จากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่พึงประสงค์มีค่าคิดเป็นร้อยละ 13 ในขณะที่อัตราการเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินการโครงการช่วยเหลือสังคมที่ช่วยเหลือทั้งคน พิษ และสัตว์สำหรับผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เรียนทั้งในโรงเรียนและชุมชนคิดเป็นร้อยละ 13 อัตราการเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินการแนะนำครู บุคลากรให้ใช้วิธีทางบวก แนะนำ ชมเชย ใส่ใจในการสอนผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีคิดเป็นร้อยละ 11 อัตราการเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินการเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหาร และระบบการบริหารโดยเปิดใจกว้างรับฟังปัญหาข้อเสนอแนะปรับปรุงคิดเป็นร้อยละ 9 อัตราการเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินการเปิดโอกาสให้บุคลากรทำงานโดยดึงศักยภาพที่แท้ของตนเองออกมาใช้อย่างเต็มความสามารถ ให้คุณค่ากับคนและผลงานคิดเป็นร้อยละ 8 อัตราการเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณค่ามนุษย์ ที่ครูนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียนให้ผู้เรียนได้คิดปฏิบัติการทำโครงการ สร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองคิดเป็นร้อยละ 8 อัตราการเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินการยกย่องนับถือบุคลากรอยู่เสมอด้วยวาจา ภาษาทางกาย การสร้างความภาคภูมิใจ ใจในการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทนรวมทั้งให้รางวัลคิดเป็นร้อยละ 8 แสดงว่าในภาพรวมโรงเรียนทางเลือก มีความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาการดำเนินการด้านความพอเพียงและนำไปใช้จริงมากที่สุด รองลงมาคือด้านดำเนินการโครงการช่วยเหลือสังคมที่ช่วยเหลือทั้งคน พิษ และสัตว์สำหรับผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เรียนทั้งในโรงเรียนและชุมชน ด้านการแนะนำครูและบุคลากรให้ใช้วิธีทางบวกแนะนำชมเชยใส่ใจในการ

สอนผู้เรียน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดี การเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหาร และระบบการบริหารโดยเปิดใจกว้างรับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะปรับปรุง การเปิดโอกาสให้บุคลากรทำงานโดยดึงศักยภาพที่แท้ของตนเองออกมาใช้อย่างเต็มที่ให้คุณค่ากับคนและผลงานจัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณค่ามนุษย์ ที่ครูปฏิบัติต่อผู้เรียนให้ผู้เรียนคิดปฏิบัติการ ทำโครงการ สร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ยกย่องนับถือบุคลากรอยู่เสมอ ด้วยวาจา ภาษากาย การสร้างความภาคภูมิใจในการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน รวมทั้งให้รางวัลน้อยที่สุดตามลำดับ

3. การประเมินผล

จากการศึกษาพบว่าค่า $PNI_{modified}$ ความต้องการจำเป็นของการศึกษาแนวมนุษยนิยม การประเมินผลด้วยการรายงานการจัดการศึกษาต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงและคงไว้ซึ่งกระบวนการบริหารการศึกษาเป็นต้นแบบของโรงเรียนที่ดี เผยแพร่ต่อสาธารณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือก มีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 18 อัตราการเปลี่ยนแปลงด้านการวัดผลประเมินผลในรูปแบบที่หลากหลายเน้นความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจและ ความสุขของผู้เรียน และวัดผลทางสถิติปัญหาตามศักยภาพผู้เรียนคิดเป็นร้อยละ 14 อัตราการเปลี่ยนแปลงด้านระบบการรายงานผลการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพ จากผลที่ปรากฏจากวิถีการปฏิบัติที่เป็นโดยธรรมชาติของโรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 12 อัตราการเปลี่ยนแปลงด้านประเมินผล การปฏิบัติตามสภาพจริงในการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น การปฏิบัติทางบวกส่งเสริมการทำงานของคุณครูและการเรียนรู้ของผู้เรียนคิดเป็นร้อยละ 9 แสดงว่าในภาพรวมโรงเรียนมีความต้องการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา การประเมินผลด้านการรายงานการจัดการศึกษาเพื่อนำไปปรับปรุงและคงการศึกษาแนวมนุษยนิยมเป็นต้นแบบของโรงเรียนที่ดี เผยแพร่สาธารณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มการศึกษาทางเลือกมากที่สุดรองลงมาคือ ด้านการวัดผลประเมินผลในรูปแบบที่หลากหลายเน้นความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจ ความสุขของผู้เรียนและวัดผลทางสถิติปัญหาตามศักยภาพผู้เรียน ด้านระบบการรายงานผลจากวิถีการปฏิบัติที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติของโรงเรียน และด้านประเมินผลการปฏิบัติตามสภาพจริง การเคารพนับถือตนเองและผู้อื่นโดยใช้ทางบวกส่งเสริมการทำงานของคุณครูและการเรียนรู้ของผู้เรียนน้อยที่สุดตามลำดับ

2.2 สภาพการบริหารโรงเรียนทางเลือกจำแนกตามรายกลุ่ม

1) กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน

ตารางที่ 14 แสดงสภาพการบริหารโรงเรียนทางเลือกของผู้บริหาร

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์				
การวางแผน				
โลก-Planet	4.78 (0.47)	4.14 (0.88)	0.15	2 (สูง)
โรงเรียนมีนโยบายเกี่ยวกับการดูแลรักษาโลกที่เป็นธรรมชาติ และสังคมส่วนรวมที่อยู่แวดล้อมตัวเรา	4.87 (0.40)	4.16 (0.92)	0.17	
โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการดูแลรักษาโลกที่เป็นธรรมชาติเพื่อส่วนรวม และการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก	4.69 (0.55)	4.11 (0.85)	0.14	
มนุษย์-People	4.76 (0.48)	4.34 (0.74)	0.10	6 (ต่ำ)
โรงเรียนมีนโยบายที่ให้บุคลากรทำงานโดยใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ เหมาะสมกับศักยภาพที่มีอยู่ เน้นการยอมรับนับถือตนเองและยอมรับนับถือผู้อื่น และทำงานอย่างมีความสุข	4.80 (0.45)	4.33 (0.73)	0.108	
โรงเรียนมีนโยบายการบริหาร(แนวราบ)ที่ไม่เน้นการสั่งการ แต่ให้ทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ มีการทำงานเป็นทีม และผู้บริหารนำความคิดเห็นของครูมาวิเคราะห์ก่อนการตัดสินใจก่อนเสมอ	4.69 (0.55)	4.31 (0.73)	0.088	
โรงเรียนมีนโยบายด้านพัฒนาบุคลากรให้มีความตระหนักในการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น ทั้งการปฏิบัติทางกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ จนรักในหน้าที่ ทำงานอย่างมีความสุข ภาคภูมิใจในการทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียน	4.78 (0.47)	4.38 (0.77)	0.091	
โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เข้าใจตนเองและผู้เรียนจากการฝึกอบรม การทำกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทั้งทางกาย จิต และจิตวิญญาณ เช่นกิจกรรมโยคะ สมาธิ ปฏิบัติธรรม การช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น ส่งผลต่อการปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความรัก เมตตา เอื้ออาทรต่อศิษย์	4.78 (0.47)	4.33 (0.73)	0.103	
ผลที่ได้กับผู้เรียน-Profit	4.83 (0.43)	4.47 (0.67)	0.08	7 (ต่ำ)
โรงเรียนมีนโยบายพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ รวมทั้งมีสติปัญญาดี มีทักษะการทำงาน มีคุณธรรมปฏิบัติในชีวิตจริง และผู้เรียนมีความสุข ทำตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม	4.87 (0.40)	4.51 (0.66)	0.079	
โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีมารยาท สติปัญญา ทักษะการดำเนินชีวิต โดยเน้นการตระหนักที่ตนรู้จากภายในตัวของผู้เรียน	4.78 (0.47)	4.42 (0.69)	0.081	

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
ความเป็นธรรม-Equity	4.78 (0.44)	4.30 (0.80)	0.11	5 (ต่ำ)
โรงเรียนมีนโยบายสร้างความเป็นธรรมในการทำงาน เน้นการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม	4.80 (0.45)	4.29 (0.84)	0.118	
โรงเรียนมีแผนงานการปฏิบัติหน้าที่ ที่เน้นความเท่าเทียมในการปฏิบัติต่อกันในโรงเรียน ทั้งทางกาย วาจา ใจ และทางด้านวัตถุสิ่งของ การแจกจ่ายอุปกรณ์ มีการนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเท่าเทียมด้วยเช่นกัน	4.76 (0.43)	4.31 (0.76)	0.104	
ความพอเพียง-Bearability	4.73 (0.56)	4.10 (0.92)	0.15	3 (สูง)
โรงเรียนมีนโยบายเน้นความอยู่รอดพอเพียงใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างประหยัด คุ่มค่าในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.82 (0.38)	4.09 (0.82)	0.178	
โรงเรียนมีแผนงานโครงการความพอเพียงในโรงเรียน เน้นการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าตามหลักเศรษฐศาสตร์	4.64 (0.74)	4.02 (1.03)	0.154	
ความอยู่รอด-Viability	4.68 (0.53)	3.92 (0.91)	0.19	1 (สูง)
โรงเรียนมีนโยบายการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นแบบอย่างต่อชุมชนและสังคม จนเกิดการดำเนินต่อไปได้ทั้งในโรงเรียน ชุมชน สังคม ส่วนรวม และโลกที่เราอยู่อาศัย	4.73 (0.49)	3.93 (0.86)	0.188	
โรงเรียนมีแผนงานโครงการที่ก่อให้เกิดการอยู่รอดของโรงเรียนและสังคมด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ต่างๆในชุมชน และจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	4.62 (0.57)	3.91 (0.97)	0.181	
ความยั่งยืน-Sustainability	4.78 (0.40)	4.14 (0.83)	0.15	4 (สูง)
โรงเรียนมีนโยบายการบริหารที่เน้นโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลผลิตที่โตคือผู้เรียนที่มีคุณภาพทั้งกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และสติปัญญา เกิดความสุข มีความเป็นอยู่ที่ดี ก่อให้เกิดความยั่งยืน	4.84 (0.36)	4.24 (0.77)	0.141	
โรงเรียนมีแผนงานโครงการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการสร้างความตระหนักในตนเอง แก่ครู ผู้เรียน และทำกิจกรรมต่างๆที่ก่อให้เกิดความพอเพียงในโรงเรียน มีวิถีการปฏิบัติที่เห็นจริงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	4.71 (0.45)	4.04 (0.90)	0.165	
รวม	4.76 (0.47)	4.20 (0.82)	0.13	-
การดำเนินการ				
ก่อนทำการวางแผนทางโรงเรียนได้มีการเตรียมการ มีการยอมรับข้อเสนอปรับปรุงและการรับรองจากฝ่ายต่างๆของโรงเรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนนโยบายและแผนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ทั้งในเรื่องโลก การปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น และผลที่ได้กับผู้เรียน	4.69 (0.55)	4.18 (0.77)	0.12	12 (ต่ำ)
โรงเรียนสร้างความตระหนักรู้ และจัดให้มีการแข่งขัน มีที่มวางแผนงานตามความสนใจทั้งในเรื่อง โลก มนุษย์ ผลที่ได้ จัดให้มีผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในแต่ละทีม โดยบุคลากรในโรงเรียนตระหนักเห็นความสำคัญในการเป็นที่มวางแผนงานด้วยตนเอง	4.69 (0.59)	4.11 (0.85)	0.14	7 (ต่ำ)
มีการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกัน ก่อนทำการวางแผน โดยเฉพาะเรื่องการให้ความสำคัญกับโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้จากการวางแผน	4.67 (0.60)	4.11 (0.83)	0.14	8 (ต่ำ)

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
มีการระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อน ก่อนที่จะมีการวางแผนโรงเรียนให้ครอบคลุมในเรื่องเกี่ยวกับโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้จากการจัดการศึกษาร่วมกับบุคลากร	4.67 (0.60)	3.93 (0.86)	0.19	2 (สูง)
มีการระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการวางแผนว่าควรตอบสนองต่อโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้คือผู้เรียนร่วมกับบุคลากร	4.69 (0.55)	3.89 (0.88)	0.21	1 (สูง)
มีการกำหนดตัวชี้วัดร่วมกันกับทุกฝ่ายในโรงเรียน โดยตัวชี้วัดซึ่งความสำเร็จจากการบริหารและการจัดการ ศึกษาที่โรงเรียนต้องการให้เกิดขึ้นเพื่อผู้เรียนอย่างแท้จริง	4.69 (0.59)	3.96 (0.87)	0.18	4 (สูง)
มีการสร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงานในการกำหนดทิศทางของโรงเรียนเน้นโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้คือผู้เรียน รวมทั้งความเป็นธรรม ความพอเพียง การอยู่รอด และความยั่งยืน	4.73 (0.49)	4.16 (0.85)	0.14	9 (ต่ำ)
มีการกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จในการดำเนินการเป็นตัวเลขที่ชัดเจน และมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมกับสภาพของการบริหารโรงเรียน	4.51 (0.72)	4.04 (0.85)	0.12	13 (ต่ำ)
มีการจัดหาทรัพยากรในชุมชน รวมทั้งจากนอกชุมชนมาใช้ในโรงเรียน และสรรหาทรัพยากรทั้งบุคลากร งบประมาณ สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการที่จะบริหารโรงเรียนและการจัดการศึกษาตามแนวคิดของท่าน	4.67 (0.67)	4.00 (0.79)	0.17	5 (สูง)
มีการจัดทำคู่มือครู/เอกสารเรื่องการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นแนวทางในการทำงานของผู้บริหารและครู	4.71 (0.72)	3.96 (0.90)	0.19	3 (สูง)
มีการฝึกอบรมพัฒนาครู บุคลากรอยู่เสมอในแนวทางที่เน้นมนุษย์ ทั้งการปฏิบัติฝึกฝนตนเองทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ เช่น การทำโยคะ สมาธิ ปฏิบัติธรรม อบรมให้บุคลากรตระหนักเรื่องมนุษย์กับโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวมที่มีความสัมพันธ์กัน ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในการมีชีวิต	4.82 (0.38)	4.27 (0.75)	0.13	10 (ต่ำ)
มีการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร ทีมงานทุกระดับ และผู้เกี่ยวข้องในการทำงานโดยใช้กิริยาอาการ ท่าทาง(การยิ้ม การสัมผัส การยกนิ้วยกย่อง การพยักหน้าแสดงความใส่ใจ) การแสดงออกเพื่อความเป็นกัลยาณมิตร(เพื่อน,ผู้อำนวยความสะดวก) หรือให้รางวัลบ้างก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและความสุข	4.87 (0.34)	4.44 (0.65)	0.10	15 (ต่ำ)
มีการสื่อสารชัดเจนด้วยวาจาในที่ประชุม/ ด้วยเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้ทุกคนในโรงเรียนมีความเข้าใจตรงกัน ตระหนักรู้ และดำเนินการได้ตามพันธกิจเป้าหมาย อย่างสร้างสรรค์ มีการใช้คำพูดเชิงบวกแนะนำ เสริมกำลังใจในการทำงาน	4.82 (0.49)	4.31 (0.70)	0.12	14 (ต่ำ)
มีการจัดทีมงานทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เคารพซึ่งกันและกัน แก้ปัญหาร่วมกันจนสำเร็จ	4.73 (0.53)	4.20 (0.86)	0.13	11 (ต่ำ)
มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือข่ายทุกระดับชั้นเรียน ระดับโรงเรียน และระดับพื้นที่ในชุมชน มีการตัดสินใจร่วมกัน และมีข้อตกลงร่วมกันที่ถือเป็นฉันทามติสัมพันธ์กับเรื่องโลก มนุษย์ และผู้เรียน ความเท่าเทียม ความอยู่รอด พอเพียง และความยั่งยืน	4.73 (0.49)	4.09 (0.97)	0.16	6 (สูง)
รวม	4.71 (0.55)	4.11 (0.82)	0.15	-
การประเมินผล				
โรงเรียนมีระบบการประเมินผลการดำเนินการ ให้บรรลุตามแผนที่วางไว้มุ่งความเป็นมนุษย์ (การดูแลโลกที่เป็นระบบธรรมชาติ สังคมส่วนรวม การพัฒนาผู้เรียน มีความเท่าเทียม อยู่รอด พอเพียง และยั่งยืน) โดยมีการปฏิบัติที่เห็นจริง ตรวจสอบได้	4.73 (0.44)	4.00 (0.79)	0.18	1 (สูง)

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
โรงเรียนประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง จากผู้เรียนมีความตระหนักเรื่องคุณธรรม มีสติปัญญา รู้เท่าทัน มีทักษะในชีวิตและการทำงาน มีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และมีความตระหนักในการดูแลรักษาโลกที่เป็นธรรมชาติ เป็นผู้ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ และเป็นพลเมืองดีของโลก	4.80 (0.45)	4.22 (0.79)	0.14	4 (ต่ำ)
โรงเรียนประเมินการบริหารภายในโรงเรียนด้วยตนเองจากผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง และการประเมินจากภายนอกเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์	4.71 (0.54)	4.07 (0.91)	0.16	3 (กลาง)
โรงเรียนบรรยากาศและการทำงานในโรงเรียนเป็นตัวบ่งชี้ การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีมที่มีความสุข ความภาคภูมิใจ การสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น และความตระหนักของบุคลากรในการทำงานที่เน้นคุณค่ามนุษย์	4.76 (0.48)	4.16 (0.79)	0.14	5 (ต่ำ)
โรงเรียนแสดงผลของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จากวิถีปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน พอเพียง อยู่รอด รวมทั้งมีเอกสารผลงาน ภาพกิจกรรม โครงการที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เผยแพร่ผ่านสื่อ	4.60 (0.65)	3.89 (0.91)	0.18	2 (สูง)
โรงเรียนจัดทำระบบการรายงานผลของกระบวนการ การบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจนในรูปแบบของสภาพที่เป็นจริง ภาพกิจกรรม เอกสารรายงาน การประเมินผลจากชุมชนด้วยวาจา ผลที่ได้จากตัวผู้เรียนรายงานต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงและคงกระบวนการบริหารโรงเรียนที่ดี	4.62 (0.61)	4.04 (0.85)	0.14	5 (ต่ำ)
รวม	4.70 (0.52)	4.06 (0.84)	0.16	-
รวม(การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์)	4.72	4.12	0.14	
แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม				
การวางแผน				
การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	4.76 (0.47)	4.36 (0.73)	0.09	3 (ต่ำ)
โรงเรียนมีนโยบายในการจัดการศึกษาที่เน้นการเห็นคุณค่าในตนเอง การเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น มีการนำนโยบายไปปฏิบัติต่อครูและผู้เรียนอย่างเท่าเทียมกัน	4.71 (0.50)	4.38 (0.74)	0.06	
โรงเรียนมีโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาคุณค่าในตนเอง และคุณธรรมสำหรับครู โดยใช้กระบวนการเสริมแรงทางบวกให้บุคลากรยอมรับในความสามารถของตนเอง	4.80 (0.45)	4.33 (0.73)	0.11	
การเสริมแรงทางบวก	4.73 (0.53)	4.45 (0.70)	0.06	4 (ต่ำ)
โรงเรียนมีนโยบายการปฏิบัติจัดการศึกษาด้วยความรักและเอื้ออาทร โดยการใช้การเสริมแรงทางบวกในการจัดการศึกษาที่เน้นคุณค่าของครู ผู้เรียน และทุกคนที่เกี่ยวข้อง	4.76 (0.52)	4.49 (0.72)	0.06	
โรงเรียนมีนโยบายการจัดการเรียนการสอนที่เน้นวิธีบวกการชมเชย การให้กำลังใจให้มีความเพียรพยายามทำงานด้วยตนเองอย่างมีความสุข รวมถึงการให้รางวัล (ทั้งวัตถุหรือคุณค่า)แก่ครูและผู้เรียนเสมอ	4.71 (0.54)	4.40 (0.68)	0.07	
ความพอเพียง	4.76 (0.43)	4.22 (0.87)	0.13	1 (สูง)
โรงเรียนมีนโยบายเกี่ยวกับความพอเพียง มีการวางแผนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าในโรงเรียน ให้ครู ผู้เรียนปฏิบัติจริงเรื่องความพอเพียง สมถะ ประหยัด หรือวิถีธรรมชาติ	4.76 (0.43)	4.22 (0.87)	0.13	

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
การช่วยเหลือสังคม	4.76 (0.51)	4.30 (0.84)	0.11	2 (สูง)
โรงเรียนมีนโยบายในการช่วยเหลือสังคมโดยยึดหลักความรัก เมตตา และเอื้ออาทร สอดแทรกอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอน และกิจกรรมสำหรับผู้เรียน ครู และบุคลากร	4.82 (0.44)	4.36 (0.74)	0.11	
โรงเรียนมีโครงการจัดหาระบบอาสาสมัครเข้ามาช่วยสอนในโรงเรียน และจิตอาสาสำหรับ ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง โดยทำงานประสานร่วมมือกันทั้งในและนอกโรงเรียน	4.69 (0.59)	4.24 (0.95)	0.11	
รวม	4.75 (0.48)	4.33 (0.78)	0.10	-
การดำเนินการ				
โรงเรียนจัดให้บุคลากรทำงานโดยดึงศักยภาพที่แท้จริงของคนออกมาใช้อย่างเต็มที่ ให้คุณค่ากับคนและผลงาน	4.78 (0.47)	4.44 (0.75)	0.08	6 (ต่ำ)
โรงเรียนจัดให้บุคลากร บุคคลต่างๆมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและระบบบริหารจัดการโรงเรียน โดยเปิดใจกว้าง รับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะ และแก้ไขปรับปรุง	4.76 (0.48)	4.42 (0.81)	0.08	7 (ต่ำ)
โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณค่ามนุษย์ โดยให้ครูนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือคิด ปฏิบัติ ทำโครงการ และสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง	4.80 (0.45)	4.38 (0.83)	0.10	3 (ต่ำ)
โรงเรียนมีแนวทางมียกย่องนับถือบุคลากรในโรงเรียนอยู่เสมอด้วยวาจา ด้วยภาษาทางกาย การสร้างความภาคภูมิใจในการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน รวมทั้งให้รางวัล	4.73 (0.49)	4.33 (0.67)	0.09	5 (ต่ำ)
โรงเรียนมีการแนะนำให้ครู บุคลากรในโรงเรียนได้ใช้วิธีทางบวก การแนะนำ การชมเชย และการใส่ใจในการสอนผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีอยู่เสมอ	4.80 (0.45)	4.36 (0.90)	0.10	4 (ต่ำ)
โรงเรียนดำเนินการโครงการด้านความพอเพียง เน้นเรื่องการทำมาหากิน สิ่งแวดล้อม ร่วมกับภาคส่วนต่างๆ และที่สำคัญผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงอย่างมีความสุขและตระหนักถึงความสำคัญ ต่อยอดความรู้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.71 (0.45)	3.96 (0.97)	0.19	1 (สูง)
โรงเรียนดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคม /กิจกรรมจิตอาสาที่ช่วยเหลือทั้งคน พืช และสัตว์ จัดขึ้นสำหรับผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียน และในชุมชน	4.69 (0.59)	4.09 (0.94)	0.15	2 (สูง)
รวม	4.75 (0.48)	4.28 (0.83)	0.11	-
การประเมินผล				
โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติตามสภาพจริงทั้งเรื่องการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น มีความรักเมตตา เอื้ออาทรต่อผู้ร่วมงาน ผู้เรียน เห็นคุณค่าของผู้เรียน การใช้คำพูดและปฏิบัติทางบวกในการส่งเสริมการทำงานของครู รวมถึงการเรียนรู้อะไรของผู้เรียน	4.84 (0.36)	4.33 (0.73)	0.12	4 (ต่ำ)
โรงเรียนมีระบบการรายงานผลการศึกษาก่อนที่เน้นความเป็นมนุษย์ โดยผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ แสดงออกทางคุณธรรมในเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสม และผลที่ปรากฏจากวิถีการปฏิบัติที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติของโรงเรียนได้	4.78 (0.47)	4.20 (0.84)	0.14	2 (ต่ำ)
โรงเรียนวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน วัดผลการเรียนรู้ทางปัญญาตามศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน โดยการประเมินผลใช้รูปแบบที่หลากหลาย ผู้เรียนภาคภูมิใจและมีความสุข	4.76 (0.43)	4.16 (0.82)	0.14	3 (ต่ำ)
โรงเรียนรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงและการศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ต่อสื่อสาธารณะ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือก	4.78 (0.47)	3.93 (0.88)	0.22	1 (สูง)
รวม	4.79 (0.43)	4.15 (0.81)	0.15	-
รวม(แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม)	4.76	4.25	0.12	

สภาพการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร

1) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพปัจจุบันของผู้บริหารโรงเรียนทางเลือก

จากตารางที่ 14 พบว่าการวางแผนในความคิดเห็นของผู้บริหารในส่วนของกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์มีการปฏิบัติจริงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมคือ ด้าน ความอยู่รอด(D=3.92) ด้านความพอเพียง(D=4.10) ด้านโลกและด้านความยั่งยืน(D=4.14) ซึ่งค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงในการวางแผนโดยรวมคือ D=4.20

การดำเนินการตามความคิดเห็นของผู้บริหารมีการปฏิบัติจริงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ เรื่องการระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผนว่า ควรตอบสนองต่อโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคม ส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้ร่วมกับบุคลากร(D=3.89) ด้านการระบุและเรียงลำดับความ สำคัญให้ครอบคลุมเรื่องโลก มนุษย์และผลที่ได้(D=3.93) ด้านจัดทำคู่มือเอกสารการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นแนวทางในการทำงาน(D=3.96) ด้านการกำหนดตัวชี้วัดร่วมกับทุกฝ่าย(D=3.96) ด้านจัดหาทรัพยากรในชุมชน(D=4.00) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเครือข่าย(D=4.09) ซึ่งค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงในการดำเนินการโดยรวมคือ D=4.11

การประเมินผลตามความคิดเห็นของผู้บริหารมีการปฏิบัติจริงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ เรื่องการแสดงผลของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จากวิถีปฏิบัติ(D=3.89) ด้านมีระบบประเมินผลการดำเนินการให้บรรลุตามแผนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์(D=4.00) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงในการประเมินผลโดยรวมคือ D=4.06

2) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารในโรงเรียนทางเลือก

จากตารางที่ 14 พบว่าการวางแผนกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารเรื่องที่พึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ ด้านผลที่ได้ในผู้เรียน(I=4.83) รองลงมาคือ ด้านโลก(I=4.78) ด้านความเป็นธรรม(I=4.78) ด้านความยั่งยืน(I=4.78) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติที่พึงประสงค์รวมคือ I=4.76

การดำเนินการกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ สิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนพึงประสงค์มากที่สุดคือ ด้านการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร(I=4.87) รองลงมาคือ ด้านฝึกอบรมพัฒนาครูเน้นความเป็นมนุษย์(I=4.82) ด้านการสื่อสารที่ชัดเจน(I=4.82) ด้านสร้างกลยุทธ์ร่วมกัน(I=4.73) ด้านที่ทีมงานทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนความคิด(I=4.73) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเครือข่าย(I=4.73) มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติที่พึงประสงค์ในการดำเนินการรวมคือ I=4.71

การประเมินผลกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ผู้บริหารโรงเรียนพึงประสงค์มากที่สุดคือ ด้านประเมินผลตามสภาพจริง(I=4.80) ด้านบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน การมีส่วนร่วม ความสุข ภาคภูมิใจ (I= 4.76) ด้านระบบการประเมินผลการดำเนินการให้บรรลุตามแผนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์(I=4.73) ด้านการประเมินผลภายในด้วยตนเองและการประเมินจากภายนอก(I=4.71) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์การประเมินผลรวมคือ I=4.70

3) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนทางเลือกของผู้บริหาร

จากตารางที่ 14 การวางแผน พบว่าค่า $PNI_{modified}$ ของความต้องการจำเป็นด้านความอยู่รอด มีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 19 ซึ่งมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านโลก(ร้อยละ 15) ด้านความพอเพียง(ร้อยละ 15) ด้านความยั่งยืน(ร้อยละ 15) ด้านความเป็นธรรม(ร้อยละ 11) ด้านมนุษย์(ร้อยละ 10) และด้านผลที่ได้กับผู้เรียน(ร้อยละ 8) ตามลำดับ ในการวางแผนผู้บริหารมีความต้องการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านความอยู่รอดมากกว่าด้านอื่นๆ

การดำเนินการ พบว่าค่า $PNI_{modified}$ ของความต้องการจำเป็นของกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ การดำเนินการโดยการระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการวางแผนว่าควรตอบสนองโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้กับผู้เรียนร่วมกับบุคลากรก่อนมีอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็น คิดเป็นร้อยละ 21 ซึ่งมากที่สุด รองลงมาคือการดำเนินการโดยระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อนที่จะวางแผน(ร้อยละ 19) จัดทำคู่มือครู/เอกสารและหนังสือเกี่ยวกับการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นแนวทางการทำงานของผู้บริหารและครู(ร้อยละ 19) กำหนดตัวชี้วัดร่วมกันกับทุกฝ่ายในโรงเรียน (ร้อยละ 18) จัดหาทรัพยากรในชุมชนและนอกชุมชนมาใช้ในโรงเรียน สรรหาทรัพยากรบุคคล งบประมาณ สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะกับความต้องการที่จะบริหารโรงเรียนและการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญา(ร้อยละ 17)ทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือข่ายทุกระดับชั้นเรียน ระดับโรงเรียน และระดับพื้นที่ในชุมชนมีการตัดสินใจร่วมกันและมีข้อตกลงร่วมกัน(ร้อยละ 16) สร้างความตระหนักจัดให้มีการแบ่งงานมีที่มวางแผนงานตามความสนใจ บุคลากรในโรงเรียนตระหนักเห็นความสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของทีม(ร้อยละ 14) ศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกันก่อนทำการวางแผน(ร้อยละ 14) สร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงานในการกำหนดทิศทางของโรงเรียน(ร้อยละ 14) ฝึกอบรมพัฒนาครูและบุคลากรอยู่เสมอในแนวทางที่เน้นมนุษย์ ทั้งการปฏิบัติฝึกฝนตนเองทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ อบรมความตระหนักในเรื่องมนุษย์กับโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวมที่สัมพันธ์เกื้อกูลกันส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน(ร้อยละ 13) ทีมงานในโรงเรียนที่ทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอและเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เคารพซึ่งกันและกัน แก้ปัญหาาร่วมกัน(ร้อยละ 13) มีการเตรียมการ มีการยอมรับข้อเสนอปรับปรุงและการรับรองจากฝ่ายต่างๆของโรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้อง เพื่อวางนโยบายและแผนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์(ร้อยละ 12) กำหนดระยะเวลาความสำเร็จในการดำเนินการเป็นตัวเลขที่ชัดเจน มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสภาพของการบริหารโรงเรียน(ร้อยละ 12) สื่อสารที่ชัดเจนด้วยวาจาในที่ประชุม ด้วยเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้ทุกคนที่ทำงานในโรงเรียนมีความเข้าใจตรงกัน ตระหนักและดำเนินการ ตามพันธกิจเป้าหมายอย่างสร้างสรรค์(ร้อยละ 12) เสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร ทีมงานทุกระดับและผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน โดยการใช้กิริยาอาการท่าทางการแสดงออกอย่างเป็นกัลยาณมิตร/เพื่อนร่วมงานที่ดี หรือให้

รางวัลเพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและความสุขคิด(ร้อยละ 10) และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทุกชั้นตอน

การประเมินผล พบว่าค่า $PNI_{modified}$ ของความต้องการจำเป็นของกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ของผู้บริหาร ด้านการประเมินผลโรงเรียนด้วยระบบการประเมินผลการดำเนินการให้บรรลุตามแผนที่วางไว้โดยมุ่งการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ที่มีการปฏิบัติจริงจะพบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 18 ซึ่งมากที่สุด รองลงมาคือ การประเมินผลด้วยการแสดงผลของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จากวิธีการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน พอเพียง อยู่รอดและดำเนินการต่อไปได้ รวมทั้งมีเอกสารผลงาน ภาพกิจกรรม โครงการที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันและการเผยแพร่ผ่านสื่อ(ร้อยละ18) การประเมินผลการบริหารโรงเรียนด้วยตนเองจากผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง และการประเมินผลจากภายนอกเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์(ร้อยละ 16) การประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง คุณธรรม สติปัญญา รู้เท่าทัน ทักษะชีวิต การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก การตระหนักในการดูแลรักษาโลก การเคารพตนเองและผู้อื่น และการเป็นพลเมืองดีของโลก(ร้อยละ 14) การประเมินผลบรรยากาศและการทำงานในโรงเรียน การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีมที่มีความสุขความภาคภูมิใจสร้างสรรค์มีความยืดหยุ่น และความตระหนักของผู้บริหาร ครู บุคลากรในการทำงานบ่งชี้คุณค่าความเป็นมนุษย์ (ร้อยละ 14) จัดทำระบบการรายงานผลของกระบวนการบริหาร และการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจนตามสภาพจริง ภาพกิจกรรม เอกสารรายงาน การสะท้อนจากชุมชน ผลที่ เกิดในตัวผู้เรียน มีการรายงานแก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงและคงกระบวนการบริหารโรงเรียนที่ดี(ร้อยละ 14)

สภาพการปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมตามความคิดเห็นของผู้บริหาร

1) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพปัจจุบันของผู้บริหารในโรงเรียนทางเลือก

จากตารางที่ 14 พบว่าในการวางแผนผู้บริหารปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ด้านความพอเพียง $D=4.22$ ด้านการช่วยเหลือสังคม $D=4.30$ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ $D=4.33$

การดำเนินการผู้บริหารปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ด้านความพอเพียง เรื่องการทำมาหากินและสิ่งแวดล้อม $D=3.89$ ด้านการช่วยเหลือสังคม $D=4.09$ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ $D=4.28$

การประเมินผลผู้บริหารปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ด้านรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง $D=3.93$ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ $D=4.16$

2) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนทางเลือก

จากตารางที่ 14 พบว่าในการวางแผนผู้บริหารเน้นการปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมที่พึงประสงค์ด้านการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น $I=4.76$ ด้านความพอเพียง $I=4.76$ และด้านการช่วยเหลือสังคม $I=4.76$ สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ $I=4.75$

การดำเนินการ ผู้บริหารเน้นการปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมที่พึงประสงค์ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณค่ามนุษย์ให้ครูนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียน $I=4.80$ ด้านแนะนำครูบุคลากรให้ใช้วิธีทางบวก $I=4.80$ ด้านให้บุคลากรดึงศักยภาพที่แท้ออกมาใช้ $I=4.78$ ด้านให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดใจกว้าง $I=4.76$ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวม คือ $I=4.75$

การประเมินผล ผู้บริหารเน้นการปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมที่พึงประสงค์ ด้านประเมินผลตามสภาพจริง $I=4.84$ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมคือ $I=4.79$

3) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกของผู้บริหาร

จากตารางที่ 14 พบว่าการวางแผนค่า $PNI_{modified}$ ของความต้องการจำเป็นด้านความพอเพียง อัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 13 ซึ่งมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการช่วยเหลือสังคม(ร้อยละ 11) ด้านการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น(ร้อยละ 9) ด้านการเสริมแรงทางบวก(ร้อยละ 6)

การดำเนินการ พบว่าค่า $PNI_{modified}$ ความต้องการจำเป็นของแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม การดำเนินการด้านความพอเพียงร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ และให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงอย่างมีความสุข พบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการ จากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่พึงประสงค์มีค่าคิดเป็นร้อยละ 19 ซึ่งมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านดำเนินการโครงการช่วยเหลือสังคมที่ช่วยเหลือทั้งคน พืชและสัตว์สำหรับผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เรียนทั้งในโรงเรียนและชุมชน(ร้อยละ 15) ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณค่ามนุษย์ที่ครูปฏิบัติต่อผู้เรียนให้ผู้เรียนได้คิด ปฏิบัติการ ทำโครงการสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง(ร้อยละ 10) ด้านการแนะนำครู บุคลากรให้ใช้วิธีทางบวก แนะนำ ชมเชย ใส่ใจในการสอนผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมในทางที่ดี(ร้อยละ 10) ด้านการยกย่องนับถือบุคลากรอยู่เสมอด้วยวาจา ภาษาทางกาย การสร้างความภาคภูมิใจในการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน รวมทั้งให้รางวัล (ร้อยละ 9) ด้านเปิดโอกาสให้บุคลากรทำงานโดยดึงศักยภาพที่แท้ของตนเองออกมาใช้อย่างเต็มที่ และให้คุณค่ากับคนและผลงาน(ร้อยละ 8) ด้านการเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและระบบการบริหารโดยเปิดใจกว้างรับฟังปัญหาข้อเสนอแนะและปรับปรุง(ร้อยละ 8)

การประเมินผล พบว่าค่า $PNI_{modified}$ ความต้องการจำเป็นของแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม การประเมินผลด้วยกา รรายงานการจัดการศึกษาต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับปรุงและคงไว้ซึ่งกระบวนการบริหารการศึกษาเป็นต้นแบบของโรงเรียนที่ดี นำไปเผยแพร่สาธารณะ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือก อัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพที่เป็นอยู่ไปยังสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าคิดเป็นร้อยละ 22 ซึ่งมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านระบบการรายงานผลการศึกษามนุษยนิยมจากผลที่ปรากฏ จากวิธีการปฏิบัติที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติของโรงเรียน(ร้อยละ 14) ด้านการวัดผลประเมินผลในรูปแบบที่หลากหลายเน้นความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจ ความสุขของผู้เรียน และวัดผลทางสติปัญญาตามศักยภาพ

ผู้เรียน(ร้อยละ 14) ด้านประเมินผลการปฏิบัติตามสภาพจริงในการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น การเสริมแรงทางบวกส่งเสริมการทำงานของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน (ร้อยละ 12)

2) กลุ่มครูผู้สอน

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามความคิดเห็นของครูผู้สอน เป็นดังนี้

ตารางที่ 15 แสดงสภาพการบริหารโรงเรียนทางเลือกของครูผู้สอน

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
แนวความคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์				
การวางแผน				
โลก-Planet	4.57 (0.66)	4.07 (0.87)	0.12	2 (กลาง)
โรงเรียนมีนโยบายจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับการดูแลรักษาโลกที่เป็นธรรมชาติ และสังคมส่วนรวมที่อยู่แวดล้อมตัวเรา	4.67 (0.58)	4.27 (0.79)	0.09	
โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการดูแลรักษาโลกที่เป็นธรรมชาติและสรรพสิ่งเพื่อส่วนรวมในการจัดการเรียนการสอน	4.47 (0.74)	3.86 (0.96)	0.16	
มนุษย์-People	4.66 (0.61)	4.22 (0.91)	0.10	5 (ต่ำ)
โรงเรียนมีนโยบายการทำงานที่ให้อุคลากรสามารถทำงานด้วยตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ เน้นการยอมรับนับถือตนเองและยอมรับนับถือผู้อื่น	4.71 (0.55)	4.40 (0.79)	0.07	
โรงเรียนมีนโยบายการบริหารที่ไม่เน้นการออกคำสั่ง(แนวราบ) ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นและอำนวยความสะดวกให้ครูทำงาน ทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ เน้นการทำงานเป็นทีม	4.59 (0.77)	4.07 (1.09)	0.13	
โรงเรียนมีนโยบายด้านพัฒนาบุคลากรให้มีความตระหนักในการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่นทั้งการปฏิบัติทางกาย จิตใจ และการพัฒนาจิตวิญญาณ จนรักในหน้าที่ ทำงานอย่างมีความสุข มีความภาคภูมิใจในการทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียน	4.72 (0.55)	4.31 (0.88)	0.10	
โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการเพื่อพัฒนาตนเองของครูจากการฝึกอบรม และทำกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทั้งทางกาย จิต และจิตวิญญาณเป็นการฝึกฝนตนเอง เช่น การฝึกสมาธิ โยคะ ปฏิบัติธรรม เพื่อนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเหมาะสม	4.60 (0.58)	4.09 (0.90)	0.12	
ผลที่ได้กับผู้เรียน-Profit	4.68 (0.62)	4.28 (0.81)	0.09	7 (ต่ำ)
โรงเรียนมีนโยบายพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ รวมทั้งมีสติ ปัญญา มีคุณธรรมที่ปฏิบัติในชีวิตจริง มีทักษะการทำงานได้ดี และผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานจากการเรียน	4.70 (0.64)	4.37 (0.85)	0.08	
โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีมารยาท สติปัญญา ทักษะการดำเนินชีวิต โดยเน้นการตระหนักตื่นรู้จากภายในตัวของนักเรียนเองจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร	4.65 (0.61)	4.19 (0.77)	0.11	
	สภาพที่พึง	สภาพที่		

กระบวนการ	ประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
ความเป็นธรรม-Equity	4.67 (0.60)	4.16 (0.90)	0.12	3 (กลาง)
โรงเรียนมีนโยบายสร้างความเป็นธรรมในการทำงานของครูบุคลากร เน้นการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม	4.64 (0.65)	4.03 (1.02)	0.15	
โรงเรียนมีแผนงานการปฏิบัติที่เน้นความเท่าเทียมกันในการปฏิบัติต่อกันในโรงเรียน ทั้งทางกาย วาจา ใจ ทางด้านวัตถุสิ่งของ การแจกจ่ายอุปกรณ์ และการปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเท่าเทียม	4.69 (0.56)	4.29 (0.78)	0.09	
ความพอเพียง-Bearability	4.56 (0.76)	4.12 (0.96)	0.11	4 (ต่ำ)
โรงเรียนมีนโยบายที่เน้นความพอเพียงโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างประหยัดคุ้มค่าในการจัดการศึกษา มีความสมถะและประหยัดแต่ได้ประโยชน์สูงสุด	4.56 (0.78)	4.16 (0.99)	0.10	
โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการความพอเพียงในโรงเรียน เน้นการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าตามหลักเศรษฐศาสตร์	4.55 (0.74)	4.08 (0.93)	0.12	
ความอยู่รอด-Viability	4.51 (0.73)	3.73 (0.93)	0.21	1 (สูง)
โรงเรียนมีนโยบายการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นแบบอย่างต่อชุมชนจนเกิดความอยู่รอดของโรงเรียน ผู้เรียน ชุมชน และสังคมตามความเป็นจริง	4.53 (0.68)	4.07 (0.87)	0.11	
โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการการจัดการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดการอยู่รอดของโรงเรียนและสังคมด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชน	4.49 (0.78)	3.39 (0.99)	0.32	
ความยั่งยืน-Sustainability	4.54 (0.71)	4.13 (0.92)	0.10	6 (ต่ำ)
โรงเรียนมีนโยบายการบริหารที่เน้นโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลผลิตที่ได้คือผู้เรียนที่มีคุณภาพทั้งกาย ใจ จิตวิญญาณ มีคุณธรรมและสติปัญญา เกิดความสุข มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความยั่งยืนทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	4.62 (0.70)	4.22 (0.94)	0.09	
โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งการสร้างตระหนักรู้แก่ครูผู้เรียน และทำกิจกรรมต่างๆที่ก่อให้เกิดความพอเพียงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีปฏิบัติที่เห็นจริง ทำจริง ได้รับการยอมรับจากชุมชนและสังคม	4.46 (0.73)	4.03 (0.91)	0.11	
รวม	4.60 (0.67)	4.10 (0.90)	0.12	-

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
การดำเนินการ				
ครูได้เข้าร่วมดำเนินการก่อนทำการวางแผนนโยบายและแผนของโรงเรียน มีการเตรียมการ มีการยอมรับข้อเสนอจากฝ่ายต่างๆ/ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์	4.52 (0.67)	4.02 (0.91)	0.12	6 (กลาง)
ครูมีการตระหนักรู้หน้าที่และแบ่งงานกันทำ เป็นส่วนหนึ่งของที่วางแผนงานตามความสนใจทั้งเรื่อง โลก มนุษย์ ผลที่ได้ การเสริมสร้างความเท่าเทียม ความพอเพียง อยู่รอด และยั่งยืน	4.53 (0.68)	4.10 (0.91)	0.10	12 (ต่ำ)
ครูได้มีโอกาสเคยเป็นผู้หน้าที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในแต่ละทีม โดยบุคลากรในโรงเรียนความตระหนักเห็นความสำคัญในการเป็นที่วางแผนงานด้วยตนเอง	4.41 (0.83)	3.80 (1.07)	0.16	1 (สูง)
ครูได้ศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และแนวคิดของโรงเรียนร่วมกัน ก่อนทำการวางแผน การให้ความสำคัญกับโลก สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลคือผู้เรียน มีความเท่าเทียม พอเพียง อยู่รอดและยั่งยืน	4.55 (0.71)	4.07 (0.87)	0.12	7 (กลาง)
ครูได้เข้าร่วมระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อน-หลังและระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในการวางแผน ให้ครอบคลุมเรื่องโลกที่เป็นธรรมชาติสรรพสิ่ง สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผลที่ได้จากการจัดการศึกษาร่วมกับครูคนอื่นๆ	4.46 (0.73)	3.85 (0.98)	0.16	2 (สูง)
ครูได้ร่วมสร้างตัวชี้วัดกับฝ่ายต่างๆในโรงเรียน โดยเป็นตัวชี้วัดบ่งชี้ความสำเร็จจากการบริหารและการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่โรงเรียนต้องการอย่างแท้จริง	4.38 (0.86)	3.83 (0.97)	0.14	3 (สูง)
ครูได้ร่วมสร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงานในการกำหนดทิศทางของโรงเรียน โดยเน้นโลก และสังคมส่วนรวม มนุษย์ ผลที่ได้กับผู้เรียน ความเท่าเทียม อยู่รอด พอเพียงและยั่งยืน	4.41 (0.92)	3.89 (1.04)	0.13	5 (สูง)
ครูได้มีส่วนจัดหาทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในโรงเรียน สร้างสรรค์สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการของโรงเรียนทางเลือก	4.55 (0.76)	3.98 (0.99)	0.14	4 (สูง)
ครูมีคู่มือครูและศึกษาคู่มือครู/เอกสารเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นแนวทางในการทำงานของผู้บริหาร ครู บุคลากร ท่านได้ศึกษาและปฏิบัติตามด้วยความตระหนักถึงความสำคัญ	4.44 (0.88)	4.00 (1.04)	0.11	8 (ต่ำ)
ครูได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอยู่เสมอในแนวทางที่เน้นการพัฒนาคน มนุษย์ มีการปฏิบัติฝึกฝนตนเองทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และได้รับการอบรมให้ตระหนักเรื่องมนุษย์กับโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม ที่มีความสัมพันธ์กันส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน	4.57 (0.73)	4.17 (0.88)	0.10	13 (ต่ำ)
ครูได้รับการเสริมแรงทางบวกจากผู้บริหาร และผู้ร่วมงาน ด้วยการแสดงท่าทาง(การยิ้ม การสัมผัส การยกย่อง การพยักหน้าแสดงความใส่ใจ) อย่างเป็นกัลยาณมิตรหรือได้รับรางวัล ก่อให้เกิดการทำงานที่ไม่หวังผลตอบแทน มีประสิทธิภาพ และมีความสุข	4.41 (0.96)	3.99 (1.04)	0.11	9 (ต่ำ)
ครูได้รับการสื่อสารที่ชัดเจนด้วยวาจาของผู้บริหารในที่ประชุม/ ด้วยเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้ทุกคนในโรงเรียนมีความเข้าใจตรงกันจนตระหนักรู้พันธกิจเป้าหมายในการดำเนินงานที่เน้นมนุษย์มีการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	4.44 (0.77)	4.01 (0.91)	0.11	10 (ต่ำ)
ครูมีการทำงานร่วมกับทีมงานอย่างสม่ำเสมอ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เคารพซึ่งกันและกัน ร่วมกันแก้ปัญหาจนสำเร็จ	4.57 (0.75)	4.25 (0.86)	0.08	14 (ต่ำ)
ครูใช้ระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือข่ายทุกระดับชั้นเรียน ระดับโรงเรียน และระดับพื้นที่ในชุมชน มีการตัดสินใจร่วมกัน และมีข้อตกลงร่วมกันที่ถือเป็นฉันทามติสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องโลก มนุษย์ ผู้เรียน ความเท่าเทียม อยู่รอด พอเพียงและยั่งยืน	4.54 (0.68)	4.09 (0.87)	0.11	11 (ต่ำ)
รวม	4.48 (0.78)	4.00 (0.95)	0.12	-

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
การประเมินผล				
ครูมีระบบการประเมินผลการดำเนินการให้บรรลุตามแผนที่วางไว้มุ่งเรื่องการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ (การดูแลโลกที่เป็นระบบธรรมชาติ สังคมส่วนรวม การพัฒนาผู้เรียน เป็นธรรมชาติ ปลอดภัย ยั่งยืน) โดยเน้นการปฏิบัติที่เห็นจริง	4.50 (0.76)	4.10 (0.86)	0.10	3 (กลาง)
ครูปฏิบัติเพื่อประเมินสภาพจริงของผู้เรียนที่มีสติปัญญาเท่าทัน ตระหนักในเรื่องต่างๆ มีทักษะในชีวิต มีคุณธรรม มีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ดูแลรักษาโลกที่เป็นธรรมชาติ ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ	4.56 (0.72)	4.16 (0.79)	0.10	4 (กลาง)
ครูมีส่วนประเมินการบริหารภายในโรงเรียนด้วยตนเองจากผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง และการประเมินจากภายนอกเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการบริหารโรงเรียนที่ครูและผู้เรียนมีความสุข	4.49 (0.87)	4.20 (0.90)	0.07	6 (ต่ำ)
ครูได้ใช้บรรยากาศและการทำงานในโรงเรียนเป็นตัวบ่งชี้ การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีมที่มีความสุข ความภาคภูมิใจ การสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น และความตระหนักรู้ของบุคลากรในการทำงาน และผู้เรียนที่มีคุณภาพที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจน	4.47 (0.86)	4.12 (0.91)	0.08	5 (ต่ำ)
ครูได้จัดทำรายงานแสดงผลของกิจกรรมการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ก่อให้เกิดความยั่งยืน ปลอดภัย ดำเนินการต่อไปได้ จากผลงานที่เห็นจริง เอกสารต่างๆ ภาพกิจกรรมโครงการที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน และการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ	4.39 (0.87)	3.88 (0.95)	0.13	2 (สูง)
ครูได้รายงานผลของกระบวนการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจนในส่วนที่ท่านรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะในรูปแบบของภาพกิจกรรม เอกสาร รายงาน การประเมินผลจากชุมชนด้วยวาจา ผลที่ได้จากตัวผู้เรียน และมีการรายงานต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการปรับปรุงหรือคงกระบวนการบริหารโรงเรียนที่ดี	4.48 (0.72)	3.93 (0.90)	0.14	1 (สูง)
รวม	4.48 (0.80)	4.06 (0.88)	0.10	-
รวม(การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์)	4.52	4.05	0.11	
แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม				
การวางแผน				
การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	4.73 (0.56)	4.33 (0.78)	0.01	4 (ต่ำ)
โรงเรียนมีนโยบายจัดการศึกษาที่เน้นการเห็นคุณค่าในตนเอง การเคารพนับถือตนเอง และผู้อื่นเน้นปฏิบัติตระหนักรู้ด้วยตนเอง โดยเริ่มจากครูและนำไปสู่การปฏิบัติต่อผู้เรียน				
การเสริมแรงทางบวก	4.66 (0.63)	4.35 (0.77)	0.07	3 (สูง)
โรงเรียนมีนโยบายนำหลักการความรักและเอื้ออาทรมาใช้ในการสอน ใช้การเสริมแรงทางบวกในการสอนที่เน้นคุณค่า ทำให้ผู้เรียนกล้าคิดกล้าทำ มั่นใจ และกระหายใคร่รู้				
ความพอเพียง	4.69 (0.72)	4.35 (0.78)	0.08	1 (สูง)
โรงเรียนมีนโยบายเกี่ยวกับความพอเพียง มีการวางแผนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าในโรงเรียน ให้ครู ผู้เรียนปฏิบัติจริงเรื่องความพอเพียง สมถะ ประหยัด หรือวิถีธรรมชาติ				
การช่วยเหลือสังคม	4.60 (0.79)	4.24 (0.85)	0.08	2 (สูง)
โรงเรียนมีนโยบายการช่วยเหลือสังคมโดยยึดหลักความรัก เมตตาเอื้ออาทร สอดแทรกอยู่ในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมสำหรับผู้เรียน ครูและบุคลากร				
รวม	4.58 (0.67)	4.32 (0.79)	0.06	-

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
การดำเนินการ				
ครูได้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาคุณค่าในตนเองที่โรงเรียนจัดขึ้น เรียนรู้การใช้กระบวนการเสริมแรงทางบวก ทำให้เห็นคุณค่าและยอมรับความสามารถของตนเอง และได้ใช้ศักยภาพที่แท้จริงของตนเองอย่างเต็มที่ในการทำงานในโรงเรียน และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพที่ซ่อนเร้นในตัวผู้เรียนให้ได้ออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่	4.68 (0.64)	4.29 (0.79)	0.09	4 (ต่ำ)
ครูมีโอกาสดูแลความดีเกี่ยวกับผู้บริหารและระบบบริหารจัดการโรงเรียน โดยผู้บริหารเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระ รับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะ และพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุง	4.53 (0.74)	4.03 (0.89)	0.12	3 (สูง)
ครูได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณค่ามนุษย์ โดยนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือคิด ปฏิบัติ การทำโครงการ การสัมผัสธรรมชาติ การเข้าสู่ชุมชน และสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง	4.60 (0.68)	4.25 (0.73)	0.08	6 (ต่ำ)
ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นวิธีทางบวก การชมเชย ให้กำลังใจ จนผู้เรียนเกิดความพยายามทำด้วยตนเองอย่างมุ่งมั่นและมีความสุขในการเรียน รวมทั้งการให้รางวัล (วัตถุสิ่งของหรือคุณค่าทางใจ)แก่ผู้เรียนเสมอๆ	4.55 (0.83)	4.25 (0.94)	0.07	7 (ต่ำ)
ครูได้รับการยกย่องนับถือจากคนในโรงเรียนอยู่เสมอด้วยวาจา ด้วยภาษาทางกาย และท่าทียกย่องผู้อื่นด้วยเสมอๆ เป็นการสร้างความเป็นกันเอง สร้างภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกัน จนเกิดความสุข (Happiness)ความสนุกสนาน(Joy)	4.57 (0.69)	4.04 (0.83)	0.13	1 (สูง)
ครูมีการดำเนินการโครงการด้านความพอเพียง เน้นเรื่องการทำมาหากิน สิ่งแวดล้อม มีการดำเนินการร่วมกับภาคส่วนต่างๆ และที่สำคัญผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงอย่างมีความสุข และตระหนักถึงความสำคัญ ต่อยอดความรู้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.54 (0.82)	4.17 (0.84)	0.09	5 (ต่ำ)
ครูมีการจัดทำโครงการช่วยเหลือสังคม /กิจกรรมจิตอาสา และส่งเสริมให้ผู้เรียนทำโครงการเพื่อสังคม เช่น การช่วยเหลือทั้งคน พิษ และสัตว์ หรือการดูแลต้นไม้ ปลูกต้นไม้ รดน้ำต้นไม้ การเลี้ยงสัตว์ เป็นกิจกรรมง่าย ๆ สำหรับผู้เรียนให้รู้จักดูแลช่วยเหลือผู้อื่น	4.47 (0.89)	3.95 (0.96)	0.13	2 (สูง)
รวม	4.56 (0.75)	4.14 (0.85)	0.10	-
การประเมินผล				
ครูมีการทำระบบการรายงานผลจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนจากวิถีปฏิบัติที่เห็นจริง ผลที่ได้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ แสดงออกทางคุณธรรมในเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสม ตระหนักเรื่องความพอเพียง การมองทางบวก การช่วยเหลือสังคม และรายงานผลการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ตามศักยภาพและความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนแต่ละคน	4.56 (0.69)	4.22 (0.77)	0.08	3 (ต่ำ)
ครูวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน และวัดความพึงพอใจต่อผลการเรียนของผู้เรียนจากความภาคภูมิใจและความสุขของผู้เรียน ครูและผู้ปกครอง	4.55 (0.76)	4.13 (0.81)	0.10	2 (ต่ำ)
ครูมีการเสนอรายงานผลของการจัดการศึกษาต่อผู้เกี่ยวข้อง นำเสนอแก่สื่อสาธารณะ เพื่อนำไปปรับปรุงหรือองค์การศึกษาที่เน้นมนุษย์ไว้เป็นต้นแบบของโรงเรียนที่ดีต่อไป และแลกเปลี่ยนในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกที่เน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์	4.46 (0.77)	3.86 (0.84)	0.16	1 (สูง)
รวม	4.52 (0.74)	4.07 (0.80)	0.11	-
รวม(แนวความคิดศึกษามนุษยนิยม)	4.55	4.07	0.09	

สภาพการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

1) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพปัจจุบัน

จากตารางที่ 15 พบว่าในการวางแผน ครูมีการปฏิบัติจริงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมคือ ด้านความอยู่รอด $D=3.73$ และด้านโลก $D=4.07$ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงในการวางแผนโดยรวมคือ $D=4.10$

การดำเนินการ ครูมีการปฏิบัติจริงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมคือ ด้านการมีโอกาสนำเป็นผู้นำในทีม $D=3.80$ ด้านการกำหนดตัวชี้วัดร่วมกับทุกฝ่าย $D=3.83$ ด้านการระบุและเรียงลำดับความสำคัญให้ครอบคลุมเรื่องโลก มนุษย์และผลที่ได้ $D=3.85$ ด้านสร้างกลยุทธ์ร่วมกัน $D=3.89$ ด้านจัดหาทรัพยากรในชุมชน $D=3.98$ ด้านการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร $D=3.99$ ซึ่งค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงในการดำเนินการรวม คือ $D=4.00$

การประเมินผล ครูมีการปฏิบัติจริงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ ด้านการ รายงานของการบริหารที่ก่อให้เกิดผลจากการปฏิบัติจริง $D=3.88$ ด้านจัดทำระบบการรายงานผลกระบวนการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจน $D=3.93$ ซึ่งค่าเฉลี่ยการปฏิบัติจริงในการประเมินผลโดยรวม คือ $D=4.06$

2) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพที่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนทางเลือก

จากตารางที่ 15 พบว่า ในการวางแผนครูเน้นการปฏิบัติการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่พึงประสงค์ด้านผลที่ได้กับนักเรียน $I=4.68$ มากที่สุด รองลงมาคือด้านความเป็นธรรม $I=4.67$ ด้านมนุษย์ $I=4.66$ ซึ่งค่าเฉลี่ยรวมการปฏิบัติที่พึงประสงค์คือ $I=4.60$

การดำเนินการ ครูเน้นการปฏิบัติการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่พึงประสงค์ด้านฝึกอบรมพัฒนาครูเน้นความเป็นมนุษย์ $I=4.57$ ด้านทีมงานทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น $I=4.57$ มากที่สุด รองลงมาคือด้านศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกัน $I=4.55$ ด้านจัดหาทรัพยากรในชุมชน $I=4.55$ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเครือข่าย $I=4.54$ ด้านสร้างความตระหนักเรื่องแบ่งงาน ที่มทำงานที่สนใจในเรื่องโลก มนุษย์ และผู้เรียน $I=4.53$ ด้านเตรียมการรับรองข้อเสนอปรับปรุง $I=4.52$ ซึ่งค่าเฉลี่ยรวมในการดำเนินการคือ $I=4.48$

การประเมินผล ครูเน้นการปฏิบัติการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่พึงประสงค์ด้านประเมินผลตามสภาพจริงมีปัญญาผู้เท่าทัน $I=4.56$ มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านระบบการประเมินผลการดำเนินการให้บรรลุตามแผนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ $I=4.50$ ด้านการประเมินผลภายในด้วยตนเองและการประเมินจากภายนอก $I=4.49$ ด้านจัดทำระบบการรายงานผลกระบวนการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจน $I=4.48$ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมในการประเมินผลคือ $I=4.48$

3) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกของครูผู้สอน

จากตารางที่ 15 พบว่า การวางแผนมีค่า PNI_{modified} ของความต้องการจำเป็นคือ ด้านความอยู่รอด(ร้อยละ 21) มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านโลก(ร้อยละ 12) ด้านความเป็นธรรม(ร้อยละ 12) ด้านความพอเพียง(ร้อยละ 11) ด้านมนุษย์(ร้อยละ 10) ด้านความยั่งยืน(ร้อยละ 10) และด้านผลที่ได้กับผู้เรียน(ร้อยละ 9)

การดำเนินการ พบว่ามีค่า PNI_{modified} ของความต้องการจำเป็นคือ จัดให้ครูมีความตระหนักในการเป็นผู้นำและมีโอกาสเป็นผู้นำในทีมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ(ร้อยละ 16) มากที่สุด รองลงมาคือ ครูได้เป็นผู้ร่วมระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อนและระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการวางแผนโดยครอบคลุมเรื่องโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์และผลจากการจัดการศึกษา(ร้อยละ 16) ครูร่วมสร้างตัวชี้วัด(ร้อยละ 14) ให้ครูมีโอกาสจัดหาทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในโรงเรียนสร้างสื่อและอุปกรณ์สำหรับโรงเรียนทางเลือก(ร้อยละ 14) ให้ครูได้ร่วมสร้างกลยุทธ์ในทีมกำหนดทิศทางของโรงเรียนเน้นเรื่องโลก มนุษย์ และผลผู้เรียน(ร้อยละ 13) ให้ครูเข้าร่วมในกระบวนการก่อนการวางแผนโรงเรียนด้วยการเตรียมการ การยอมรับข้อเสนอจากฝ่ายต่างๆ (ร้อยละ 12) ให้ครูได้ศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และแนวคิดของโรงเรียนก่อนการวางแผน เน้นเรื่องโลก มนุษย์ และผู้เรียน ความเท่าเทียม พอเพียง อยู่รอดและยั่งยืน(ร้อยละ 12)ครูได้ศึกษาคู่มือ/เอกสารเกี่ยวกับการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมเป็นแนวทางในการทำงาน(ร้อยละ 11) การได้รับการเสริมแรงทางบวกจากผู้บริหารและผู้ร่วมงาน(ร้อยละ 11) การได้รับการสื่อสารที่ชัดเจนด้วยวาจาจากผู้บริหารในที่ประชุมและเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติงานเป้าหมายที่เน้นความเป็นมนุษย์(ร้อยละ 11) สร้างระบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือข่ายระดับชั้น ระดับโรงเรียน และระดับชุมชนโดยครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสร้างข้อตกลงร่วมกันทั้งเรื่องโลก มนุษย์ ผู้เรียน ความเท่าเทียม พอเพียง อยู่รอด ยั่งยืน (ร้อยละ 11) สร้างความตระหนักรู้หน้าที่และแบ่งงานกันทำในเรื่องโลก มนุษย์ ผู้เรียน ความเท่าเทียม พอเพียง อยู่รอด และยั่งยืน(ร้อยละ 10) ผูกอบรมพัฒนาครูในแนวทางที่เน้นมนุษย์และการฝึกฝนตนเอง(ร้อยละ 10) ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เคารพซึ่งกันและกัน(ร้อยละ 8) โดยการดำเนินการเน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน

การประเมินผล พบว่ามีค่า PNI_{modified} ของความต้องการจำเป็นคือ การประเมินผลที่ครูต้องการให้มีการรายงานผลของกระบวนการบริหารโรงเรียนในส่วนที่ครูรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งเอกสารและผลที่ได้กับผู้เรียนที่ปฏิบัติได้จริง(ร้อยละ 14) มากที่สุด รองลงมาคือ การประเมินผลที่ครูต้องการจัดทำรายงานเป็นผลงานที่เห็นได้จริง(ร้อยละ 13) การมีระบบการประเมินให้บรรลุตามแผนที่วางไว้มุ่งเรื่องการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จากการปฏิบัติที่เห็นจริง(ร้อยละ 10) การประเมินผลที่ครูต้องการหลักการปฏิบัติเพื่อประเมินสภาพจริงของผู้เรียนที่มีความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับการเคารพในตนเองและผู้อื่นรวมทั้งโลก(ร้อยละ 10) ครูต้องการให้ประเมินผลบรรยากาศการทำงานในโรงเรียนให้

เป็นตัวบ่งชี้ความสุข ภาคภูมิใจ สร้างสรรค์ ยืดหยุ่น ผู้เรียนมีคุณค่าของมนุษย์(ร้อยละ 8) ครูต้องการให้มีการประเมินภายในโรงเรียนด้วยตนเองรวมทั้งประเมินภายนอก(ร้อยละ 7)

สภาพการปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมของครูผู้สอนในโรงเรียนทางเลือก

1) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพปัจจุบันของครูผู้สอน

จากตารางที่ 15 พบว่าในการวางแผนครูปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมด้านการช่วยเหลือสังคม $D=4.24$ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมคือ $D=4.32$

การดำเนินการ ครูปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมด้านการช่วยเหลือสังคม $D=3.95$ ด้านให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดใจกว้าง $D=4.03$ ด้านได้รับการยกย่องนับถือจากคนในโรงเรียน/ยกย่องผู้อื่น $D=4.04$ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมคือ $D=4.14$

การประเมินผลครูปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมด้านรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง $D=3.86$ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมคือ $D=4.07$

2) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพที่พึงประสงค์ของครูผู้สอน

จากตารางที่ 15 พบว่าในการวางแผนครูพึงประสงค์ที่จะปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม คือ ด้านความพอเพียง $I=4.69$ มากที่สุด รองลงมาคือด้านการเสริมแรงทางบวก $I=4.66$ ด้านการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น $I=4.76$ ด้านการช่วยเหลือสังคม $I=4.60$ ซึ่งค่าเฉลี่ยมากกว่าค่าเฉลี่ยรวม $I=4.58$

การดำเนินการ ครูพึงประสงค์ที่จะปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมด้านฝึกอบรมพัฒนาคุณค่าในตนเองและให้บุคลากรดึงศักยภาพที่แท้ออกมาใช้ $I=4.68$ มากที่สุด รองลงมาคือด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณค่ามนุษย์ให้ครูนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียน $I=4.60$ ด้านได้รับการยกย่องนับถือจากคนในโรงเรียนและยกย่องผู้อื่น $I=4.57$ ซึ่งค่าเฉลี่ยรวม คือ $I=4.56$

การประเมินผล ครูพึงประสงค์ที่จะปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมด้านระบบการรายงานผลการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ $I=4.56$ มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน $I=4.55$ ซึ่งค่าเฉลี่ยรวม คือ $I=4.52$

3) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกของครูผู้สอน

จากตารางที่ 15 พบว่า การวางแผนมีค่า $PNI_{modified}$ ของความต้องการจำเป็นด้านความพอเพียง(ร้อยละ 8) และด้านการช่วยเหลือสังคม(ร้อยละ 8) มีมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเสริมแรงทางบวก(ร้อยละ 7) และด้านการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น(ร้อยละ 1)

การดำเนินการ พบว่าค่า $PNI_{modified}$ ของความต้องการจำเป็นด้านการส่งเสริมให้ได้รับการยกย่องนับถือจากคนในโรงเรียนทั้งทางกาย วาจา ใจและครูปฏิบัติยกย่องผู้อื่น สร้างความเป็นกันเองและความภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกันจนเกิดความสุข (happiness) สนุกสนาน (joy) (ร้อยละ 13) และด้านดำเนินการโครงการช่วยเหลือสังคม/กิจกรรมจิตอาสาแก่คน พิเศษ และสัตว์สำหรับผู้เรียน(ร้อยละ 13) มีมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านให้ครูมีโอกาสแสดงความคิดเห็น

เกี่ยวกับผู้บริหารและระบบการบริหารจัดการโรงเรียน โดยผู้บริหารเปิดใจกว้างรับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข(ร้อยละ 12) ให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมการพัฒนาคุณค่าในตนเองเรียนรู้กระบวนการเสริมแรงทางบวก และนำไปใช้ส่งเสริมผู้เรียน(ร้อยละ 9) การจัดการเรียนการสอนเรื่องความพอเพียงกับสิ่งแวดล้อมและการใช้ชีวิตจริงโดยร่วมกับภาคส่วนต่างๆ (ร้อยละ 9) จัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณค่ามนุษย์โดยครูนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียนเน้นการคิดและลงมือปฏิบัติจริง เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน(ร้อยละ 8) จัดการเรียนการสอนที่เน้นการใช้วิธีทางบวก เน้นการชมเชยให้กำลังใจแก่ผู้เรียนเกิดความพยายามทำด้วยตนเองมีความสุขในการเรียน (ร้อยละ 7)

การประเมินผล พบว่ามีค่าPNI_{modified} ของความต้องการจำเป็นด้านการประเมินผลด้วยการรายงานการจัดการศึกษาต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุง และคงกระบวนการศึกษาเป็นต้นแบบของโรงเรียนที่ดีเผยแพร่ต่อสาธารณะ และนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือก (ร้อยละ16) มีมากที่สุด รองลงมาคือด้านการวัดผลประเมินผลในรูปแบบที่หลากหลายเน้นความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจ ความสุขของผู้เรียน ครู ผู้ปกครองและวัดผลทางสติปัญญาตาม ศักยภาพผู้เรียน(ร้อยละ 10) ด้านระบบการรายงานผลการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการศึกษาแนวมนุษยนิยม จากผลที่ปรากฏจากวิถีการปฏิบัติที่เป็นธรรมชาติของโรงเรียน รายงานผลการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ตามศักยภาพ และความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนแต่ละบุคคล(ร้อยละ 8)

3) กลุ่มผู้เรียน

ในส่วนของผู้เรียนที่เป็นผลที่ได้จากการบริหารจัดการศึกษาปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการของผู้เรียนในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ในโรงเรียนทางเลือก มีดังนี้

ตารางที่ 16 แสดงสภาพการบริหารโรงเรียนทางเลือกของผู้เรียน

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
แนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์				
โลก-Planet โรงเรียนมีแผนให้นักเรียนได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับโลกที่เป็นธรรมชาติ สังคมส่วนรวม และความสัมพันธ์ของตัวเรากับสิ่งแวดล้อม ในหลักสูตรการเรียนการสอนผ่านกิจกรรม โครงการที่ครู/หรือนักเรียนเป็นผู้กำหนด	4.51 (0.72)	4.05 (0.92)	0.11	5 (ต่ำ)
มนุษย์-People	4.43 (0.78)	3.90 (1.02)	0.14	4 (สูง)
โรงเรียนมีแผนการให้ผู้เรียนได้คิดหัวข้อโครงการ และกิจกรรมที่ตนสนใจ และศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีครูเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษา	4.44 (0.72)	3.94 (0.98)	0.13	
โรงเรียนจัดแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆที่อยู่ในชุมชนโดยตรง โดยมีครูพาไปเรียนตามแหล่งเรียนรู้ และจากครุภูมิปัญญา	4.40 (0.88)	3.62 (1.16)	0.22	
โรงเรียนจัดแผนการเรียนรู้จากการลงมือทำจริง เช่น การปลูกข้าว ปลูกต้นไม้ การเลี้ยงสัตว์ การช่วยเหลือผู้อื่น โดยมีผลงานเช่น การเขียนเรื่อง การแต่งนิทานเอง ภาพวาดศิลปะ เรียงความ คลิปวิดีโอ หรือมีผลงานโครงการที่ทำร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม	4.57 (0.68)	3.87 (1.06)	0.18	
โรงเรียนจัดแผนการให้ผู้เรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครู ได้เรียนรู้ตามความสนใจใคร่ชอบตน โดยครูเป็นผู้สนับสนุนให้นักเรียนได้คิดและเรียนรู้ด้วยตนเอง และครูคอยตรวจสอบแนะนำแก้ไขจนทำงานได้สำเร็จ	4.45 (0.79)	4.07 (1.01)	0.09	
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจในกระบวนการเรียนการสอนและทำงานเป็นกลุ่ม จากการเลือกด้วยความสนใจของตนเอง และการแนะนำของครูที่สอน	4.45 (0.76)	4.04 (0.88)	0.10	
โรงเรียนวางแผนให้ครูมีความเข้าใจนักเรียน รับฟังคำถามที่นักเรียนต้องการรู้ โดยครูใช้กิริยาอาการทางบวกกับนักเรียน	4.26 (0.90)	3.85 (1.03)	0.11	
ความพอเพียง-Bearability	4.51 (0.73)	3.93 (1.07)	0.15	1 (สูง)
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความพอเพียง, การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างประหยัด คุ่มค่า ไม่ทำลาย ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นและกิจกรรมการปฏิบัติจริงในโรงเรียน การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้จากชุมชนท้องถิ่นในต่างจังหวัด	4.59 (0.74)	3.91 (1.17)	0.17	
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ทำกิจกรรมเกี่ยวกับความพอเพียงเช่น การเรียนรู้ชีวิตชาวนา การทำการเกษตร และได้ผลเขียนเรื่องนิทาน ภาพวาดศิลปะ เรียงความ คลิปวิดีโอ หรือโครงการเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้ทำนี้โดยทำด้วยตนเองหรือทำร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม	4.42 (0.78)	3.82 (0.99)	0.16	
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องความพอเพียง สมถะ ประหยัด ผ่านประสบการณ์จริง กิจกรรมที่ครูจัด และการเรียนรู้จากบุคคล การพบครุภูมิปัญญา วิทยากรที่มีความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง	4.51 (0.67)	4.06 (1.07)	0.11	

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
ความเป็นธรรม-Equity	4.55 (0.74)	4.13 (0.93)	0.10	6 (ต่ำ)
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครูอย่างเท่าเทียมกันทุกคนทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน	4.69 (0.61)	4.25 (0.84)	0.10	
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้รับสื่ออุปกรณ์ในการเรียน และได้รับการดูแลอธิบายจากครูเท่าเทียมกันทุกคน	4.40 (0.88)	4.02 (1.03)	0.09	
ผลที่ได้กับผู้เรียน-Profit	4.57 (0.70)	3.96 (0.89)	0.15	2 (สูง)
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการเรียนอย่างไม่ย่อท้อ มีความสนุกสนานจากการเรียนที่ได้รับจากประสบการณ์จริง ทำสิ่งต่างๆ ได้ดี และมีผลการเรียนผ่านเกณฑ์ทุกวิชาตามที่โรงเรียนกำหนด และได้ใช้ความรู้ที่เรียนมาในชีวิตประจำวัน	4.54 (0.67)	4.05 (0.83)	0.12	
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้รับการชื่นชมจากครู ผู้ปกครอง คนในชุมชนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม การมีกิริยามารยาทที่ดีทั้งการพูดและพฤติกรรมอื่นๆ เช่น การไหว้ การแสดงความเคารพ	4.59 (0.74)	3.86 (0.96)	0.19	
ความอยู่รอด-Viable	4.63 (0.61)	4.04 (1.00)	0.15	3 (สูง)
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนมีโอกาสลงมือปฏิบัติจริงในเรื่องการดูแลรักษาโลกและสิ่งแวดล้อมเช่นปลูกต้นไม้ การกำจัดขยะ จนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องโลกกับตัวเรา ตระหนักรู้ในการอยู่รอดแบบไม่ทำลายโลกเพื่อให้โลกอยู่คู่กับเรานานๆ				
ความยั่งยืน-Sustainable	4.39 (0.82)	4.05 (0.87)	0.08	7 (ต่ำ)
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนด้วยการปฏิบัติจริง เช่นการรักษาสิ่งแวดล้อม การใช้ชีวิตที่ประหยัด การรักษาข้าวของเครื่องใช้ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นแบบช่วยเหลือกันในโรงเรียน บ้าน และชุมชน มีการจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับความยั่งยืนของโลก ชุมชน โรงเรียน และครอบครัว				
รวม	4.51 (0.72)	4.01 (0.95)	0.12	-
แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม				
การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	4.56 (0.70)	4.06 (0.91)	0.12	1 (สูง)
โรงเรียนมีแผนการเรียนรู้ที่จะยอมรับและเชื่อว่าตนเองมีความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง และนักเรียนก็เคารพความสามารถของเพื่อนด้วยเช่นเดียวกัน	4.58 (0.62)	3.95 (0.87)	0.16	
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านร่างกายทั้งอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค มีสังคมในโรงเรียนที่เป็นเหมือนบ้าน/ครอบครัว มีการพัฒนาจิตด้วยการทำสมาธิในโรงเรียน	4.75 (0.48)	4.33 (0.77)	0.10	
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้รับการยอมรับจากครูและเพื่อน ทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข	4.61 (0.60)	4.02 (0.82)	0.15	

กระบวนการ	สภาพที่พึงประสงค์ I \bar{X} (S.D.)	สภาพที่เป็นจริง D \bar{X} (S.D.)	PNI modified	ลำดับ (ค่าเฉลี่ยPNI)
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นในโรงเรียน โดยครูเสริมสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนเสมอๆด้วยการชมเชย ให้สัญญาณท่าทางที่เป็นการให้กำลังใจ	4.40 (0.87)	3.93 (1.03)	0.12	
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ และใช้ความสามารถของนักเรียนในการเรียนอย่างเต็มที่ โดยแสดงออกผ่านทางผลงานที่ทำจริง ภาพถ่าย งานเขียน งานคิดเลข งานทดลอง ศิลปะ ทำโครงการงานด้วยตนเองหรือร่วมกับกลุ่ม	4.39 (0.86)	3.97 (1.00)	0.11	
โรงเรียนมีแผนการสอนเรื่องคุณค่าที่ดีผ่านกิจกรรมต่างๆเช่น การฟันทาน เล่นดนตรี ดูละคร ทำภาพศิลปะ ภาพยนตร์ ประสบการณ์จริง บทบาทสมมุติ พุดแสดงความคิดเห็น เขียนบทกลอนบทกวี และส่งเสริมให้นักเรียนทำงานด้วยตนเอง ให้คุณค่ากับผลงานที่นักเรียน ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเอง และเกิดความภูมิใจ	4.60 (0.82)	4.14 (0.99)	0.11	
การเสริมแรงทางบวก	4.58 (0.72)	4.29 (0.80)	0.07	4 (ต่ำ)
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้รับการอธิบาย การให้กำลังใจ และคำปรึกษาจากครูเมื่อไม่เข้าใจจนเกิดกำลังใจ ความคิด สติปัญญาเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง	4.44 (0.92)	4.30 (0.86)	0.03	
โรงเรียนวางแผนให้ครูเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนใช้คำพูดที่ดีต่อเพื่อนร่วมกลุ่ม และเคารพความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม และในชั้นเรียน	4.55 (0.71)	4.07 (0.87)	0.12	
โรงเรียนวางแผนให้ครูสอนให้นักเรียนรู้จักมีความรักและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งคน พืช และสัตว์ และได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลน้อง ผู้ป่วยในห้องพยาบาล การดูแลต้นไม้ การปลูกพืช การดูแลเลี้ยงสัตว์ เน้นการรักในสรรพสิ่ง	4.75 (0.55)	4.50 (0.68)	0.06	
ความพอเพียง	4.46 (0.84)	4.12 (0.91)	0.08	3 (ต่ำ)
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าจากหลักสูตรการเรียนการสอนที่ครูจัด ได้ทำกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนเช่น การปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก ศึกษแหล่งน้ำ พลังงานทางเลือก การกำจัดของเสีย การนำกลับมาใช้ใหม่ ฯลฯ				
การช่วยเหลือสังคม	4.45 (0.84)	3.97 (0.94)	0.12	2 (สูง)
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการช่วยเหลือสังคมจนเกิด ความตระหนัก ทั้งในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมพิเศษ	4.41 (0.92)	4.11 (0.91)	0.07	
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนเป็นสมาชิกชมรมที่เกี่ยวกับจิตอาสาในโรงเรียน และได้ทำกิจกรรมช่วยเหลือบริการสังคมตามความสนใจของตน ทั้งในโรงเรียน ชุมชนและองค์กรการกุศลในสังคม	4.43 (0.94)	3.84 (1.09)	0.15	
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้นำความรู้เกี่ยวกับการช่วยเหลือสังคมไปใช้ เป็นทักษะในการประกอบอาชีพได้เช่น การกำจัดขยะ ปลูกพืช และดูแลผู้ป่วย	4.50 (0.76)	3.97 (0.92)	0.13	
โรงเรียนมีแผนการให้นักเรียนได้รับการชมเชยกย่อ หรือผลงาน การเขียน จากกิจกรรมช่วยเหลือสังคม ทั้งในชั้นเรียนโรงเรียน หรือชุมชนชนบทห่างไกล และนักเรียนภาคภูมิใจที่ได้เรียนในโรงเรียนนี้	4.45 (0.77)	3.96 (0.84)	0.12	
รวม	4.51 (0.77)	4.07 (0.89)	0.10	-

ผลการประเมินการปฏิบัติด้านการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ผู้เรียนปฏิบัติในสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในโรงเรียนทางเลือก มีดังนี้

1) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพที่เป็นจริงของผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือก

จากตารางที่ 16 พบว่าการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ผู้เรียนปฏิบัติจริงคือ ด้านมนุษย์ $D=3.90$ ด้านความพอเพียง $D=3.93$ ด้านผลที่ได้กับผู้เรียน $D=3.96$ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ $D=4.01$

2) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือก

จากตารางที่ 16 พบว่าการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ผู้เรียนพึงประสงค์ให้เกิดมากที่สุดคือ ด้านความอยู่รอด $I=4.63$ ซึ่งมากที่สุด รองลงมาคือด้านผลที่ได้กับผู้เรียน $I=4.57$ ด้านความเป็นธรรม $I=4.55$ ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมการปฏิบัติที่พึงประสงค์คือ $I=4.51$

3) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกของผู้เรียน

จากตารางที่ 16 พบว่ามีค่า $PNI_{modified}$ ของความต้องการด้านกระบวนการบริหารตามความคิดเห็นของผู้เรียนด้านความพอเพียง(ร้อยละ 15) ด้านผลที่ได้กับผู้เรียน(ร้อยละ 15) และด้านความอยู่รอด(ร้อยละ 15)มากที่สุด รองลงมาคือด้านมนุษย์(ร้อยละ 14) ด้านโลก(ร้อยละ 11) ด้านความเป็นธรรม(ร้อยละ 10) และด้านความยั่งยืน(ร้อยละ 8)

สภาพการปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมของผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือก

1) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพปัจจุบันตามการศึกษามนุษยนิยมของผู้เรียน

จากตารางที่ 16 พบว่าผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงด้านการช่วยเหลือสังคม $D=3.97$ ด้านการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น $D=4.06$ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ $D=4.11$

2) ผลการประเมินการปฏิบัติตามสภาพที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือก

จากตารางที่ 16 พบว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมที่ผู้เรียนพึงประสงค์ให้เกิดมากที่สุดคือ ด้านการ เสริมแรงทางบวก $I=4.58$ และด้านการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น $I=4.56$ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ $I=4.51$

3) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนของผู้เรียน

จากตารางที่ 16 พบว่ามีค่า $PNI_{modified}$ ความต้องการจำเป็นของผู้เรียนในแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมด้านการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น (ร้อยละ 12) และด้านการช่วยเหลือสังคม (ร้อยละ 12) ซึ่งมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความพอเพียง (ร้อยละ 8) และด้านการเสริมแรงทางบวก(ร้อยละ 7)

สรุปผลการวิเคราะห์ภาพรวมของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ค่าความต้องการจำเป็นในส่วนของการดำเนินการ(0.13) และการประเมินผล(0.13) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านการวางแผน(0.12) แต่เมื่อเทียบกับแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม การประเมินผลมีค่าเฉลี่ยสูง (0.13) รองลงมาคือดำเนินการ(0.11) และการ

วางแผน(0.08) ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบทั้งสองแนวคิดพบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์(Soft side Management) มีค่าความต้องการจำเป็นรวม 0.12 ซึ่งสูงกว่าค่าความต้องการจำเป็นของแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม(0.10) จากข้อมูลของผู้บริหาร ครู และผู้เรียน พบว่าการวางแผนของโรงเรียนทางเลือกมีการ ปฏิบัติที่ต่อเนื่องร่วมกันในปัจจุบันและความต้องการจะอยู่ในลำดับที่น้อยกว่าด้านการดำเนินการและการประเมินผลของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ยังคงต้องมีกระบวนการที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

จากการศึกษาผู้วิจัยยังพบว่าโรงเรียนทางเลือกมีการกระจายตัวอยู่ในเมือง(ร้อยละ 56) มากกว่าอยู่นอกเมือง(ร้อยละ 44) ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาความต้องการของโรงเรียนทางเลือกในเมืองและนอกเมือง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียน ดังนำเสนอต่อไปนี้

2.3 สภาพการบริหารโรงเรียนทางเลือกจำแนกตามที่ตั้งของโรงเรียน

1) สภาพการบริหารโรงเรียนตามภาพรวมของที่ตั้ง

ตารางที่ 17 แสดงความต้องการการบริหารโรงเรียนในภาพรวมจำแนกตามที่ตั้ง

กระบวนการ	PNI _{modified}	
	ในเมือง (n=192)	นอกเมือง (n=163)
แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์		
วางแผน		
1.ตระหนักต่อโลก	0.14	0.08
2.มนุษย์	0.14	0.10
3.ผลที่ได้กับผู้เรียน	0.17	0.10
4.ความเป็นธรรม	0.14	0.10
5.ความพอเพียง	0.12	0.09
6.ความอยู่รอด	0.16	0.05
7.ความยั่งยืน	0.13	0.09
รวม	0.14	0.09
ดำเนินการ		
1.โรงเรียนเตรียมการก่อนการวางแผน มีการยอมรับข้อเสนอปรับปรุงและรับรองจากฝ่ายต่างๆ	0.11	0.13
2.โรงเรียนสร้างความตระหนักผู้ การทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำ	0.13	0.11
3.ผู้บริหารและครูศึกษาสภาพของโรงเรียนที่เป็นอยู่ร่วมกันก่อนวางแผน	0.14	0.14
4.ทุกฝ่ายในโรงเรียนได้ระบุและเรียงลำดับสิ่งที่ต้องทำก่อนวางแผนในเรื่องต่างๆ	0.15	0.14
5.ทุกฝ่ายในโรงเรียนได้ร่วมกันระบุผลลัพธ์ของเรื่องที่มีการวางแผน	0.20	0.15
6.ทุกฝ่ายในโรงเรียนร่วมกันกำหนดตัวชี้วัด	0.17	0.15
7.ผู้บริหาร ครูและบุคลากรสร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงานฝ่ายต่างๆ	0.15	0.12
8.ทุกฝ่ายในโรงเรียนร่วมกันกำหนดระยะเวลาความสำเร็จ	0.12	0.11
9.โรงเรียนมีการจัดหาทรัพยากรมาใช้ในโรงเรียน	0.17	0.12
10. โรงเรียนจัดทำคู่มือเอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์	0.13	0.16
11.โรงเรียนฝึกอบรมพัฒนาครูแบบเน้นมนุษย์	0.11	0.11
12.โรงเรียนมีการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร ทีมงานทุกระดับ	0.08	0.11
13.โรงเรียนและฝ่ายต่างๆมีการสื่อสารที่ชัดเจน	0.08	0.14
14.โรงเรียนจัดทีมงานให้ทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนความคิดอย่างสร้างสรรค์	0.09	0.10
15.ทุกคนในโรงเรียนทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	0.14	0.12
รวม	0.13	0.13

กระบวนการ	PNI _{modified}	
	ในเมือง (n=192)	นอกเมือง (n=163)
ประเมินผล		
1. โรงเรียนประเมินการบรรลุผลตามแผนมุ่งความเป็นมนุษย์ที่มีการปฏิบัติจริง	0.14	0.13
2. โรงเรียนประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงในด้านสติปัญญา ทักษะชีวิต คุณธรรม ชีวิตที่สอดคล้องกับโลก และการเป็นพลเมืองดี	0.11	0.11
3. โรงเรียนประเมินภายในด้วยตนเอง และมีการประเมินจากภายนอก	0.11	0.10
4. โรงเรียนมีบรรยากาศและการทำงานเป็นตัวอย่างซึ่งความสุข ความภาคภูมิใจ สร้างสรรค์ ยืดหยุ่น และความตระหนักรู้ในคุณค่ามนุษย์	0.10	0.12
5. โรงเรียนแสดงผลจากวิถีการปฏิบัติ เอกสาร งาน กิจกรรม โครงการปัจจุบัน	0.16	0.14
6. โรงเรียนจัดระบบรายงานผลสภาพที่เป็นจริง ผลสะท้อนจากชุมชน ผลที่ได้กับผู้เรียน การรายงานผู้เกี่ยวข้อง การเป็นโรงเรียนที่ดี	0.16	0.11
รวม	0.13	0.12
รวม(แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์)	0.13	0.11
แนวคิดการศึกษามุขนิยาม		
การวางแผน		
1. การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	0.11	0.09
2. การเสริมแรงทางบวก	0.07	0.06
3. ความพอเพียง	0.11	0.07
4. การช่วยเหลือสังคม	0.11	0.09
รวม	0.10	0.08
ดำเนินการ		
1. โรงเรียนจัดให้ทุกคนในโรงเรียนได้ใช้ศักยภาพที่แท้จริงของตนเองให้คุณค่าและผลงาน	0.08	0.08
2. โรงเรียนจัดให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนโดยเปิดใจกว้างรับฟัง	0.10	0.09
3. โรงเรียนเน้นคุณค่ามนุษย์ให้ครูปฏิบัติต่อผู้เรียน ให้ได้คิดและปฏิบัติ สร้างสรรค์งานด้วยตนเอง	0.07	0.10
4. โรงเรียนมีแนวทางยกย่องนับถือบุคลากรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ สร้างความภาคภูมิใจในการทำงาน โดยไม่หวังผลตอบแทน	0.06	0.10
5. โรงเรียนแนะนำครูบุคลากรในโรงเรียนให้ใช้วิธีทางบวก แนะนำ ชมเชย ใจดีในการสอนผู้เรียนให้เกิดพฤติกรรมที่ดี	0.09	0.14
6. โรงเรียนดำเนินการความพอเพียงให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและใช้ในชีวิตประจำวัน	0.16	0.11
7. โรงเรียนดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วม	0.15	0.12
รวม	0.10	0.10
ประเมินผล		
1. โรงเรียนประเมินผลตามสภาพจริงเรื่องการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น ความรักเมตตาของครูและผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเองจากการปฏิบัติทางบวกส่งเสริมการทำงานและการเรียนการสอน	0.08	0.11
2. โรงเรียนรายงานผลการศึกษาที่เน้นมนุษย์อย่างเป็นระบบ เน้นการใช้ศักยภาพของผู้เรียน คุณธรรม และการปฏิบัติที่เป็นธรรมชาติของโรงเรียน	0.09	0.12
3. โรงเรียนวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียน ผลทางสติปัญญาตามศักยภาพผู้เรียน ประเมินผลโดยเน้นรูปแบบที่หลากหลายจนผู้เรียนเกิดความสุขความภาคภูมิใจ	0.11	0.13
4. โรงเรียนรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดีเผยแพร่ต่อสาธารณะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ	0.19	0.17
รวม	0.12	0.13
รวม(แนวคิดการศึกษามุขนิยาม)	0.10	0.10

จากตารางที่ 17 พบว่าการบริหารตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมในภาพรวมของโรงเรียนทางเลือกเปรียบเทียบกับจากในเมืองและนอกเมือง เป็นดังนี้

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์กลุ่มโรงเรียนทางเลือกในเมืองและนอกเมือง มีความต้องการด้านการวางแผนเรื่อง 1.ผลที่ได้กับผู้เรียน ด้านการดำเนินการ เรื่อง 1.ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองได้ร่วมกันระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผน 2.ทุกฝ่ายในโรงเรียนกำหนดตัวชี้วัด 3.ผู้บริหารจัดให้ครูและทุก ฝ่ายในโรงเรียนระบุและเรียงลำดับสิ่งที่ต้องทำก่อนวางแผน 4.ผู้บริหารและครูศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกันก่อนวางแผน การประเมินผลเรื่อง 1.การบรรลุผลตามแผนที่เน้นความเป็นมนุษย์ 2.โรงเรียนแสดงผลจากการปฏิบัติจริงผลงานโครงการที่เป็นปัจจุบัน โรงเรียนทางเลือกทั้งในเมืองและนอกเมืองมีความต้องการสอดคล้องกัน

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยมของโรงเรียนทางเลือกในเมืองและนอกเมือง มีความต้องการด้านการวางแผนเรื่อง 1.การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น 2. การช่วยเหลือสังคมที่ตรงกัน ด้านการดำเนินการเรื่อง 1.โรงเรียนดำเนินการความพอเพียงให้ผู้เรียนได้มีปฏิบัติจริงและใช้ในชีวิตประจำวัน 2. โรงเรียนดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วม โรงเรียนทั้งในเมืองและนอกเมืองมีความต้องการที่ตรงกัน ด้านการประเมินผลเรื่อง1. โรงเรียนรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ต่อสาธารณะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ โรงเรียนทางเลือกทั้งในเมืองและนอกเมืองมีความต้องการสอดคล้องกัน

นอกจากนี้ยังพบว่า ความต้องการจำเป็นของโรงเรียนทางเลือกในเมืองและนอกเมืองในการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมสอดคล้องกัน

2) สภาพการบริหารโรงเรียนจำแนกตามกลุ่ม

2.1) ผู้บริหาร

ตารางที่ 18 แสดงความต้องการของผู้บริหารจำแนกตามที่ตั้ง

กระบวนการ	PNI _{modified}	
	ในเมือง (n=24)	นอกเมือง (n=21)
แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์		
วางแผน		
1.ผลที่ได้กับผู้เรียน	0.19	0.18
2.ความยั่งยืน	0.16	0.17
3.ความเป็นธรรม	0.14	0.15
4.ความอยู่รอด	0.14	0.15
5.ตระหนักรู้ต่อโลก	0.13	0.15
6.ความพอเพียง	0.09	0.10
7.มนุษย์	0.08	0.11
รวม	0.13	0.14

กระบวนการ	PNI _{modified}	
	ในเมือง (n=24)	นอกเมือง (n=21)
ดำเนินการ		
1.ผู้บริหารจัดให้ครูและทุกฝ่ายในโรงเรียนได้ระบุและเรียงลำดับสิ่งที่ต้องทำก่อนวางแผนในเรื่องต่างๆ	0.19	0.19
2.ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองได้ร่วมกันระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผน	0.19	0.23
3.ทุกคนในโรงเรียนทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	0.18	0.14
4.โรงเรียนมีการจัดหาทรัพยากรมาใช้ในโรงเรียน	0.16	0.17
5.ทุกฝ่ายในโรงเรียนกำหนดตัวชี้วัด	0.15	0.23
6.โรงเรียนจัดทำคู่มือเอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์	0.15	0.25
7.โรงเรียนสร้างความตระหนักรู้ การทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำ	0.14	0.14
8.ผู้บริหารและครูศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกันก่อนวางแผน	0.14	0.13
9.โรงเรียนมีการฝึกอบรมพัฒนาครูแบบเน้นมนุษย์	0.14	0.12
10.โรงเรียนเตรียมการก่อนการวางแผน มีการยอมรับข้อเสนอปรับปรุงและรับรองจากฝ่ายต่างๆ	0.13	0.11
11.ผู้บริหาร ครู และบุคลากรสร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงานต่างๆ	0.13	0.15
12.โรงเรียนจัดทีมงานให้ทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนความคิดอย่างสร้างสรรค์	0.12	0.14
13.ทุกฝ่ายกำหนดระยะเวลาความสำเร็จ	0.09	0.14
14.โรงเรียนและฝ่ายต่างๆมีการสื่อสารที่ชัดเจน	0.07	0.18
15.โรงเรียนมีการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร ทีมงานทุกระดับ	0.05	0.14
รวม	0.14	0.16
ประเมินผล		
1.โรงเรียนประเมินการบรรลุผลตามแผนมุ่งความเป็นมนุษย์ที่มีการปฏิบัติจริง	0.19	0.17
2.โรงเรียนประเมินภายในด้วยตนเอง และมีการประเมินจากภายนอก	0.17	0.15
3.โรงเรียนแสดงผลจากวิถีการปฏิบัติ เอกสาร งาน กิจกรรม โครงการปัจจุบัน	0.17	0.19
4.โรงเรียนจัดระบบรายงานผลสภาพที่เป็นจริง ผลสะท้อนจากชุมชน ผลที่ได้กับนักเรียน การรายงานผู้เกี่ยวข้อง การเป็นโรงเรียนที่ดี	0.17	0.11
5.โรงเรียนประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงในด้านสติปัญญารู้เท่าทัน มีทักษะชีวิต คุณธรรม ชีวิตที่สอดคล้องกับโลก ปฏิบัติต่อสรรพสิ่งด้วยความเคารพ และเป็นพลเมืองดีของโลก	0.14	0.13
6.โรงเรียนมีบรรยากาศและการทำงานเป็นตัวอย่างมีความสุข ความภาคภูมิใจ สร้างสรรค์ ยืดหยุ่น และความตระหนักรู้ในคุณค่ามนุษย์	0.14	0.15
รวม	0.16	0.15
รวม(แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์)	0.14	0.15
แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม		
วางแผน		
1. ความพอเพียง	0.11	0.15
2. การช่วยเหลือสังคม	0.10	0.11
3. การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	0.09	0.10
4. การเสริมแรงทางบวก	0.05	0.09
รวม	0.08	0.11
ดำเนินการ		
1. โรงเรียนดำเนินการความพอเพียงให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและใช้ในชีวิตประจำวัน	0.23	0.15
2. โรงเรียนดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วม	0.19	0.11
3. โรงเรียนจัดให้ทุกคนในโรงเรียนได้ใช้ศักยภาพที่แท้จริงของตนเองให้คุณค่าคนและผลงาน	0.07	0.07
4. โรงเรียนจัดให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนโดยเปิดใจกว้างรับฟัง	0.07	0.08
5.โรงเรียนเน้นคุณค่ามนุษย์ให้ครูปฏิบัติต่อผู้เรียน ให้ได้คิดและปฏิบัติ สร้างสรรค์งานด้วยตนเอง	0.07	0.13
6. โรงเรียนมีแนวทางยกย่องนับถือบุคลากรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ สร้างความภาคภูมิใจในการทำงาน โดยไม่หวังผลตอบแทน	0.06	0.13
7. โรงเรียนแนะนำครูและบุคลากรให้ใช้วิธีทางบวก แนะนำชมเชยและใส่ใจในการสอนผู้เรียนให้เกิดพฤติกรรมที่ดี	0.06	0.16
รวม	0.11	0.12

กระบวนการ	PNI _{modified}	
	ในเมือง (n=24)	นอกเมือง (n=21)
ประเมินผล		
1. โรงเรียนรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ต่อสาธารณชน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ	0.19	0.24
2. โรงเรียนรายงานผลการศึกษาที่เน้นมนุษย์อย่างเป็นระบบ เน้นการใช้ศักยภาพของผู้เรียน คุณธรรม และการปฏิบัติที่เป็นธรรมชาติของโรงเรียน	0.11	0.17
3. โรงเรียนวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียน ผลทางสติปัญญาตามศักยภาพผู้เรียน ประเมินผลโดยเน้นรูปแบบที่หลากหลายหลายจนผู้เรียนเกิดความสุขความภาคภูมิใจ	0.11	0.19
4. โรงเรียนประเมินผลตามสภาพจริงเรื่องการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น มีความรักเมตตา ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้บริหาร ครูและบุคลากรมีการใช้คำพูดและการปฏิบัติทางบวกส่งเสริมการทำงานและการเรียนการสอน	0.09	0.15
รวม	0.13	0.19
รวม(แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม)	0.10	0.14

จากตารางที่ 18 กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนทางเลือกในเมือง(n=24) และนอกเมือง(n=21) ผู้บริหารมีความต้องการการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ดังนี้

- ด้านการวางแผน เรื่อง 1. ผลที่ได้กับผู้เรียน 2. ความยั่งยืน 3. ความเป็นธรรม 4. ความอยู่รอด 5. ความตระหนักต่อโลก มีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน
- ด้านการดำเนินการเรื่อง 1.ผู้บริหารจัดให้ครูและทุก ฝ่ายในโรงเรียนระบุและเรียงลำดับ สิ่งที่ต้องทำก่อนวางแผนในเรื่องต่างๆ 2. ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองได้ร่วมกัน ระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผน 3.โรงเรียนจัดหาทรัพยากรมาใช้ในโรงเรียน 4. ทุกฝ่ายในโรงเรียนกำหนดตัวชี้วัด 5. โรงเรียนจัดทำคู่มือเอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์ มีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน
- ด้านการประเมินผลเรื่อง 1. โรงเรียนประเมินการบรรลุผลตามแผนมุ่งความเป็นมนุษย์ที่มีการปฏิบัติจริง 2. โรงเรียนแสดงผลจากวิถีการปฏิบัติ เอกสาร ผลงาน กิจกรรม โครงการ ปัจจุบัน มีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน

สำหรับแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมของผู้บริหารในเมืองและนอกเมือง

- ด้านการวางแผนเรื่องความพอเพียงมีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน
- ด้านการดำเนินการเรื่อง โรงเรียนดำเนินการความพอเพียงให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและใช้ในชีวิตประจำวัน มีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน
- ด้านการประเมินผลเรื่องโรงเรียนรายงานผลการบริหารและจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ต่อสาธารณชน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ มีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน

นอกจากนี้ยังพบว่า ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารในเมืองและนอกเมืองในการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมสอดคล้องกัน

2.2) ครูผู้สอน

ตารางที่ 19 แสดงความต้องการของครูผู้สอนจำแนกตามที่ตั้ง

กระบวนการ	PNI _{modified}	
	ในเมือง (n=126)	นอกเมือง (n=82)
แนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์		
วางแผน		
1.ความเป็นธรรม	0.16	0.09
2.ความพอเพียง	0.16	0.07
3.ความอยู่รอด	0.16	0.06
4.ความยั่งยืน	0.14	0.07
5.มนุษย์	0.12	0.11
6.ผลที่ได้กับผู้เรียน	0.12	0.08
7.ตระหนักต่อโลก	0.10	0.07
รวม	0.13	0.08
ดำเนินการ		
1.ครูได้เข้าร่วมระบุผลลัพธ์จากการวางแผนและเรียงลำดับสิ่งที่ต้องทำก่อนหลังวางแผนในเรื่องต่างๆ	0.22	0.08
2.ครูได้มีส่วนจัดทำทรัพยากรมาใช้ในโรงเรียนเหมาะสมกับความต้องการ	0.19	0.08
3.ครูได้ร่วมสร้างและกำหนดตัวชี้วัดกับฝ่ายต่างๆในโรงเรียน	0.18	0.09
4.ครูได้ร่วมสร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงาน	0.17	0.08
5.ครูมีโอกาสเป็นผู้นำในทีมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการตระหนักในการทำงานเป็นทีม และวางแผนด้วยตนเอง	0.16	0.16
6.ครูได้ศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และแนวคิดโรงเรียนร่วมกันก่อนวางแผน	0.13	0.10
7.ครูมีคู่มือ เอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์ให้ศึกษาและปฏิบัติตามด้วยความตระหนักถึงความสำคัญ	0.13	0.08
8.ครูตระหนักหน้าที่และแบ่งงานกันทำ เป็นส่วนหนึ่งของทีมงานที่ตนสนใจ	0.12	0.09
9.ครูได้รับการเสริมแรงทางบวกจากผู้บริหาร ผู้ร่วมงาน เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ	0.12	0.09
10.โรงเรียนเตรียมการก่อนการวางแผน มีการยอมรับข้อเสนอปรับปรุงและรับรองจากฝ่ายต่างๆ	0.11	0.16
11.โรงเรียนและฝ่ายต่างๆมีการสื่อสารที่ชัดเจน	0.11	0.11
12.ครูทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นระบบเครือข่าย มีการตัดสินใจร่วมกันและมีข้อตกลงร่วมกันเป็นฉันทมติ	0.11	0.12
13.ครูรับการฝึกอบรมพัฒนาครูแบบเน้นมนุษย์และฝึกฝนตนเองทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ	0.09	0.10
14.ครูทำงานร่วมกันกับทีมอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนความคิดอย่างสร้างสรรค์ เคารพซึ่งกันและกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหา	0.07	0.07
รวม	0.14	0.10
ประเมินผล		
1.โรงเรียนแสดงผลจากวิถีการปฏิบัติ เอกสาร งาน กิจกรรม โครงการปัจจุบัน	0.16	0.10
2.โรงเรียนจัดระบบรายงานผลสภาพที่เป็นจริง ผลสะท้อนจากชุมชน ผลที่ได้กับผู้เรียน การรายงานผู้เกี่ยวข้อง การเป็นโรงเรียนที่ดี	0.16	0.12
3.ครูประเมินการบรรลุผลตามแผนมุ่งความเป็นมนุษย์ที่มีการปฏิบัติจริงในโรงเรียน	0.10	0.09
4.โรงเรียนประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงในด้านสติปัญญา ทัศนคติ มีทักษะชีวิต คุณธรรม ชีวิตที่สอดคล้องกับโลก การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ และการเป็นพลเมืองดี	0.10	0.09
5.โรงเรียนประเมินภายในด้วยตนเอง และมีการประเมินจากภายนอก	0.07	0.07
6.โรงเรียนมีบรรยากาศและการทำงานเป็นตัวอย่างมีความสุข ความภาคภูมิใจ สร้างสรรค์ ยึดหยุ่น และความตระหนักในคุณค่ามนุษย์	0.07	0.10
รวม	0.11	0.10
รวม(แนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์)	0.12	0.09
แนวคิดการศึกษามุขยนิยม		
วางแผน		
1. ความพอเพียง	0.10	0.04
2. การช่วยเหลือสังคม	0.10	0.07
3. การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	0.09	0.10
4. การเสริมแรงทางบวก	0.07	0.08
รวม	0.09	0.07

กระบวนการ	PNI _{modified}	
	ในเมือง (n=126)	นอกเมือง (n=82)
ดำเนินการ		
1. ครูได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนโดยเปิดใจกว้างรับฟัง	0.14	0.10
2. ครูใช้แนวทางยกย่องนับถือบุคลากรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ สร้างความภาคภูมิใจในการทำงาน โดยไม่หวังผลตอบแทนทำงานอย่างมีความสุข	0.13	0.13
3. ครูจัดและเข้าร่วมโครงการช่วยเหลือสังคมส่วนรวมและส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรม	0.12	0.14
4. โรงเรียนดำเนินการความพอเพียงให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและใช้ในชีวิตประจำวัน	0.10	0.07
5. ครูได้รับการฝึกอบรมพัฒนาคุณค่าในตนเอง ยอมรับความสามารถของตนเองและได้ใช้ศักยภาพที่แท้ของตนในการทำงานในโรงเรียนส่งผลต่อผู้เรียน	0.09	0.10
6. ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณค่ามนุษย์ ครูปฏิบัติต่อผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้คิดและปฏิบัติสร้างสรรค้งานด้วยตนเอง	0.08	0.08
7. ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นการใช้วิธีทางบวก แนะนำ ชมเชย ให้กำลังใจ ใช้ใจในการสอนผู้เรียนให้เกิดพฤติกรรมที่มุ่งมั่นและมีความสุขในการเรียน	0.07	0.07
รวม	0.10	0.10
ประเมินผล		
1. ครูนำเสนอรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุง เป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่สู่สาธารณะ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ	0.19	0.11
2. ครูจัดการวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียน ผลทางสถิติปัญหาตามศักยภาพผู้เรียน ประเมินผลโดยเน้นรูปแบบที่หลากหลายจนผู้เรียนเกิดความสุภาพภาคภูมิใจ	0.11	0.09
3. ครูจัดทำระบบการรายงานผลการเรียนการสอนจากการปฏิบัติที่เห็นจริง ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มความสามารถ แสดงออกทางคุณธรรมเชิงพฤติกรรมเหมาะสม ตะหนักในเรื่องตามแผนที่วางไว้	0.09	0.07
รวม	0.13	0.09
รวม(แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม)	0.10	0.08

จากตารางที่ 19 กลุ่มครูผู้สอนในเมือง(n=126) และนอกเมือง(n=82) ครูมีความต้องการในการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ดังนี้

- ด้านการวางแผนเรื่องความเป็นธรรมมีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน

-ด้านการดำเนินการเรื่องครูมีโอกาสเป็นผู้นำในทีมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีความตระหนักในการทำงานเป็นทีมและวางแผนด้วยตนเอง

- ด้านการประเมินผลเรื่อง 1.โรงเรียนแสดงผลจากวิถีการปฏิบัติ เอกสาร งาน กิจกรรม โครงการปัจจุบัน 2. โรงเรียนจัดระบบรายงานผลสภาพที่เป็นจริง ผลสะท้อนจากชุมชน ผลที่ได้กับผู้เรียน มีการรายงานผู้เกี่ยวข้องและเป็นโรงเรียนที่ดี มีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน

สำหรับแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมของครูผู้สอนในเมืองและนอกเมือง

- ด้านการวางแผนเรื่อง การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น มีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน

- ด้านการดำเนินการเรื่อง 1.ครูใช้แนวทางยกย่องนับถือบุคลากรในโรงเรียนและผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ สร้างความภาคภูมิใจในการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทนและทำงานอย่างมี

ความสุข 2. ครูได้จัดและเข้าร่วมโครงการช่วยเหลือสังคมส่วนรวมและส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม มีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน

- ด้านการประเมินผลเรื่อง ครูนำเสนอรายงานการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ต่อสาธารณะ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ มีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน

นอกจากนี้ยังพบว่า ความต้องการจำเป็นของครูในเมืองและนอกเมืองในการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมสอดคล้องกัน

2.3) ผู้เรียน

ตารางที่ 20 แสดงความต้องการของผู้เรียนจำแนกตามที่ตั้ง

กระบวนการ	PNI _{modified}	
	ในเมือง (n=42)	นอกเมือง (n=60)
แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์		
1.มนุษย์	0.26	0.12
2.ตระหนักต่อโลก	0.23	0.05
3.ผลที่ได้กับผู้เรียน	0.23	0.13
4.ความอยู่รอด	0.21	0.05
5.ความเป็นธรรม	0.16	0.08
6.ความพอเพียง	0.15	0.08
7.ความยั่งยืน	0.13	0.05
รวม	0.19	0.08
แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม		
1. การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	0.17	0.09
2. การช่วยเหลือสังคม	0.16	0.10
3. ความพอเพียง	0.14	0.05
4. การเสริมแรงทางบวก	0.12	0.05
รวม	0.15	0.07

จากตารางที่ 20 พบว่าผู้เรียนในเมือง(n= 42) และนอกเมือง(n= 60) ผู้เรียนต้องการบริหารตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ดังนี้

ผู้เรียนทั้งในเมืองและนอกเมืองมีความต้องการในเรื่อง 1.มนุษย์ และ 2. ผลที่ได้กับผู้เรียนมีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน ส่วนแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมของผู้เรียนในเมืองและนอกเมือง ผู้เรียนมีความต้องการในเรื่อง 1.การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น และ 2.การช่วยเหลือสังคมมีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสอดคล้องกัน

นอกจากนี้ยังพบว่า ความต้องการจำเป็นของผู้เรียนในเมืองและนอกเมืองในการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมสอดคล้องกัน

2.4 สภาพการบริหารโรงเรียนทางเลือกจำแนกตามที่มาของแนวคิด

1) ภาพรวมจำแนกตามที่มาของแนวคิด

ตารางที่ 21 แสดงความต้องการการบริหารโรงเรียนในภาพรวม จำแนกตามที่มาของแนวคิด

กระบวนการ	PNI _{Modified}		
	ตะวันออก (n=53)	ตะวันตก (n=63)	ตะวันออก+ ตะวันตก (n=137)
แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์			
วางแผน			
1.ตระหนักต่อโลก	0.05	0.13	0.12
2.มนุษย์	0.06	0.08	0.11
3.ผลที่ได้กับผู้เรียน	0.12	0.13	0.14
4.ความเป็นธรรม	0.10	0.14	0.14
5.ความพอเพียง	0.12	0.15	0.07
6.ความอยู่รอด	0.11	0.15	0.12
7.ความยั่งยืน	0.09	0.14	0.16
รวม	0.09	0.13	0.12
ดำเนินการ			
1.โรงเรียนเตรียมการก่อนการวางแผน มีการยอมรับข้อเสนอปรับปรุงและรับรองจากฝ่ายต่างๆ	0.09	0.15	0.13
2.โรงเรียนสร้างความตระหนักผู้ การทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำ	0.10	0.15	0.13
3.ผู้บริหารและครูศึกษาสภาพของโรงเรียนที่เป็นอยู่ร่วมกันก่อนวางแผน	0.15	0.11	0.15
4.ทุกฝ่ายในโรงเรียนได้ระบุและเรียงลำดับสิ่งที่ต้องทำก่อนวางแผนในเรื่องต่างๆ	0.15	0.11	0.17
5.ทุกฝ่ายในโรงเรียนได้ร่วมกันระบุผลลัพธ์ของเรื่องที่มีการวางแผน	0.16	0.20	0.18
6.ทุกฝ่ายในโรงเรียนร่วมกันกำหนดตัวชี้วัด	0.14	0.17	0.18
7.ผู้บริหาร ครูและบุคลากรสร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงานฝ่ายต่างๆ	0.14	0.18	0.12
8.ทุกฝ่ายในโรงเรียนร่วมกันกำหนดระยะเวลาความสำเร็จ	0.14	0.12	0.11
9.โรงเรียนมีการจัดหาทรัพยากรมาใช้ในโรงเรียน	0.09	0.14	0.19
10. โรงเรียนจัดทำคู่มือเอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์	0.16	0.16	0.14
11.โรงเรียนฝึกอบรมพัฒนาครูแบบเน้นมนุษย์	0.09	0.12	0.12
12.โรงเรียนมีการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร ทีมงานทุกระดับ	0.11	0.08	0.09
13.โรงเรียนและฝ่ายต่างๆมีการสื่อสารที่ชัดเจน	0.10	0.10	0.11
14.โรงเรียนจัดทีมงานให้ทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนความคิดอย่างสร้างสรรค์	0.10	0.10	0.10
15.ทุกคนในโรงเรียนทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	0.14	0.15	0.12
รวม	0.12	0.14	0.14
ประเมินผล			
1.โรงเรียนประเมินการบรรลุผลตามแผนมุ่งความเป็นมนุษย์ที่มีการปฏิบัติจริง	0.16	0.15	0.14
2.โรงเรียนประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงในด้านสติปัญญา ทักษะชีวิต คุณธรรม ชีวิตที่สอดคล้องกับโลก และการเป็นพลเมืองดี	0.12	0.12	0.11
3.โรงเรียนประเมินภายในด้วยตนเอง และมีการประเมินจากภายนอก	0.10	0.18	0.09
4.โรงเรียนมีบรรยากาศและการทำงานเป็นตัวอย่างซึ่งความสุข ความภาคภูมิใจ สร้างสรรค์ ยืดหยุ่น และความตระหนักในคุณค่ามนุษย์	0.13	0.12	0.10
5.โรงเรียนแสดงผลจากวิถีการปฏิบัติ เอกสาร งาน กิจกรรม โครงการปัจจุบัน	0.10	0.27	0.14
6.โรงเรียนจัดระบบรายงานผลสภาพที่เป็นจริง ผลสะท้อนจากชุมชน ผลที่ได้กับผู้เรียน การรายงานผู้เกี่ยวข้อง การเป็นโรงเรียนที่ดี	0.12	0.19	0.13
รวม	0.12	0.17	0.12
รวม(แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์)	0.11	0.14	0.12

กระบวนการ	PNI _{Modified}		
	ตะวันออก (n=53)	ตะวันตก (n=63)	ตะวันออก+ ตะวันตก (n=137)
แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม			
การวางแผน			
1. การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	0.07	0.09	0.09
2. การเสริมแรงทางบวก	0.08	0.06	0.06
3. ความพอเพียง	0.07	0.13	0.09
4. การช่วยเหลือสังคม	0.10	0.08	0.09
รวม	0.08	0.09	0.08
ดำเนินการ			
1. โรงเรียนจัดให้ทุกคนในโรงเรียนได้ใช้ศักยภาพที่แท้ของตนให้คุณค่าคนและผลงาน	0.11	0.07	0.06
2. โรงเรียนจัดให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนโดยเปิดใจกว้างรับฟัง	0.12	0.09	0.08
3. โรงเรียนเน้นคุณค่ามนุษย์ให้ครูปฏิบัติต่อผู้เรียน ให้ได้คิดและปฏิบัติ สร้างสรรค์งานด้วยตนเอง	0.10	0.11	0.07
4. โรงเรียนมีแนวทางยกย่องนับถือบุคลากรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ สร้างความภาคภูมิใจในการทำงาน โดยไม่หวังผลตอบแทน	0.08	0.09	0.07
5. โรงเรียนแนะนำครูบุคลากรในโรงเรียนให้ใช้วิธีทางบวก แนะนำ ชมเชย ใช้ใจในการสอนผู้เรียนให้เกิดพฤติกรรมที่ดี	0.20	0.11	0.07
6. โรงเรียนดำเนินการความพอเพียงให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและใช้ในชีวิตประจำวัน	0.12	0.17	0.14
7. โรงเรียนดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วม	0.14	0.09	0.17
รวม	0.12	0.11	0.09
ประเมินผล			
1. โรงเรียนประเมินผลตามสภาพจริงเรื่องการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น มีความรักเมตตา ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตน มีการใช้คำพูดและการปฏิบัติทางบวกส่งเสริมการทำงานและการเรียนการสอน	0.11	0.11	0.09
2. โรงเรียนรายงานผลการศึกษาที่เน้นมนุษย์อย่างเป็นระบบ เน้นการใช้ศักยภาพของผู้เรียน คุณธรรม และการปฏิบัติที่เป็นธรรมชาติของโรงเรียน	0.11	0.16	0.09
3. โรงเรียนวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียน ผลทางสติปัญญาตามศักยภาพผู้เรียน ประเมินผลโดยเน้นรูปแบบที่หลากหลายจนผู้เรียนเกิดความสุขความภาคภูมิใจ	0.12	0.16	0.10
4. โรงเรียนรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ต่อสาธารณะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ	0.21	0.20	0.16
รวม	0.14	0.16	0.11
รวม(แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม)	0.11	0.12	0.09

*หมายเหตุ ไม่รวมผู้เรียน

จากตารางที่ 21 พบว่าการบริหารตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ในภาพรวมของโรงเรียนทางเลือกแบ่งตามที่มาของแนวคิด เป็นดังนี้

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ โรงเรียนทางเลือกแนวคิดปรัชญาตะวันออก ตะวันตกและแนวคิดผสมผสานในภาพรวมโรงเรียนทางเลือก มีความต้องการดำเนินการวางแผนเรื่อง 1.ความเป็นธรรม สอดคล้องกันทั้งสามแนวคิด ด้านการดำเนินการเรื่อง 1.ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองได้ร่วมกันระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผน 2.ทุก ฝ่ายในโรงเรียนกำหนดตัวชี้วัดสอดคล้องกันทั้งสามแนวคิด ด้านการประเมินผล เรื่อง1.โรงเรียนประเมินการบรรลุผลตามแผนมุ่ง ความเป็นมนุษย์ที่มีการปฏิบัติจริง 2.โรงเรียนแสดงผลจากวิธีการปฏิบัติเอกสารผลงานกิจกรรมโครงการปัจจุบัน 3.โรงเรียนจัดระบบรายงานผลสภาพที่เป็นจริง ผลสะท้อนจากชุมชน ผลที่ได้กับผู้เรียน การรายงานผู้เกี่ยวข้อง การเป็นโรงเรียนที่ดี สอดคล้องกันสองแนวคิด

แนวคิดการศึกษาตามนุษยนิยมของโรงเรียนทางเลือกทั้งสามแนวคิด โรงเรียน มีความต้องการในด้านการวางแผนเรื่อง 1. ความพอเพียง 2.การช่วยเหลือสังคม สอดคล้องกันสองแนวคิด ด้านการดำเนินการเรื่อง 1.โรงเรียนดำเนินการความพอเพียงให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและใช้ในชีวิตประจำวัน 2.โรงเรียนดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วมต้องการ สอดคล้องกันสองแนวคิด ด้านการประเมินผลเรื่อง 1. โรงเรียนรายงานการจัดการศึกษาที่เน้น มนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ต่อสาธารณะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ในกลุ่มการศึกษาทางเลือก มีความต้องการสอดคล้องกันทั้งสามแนวคิด

2) ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารและครูจําแนกตามที่มาของแนวคิด

2.1) ผู้บริหาร

ตารางที่ 22 แสดงความต้องการการบริหารโรงเรียนทางเลือกของผู้บริหาร จําแนกตามที่มาของแนวคิด

กระบวนการ	PNI _{modified}		
	ตะวันออก (n=15)	ตะวันตก (n=10)	ตะวันออก+ ตะวันตก (n=20)
แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์			
วางแผน			
1.ผลที่ได้กับผู้เรียน	0.22	0.19	0.16
2.ตระหนักต่อโลก	0.12	0.21	0.12
3.มนุษย์	0.12	0.12	0.07
4.ความเป็นธรรม	0.12	0.19	0.14
5.ความพอเพียง	0.12	0.17	0.04
6.ความอยู่รอด	0.12	0.17	0.15
7.ความยั่งยืน	0.11	0.16	0.20
รวม	0.13	0.17	0.12
ดำเนินการ			
1.ทุกฝ่ายในโรงเรียนได้ร่วมกันระบุผลลัพธ์ของเรื่องที่มีการวางแผน	0.21	0.21	0.20
2.ทุกฝ่ายในโรงเรียนได้ระบุและเรียงลำดับสิ่งที่ต้องทำก่อนวางแผนในเรื่องต่างๆ	0.17	0.18	0.21
3.ทุกฝ่ายในโรงเรียนร่วมกันกำหนดตัวชี้วัด	0.17	0.15	0.21
4.โรงเรียนจัดทำคู่มือเอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์	0.16	0.22	0.20
5.โรงเรียนมีการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร ที่มงานทุกระดับ	0.14	0.09	0.07
6.โรงเรียนและฝ่ายต่างๆมีการสื่อสารที่ชัดเจน	0.14	0.12	0.10
7.โรงเรียนจัดทีมงานให้ทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนความคิดอย่างสร้างสรรค์	0.13	0.17	0.10
8.โรงเรียนมีการจัดหาทรัพยากรมาใช้ในโรงเรียน	0.12	0.17	0.20
9.ผู้บริหารและครูศึกษาสภาพของโรงเรียนที่เป็นอยู่ร่วมกันก่อนวางแผน	0.11	0.13	0.15
10.ผู้บริหาร ครูและบุคลากรสร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงานฝ่ายต่างๆ	0.11	0.23	0.12
11.ทุกฝ่ายในโรงเรียนร่วมกันกำหนดระยะเวลาความสำเร็จ	0.11	0.12	0.11
12.ทุกคนในโรงเรียนทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	0.11	0.26	0.14
13.โรงเรียนฝึกอบรมพัฒนาครูแบบเน้นมนุษย์	0.09	0.20	0.13
14.โรงเรียนสร้างความตระหนักรู้ การทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำ	0.08	0.22	0.15
15.โรงเรียนเตรียมการก่อนการวางแผน มีการยอมรับข้อเสนอปรับปรุงและรับรองจากฝ่ายต่างๆ	0.06	0.20	0.13
รวม	0.13	0.18	0.15

กระบวนการ	PNI _{Modified}		
	ตะวันออก (n=15)	ตะวันตก (n=10)	ตะวันออก+ ตะวันตก (n=20)
ประเมินผล			
1.โรงเรียนมีบรรยากาศและการทำงานเป็นตัวอย่างซึ่งความสุข ความภาคภูมิใจ สร้างสรรค์ ยืดหยุ่น และ ความตระหนักรู้ในคุณค่ามนุษย์	0.15	0.23	0.10
2.โรงเรียนประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงในด้านสติปัญญา ทักษะชีวิต คุณธรรม ชีวิตที่สอดคล้องกับ โลก และการเป็นพลเมืองดี	0.11	0.23	0.11
3.โรงเรียนประเมินภายในด้วยตนเอง และมีการประเมินจากภายนอก	0.11	0.33	0.12
4.โรงเรียนประเมินการบรรลุผลตามแผนมุ่งความเป็นมนุษย์ที่มีการปฏิบัติจริง	0.10	0.26	0.21
5.โรงเรียนแสดงผลจากวิถีการปฏิบัติ เอกสาร งาน กิจกรรม โครงการปัจจุบัน	0.10	0.38	0.17
6.โรงเรียนจัดระบบรายงานผลสภาพที่เป็นจริง ผลสะท้อนจากชุมชน ผลที่ได้กับผู้เรียน การรายงาน ผู้เกี่ยวข้อง การเป็นโรงเรียนที่ดี	0.10	0.25	0.13
รวม	0.11	0.28	0.14
รวม(แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์)	0.12	0.21	0.13
แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม			
การวางแผน			
1. ความพอเพียง	0.11	0.17	0.12
2. การช่วยเหลือสังคม	0.11	0.08	0.12
3. การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	0.08	0.12	0.08
4. การเสริมแรงทางบวก	0.08	0.07	0.05
รวม	0.09	0.10	0.09
ดำเนินการ			
1. โรงเรียนแนะนำครูบุคลากรในโรงเรียนให้ใช้วิธีทางบวก แนะนำ ชมเชย ใช้ใจในการสอนผู้เรียนให้เกิด พฤติกรรมที่ดี	0.16	0.12	0.05
2. โรงเรียนจัดให้ทุกคนในโรงเรียนได้ใช้ศักยภาพที่แท้จริงของตนเองให้คุณค่าคนและผลงาน	0.11	0.09	0.04
3. โรงเรียนจัดให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนโดยเปิดใจกว้าง รับฟัง	0.11	0.09	0.04
4. โรงเรียนดำเนินการความพอเพียงให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและใช้ในชีวิตประจำวัน	0.11	0.30	0.21
5. โรงเรียนเน้นคุณค่ามนุษย์ให้ครูปฏิบัติต่อผู้เรียน ให้ได้คิดและปฏิบัติ สร้างสรรค์งานด้วยตนเอง	0.09	0.11	0.09
6. โรงเรียนมีแนวทางยกย่องนับถือบุคลากรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ สร้างความภาคภูมิใจในการ ทำงาน โดยไม่หวังผลตอบแทน	0.08	0.12	0.09
7. โรงเรียนดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วม	0.08	0.17	0.19
รวม	0.11	0.14	0.10
ประเมินผล			
1. โรงเรียนรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ ต่อสาธารณะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ	0.22	0.31	0.17
2. โรงเรียนวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียน ผลทางสติปัญญาตามศักยภาพผู้เรียน ประเมินผลโดยเน้น รูปแบบที่หลากหลายจนผู้เรียนเกิดความสุขความภาคภูมิใจ	0.15	0.26	0.10
3. โรงเรียนประเมินผลตามสภาพจริงเรื่องการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น มีความรักเมตตา ผู้เรียนเห็น คุณค่าในตน มีการใช้คำพูดและการปฏิบัติทางบวกส่งเสริมการทำงานและการเรียนการสอน	0.11	0.23	0.10
4.โรงเรียนรายงานผลการศึกษาที่เน้นมนุษย์อย่างเป็นระบบ เน้นการใช้ศักยภาพของผู้เรียน คุณธรรม และการปฏิบัติที่เป็นธรรมชาติของโรงเรียน	0.11	0.17	0.10
รวม	0.15	0.24	0.12
รวม(แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม)	0.11	0.16	0.10

จากตารางที่ 22 พบว่ากลุ่มผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้แนวคิดตะวันออก(n=15) แนวคิด
ตะวันตก(n=10) และแนวคิดตะวันออกผสมผสานตะวันตก(n=20) ผู้บริหารมีความต้องการใน

การบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิด การศึกษามนุษยนิยม ดังนี้

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ผู้บริหารมีความต้องการ

- ด้านการวางแผนเรื่อง 1.ผลที่ได้กับผู้เรียน มีความสอดคล้องกันทั้งสามแนวคิด
- ด้านการดำเนินการเรื่อง 1.ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองได้ร่วมกัน ระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผน 2. ผู้บริหารจัดให้ครูและทุก ฝ่ายในโรงเรียนได้ระบุและเรียงลำดับสิ่งที่จะต้องทำก่อนวางแผนในเรื่องต่างๆ 3.โรงเรียนจัดทำคู่มือเอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์มีความสอดคล้องกันทั้งสามแนวคิด
- ด้านการประเมินผลเรื่อง 1.โรงเรียนแสดงผลจากวิธีการปฏิบัติเอกสารผลงาน กิจกรรมโครงการปัจจุบัน 2.โรงเรียนประเมินการบรรลุผลตามแผนมุ่งความเป็นมนุษย์ที่มีการปฏิบัติจริง มีความสอดคล้องกันสองแนวคิดระหว่างแนวคิดตะวันตกและผสมผสาน

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ผู้บริหารมีความต้องการ

- ด้านการวางแผนเรื่อง ความพอเพียง มีความสอดคล้องกันทั้งสามแนวคิด
- ด้านการดำเนินการเรื่อง 1.โรงเรียนดำเนินการความพอเพียงให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและ ใช้ในชีวิตประจำวัน 2. โรงเรียนดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วม มีความสอดคล้องกันสองแนวคิดระหว่างแนวคิดตะวันตกและผสมผสาน
- ด้านการประเมินผลเรื่อง 1.โรงเรียนรายงานการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ต่อสาธารณะ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันใน กลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ มีความสอดคล้องกันทั้งสามแนวคิด

2.2) ครูผู้สอน

ตารางที่ 23 แสดงความต้องการการบริหารโรงเรียนทางเลือกของครูผู้สอน จำแนกตามที่มาของแนวคิด

กระบวนการ	PNI _{modified}		
	ตะวันออก (n=38)	ตะวันตก (n=53)	ตะวันออก+ ตะวันตก (n=117)
แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์			
วางแผน			
1.ความพอเพียง	0.14	0.14	0.11
2.ความอยู่รอด	0.11	0.15	0.11
3.ความเป็นธรรม	0.10	0.10	0.15
4.ความยั่งยืน	0.08	0.12	0.12
5.ผลที่ได้กับผู้เรียน	0.04	0.08	0.14
6.มนุษย์	0.02	0.06	0.17
7.ความตระหนักต่อโลก	-0.01	0.06	0.13
รวม	0.07	0.10	0.14

กระบวนการ	PNI ^{modified}		
	ตะวันออก (n=38)	ตะวันตก (n=53)	ตะวันออก+ ตะวันตก (n=117)
ดำเนินการ			
1. ครูมีโอกาสเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการในทีม และออกแบบวางแผนงานด้วยตนเอง	0.21	0.11	0.16
2. ครูได้ร่วมสร้างและกำหนดตัวชี้วัดจากการวางแผนที่เน้นมนุษย์	0.19	0.14	0.13
3. ครูสร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงาน	0.19	0.12	0.12
4. ทุกคนในโรงเรียนทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	0.19	0.05	0.11
5. โรงเรียนจัดทำคู่มือเอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์	0.17	0.12	0.09
6. ผู้บริหารและครูศึกษาศาสตร์โรงเรียนที่เป็นอยู่ร่วมกันก่อนวางแผน	0.14	0.05	0.14
7. ครูได้ร่วมเตรียมการก่อนการวางแผน มีการยอมรับข้อเสนอปรับปรุงและรับรองจากฝ่ายต่างๆ	0.13	0.11	0.14
8. โรงเรียนสร้างความตระหนักรู้ การทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำ	0.12	0.09	0.12
9. ครูร่วมระบุและเรียงลำดับสิ่งที่ต้องทำก่อนวางแผน และระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผนเรื่องต่างๆ	0.11	0.19	0.17
10. โรงเรียนมีการฝึกอบรมพัฒนาครูแบบเน้นมนุษย์	0.08	0.06	0.12
11. โรงเรียนมีการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากร ทีมงานทุกระดับ	0.08	0.08	0.14
12. โรงเรียนมีการจัดหาทรัพยากรมาใช้ในโรงเรียน	0.07	0.11	0.19
13. โรงเรียนและฝ่ายต่างๆมีการสื่อสารที่ชัดเจน	0.07	0.09	0.13
14. โรงเรียนจัดทีมงานให้ครูทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์	0.07	0.04	0.10
รวม	0.13	0.10	0.13
ประเมินผล			
1. โรงเรียนประเมินการบรรลุผลตามแผนมุ่งความเป็นมนุษย์ที่มีการปฏิบัติจริง	0.23	0.05	0.08
2. โรงเรียนจัดระบบรายงานผลสภาพที่เป็นจริง ผลสะท้อนจากชุมชน ผลที่ได้กับผู้เรียน การรายงานผู้เกี่ยวข้อง การเป็นโรงเรียนที่ดี	0.15	0.15	0.14
3. โรงเรียนประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงในด้านสติปัญญา ทักษะชีวิต คุณธรรม ชีวิตที่สอดคล้องกับโลก และการเป็นพลเมืองดี	0.13	0.03	0.12
4. โรงเรียนมีบรรยากาศและการทำงานเป็นตัวอย่างที่ดีความสุข ความภาคภูมิใจ สร้างสรรค์ ยืดหยุ่น และความตระหนักรู้ในคุณค่ามนุษย์	0.13	0.03	0.10
5. โรงเรียนแสดงผลจากวิถีการปฏิบัติ เอกสาร งาน กิจกรรม โครงการปัจจุบัน	0.12	0.18	0.11
6. โรงเรียนประเมินภายในด้วยตนเอง และมีการประเมินจากภายนอก	0.09	0.05	0.08
รวม	0.14	0.08	0.11
รวม(แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์)	0.11	0.09	0.12
แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม			
วางแผน			
1. การช่วยเหลือสังคม	0.11	0.08	0.08
2. การเสริมแรงทางบวก	0.09	0.07	0.08
3. การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	0.07	0.08	0.11
4. ความพอเพียง	0.05	0.11	0.08
รวม	0.08	0.08	0.09
ดำเนินการ			
1. โรงเรียนมีแนวทางยกย่องนับถือบุคลากร และผู้เรียนในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ สร้างความภาคภูมิใจในการทำงานจนเกิดความสุขและสนุกกับงานการสอน	0.25	0.11	0.11
2. โรงเรียนดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วม	0.21	0.02	0.16
3. โรงเรียนจัดให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นต่อผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนโดยเปิดใจกว้างรับฟัง	0.15	0.10	0.13
4. โรงเรียนดำเนินการความพอเพียงให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและใช้ในชีวิตประจำวัน	0.14	0.06	0.09
5. โรงเรียนจัดให้ทุกคนในโรงเรียนได้ใช้ศักยภาพที่แท้จริงของตนให้คุณค่าคนและผลงาน	0.12	0.07	0.10
6. โรงเรียนเน้นคุณค่ามนุษย์ให้ครูปฏิบัติต่อผู้เรียน ให้ได้คิดและปฏิบัติ สร้างสรรค์งานด้วยตนเอง	0.12	0.12	0.05
7. ครูและบุคลากรในโรงเรียนให้ใช้วิธีทางบวกในการทำงาน มีการแนะนำ ชมเชย ใช้ใจในการสอน ผู้เรียนให้เกิดพฤติกรรมที่ดีมีความพยายามและมีความสุข	0.10	0.07	0.06
รวม	0.15	0.08	0.10

กระบวนการ	PNI ^{modified}		
	ตะวันออก (n=38)	ตะวันตก (n=53)	ตะวันออก+ ตะวันตก (n=117)
ประเมินผล			
1. ครูได้รายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ต่อ สาธารณะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ	0.20	0.10	0.17
2. ครูรายงานผลการศึกษาที่เน้นมนุษย์อย่างเป็นระบบ เน้นการใช้ศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็ม ความสามารถ แสดงออกด้านคุณธรรมเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมตามแนวทางที่เน้นมนุษย์ และรายงาน ผลผู้เรียนตามศักยภาพและความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนแต่ละบุคคล	0.11	0.06	0.08
3. ครูวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียน ผลทางสถิติปัญหาตามศักยภาพผู้เรียน ประเมินผลโดยเน้นรูปแบบ ที่หลากหลายจนผู้เรียนเกิดความสุขความภาคภูมิใจ	0.11	0.10	0.10
รวม	0.14	0.09	0.12
รวม(แนวคิตการศึกษามนุษยนิยม)	0.12	0.08	0.10

จากตารางที่ 23 พบว่ากลุ่มครูโรงเรียนที่ใช้แนวคิดตะวันออก(n=38) แนวคิดตะวันตก (n=53) แนวคิดตะวันออกผสมผสานตะวันตก(n=117) ครูมีความต้องการในการบริหารโรงเรียน ทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ดังนี้

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ครูมีความต้องการ

- ด้านการวางแผนเรื่อง 1.ความพอเพียง 2.ความอยู่รอด 3. ความยั่งยืน มีความ สอดคล้องกันสองแนวคิดระหว่างแนวคิดตะวันออกและตะวันตก ส่วน 4. ความเป็นธรรม มี ความสอดคล้องกันสองแนวคิดระหว่างแนวคิดตะวันออกและผสมผสาน

- ด้านการดำเนินการเรื่อง 1.ครูมีโอกาสเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการใน ทีมและวางแผนงานด้วยตนเอง มีความสอดคล้องกันทั้งสามแนวคิด 2. ครูได้ร่วมกำหนดตัวชี้วัด จากการวางแผนที่เน้นมนุษย์ร่วมกับทุกฝ่าย 3. ผู้บริหาร ครูและบุคลากรสร้างกลยุทธ์ร่วมกับ ทีมงาน 4.โรงเรียนจัดทำคู่มือที่เน้นความเป็นมนุษย์ มีความสอดคล้องกันสองแนวคิดระหว่าง แนวคิดตะวันออกและตะวันตก 6.ผู้บริหารและครูศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกันก่อน วางแผนมีความสอดคล้องกันสองแนวคิดระหว่างแนวคิดตะวันออกและผสมผสาน 7.โรงเรียน เตรียมการก่อนการวางแผนมีการยอมรับข้อเสนอปรับปรุงและรับรองจากฝ่ายต่างๆ 8.ผู้บริหาร จัดให้ครูและทุก ฝ่ายในโรงเรียน ได้ระบุและเรียงลำดับสิ่งที่ต้องทำก่อนวางแผนในเรื่องต่างๆและ ระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผน 9.โรงเรียนมีการจัดหาทรัพยากรมาใช้ในโรงเรียน มีความ สอดคล้องกันสองแนวคิดระหว่างแนวคิดตะวันตกและผสมผสาน

- ด้านการประเมินผลเรื่อง 1. โรงเรียนจัดระบบรายงานผลสภาพที่เป็นจริง ผลสะท้อน จากชุมชน ผลที่ได้กับผู้เรียน มีการรายงานผู้เกี่ยวข้องและเป็นโรงเรียนที่ดี มีความสอดคล้องกัน ทั้งสามแนวคิด

ส่วนแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ครูผู้สอนมีความต้องการ

- ด้านการวางแผนเรื่อง การช่วยเหลือสังคม มีความสอดคล้องกันสองแนวคิดระหว่าง แนวคิดตะวันออกและตะวันตก

- ด้านการดำเนินการเรื่อง 1. โรงเรียนมีแนวทางยกย่องนับถือบุคลากรและผู้เรียนในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เป็นการสร้างความภาคภูมิใจในการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทนเกิดความสุขและสนุกกับงานสอน มีความสอดคล้องกันทั้งสามแนวคิด 2. โรงเรียนดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วม มีความสอดคล้องกันสองแนวคิดระหว่างแนวคิดตะวันออกและผสมผสาน 3. โรงเรียนจัดให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนโดยเปิดใจกว้างรับฟัง มีความสอดคล้องกันสองแนวคิดระหว่างแนวคิดตะวันตกและผสมผสาน

- ด้านการประเมินผลเรื่อง 1. โรงเรียนจัดให้ครูได้รายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ต่อสาธารณะ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือก มีความสอดคล้องกันทั้งสามแนวคิด

สรุปผลของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมทั้งในเมืองและนอกเมือง มีสภาพของการบริหารโดยสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพการปฏิบัติจริงในทุกเรื่อง ส่วนความต้องการที่จะพัฒนาแต่ละโรงเรียนมีความต้องการจำเป็นที่ตรงกันและแตกต่างกันไปในแต่ละเขตพื้นที่ นอกจากนี้โรงเรียนที่มีที่มาของแนวคิดปรัชญาการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน การบริหารโรงเรียนมีสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพการปฏิบัติจริง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนมีแตกต่างกันไปเช่นเดียวกันซึ่งโรงเรียนที่มีที่มาของแนวคิดต่างกัน บางแห่งก็มีความต้องการจำเป็นที่เหมือนกันหรือสอดคล้องกัน ที่ผู้วิจัย นำมาเป็นประเด็นในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล จากการศึกษาโรงเรียนทางเลือกกรณีศึกษา ต่อไปนี้

ตอนที่ 2 กรณีศึกษาโรงเรียนทางเลือก

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์และทำการเลือกโรงเรียนทางเลือกที่เป็นต้นแบบที่มีการปฏิบัติที่ดีที่สุด(Best practice) ด้านการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์มาเป็นตัวอย่างสำหรับการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม และการศึกษาจากกรณีศึกษาผู้วิจัยทำการเลือกโรงเรียนทางเลือกจากโรงเรียนเอกชนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ซึ่งเป็นโรงเรียนทางเลือกที่ได้รับการประเมินและประกันคุณภาพสถานศึกษาจากภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสมศ.รอบที่ 2 (พ.ศ. 2552-2553) โดยสืบค้นผลของการประเมินจากฐานข้อมูลการประเมินและประกันคุณภาพโรงเรียน จากเว็บไซต์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือ สมศ. ([www. Onesqa.or.th](http://www.Onesqa.or.th)) ซึ่งนำผลการประเมินโรงเรียนมาเป็นแนวทางการเลือกโรงเรียนกรณีศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี ตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมและบริหารเน้นความเป็นมนุษย์ โดยโรงเรียนมีผลการประเมินตั้งแต่ระดับดีขึ้นไป แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 24 แสดงผลการประเมินคุณภาพโรงเรียนทางเลือกที่เป็นกรณีศึกษาจากสมศ.

ตัวบ่งชี้ มาตรฐานที่		ค่าเฉลี่ยคุณภาพโรงเรียนกรณีศึกษา				
		โรงเรียน A*	โรงเรียน B*	โรงเรียน C*	โรงเรียน D*	โรงเรียน E*
ผู้เรียน						
1. คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์	อ	3.34	3.99	3.75	-	-
	ป-ม	3.73	3.95	3.83	3.28	3.68
2. สุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี	อ	3.87	3.99	3.17	-	-
	ป-ม	3.71	3.99	3.36	3.25	3.67
3. สนุกสนาน สุขลักษณะนิสัยด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา	อ	3.76	4.00	3.75	-	-
	ป-ม	3.62	3.95	3.25	3.14	3.66
4. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ ความคิดสร้างสรรค์ ไตร่ตรอง มีวิสัยทัศน์	อ	3.66	3.80	3.10	-	-
	ป-ม	3.03	3.97	3.25	3.10	3.61
5. มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	อ	3.71	3.95	3.23	-	-
	ป-ม	2.10	3.73	2.89	3.08	2.83
6. มีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	อ	3.84	3.87	3.28	-	-
	ป-ม	3.53	3.85	3.21	3.13	3.75
7. มีทักษะการทำงานรักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	อ	3.74	3.88	3.18	-	-
	ป-ม	3.67	3.89	3.39	3.18	3.75
รวม		3.52	3.92	3.33	3.17	3.56
ครู						
8. มีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ	อ	2.34	3.89	3.80	-	-
	ป-ม	3.83	3.88	3.38	3.37	3.10
9. มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	อ	3.50	4.00	4.00	-	-
	ป-ม	3.49	3.82	3.13	3.23	3.03
รวม		3.29	3.90	3.58	3.30	3.07
ผู้บริหาร						
10. มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ	อ	2.71	4.00	3.95	-	-
	ป-ม	2.71	4.00	3.95	3.27	3.32
11. มีการจัดองค์การและโครงสร้างการบริหารอย่างเป็นระบบ ครบวงจร บรรลุเป้าหมาย	อ	3.66	4.00	3.18	-	-
	ป-ม	3.66	4.00	3.18	3.04	2.71
12. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	อ	3.77	4.00	3.41	-	-
	ป-ม	3.66	4.00	3.91	3.30	3.89
13. มีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	อ	3.80	4.00	3.25	-	-
	ป-ม	3.80	4.00	3.30	3.30	3.55
14. ส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา	อ	3.14	4.00	3.30	-	-
	ป-ม	3.14	4.00	3.30	3.50	2.44
รวม		3.41	4.00	3.47	3.28	3.18
รวมทั้งสถานศึกษา(ผู้เรียน+ ครู+ผู้บริหาร)		3.41	3.94	3.46	3.25	3.27

ที่มา: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน), 2554

หมายเหตุ: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: อ= การศึกษาปฐมวัย, ป-ม= ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา

* เป็นอักษรย่อสมมุติขึ้นใช้แทนโรงเรียนกรณีศึกษา

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) จากตารางที่ 27 โรงเรียนทางเลือกที่เป็นกรณีศึกษามีผลการประเมิน ดังนี้

โรงเรียนกรณีศึกษา A มีผลการประเมินด้านผู้เรียนทุกมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ย 3.52 ระดับคุณภาพดีมาก ผลการประเมินด้านครูทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.29 ระดับคุณภาพดี ผลการประเมินด้านผู้บริหารทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.41 อยู่ในระดับคุณภาพดี และผลการประเมินทั้งโรงเรียนรวมทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.41 มีระดับคุณภาพดี

โรงเรียนกรณีศึกษา B มีผลการประเมินด้านผู้เรียนทุกมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ย 3.92 ระดับคุณภาพดีมาก ผลการประเมินด้านครูทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.90 ระดับคุณภาพดีมาก ผลการประเมินด้านผู้บริหารทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 4.00 ระดับคุณภาพดีมาก และผลการประเมินทั้งโรงเรียนรวมทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.94 มีระดับคุณภาพดีมาก

โรงเรียนกรณีศึกษา C มีผลการประเมินด้านผู้เรียนทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.33 ระดับคุณภาพดี ผลการประเมินด้านครูทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.58 ระดับคุณภาพดีมาก ผลการประเมินด้านผู้บริหารทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.47 ระดับคุณภาพดี และผลการประเมินทั้งโรงเรียนรวมทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.46 มีระดับคุณภาพดี

โรงเรียนกรณีศึกษา D มีผลการประเมินด้านผู้เรียนทุกมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ย 3.56 ระดับคุณภาพดีมาก ผลการประเมินด้านครูทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.30 ระดับคุณภาพดี ผลการประเมินด้านผู้บริหารทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.28 ระดับคุณภาพดี และผลการประเมินทั้งโรงเรียนรวมทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.25 มีระดับคุณภาพดี

โรงเรียนกรณีศึกษา E มีผลการประเมินด้านผู้เรียนทุกมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ย 3.52 ระดับคุณภาพดีมาก ผลการประเมินด้านครูทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.07 ระดับคุณภาพดี ผลการประเมินด้านผู้บริหารทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.18 ระดับคุณภาพดี และผลการประเมินทั้งโรงเรียนรวมทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ย 3.27 มีระดับคุณภาพดี

หลังจากดำเนินการเลือกกรณีศึกษาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานโรงเรียนเพื่อขออนุญาตเข้าศึกษาและเก็บข้อมูลในโรงเรียน ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคบ้างในการเข้าเก็บข้อมูลเช่น เป็นช่วงปิดภาคเรียน วันหยุด และการที่โรงเรียนงดศึกษาดูงานเพราะเกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อผู้เรียน โรงเรียนกรณีศึกษาบางแห่งมีสำนักงานใหญ่ในต่างประเทศต้องขออนุญาตจากสำนักงานใหญ่ก่อนจึงต้องใช้เวลา บางโรงเรียนผู้อำนวยการไม่อยู่ไปต่างประเทศ บางโรงเรียนครูไม่ครบจำนวน ผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาด้วยการติดต่อทางโทรศัพท์ และการติดต่อทางอีเมล ซึ่งในการวิจัยใช้ชื่อสมมุติแทนเป็นการให้คุณค่าและเคารพในสิทธิของโรงเรียนที่จะไม่นำการศึกษาวิจัยไปเกิดผลกระทบจากการรบกวนการจัดการเรียนการสอน หลังจากที่ได้ศึกษาวิจัยเสร็จสิ้น โรงเรียนกรณีศึกษาเกือบทุกแห่งมีงานวิจัยสนับสนุนและมีเอกสารผลงานเผยแพร่ ข้อมูลแนวคิดของโรงเรียนในสื่อต่างๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล ทั้งจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์

และเอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ประกอบการศึกษา บางกรณีได้ลงพื้นที่ และใช้ข้อมูลเชิงเพื่อนำมาวิเคราะห์และนำเสนอเป็นกรณีศึกษาโดยผู้วิจัยนำเสนอจุดเด่นและเอกลักษณ์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน ดังนี้

กรณีศึกษาโรงเรียน A

“มนุษยนิยมใหม่ใช้ชีวิตเรียบง่าย รักและใส่ใจเอื้ออาทรต่อสรรพสิ่ง”

โรงเรียนแห่งนี้เป็นที่อยู่ห่างไกลจากเมือง จัดการศึกษาทางเลือกโดยองค์กรนานาชาติรวมตัวกันเพื่อสาธารณะประโยชน์โดยมีประธานและกรรมการคนไทยส่วนหนึ่ง เดิมโรงเรียนตั้งอยู่ในภาคใต้ในเขตป่าเขา รับผิดชอบรอบๆชุมชนมาเรียนร่วมกับเด็กที่ไม่มีโอกาสทางการเรียน เป็นเด็กภายใต้การดูแลของมูลนิธิ บางคนมีพ่อแม่ผู้ปกครองแต่ก็นานๆจะมาเยี่ยมครั้งหนึ่ง เนื่องจากฐานะที่ยากจนจึงเป็นโรงเรียนที่ตอบสนองกับการเรียนของชุมชน และสภาพปัญหาสังคม การขยายตัวของปัญหาเด็กและเยาวชนในหลายๆแห่งของประเทศไทย และยังมีพื้นที่ที่เด็กๆต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วนทั้งด้านที่พักพิงและการศึกษา มูลนิธิจึงจัดตั้งโรงเรียนขึ้นมาเพื่อเป็นหลักสร้างทักษะชีวิตและความมั่นคงในอนาคต สอนให้เด็ก ใช้ชีวิตที่เหมาะสมตามความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความแตกต่างระหว่างบุคคล และจัดการศึกษาที่ตอบสนองการพัฒนาเด็กที่หลากหลายทางพัฒนาการ สอนให้เด็กมีความรู้ นอกเหนือจากตำรา มีทักษะความอยู่รอด มีคุณธรรม การใช้ชีวิตที่เหมาะสมกับ สภาพชุมชน และการเข้าใจตนเอง เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองและสร้างสรรค์ชุมชนและสังคมที่ตนอยู่ให้ดีขึ้น

สภาพการบริหารโรงเรียนปัจจุบัน

โรงเรียน A จัดตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ.2548 เป็นโรงเรียนเอกชน กึ่งประจำและไปกลับ เนื่องจากเป็นมูลนิธิที่ดูแลเด็กที่ไร้ที่พึ่งพิงจัดตั้งโดยองค์กรเอกชน(NGO) วางแผนจัดการศึกษาทางเลือก โครงสร้างการบริหารมีทั้งผู้บริหารที่เป็นผู้ก่อตั้ง ที่ปรึกษาโรงเรียน ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ และผู้อำนวยการโรงเรียนทำหน้าที่ร่วมกันในการบริหารจัดการโรงเรียน มีครูและครูผู้ช่วย ทั้งสิ้นจำนวน 21 คน และมีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 251 คน มีระบบอาสาสมัครต่างชาติเข้ามาช่วยในการสอนวิชาภาษาอังกฤษ และศิลปะจำนวน 4 คน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาในแต่ละปี

ด้านวิชาการมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยอิงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาของชาติและจัดหน่วยการเรียนรู้การสอน ตามแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม การให้ผู้เรียนทำโครงการ และการปฏิบัติจริงเพื่อการเรียนรู้ มีการพัฒนาแผนการสอน มีการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ มีการแนะแนวให้คำปรึกษาแก้ปัญหาเด็ก และครู มีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการสอนตามแนวคิดหลักของโรงเรียน มีการเตรียมการเพื่อการ

ประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก ครูมีการแบ่งงานกันทำ มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และคอมพิวเตอร์แม้จะอยู่ในที่กันดารแต่ก็ยังสามารถติดตั้งระบบ wireless ได้ในโรงเรียน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน มีการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน ตามศักยภาพที่แท้และความแตกต่างระหว่างบุคคล การประกันคุณภาพจาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) อยู่ในระดับดี

ด้านงบประมาณได้รับการสนับสนุนจากเงินอุดหนุนจากภาครัฐประมาณร้อยละ 30 เป็นเงินเดือนครู และร้อยละ 10 ได้จากการเก็บค่าเล่าเรียนเทอมละ 3,000 บาท ร้อยละ 60 ได้จากเงินบริจาคจากต่างประเทศ และองค์กรธุรกิจให้การสนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาทั้งหมด งบประมาณจะมีฝ่ายดูแลจัดการที่มีความยืดหยุ่นในการใช้จ่าย

ด้านบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรทำงานด้วยความสามารถของตนเอง ให้บุคลากรมีส่วนร่วมคิดร่วมทำได้แสดงความคิดเห็น มีการฝึกอบรมครูในแนวทางของโรงเรียน ให้ค่าตอบแทน และสวัสดิการครูตามผลงานความสามารถและการเอาใจใส่ดูแลเด็ก ครูในโรงเรียนมีทั้งที่จบวุฒิครูและมีใบประกอบวิชาชีพ และครูที่จบวุฒิอื่นๆไม่มีใบประกอบวิชาชีพ ซึ่งโรงเรียนก็ได้มีการผ่อนผันกับทางกระทรวงศึกษาธิการ

ด้านบริหารงานทั่วไป สภาพแวดล้อมของโรงเรียนโอบล้อมด้วยชุมชนที่มีวัฒนธรรมทั้งไทย กะเหรี่ยง มอญ พม่า และเป็นชุมชนที่มีความหลากหลาย การจัดอาคารสถานที่จึงนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งสภาพแวดล้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดีอีกทั้งโรงเรียนยังมีบรรยากาศของมีความรัก การดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดกับเด็กทำให้เด็กมีการพัฒนาคุณค่าในตนเอง เกิดความอบอุ่นและบรรยากาศที่เป็นเหมือนครอบครัวทำให้เด็กอยากมาโรงเรียน

สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนมีสภาพหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมของผู้เรียน นำแนวคิด การศึกษานีโอฮิวแมนนิสมาใช้เพื่อการพัฒนาเด็ก ด้วยการพัฒนาลึ้นสมอง พัฒนาอารมณ์ ด้วยการทำสมาธิและโยคะ ใช้พลังทางบวกในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเคารพนับถือ เชื้อ อดมันในตนเอง พัฒนาจิตสำนึกของครูและผู้เรียน และ ครูเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะ กระบวนการคิด การพูด ฟัง อ่าน เขียนภาษาไทย และภาษาแม่ที่เป็นภาษาท้องถิ่นของตน พัฒนาการด้านคุณธรรมและความละเอียดอ่อนในตัวเด็ก ให้เด็กรู้จักตระหนักในสิ่งแวดล้อมรอบตัว และรู้จักช่วยเหลือสังคมเมื่อตนเองมีความสามารถที่จะช่วยเหลือได้ การเรียนการสอน เน้นการปฏิบัติและการทำโครงการทั้งในห้อง เรียนและชั้นเรียน ที่สำคัญจัดการศึกษาเพื่อให้เด็ก รอดพ้นจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สภาพ ที่ลำบากยากไร้ และการ ตระหนักในการเป็นคนดี ของสังคม(ตระหนักคุณค่าคุณธรรมตามลำดับขั้นของโคเบิร์ต) สอนวิชาทักษะการดำรงชีวิตจากภูมิ ปัญญาท้องถิ่น การปรับปรุงอารมณ์และพฤติกรรมให้ละเอียดอ่อน และการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย พอเพียง ทางวิชาการให้เด็กมีทักษะเพียงพอต่อการคิด วิเคราะห์ สื่อสารกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม

ไม่มุ่งการแข่งขันหรือความเป็นเลิศ แต่เน้นให้เด็กให้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขทั้งเวลาเรียนหรือเรียนจบออกไป

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์

การวางแผน

โรงเรียนมีการวางแผนที่ชัดเจนในการบริหารโรงเรียนและแนวทางการศึกษาศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ ดังนี้

วิสัยทัศน์ ทุกคนที่ทำงานในโรงเรียนเป็นต้นแบบของมนุษย์ใหม่(นีโอฮิวแมนนิส)เป็นการปูพื้นฐานให้กับผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเติบโตทางด้านสติปัญญา มีบุคลิกลักษณะเข้าใจในตนเองอย่างแท้จริง มีหัวใจของการช่วยเหลือและบริการผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พันธกิจ สนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนทุกวัฒนธรรมและภูมิหลังด้วยการจัดโรงเรียนในลักษณะเฉพาะเพื่อความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองและสังคม

เป้าหมาย นักเรียนรักสามัคคี รักความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรับผิดชอบ ต่อสังคมส่วนรวม

แนวทางที่โรงเรียนวางไว้ข้างต้นมีการนำมาวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ดำเนินการและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมาย และมีการประเมินผล กรณีศึกษาโรงเรียน A มีการบริหารโดยให้ความสำคัญกับมนุษย์ และพยายามที่จะสอดแทรกองค์ประกอบต่างๆที่เน้นความเป็นมนุษย์ตั้งแต่การสร้าง ความเข้าใจกับครูที่เข้ามาสอนใหม่ ครูเก่าจะมีการทบทวนความรู้กัน เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่นำไปปฏิบัติได้ตรงกัน กระบวนการบริหารโรงเรียนเริ่มจากการทำงานร่วมกันของทุกคนในโรงเรียน การบริหารจึงมีการวางแผนเป็นกระบวนการ ดังนี้

1.โรงเรียน ชุมชน ครอบครัว ร่วมสร้างการศึกษาให้เกิดความอยู่รอด

เรื่องการอยู่รอดและเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนนั้น โรงเรียนมีการวางแผนนโยบายที่ต้องการให้โรงเรียนดำเนินการต่อไปได้โดยการจัดการศึกษาเพื่อชุมชนที่อยู่รอบๆโรงเรียน มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน จัดการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสืบสานภูมิปัญญาอาชีพของคนในชุมชนจนเกิดการอยู่รอด และ การเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้การทำมาหากินในวิชาการ ดังที่ผู้บริหารโรงเรียนได้กล่าวว่า “โรงเรียนมีหลักสูตรของตนเอง เป็นหลักสูตรที่เน้นคุณค่ามนุษย์ ให้เด็กเรียนแล้วมีความสุข ให้เขารู้ว่าเขามีความสามารถอะไร และเขาจะพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างไรต่อไป ดึงเอาสิ่งดีของชุมชนมาเรียนให้รู้และอยู่รอดได้อย่างมีความสุข หลักสูตรของโรงเรียนจึงมีความหลากหลายเพราะในพื้นที่มีคนหลากหลายวัฒนธรรม แต่ การใช้ชีวิตก็ยังต้องพึ่งพาเกษตรและธรรมชาติ การที่ได้ก็จะอยู่รอดได้ต้องเรียนรู้ว่าคนในชุมชนเขาอยู่กันอย่างไรก่อน ชุมชนที่น่าอยู่เป็นอย่างไร การบริหารที่ก่อให้เกิดความอยู่รอดจึงไม่เพียงแต่ให้โรงเรียนอยู่รอดเป็นแหล่งพัฒนาผู้เรียนแต่ต้องบริหารให้ผู้เรียนอยู่รอดในชุมชนให้ได้” (ผู้บริหาร

โรงเรียน, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2554) การอยู่รอดของโรงเรียนเป็นเรื่องสำคัญ หากเราไม่สามารถจัดการศึกษาให้ผู้ปกครองเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้เก่งและดีได้จริง โรงเรียนก็คงไม่มีเด็กเข้ามาเรียนก็ต้องปิดโรงเรียนไป แต่ผู้ปกครองก็ยังเชื่อว่าโรงเรียนสอนให้เด็กเป็นคนดีจริง เขาจึงยังคงส่งเด็กมาเรียนในโรงเรียนนี้ โรงเรียนก็ยังดำเนินต่อไปได้

ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมเปิดบ้านแสดงผลงาน และกิจกรรมวันปิดภาคเรียนของโรงเรียนมีผู้ปกครองท่านหนึ่งเดินไปดูผลงานที่เด็กๆแสดงทั้งภาพวาด ผ้าทอ เครื่องจักสาน กระเป๋าที่ออกแบบเอง โมเดลโครงการต่างๆ และอีกหลายอย่าง ผู้ปกครองถึงกับบอกว่า “แทบไม่น่าเชื่อว่าเด็กจะมีความสามารถทำสิ่งต่างๆได้ถึงเพียงนี้ เพราะเด็กเหล่านี้อยู่ที่บ้านเล่นมากและไม่มีใครใส่ใจดูแลมากเนื่องจากเด็กๆในบ้านมีกว่า 100 ชีวิต พอเห็นสิ่งที่เด็กทำได้น้ำตาแทบไหลเพราะจริงๆแล้วเขาก็ทำได้ ทำสิ่งต่างๆเป็นถ้าเราสอนเขาดีไปอยู่ที่ไหนก็อยู่รอดได้” (แม่เล็ก(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2555)

ไม่เพียงแต่การเรียนรู้อันจะทำให้อยู่รอด การที่จะจัดการศึกษาให้เด็กเรียนรู้ได้ โรงเรียนก็ต้องบริหารให้เกิดความอยู่รอดเช่นเดียวกัน เราต้องพึ่งพาเงินอุดหนุนจากภาครัฐที่ไม่เพียงพอมาเป็นเงินเดือนครู การที่ครูไม่พึ่งเพ้อ ก็ทำให้โรงเรียนดำเนินต่อไปได้ เรามักจะทำอะไรตัวเองและสร้างความเข้าใจแก่ผู้ปกครองซึ่งผู้ปกครองก็เข้าใจเป็นส่วนมากกว่า โรงเรียนจัดการศึกษาให้เด็กมีความรู้และมีความสุข เราพยายามจัดหาแหล่งทุนเองมาใช้จ่ายในโรงเรียน และผลิตสิ่งต่างๆขายหารายได้เข้าโรงเรียนทั้งให้เด็กฝึกทำขนมปัง ดูแลร้านค้าเบเกอรี่และผ้าทอเล็กๆในชุมชน เป็นการเรียนรู้อาชีพ” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2554)

มีครั้งหนึ่งโรงเรียนมีข้อขัดแย้งกับทางบ้านที่ดูแลเด็ก ซึ่งก็อยู่ภายใต้มูลนิธิเดียวกัน เพราะทางบ้านเห็นว่าเด็กหลายคนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เนื่องจากเป็นเด็กที่มาใหม่และเป็นเด็กชาติพันธุ์และเด็กพิเศษอีกหลายคนที่โรงเรียนพยายามเอาใจใส่ดูแลอย่างเต็มที่ แต่ผู้ปกครองไม่เข้าใจ จะนำเด็กออกไปเรียนที่โรงเรียนอื่น ซึ่งมีการลงโทษเด็กแบบไร้เหตุผล ทางโรงเรียนจึงเชิญผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทั้งจากที่โรงเรียนและทางบ้านมาพูดคุย แก้ไขปัญหาร่วมกัน จนหาทางออกได้ ที่บ้านขอให้นำเด็กกลุ่มหนึ่งออกไปสอนเองเมื่อเวลาผ่านไปทางบ้านจึงทราบว่าเด็กมีพฤติกรรมหลายอย่างที่โรงเรียนได้อธิบายไว้จึงให้เด็กกลับเข้ามาเรียนเหมือนเดิม ในกรณีนี้ทำให้ครูหลายๆคนกังวลว่าเด็กในโรงเรียนจะน้อยลงและไม่มีใครอยากส่งลูกเข้ามาเรียน แต่ผู้บริหารก็สร้างความเชื่อมั่นว่า ถ้าโรงเรียนเน้นการใส่ใจต่อเด็กและสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เกิดความเข้าใจกันและสนใจต่อการพัฒนาร่วมกันเมื่อมีปัญหา ส่งผลต่อการอยู่รอดของโรงเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการศึกษาที่ตรงกับความต้องการในการพัฒนาของเด็กที่อาจต้องเสริมศักยภาพให้มากขึ้น หรือแนะแนวทางที่ถนัดให้มากขึ้น

2. ความพอเพียง ชีวิตที่พอดี ไม่ยึดติดวัตถุราคาแพง บรรยากาศที่เรียบง่ายเป็นชนบทของโรงเรียน แม้จะมีอาคารคอนกรีตหลังใหญ่ 1 หลัง แต่สภาพแวดล้อมโดยรวมมีการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้สร้างสถานที่ จัดสื่อสำหรับการเรียนการสอนอย่างเรียบง่าย จากการ

พูดคุยกับผู้บริหารจะเห็นว่าตั้งแต่การวางแผนสร้างโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ และห้องเรียนต่าง ๆ เน้นความประหยัดและใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นอย่างห้องเรียนไม้ไผ่ ห้องเรียนธรรมชาติที่พาเด็ก ๆ ออกไปเรียนรู้นอกห้องเรียน วางแผนหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน เช่น การที่เป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่หลากหลายวัฒนธรรมการเรียนวิถีชีวิตคนในชุมชน มอญ การทำเกษตรการปลูกพืชผักรับประทานเองหรือขายในตลาด การทำอัญมณี ฯลฯ การเรียนวิถีชีวิตคนในชุมชนกะเหรี่ยง การสร้างบ้าน การดำเนินชีวิตและการทอผ้าใช้เองเป็นต้น เป็นการเรียนรู้ที่ให้เข้ากับชีวิตของคนท้องถิ่นและนำไปใช้ได้จริง ให้เกิดการพัฒนาธุรกิจอื่น ๆ ที่สร้างชีวิตให้พอเพียงและการใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นอย่างพอดี นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมให้เด็กรู้จักประหยัดด้วยการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์มีการปลูกผักในโรงเรียนไว้รับประทานลดการใช้จ่าย ผู้บริหารกล่าวว่า “การใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายของผู้บริหารเป็นตัวอย่างแก่ครู และครูก็เป็นตัวอย่างแก่เด็ก ครูรู้จักผลิตอาหารเองจากการปลูกผัก ปลูกต้นไม้ที่กินได้ ครูไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ทำตัวหรูหรา ก็จะเป็นแบบอย่างให้กับเด็กได้ นอกเหนือจากการเรียนการสอนในหลักสูตร การปฏิบัติจึงสำคัญกว่าการท่องจำ” (ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2555) เรื่องความพอเพียงนี้ครูอ้อ(นามสมมุติ) ผู้จัดการโรงเรียนได้เล่าว่า “เมื่อก่อนตนจบปริญญาตรีก็ไปทำงานโรงงาน ตอนเรียนก็ต้องกู้ยืมเรียน เขาพองให้ไปขึ้นศาลเพราะไม่มีเงินจ่ายคืน ตอนนั้นมาทำงานที่โรงเรียนก็พอมีเงินไปใช้คืนที่กู้มาได้ โรงเรียนนี้สอนในเราใช้ชีวิตแบบพอดี ไม่ฟุ่มเฟือยก็อยู่ได้ ตอนสอนเด็กเห็นเด็กบางคนใส่เสื้อผ้าเก่าขาด บางคนไม่มีรองเท้ามา เราก็เข้าใจจัดเสื้อผ้าสำรองไว้ให้ และต้องสอนให้เขาดูแลรักษาของ ๆ ตนให้ดี จะได้ใช้นาน ๆ สอนให้เขารักษาความสะอาดของตนเอง ก็ดูเรียบร้อยขึ้น บางคนมีฐานะหน่อยก็จะมีพ่อแม่ มาส่ง เราก็สอนเขาเหมือนกันว่ามีอะไรก็เก็บไว้ที่บ้าน ไม่ต้องอวดกัน สิ่งที่อวดกันได้คือการทำความดีเราเข้มงวดให้เด็กดูดีไปทุกเรื่องไม่ได้แต่เราก็สอนเด็กได้และเป็นแบบอย่างที่ดีให้เขา” (ผู้จัดการโรงเรียน, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2555)

เช่นเดียวกับครูชัย(นามสมมุติ) ครูชั้นประถม 6 และเคยเป็นครูอาสาจากสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เคยเดินเข้าไปสอนในหมู่บ้านห่างไกลในชุมชนหลายกิโล เล่าว่าตนมาสมัครที่โรงเรียนเพราะนี่เห็นที่นี้ธรรมดาๆจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อชุมชน มีชาวต่างชาติที่เป็นชาวยุโรปเข้ามาทำงานหลายคนในโรงเรียนแต่เขาไม่ฟุ้งเฟ้อเลยไม่เห็นวัตถุ ในโรงเรียนมีแต่มุ่งทำประโยชน์ให้คนอื่นครูก็เช่นเดียวกันผู้บริหาร ยังเดินและนั่งรถจักรยานยนต์ได้โดยไม่มีติดติดกับตำแหน่ง เราเป็นครูเราก็เดินมาโรงเรียนได้ตอนเริ่มทำงานแรกๆ การสอนก็สอนให้เด็กมีความประหยัด ครู เองเวลาสอนก็หาสื่อที่มีในชุมชนมาใช้สอนนักเรียน ไม่ต้องเสียเงินทองให้มาก บางโครงการใช้เงินน้อยมากเช่นการปลูกผักหวาน หาผักหวานจากชุมชนมา และให้เด็กทดลองปลูก พอได้ผลก็นำมาทำอาหารหรือมากน้อยก็นำไปขายได้ โรงเรียนยังมีกิจกรรมอีกหลายอย่างที่ จะให้เด็กเรียนรู้และครูก็ได้เรียนรู้ไปกับเด็กด้วย (ครูชัย (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2555)

3. มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เราอาศัยอยู่บนโลกที่ต้องตระหนักรักษา
เหมือนบ้านของเรา การวางแผนให้ครูและทุกคนในโรงเรียนเห็นความสำคัญของโลกและ
 สิ่งแวดล้อม ส่วนรวมเป็นเรื่องที่โรงเรียนวางแผนให้บูรณาการในหลักสูตรการเรียนการสอน
 ตั้งแต่ระดับอนุบาล มีการเรียนรู้ตามหลักสูตรรวมกลมแห่งความรัก “Circle of love” ด้วยประสาท
 สัมผัสทั้ง 5 ทั้งเรื่องธาตุต่างๆ สัตว์ต่างๆ พืช จนถึงจักรวาล ซึ่งดูเป็นเรื่องใหญ่สำหรับเด็กเล็ก
 แต่โรงเรียนพยายามทำให้เป็นเรื่องง่ายๆสำหรับเด็กให้เขาเข้าใจธรรมชาติ โลกที่เขาอยู่และให้
 เกิดความรักและการดูแล “ที่โรงเรียนให้เด็กทำกิจกรรมดูแลพืชตั้งแต่การเพาะปลูกถั่ว การดูแล
 รดน้ำ การเฝ้าสังเกตดูเหมือนต้นไม้ที่มีชีวิตเช่นเดียวกับเด็ก บางครั้งก็พาออกไปดูแมลงและผีเสื้อ
 สัตว์เล็กๆในสวนรอบๆบริเวณโรงเรียนเด็กจะชอบมาก” คุณครูกล่าว (ครูรัก (นามสมมุติ), 20
 ตุลาคม 2554) และในระดับประถมศึกษาจะมีหลักสูตรที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และสอดแทรกการ
 ใส่ใจต่อโลกบูรณาการในวิชาและกิจกรรมต่างๆเด็กเล็กๆจะได้เรียนเรื่องใกล้ตัว การดูแล สัตว์
 การดูแลพืช โตขึ้นมาหน่อยก็จะเรียนการดูแลรักษาธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ ระบบ
 นิเวศ รวมทั้งการนำมาใช้อย่างรู้ค่าเนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่แวดล้อมไปด้วยป่าเขา
 แหล่งน้ำตาม ธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่จะสร้างกระบวนการและวางแผนการเรียนรู้ในเรื่องโลก
 สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติได้มากซึ่งเป็นข้อได้เปรียบ เด็กจะใกล้ชิดกับธรรมชาติ นอกจากนี้
 แนวทางของโรงเรียนยังเน้นการมี “Big love” การมีรักที่ยิ่งใหญ่นอกเหนือจากตนเอง การให้ครู
 ตระหนักที่จะรักตนเอง รักผู้อื่น รักชุมชน รักสังคม รักประเทศชาติ และรักโลก รวมไปถึง
 จักรวาล พร้อมทั้งจะดูแลรักษาให้อยู่ยั่งยืนนาน(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์, 2554)

การที่จะให้ครูตระหนักเรื่องโลกและการดูแลรักษาโรงเรียนต้องวางแผน และให้ครูเกิด
 การเรียนรู้อย่างมาก มีครั้งหนึ่งที่โรงเรียนจัดการฝึกอบรมครู มีกิจกรรมให้ครูถอดต้นไม้ พูดยกับ
 ต้นไม้ และใช้ทางบวกกับต้นไม้ ครู คนหนึ่งกล่าวว่า “ทำได้ยากจริงๆไม่เคยทำ ไม่เคยรู้สึกว่าจะ
 พูดยกับต้นไม้ได้ แต่เมื่อลองพูดยและถอดต้นไม้ก็ทำให้รู้สึกดีเหมือนกัน และที่โรงเรียนให้ความรู้ว่
 ถ้าเราแผ่ความรักออกไปจะทำให้เกิดสิ่งที่ดี ถ้าเรารักธรรมชาติก็จะทำให้ธรรมชาติคงอยู่ ก็นำไป
 สอนเด็กได้ เด็กๆก็เริ่มรักธรรมชาติแบบครู”(ครูบ๋อง(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2554)
 นอกจากการวางแผนเรื่องโลกในหลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมพิเศษก็เช่นเดียวกันการที่
 โรงเรียนอยู่บนเขื่อนวชิราลงกรณ์ ทำให้เด็กๆได้อยู่กับธรรมชาติ แหล่งน้ำ กิจกรรมที่ได้ทำจึงมัก
 วางแผนให้สอดคล้องกับภูมิศาสตร์ เด็กได้เรียนนอกห้องเรียน ได้ไปว่ายน้ำ ได้ไปทัศนศึกษา
 สภาพชุมชน และผลกระทบจากเขื่อน การเรียนรู้เรื่องแผ่นดินไหว ซึ่งครูก็ต้องเรียนรู้และมีข้อมูล
 เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนมีการสร้างความตระหนักจากการให้ครูได้รับ
 ข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน สร้างความตระหนักเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน

แผนงานเกี่ยวกับโลกที่โรงเรียนได้วางแผนและดำเนินการปฏิบัติไปมากกว่า 5 ครั้งแล้ว
 คือ มีนโยบายการนำคนในชุมชนให้ลดขยะ มีเงินสนับสนุนจากต่างประเทศและอาสาสมัครเข้า
 มาร่วมทำกิจกรรมทุกปี มีการณรงค์ให้คนลดการใช้ขยะพลาสติกให้น้อยลง หันมาใช้ช้อน และ

ใช้วัสดุจากธรรมชาติ ในชั้นเรียนมีการดำเนินกิจกรรมแยกขยะ และการทำปุ๋ยหมักเพื่อปลูกพืช จากเศษอาหาร และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสังคมส่วนรวม มีโครงการปลูกต้นไม้ในป่าโดยขอพันธุ์ไม้จากกรมอุทยานแห่งชาติไปปลูกในป่าที่ใกล้เคียงโรงเรียน ไม่เพียงแต่นโยบายและแผนงานเท่านั้นที่ผู้บริหารต้องการให้เกิด แต่สิ่งสำคัญที่ต้องการให้เกิดคือ การตระหนักในเรื่องโลกที่เราอาศัยอยู่ การใช้ทรัพยากรที่ไม่มากจนส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและก่อภัยพิบัติ โลกก็จะอยู่คู่กับเรานาน นั่นคือแนวทางของโรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อโลกตามที่ผู้บริหารกล่าว

4.ความยั่งยืนของโรงเรียน เกิดจากแนวคิดการบริหารโรงเรียนที่เน้นโลก ธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผู้เรียนที่มีคุณภาพทั้งทางกายมีการพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจการใช้คำพูดทางบวกและการให้คำแนะนำปรึกษา การให้เหตุผล จิตวิญญาณมีการฝึกสมาธิและคลื่นสมอง และสติปัญญาจากการเรียนรู้จากการปฏิบัติในและนอกห้องเรียน ผู้บริหารเน้นในเรื่องการพัฒนาคนรุ่นใหม่ มีโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ก่อให้เกิดกระบวนการทางการศึกษาจนก่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่นำไปสู่ผู้เรียนก่อให้เกิดความยั่งยืน ผู้บริหารได้กล่าวถึงแผนงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนในโรงเรียนแห่งนี้ว่า “โรงเรียนมีการสร้างความตระหนักแก่ครู ผู้เรียนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของโลกและสิ่งแวดล้อม การทำมาหากิน และการพัฒนาทางจิตใจ จิตวิญญาณ เพื่อให้เกิดความตระหนักในการใช้ทรัพยากรร่วมกันก่อให้เกิดความยั่งยืน” โดยครูและบุคลากรจัดการเรียนการสอน ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนลงไปสู่ผู้เรียนด้วยกิจกรรมต่างๆที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละวัย ความยั่งยืนของโรงเรียน มีแนวคิดหลักคือ “ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุดซึ่งเกิดสมดุลของโลกที่มั่นคง และรู้สึกว่ายังคงนำมาใช้ได้อย่างยาวนาน” (Use maximum until the balance of the planet feel save to use longer) ใช้ทรัพยากรทราบเท่าที่ยังสมดุลใช้ได้ยาวนานในโรงเรียนมีการเพิ่มทรัพยากรธรรมชาติเมื่อมีการใช้ไปแล้วเช่นการปลูกต้นไม้เพิ่ม การไม่เน้นการใช้ ถุงพลาสติกในโรงเรียน การเน้นวิถีเกษตรที่ยั่งยืน และการลดสารเคมีในโรงเรียน การฝึกฝนตนเอง เพื่อให้เกิดความตระหนักในการอยู่บนโลก และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการไม่เห็นแก่ตัวเอาเปรียบธรรมชาติ ซึ่งเป็นหลักการที่ควบคู่กับความเท่าเทียม ความพอเพียง และการอยู่ รอดของมนุษยชาติและสรรพสิ่ง ความยั่งยืนใกล้เคียงพื้นฐานแนวคิด PROUT –Progressive Utilization Theory มีหลักการของความยั่งยืน (Sustainability) ดังนี้

1. เศรษฐกิจ(Economic)
2. สังคม(Social)
3. สิ่งแวดล้อม(Environment)
4. จิตวิญญาณ(Spiritual)

ด้านเศรษฐกิจ (Economic) คือ การมีที่ดินเป็นของตนเอง โดยพอเหมาะไม่ใช่ปริมาณมากแต่พอแก่การดำเนินกิจกรรมดำรงชีพหรือมีชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ ดำเนินการร่วมกัน

ดำรงชีพชอบ ในสังคมโรงเรียนแม้จะใช้พื้นที่น้อย แต่ก็พยายามที่จะทำให้เกิดโครงการต่างๆ อย่างคุ้มค่า ทั้งบ้านพัก โรงเรียน ที่พักพิงสัตว์แยกเป็นสัดส่วน

ด้านสังคม(Social)คือ การรู้จักตนเอง รู้ศักยภาพของตนเอง และการเคารพผู้อื่น การรู้จักผู้อื่น (เช่นเดียวกับสัจปฐิธรรมในพุทธศาสนา) รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม รู้ด้านบวกและด้านลบของสังคม และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ดี การดำ เนินชีวิตด้วยหลักคุณธรรม ไม่ก่อให้เกิด ปัญหาในตนเองและผู้อื่น สิ่งแวดล้อมและสรรพสิ่ง ทั้งในการปฏิบัติของครู และการเรียนของผู้เรียนจะเน้นการสอดแทรกคุณธรรมทุกเรื่อง

ด้านสิ่งแวดล้อม(Environment) คือ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เห็นแก่ตัวและหลีกเลี่ยงการทำลายและทำร้ายทุกสิ่งในธรรมชาติทั้งคน พืช สัตว์ ทรัพยากรที่ไม่มีชีวิต ไม่ทำลายให้หมดสิ้นไปแต่ให้ตระหนักในการใช้และการรักษาให้คงอยู่

ด้านจิตวิญญาณ(Spiritual) คือ การค้นหาความรู้ที่มีอยู่อย่างกว้างขวางทั้งที่รับรู้ได้และไม่ได้ ให้เกิดปัญญาแลความเป็นตัวตนของตัวเองที่มีความต้องการหันมาเป็นหนึ่งเดียวกับสรรพสิ่งเพื่อที่จะเข้าใจอนุรักษ์และรักษาไว้เช่นเดียวกับการมีชีวิตอยู่ของเรา หรือการค้นหาศักยภาพที่บริสุทธิ์ที่มีอยู่ในตัวเราออกมาใช้ เพื่อเกื้อกูลกับสรรพสิ่งมากกว่าการที่จะเน้นความเป็นวัตถุนิยมและชาติจิตวิญญาณ

ข้างต้นเป็นแนวคิดของผู้บริหารที่พยายามสร้างหน่วยโรงเรียนให้เกิดความยั่งยืน และการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

5.ความเป็นธรรม ด้านความเป็นธรรมหรือความเท่าเทียมกันโรงเรียนมีนโยบายและการปฏิบัติทั้งต่อครู ผู้เรียนและทุกคนในโรงเรียน แต่เป็นไปตามข้อตกลง ทั้ ภาวะความสามารถของแต่ละบุคคล การรับผู้เรียนเข้าเรียนในโรงเรียน เน้นให้ทุกคนได้เรียน และครูจะเป็นผู้เข้าใจและทำให้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในตัวเด็กให้บรรเทาลง และให้เด็ก มาโรงเรียนอย่างมีความสุขและอยากมาโรงเรียนทุกวัน ในเรื่องความเท่าเทียม ครูอ๋อ ผู้จัดการของโรงเรียนให้ความเห็นว่า “โรงเรียนของเราให้เด็กทุกคนเข้าเรียน เด็กส่วนมากเป็นเด็กในมูลนิธิต่างๆ และมีเด็กในชุมชนบ้าง หากเราไม่รับเด็กทุกคนเข้าเรียน เขาก็ขาดโอกาสทางการศึกษา และไปสร้างปัญหาให้กับสังคม การที่รับเด็กทุกคนเข้าเรียน ก็ต้องปฏิบัติกับทุกคนเท่าๆกัน อย่างการดูแลเด็ก เรามีเด็กที่เรียนดีบ้าง ไม่ดีบ้างปนกัน ครูก็หาทางร่วมกันว่าทำอะไรจะทำให้เด็กๆที่เรียนในโรงเรียนมีคุณสมบัติเท่ากันทุกคน ไม่เพียงแต่เด็กที่ได้รับความเท่าเทียม ครูก็เช่นเดียวกันอยากปรึกษาอะไรผู้บริหาร หรือผู้จัดการก็เข้ามาหาได้ทันที ห้องธุรการ ารเปิดกว้างไม่มีการแบ่งแยก แต่ก่อนโรงเรียนมีบุคคลที่ใช้อำนาจ ตอนนี้อยู่หมดยุคไปแล้ว ทุกคนทำงานเป็นพี่น้องกัน ที่ห้องทำงานตอนนี้ทุกคนเดินเข้าออกได้อย่างสะดวกใจ ไม่มีการปิดบังอยากได้สิ่งใด ไม่มีอะไร มาบอก ก็จัดให้ตามความเหมาะสม” (ครูอ๋อ(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2554)

เปรมมาเป็นนักเรียนชั้นป. 6 เรียนในโรงเรียนนี้มาตั้งแต่ชั้นอนุบาล เล่าว่า “ที่โรงเรียนครูจะดูแลเด็กเท่ากันทุกคน คนที่เรียนเก่งก็ไม่หว่างมาก แต่คนที่เรียนอ่อน ชอบเล่นครูจะใส่ใจเป็นพิเศษ”(เปรมมา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม ,2554)

จากการสังเกตบรรยากาศในโรงเรียน เริ่มตั้งแต่การปฏิบัติตนของผู้บริหารต่อครูและบุคลากรด้วยความเท่าเทียมกันเคารพความเป็นมนุษย์ จะเห็นภาพของผู้บริหารที่เข้าไปพูดคุยกับครูอย่างเป็นกันเองแต่ครูมักไม่ค่อยกล้าที่จะเข้าหาผู้บริหารเท่าที่ควร บางครั้งมีการเรียกครูเข้าไปพูดคุยเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับการจัดวางแผนการเรียนการสอน ครูทุกคนได้รับการใส่ใจ มีการพูดชมเชยบ้าง ให้รางวัลบ้างตามข้อตกลงความสามารถและทักษะของครูในการทุ่มเทการเรียนการสอนแก่เด็ก การแจกจ่ายอุปกรณ์ของโรงเรียนทั้งเครื่องแบบครู การได้อุปกรณ์ในการสอน การให้สิทธิการลา การหยุดงาน ครูจะได้รับเหมือนกันทุกคน ในเรื่องความเท่าเทียมนี้ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นหุ้นส่วนจากต่างประเทศได้กล่าวไว้ว่า “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิเหมือนกัน สิทธิขั้นพื้นฐานที่จะเติบโตหรือขยายจิตใจให้เป็นมนุษย์ จะไม่มีใครถูกคัดออกจากโรงเรียน มนุษย์ทุกคนได้รับการมองว่าเป็นสิ่งมีคุณค่า” (Every human being have the same right, basic right to grow or expand their mind applies to human being. No one fail out of that list. Human (people) has seen as valuable.) ดังนั้นทุกคนจึงควรได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน (ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2554)

6.มนุษย์ โรงเรียนมีนโยบายให้ครูทำงานโดยเน้นการนำความสามารถของครูออกมาใช้ อย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้มีการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่นรวมถึงผู้เรียนตามแนวทางของโรงเรียน โรงเรียนมีการประชุมครูในทุกสัปดาห์ ครู ทุกคนจะมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น เป็นการให้ครูกล้าที่จะพูดมากขึ้นจากการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดกว้าง ครูลดความกลัวที่จะสื่อสารกับผู้บริหาร เกิดบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ผู้บริหารกล่าวว่า “โรงเรียนนี้ใช้การบริหารเป็นแบบ *“Be one family”* เป็นครอบครัวเดียวกัน” (ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2554) โรงเรียนมีนโยบายการพัฒนาบุคลากรพอสมควรในการที่ให้ครูเป็นคนเคารพนับถือตนเองทั้งการปฏิบัติทางกาย วาจา ใจ จิตวิญญาณ เน้นการทำงานที่มีความสุข ความภาคภูมิใจในการทำงานเพื่อเด็ก มีการจัดกิจกรรมให้แต่ครูยังขาดความสนใจเนื่องจากภาระส่วนตัว และความคิดเห็นที่ไม่ตรงกับโรงเรียน จนทำให้การปฏิบัติในการเคารพซึ่งกันและกัน และการสร้างทีมงานที่เหนียวแน่นช่วยเหลือเกื้อกูลกันยังเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาอีกมาก การพัฒนาตนเองครูจะกระทำได้เฉพาะช่วงเวลาปิดเทอมในเวลาการฝึกอบรมครู ซึ่งเป็นช่วงเวลานั้นๆ ทุกภาคการศึกษาโรงเรียนจะจัดตารางการฝึกอบรมครู ให้ครูได้เรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์ทั้งการรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น และรู้จักผู้เรียน การฝึกอบรมครูและบุคลากรจะจัดขึ้นครั้งละ 2 สัปดาห์ช่วงปิดภาคเรียน ครูทุกคนในโรงเรียนต้องเข้าฝึกอบรม โดยในช่วงเข้าการฝึกอบรมจะเป็นการพัฒนาตนเองด้วยการทำโยคะ สมาธิและการร้องเพลง

ร่วมกัน เป็นเพลงที่พัฒนาคุณค่าทางจิตใจและมีความหมายที่ดีประมาณ 1 ชั่วโมง จากนั้นจะเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับมนุษย์

7.ผลที่ได้กับผู้เรียน พัฒนากาย จิต อารมณ์ ปรับตัวเข้าสังคม เป็นคน ดี มีความรู้ ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ดังกล่าว ได้รับการส่งเสริมเป็นแนวทางและแผนพัฒนาผู้เรียน ตั้งแต่ การฝึกสมาธิก่อนเข้าเรียน การฝึกฝนกีฬา การร่วมการแข่งขันกีฬากับโรงเรียนอื่นๆในพื้นที่ การเต้นแอโรบิค การทำโยคะ ด้านจิตใจมีการให้คำปรึกษาแนะนำเมื่อเด็กมีปัญหา ษา และมี แนวทางหรือแผนกิจกรรมที่จะทำให้เด็กเข้าใจตนเองและผู้อื่น ด้วยการพูดคุยและใช้เหตุผลใน การคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา ด้านจิตวิญญาณมีการฝึกทำสมาธิทุกเช้าตามแผนพัฒนาผู้เรียนแต่ก็ ยังต้องอาศัยเวลาในการเห็นผล ด้านการพัฒนาสติปัญญา มีอยู่ในหลักสูตรและวิชาการ เด็กได้ เรียนรู้ตามศักยภาพ มีการ พัฒนาผู้เรียนให้ร่างกายแข็งแรงมีสุขภาพดีมีคุณธรรมที่เรียกว่ายามะ นิยามะ 10 ประการ (ปฏิบัติดีต่อผู้อื่นทั้งการคิด การพูด การกระทำ พูดความจริง ไม่ลักขโมย อยากรู้ได้ของผู้อื่น ฝึกจิตให้ตระหนักรู้ ใช้แต่สิ่งที่เป็นในชีวิต รักษาความสะอาดกาย-ใจ มีจิตที่ เบิกบาน กระทำสิ่งที่ยากให้สำเร็จ หมั่นศึกษาหาความรู้ ตระหนักในการเป็นส่วนหนึ่งของ สัง จักรวาล) ให้ตื่นรู้จากภายในตนเอง มีความรู้คู่คุณธรรมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ครูปู๋(นามสมมุติ) เป็นครูธุรการและสอนคอมพิวเตอร์ เล่าถึงประสบการณ์ในการสอนมา หลายปีของตนว่า “ตนได้ทำทั้งงานทะเบียนและงานสอน ได้เจอทั้งเด็กและผู้ปกครอง เห็นว่า เด็กที่เรียนโรงเรียนนี้จะใช้ชีวิตเรียบง่ายมาก หลายคนจบออกไปเรียนต่อหรือสอบเข้าโควต้า โรงเรียนดังในพื้นที่ได้ เด็กๆจะมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และรักธรรมชาติเพราะพวกเขาต้องใช้ ชีวิตอยู่กับธรรมชาติได้ไปเล่นน้ำ ไปเดินทางสำรวจชุมชน เด็กคนไหนที่มาจากครอบครัวปกติก็ เข้ากับเพื่อนได้ทุกคน ไม่มีการแบ่ง พรรคแบ่งพวกหรืออึดอัดกัน อย่างปู่ก็ปู่ ผู้ปกครองมีอาชีพ คำขायมีฐานะดีเข้ามาเรียนในโรงเรียนตั้งแต่ป. 2 ก็เรียนร่วมกับเด็กคนอื่นๆได้ดีจนจบชั้นป. 6 ที่สำคัญเราติดตามเด็กหลังจากที่ไปเรียนต่อพบว่า ปู่ก็เข้ากับเพื่อนได้ดีมีความกล้าแสดงออก และพูดภาษาอังกฤษได้อย่างไม่เคอะเขิน และคุณครูในโรงเรียนแห่งใหม่ก็ชมว่ามีมารยาทที่ดี แสดงถึงผลของโรงเรียนที่พัฒนาผู้เรียน ที่โรงเรียนนี้สิ่งสำคัญคือครูเห็นว่าเด็กทุกคนเหมือนกัน ต้องใส่ใจเท่ากัน ครูปู๋ต้องทำงานที่พบทั้งผู้ปกครองและเด็กบอกว่าผู้ปกครองหลายคนพึงพอใจ ในโรงเรียนที่ไม่พึงพอใจก็มีบ้างเพราะต้องการเร่งให้ลูกเก่งวิชา แต่ที่โรงเรียนเน้นการให้เด็ก เรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และมั่นใจในการแสวงหาความรู้มากกว่าท่องจำอ ย่างเดียว และที่ โรงเรียนจะเห็นว่าเด็กมีพัฒนาการในการเรียนในทางที่ดี มีคุณลักษณะ ะของความตระหนักสิ่ง ต่าง ๆรอบตัว บางคนมีปัญหาแต่ส่วนใหญ่ก็ได้ไปเรียนต่อ”(ครูปู๋, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2554))

การดำเนินการของโรงเรียน

ในแต่ละปีการศึกษาก่อนที่จะมีการเปิดภาคเรียนใหม่ผู้บริหารมักเรียกประชุมครู เพื่อ ทบทวนการทำงานและการปรับหลักสูตรการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพตอบสนอง หลักการและแนวคิดของโรงเรียนทั้งเรื่องโลก มนุษย์ ผู้เรียน และการปฏิบัติที่เน้นความพอเพียง

ความเท่าเทียม ความอยู่รอด นำไปสู่ความยั่งยืนทั้งโรงเรียนเองและการดำเนินชีวิตของผู้เรียน และชุมชน โรงเรียนมีการวางวิสัยทัศน์ในฝ่ายบริหารและแจ้งให้ครูรับทราบ และได้แบ่งงานกันทำ เนื่องจากเป็นโรงเรียนเล็ก จึงมีโครงสร้างการบริหารที่เล็ก ทำงานแบบเป็น ครอบครัวเดียวกัน ช่วยเหลือกัน แต่ครั้งที่มีการเสนอเรื่องหรือทำโครงการต่างๆจะมีการประชุมชี้แจงรายงาน และให้ความเห็นร่วมกันก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ โดยดำเนินการตามวิสัยทัศน์ที่วางไว้เป็นแผนระยะยาว 5 ปีของโรงเรียน หากมีโครงการหรือแผนเร่งด่วนนอกเหนือจากนั้นจะมีการประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างทุกคนในโรงเรียน ให้แบ่งงานกันทำและมีผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจนทั้งเรื่องหลักสูตร กิจกรรมต่างๆและการกำกับให้เกิดผลด้านโลก มนุษย์ และผู้เรียน

บริบทหรือสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติแวดล้อมด้วยชุมชน หลากวัฒนธรรมและการนำแนวคิดโออิวิแมนนิสมาใช้ในการจัดการศึกษา เป็นปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงก่อนการทำการวางแผนของโรงเรียนทุกครั้ง ดังเช่นในการวางแผนที่ใส่ใจต่อการสร้าง “big love” ความรักที่ยิ่งใหญ่ต่อสรรพสิ่งอันรวมถึงโลกที่เราอยู่ ตัวเรา เพื่อนพ้อง พี่น้อง ชุมชน สังคม โลก และจักรวาล ทำให้เกิดการใส่ใจไม่เพียงตัวเราแต่ใส่ใจต่อโลกด้วยจะอย่างไร ให้ลงไปอยู่ในหลักสูตร การปฏิบัติ และการเรียนรู้ของผู้เรียน การเคารพนับถือตนเองและผู้อื่นของตัวเอง และครูนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วย การพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ด้วยการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ดำเนินชีวิตพอเพียง อยู่รอด จนเกิดความยั่งยืน ซึ่งในการดำเนินการได้มีการให้ความรู้แก่ครูทุกขณะและโอกาสที่ทำได้ทั้งในการฝึกอบรม การประชุมของโรงเรียน การใช้ชีวิตร่วมกันของคนในโรงเรียน ดังที่ผู้บริหารได้ให้ความเห็นว่า “ถ้าครูรู้จักความรักที่ยิ่งใหญ่ก็จะนำไปสู่การสอนเด็กได้ดี” ในบางครั้งการสอบระดับชาติทำให้แผนของโรงเรียนไขว่ไขวไปบ้างในเรื่องการเน้นวิชาการ การเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของการศึกษาชาติที่ไม่ควรมีมาตรฐานเดียวการเรียงลำดับความสำคัญของโรงเรียนจึงไม่มุ่งเพียงความเก่งทางวิชาการ แต่เน้น “ความเป็นมนุษย์” ร่างกาย จิตใจได้รับการพัฒนา อารมณ์ได้รับการปรับและพัฒนาจนเบิกบาน และเรียนรู้คุณธรรมจนสามารถเป็นคนดีได้ในสังคม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจได้เป็นสิ่งที่โรงเรียนให้ความสำคัญและให้ความสำคัญเท่าๆกันทั้งเรื่องโลก มนุษย์ และผู้เรียน ผู้จัดการกล่าวว่า “ในบางครั้งเราต้องเลือกว่าสิ่งใดควรทำก่อนหลัง เรื่องที่สำคัญบางเรื่องเป็นเรื่องที่รัฐส่งมาซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กโดยตรงเราก็เอาไว้ทีหลัง การใส่ใจต่อเด็กเป็นเรื่องสำคัญอย่างมีโครงการดูแลเอาใจใส่และการกำจัดขยะของเทศบาล ไม่ถูกหลักทำให้กลิ่นควันส่งผลกระทบต่อชุมชน เราก็พาเด็กไปดูและถามคำถามที่ให้ เด็กคิดวิเคราะห์ การสร้างเขื่อนและแนวแผ่นดินไหวที่อยู่เหนือสันเขื่อน เป็นเรื่องที่เด็กๆและครูให้ความสนใจ และทันต่อเหตุการณ์ เรื่องที่เก่ามากไปเป็นบทเรียนแต่อาจไม่ทันเหตุการณ์ ในการเรียงลำดับก็ต้องปรึกษากันว่าจะทำอะไรก่อนดี” นำไปสู่ผลลัพธ์ที่โรงเรียนต้องการโดยมีกระบวนการที่แน่ชัดจากการวางแผนตามที่โรงเรียนกำหนดคือ การที่เด็กมีอิสรภาพที่จะศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อการตระหนักถึงสิ่งต่างๆรอบตัวทั้งโลกและชีวิตควบคู่กับการมีคุณธรรม10 ประการของโรงเรียน

กลยุทธ์ที่โรงเรียนสร้างขึ้นเป็นแนวทางการบริหารและจัดการศึกษาระยะ 5 ปี ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่ปี 2554-2559 เป็นภาพกว้างในการจัดการศึกษา แต่ครอบคลุมรายละเอียดซึ่งอยู่ในแผนพัฒนาครู ผู้บริหารและผู้เรียนรวมทั้งชุมชน สิ่งที่ชัดเจนมากที่สุดของโรงเรียนจะเป็นเรื่องมนุษย์ เพราะโรงเรียนใช้การศึกษาแนวนี้โออิวิแมนนิสจึงต้องพัฒนาครูที่เป็นต้นแบบ ครูต้องพัฒนาตนเองตามวิถีทางของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติต่อผู้เรียนทั้งการใช้ทางบวก ความรักดูแลเอาใจใส่ในการให้การศึกษา ให้เด็กได้คิดได้ทำจริง ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการโน้มน้าวครูให้พัฒนาตนเอง แต่ที่ผ่านมาโรงเรียนพบว่า เป็นเรื่องใหม่ที่จะพัฒนาครูให้เป็นผู้มีแนวคิดมนุษยนิยม เนื่องจากพื้นฐานความรู้ และความเข้าใจของแต่ละคนแตกต่างกันไป จะมีครูบางคนเปิดใจและพัฒนาอยู่ไม่มากนัก ผู้บริหารถึงกับพูดว่า “โรงเรียนลงทุนไปมากทั้งการฝึกอบรมการพัฒนาครู ส่งไปดูงานโรงเรียนแนวมนุษยนิยมในต่างประเทศแต่ก็ยังมีครูไปลาออกไปสอบบรรจุเพราะไม่เห็นแนวทางการพัฒนาตนเองแบบมนุษยนิยม และต้องการความมั่นคงในชีวิตมากกว่า โรงเรียนจึงต้องปรับบทบาทใหม่ ให้ครูบอกความต้องการและเรียนรู้ทำความเข้าใจไปพร้อมๆกันโดยไม่ทิ้งแนวคิดของโรงเรียน” โรงเรียนมีการกำหนดระยะเวลาของการดำเนินงานที่ชัดเจนเช่น ภายในระยะเวลา 1 เทอม 1 ปี หรือ 5 ปี ยืดหยุ่นตามสภาพที่เหมาะสมกับการดำเนินการตามแผนและตามสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียนและครูรวมทั้งสภาพแวดล้อม

โรงเรียนเน้นการใช้ทรัพยากรทั้งคนและทุนทางสังคม และสื่อต่างๆเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการที่เน้นมนุษย์ ทรัพยากรที่เป็นธรรมชาติมีการวางแผนจะถูกนำมาใช้อย่างมากในการจัดการเรียนการสอนให้เด็กได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับโลกและสิ่งต่างๆที่เป็นส่วนรวม ครูได้รับการพัฒนาให้เข้าใจแนวคิดของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนไม่มีทางเลือกมากนักในการเลือกครูที่เป็นนักมนุษยนิยมจึงรับครูที่สอนได้พร้อมทำงานเพื่อเด็กและพัฒนาให้มีคุณวุฒิเพิ่มขึ้นภายหลัง ส่วนทรัพยากรที่เป็นทุนทางการเงินที่โรงเรียนเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารที่ต้องจัดหา ซึ่งส่วนหนึ่งได้จากเงินอุดหนุนจากภาครัฐและเพียงพอต่อการจัดการศึกษาผู้บริหารกล่าวว่า “เราจัดการศึกษาที่ไม่แสวงหาผลกำไร เด็กมีฐานะหรือยากจนได้เรียนเท่ากันและเสียค่าเทอมเท่ากัน เด็กจะได้รับอุปกรณ์ทางการศึกษา เสื้อผ้า อาหาร และการเอาใจใส่จากครูเท่าเทียมกัน รวมทั้งครูก็ได้รับสวัสดิการและเงินเดือนตามความสามารถทุกคน ครูมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้ และผู้บริหารก็รับฟังครูอย่างเท่าเทียมกันทุกคน” (ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2554)

ก่อนที่ครูจะเข้าทำงานในโรงเรียน ผู้บริหารจะเริ่มจากการสัมภาษณ์ และถามทัศนคติเกี่ยวกับการทำงาน และวิเคราะห์ความเข้าใจมนุษยนิยมของครู เมื่อรับเข้ามาทำงานครูจะได้รับการแนะนำให้อ่านคู่มือของโรงเรียนและระเบียบต่างๆ รวมทั้งหนังสือเกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์แนวมนุษยนิยมเพื่อนำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในที่ประชุม ควบคู่กับการฝึกอบรมครูช่วงปิดภาคเรียนเพื่อให้ครูทบทวนและเตรียมความพร้อมในการทำงานต่อไป โดยโรงเรียนดำเนินการฝึกอบรมครูภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง ครั้งละ 2 สัปดาห์ โดยเรื่องฝึกอบรมจะเกี่ยวกับการพัฒนาตน หลักสูตร เทคนิควิธีการสอน กิจกรรมต่างๆโดยมีวิทยากรมนุษยนิยมมาอบรม หรือมีการจัด

ให้ครูอบรมกันเองโดยให้มีการเสนอเรื่องที่สนใจในที่ประชุมก่อนจัดแผนการฝึกอบรม จากการเข้าร่วมประชุมครูของโรงเรียนทุกวันอังคาร นอกจากเสนอวาระและเรื่องต่างๆแล้วมีการเตรียมเรื่องเพื่อการฝึกอบรมล่วงหน้าร่วมกันด้วยโดยผู้บริหารจะถามความสนใจครู และจะนำไปวางแผนการฝึกอบรมต่อไป โดยครูอาจเป็นวิทยากรเองและเรียนรู้กันเอง โดยมากจะเน้นเรื่องการจัดกรเรียนการสอน การพัฒนาทักษะของครู และการพัฒนากาย จิตใจ จิตวิญญาณด้วยการทำโยคะสมาธิ การสร้างประเด็นพูดคุยเกี่ยวกับโลกและมนุษย์ที่จะส่งผลถึงผู้เรียนเช่นเรื่องสึนามิ น้ำท่วมใหญ่ เชื้อนแตก มนุษย์ต่างดาวมาเยือนโลก ผลึกน้ำกับการใช้คำพูดทางบวกและลบ การต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการช่วยเหลือผู้อื่น การใช้ชีวิตส่วนตัว การตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับโลกและมนุษย์ผู้อื่น และการนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยการเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ด้วยความรักความเมตตา

ครูที่โรงเรียนมาทำงานในโรงเรียนแต่เช้า เด็กๆก็มาโรงเรียนแต่เช้าตั้งแต่ประตูโรงเรียนจะมีการไหว้ทักทายกัน ครูได้คุยกับผู้ปกครอง แนวทางของโรงเรียนเน้นกา รไม่ตี ไม่ดุ ไม่คิดร้ายกับทุกคนแต่จะให้เคารพซึ่งกันและกันปฏิบัติต่อกันด้วยดี และโรงเรียนจะมีการสื่อสารให้ครูบุคลากรทราบโดยชัดเจนถึงแนวทางการดำเนินงานที่เน้นความเป็นมนุษย์ ทั้งด้วยวาจาและลายลักษณ์อักษรโดยเฉพาะเรื่องการปฏิบัติต่อผู้อื่น และเรื่องโลก ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมการลดขยะ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ใช้น้อยแต่ใช้นาน การทำงานเป็นที่มาอาจจะไม่เห็นภาพชัดเจนแต่ครูทุกคนก็พร้อมที่จะทำงานช่วยเหลือกันในโรงเรียน ดังคำกล่าวของครูยิ่ง (นามสมมุติ) เล่าว่าตนต้องรับผิดชอบงานฝ่ายวิชาการและการวิจัยร่วมกับครูชัย งานจะเยอะมากแต่ก็ช่วยกันทำงาน ใครทำอะไรได้ก็ช่วยกัน และงานมารวมกันและช่วยกันดูและตรวจสอบ ในบางครั้งผู้จัดการเองก็ต้องไปช่วยครูสอนเนื่องจากครูลาป่วยหรือไม่มาสอน แม้จะเหนื่อยแต่ทุกคนก็ ดูครูมีความสุขเพราะได้อยู่กับเด็กๆ ผู้บริหาร ครู และอาสาสมัครจึง มีการทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็น ต่างๆอย่างสร้างสรรค์ เคารพซึ่งกันและกันและร่วมกันแก้ไขปัญหาหลายอย่างจนสำเร็จ การทำงานมีทั้งในทีมและระหว่างทีม แม้บางเรื่องยังไม่มีความชัดเจนในการปฏิบัติแต่ก็ได้มีการพูดคุยกัน ข้อเสียอย่างหนึ่งคือครูยังอาจมีการจับกลุ่มคุยกันในเรื่องที่ไม่เป็นสาระบ้าง แต่ผู้บริหารก็มีกิจกรรมแนวทางให้ลดพฤติกรรมเหล่านี้ เช่นการจัดมุมทำงาน การจัดที่พบปะพูดคุยกัน เพื่อทำแผนการสอนเวลาว่างในโรงเรียน (ครูยิ่ง, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2555)

การประเมินผลของโรงเรียน

สิ่งที่โรงเรียนหลีกเลี่ยงไม่ได้คือ การประเมินและการประกันคุณภาพภายนอกจากสมศ . ทำให้โรงเรียนและครูหวาดกลัวที่จะต้องได้รับการประเมิน และการทดสอบระดับชาติที่ทำให้ครูเกิดต้องประเมินผู้เรียนตามเงื่อนไขต้องเร่งติววิชาเด็ก อาจลดเลยการประเมินที่ตรงกับความเป็นจริงและสภาพจริง ยิ่งเป็นโรงเรียนในชนบทห่างไกลยิ่งเพิ่มพูน “ความกลัว” การประเมินไม่ผ่านจนต้องหาหนทางในการติวบ้าง หยุดโรงเรียนสร้างเอกสารบ้างเนรมิตขึ้นมาจากในอาทิตย์เดียว

บ้างซึ่งอาจจะเป็นการประเมินที่ไม่ใช่สภาพจริง หากผู้บริหารต้องนำครูให้มีทิศทางในการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ ที่โรงเรียนจึงไม่ได้ปฏิเสธการประกันคุณภาพและการประเมินจากสมศ. แต่โรงเรียนมีการประเมินผลที่แตกต่างออกไปจากเกณฑ์เดียวที่ขาดความหลากหลาย ดังที่ผู้บริหารกล่าวว่า “โรงเรียนเรายอมรับการประเมินจากสมศ. และยอมรับการทดสอบระดับชาติ เพราะจะได้รู้การพัฒนาของเราตามกระแสที่เป็นอยู่ของชาติ แต่การประเมินของโรงเรียนลึกมากกว่านั้นในการประเมินสิ่งที่เป็นนามธรรม คุณธรรม ความดี งามที่เกิดในเด็ก จากการศึกษาที่ต้องอยู่กับเด็กตลอดระยะเวลาในโรงเรียนจนเขาจบการศึกษา ซึ่งสมศ. หรือการทดสอบระดับชาติ (NT) ไม่สามารถที่จะประเมินเข้าถึงตรงนี้ได้ การบันทึกพฤติกรรม ไดอารี่จึงเป็นตัวประเมินผลงานได้ดี ประกอบกับการประเมินของโรงเรียนที่เป็นภาพรวมความสำเร็จและโครงการต่างๆที่ปฏิบัติจริง” สิ่งเหล่านี้ขึ้นกับสภาพบริบทการทำงานในพื้นที่ชุมชนชนบทห่างไกล ซึ่งไม่สามารถเทียบได้กับการศึกษาในเมือง โรงเรียนประเมินตนเองจากการทำงานที่เป็นจริงทั้งการวางแผนร่วมกัน โครงการต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้นเช่น โครงการในหลักสูตรการเรียนการสอน โครงการพิเศษ และกิจกรรมพิเศษ ที่ครูต้องดำเนินการจนสำเร็จและเป็นผลออกมา และเกิดผลกับผู้เรียนจริง ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์จัดทำ เรียนรู้ติดตัวจนแสดงออกทางทักษะความรู้ได้นอกเหนือจากข้อสอบ ทั้งเรื่องความตระหนักต่อโลก มนุษย์ (การเคารพตนเองและผู้อื่น) และครูจะได้รับการประเมินด้วยจากผลงานของตนและการปฏิบัติตนเอง ตามแนวทางของโรงเรียน โรงเรียนไม่เพียงแต่ตรวจสอบประเมินตนเองจากผลงาน การปฏิบัติจริง ยังมีโครงการที่ทำทั้งด้านการพัฒนาผู้บริหาร ครู และผู้เรียนที่ต้องประเมินตามแผนระยะยาว ที่สำคัญการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนและชุมชนเป็นผลสะท้อนการทำงานของผู้เรียน

การประเมินผลงานจากการมีส่วนร่วมกับชุมชน และการเข้าร่วมกับกลุ่มเครือข่ายการศึกษาทางเลือกเพื่อเรียนรู้และพัฒนาการจัดการศึกษา ได้เป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอโรงเรียนที่จัดการศึกษาทางเลือกจากงานวิจัยของสสส. และได้รับการเผยแพร่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเด็กในกลุ่มพิเศษด้วยการศึกษาแนวนี้โออีวีแมนนิส

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

การศึกษาแนวคิดมนุษยนิยมของโรงเรียนคือการสร้างอิสรภาพทางการศึกษาให้มนุษย์เรียนรู้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุดให้เข้าใจตนเองและธรรมชาติที่แวดล้อม พบความงามของทุกสิ่งและพร้อมดูแลให้ความรักเมตตา ซึ่งการจัดตั้งโรงเรียนเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการมีมนุษยธรรม การช่วยเหลือบริการสังคม โดยโรงเรียนมีกระบวนการวางแผนการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ด้วยการคำนึงถึงเรื่องต่างๆต่อไปนี้ **1. ความพอเพียง** เริ่มตั้งแต่การดำเนินชีวิตของทุกคนในโรงเรียนที่เรียบง่ายตามสภาพชุมชน จะเห็นได้ว่าครูที่มีบ้านอยู่ใกล้ๆโรงเรียนจะเดินมาสอน จะใช้รถร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกัน และที่สำคัญการวางแผนหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน เช่น การที่เป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่หลากหลายวัฒนธรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตคนในชุมชนมอญ การทำเกษตรการปลูกพืชผักรับประทานเองหรือขายในตลาด การทำอัฐมอญ ฯลฯ

การเรียนรู้วิถีชีวิตคนในชุมชนกะเหรี่ยง การสร้างบ้าน การดำเนินชีวิตและการทอผ้าใช้เองเป็นต้น เป็นการเรียนรู้ที่ให้เข้ากับชีวิตของคนท้องถิ่นและนำไปใช้ได้จริงให้เกิดการพัฒนาธุรกิจอื่นๆ ที่สร้างชีวิตให้พอเพียงและการใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นอย่างพอดี นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมให้เด็กรู้จักประหยัดด้วยการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์มีการปลูกผักในโรงเรียนไว้รับประทานเนื่องจากพื้นที่น้อยก็ปลูกแต่น้อยก่อน ลดการใช้จ่าย การเรียนรู้จึงผสมผสานระหว่างชีวิตจริงและการเรียนรู้ที่จัดขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน จากการสังเกตเห็นเด็กผู้หญิงวัยรุ่นซึ่งพักอาศัยอยู่ในโรงเรียนเดินไปเก็บผักคะน้าในแปลงผัก สอบถามก็พบว่าที่โรงเรียนมีแปลงปลูกผักเล็กๆสามถึงสี่แปลง ที่มีผักขึ้นงอกงามและพร้อมที่จะเก็บมากินได้โดยไม่ต้องซื้อ นอกจากนี้ยังมีต้นมะม่วง กล้วย ชมพู มะขาม และมะปรางในบริเวณโรงเรียนที่เด็กๆมักมีวิธีการเก็บมารับประทาน ที่โรงเรียนไม่ต้องห่วงว่าเด็กจะตกลงมาเพราะเด็กมีความชำนาญพอสมควร

2. การช่วยเหลือสังคม ในแผนระยะยาวของโรงเรียนผู้บริหารกล่าวว่ามีการวางแผนเรื่องการช่วยเหลือสังคมทั้งในชั้นเรียน ในโรงเรียนและในชุมชน ซึ่งมีการเริ่มคิดขึ้นมาในปี พ.ศ. 2554 และเริ่มทำในปีเดียวกัน ในหลักสูตรการเรียนการสอนก็มีการ บูรณาการการช่วยเหลือสังคมเช่นเดียวกันทั้งชมรมการดูแลช่วยเหลือสัตว์ทั้งหมด กระต่าย และสุนัข ที่ผ่านมาพบว่าเด็ก มีความสนใจมาก มีการเขียนรายงานและวาดอนาคตของตนเองว่าอยากจะเป็นสัตวแพทย์อีกด้วย ที่ผ่านมาช่วงปิดเทอมมีการวางแผนโครงการร่วมกันระหว่างครูที่จะรวบรวมเงินและโรงเรียนจัดหาทุนให้ส่วนหนึ่ง ครูตกลงกันว่าจะไปเยี่ยมบ้านเด็ก(ทำด้วยไม้ไผ่) และช่วยสร้างบ้านก็ลงไปทำกัน มีเด็กโตไปด้วยเป็นการเรียนรู้ช่วยเหลือคนอื่น และมีอีกโครงการที่อาสาสมัครชาวต่างชาติพาเด็กไปแจกสิ่งของที่จำเป็นแก่ชาวบ้านที่ยากจนที่หมู่บ้านห่างไกล ซึ่งกิจกรรมการช่วยเหลือสังคมจัดขึ้นตามโอกาสที่เอื้ออำนวย แต่งานเล็กๆโดยรวมเด็กก็ได้ช่วยเหลือในชั้นเรียนทั้งการรักษาความสะอาด การดูแลรักษาข้าวของ การช่วยเหลือเพื่อนให้เรียนทันกัน

3. การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น ตามแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนเน้นการเคารพศักดิ์ศรีคุณค่ามนุษย์จึงวางแผนตั้งแต่การดูแลเอาใจใส่ร่างกายของผู้เรียนด้วยการจัดอาหารกลางวันที่มีประโยชน์ให้รับประทาน มีการจัดกิจกรรมพัฒนาร่างกาย เกม กีฬา โยคะ ฝึกสมาธิก่อนเข้าเรียน และให้การใส่ใจต่อเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ครูจะพูดคุยกับเด็ก สร้างกระบวนการกลุ่มให้เด็กทำงานร่วมกัน ได้แสดงความคิดเห็นและความสามารถของตนเองจากการออกมาพูดหน้าชั้น การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมุติ การเขียนไดอารี่เล่าเรื่องราวของตน การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและห้องเรียนทำให้เด็กที่แปลกแยกรู้สึกว่าคุณได้รับการใส่ใจ นำไปสู่ความมั่นใจในตนเอง ผู้บริหารกล่าวว่า “แรกๆแม้แต่ครูเองก็ยังไม่กล้าแสดงออก พอเราให้ความเป็นกันเอง แนะนำและอำนวยความสะดวกครูก็เริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลง แต่การนำไปสู่ผู้เรียนก็ต้องใช้เวลาอีกมากในการพัฒนา เพราะการสอนให้เป็นมนุษย์ต้องใช้เวลา” ไม่เพียงแต่เคารพตนเองเด็กยังต้องเคารพผู้อื่นและทุกสรรพสิ่งด้วยตามแนวทางของโรงเรียน

ครูเล็ก(นามสมมุติ)ซึ่งเป็นครูชั้นอนุบาลเล่าว่า “ตนไม่จบปริญญาตรีจบแค่ม.6 ไปทำงานขายของที่กรุงเทพฯหลายปีกลับมาอยู่ที่บ้านพอดีโรงเรียนใกล้บ้าน เปิดรับครู จึงมาสมัคร แรกๆ ก็เก็บตัวและดูแลเด็กอย่างเดียวไม่ค่อยกล้าทำอะไร พอโรงเรียนให้เข้าร่วมประชุมอบรมก็ไม่กล้าแสดงออกเท่าใด แต่พออยู่มาหลายปีความรู้สึกนี้ก็หมดไป ที่นี้มีแต่การให้กำลังใจกันโดยเฉพาะผู้บริหาร ตอนนั้นตนได้ ไปเรียนต่อระดับปฐมวัยที่ราชภัฏใกล้จบแล้วก็คิดว่าการเรียนนี้จะนำกลับมาเป็นประโยชน์แก่เด็ก และเราก็จะปฏิบัติตามแนวทางของโรงเรียนเมื่อเราเก่ง มั่นใจ เราก็ทำให้เด็กเก่งและมั่นใจได้ ทุกๆวันหนูจะกอดเด็กในห้องทุกคน และพูดคำที่ดีๆกับเด็ก รวมทั้งร้องเพลงที่มีความหมายดีดี เช่น เพลง love everybody love และให้เด็กทุกคนพูดชื่อตามเพลง” (ครูเล็ก(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2554)

จิวติ(นามสมมุติ) นักเรียนที่จบ ป. 6 ออกไป เขาเคยเรียนในโรงเรียนประจำอำเภอ และถูกครูดูประจำเพราะครูคิดว่าเขาเป็นคนเกเร แต่เมื่อคุยกับเขากลับไม่เป็นเช่นนั้น จิวติเล่าว่า “อยู่โรงเรียนเก่าครูดูประจำ ทำผิดอะไรก็ตีก็ว่า เพื่อนก็เกล้งกัน จะมีเรื่องกันอยู่เรื่อย แม่เลยย้ายผมมาเรียนที่โรงเรียนนี้เพราะได้เรียนภาษาอังกฤษและได้ครูดูแลดี ผมก็ไม่อยากเชื่อ พอได้มาเรียนจริงๆ ครูที่นี้ผมทำอะไรไม่ดีก็ไม่ตีไม่ตี แต่จะเรียกมาคุยมาถามและให้คำแนะนำปรึกษา ผมอยากมาโรงเรียนทุกวัน แม่ไม่ค่อยว่าผมแล้ว เมื่อผมจบออกไปแล้วผมจะไม่ลืมครูที่โรงเรียน” (จิวติ, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2554)

4.การเสริมแรงทางบวก เป็นแนวทางปฏิบัติของทุกคนในโรงเรียนที่ชัดเจน ครูและทุกคนในโรงเรียนจะเข้าใจต รงกันว่าจะไม่ตีเด็ก ไม่ใช่คำพูด ที่ไม่ดีกับเด็ก แม้เด็กจะมาจากสภาพครอบครัวอย่างไรก็จะใส่ใจดูแลและพูดกับเด็กด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ ครูจะไม่ทำตัวมีอำนาจเหนือเด็กหรือสร้างความกลัวให้กับเด็กดังที่ครูฟ้า (นามสมมุติ) เล่าว่า “ตัวเองเป็นคนใจร้อนทำอะไรเร็วและพูดห้วน เมื่อมาที่โรงเรียนเห็นกฎระเบียบตอนแรกก็ทำไม่ค่อยได้ พออยู่ไปๆก็เคยชิน ทำไปพูดไปทางบวก เห็นเด็กจากก้าวร้าว ดื้อมากๆ ก็ลดพฤติกรรมลงที่เปลี่ยนเป็นคนละคนจนน่าดีใจ และพบว่าเด็กยังฟังและตั้งใจเรียนมากขึ้นอีกด้วย อย่างไม่น่าเชื่อ ที่สำคัญตัวเราก็เปลี่ยนไปด้วยเป็นคนใจเย็นขึ้น” (ครูฟ้า, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2554)

การดำเนินการของโรงเรียน

เมื่อโรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมความเป็นมนุษย์ของทุกคน ผู้บริหาร ต้องให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนทำงาน โดยดึงศักยภาพที่แท้จริงของตนออกมาใช้อย่างเต็มที่และให้คุณค่ากับคนและผลงาน ทุกๆคนจะมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็ก การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นต่อผู้บริหารเพื่อนำมาแก้ปัญหาและหาทางออกร่วมกันให้สอดคล้องกับแนวทางของโรงเรียน

1. การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น ผู้บริหารเป็นผู้แนะนำอำนวยความสะดวกแก่การปฏิบัติของครู และครูนำไปดำเนินการและปฏิบัติต่อผู้เรียนทุกขณะที่อยู่ในโรงเรียน มีการเน้นให้ผู้เรียนได้คิด ลงมือปฏิบัติ ทำโครงการและสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง มีการเสริมกำลังใจทั้ง

การโอบกอดในเด็กเล็ก การพูดให้เกิดความภาคภูมิใจ และการเอาใจใส่ดูแลเรื่องต่างๆของผู้เรียนทำให้เด็กรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. การใช้วิธีทางบวก ผู้บริหารมักจะยกย่องชมเชยบุคลากรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยวาจา ภาษาทางกาย และการสร้างความภาคภูมิใจในการทำงาน ดังคำพูดที่ผู้วิจัยสังเกตพบ เช่น “ครูทำงานได้ดี กระฉับกระฉอมมาก ทำงานได้ทุกอย่างที่ให้ทำ” “ครูเขียนแผนการสอนได้ดี และจัดกิจกรรมการสอนเด็กได้ดี” “ขอบคุณครูทุกคนที่เข้าร่วมประชุมในวันนี้เป็นประโยชน์กับโรงเรียนมาก” หรือวันนี้เด็กเดินมายกมือไหว้ครู ครูยิ้มและยกมือไหว้เด็กตอบและบอกตอบไปด้วยว่า “สวัสดิ์ค่ะ วันนี้เป็นยังไงบ้าง ” แล้วเด็กก็วิ่งเข้ามาขอบคุณ เป็น การแสดงออกถึงการเคารพและมีความรักซึ่งกันและกันซึ่งตามธรรมเนียมปฏิบัติ เด็กจะต้องไหว้ครูเท่านั้น แต่ที่โรงเรียนสอนเด็กให้เคารพทุกคนโดยมีครูและผู้บริหารเป็นแบบอย่าง นอกจากนี้ช่วงเวลาประชุมผู้บริหารมักจะแนะนำให้ครูและบุคลากรในโรงเรียน ได้ใช้วิธีทางบวกในการจัดการเรียนการสอน เช่น การชมเชย การใส่ใจในการสอนเด็ก ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งการเรียนและพฤติกรรมในทางที่ดี ไม่เน้นการลงโทษด้วยการตีหรือดุด่าแต่เป็นการให้เหตุผลและชี้ที่ปัญหาที่ควรแก้ไข ไม่ใช่บอกว่าใครเป็นคนผิด

3. ความพอเพียงโรงเรียนดำเนินการเรื่องความพอเพียงผ่านการบูรณาการในหลักสูตรการเรียนการสอนและโครงการปฏิบัติในโรงเรียนรวมทั้งการใช้ชีวิตจริงของทุกคนในโรงเรียน

4. การรับใช้สังคม โรงเรียนมีโครงการกิจกรรมช่วยเหลือสังคม และครูและนักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมร่วมกันตามความสนใจ ซึ่งกิจกรรมการช่วยเหลือสังคม เพิ่งเริ่มทำเป็นปีแรก ครูบุคลากรยังไม่เห็นความสำคัญเท่าที่ควร ผู้เรียนจึงได้ปฏิบัติน้อยซึ่งต้องจัดให้มีเพิ่มมากขึ้น ส่วนระบบอาสาสมัครมีการดำเนินการต่อเนื่องเป็นตัวอย่างของการช่วยสังคม มีการ ส่งเสริมเรื่องสิทธิมนุษยชน การปลูกต้นไม้เพื่อรักษาป่า การช่วยเหลือสุนัขที่เร่ร่อน การเล่นกีฬาในช่องฟิ่ง การประเมินผลของโรงเรียน

1. ประเมินผลการปฏิบัติตามสภาพที่แท้จริง ทั้งเรื่องการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่นของผู้บริหาร ครู และผู้เรียน การมีความรักเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน การใช้คำพูดและการปฏิบัติทางบวก การใช้วิถีพอเพียงสมถะในโรงเรียน การช่วยเหลือสังคมจากแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆในโรงเรียน และผลที่เกิดในตัวผู้เรียน

2. การจัดระบบการรายงานผลการศึกษิตตามแนวคิดมนุษยนิยม การใช้ศักยภาพที่ซ่อนอยู่อย่างเต็มศักยภาพทั้งครู และผู้เรียน ด้วยการแสดงออกเชิงคุณค่า คุณธรรม การเคารพตนเองและผู้อื่น การชีวิตพอเพียง การช่วยเหลือสังคมจากการประเมินด้วยตนเอง ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง และสรุปรายงานจากภาคีการประเมินผล

3. การวัดผลความพึงพอใจ การวัดผลความพึงพอใจจากผู้เรียน ครู

4. การรายงานผลการจัดการศึกษาแนวคิดมนุษยนิยม มีการรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่นผู้ปกครอง ผู้สนับสนุนทางการศึกษาทั้งที่เป็นองค์กรที่ สังกัดเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาที่

เน้นความเป็นมนุษย์เป็นต้นแบบของโรงเรียนและแลกเปลี่ยนในกลุ่มการจัดการศึกษาทางเลือกรวมถึงการทำการเผยแพร่แนวคิดการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์

กระบวนการบริหารกับการศึกษาแนวมนุษยนิยมต้องทำความเข้าใจกันไป ครูและบุคลากรเข้าใจแนวทางและกระบวนการในการสร้างคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การบริหารประสบผล กรณีของโรงเรียน A มีแนวทางในการพัฒนามนุษย์ที่ชัดเจนแต่อุปสรรคคือการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติและผู้บริหารเองก็ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ซึ่งที่ผ่านมาโรงเรียนมีครูและบุคลากรเข้ามาทำงานและดำเนินการได้ตามแนวคิด แต่ส่วนหนึ่งที่เข้ามาทำงานก็ยังมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ซึ่งเป็นหน้าที่การบริหารจัดการของโรงเรียนที่จะต้องรวมและนำครูสู่ความเป็นมนุษย์ก่อนสอนผู้เรียน มีการฝึกอบรม สร้างกระบวนการเรียนรู้สำหรับครูสู่การจัดการศึกษาที่ใช้แนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์

กรณีศึกษาโรงเรียน B

“มนุษยนิยมใหม่ใช้ทางบวก ฉลาด เก่ง ดี และมีความสุข พอเพียงและเรียบง่าย”

การศึกษาวิจัยกรณีศึกษาโรงเรียน B ได้รับการอนุญาตจากผู้บริหารและโรงเรียนเปิดโอกาสให้เข้าศึกษาวิจัยเป็นอย่างดี ทั้งการเอื้ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลทั้งการพูดคุยและการแนะนำอย่างเป็นกัลยาณมิตร ทำให้ทุกคนเหมือนเป็นส่วนหนึ่งหรือสมาชิกคนหนึ่งในโรงเรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้นำมาเสนอดังนี้

สภาพการบริหารโรงเรียนปัจจุบัน

โรงเรียนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2533 เป็นโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษารับของโรงเรียนรอบๆเป็นชุมชนเมือง โครงสร้างบริหารมีผู้ก่อตั้งและผู้รับใบอนุญาตโรงเรียน ผู้จัดการครูใหญ่ และบุคลากรบริหารรวมจำนวน 3 คน มีครูและเจ้าหน้าที่รวมทั้งโรงเรียน จำนวน 134 คน และมีนักเรียนในโรงเรียนรวมทั้งสิ้นประมาณ 1,637 คน

การบริหารจัดการของโรงเรียน 1) ด้านวิชาการโรงเรียนจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาของชาติพ.ศ.2551 มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามการศึกษาแนวนีโอฮิวแมนนิสที่มีประสิทธิภาพมาก มีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความเป็นมนุษย์ และ การทำงานเป็นกลุ่ม การให้ผู้เรียนทำโครงการ และการปฏิบัติจริงเพื่อการเรียนรู้ พัฒนาแผนการสอน มีการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ มีการแนะแนวให้คำปรึกษาแก้ปัญหาเด็ก และครูมีการพัฒนาแผนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาการสอนสำหรับเด็กทุกระดับชั้นตามแนวคิดหลักของโรงเรียน มีการเตรียมการเพื่อประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก ไม่เน้นการผลิตเอกสารการประเมิน ที่สิ้นเปลือง แต่ ใช้หลักการปฏิบัติที่เป็นระบบและไม่ฟุ่มเฟือย ทุกคนในโรงเรียนร่วมมือกันทำได้จริง เห็นผลของการดำเนินการและผลที่เกิดกับผู้เรียน การประเมินคุณภาพโรงเรียนจึงอยู่ในระดับดีมาก 2) ด้านงบประมาณได้รับ

การสนับสนุนจากเงินอุดหนุนจากภาครัฐ และค่าธรรมเนียมการศึกษาที่เก็บในอัตราต่ำ และไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จากผู้ปกครองเพิ่มเติม 3) ด้านบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรทำงานด้วยความสามารถของตนเอง ให้บุคลากรมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ แสดงความคิดเห็น ผู้บริหารเอาใจใส่ครูและบุคลากรเป็นอย่างดี ให้ความสำคัญกับตนเองเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ ทำงานกันแบบ “เราทั้งผองพี่น้องกัน” ทุกคนจึงทำงานอย่างมีความสุข สนุกสนาน เปิดใจ นำศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้อย่างเต็มที่ ผู้บริหารเอาใจใส่ต่อการพัฒนาครูอย่างจริงจัง มีการฝึกอบรมครูในแนวทางของโรงเรียน และให้ค่าตอบแทน และสวัสดิการแก่ครูตามผลงานความสามารถ อย่างเท่าเทียมกันทุกคน โดยมีระบบหมุนเวียนและระบบสร้างความกระตือรือร้นในการทำงานของบุคลากรทุกคน เช่นการให้รางวัล การสนับสนุนทางการศึกษา เป็นต้น 4) ด้านบริหารงานทั่วไป งานธุรการจะมีครูหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันทำงานในห้องธุรการ เพื่อเป็นการเรียนรู้งานและสามารถทำงานได้ทุกอย่าง ไม่ได้กำหนดตายตัวว่าใครต้องทำอะไรเฉพาะหน้าที่ใด นอกจากครูที่ต้องลงสอนจริงๆ ในห้องธุรการจึงมีความหลากหลายที่อาจเห็นทั้งครู คณงาน พนักงานมาทำงานร่วมกันอย่างเป็นปกติธรรมดา ที่สำคัญทุกคนรักที่จะทำงานร่วมกันโดยไม่เกี่ยงงาน ส่วน สภาพพื้นที่โรงเรียนที่มีขนาดไม่กว้างมากนักแต่มีการจัดเตรียมอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมให้เหมาะกับการศึกษาแต่ละระดับชั้น บรรยากาศโรงเรียนมีความร่มรื่น สะอาดสะอาด ในทุกพื้นที่รอบๆ โรงเรียนจึงเป็นสนามเด็กเล่นของเด็ก มีสนามกีฬาเทนนิส และห้องเรียนพร้อม รวมทั้งห้องทำโยคะและสมาธิ บรรยากาศ โรงเรียนเป็นแบบเปิดทั้งผู้ปกครอง ผู้เรียน ครูและบุคลากร ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน เกิด ความรัก ความอบอุ่น เป็นบรรยากาศที่เป็นเหมือนครอบครัว และเด็กอยากมาโรงเรียน ดังจะเห็นได้ว่าทุกวันเด็กไม่ยอมกลับบ้านแม้วันเสาร์อาทิตย์ยังอยากมาโรงเรียน ครูก็ยังที่มีพักอาศัยใกล้กับบริเวณโรงเรียนทำให้สามารถมาโรงเรียนโดยสะดวกทำงานในโรงเรียนได้อย่างเต็มที่

สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนมีการนำแนวทางการศึกษาที่ไอฮิวแมนนิสม่าใช้เพื่อการพัฒนาเด็กทุกระดับชั้น แต่มีการบูรณาการแตกต่างกันไปตามช่วงอายุและวัยของเด็ก มีการพัฒนาเด็กด้วยการพัฒนา คณิตศาสตร์สร้างภาวะการจดจำที่ดีและสดชื่น พัฒนาจิตใจและอารมณ์ ด้วยการทำสมาธิและโยคะ การใช้พลังทางบวกกับผู้เรียนให้มีความเคารพนับถือ เชื่อมมั่นในตนเอง โดยมีครูเป็นแบบอย่าง เน้นการเรียนปนเล่น มุ่งให้เด็กฉลาดเก่งวิชา (IQ-Intelligent Quotient) ฉลาดอารมณ์(EQ-Emotional Quotient)เป็นคนดี(MQ-Moral Quotient) และมีความสุข(HQ-Happiness Quotient) การเรียนเนื้อหาสาระวิชาใช้หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการแต่มีการประยุกต์และพัฒนาแบบเรียนเอง มีการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรม เกม และความสนุกสนานเข้าไป เน้นการใช้วิธีการทางบวกเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด การพูด ฟัง อ่าน คิดวิเคราะห์และคำนวณได้ดี พัฒนาทางด้านคุณธรรมและความละเอียดอ่อนในตัวเด็กให้เด็กรู้จักตระหนักในสิ่งแวดล้อมรอบตัว และรู้จักช่วยเหลือสังคม

เมื่อตนเองมีความสามารถที่จะช่วยเหลือได้ การเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริงและการทำ
 โครงการทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ส่งเสริมให้เด็กหันมาเล่นกีฬาและทำกิจกรรมเพื่อให้
 เด็กรอดพ้นจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ส่งเสริมการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงที่เริ่มจาก
 โรงเรียนด้วยแนวคิด “เพร่าร์” ทุกคนในโรงเรียนเรียนรู้การใช้ชีวิตที่ไม่พึ่งพิงไปกับกระแสทุน
 นิยม เรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างดี ไม่เป็นไป
 ตามกระแสนิยม แต่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เห็นคุณค่าของตนเอง คุณค่าของผู้อื่นและสรรพสิ่ง
แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์

การวางแผน

โรงเรียนมีการวางแผนที่ชัดเจนในการบริหารโรงเรียนและแนวคิดการศึกษาการศึกษาที่
 เน้นความเป็นมนุษย์ ดังนี้

วิสัยทัศน์ โรงเรียนมุ่งหวังจะเป็นโรงเรียนคุณธรรมและคุณภาพที่จะเก็บค่าเทอมไม่แพง
 เพื่อให้คนทุกระดับสามารถพบกันได้ มุ่งที่จะผลิตนักเรียนที่มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ในทุกด้าน คือ
 ด้านจิตใจ สมာธิ สุขภาพ ดนตรี กีฬา และวิชาการ โดยใช้วิธีการด้านบวก (positive thinking)
 และพัฒนาด้านสมာธิควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านการสอนหนังสือ (ปี 2548-2552)

พันธกิจ 1) พัฒนาอาคารสถานที่ 2) สร้างคน 3) ใช้แนวคิดด้านบวกและส่งเสริมการ
 ผูกสมาธิ 4) ปลูกจิตสำนึกเรื่องสิ่งแวดล้อม 5) สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 6) ผลิตครูแนวนีโอ
 ฮิวแมนนิส

เป้าหมาย นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสมดุลทางด้านวิชาการ การใช้
 ชีวิต และจิตใจ

การบริหารโรงเรียนตามแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์ และการศึกษาแนวมนุษยนิยม
 ของโรงเรียน B เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นมนุษย์ใหม่ที่ใช้ชีวิตอย่างสมดุลในสังคม
 สมัยใหม่ไม่เป็นผู้ตกไปตามกระแสสังคมแบบทุนนิยมที่ไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืน ดังนั้นการจัด
 การศึกษาผู้บริหารต้องสร้างกระบวนการที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งตัวผู้บริหารเอง ครู บุคลากรและ
 ผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการที่เป็นบรรยากาศของการให้คุณค่าและการ
 ส่งเสริมความเป็นมนุษย์ ซึ่งจากการศึกษากระบวนการบริหารของโรงเรียนทั้งการวิเคราะห์
 เอกสาร การ สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลในพื้นที่ ได้ผลการศึกษาที่กระบวนการบริหารที่เน้นความ
 เป็นมนุษย์ในองค์กรรวมที่ทำให้อยู่รอด ใส่ใจต่อโลก พอเพียง ยั่งยืน เป็นธรรมและเท่าเทียม เป็น
 ผลที่ได้กับผู้เรียน การวางแผนของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็น
 มนุษย์ มีการกำหนดเป็นนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติของทุกคนในโรงเรียนด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านความอยู่รอด โรงเรียนมีแนวทางทั้งการปฏิบัติทั้งของตัวครูเองเพื่อนำไปสู่
 ผู้เรียนและการปฏิบัติในชีวิตในของผู้เรียน เน้นการ ประยุกต์ใช้แนวคิดการศึกษานีโอฮิวแมนนิส
 และการพึ่งพาตนเอง โดยผู้บริหารได้กล่าวถึงด้านความอยู่รอดว่า

“โรงเรียนต้องมีการคิดตั้งแต่การปลูกผักกินเองอย่างเช่นที่โรงเรียนทำอยู่ เด็กมีผักที่ปลูกบนตาดฟ้าของโรงเรียนเอง และมีไร่ที่ปลูกผักและทำนาข้าวที่อำเภอวังน้อย อยุธยา เด็กได้ไปเรียนรู้ที่นั่น มีการเข้าค่ายใช้ชีวิตกัน กับครู ผักที่ได้จะนำมาวางขายบนโต๊ะในโรงเรียน ได้รายได้นำมาใช้จ่ายในโรงเรียน บางส่วนนำมาทำอาหารให้เด็กได้รับประทานรวมทั้งที่ซื้อมาบ้าง ผักสดที่เรากินทำให้ร่างกายแข็งแรง แนวคิดก็คือเราอยู่รอดเพราะพึ่งพาตนเองส่วน ที่เหลือเราก็นำไปเกื้อกูลคนอื่นได้อีก” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2555) สอดคล้องกับหลักการของนีโอฮิวแมนนิสคือเมื่อร่างกายแข็งแรงย่อมส่งผลต่อสติปัญญา การเรียนรู้และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นแบบแบ่งปันทำให้มีความสุขและได้รับการยอมรับจากผู้อื่น เด็กๆและครูทุกคนรวมทั้งผู้บริหารจึงมีความสุขและภาคภูมิใจที่ได้สร้างกระบวนการนี้ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน แม้จะเป็นกิจกรรมเล็กๆ แต่ก็สร้างกระบวนการคิดเรื่องความอยู่รอดแบบพอเพียงและความตระหนักให้แก่ทุกคนในโรงเรียนทั้งครู เด็กและผู้ปกครอง

ครูได้กล่าวถึงความอยู่รอดของโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสว่า “โรงเรียนไม่มีการแสวงหาผลกำไร เน้นกา รักษาดูแลสรรพสิ่งทั้งสังคม โลกและส่วนรวม การพัฒนามนุษย์ให้ฉลาด เก่ง ดี และมีความสุขทำให้เกิดการอยู่รอดทั้งโรงเรียนและสังคม และผู้ปกครองยังมีความเห็นเช่นเดียวกันว่า “โรงเรียนไม่ปิดบังเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในโรงเรียนทำให้ผู้ปกครองไว้วางใจโรงเรียนและต้องการส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีความโปร่งใส ไม่มีการสร้างภาพ มีแต่บอกเล่าจากความจริง โรงเรียนกล้าทำกล้ารับ ผู้ปกครองให้ความเชื่อถือและเห็นว่าโรงเรียนมีความจริงใจในการสื่อสารกับผู้ปกครอง แนวทางการศึกษานี้ถ้านำไปใช้กับโรงเรียนอื่นๆ จะเป็นผลดีกับประเทศ” (ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2555)

2. ความพอเพียง

ผู้บริหารโรงเรียนได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความพอเพียงไว้ดังนี้ “โรงเรียนจะเน้นเรื่องการทำสิ่งต่างๆเอง ทั้งการที่เด็กได้ลงมือคิดทำอย่างโครงการปลูกพืชผัก การคิดประดิษฐ์สิ่งต่างๆ และเน้นการใช้ของอย่างคุ้มค่า นำกลับมาใช้ใหม่” นอกจากนี้ยังพูดเชิงเปรียบเทียบให้เห็นอีกว่า “โรงเรียนทำอย่างที่เรียบง่ายที่เรียกว่า No Need for Orchestra but Guitar Can Do. คือไม่ต้องทำอะไรใหญ่โตก็สามารถเล่นดนตรีได้เพราะเป็นเพลงได้ ขึ้นกับความสุขความพึงพอใจ ดังนั้นการที่จะเป็นเช่นนี้ได้ ผู้บริหารก็ต้องเป็นแบบอย่างแก่ครูและบุคลากรทั้งในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ บ้าน อาหาร รถยนต์ที่ใช้ สิ่งของต่างๆที่ใช้ก็ต้องพอดี และเรื่องสุขภาพอนามัยก็เป็นเรื่องสำคัญ การที่คนจะทำงานทำกิจกรรมต่างๆได้อย่างมีความสุขต้องมีสุขภาพที่แข็งแรง การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสุขภาพที่ดี การใช้ชีวิตแบบ Simple life & Healthy life คือใช้ชีวิตเรียบง่ายไม่ติดยึดกับวัตถุและสร้างสุขภาพให้ดีด้วยการปฏิบัติ เมื่อสุขภาพดีเป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิตใจที่ดี การมีวัตถุมากเกินไปจะบริโภคมากจะใช้ชีวิตเรียบง่ายได้ยาก” (ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม, 2555)

ในงานกิจการนักเรียนและงานสมทบมีการดูแลเรื่องการปลูกผักและข้าวปลอดสารพิษในไร่ของผู้บริหารซึ่งใช้เป็นไร่เรียนของนักเรียนอยู่ที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีโอกาสเข้าไปในโรงเรียน และเห็นโต๊ะ ๑หนึ่งเต็มไปด้วยผักสดใส่ถุงอย่างดีมารับประทาน ไม่มีคนขายสักคน เมื่อถามครุ่นว่าเอาผักมาวางทำไม ครูบอกว่าเอาไว้ขาย โดยวิธีขายก็หยอดเงินใส่กระปุกตามราคาหรือตามที่กำหนดไว้ การซื้อขายก็ทอนกันเองอย่างอิสระ เป็นการไว้วางใจกัน โรงเรียนมีไร่ปลูกพืชผักปลอดสารพิษ 100 เปอร์เซ็นต์และมีหลายชนิด ทั้งผัก ผลไม้ และข้าว โดยปลูกแบบอินทรีย์(Organic) ครูบอกริบายพื้นที่การปลูกว่า “ปลูกพืชนานาชนิด 5 ไร่ ปลูกกล้วย 30 ไร่ ทำนา 20 ไร่ ผลผลิตที่ได้จะนำไปทำอาหารให้นักเรียนบริโภค และส่วนหนึ่งวางจำหน่ายให้ผู้ปกครองเป็นรายได้”

หลักการปลูกพืชผักของโรงเรียนคือ “การปลูกผักผลไม้และข้าวที่ไร้เป็นแบบไร้สารพิษ” การใช้สารเคมีมากจากการสังเกตชาวนาที่เสียชีวิตเพราะยาฆ่าแมลงในแถบนั้นหลายคน จึงห่วงสุขภาพของคนงานที่ปลูกข้าวและผู้บริโภคจึงเกิดการดูแลอย่างใกล้ชิด และไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงอย่างเด็ดขาด ห้ามเผาทำลายฟางข้าว จะได้ไม่เพิ่มภาวะโลกร้อนและทำลายทรัพยากรที่เป็นธรรมชาติ ผู้บริหารโรงเรียนหวังว่าพืชผักผลไม้จากไร่จะแบ่งปันให้คนรอบข้างรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์และไม่ต้องรับสารเคมีที่ทำลายสุขภาพ ไม่หวังผลกำไร เป็นไปตามหลักการแนวคิดของโรงเรียนเรื่องความพอเพียง การนำผักมาขายก็ขายในราคาถูกมาก เพียงถูกละ 10 บาท ซึ่งต่างจากราคาผักที่ขายในห้างสรรพสินค้าทั่วไป” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2555)

โรงเรียนมีการทำโครงการแลกกันอ่าน แลกกันใส่ แลกเปลี่ยนของเล่น เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่างๆอย่างคุ้มค่า ซึ่งผู้จัดการโรงเรียนเป็นต้นคิดในเรื่องนี้จากแนวคิดที่ว่าต้องปลูกจิตสำนึกเรื่องการใช้สิ่งของต่างๆอย่างคุ้มค่า และคิดว่าสิ่งของที่ไม่เป็นประโยชน์กับบ้านหนึ่งแต่อาจจะประโยชน์กับอีกบ้านหนึ่งก็ได้ จึงมีการจัดมุมหนึ่งในโรงเรียนให้เป็นมุมแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกัน มีโครงการแลกกันอ่าน แลกกันใส่ แลกเปลี่ยนของเล่นขึ้นในโรงเรียน โดยมีกติกาว่า 1) สิ่งของที่น่ามาวางได้คือเสื้อผ้า รองเท้า หนังสือ และของเล่นที่น่ามาแลกเปลี่ยน จะต้องอยู่ในสภาพที่นำไปใช้ได้ 2) ใครอยากเอาสิ่งของในข้อ 1 มาวางเมื่อใด ก็สามารถทำได้ตลอดปี และใครอยากนำสิ่งของของคนอื่นวางไปใช้ประโยชน์ก็สามารถทำได้ มีผู้ปกครองร่วมทำกิจกรรมกันโดยไม่มีการสับเปลี่ยนใดๆ และเกิดการรู้จักใช้สิ่งของด้วย โครงการนี้มีผู้เข้าร่วมและดำเนินไปด้วยดี มีทั้งผู้ปกครอง ครู และนักเรียนได้รับประโยชน์จากโครงการนี้มากมาย

โรงเรียนให้บริหารจัดการโรงเรียนอย่างพอเพียงและไม่เก็บค่าบริการแพง มีการออกแบบและตรวจสอบสภาพรถอย่างดี มีระบบการรับนักเรียนขึ้นลงรถ มีการซ่อมบำรุง มีการจัดสายรถ และเลือกพนักงานที่มีคุณภาพไม่รับงานนอก การให้บริการรถรับส่งจึงใส่ใจ ดี และถูก เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระบบ

แผนการปฏิบัติเป็นปกติวิถีชีวิตอย่างเป็นประจำในโรงเรียนนี้ ตามแนวทางที่เน้นความประหยัด เรียบง่าย มีคุณค่า มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความพอเพียง การรับประทานอาหารที่เน้นพืชผักสดให้พลังชีวิตสูงเพื่อชีวิตที่ยืนยาว ใช้ชีวิตเรียบง่ายอยู่แบบพอดี ไม่เน้นการทำลายชีวิตอื่น มีวินัยในการใช้จ่าย ไม่นิยมของฟุ่มเฟือย ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นแนวทางที่ชัดเจนในการทำงานในโรงเรียน และทุกคนทำด้วยความสุขไม่มีการเปรียบเทียบกันหรือแข่งขันกันในทางวัตถุ

น้องเมย์ (นามสมมุติ) เป็นมัธยมนักเรียนกล่าวถึงโรงเรียนว่า “เน้นความเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อครูจะสอนให้นักเรียนรู้จักความพอดี จากการเล่านิทานให้เด็กเล็กฟัง การสนทนาและการสอนรวมทั้งการปฏิบัติเป็นปกติในโรงเรียน ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่ชอบอวดหรือเปรียบเทียบกับผู้อื่น” (น้องเมย์ สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2555) เช่นเดียวกับผู้ปกครองที่มองเห็นแนวทางที่ชัดเจนของโรงเรียนว่าเน้นความประหยัด พอเพียง ให้เด็กสัมผัสธรรมชาติและรู้จักการเลือกใช้สิ่งต่างๆที่มีคุณภาพมากกว่าของราคาแพง โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการเกษตรให้เด็กเรียนรู้เรื่องการพึ่งพาตนเองซึ่งผู้ปกครองก็ได้เรียนรู้จากเด็กและโรงเรียนเช่นเดียวกัน ตามคำบอกเล่าของครู (ครูกานดา (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2555)

3. ด้านโลก การเรียนรู้แบบองค์รวมทำให้เด็กเข้าใจโลกและระบบนิเวศ ครูที่ทำงานในโรงเรียนจะได้รับการพัฒนาแนวคิดเรื่องนีโอฮิวแมนนิส ก่อนที่จะได้ลงมือสอนเด็กในโรงเรียนตามช่วงวัยและระดับชั้นทั้งจากการร่วมการอบรมที่จัดเป็นการอบรมสาธารณะการพูดคุยแนะนำและการอ่านหนังสือ โรงเรียนมีการวางแผนแนวทางการพัฒนาเรื่องโลกและสิ่งแวดล้อมที่ต้องตระหนักทั้งในตัวผู้บริหาร ครู และผู้เรียน นำไปสู่กิจกรรมเรื่องสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนสอดแทรกในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การได้ลงมือปฏิบัติ จริงในพื้นที่จริงในต่างจังหวัดเกี่ยวกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม การลดภาวะโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เราต้องเตรียมตัวรับมือ การปลูกต้นไม้และปลูกพืชเพื่อช่วยเหลือโลก การแผ่เมตตาและนั่งสมาธิช่วยเหลือโลกเป็นการสอนให้เด็กมีใจรักและละเอียดอ่อนต่อสรรพสิ่งและไม่ก่อให้เกิดการทำลาย ครูก้อย(นามสมมุติ)ชั้นอนุบาลเล่าว่าเด็กๆจะได้เรียนรู้จากธรรมชาติทั้งเรื่องแมลง และสัตว์ต่างๆ และได้ไปทัศนศึกษาในแหล่งธรรมชาติ การเล่นของเด็กในโรงเรียนก็จะมีการเล่นดินเล่นทราย แบบถอดร่องทำเล่นกันเลย ให้อยู่กับธรรมชาติ ได้พัฒนาประสาทสัมผัสนิ้วมือ นิ้วเท้า สมอง ก็จะพัฒนาประสาทสัมผัสได้ทำงานส่งผลต่อสมองมีการพัฒนา โรงเรียนมีแนวทางให้เด็กอยู่กับธรรมชาติและตระหนักสิ่งที่เขาพึ่งพาจากธรรมชาติ

โรงเรียนยังมีโครงการเข้าค่ายของนักเรียนระดับมัธยม ที่โรงเรียนจัดทำเป็นโครงการให้เด็กได้ไปเรียนรู้ใช้ชีวิตกับธรรมชาติเป็นเดือนๆ ซึ่งอยู่ระหว่างการสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองได้เรียนรู้เรื่องสภาพแวดล้อม โลกและการดูแลรักษาจากการสนทนา การเรียนที่ครูจัดให้และการได้ไปทำกิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียนเช่น การไปปลูกต้นไม้ การไปทำเกษตร ปลูกข้าวในต่างจังหวัด

ผู้ปกครองให้ความคิดเห็นว่า โรงเรียนจะเน้นมากในเรื่องการมีจิตสำนึกกับสิ่งรอบๆตัว ตามหลัก Love yourself, love others, and love universe โรงเรียนเน้นมากเรื่องการมีชีวิตที่เข้ากับธรรมชาติ ทำให้เด็กที่เรียนในโรงเรียนติดดิน สอนให้สัมผัสธรรมชาติ พัฒนาประสาทสัมผัส และเน้นความประหยัดพอเพียง ควบคู่ กับการศึกษาตามเนื้อหาหลักสูตร และมีการเพิ่มการทำสมาธิและโยคะเพื่อพัฒนาคลื่นสมองให้ต่ำลงเพื่อพร้อมที่จะเรียนรู้และจดจำได้ดี

4. ความยั่งยืน แนวทางของโรงเรียนเน้นการที่สังคมสามารถอยู่รอดได้ รู้เท่าทันสิ่งต่างๆ มีการปฏิบัติจนก่อให้เกิดความยั่งยืนในวิถีชีวิต และการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ไม่ฟุ่มเฟือยเรียบง่าย จัดการตนเองได้ มีการยอมรับและรับฟังคำแนะนำจากผู้บริหาร การไม่เป็นหนี้ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้เรื่องโลกและการดูแลรักษาทุกสิ่ง การส่งเสริมแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสให้คนได้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันในโรงเรียนและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูผู้ปกครองและผู้เรียน แนวคิดเรื่องเพราร์ท(PROUT) ถูกนำมาใช้ในโรงเรียนเป็นความพยายามที่จะให้ทุกคนในโรงเรียนรวมถึงคนบนโลกใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของโลกร่วมกันให้ได้ประโยชน์สูงสุด ทุกชีวิตมีการอยู่ดีกินดี มีความสุขและมีสันติภาพ (รัชนี อมาตยกุล, 2552: 276) ซึ่งก่อให้เกิดความยั่งยืน โรงเรียนเน้นการสร้างสังคมที่ดี การไม่เน้นผลกำไรทางธุรกิจ และเน้นคุณภาพผู้เรียน และการสอนเรื่องสิ่งแวดล้อม การเน้นความเป็นมนุษย์ เป็นชื่อเสียง ความดีที่ทำให้โรงเรียนเกิดความยั่งยืน นักเรียนในโรงเรียนกล่าวถึงแนวทางการสอนว่า มีการสอนตามแนวทางของโรงเรียนที่เฉพาะ ทั้งการสอนเรื่องการประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย การอยู่ในสังคมแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

5. ความเป็นธรรม โรงเรียนมีการปฏิบัติเรื่องความเป็นธรรมและเท่าเทียมที่ชัดเจนคือ “โรงเรียนจะมีเด็กครบทุกแบบและรับเด็กด้วยวิธีการการจับฉลาก เพราะเด็กที่ต้องการเข้าเรียนในโรงเรียนมีจำนวนเกินกว่าจำนวนที่โรงเรียนจะรับได้ ที่นี้เก็บค่าเล่าเรียนน้อยมาก(ประมาณ 9,000 บาทต่อหนึ่งภาคการศึกษา) ทุกคนที่นี้เท่าเทียมกันเป็นธรรม มีเด็กฐานะดีและเด็กฐานะค่อนข้างยากจนแต่ทุกคนเท่ากันหมด ที่นี้ใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ประหยัด เรียบง่ายทุกคน เจ้าหน้าที่ที่ทำงานที่นี้ลูกได้เรียนฟรี ทุกคนที่นี้จึงเป็นครูของเด็กด้วย ” และเจตนาของผู้บริหารอีกอย่างหนึ่งคือ “ผมเจตนาให้คนทุกระดับสามารถส่งลูกหลานมาเรียนได้ และเกิดสังคมหลากหลาย เด็กๆเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจกันเป็นนโยบายแต่แรกที่เปิดโรงเรียนและผู้ปกครองเองก็รับทราบ จะเห็นได้ว่าเด็กบางคนมารถยนต์ราคาแพง ทั้งรถเก่า รถใหม่ บางคนมามอเตอร์ไซด์ บางคนมาแท็กซี่ บางคนก็เดินมาโรงเรียน ได้ ักต่างฐานะมาเรียนร่วมกันได้ คุณครูก็ต้อนรับทุกคนด้วยรอยยิ้มและทักทายสวัสดิ์ดี ไม่มีการเลือกปฏิบัติ” (ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2555)

แนวทางที่ไม่คัดเลือเฉพาะเด็กเก่งเข้าเรียน และไม่คัดเด็กอ่อนออกจากโรงเรียน เป็นการช่วยเหลือและสร้างความเป็นธรรมและเท่าเทียมให้กับผู้เรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนเรียนต่อชั้นมัธยมโดยไม่คัดแยกความเก่งหรือฐานะทางการเงิน แต่จะดูความรับผิดชอบของเด็ก

ครูที่อยู่ในโรงเรียนมาหลายปีแสดงความเชื่อมั่นว่า “โรงเรียนไม่มีการปิดบังเพราะไม่มีผลประโยชน์ที่จะได้ เงินก็ไม่ใช่ปัจจัยที่จะให้ปิดบังเพราะโรงเรียนไม่รับเงินใต้โต๊ะ ไม่เน้นธุรกิจ ถ้าเน้นธุรกิจต้องรับทุกคนที่มาสมัครถึงจะได้ค่าเทอมเยอะๆ แต่โรงเรียนไม่เป็นแบบนั้น เน้นการสร้างคนเป็นคนดีอยู่ในสังคมได้ โรงเรียนมีการจับฉลากเท่าที่โรงเรียนจะรับได้และดูแลเด็กอย่างทั่วถึงทุกคน”

นักเรียนศิษย์โรงเรียน B เล่าความประทับใจที่มีต่อครูว่า “ครูที่โรงเรียนรักและดูแลเด็กในโรงเรียนเท่าเทียมกันทุกคน ชมเด็กเหมือนกันหมดทุกคน ทำให้รู้สึกว่าตนเป็นคนเก่ง และไม่เครียดและกลัวกับการเรียนเลย กลับลำบากจะถามและอยากเรียนมากขึ้น”

ผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า “โรงเรียนนี้รับเด็กนักเรียนโดยการจับฉลากเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เด็กที่เข้ามาจะมีภูมิหลังที่ต่างกันไป ค่าเทอมของโรงเรียนอยู่ในระดับ 8,000-9,000 บาท และไม่มีเก็บพิเศษอื่นๆที่นอกเหนือจากนั้นอีก” จึงเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ว่าเมื่อเด็กเข้ามาจะได้รับการปฏิบัติทุกๆเรื่องเท่าเทียมกันไม่ว่ายาก ดี มี จน เพราะโรงเรียนมีการสอนให้เด็กไม่มีการแบ่งแยกฐานะ ทุกคนเป็นเพื่อนกันได้ด้วยการสอนให้คิดบวก ผู้บริหารและคุณครูรับฟังปัญหาเด็กและปัญหาจากผู้ปกครองทุกคน และพยายามแก้ไขปัญหาค่าที่ทำได้อย่างเต็มความสามารถ ในเรื่องความเท่าเทียมผู้บริหารสรุปได้สั้นๆว่า ทั้งโรงเรียนเป็นพี่เป็นน้องกัน จึงทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดีผลคือ การดูแลเด็กที่เหมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในรอบครัว โรงเรียนจะไม่คัดเด็กออก แต่จะทำให้เด็กเก่ง ด้วยการเอาใจใส่เท่าเทียมกันให้ความเป็นธรรมแก่ครูและเด็ก จนทุกๆคนไม่ว่าครูหรือเด็กจะพัฒนาได้เทียบเท่ากับคนอื่น ๆ

6. มนุษย์ โรงเรียนมีแนวทางนโยบายชัดเจนที่ใช้แนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสในการบริหารงานบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์โดยตรง การพัฒนาบุคลากรเป็นเรื่องสำคัญ ผู้บริหารให้ความเห็นว่าบุคลากรที่ดีคือหัวใจของโรงเรียน โรงเรียนดำเนินการมาได้ทุกวันนี้ เพราะมีและบุคลากรที่ดีรักและเข้าใจโรงเรียน ทุ่มเททำงานเพื่อให้โรงเรียนพัฒนาไปในทางที่ดี ครูใหญ่และครูหลายคนอยู่มาตั้งแต่แรกเริ่มจนรู้สึกที่โรงเรียนเป็นเหมือนบ้านของตนเองไปเสียแล้ว โรงเรียนนี้ได้ครูที่มีคุณภาพและซื่อสัตย์ต่อองค์กร ผู้บริหารชื่นชมครูของโรงเรียนว่า “ความดีของครูมีเงินเท่าไรก็ซื้อหามาไม่ได้ หลายครั้งที่ตนบอกกับผู้ปกครองที่มาสมัครเรียนให้ลูกว่าโรงเรียนนี้ไม่มีอะไรเด่นนอกจากตัวและหัวใจของคุณครู”(รัชนี้ อมาตยกุล,2552: 49)

นอกจากครูแล้วผู้ปกครองเองก็มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม และมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ปรึกษาผู้บริหารเป็นการส่วนตัว แสดงถึงความเปิดใจกว้างรับฟังปัญหาของผู้บริหาร แม้ว่าบางครั้งจะมีผู้ปกครองที่มีเรื่องมากมายก็ตาม ผู้บริหารและครูก็มีวิธีแก้ไข ถ้ามากเกินไปก็ให้ครูแบ่งเบาภาระบ้าง ส่วนมากเป็นครูที่ห้องธุรการและครูประจำชั้นของนักเรียนที่ต้องเข้ามาช่วยกัน

บรรยากาศของความเป็นมนุษย์ยังเห็นได้จากสิ่งที่นักเรียนบอกเล่าว่า “เด็กนักเรียนกับครูสนิทสนมกันเหมือนเพื่อนมากกว่าโรงเรียนอื่นๆ แต่ถ้าอยู่ในห้องเรียนก็ยังคงความเป็นครูกับนักเรียนอยู่ ถ้าอยู่นอกห้องเรียนจะคุยกัน และจะเล่นกันได้ตามความเหมาะสม”

ผลของการบริหารของโรงเรียนทำให้มีการพัฒนาครู และผู้ปกครองก็สังเกตเห็นภาพที่ว่า ครูเป็นเพื่อนกับนักเรียนได้ดี รับผิดชอบ มีเหตุผล และ ครูให้เกียรติเด็ก เป็นที่ปรึกษาให้แก่เด็ก เมื่อผู้ปกครองท่านหนึ่งถูกมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนในห้อง ผู้บริหาร ครูประจำชั้น ก็ช่วยกันแก้ไขปัญหาให้เป็นอย่างดีและผ่านไปด้วยดี โดยผู้บริหารและครูทุกคน จะให้กำลังใจผู้ปกครองและครอบครัว รวมทั้งโรงเรียนทำให้เกิดเครือข่ายผู้ปกครองที่รวมตัวกันได้อย่างอิสระ เพราะทุกคนมีจุดมุ่งหมายแนวทางเดียวกัน โรงเรียนกล้าที่จะคุยกับผู้ปกครองและผู้ปกครองก็ไว้วางใจโรงเรียน ไม่มีการปิดบังเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองพบและพูดคุยเกี่ยวกับปัญหา และมักได้รับข้อเสนอแนะและคำปรึกษาที่น่าพึงพอใจโดยเน้นความสุขในการมาโรงเรียนของเด็ก นอกจากนี้โรงเรียนยังใช้ความรักในการบริหารทั้งผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง บรรยากาศของความรักและความเมตตาในโรงเรียน จึงเป็นเครื่องบ่งบอกความเป็นมนุษย์ที่ดี ดังความเห็นของผู้ปกครองที่เข้าไปในโรงเรียนว่า “โรงเรียนมีความรักอยู่รอบๆโรงเรียนเต็มไปหมด ครูกับนักเรียนมีความใกล้ชิดกัน กอดกันแอส ดงความรักอย่างไม่เคอะเขิน เด็กจะไม่กลัวครูเหมือนตอนเราเป็นเด็ก เมื่อมีปัญหาไม่กล้าที่จะเข้าไปถาม แต่ที่นี้เด็กวิ่งเข้าหาครู” และ “ครูดูแลเด็กๆเหมือนเป็นอีกคนหนึ่งครอบครัว ผู้บริหารมีความสามารถทำให้บุคลากรมีความรัก มองเด็กด้วยความเคารพทำให้มีบุคลากรที่ดีในโรงเรียน จึงเป็นโรงเรียนที่เหมาะสมกับครอบครัว” (ผู้จัดการ, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2555)

ในโรงเรียนจะไม่มีชนชั้นระหว่างครูกับเด็ก รวมทั้งผู้บริหารกับครูด้วย ดังจะเห็นได้จากนอกจากเด็กจะสามารถเรียกครูด้วยชื่อเล่นและมีความสนิทสนมกัน ผู้บริหารเองก็เรียกครูด้วยชื่อเล่นเช่นเดียวกันเป็นการสร้างความสนิทสนม ให้ความรู้สึกใกล้ชิดและเท่าเทียมกัน ให้รู้สึกว่าเป็นครอบครัวเดียวกัน ในการบริหารบุคคลที่ปฏิบัติต่อกันด้วยความเป็นมนุษย์ของโรงเรียนนี้มีแนวทางที่เป็นขั้นตอนชัดเจน คือ

1. ขั้นการรับบุคลากรเข้าทำงาน โรงเรียนจะคัดเลือกครูและเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญทัศนคติ และอุปนิสัยที่จะปรับเข้ากับวัฒนธรรมของโรงเรียนได้ โดยโรงเรียนไม่ได้คัดครูตามผู้ที่จบวุฒิทางการศึกษาเท่านั้น แต่เลือกคนที่จริงจังจริงใจและเชื่อว่าทุกคนพัฒนาได้ การสร้างให้คนมีคลื่นสมองต่ำ มีจิตใจที่ดิ่งงาม เป็นตัวอย่างที่ดี โรงเรียนจึงเลือกครูที่มีจิตใจดีมาก่อนลำดับแรก ความสามารถทางวิชาการมาพัฒนาทีหลัง ทั้งการพัฒนากระบวนการสอน และการพัฒนาบุคลากรที่รับมาให้มีวุฒิครู ครูหลายคนที่ไม่จบวุฒิครูแต่เข้ามาทำงานด้วยอุดมการณ์ การรับครูก็จะมีครูลาออกไปบ้างเพราะปรับตัวเข้ากับโรงเรียนไม่ได้ แต่ผู้บริหารก็ให้เวลาหากจะให้ลาออกก็จะพิจารณาช้าแล้วช้าอีกจนเป็นการตัดสินใจที่ดีที่สุด โรงเรียนมีการทดลองงานครู 3 เดือน 4 เดือนแรกครูจะหยุดงานไม่ได้และโรงเรียนจะเลิกจ้างครูเมื่อใดก็ได้ใน 4 เดือนนี้โดยไม่ต้องแจ้ง

ให้ทราบล่วงหน้าและครูก็มีสิทธิลาออกโดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าเช่นกัน การรับครูจะเน้นการสัมภาษณ์ความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ คุณบุคลิกภาพ ความอ่อนโยน จิตใจ และอุดมการณ์ร่วมกับหลักเกณฑ์อื่นๆ เช่น เลือกคนที่มีความเชื่อคล้ายๆ โรงเรียน คนที่ติดดิน กินง่ายอยู่ง่าย คนที่พร้อมจะเหนื่อย อุทิศตัวเสียสละ คนที่รับฟังผู้อื่น ยินดีปรับเปลี่ยนตัวเอง คนที่รู้สึกบวกกับตัวเองและผู้อื่น มองโลกในแง่ดี ให้ความสำคัญกับรายละเอียด คนที่ตระหนักในเรื่องการพัฒนาเด็ก ใจเย็น รับผิดชอบต่อตนเอง

2. **ขั้นพัฒนาบุคลากร** ผู้บริหารจะใช้หลักการมีความรักให้กับทุกสิ่ง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดูแล และให้เกียรติพนักงานและทุกคนในโรงเรียน เป็นหลักในการหล่อหลอมครูใหม่โดยอาจให้มาทำงานที่ห้องธุรการ ฝึกงานที่อนุบาล หรือการจัดให้มีครูพี่เลี้ยงคอยดูแล ใช้หลักการพัฒนาคลื่นสมองให้ต่ำ มองภาพ ลักษณะตัวเองในด้านบวกผ่านโครงการพัฒนาตนเอง โครงการ สร้างผู้เชี่ยวชาญ โครงการ warroom ตามหลักนีโอฮิวแมนนิส และการให้ครูไปเข้าอบรมเรื่องการสร้างพลังและความสำเร็จของชีวิตด้วยจิตวิทยานีโอฮิวแมนนิส เพื่อเรียนรู้หลักปฏิบัติที่จะนำมาใช้ในการทำงานในโรงเรียน โรงเรียนมีการกำหนดคุณสมบัติที่โรงเรียนคาดหวังในตัวครู 3 ด้าน คือ 1) ด้านการใช้ชีวิตพอเพียง ไม่เป็นหนี้ ออกกำลังกาย ทานอ่อนน้อย เป็นคนมีวัฒนธรรมยิ้ม พูดและคิดบวก สวัสดิ์ เก่ง ตรงต่อเวลา อ่อนโยน เป็นธรรมกับทุกฝ่าย ตัดสินตามความเป็นจริง เข้าใจอะไรง่าย ภูมิใจในตน ไม่สร้างปัญหา คิดและพัฒนาตนเองเสมอ ใช้เวลาว่างเหมาะสม อยู่กับความจริง เปิดเผย รับฟัง 2) ด้านการสอนในห้องเรียน สอนโดยการทำให้เรื่องยากๆ ให้กลายเป็นง่าย ไม่ใช้ภาษาวิชาการ สอนโดยการจูงใจไม่บังคับ ไม่รังเกียจเด็กเรียนอ่อน รอบรู้จริงในเรื่องที่สมควรรู้ 3) ด้านการรู้จักและเข้าใจในโรงเรียน เต็มใจช่วยเหลืองานส่วนกลาง ปฏิบัติตามคู่มือครู มีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนทั้งสามธิ โยคะ แอโรบิค ร่วมกับส่วนกลาง แก้ไขปัญหาต่างๆ ใช้สิ่งของคุ้มค่า คิดก่อนซื้อ เก็บเอกสารข่าวของเป็นระเบียบ มุ่งเป้าหมายผลสำเร็จของเด็กทำงานเพื่อโรงเรียน เป็นหนึ่งเดียวกับโรงเรียน

3. **ขั้นการดูแลและรักษาพนักงานไว้ในองค์กร** ใช้หลักความรักและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการมรภาพพจน์ต่อตนเองด้านบวก ทำให้ผู้บริหารมอบความรู้สึกดีๆ กับครู ให้รางวัลทุกปีตภาคเรียน จัดสวัสดิการ และให้ครูและบุคลากรมีรายได้ที่พอเพียง ให้คำแนะนำทางด้านการเงิน ให้สวัสดิการเรียนฟรีสำหรับบุตร อีกทั้งครูที่มีลูกเล็กๆ ก็จัดให้มีห้องเนอร์สเซอรี่ไว้ดูแลให้แม่ลูกได้อยู่ใกล้ชิดกัน ผู้บริหารได้แสดงความคิดว่า “ ครูที่มาทำงานเราต้องจัดเตรียมให้เขาได้รับสิ่งที่ดี ใครที่ใช้เงินเกินตัวรูดับตร เครียดิตมากเกินไปก็มีการตักเตือน พูดคุยกัน ครูคนไหนไม่มีที่พักก็หาให้ ก็ดูว่าคนไหนลำบากก็ช่วยเหลือ มีลูกเล็กๆ ก็มีห้องพิเศษช่วยดูแล ลูกบุคลากรที่โรงเรียนได้เรียนฟรีกันทุกคน” (ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2555) นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการสำรวจพบว่าเหตุที่ครูยังอยากทำงานอยู่ในโรงเรียนคือ ครูมีความสุขในการทำงาน มีความสุขที่ได้อยู่กับเด็กๆ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและอยากมีส่วนร่วมทำงานที่นำภาคภูมิใจ และมีความมั่นคง

ในโรงเรียนมีครู 4 คนที่อยู่กับโรงเรียนมาตั้งแต่เริ่มเปิดและครูใหญ่ก็เช่นเดียวกันที่อยู่มาตั้งแต่เปิดโรงเรียนสิ่งที่พบว่าโรงเรียนเน้นครูเป็นสำคัญ และต้องการ บริหารด้วยการนำศักยภาพมนุษย์ออกมาใช้จริง ๆ ส่งผลไปถึงผู้เรียน กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ก็คือ

1) การมอบสิ่งที่ดีๆให้กับครู เมื่อถามครูและพนักงานในโรงเรียนก็ทราบได้ถึงการดูแลเอาใจใส่ของผู้บริหารโรงเรียนนี้ได้อย่างดี ครูและพนักงานจะกล่าวถึงชื่อผู้บริหารได้อย่างใกล้ชิดสนิทสนม โดยไม่มีการแสดงให้เห็นถึงชนชั้นหรือศักดิ์หรือเส้นกั้นระหว่างเจ้านายหรือลูกน้อง

พีวี(นามสมมุติ) เล่าถึงผู้บริหารโรงเรียนว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่ทำให้เขาได้เรียนรู้อะไรหลาย ๆ และให้เขาเรียนรู้ข้อมูลจากหลายฝ่ายซึ่งตัวพีวีเองก็ไม่ใช่ครู แต่ผู้บริหารให้การใส่ใจและได้แง่คิดที่ดีจากผู้บริหารหลายเรื่องทั้งการเลี้ยงลูก การใช้ชีวิตประจำวัน การซื้อของ การใช้ชีวิตแบบพอเพียงไม่ต้องมีของหลายชิ้นก็มีความสุขได้ สอนให้รู้จักการวางแผนล่วงหน้า รวมทั้งผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่ดีให้ทุกคนเข้าร่วม ผู้บริหารยังเห็นว่าครูและทุกคนที่ทำงานกับเด็กต้องมีหูตากว้างไกล มีโอกาสเห็นโลกกว้าง จึงมีการวางแผนพาครู และพนักงานทุกระดับงานไปเปิดหูเปิดตาไปยังต่างประเทศเป็นประจำทุกภาคเรียน หมุนเวียนเป็นรุ่นๆไป ทุกครั้งของการเดินทางทุกคนจะอุ่นใจเพราะมีผู้บริหารเป็นผู้นำทางและออกค่าเดินทางค่าที่พักให้และได้รับเงินติดกระเป๋า การไปแต่ละครั้งจะไปเรียนรู้ความเป็นอยู่ ภา รร่วมทุกข์ร่วมสุข แบ่งปันกัน ได้เรียนรู้โลกเพื่อนำมาปรับปรุงโรงเรียนและบ้านเมืองเรา (พีวี, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2555)

ที่โรงเรียนจะมีกิจกรรมพัฒนามนุษย์เยอะมากทั้งเดินแอโรบิค ทำโยคะ ทำสมาธิ กีฬา เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความสามัคคีเป็นหนึ่งในเดียวกัน รู้จักการใช้ชีวิตแบบพอเพียงและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จนเป็นเหตุของการทำงานที่มีความสุข

ผู้จัดการมักจะเขียนชมเชยครูเสมอๆ จากการเขียนเป็นจดหมายถึงพนักงาน บางครั้งเขียนเป็นรายบุคคล หรือเขียนถึงกลุ่ม เป็นการชม และให้สิ่งต่างๆที่น่าประทับใจ ในห้องพักครูก็มีการซื้อของสำหรับให้ครูรับประทานใส่ตู้เย็นไว้ เป็นการสื่อสารให้ทราบว่าผู้บริหารใส่ใจ เป็นห่วงเป็นใย และมีความรู้สึกที่ดีต่อครูและพนักงานทุกคนเสมอ

ผู้บริหารจะให้ความเป็นธรรมกับทุกคนเสมอ และแสดงให้เห็นว่าพนักงานทุกคนในโรงเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พนักงานรู้สึกสบายใจ เมื่อสบายใจก็อยากมาทำงานเช่นเดียวกับเด็กๆที่อยากมาโรงเรียน ผู้บริหารจะไม่พูดถึงใครในแง่ลบ ไม่ว่าจะร้ายใครถ้าการพูดนั้นไม่ได้เปลี่ยนอะไรให้ดีขึ้น ผู้จัดการกล่าวว่า “ยินดีที่จะบอกครูหรือพนักงานตรงๆเช่นเดียวกันถึงจุดอ่อน ข้อบกพร่อง ว่าสิ่งที่เขาทำไม่ถูกต้อง ขอให้แก้ไขไม่ใช่ว่ายึดว่านี่โออิ้วแมนนิสจะพูดแต่บวกเท่านั้นพูดในเรื่องที่ใครทำอะไรไม่ดีไม่ได้ แต่ต้องพูดตรงตักเตือนให้เขาแก้ไขให้ดีขึ้นสิ่งนั้นจะเป็นทางบวกที่แท้จริง”(ผู้จัดการ, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2555)

2) ให้อาหารว่างทุกปิดภาคเรียน เมื่อคนมีคุณธรรม ก็ต้องได้รับผลตอบแทนในทางที่ดีไม่ว่าจะได้รับคุณค่าทางจิตใจหรือวัตถุก็ตาม ผู้บริหารโรงเรียนตระหนักถึงความดีงานของคน และที่ปฏิบัติได้เป็นรูปธรรมคือ ผู้บริหารให้รางวัลแก่ครูและเจ้าหน้าที่ดีเด่น เป็นรางวัลเล็ก ๆ น้อยๆที่

ไม่มีมูลค่ามากนัก เป็นการให้เกียรติและชื่นชมการทำงาน เป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในโรงเรียนเช่น รางวัลไม่ขาดงาน รางวัลครูสอนดีเด่น รางวัลพนักงานขยันกวาด รางวัลที่มงานดีเด่น รางวัลน้ำใจดวงาม รางวัลธรรมะธรรมโม รางวัลนิสัยดี เป็นต้น

3) รางวัลประจำสัปดาห์ เป็นการระลึกถึงความดีงานของผู้อื่น ชื่นชมเพื่อสร้างภาพพจน์ด้านบวก โรงเรียนออกแบบระบบงานให้มีการแจกรางวัลพนักงานประจำสัปดาห์ เช่น รางวัลรถโรงเรียนสะอาด รางวัลผู้ปฏิบัติโยคะได้ตามเกณฑ์

4) พาครูไปพักผ่อนและทัศนศึกษาในและต่างประเทศเพื่อให้ครูและพนักงานมีความรู้ที่กว้างไกลนำกลับมาสอนเด็ก ซึ่งทำให้ผู้ที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปซึ่งมีทั้งผู้บริหาร ครู พนักงาน แม่บ้าน คนทำความสะอาดที่ได้ไปเที่ยว มีความภาคภูมิใจและมีโลกทัศน์ทางบวกมากขึ้น ก่อให้เกิดแรงใจในการกลับมาทำงานให้กับโรงเรียน ทุกครั้งโรงเรียนจะออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด การร่วมเดินทางกันระหว่างครู ผู้บริหาร และพนักงานทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผู้บริหารก็ได้ใกล้ชิดครู ทำให้รู้จักพวกเขาดีขึ้น ได้เห็นความดีของพนักงานและครูก็ได้ รู้จักผู้บริหารมากขึ้น

5) จัดให้ครูมีรายได้พอเพียง รายได้พิเศษพอเพียง และแนะนำให้คำปรึกษาเรื่องการใช้จ่าย เน้นการที่ครู และพนักงานทุกคนทำงานแล้วมีความสุข สมดุล มีรายรับรายจ่ายที่เหมาะสม รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า จนทำงานในโรงเรียนได้นานๆ ผู้บริหารจึงมีความพยายามที่จะจัดการแบ่งปันและกระจายรายได้ไปสู่ครูอย่างพอเพียงและเหมาะสม แม้เงินเดือนไม่มากก็อยู่รอดได้และไม่เป็นหนี้ ซึ่งครูบางคนก็รับแนวคิดพอเพียงแบบเพร่า ทำให้รู้จักใช้เงินอย่างเหมาะสมมีการรับฟังเสียงจากหลายฝ่ายที่แนะนำเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งบางคนมีเงินเก็บจนมี ความมั่นคงในชีวิต นอกจากนี้ยังมีรายได้พิเศษอื่นให้คนที่ทำงานในโรงเรียนเช่น การขายไอศกรีม ขายนม ขายโรตี่ แบ่งปันรายได้ให้กับผู้ที่สนใจเข้าร่วม

6) ให้สวัสดิการเรียนฟรีสำหรับบุตรครูและพนักงานอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ต้องจับฉลากเข้าเรียนเหมือนเด็กอื่นๆเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายให้พนักงาน พ่อแม่ลูกมีโอกาสได้ใกล้ชิดกันดูแลกันได้

7) ให้เครื่องแบบ อาหารเช้าและกลางวันเป็นการประหยัดให้ครูใช้เงินน้อยอยู่ง่ายกินง่าย

8) ให้ครูมีวันหยุดปีละประมาณ 2 เดือน และได้รับเงินเดือนเต็ม ครูจะได้พักผ่อน และกลับไปดูแลพ่อแม่ ให้ครูพักผ่อนอย่างเต็มที่ ในการบริหารงานกิจการนักเรียนและกิจการสมทบ ผู้บริหารยังจัดให้มีบริการอาหารมังสวิรัตแก่ครู นักเรียน และเจ้าหน้าที่ โดยอาหารทำจากครัวของโรงเรียนเองเป็นอาหารมังสวิรัตที่ปรับมาเป็นการรับประทานสัตว์เล็กและผักสดจนถึงอาหารที่ไม่มีเนื้อสัตว์เลย โดยทางโรงเรียนได้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบก่อนที่จะส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนจึงไม่เกิดปัญหา และเป็นการส่งเสริมสุขภาพของทั้งครูและนักเรียนให้แข็งแรงไม่เป็นโรคอีกด้วย

7.ผลที่ได้กับผู้เรียนจากการจัดการศึกษาที่ผ่านมามากมายปีผู้บริหารได้สะท้อนความรู้สึกถึงความพึงพอใจต่อผลที่ได้ของการจัดการศึกษา และความมุ่งมั่นที่จะสร้างคนรุ่นใหม่ที่เป็นคนดีและมีคุณภาพ ดังนี้

ผู้บริหารกล่าวว่า “เด็กที่จบออกไปจากโรงเรียนนี้จะเป็นเด็กที่ร่าเริงปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ ตามเป้าหมายของโรงเรียนคือ ให้ผู้เรียน ฉลาด เก่ง ดี แล ะมีความสุข จากการที่ฉันว่าจะแคะมีโรงเรียนที่สนุก ๆ มาถึงวันนี้นอกจากเด็ก ๆ จะสนุกและมีความสุขแล้วพวกเขายังเก่งด้วย เด็กที่นี้ไม่ก้าวร้าว เด็กมัธยมเป็นตัวของตัวเองก็จริงแต่พูดรู้เรื่อง ครูไม่ค่อยหนักใจ เราได้ครูดีมีอุดมการณ์ มีจิตใจดี ขยัน ทำงานเป็นระบบ ” (ผู้จัดการ, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2555)

จากรายงานการศึกษาวิจัยของโรงเรียนมีการระบุเป้าหมายของการสร้างคนดีมีคุณภาพของโรงเรียนชัดเจน ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. จิตใจหรือการพัฒนาจากภายในตน โดยมุ่งสร้างเด็ก ๆ ให้เป็นคนที่มีจิตใจสมบูรณ์ใน 2 ประเด็นหลัก คือ

1.1 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง โรงเรียนและครูจะต้องช่วยกันสร้างเด็ก ๆ ให้มีความรู้สึกที่ดีกับตนเอง ให้เขารู้สึกว่าเป็นคนดีมีคุณค่า เมื่อเด็ก เห็นค่าในตนเองดีพอแล้วก็จะไม่ต้องการสิ่งเติมเต็มอื่น ๆ ไม่จำเป็นต้องทำตัวโอ้อวดใคร ไม่จำเป็นต้องใช้ของแพง ไม่จำเป็นต้องพึ่งยาเสพติดเพื่ออวดหรือให้ได้รับการยอมรับจากใคร การเห็นคุณค่าในตนเองทำให้มีภูมิคุ้มกันที่จะปฏิเสธสิ่งที่ไม่ดี คิดอย่างมีเหตุผล เมื่อเห็นคุณค่าของตนเองดีพอแล้วก็จะเห็นคุณค่าของผู้อื่นตามมาด้วย เป็นเด็กที่ภูมิใจและสามารถทำสิ่งต่างๆในขั้นต่อไปได้อย่างดี

1.2 ความเชื่อมั่น มั่นใจ รู้สึกว่าเราทำได้ ถ้าจิตใจเราคิดและเชื่อมั่นว่าเราทำได้ เรามักจะมีพลัง มีความตั้งใจ และจะเกิดพลังจากภายใน ตั้งใจและมักจะทำได้จริงๆ

ตัวบ่งชี้เด็กในโรงเรียนที่มีความสำเร็จด้านจิตใจ

- เด็กมีความกล้า: กล้าถาม กล้าตอบ กล้ายกมือขึ้นในห้องเรียน กล้าแสดงออก กล้าที่จะอาสาสมัครเข้าช่วยเหลืองานกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น
- เด็กสบสายตาผู้คน: เปิดเผย ทักทายและมีมารยาท จะพบจริงได้จากบรรยากาศเมื่อเดินเข้ามาในโรงเรียนที่เป็นมิตร ที่สัมผัสได้และรู้สึกดี
- เด็กทุกคนไม่มีอาการเซื่องซึม หลบมุม

2. การเป็นคนดีในสังคม เด็กมองโลกมองชีวิตในแง่บวก เห็นอกเห็นใจ เป็นมิตร มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เข้าใจความแตกต่างของฐานะโดยไม่อวดร่ำอวดรวย และปรับตัวได้ดี

ตัวบ่งชี้เด็กในโรงเรียนที่มีความสำเร็จด้านการเป็นคนดีของสังคม

- มีความรักอยู่ทั่วไป การทะเลาะกันในโรงเรียนน้อย ยาก และไม่หนักหนา ส่วนใหญ่เด็กมีน้ำใจให้กัน
- เด็กมีระเบียบวินัยรู้จักกาลเทศะ
- เด็กไม่อวดร่ำอวดรวย ตระหนักในการเป็นเพื่อนกันโดยไม่แบ่งชั้นฐานะคบกันได้ทุกระดับและช่วยเหลือแบ่งปันกัน โดยมีผู้ใหญ่ในโรงเรียนเป็นตัวอย่างที่ดี ครูจะไม่ชื่นชมเด็กเพราะฐานะ แต่จะชื่นชมความขยัน ตั้งใจ นิสัยดีและพยายามที่จะเป็นคนเก่ง

3. การมีความรู้ โรงเรียนสร้างเด็กที่เรียนหนังสือเป็น และมีภาพพจน์ที่ดีต่อการเรียน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน เป็นกันเอง ใน 7 ประเด็น คือ

3.1 ลดช่องว่างระหว่างครูกับเด็ก ครูสร้างบรรยากาศของความเข้าใจ โดยใช้คำพูดด้านบวกเพื่อชี้แนะ ไม่มีการใช้คำพูดด้านลบให้เด็ก ๆ ขาดความมั่นใจ

3.2 เด็ก ๆ เรียนรู้วิธีการเรียนหนังสือ จากการรู้จักอ่านจับใจความ รู้จักสรุป รู้จักที่จะจดจำสิ่งมีคุณค่า

3.3 เด็ก ๆ เรียนรู้วิธีการค้นคว้า ทราบว่าหากตนอยากรู้อะไรให้ลึกซึ้งจะสามารถหาข้อมูลอย่างไร ที่ไหน และทำอย่างไรจนได้รู้จริง ๆ เข้าใจอะไรง่ายและรวดเร็ว และกล้าทดลองปฏิบัติตามคู่มือที่ชัดเจนโดยไม่กลัว

3.4 ทำความเข้าใจในการหาความรู้ของเด็ก ๆ ว่าความรู้ไม่ได้มีแต่เพียงในตำราหรือหนังสือเรียน แต่ความรู้มีอยู่ทั่วไป ต้องรู้รอบตัว เอาตัวรอดในแต่ละสถานการณ์ ทำอะไรหลาย ๆ อย่างได้ เป็นต้น

3.5 สร้างให้เด็กคิดตามหลักการและเหตุผล มีระเบียบในวิธีคิด มีขั้นตอนที่ดีจนสามารถสรุปและนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างถูกต้อง

3.6 สอนให้เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียนหนังสือ ทำอะไรเร็ว ไม่มุงม้าม

3.7 ฝึกให้เด็กเป็นคนมีความจำดีโดยอัตโนมัติ

ตัวบ่งชี้เด็กในโรงเรียนที่มีความสำเร็จด้านการเป็นคนมีความรู้

- เด็กคิดตามหลักเหตุผล ตรรกะดี คิด ถาม ตอบได้ไว มีเหตุผลเฉียบคม
- เด็กมีความจำดี จำแม่นยำแม้เหตุการณ์จะผ่านไปอย่างรวดเร็ว
- เด็กสนุกที่จะค้นหาความรู้ กล้าเผชิญสิ่งใหม่และสร้างสรรค์คิดค้นให้ดียิ่งขึ้น
- เด็กรักการมาโรงเรียน รักทุกคนทั้งครูทั้งเพื่อน และเด็กอยากมาโรงเรียนแม้วันหยุด

นักเรียนได้แสดงความเห็นว่า “มีความสุขกับการเรียน และอยากมาโรงเรียน เรียนแล้วไม่เครียด ผลการเรียนก็ดี เรียนได้ผ่านหมด และจดจำสิ่งต่างๆ ได้ดี จากการที่มีครูแนะนำ ให้กำลังใจ และเปิดโอกาสให้คิดทำด้วยตนเอง รู้สึกว่ามีความกล้าแสดงออก ” (ผู้เรียน, สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2555)

ส่วนผู้ปกครองที่มีลูกเล็กๆเล่าถึงลูกของตนว่า “เด็กจะมีสติมีสมาธิ จดจำอะไรได้แม่นยำมากเช่นชื่อทางวิทยาศาสตร์จากการที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ” (ผู้ปกครองนักเรียนอนุบาล, สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2555)

พฤติกรรมด้านมารยาทของผู้เรียนเกิดจากครูเป็นแบบอย่าง ผู้ปกครอง ท่านหนึ่งได้เล่าประสบการณ์ของตนเองว่า “ตนเดินเข้าประตูโรงเรียนฝั่งประถม ครูและเจ้าหน้าที่ที่หน้าประตูก็ทักทาย ยิ้มแย้มพร้อมยกมือสวัสดีทุกครั้งทีเดินเข้าไป แรกๆก็เขิน เพราะไม่ชิน เดียวนี้ก็ไหวตอบเก่งแล้วพอเดินเข้าไปเจอเด็กๆที่เดินหรือวิ่งผ่านเขาก็จะยกมือไหว้พูด“สวัสดีครับ/สวัสดีค่ะ” ตอนแรกคิดว่าพวกเขาทักคุณครู หันไปดูไม่มีครูมีแต่เราน่ารักมากๆ” (ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2555)

การเรียนวิชาการของเด็กผู้ปกครองให้ความเห็นว่า “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูกและเด็กอื่นๆที่รู้จักเป็นที่น่าพึงพอใจ ผู้เรียนรู้จักคิดบวกปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี เด็กมีความรู้ทางวิชาการ รู้จักคิด รู้จักยกย่องตนเองและผู้อื่น สร้างความมั่นใจในตัวเอง มีความกล้าพัฒนาการทางการเรียนของเด็กเล็กๆสามารถเขียนอ่านได้ไว และเด็กมีความสุขในการเรียน ” ส่วนด้านพฤติกรรมเด็กผู้ปกครองเห็นว่า เด็ก ที่เรียนในโรงเรียนนี้มีนิสัยร่าเริง แจ่มใส มีสมาธิ คารวะ มีแววความฉลาด พูดจากรูเรื่อง กล้าแสดงออก มีสัมมาคารวะ รู้จักกาลเทศะ (ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2555)

ผลผู้เรียนที่จบมัธยมสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ ทั้งคณะวิศวกรรม สถาปัตย์ อักษร เนื่องจากระดับมัธยมเด็กจะน้อยลงครูจะดูแลเด็กได้ทั่วถึง เด็กมัธยมจะเป็นเด็กที่เรียนต่อเนื่องจากระดับประถมศึกษาและจะไม่รับเด็กมัธยมจากข้างนอกเพิ่ม นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่หกมีประมาณ 10 กว่าคนจากระดับประถมห้องละ 30 กว่าคนต่อครู 1 คน นักเรียนที่จบม. 6 สามารถสอบเข้าเรียนมหาวิทยาลัยคณะที่มีชื่อเสียงได้และคะแนนสูงประมาณร้อยละ 60 (ข้อมูลปีพ.ศ. 2553) ที่เหลือสอบได้คณะและสถาบันที่รองลงมา ส่วนในปี พ.ศ.2555 มีนักเรียนที่จบม. 6 สอบเข้าเรียนต่อมหาวิทยาลัยชื่อดังอันดับต้นๆของประเทศได้ถึง 8 คน

นอกจากนี้จากสถิติจำนวนนักเรียนตั้งแต่เริ่มเปิดโรงเรียนในปีพ.ศ. 2533 จนถึงปี พ.ศ. 2552 มีการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยปีพ.ศ. 2533 มีนักเรียนเพียง 55 คน ปีพ.ศ. 2552 มีนักเรียน 1,637 คน(รัชนี้ อมาตยกุล, 2552: 42) และปัจจุบันปีพ.ศ. 2555 มีแนวโน้มว่าผู้เรียนจะมากขึ้นเรื่อยๆตามความต้องการของผู้ปกครอง แต่โรงเรียนก็สามารถรับได้จำกัดโดยมีการจับฉลากเข้าเรียน แสดงถึงคุณภาพของโรงเรียนในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพจนเป็นที่ต้องการของผู้สนใจแต่โรงเรียนยังมีขนาดพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการรับผู้เรียนที่มากขึ้น

การดำเนินการ

โรงเรียนจัดให้มีองค์กรที่ทำงานยืดหยุ่นคล่องตัว จัดให้ห้องธุรการ รมเป็นองค์กรที่ดูแลทุกเรื่องทั้งเอกสารเข้าออก การเงิน ประชาสัมพันธ์ บัญชี จัดซื้อ เบิกจ่ายใช้ของ งานเบ็ดเตล็ด

ต่าง ๆ มีการจัดระบบงานอย่างดี อาศัยหลักการนีโอฮิวแมนนิสเรื่องประโยชน์สูงสุดประหยัดสุด โรงเรียนวางระบบงานต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ทำให้งานแต่ละงานทั้งสั้นทั้งง่ายและจบเร็ว

โรงเรียนบริหารงานโดยประยุกต์ใช้หลักแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ตามที่ผู้จัดการโรงเรียนได้อธิบายอย่างละเอียด ดังนี้

- นำหลักของเพิร์ทที่เรื่องความพอเพียงและเรื่องประโยชน์สูงสุดประหยัดสุดมาใช้ เช่น การจัดสายงานให้สั้นมีขั้นตอนน้อย จัดระบบงานธุรการและการเงินการส่งงานให้มีประสิทธิภาพ จัดระบบเอกสารแบบกล่อง จัดระบบซ่อมบำรุงแบบพึ่งพาตนเอง บริหารงานจนสามารถเก็บค่าเทอมราคาถูกลงได้

- นำหลักการของนีโอฮิวแมนนิสเรื่องความรักและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและการมีคุณธรรมตามหลักยามะนิยามะ มาเป็นพื้นฐานการรับนักเรียนเข้าเรียนด้วยการจับฉลาก และจัดการให้ครอบครัวเดียวกันทำงานด้วยกัน และบริหารงานอย่างใส่ใจ

- การดำเนินการของโรงเรียนจะจัดสายงานให้เป็นระดับชั้นน้อย ใช้ทรัพยากรน้อยแต่ประสิทธิภาพสูง สร้างระบบกล่องมาจัดเก็บเอกสารรอรับการประกันคุณภาพ ส่งงานและติดตามผลในรูปแบบที่ง่ายขั้นตอนน้อย จัดระบบซ่อมบำรุงแบบพึ่งพาตนเอง บริหารงานมีประสิทธิภาพ จนเก็บค่าเทอมราคาถูกลงและยุติธรรม มีการประชุมครู และเจ้าหน้าที่ที่มีเอกลักษณ์ จับฉลากรับนักเรียน ครอบครัวเดียวกันทำงานด้วยกันและสนับสนุนให้พักอาศัยใกล้โรงเรียน บริหารงานแบบใส่ใจ รู้จักพนักงานทุกคนเป็นอย่างดีและให้ความช่วยเหลือ

การดำเนินการที่เน้นความเป็นมนุษย์ของผู้บริหารคือการทำให้โรงเรียนสนุก เก็บค่าเทอมไม่แพง ทุกคนมีการฝึกฝนตนเองด้วยการทำสมาธิ มีกีฬาเทนนิสในโรงเรียน โรงเรียนจะสร้างทั้งผู้ใหญ่ เด็ก และผู้ปกครองไปพร้อมกัน ต้องสร้างครูเก่ง ๆ ราวกับเป็นนักแสดงที่ดึงดูดเด็ก ๆ ไว้ได้ ไม่มีการนำเนื้อสัตว์เข้ามารับประทานในโรงเรียน การดำเนินการมีการพัฒนาซ้ำ ๆ แต่มั่นคง ดังจะเห็นได้จากที่ผู้บริหารให้สัมภาษณ์ว่า

“...ผู้บริหารต้องเปลี่ยนทัศนคติครู รวมถึงพ่อแม่ ผู้ปกครองในการเรียนรู้และเข้าใจแนวทางการจัดการเรียนสำหรับผู้เรียนที่เน้นคุณค่า เน้นความสุขของชีวิตที่แท้จริง โรงเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรยังคงใช้หลักสูตรกระทรวงทุกอย่าง แต่ไม่ใช่แบบเรียนที่เป็นตำราที่เขียนไว้ตายตัวมีการพัฒนาแผนการสอนและแบบเรียนร่วมกันทั้งผู้บริหารและครูระดับชั้นต่าง ๆ เราต้องเปลี่ยนวิธีคิดและการปฏิบัติตนของครู เปลี่ยนวิธีการสอนเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางจริง ๆ โรงเรียนใช้เวลา 8 ปีในการเปลี่ยนความคิดของครู วิธีการสอนที่ใช้การเปรียบเทียบทำให้เกิดปัญหาใหญ่ คนไทยใช้มากที่สุด การใส่ข้อมูลในจิตใต้สำนึกที่ไม่ดี โรงเรียนจะไม่มีคำพูดด้านลบในกระบวนการบริหารจะไม่บรรจุสิ่งที่เป็นลบเข้าไปทั้งการปฏิบัติต่อครู การพูดจา การกระทำต่าง ๆ จะเป็นทางบวก ให้กำลังใจ กันเสริมแรงกันให้ทำ ช่วยกันทำงานและทำงานเป็นทีมมากกว่า” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2554) ดังที่ครูชูลี(นามสมมุติ) ผู้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรการพัฒนาชีวิตด้วยจิตวิทยาเนโอฮิวแมนนิสกล่าวว่า “ผู้บริหารท่านเป็น

คนใจดีมากจะสอนและแนะนำทุกอย่าง เราก็นำไปใช้กับเด็กได้ถูกต้อง ที่สำคัญผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองคนใจดีและช่วยเหลือครูในทุกเรื่องในการทำงาน ครูก็ทำอย่างมีความสุขไม่ต้องกังวลเรื่องอื่น” (ครูชูลี, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2554)

การประยุกต์ใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสในโรงเรียนมีการประยุกต์ใช้ใน 2 ส่วนสำคัญในการบริหารโรงเรียน(รัชนี อมาตยกุล, 2552: 77) คือ 1) ใช้ในการบริหารงานและบริหารคน 2) มีหลัก 13 ประการในการบริหารโรงเรียน นำมาอธิบายการดำเนินงานของโรงเรียนที่เป็นกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่เป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน

นีโอฮิวแมนนิสในการบริหารงานและบริหารคน ประกอบด้วย

1. สร้างวัฒนธรรมนีโอฮิวแมนนิสในโรงเรียน

ทุกเช้าตั้งแต่เช้ามีดตั้งแต่เวลา 06:45 น. ผู้บริหารและครูจะมารอรับนักเรียนลงจากรถที่ลานด้านหน้าโรงเรียน ครูและผู้บริหารจะช่วยกันเปิดประตูรถรับนักเรียนลงจากรถพร้อมกับรอยยิ้ม และไหว้สวัสดิ์ทุกคนไม่ว่าจะอายุมากหรือน้อย ที่โรงเรียนช่วยกันทำงานเป็นระบบ โดยครูวิซซ์(นามสมมุติ)ทำหน้าที่รับเด็กและส่งเด็กตอนเช้ารวมทั้งขับรถรับส่งนักเรียนกล่าวว่า “ที่นี่อาจจะเป็นโรงเรียนเดียวที่ผู้ปกครองไม่รู้ว่าลาเด็ก จอดรถเปิดประตูส่งและไม่ต้องกังวลเรื่องเด็กที่สำคัญโรงเรียนเป็นชอยแคบต้องรีบให้รถออกจากชอยไปเร็วจะได้ไม่เดือดร้อนผู้อื่น ซึ่งทางโรงเรียนก็ได้ดีช่วยกันทั้งผู้บริหารและครู...” และวัฒนธรรมการไหว้สวัสดิ์กันของทุกคนเป็นสิ่งที่ครูและทุกคนในโรงเรียนปฏิบัติกันบ่อยมาก (ครูวิซซ์, สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2555)

การระบุว่าวัฒนธรรมของโรงเรียนเป็นลำดับแรกที่สำคัญมาก และทำให้โรงเรียนดำเนินกิจการมาได้ โดยต้องสร้างวัฒนธรรมให้เข้มแข็งพร้อมกับสร้างครูเป็นผู้ปฏิบัติ ในวัฒนธรรมนั้น เพราะถ้าวัฒนธรรมโรงเรียนไม่เข้มแข็งไม่ดีพอ อาจส่งผลให้การดำเนินงานต่างๆในโรงเรียนเป็นแนวที่ผู้บริหารดีแต่พูด แต่ทำจริงไม่ได้ (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555)

วัฒนธรรมของโรงเรียน B คือ 1) มีรอยยิ้มมอบให้คนรอบข้าง 2) คิดและพูดด้วนบวก 3) การสัมผัส โอบกอดเด็กเล็ก 4) การสวัสดิ์ทักทายให้เกียรติตนเองและผู้อื่น 5) การใส่สายเสื้อไว้ในกางเกง 6) การทำสิ่งต่างๆอย่างเรียบง่าย รวดเร็ว ขั้นตอนน้อย ไม่เยิ่นเย้อ 7) ตรงต่อเวลา ซึ่งการสร้างวัฒนธรรมของโรงเรียนเป็นการดำเนินการ เพื่อสร้างคนให้สามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของโรงเรียนได้ ซึ่งโรงเรียนมีกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เพื่อสร้างวัฒนธรรมดังนี้

1.1 คัดเลือกครูที่เหมาะสมกับโรงเรียน รับการปฏิบัติที่เป็นวิถีชีวิตของโรงเรียนได้ ทั้งการมีอารมณ์ดี มองโลกมองชีวิตในด้านบวก มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับโรงเรียนได้ การคัดเลือกครูนี้ทำให้โรงเรียนอยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้กว่า 20 ปี และเรื่องวิชาการแม้จะเป็นเรื่องสำคัญแต่ก็ยังเป็นรอง โรงเรียนไม่ได้คัดครูแบบสอบเข้าใช้คะแนนเป็นเกณฑ์ตัดสินความรู้จึงได้ครูที่ตรงกับโรงเรียน และจะมีคำถามสัมภาษณ์ที่จะทำให้ทราบถึงลักษณะนิสัยส่วนตัว เชื่อมโยงมาถึงการที่จะปรับตัวเข้ากับระบบของโรงเรียน โรงเรียนจะรับครูที่ ใจดีใจดีและใจกว้างเข้ามาฝึก

ดีกว่าได้ครูทั่วไปที่นำมาฝึกอบรมเท่าไรก็เปลี่ยนลำบาก การใช้วิธีสัมภาษณ์เพื่อรับครูที่มีแนวคิดปรับตัวเข้ากับโรงเรียนได้เข้าทำงานจึงเป็นสิ่งสำคัญ

1.2 การระบุดัชนีชี้วัดโรงเรียนในคู่มือครู ให้ครูได้ศึกษาและปลูกฝังวัฒนธรรมใหม่เช่น ลักษณะของครูนี้โอช ที่พูดเพราะ อารมณ์ดี ยิ้มเสมอ มองตัวเองและคนอื่นด้านบวก ทานมังสวิรัต สิ่งที่โรงเรียนทำและประยุกต์จากแนวนี้โอชระบุลงไปให้ครูได้รับทราบและปฏิบัติได้ครบทุกเรื่อง มีคำพูดเสนอแนะครูว่าควรทำอย่างไรกับเด็ก ๆ ในการปรับพฤติกรรม ระบุการแต่งกายที่ชัดเจน ครูใหญ่จะเป็นผู้แนะนำเรื่องต่างๆให้ครูใหม่ทราบ และอ่านคู่มือพร้อมครูให้รับทราบและปฏิบัติได้ทั้งหมด

1.3 การชื่นชมตนเอง โดยการทำการดีเป็นการเสริมสร้างฝึกการคิดบวกแก่ครู ก่อนที่จะไปสอนเด็ก ๆ ให้หาข้อดีของตนเองและบอกให้ผู้อื่นทราบ และคิดดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับตนเองต่อไป อย่างเป็นขั้นตอน ตามแนวคิดผู้บริหารที่พูดในที่ประชุมผู้ปกครองว่า ถ้าเรามองตัวเองดีก็จะเริ่มมองคนอื่นดีด้วย การทำการดีเป็นกระบวนการสร้างวัฒนธรรมของโรงเรียน

1.4 ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งการยิ้ม สวัสดิ์ การเป็นมิตร การพูดทางบวก การตรงต่อเวลา การให้กำลังใจ การกอดเด็กเฉพาะเด็กเล็ก เป็นตัวอย่างที่ต้องการให้ครูทำได้ด้วยตนเองทั้งหมดเป็นกลยุทธ์ และเจตนาที่ต้องการให้เกิดผลทั้งทางตรงและซิมซบลงไป ในจิตวิญญาณของครูและผู้ที่พบเห็น เป็นผลให้ครูใหม่ที่แรก ๆ ยังขัดเขิน เริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นครูคนใหม่ที่ยิ้มแย้ม ทักทาย เช่นเดียวกับผู้บริหารคนอื่น ๆ ก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน

เรื่องความพอเพียงผู้บริหารเป็นตัวอย่างทั้งการไม่ฟุ่มเฟือย กินอยู่เรียบง่าย รับประทานมังสวิรัต ออกกำลังกายสม่ำเสมอโดยเฉพาะเล่นเทนนิส แก้ปัญหาด้วยด้านบวก ประณีประนอมเข้าอกเข้าใจเป็นภาพที่ทุกคนในโรงเรียนเห็นผู้อำนวยการและผู้จัดการก็เช่นกัน

ผู้อำนวยการจะใช้ชีวิตเรียบง่ายไม่แต่งตัวหรูหรา ใช้เงินน้อย ทำงานทุกอย่างซึ่งเดิมชีวิตของผู้อำนวยการอยู่ในโรงเรียนอื่นมาก่อน ต้องปรับตัวให้เข้ากับแนวทางบวกของโรงเรียน ก็ฝึกอยู่นาน ปัจจุบันก็พูดทางบวกได้ดีมาก จะพูดลบก็น้อยเต็มที

ผู้จัดการโรงเรียน เป็นคนเรียบง่ายเช่นเดียวกัน รักษาคำพูด ทำอะไรไม่เยิ่นเย้อ ตรงเวลา ใส่ใจช่วยเหลือผู้คนรอบด้าน ออกแบบระบบงานให้เข้าใจง่าย ทำงาน เวลาสื่อสารหรือพูดอะไรก็ใช้ภาษาที่ผู้อ่านและผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย ทำให้งานในโรงเรียนลื่นไหลสะดวกรวดเร็วขึ้น

1.5 ให้ครูมีโอกาสฝึกทบทวนการทำสมาธิ และการพูดบวกทุกครั้งเมื่อมีการประชุมครูและเจ้าหน้าที่เป็นการเน้นย้ำเรื่องที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน โดยผู้บริหารใช้กลยุทธ์ว่า “เมื่อใดที่มีโอกาสสอดแทรกสิ่งที่ดีๆให้กับครูได้ ต้องรีบฉวยโอกาสนั้น ให้ครูได้ฝึกไปเรื่อยๆ ทั้งการฝึกยิ้ม ฝึกชม ฝึกพูดบวก ก็จะขึ้นไปเองเป็นกลยุทธ์การฝึกครูที่ได้ผลดี” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2554)

1.6 ให้รางวัลและยกย่องคนที่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมของโรงเรียนได้ เมื่อครูทำดี อารมณ์ดี ช่วยเหลืองานโรงเรียน โรงเรียนก็มีรางวัลมอบให้ประจำ และมีการตั้งชื่อรางวัลที่

น่าสนใจตามลักษณะของความคิดที่ท่าเช่น ครูยิ้มแย้มดีเด่น รางวัลเจ้าหน้าที่ไม้กวาดทองคำ คนทำดีแม้ไม่เก่ง ก็มีสิทธิ์ได้รับรางวัล

1.7 ให้ครูทำโครงการชื่นชมเป็นการสร้างภาพลักษณ์ทางบวกให้กับตัวเอง มีการจัดทำคู่มือการชมสำหรับครู คำแนะนำในการชม รวมทั้งสื่ออุปกรณ์ในการชม ซึ่งการชมจะนำเรื่องจริงมาพูดชมนักเรียน ไม่มีการยกกัน

1.8 การตรงต่อเวลา ทั้งการมาทำงานในโรงเรียนของครู การมาโรงเรียนของเด็ก การทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน การประชุมผู้ปกครอง การแสดงต่างๆ การไปทัศนศึกษา การเที่ยวด้วยกันของครู ต้องตรงเวลา โดยมีผู้บริหารเป็นแบบอย่าง ทุกคนทำงานชิ้นและไม่ผินทำ

1.9 บรรยายหลักการแนวคิดของโรงเรียนในการประชุมผู้ปกครอง โดยใช้เวลาอย่างคุ้มค่า และตรงต่อเวลา

1.10 สร้างและปลูกฝังวัฒนธรรมโรงเรียนให้แก่เด็กตั้งแต่วัยเล็กโดยใช้เพลงเป็นสื่อ โดยใช้เพลงที่มีความหมายดี ๆ ให้เด็กมีความรักที่ยิ่งใหญ่ ชื่นชมตนเองและผู้อื่น

1.11 ทำโครงการประกวดไหว้สวย เป็นกิจกรรมของระดับชั้นอนุบาล ทำให้เด็กเกิดภาพพจน์ที่ดีกับตนเอง และอยากทำสิ่งที่ดีต่อเนื่องด้วยความมั่นใจ

นอกจากนี้การทำงานของครูที่เข้ามาใหม่ในโรงเรียน โรงเรียนจะมีการจัดให้ครูบางคนแทบไม่ได้สอนเลย บางคนได้สอนน้อย 4-6 คาบต่อสัปดาห์ซึ่งทำให้ครูรู้สึกแปลกใจ ที่โรงเรียนจ้างมาสอนไม่คุ้มกับเงินที่เสียแต่กลับสอนน้อย ให้มานั่งอ่านหนังสือ ไปดูครูคนอื่นสอน ช่วยดูแลเด็กอนุบาล ช่วยธุรการ รับโทรศัพท์ ร่วมประชุมรับฟังปัญหาในแต่ละวัน ซึ่ง ทางโรงเรียนสร้างกระบวนการนี้เป็นการฝึกทักษะแก่ครูใหม่ การเป็นครูในโรงเรียนต้องมีทักษะหลายอย่าง ตามที่โรงเรียนต้องการพัฒนาความเป็นมนุษย์และศักยภาพที่มีอยู่ในตัวครูนำออกมาใช้ให้หมด และครูต้องรู้เรื่องที่เกิดขึ้นต่าง ๆ รอบตัว ทำงานเข้ากับวัฒนธรรมโรงเรียนและฝึกให้ใจเย็น ดังนั้นก่อนที่จะให้ครูสอนตามแนวคิดของโรงเรียนได้ต้องฝึกฝนครูตามกระบวนการโดย 1) ผู้บริหารจะให้ความใกล้ชิดเป็นกันเองและแนะนำตักเตือนทุกเรื่อง 2) ให้ครูอ่านหนังสือเกี่ยวกับนีโอฮิวแมนนิสที่ผู้บริหารเขียนมีทั้งแนวมนุษยนิยม อาหารและสุขภาพ การทำสมาธิ จิตวิทยา ทูนิยม ความพอเพียง เป็นต้น 3) ให้ครูคนใหม่เริ่มทำงานที่อนุบาล 4) ให้ครูคนใหม่ฝึกงานที่ห้องธุรการ 5) จัดให้มีครูพี่เลี้ยงดูแลครูคนใหม่ 6) จัดให้ครูคนใหม่สอนน้อยๆและสร้างครูสำรองไว้ให้มีชั่วโมงสอน 0-6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 7) สร้างครูด้วยการจัดให้มีห้องวอร์ม(warroom) คือห้องที่ใช้ฝึกกลยุทธ์ต่างๆให้กับครูทั้งครูใหม่ ครูเก่าปรับแนวสอนให้ตรงกับแนวคิดของโรงเรียนได้มีการสอนโดยคิดทำด้านบวก จูงใจนักเรียนให้อยากเรียน สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันในห้องนี้

จากการที่ได้เข้าไปสังเกตการณ์ในห้องวอร์ม(warroom) และได้พูดคุยกับครูเปิด(นามสมมุติ) ซึ่งเป็นครูจากโรงเรียนอื่น ที่มาเรียนรู้กระบวนการวางแผนการเรียนการสอนในโรงเรียนแห่งนี้เกือบหนึ่งสัปดาห์ ได้กล่าวถึงการเข้าร่วมกิจกรรมในห้อง warroom ว่า “การทำงานที่ห้องนี้ดีมาก ทุกคนเปิดใจ สบายๆ การจัดทำแผนการสอนของครูก็ชัดเจน เราไม่ต้องเขียนแผนและ

คิดเองให้มากแต่เรามาช่วยกันคิดทำ มีหัวข้อสาระที่ต้องเรียน และแบ่งเป็นเรื่องที่ชัดเจน จากนั้นผู้บริหารจะเข้ามาช่วย ให้ประเด็นและเนื้อหาชัดเจนขึ้น การจัดการเรียนการสอนให้เด็กก็ง่ายขึ้น ครูเลิกจากที่เคยทำงานเคร่งเครียด กลับมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสหลังจากเข้ามาเรียนรู้ในห้องนี้” (ครูเปิด, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555)

ครูจอม(นามสมมุติ)เป็นมือซ้ายของผู้บริหารและเป็นหัวหน้าผู้จัดการห้อง warroom ทำหน้าที่ดูแลทุกคนในห้อง ก็เห็นพัฒนาการของครูที่เข้ามาร่วมกิจกรรมบอกว่า ”การมีห้องนี้ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น แผนการสอนที่คิดไม่ออกว่าจะสอนให้เด็กเข้าใจอย่างไรก็คิดออก เพราะช่วยกัน เมื่อถามถึงว่าครูทุกคนในโรงเรียนได้เข้ามาร่วมในกิจกรรมนี้หรือไม่ ก็ได้รับคำตอบว่าก็มีครูบางคนที่เขาามีวิธีการดีอยู่แล้วก็จะไม่เข้ามาร่วม ส่วนมากเป็นครูเก่า ๆ ที่ยากที่จะเปลี่ยนแปลงเขา”(ครูจอม, สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2555)

ส่วนครูน้อง(นามสมมุติ) ผู้กระตือรือร้นหน้าตาดีมีความสุข ได้นั่งคิดทำแผนการสอนร่วมกับครูคนอื่น ๆ และผู้จัดการก็กล่าวเสริมว่าที่ห้องนี้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ได้แต่งกลอนเอง แต่งเพลงเอง และได้ร้องเพลงเอง ทำอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนเอง นิทานคุณธรรมที่ครูแต่ละคนแต่งเองก็นำมาแลกเปลี่ยนความรู้กัน ผู้จัดการบอกให้ครูคนหนึ่งจัดที่ชุดมะพร้าวแบบโบราณมาให้ดูและครูบอกด้วยความภาคภูมิใจว่าไม่ให้นำมาใช้ทำสื่อการสอนนี้ ครูเดินๆไปในโรงเรียนเจอไม้ไต่เก้งๆ ก็เอามาทำสื่อการสอนได้เหมือนของโบราณจริงๆ นั่นแสดงให้เห็นว่าแม้แต่การจัดแผนการเรียนการสอนก็มีการทำร่วมกัน เน้นการไม่ฟุ่มเฟือย ของเก่าที่ใช้ได้ก็เอามาใช้ ประหยัดคุ้มค่า สื่ออุปกรณ์การเรียนที่เก็บจะมีระบบจัดการอย่างดี สื่อบางชนิดใช้สอนมาแล้ว 20 กว่าปี ก็ยังใช้ได้ อีก และผู้จัดการได้พาไปดูห้องสื่อเป็นห้องเล็กๆ มีระเบียบ และสื่อน้อยแต่ใช้คุ้มค่าจริงๆในการบริหารนี้ ทุกชั้นตอนผู้บริหารจะเป็นคนแนะนำอย่างเปิดใจและกระตุ้นให้ครูคนอื่น ๆ แนะนำเพื่อนครูด้วย ทำให้ได้เนื้อหาสาระและ กระบวนการเรียนการสอนที่น่าสนใจออกมา และกระบวนการทำงานเป็นการทำงานที่มีความสุขร่วมกัน ห้อง warroom จึงเต็มไปด้วยรอยยิ้มและเสียงหัวเราะของครูที่มีความสุขที่จะทำงานเพื่อเด็ก ๆ

นอกจากนี้ยังมี 8) โครงการพัฒนาตนเอง ผู้บริหารจะดึงครูที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้แก่ครูอาวุโสที่มีศักยภาพเก่ง มีแววเป็นผู้นำเป็นการสร้างผู้นำโออิวิแมนนิสรุ่นใหม่ ผู้บริหารจะใช้เวลาอยู่ใกล้ชิดครูเหล่านี้มากที่สุด แต่ละสัปดาห์ก็จะมีการทำสมาธิร่วมกันทำให้คลื่นสมองต่ำ ร้องเพลง และทำโยคะ จากนั้นเป็นการรับฟังปัญหาต่างๆของครู และแลกเปลี่ยนความคิดในประเด็นต่างๆรวมทั้งเรื่องสุขภาพ อาหาร ปัญหาส่วนตัวและโรงเรียน การเมือง เป็นต้น เพื่อพัฒนากลุ่มนี้โออิวิแมนนิสร่วมกัน 9) โครงการพัฒนาครูอนุบาล 10) โครงการสร้างผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ตนสนใจ เป็นการเสนอโครงการของครูที่แบ่งเป็นกลุ่ม 10 กลุ่ม ให้ผู้บริหารพิจารณาอนุมัติ และกลุ่มจะได้รับงบประมาณนำไปศึกษาเรื่องที่สนใจ จนรู้ และเชี่ยวชาญกลับมาเล่าให้นักเรียนฟัง เรื่องต่างๆที่กลุ่มครูสนใจ เช่น เห็ดและคุณค่าทางอาหาร, การใช้รถเพื่อลดโลกร้อน, การนวดเพื่อสุขภาพ, ผักปลอดสารพิษ เป็นต้น 11) ส่งครูเข้าอบรมเรื่องการเสริมสร้างพลังและ

ความสำเร็จของชีวิตด้วยจิตวิทยาอีฮิวแมนนิส ที่จัดโดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมีผู้บริหารโรงเรียน B เป็นวิทยากร 12) ให้ครูไปศึกษาต่อ เมื่อครูทำงานมาระยะหนึ่ง มีผลงานเป็นที่น่าพอใจ ประทับใจโรงเรียนก็ จะส่งไปอบรมหรือศึกษาต่อโดยออกค่าเล่าเรียนตามที่ตกลงกันไว้ มีการช่วยเหลือค่าเทอมตามหลักการที่ใครมีมากก็แบ่งปันให้ กับผู้ที่ยังต้องการความช่วยเหลือ และสร้างความภาคภูมิใจให้กับครู ผู้จัดการกล่าวว่า “โรงเรียนไม่สร้างข้อผูกมัดใดๆ กับครู สิ่งที่โรงเรียนต้องการคือให้สามารถพัฒนาตนเองถ้ากลับมาใช้ที่โรงเรียนก็ดี แต่หากจะไปทำงานที่อื่นก็นำแนวคิดนี้ไปใช้ด้วย”(ผู้จัดการ, สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2555)

การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จากการบอกเล่าของครูอาวุโส ซึ่งทำงานในโรงเรียนมานานกว่า 18 ปี กล่าวถึงการดำเนินงานของโรงเรียนที่ชัดเจนว่า ผู้บริหารโรงเรียนทำตนเป็นแบบอย่างในหลายเรื่อง และผู้บริหารทำงานแตกต่างจากที่อื่น เวลาเมื่อมีเรื่องต่างๆ ผู้บริหารจะเข้ามาลงมือทำด้วยทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการคิดค้นหาวิธีการสอนเด็ก หรือเรื่องที่จะต้องทำความเข้าใจชี้แจงกับผู้ปกครองเมื่อเกิดปัญหา ผู้บริหารเป็นแกนนำในการฝึกฝนครูให้เป็นคนสอนเก่งเป็นที่พึงของทุกคนในโรงเรียน ใครมีปัญหาเข้ามาพูดคุยกับผู้บริหารได้ทุกอย่าง ซึ่งผู้บริหารจะรับฟังและเสนอแนะหนทางแก้ไขทั้งเรื่องการเจ็บป่วย เงินทอง ผู้บริหารห่วงใยคนในโรงเรียนเหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน เสียสละความสุขส่วนตัวและอุทิศเวลาเพื่อเด็กและการศึกษารวมทั้งคนอื่น จะลงมือสอนเด็กเอง ทำเต็มที่ ไม่ย่อท้อ เป็นคนคอยตั้งหลักให้ครู นักเรียนให้เดินไปในทิศทางที่ถูกต้อง การเป็นคนทีพอเพียงและตัดสินใจเป็นแบบอย่างให้กับครูเรื่องความพอเพียง เมื่อนำไปปฏิบัติ กับผู้เรียนก็เป็นไปโดยธรรมชาติทั้งเรื่องการรับประทานอาหารการใช้ชีวิตประจำวัน การไม่เป็นทางวัตถุและทุนนิยม การไม่ฟุ้งเฟ้อ การไม่ ทำให้ตนเองเป็นหนี้และครูพ้นจากหนี้ สิ่งเหล่านี้เป็นการเรียนรู้ที่ครูเห็นจากผู้บริหาร และนำไปปฏิบัติจนสอนเด็กๆ ได้ และหลักการสำคัญในการดำเนินการบริหารที่ผู้บริหารใช้ในการบริหารโรงเรียนคือ

1. การสร้างพรรคพวก แต่ไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ให้ทำงานร่วมกัน ผู้บริหารให้ความสำคัญกับเรื่องคน และที่งานมาก เป็นเป็นปัจจัยที่ทำให้งานดำเนินไปได้จนประสบความสำเร็จ จะสื่อสารอะไรกันก็ได้ ไม่โกรธกัน เข้าอกเข้าใจกัน ให้อภัยกัน ลดความขัดแย้ง ไม่วิพากษ์วิจารณ์กัน ไม่ให้ร้ายกัน วิธีการสร้างพรรคพวกคือให้ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความร่วมมือ ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในงานของโรงเรียนเสมอ
2. สร้างวัฒนธรรมโรงเรียนให้ปฏิบัติตามได้แก่ ยิ้ม พูดบวก สัมผัส สวัสดิ์ ไม่เคี้ยวหมากฝรั่ง เสื้อเข้ากางเกง ให้ทุกคนทำเหมือนกัน
3. ปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม ทั้งการที่ผู้บริหารปฏิบัติต่อครูและพนักงาน ผู้บริหารปฏิบัติต่อผู้ปกครอง ครูปฏิบัติต่อเพื่อนครู ครูปฏิบัติต่อผู้ปกครองและนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงฐานะ ชนชั้น รูปลักษณ์ สีผิว ความมั่งมี ความยากจน พาหนะที่ใช้ การใช้การพูดเพราะ พูดบวกกับทุกคน ตอบข้อสงสัยให้กระจ่าง ไม่หวังสิ่งตอบแทน

4. เน้นย้ำให้มีการฝึกฝนตนเอง ผู้บริหารออกแบบการฝึกฝนทุกระดับทั้งครูและเด็ก
5. เผชิญหน้า พูดจากันตรง ๆ และเปิดเผย เรื่องต่างๆที่เกิดขึ้นในโรงเรียนผู้บริหารจะบอกครูและเจ้าหน้าที่ตรง ๆ ครูก็จะรายงานและเล่าเรื่องราวต่างๆตรงไปตรงมา ผู้บริหารก็ปฏิบัติเช่นเดียวกับครู อยากให้ใครทำอะไร และไม่ทำอะไรก็บอกกันตรง ๆ นอกจากนี้ยังมีการยอมรับผิดด้วยหากครูผิดหรือผู้บริหารผิดก็จะกล่าวขอโทษ และปรับปรุงแก้ไข
6. ใช้หลักประโยชน์สูงสุดประหยัดสุดเรียกว่าพอเพียง ลงทุนใช้ทรัพยากรน้อย แต่คิดหาวิธีการให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่นกระดาษ 1 แผ่นใช้ 2 หน้า อะไรที่ใช้งานได้อยู่ก็ใช้จนหมด โรงเรียนจะไม่ใช้เงินและทรัพยากรให้สูญเปล่าแต่จะคำนึงถึงคุณค่าเสมอ
7. การให้โอกาสและแก้ไข ครูและพนักงานมีโอกาสผิดพลาด เช่นสอนเด็กไม่เข้าใจ ครูยังพูดจาไม่ดี เจ้าหน้าที่รับเรื่องไม่ถูกต้อง ผู้บริหารจะให้โอกาสปรับปรุงตัวเอง และชี้ทางแก้ไข เช่นการเข้าค่าย ในห้องวอร์ม(warroom) ฝึกงานเพิ่มเติม จัดพี่เลี้ยงให้หรือสลับหน้าที่กับผู้อื่น
8. จัดสายงานให้สั้น รวดเร็ว กระชับ ผู้บริหารวางระบบงาน ของโรงเรียนให้เอื้อต่อการทำงานให้รวดเร็ว ลดขั้นตอน ไม่ถือตัว ให้ความสำคัญกันเอง การทำงานของผู้บริหารทำให้ทำงานง่ายขึ้นรวดเร็ว ไม่ต้องรอ ซึ่งการดำเนินงานต่างๆก็เพียงผ่านขั้นตอนการปรึกษาหารือกัน วางกรอบแนวคิดคร่าวๆก็ดำเนินการๆได้ ไม่ต้องใช้กระดาษมากมายสื่อสารกันขออนุญาตให้ยุ่งยาก การตัดสินใจของกรอบงานใด ผู้บริหารออกแบบระบบให้ทีมงานมานั่งพูดคุยกันสั้นๆ และสรุปผลได้ทันที
9. การใกล้ชิดคนดีและการเป็นตัวอย่างที่ดี โดยผู้บริหารเป็นแบบอย่าง และดีจริงๆ มองโลกในแง่บวก ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ใช่ของแพง ดูแลสุขภาพกายใจ รับฟัง และมีเหตุผล ทำงานจริงจัง ตรงต่อเวลา ทำอย่างทีพูด พูดอย่างทีคิดทำจริง ผู้บริหารสนับสนุนให้ทุกคนคบคนดี และยกย่องคนดี
10. หลักการให้และแบ่งปัน ให้ทุกคนแบ่งปัน คนที่ทำงานเสถียรก่อนก็จะไปช่วยคนที่ยังไม่เสร็จ ใครช่วยอะไรได้ก็ช่วย
11. การลดช่องว่าง ช่องว่างระหว่าง คนรวยกับคนจนในสังคมมีมากขึ้น ผู้บริหารจึงวางแนวทางของโรงเรียนว่าจะไม่ส่งเสริมให้คนเก่งไปแข่งชิงรางวัล แต่จะให้ความสำคัญกับการดึงเด็กที่ไม่เก่งให้มาทัดเทียมกับเด็กเก่ง สร้างความภูมิใจ และให้เขาเรียนรู้ได้เช่นเดียวกับเด็กเก่ง
12. หลักการชมให้กำลังใจ ผู้บริหารจะใส่ใจกับครูและเด็ก ในทุกเรื่องและแง่มุม มีการให้กำลังใจ ถามไถ่สารทุกข์สุขดิบ และให้การปรึกษาหารือ จะไม่ปล่อยปละละเลย

13. การไม่รับสิ่งตอบแทนที่ไม่เหมาะสม ผู้บริหารจะไม่รับของที่มีค่าราคาแพงจากใคร ถ้าหากมีผู้ปกครองนำมาให้ก็จะนำไปคืน เพราะอาจทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมและการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียม

ครูได้เล่าว่าผู้บริหารมีการนัดประชุมตามกำหนดเวลา มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยจะประชุมตามระดับการศึกษาที่จัด โรงเรียนมีการทำงานเป็นทีม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเสมอๆ อย่างการมีห้องวอร์รูม ที่ทำให้อุปกรณ์ต่างๆ ในโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนหมดไปได้ เพราะครูจะมานั่งคิดร่วมกัน ใครมีความคิดสร้างสรรค์อะไรก็นำออกมาเสนอและนำไปใช้จัดกระบวนการสอนให้เด็กแต่ละระดับชั้น

นักเรียนก็ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการเช่น โรงเรียนมีกิจกรรมมากมายให้นักเรียนได้เรียน และเลือกตามความสนใจ บางครั้งก็จะได้เข้าร่วมประชุมกับคุณครู

ส่วนผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียน มีการเพิ่มหลักสูตรภาคปฏิบัติให้มากขึ้นกว่าปัจจุบัน ให้เด็กมีการฝึกทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารต้องมีการวางแผนฝึกฝนครูในเรื่องการจัดการเรียนการสอนนี้ให้มากขึ้น การสื่อสารระหว่างครู ผู้บริหาร และผู้ปกครองยังน้อยไป เจอกันช่วงปฐมนิเทศมีการส่งจดหมายข่าวเป็นการสื่อสารทางเดียว โรงเรียนควรจัดเวลานัดประชุมผู้ปกครองให้มากขึ้น โดยปกติโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้าพบได้ตามสภาพความต้องการและปัญหาโดยเข้าพบปะพูดคุยอยู่ตลอดเวลาอะไรก็ติดต่อที่ห้องธุรการ ซึ่งบางครั้งได้พบผู้บริหารหรือครูที่จะเป็นที่รับฟังแก้ไขปัญหาก็ได้

การประเมินผล

การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดของโรงเรียน B ที่จัดการศึกษาแบบนีโอฮิวแมนนิสมีการประเมินผลโดยดูจากผลที่เกิดโดยตรงกับผู้เรียนและโรงเรียน ผลทางอ้อมที่เกิดกับครูและผู้ปกครอง

1. ผลโดยตรงต่อผู้เรียน คือผู้เรียนมีร่างกายที่แข็งแรง มีจิตใจเข้มแข็งและดีงาม มีน้ำใจ และจิตสาธารณะ ด้านวิชาการ

2. ผลโดยตรงต่อโรงเรียนคือเป็นโรงเรียนดีและน่าสนใจในสายตาผู้ปกครอง เป็นโรงเรียนที่มีความมั่นคง เป็นโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากสมศ.ว่าดีทุกมาตรฐาน

3. ผลทางอ้อมต่อครูและเจ้าหน้าที่ คือ 1) ครูพัฒนาตนเองกลายเป็นคนที่สามารถทำอะไรได้หลายอย่าง จากนโยบายการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในโรงเรียน มีโครงการต่างๆ ให้ทำร่วมกันเช่นเล่นกีฬา เล่นโยคะ ไม่เป็นโรคร้าย 2) ครูและพนักงานมีร่างกายแข็งแรง จะเห็นได้ว่าที่โรงเรียนทั้งครู ทั้งคนขับรถ พนักงาน คนครัวเล่นเทนนิสเป็นกันหมด และวิ่งได้ไกล ครูสดชื่น ดูเด็กกว่าวัย นึกถึงผู้อื่น พุดจาทางบวก ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดี 3) ครูมีความรับผิดชอบ ไม่ขาดงาน ไม่มาสาย ไม่ลาหยุด 4) ครูมีจิตสาธารณะช่วยเหลือทั้งเรื่องงาน เรื่องส่วนตัว การช่วยเหลือคนในและคนนอกโรงเรียน 5) ครูสามารถพัฒนาการสอนหนังสือได้

เก่งขึ้น หลังจากผ่านกระบวนการฝึกอบรมและเรียนรู้ด้วยตนเองจากครูอื่นๆ ครูเป็นกันเองและมีช่องว่างระหว่างครูกับเด็กน้อย พูดบวกและชื่นชม

4. ผลทางอ้อมต่อผู้ปกครอง 1) เกิดความภาคภูมิใจ 2) เกิดสังคมผู้ปกครองที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) ได้รับความยากลำบากในการสมัครเรียนที่ไม่อาจพึ่งพาอำนาจลี้ลับหรือผู้อำนาจได้นอกจากความเท่าเทียมเช่นเดียวกับเด็กอื่นๆ 4) ไม่ต้องกังวลเรื่องค่าเทอมแพงและไม่ต้องทำงานหนักส่งลูกเรียน

กระบวนการของโรงเรียนที่เห็นเป็นผลออกมาชัดเจนทั้งในเรื่อง ความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องจะไปพบว่าเด็กส่วนใหญ่อยากมาโรงเรียนแม้แต่เสาร์อาทิตย์ ส่วนมากเด็กจะชอบอยู่ที่โรงเรียนจนเย็น บางครั้งผู้ปกครองก็เข้ามาในโรงเรียนเพื่อทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องแนวทางของโรงเรียนก็จะเข้ามาศึกษาด้วยตนเอง ถ้าที่โรงเรียนหรือที่บ้านทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเองแล้วทุกปัญหาอย่างจะหมดไป และการประเมินผลที่ได้ก็อีกอย่างหนึ่งคือ ผลที่ตัวผู้เรียนคือ เด็กมีความฉลาดทางอารมณ์และสังคม ที่สำคัญเด็กนักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมจากโรงเรียน ก็มีการสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยได้ส่วนมาก และเข้ากับสังคมได้เป็นปกติไม่มีปัญหา

ครูเล่าว่าการรายงานผลของโรงเรียนไม่เน้นเอกสาร แต่จะเน้นการปฏิบัติจริงทำให้ครูไม่ต้องเหนื่อยและวุ่นวายกับการรวบรวมเอกสารที่ทำให้สูญเสียชีวิตยากและทำลายโลกมากไป ครูแสดงผลงานของนักเรียนและผลที่เกิดกับตัวผู้เรียน เป็นสิ่งที่บอกได้ว่า โรงเรียนประสบความสำเร็จเพียงใดในการที่ให้ผู้เรียนได้คิดลงมือทำ และผู้บริหารจะเข้าตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และมีการเผยแพร่แบบบอกต่อกันมากกว่าที่จะโฆษณาชื่อเสียงโรงเรียนให้เด็กเข้ามาเรียน

นักเรียนเล่าว่าการประเมินผลการเรียนของโรงเรียนเน้นที่การที่ต้องช่วยเหลือกัน ให้มีความรู้เท่าๆกัน การมีพฤติกรรมที่ดี และการเป็นคนที่น่ารักแจ่มใส ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี

และผู้ปกครองหลายคนยังให้ความพึงพอใจด้านการพัฒนาวิชาการ และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์และความสุขในการมาโรงเรียนของเด็ก รวมถึงการสอบเข้าเรียนต่อในระดับชั้นต่างๆของเด็กที่ไปเรียนต่อในโรงเรียนอื่นและระดับมหาวิทยาลัย แต่ก็มีผู้ปกครองบางคนยังไม่ค่อยแน่ใจในเรื่องวิชาการของทางโรงเรียน ทั้งๆที่ลูกก็เป็นเด็กที่มีผลการเรียนดี โดยเฉพาะวิชาภาษาไทยแต่เรื่องภาษาอังกฤษยังต้องปรับปรุง นอก จากนี้โรงเรียนมีสังคมที่ปลอดภัยมีการดูแลเด็กอย่างทั่วถึง แม้รั้วโรงเรียนจะเปิดและต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยือนโรงเรียนโดยไม่ต้องแลกบัตรก็ตาม

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับโรงเรียน การศึกษามนุษยนิยมของโรงเรียน B ใช้หลักแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษา มีหลักสำคัญๆอยู่ 9 ประการ คือ

1. การมีคลื่นสมองต่ำ ทำให้ครูและนักเรียนมีคลื่นสมองต่ำก่อนการเรียนการสอน
 2. หลักการมีภาพพจน์ของตัวเองด้านบวก ทำให้เด็กเชื่อมั่นว่าตัวเองเรียนได้เรียนดี โดยครูย่อยวิชาการที่ยากๆให้เป็นเรื่องที่น่าสนใจได้ง่าย เด็กเกิดความรู้สึกทางบวกที่จะเรียนได้ดีขึ้นจากการที่เรียนแล้วเข้าใจ ตอบได้ ได้รับคำชมเชย
 3. หลักการให้ความรักและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รักและอดทนต่อความสำเร็จที่เด็กจะได้รับจากการเรียนหนังสือ
 4. หลักการพัฒนาเซลล์สมอง ให้เด็กได้ทำกิจกรรมหลายๆอย่าง
 5. การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์เช่นอาหารมังสวิรัต
 6. หลักคุณธรรมยามะนิยามะ การใช้คำพูดที่ดีๆ มีการกระทำที่ดีๆต่อกันทั้งจากภายในและภายนอกตนเอง
 7. การฝึกโยคะ อาสนะ ช่วยให้จิตใจเบิกบาน ส่งผลสมดุร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ต่อมต่างๆในร่างกายทำงานเต็มที่
 8. หลักการของเพราร์ท คือ เรื่องความพอเพียง ประหยัด และไม่เน้นความร่ำรวยที่เน้นเงินเป็นตัวตั้ง การแบ่งปันแจกจ่ายเท่ากัน ช่วยเหลือกัน
 9. หลักการศึกษาของนีโอฮิวแมนนิสที่ให้ผู้เรียนมีร่างกายแข็งแรง สมองดี จิตใจและจิตวิญญาณดี มีจิตสาธารณะ และมีความรู้วิชาการและทักษะชีวิต
- การจัดการการศึกษาผู้บริหารมีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจน ให้ความสำคัญกับครูในกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ข้างต้น นำไปสู่การจัด การเรียนการสอนที่ครูต้องมีคลื่นสมองต่ำพร้อมๆไปกับเด็ก เพื่อบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสม ครูต้องตั้งใจให้นักเรียนอยากเรียน หาวิธีสอนหนังสือให้สนุก ครูต้องมีอารมณ์ดี ช่วยเหลือผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ที่เร็วและจดจำได้

การวางแผน

การศึกษาแนวมนุษยนิยมของโรงเรียนผู้บริหารให้ความสำคัญกับครูและพนักงานทุกคน มีการพัฒนาบุคลากรตามแนวนีโอฮิวแมนนิสเพื่อให้เกิดการปฏิบัติต่อผู้เรียน โดยครูได้รับการฝึกฝนจนสามารถเป็นต้นแบบให้กับเด็กๆได้ โรงเรียนได้จัดให้ครูมีหลักในการปฏิบัติตนในการจัดการศึกษาแนวมนุษยนิยม 10 ประการ คือ 1) ให้ครูคิดเสมอว่าตนเองเป็นเด็กชอบครูแบบไหน และพยายามทำให้เป็นแบบนั้นหรือดีกว่านั้น 2) รักเด็กทุกคนเหมือนเป็นลูกหลานของตน 3) พยายามสุดความสามารถที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก 4) ให้เกียรติเด็กทุกคน หาข้อดีของเด็ก และชมเด็กทุกวัน 5) ให้ความรักแก่เด็กจากพลังในตัวให้เขาเป็นคนดี 6) ไม่ยอมปล่อยให้เด็กคนใดล้มเหลวแม้แต่คนเดียว 7) ใช้ความพยายามช่วยเด็กอ่อนให้เป็นเด็กเก่งช่วยเด็กเก่งให้กลายเป็นเด็กที่ยอดเยี่ยม 8) ครูจะทำตัวให้มีคุณค่ายิ่งขึ้นทุกวันและทำตัวเป็นคนดีขึ้นในทุกๆด้าน 9) ยิ่งทำดีมากเท่าใดก็ยิ่งได้รับสิ่งตอบแทนที่ดีมากกว่าเดิม 10) เมื่อใดที่คิดว่าปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นไม่ได้ ปรับการสอนให้เด็กเรียนรู้น่ามากขึ้นไม่ได้ก็ควรไปทำอาชีพอื่น เมื่อครูปฏิบัติตนข้างต้น

ได้สามารถนำไปสู่การศึกษาตามแนวนีโอฮิวแมนนิส เมื่อนำมาแสดงในด้านต่างๆที่สอดคล้องกับการศึกษาแนวมนุษยนิยมด้านต่างๆ คือ

1. การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น(Self Esteem and Esteem for the others)

การเคารพนับถือตนเองเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กๆที่จะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ ทั้งครูก็ต้องเรียนรู้ที่จะเคารพตนเอง ก่อนที่จะจัดการศึกษาให้ได้ กการเคารพนับถือตนเองได้ ผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความคิดเห็นว่า “ในกลุ่มของนักมนุษยนิยม(Humanist) เด็กมีความสำคัญ สอนให้มีการเห็นคุณค่าในตนเอง การจัดการเรียนการสอนจะมีเด็กหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ถ้าครู สอนเด็กไม่รู้เรื่องไม่เก่งเป็นความผิดของครูครูจึงต้องมีเทคนิค” ดังนั้นเรื่องหนึ่งในการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ของโรงเรียน B คือต้องจัดให้มีโครงการที่ทำให้เด็กเกิดความเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น ดังจะเห็นได้จาก การจัดโครงการสำหรับเด็กตั้งแต่ชั้นเล็กๆขึ้นไป เช่น โครงการประกวดไหว้สวยเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีภาพพจน์ที่ดีกับตนเอง ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนอื่นๆที่ทางโรงเรียนจัดไว้ และในนิตยสารมาแม่มี(MAMAme ฉบับที่ 6 อ้างถึงใน รัชณี อมาตยกุล ,2552) ยังได้กล่าวถึงการเคารพตนเองของโรงเรียนนี้ว่า “โรงเรียน B ปลูกฝังเรื่องการเคารพตัวเองและเชื่อมั่นในตัวเอง ปลูกฝังการสวัสดิ์แก่เด็ก เพราะการทักทายกันด้วยการสวัสดิ์คือพื้นฐานของการเคารพตนเอง และเคารพผู้อื่นตามปรัชญาของชาวตะวันออก”

กระบวนการในการสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจให้แก่นักเรียน เป็นพื้นฐานของการสร้างคนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส วิธีการสร้างความมั่นใจให้เด็กเห็นคุณค่าในตัวเองจึงเป็นการปฏิบัติครูทุกคนต้องทำตามนโยบายของโรงเรียน ซึ่งเมื่อครูนำมาปฏิบัติกับผู้เรียนจะมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1. ครูสร้างรูปแบบให้นักเรียนบอกสิ่งดีๆกับตัวเอง ทำให้ได้ ก็มีคามมั่นใจและเก่งขึ้น ดังที่ครูปลา(นามสมมุติ)ครูประจำชั้นอนุบาลผู้เชี่ยวชาญด้านนี้เล่าว่า “หลังจากที่ได้ทดลองทำมาหลายปี เห็นสิ่งที่เกิดกับเด็กชัดเจนคือเด็กดูมีความมั่นใจ และเก่งขึ้นจริงๆ และการกระทำนี้ต้องปลูกฝังกันมานานๆตั้งแต่เด็กเล็กๆยิ่งดี”
2. ติดประกาศชื่นชมนักเรียนรอบๆห้อง รอบๆโรงเรียน เป็นกุศโลบายที่ทำให้เด็กๆ และครูภาคภูมิใจในตนเอง นำคนเก่งคนดีมาติดไว้เป็นแบบอย่างทั้งครูและนักเรียน ทำให้รู้สึกดีเกิดความสุข และนำติดตาม
3. ฉวยโอกาสชื่นชมนักเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถ้าเป็นสิ่งดีๆก็รับสื่อสารออกมาทำให้เด็กและครูเห็น เปลี่ยนจากที่เป็นข้อ ตำหนิ พุดกันไม่เลิกมาเป็นการหาข้อดีและพุดคำชมเพื่อลดเรื่องราวทางลบ ทำให้เกิดความสุข และทำงานหรือเรียนได้อย่างดี
4. ให้คะแนนความประพฤติเพิ่ม โรงเรียนทั่วไปถ้าเด็กทำผิดจะตัดคะแนนและลงโทษ แต่ที่โรงเรียน B เมื่อเด็กทำความดีจะมีคะแนนเพิ่มให้ด้วย เป็นไปตามหลักการคิดทางบวกตามที่ผู้บริหารได้วางไว้

การจัดให้นักเรียนท่องประโยค”พวกเราทุกคนเป็นคนดี” ของนักเรียนป.1-ป.6 โดยท่องพร้อมๆกันดัง ๆ เหมือนกันทุกห้องเรียน ครูบอกว่าเป็นการที่ให้นักเรียนเขาท่องคำพูดด้านบวกขึ้นชมตัวเอง และนี่เป็นวิธีการของโรงเรียนที่จะฝึสิ่งที่เป็นบวก เข้าไปตั้งแต่เด็กยังเล็กๆ โดยการพูดนี้จะพูดก่อนเรียนในแต่ละคาบ เนื้อหาการท่องพร้อมๆกันจับใจความว่าเด็กๆพูดว่า

“พวกเราทุกคนเป็นคนดี มีน้ำใจ ตั้งใจเรียน
 พวกเรารักคุณพ่อ คุณแม่ คุณครู และเพื่อน ๆ ทุกคน
 เราเป็นคนดีและน่ารักจริงๆ”

การพูดนี้มีการคำนวณแล้วว่าหากเด็กพูดชมตัวเองทุกวัน วันละ 5-6 ครั้ง ในหนึ่งปีพวกเขาจะได้ชื่นชมตัวเอง 1,200 ครั้ง ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองมากขึ้น เด็กเกิดการยอมรับนับถือตนเองหรือ self esteem จะไม่รู้สึกท้อแท้ และจิตใจสำนึกจะเก็บความดีและการต้องการเป็นคนดีนี้ไว้เพื่อนำออกมาใช้ต่อไป

นอกจากนี้โรงเรียนยังมีโครงการเสื่อผองผดที่ให้เด็กที่เรียนอ่อน หรือเป็นเด็กพิเศษตามที่เหมาะสม ได้เข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาตนเอง จนเกิดการพัฒนาทางวิชาขึ้นมา โดยกิจกรรมที่จัดจะมีหลากหลายทั้งในและนอกโรงเรียน ควบคู่กับการสอนประกบตัวต่อตัวหรือ เด็ก 2 คน ต่อครู 1 คน จากกิจกรรมนี้ทำให้เด็กสนิทสนมกับครู เกิดความมั่นใจ ไม่เครียด เรียนรู้อะไรเข้าใจได้ง่ายขึ้น มีการสอนภาษาแบบเข้าใจง่ายจากกิจกรรมที่หลากหลายในโครงการต่างๆที่จัดขึ้นเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ มีการสอนเลขจากการใช้รูปแบบที่เหมือนกันเข้าใจง่าย การทำบันทึกรายรับรายจ่าย เป็นต้น

โครงการวีไอพี(VIP) หรือ “ผู้เรียนเป็นบุคคลสำคัญ” เพื่อเด็กที่เป็นลูกหลานพนักงานที่ไม่มีเวลาดูแลลูกๆเพราะต้องทำงานให้โรงเรียนตั้งแต่เข้าจรดเย็น ไม่มีเวลาทบทวนหรือสอนลูกเอง โรงเรียนจะจัดครู 1 คนมาให้ความช่วยเหลือ สอนพิเศษเพิ่ม ดูแลงานนักเรียน และดูแลให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในวันศุกร์ เป็นการส่งเสริมลูก พนักงานโรงเรียน และประหยัดค่าใช้จ่ายที่ต้องไปเรียนพิเศษ

การให้นักเรียนเซ็นสัญญา และจัดให้มีการประเมินผลเมื่อปฏิบัติตามสัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมเมื่อจบปีการศึกษา โดยเนื้อหาในสัญญาจะเกี่ยวกับก ารมีมุมมองทางบวกกับตนเองและการปฏิบัติตนในโรงเรียน ซึ่งผลเป็นที่น่าพึงพอใจที่พฤติกรรม ของนักเรียนดีเป็นส่วนมาก คุณครูพึงพอใจและไม่หนักใจ

การสอนวิชานีโอฮิวแมนนิสทุกระดับชั้นช่วงเวลาโฮมรูมซึ่งเริ่มทำมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 มีเป้าหมายเพื่อ ให้นักเรียนรู้และเข้าใจ เรื่องนีโอฮิวแมนนิส รู้จักและการเห็นคุณค่าของการพูดบวกและปฏิบัติได้จริง รู้จักคุณธรรมและทำ ได้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง(self esteem) เห็น

คุณค่าของการมีบุคลิกภาพที่สง่างามและทำได้จริง โดยโรงเรียนทำแผนการสอนเฉพาะสำหรับนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

มีการพัฒนาเด็กตั้งแต่ร่างกายด้วยการใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วน ผู้ดูแลควรเน้นถือศักยภาพตนเอง โดยชั้นอนุบาล 1-2 จะถอดรองเท้าเล่นที่สนามดินสนามทราย มีกิจกรรมพัฒนาและการเรียนรู้ที่หลากหลายและการตระหนักสิ่งแวดล้อมดังที่ผู้บริหารกล่าวว่า “เด็กอนุบาลที่โรงเรียน B ไม่ใส่รองเท้า เมื่อเท้าเหยียบพื้นเยอะสกปรกก็จะดี เพราะการพัฒนาสมองมาจากประสาทสัมผัสที่ปลายเท้า และมี ถ้านิ้วมือได้สัมผัสอะไรหลายๆอย่างก็มีการเคลื่อนไหวมากสมองก็จะไวขึ้นด้วย เมื่อถอดรองเท้าเด็กๆจะแยกแยะได้ว่าเขากำลังสัมผัสกับอะไรอยู่เช่น ดิน หิน ปูน กระเบื้อง ความแตกต่างที่สัมผัสได้จะทำให้เด็กเรียนรู้ได้หลากหลาย” (เนชั่นสุดสัปดาห์, 2546)

ครูบุ๊ก(นามสมมุติ)เล่าถึงความใส่ใจของผู้บริหารในการทำให้ตนมั่นใจขึ้นว่า “ผู้บริหารจะคอยแนะนำ และให้ความเป็นกันเองเสมอ เป็นคนใจดีมาก และสร้างความเชื่อมั่นให้กับครูทุกคนจนเกิดความมั่นใจ เมื่อเรามั่นใจเราก็จะนำสิ่งที่ดีเหล่านั้นไปสู่การ สอนเด็กนักเรียนของเราด้วยเข้ามาทำงานในโรงเรียนแรกๆก็ทำงานในห้องธุรการ ยังไม่ได้สอน เพราะโรงเรียนต้องการให้ครูฝึกทักษะหลายอย่าง ทำหลายเรื่องจนถึงการสอน ที่สำคัญการฝึกนี้เราเชื่อมั่นว่าเราทำสิ่งต่างๆได้เหมือนกับคนอื่น ๆ ในห้องเรียนจึงมีวิธีการต่างๆที่ทำให้เด็กมั่นใจและเคารพตนเอง ทั้งการพูดชม พูดบวก การทำป้ายติดประกาศชื่นชมความดี” (ครูบุ๊ก, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555)

นักเรียนที่เรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล1-ป.6 ซึ่งจบจากโรงเรียนนี้แล้วเป็นศิษย์เก่า กล่าวว่าโรงเรียนนี้ให้ความสำคัญกับเด็กนักเรียน โรงเรียนแม้ว่าจะมีขนาดพื้นที่เล็กไปหน่อยและมีรูปแบบการสอนที่ไม่เหมือนใครแต่ก็สร้างให้นักเรียนเป็นคนดี เพราะเห็นจากเพื่อนๆที่ได้เรียนมาด้วยกันและตนชอบโรงเรียนนี้มาก แม้ว่าจะระดับมัธยมจะไปสอบเรียนเข้าโรงเรียนรัฐบาลก็ตาม เนื่องจากโรงเรียนตอนนั้นยังไม่เปิดสอนระดับมัธยมในสายที่ตนต้องการเรียน

ผู้เรียนชั้นมัธยมที่เรียนในโรงเรียนปัจจุบัน เล่าว่า โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนประชุมร่วมกับครูโดยตนเป็นหัวหน้าห้องและได้ไปประชุมร่วมกับคุณครูเช่น เรื่องการไปทัศนศึกษา มีการตกลงร่วมกันว่าไปเล่นสนุกกันก่อนในครั้งแรกกับเพื่อนๆ ครั้งที่สองจะต้องได้ความรู้กลับมา การประชุมทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของนักเรียนและรับฟังความรู้สึกและสื่อสารความรู้สึกนำมาซึ่งการปฏิบัติที่เคารพซึ่งกันและกันก่อให้เกิดความสุข สนุกสนาน และสื่อสารความรู้สึกตรงกัน

ผู้ปกครองได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารบุคลากรของโรงเรียนว่า “ครูจะรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายของนักเรียน เรื่องราวการสอนหนึ่ง ๆสามารถแตกประเด็นและความคิดได้ไม่มีที่สิ้นสุดเกิดความคิดที่หลากหลายเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน” โรงเรียนนิยมให้เด็กใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่และเคารพตนเอง ดังจะเห็นได้จากการที่โรงเรียนจะไม่สอนให้เด็กแข่งขันแข่งขิงตีกับผู้อื่นแต่จะเน้นให้เด็กแข่งขันจากภายใน แข่งขันกับตัวเองเพื่อเอาชนะตัวเองสร้างความมั่นใจในชีวิตที่ต้องก้าวเดินต่อไป และครูที่โรงเรียนนี้จะคอยเฝ้าบ อกเด็ก ๆ

ตั้งแต่ระดับอนุบาลว่า “หนูทำได้” เป็นการพัฒนาด้านจิตใจมากกว่าทางด้านวัตถุนิยม ให้เด็ก ก็มีสำนึกที่ดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สิ่งแวดล้อมและโลกของเรา ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงถึงการเคารพผู้อื่นและสรรพสิ่งด้วยเช่นกัน รวมทั้งการผ่อนผันกฎระเบียบบางอย่างทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ “โรงเรียนเคารพ (respect) นักเรียนเหมือนเป็นคนๆหนึ่ง” (ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555) ไม่ใช้การบังคับให้อยู่ในบล็อกเหมือนเป็นแค่วัตถุชิ้นหนึ่งที่จะบั่นอย่างไรก็ได้ การสอนให้เด็กเคารพและรับฟังผู้อื่น ครูในโรงเรียนรวมทั้งผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียน และผู้ปกครอง ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีและเคารพนักเรียนเช่นกัน ไม่ใช่ทุกคนเป็นคนสอนและสั่งแต่เพียงอย่างเดียว และผู้ปกครองอีกท่านก็ให้ความคิดเช่นเดียวกันว่า โรงเรียนมีแนวคิดการสอนที่ค่อนข้างจะให้เกียรติเด็ก ดังแนวคิดของโรงเรียนว่า “การสร้างคนดีขึ้นมา 1 คนยากกว่าการสร้างคนเก่งขึ้นมา 1 คน” และการที่โรงเรียนมีแนวคิดให้เด็กได้ทำสมาธิ เล่นโยคะ ได้เล่น เป็นชีวิตเด็กจริงๆ ได้ทั้งเรียนและได้ทั้งเล่นควบคู่กันไป ให้เด็กพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ให้เขามีความสุขกับการเรียนและมีครูที่จิตใจดีเป็นแบบอย่าง

2. การเสริมแรงทางบวก แนวทางของโรงเรียนในการเน้นความคิดด้านบวก (positive thinking) ในการบริหารและจัดการศึกษาตามการบอกเล่าของผู้บริหารโรงเรียน มีดังนี้

“เราจะไม่ใช่คำพูดด้านลบ(Negative Perfection) กับเด็กและทุกๆคน ชาร์ล ดาวิน เป็นผู้ตั้งทฤษฎีวิวัฒนาการที่ผู้เข้มแข็งกว่าคือผู้รอด และ ชิกมัน ฟรอยด์ รับเอาแนวคิดนี้ต่อมา การคิดเช่นนี้ทำให้คนรู้สึกด้อยคุณค่าและเกิดความคิดเห็นด้านลบกับตนเอง ซึ่งนักมนุษยนิยม (humanist) เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่ปัจจุบันคนสับสนตีความไม่เหมือนกันไปกลายเป็นการปล่อยเด็กทะเลาะเด็กให้ทำอะไรเอง กระบวนการเป็นการจูงใจสร้างความกระหายในทางที่ดี กระหายให้เด็กอยากเข้าห้องเรียน พัฒนามนุษย์ให้คลื่นสมองต่ำลง ให้เห็นคุณค่าของตนเองจากการใช้คำพูดด้านบวก ไม่ใช่คำตำหนิ และทางลบ จะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นและก้าวร้าวมองชีวิตในด้านลบ การทำให้เกิดสภาวะยิ่งใหญ่ทำได้จากการเปิดเพลงเบาๆ เด็กๆที่มาในโรงเรียนจะได้ฟังเพลงที่ทำให้สภาวะคลื่นสมองต่ำลง โดยเฉพาะเด็กอนุบาลและเด็กชั้นเล็กๆเพลงแบบนี้ โออิวิแมนนิสจะทำให้แนวคิดของเขาเปิดกว้างเข้าสู่สภาวะผ่อนคลาย เป็นเพลงและการพูดที่สร้างจินตภาพทางบวกให้เห็นภาพในจิต มีกิจกรรมที่เด็กได้ทำทุกวันตอนเช้าและปรับให้เข้ากับวัย”ที่โรงเรียนเน้นเรื่องของความคิดด้านบวก เพราะเชื่อว่าความรู้สึกของตัวเองจะกำหนดชะตากรรมของเรา ถ้าเรารู้สึกกับตัวเองว่าเป็นคนอย่างไรเราก็จะเป็นอย่างนั้น ที่โรงเรียนนี้มักไม่ได้ยินคำติเตียนแต่จะให้คำชม รอ ยิ้ม และบอกกันดีๆให้แก้ไข เป็นการเติมเต็มความรักของครูให้กับเด็ก เป็นการ ยอมรับความเป็นมนุษย์ของคนคนนั้น เป็นการให้พลังเติมเต็ม ผู้บริหารโรงเรียนยังกล่าวอีกว่า

“ปัญหาหนึ่งของการศึกษาคือ การเปรียบเทียบเป็นการใช้ทางลบกับเด็กทำให้เด็กรู้สึกแย่กับตนเองและผู้อื่น แต่ถ้าเราไม่เปรียบเทียบข้างในใจจะรู้สึกดี รู้สึกว่าตัวเองมีค่า ไม่รู้สึกขาด

“ไม่ต้องหาทางออกอื่นมาทดแทน ก็ไม่ต้องไป ชังของแพง ไม่ฟังเพื่อ และไม่ต้องฟังยาเสพติด” (ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2555)

ปัญหาความเข้าใจของผู้ปกครองในการส่งลูกมาเรียน ยังเป็น เรื่องที่ต้องคิดในการจัดการศึกษาแนวมนุษยนิยมและการใช้ทางบวก เนื่องจากมีผู้วิตกกังวลว่าเด็กจะเข้าไปอยู่ในสังคมปกติได้อย่างไรหากคิดแต่สิ่งดีและบวกตลอดเพราะสังคมจริง ๆ มีทั้งที่ดีที่ร้าย ผู้บริหารก็ให้ทัศนะว่า “ระบบทุนนิยมที่เต็มที่มีการแข่งขันสูง เด็กไปเรียนพิเศษตั้งแต่ ป. 2 ซึ่งบางคนไม่เชื่อในสิ่งที่โรงเรียนทำ หัวใจของนีโอฮิวแมนนิสคือ การใช้วิถีทางบวกในการทำให้เด็กเก่ง ดี และมีความสุข คนเราจะรับรู้เรียนรู้ได้ดีเมื่ออยู่ในสภาวะผ่อนคลาย ผ่านเพลง โยคะ สมาธิ และการให้ความรัก การยิ้ม ชมเชย สบตา สัมผัส สวัสดิ์ คลื่น สมองต่ำใช้เวลาในการเรียนสั้นลง การเชื่อมต่อกับบ้านเป็นเรื่องที่ยากลำบากในการพัฒนากระบวนการศึกษาที่ไม่ใช่กระแสหลัก แต่โรงเรียนก็ไม่ย่อท้อเพราะเป็นเรื่องดีที่จะทำ” (ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2555) และจากการสอบถามข้อมูลจากศิษย์เก่าผ่านทางอินเทอร์เน็ตก็ได้คำตอบที่ชัดเจนว่า เด็กที่จบจากโรงเรียนนี้ลาออกไปหรือไปเรียนต่อที่อื่น สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีและมีทักษะทางอารมณ์และความคิดสูง ไม่เป็นเด็กที่เครียดและวิตกกังวล

ในชั้นเรียนจะพบบรรยากาศของการทำสมาธิและเสียงเพลงบาบานัมเกวาลัม (BABA NAM KEVALAM) ที่แปลว่า “ความรักมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง” ทำให้คลื่นสมองต่ำเป็นบรรยากาศที่เกิดทางบวกและสงบนิ่ง การพูดกับเด็กมีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายไม่ขู่เด็กให้กลัวและครูทำตามที่พูดอย่างเคร่งครัด มีการพูดให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง หาเรื่องดี ๆ ของนักเรียนมาชมบ่อย ๆ ไม่มี การตำหนิ หากจำเป็นต้องบอกข้อเสียให้หาวิธีแก้ไขให้เด็กด้วย ครูมีความเป็นกันเอง ใกล้ชิดกับเด็กเพื่อให้เด็กเข้าหาและกล้าที่จะถามครู ครูใช้วิธีการชื่นชมนักเรียนด้วยวิธีอื่น ๆ นอกเหนือจากการพูด เช่น ตีตแผ่นป้ายแสดงการชื่นชม เช่น วันนี้เด็ก ๆ ตั้งใจเรียนดีจริง ๆ หรือครูชื่นชมเธอมากเพราะครูเห็นเธอช่วยสอนการบ้านให้เพื่อน เป็นต้น นอกจากนี้ในชั้นเล็ก ๆ ยังมีการรวมกลุ่มในการสร้างพลังแห่งความรัก(Circle of love) ทำให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และครูมีโอกาสดูสัมผัสเด็ก ๆ ด้วยการกอด และนั่งสมาธิทำให้จิตใจของทุกคนอ่อนโยนขึ้น

การร้องเพลงปรับคลื่นสมองตามแนวทางของโรงเรียนจะทำหลังเคารพธงชาติ และก่อนเริ่มเรียนในทุกคาบ ผู้บริหารกล่าวว่า “ถ้าอยากให้นักเรียนเรียนหนังสือได้อย่างมีสมาธิเกิดความสงบนิ่งขณะเรียน ครูควรเริ่มต้นชั่วโมงเรียนด้วยการร้องเพลงบาบานัมทุกครั้ง โดยนักเรียนชั้นมัธยมขึ้นไปให้ร้องเพลงบาบานัมตั้งแต่เพลงที่ 1-5 เพลงละ 30 วินาทีก็พอ นักเรียนจะจดจ่ออยู่กับการร้องเพลง สมาธิก็จะดีพร้อมที่จะเรียน”(ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2555)

โครงการเด็กโรงเรียน B พูดเพราะและจิตใจดีงาม เป็นการคัดสรรประโยคคำพูดดี ๆ ที่เป็นมารยาทสังคมมาให้เด็กพูดคล้าย ๆ กับประโยคการสร้างความมั่นใจให้เด็ก เป็นการปลูกฝังในระดับชั้น ป. 1-ป. 6 โดยเนื้อหาจะเกี่ยวกับการพูดของคุณ ขอโทษ การแสดงความช่วยเหลือ การขอคำแนะนำ เป็นต้น ครูไก่(นามสมมุติ) ผู้ดูแลโครงการกล่าวว่า “การฝึกฝนให้เด็กรู้จักพูด

ขอโทษ และยอมรับคำแนะนำ ตั้งแต่เด็กเป็นเรื่องดี การสอนเด็กให้พูดดีมีเหตุผลจะช่วยเด็ก ๆ มีชีวิตที่ดีในอนาคต”(ครูไก่, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555))

ครูระดับชั้นประถมเล่าว่า โรงเรียนจะมีข้อตกลงร่วมกันกับครูและครูทุกคนจะทราบว่า โรงเรียนนี้เน้นการใช้ทางบวกตั้งแต่การกระทำเช่น การยิ้ม การทักทาย การพูดจาที่ไม่เปรียบเทียบกับกันแต่จะให้กำลังใจกันเสมอ การใช้ความรักและเมตตา เด็กเล็ก ๆ จะเห็นชัดเจน เด็กโตก็จะเป็นเพื่อนกับครูเป็นบรรยากาศที่ดีของโรงเรียน และครูนำไปปฏิบัติในการชมเชย แนะนำเด็ก ให้ความรักเด็ก ทำให้เด็กเกิดความตั้งใจและอยากเรียนกับครู

นักเรียนมัธยมของโรงเรียน กล่าวสอดคล้องกันกับครูว่าโรงเรียนเน้นการใช้ทางบวก สังคมโรงเรียนสร้างสิ่งที่ดีตั้งแต่เด็กชั้นเล็ก ๆ จนถึงเด็กวัยรุ่น ครูมีแนวทางการสอนว่าให้กำลังใจ ชื่นชม สนับสนุนให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง สิ่งที่ดีจะตกเดือนทันที ไม่ใช้ความรุนแรงในโรงเรียนจะมีก็น้อยมาก โรงเรียนให้เด็ก ๆ มีอิสระทั้งอิสระทางความคิด การแสดงความคิดเห็น แต่มีกรอบกฎระเบียบทางสังคมที่เคารพสิทธิของผู้อื่น กฎจะทำให้นักเรียนปลอดภัย การที่ครูตักเตือนเป็นความห่วงใยดูแลของครู

ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมให้ความเห็นว่า “โรงเรียนที่ลูกได้เข้ามาเรียนนี้ สิ่งที่สัมผัสได้ชัดเจนและเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียนคือ ลูกจะรู้จักแสดงความรัก รู้จักใช้คำพูดชื่นชมผู้อื่น มีความอ่อนโยน รู้จักขอโทษและให้อภัย และผู้ปกครองมีความชื่นชมว่า มีครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กจริง ๆ ด้วยการมีทัศนคติทางบวก ทำให้ลูกมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ช่างซักถาม มีความช่างสังเกตและมีความสนใจใคร่รู้ ทำให้ง่ายต่อพ่อแม่ในการต่อยอดการเรียนรู้ให้กับลูกได้ และแนวทางของโรงเรียนสอดคล้องกับการเลี้ยงลูกของครอบครัว เด็กยังไม่ต้องคร่ำเคร่งกับการเรียนวิชาการมากนัก มีความสุขกับการเรียนรู้ และอยากได้อยู่เสมอ ที่สำคัญเด็กมีการมองโลกในแง่ดีและการมีทัศนคติเชิงบวกจะทำให้ลูกโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสุข” เด็กเล็กจะได้รับการสัมผัสอนุบาลครูจะกอดเด็ก ๆ ทุกเช้า แต่ สำหรับเด็กระดับประถมและมัธยมที่โตขึ้นอาจปฏิบัติแตกต่างกันไป (ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555) โรงเรียนสอนให้เด็ก ๆ คิดบวกเมื่อเราคิดบวกเป็นตั้งแต่เด็ก โตขึ้นก็จะเป็นภูมิคุ้มกันให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมสิ่งแวดล้อมได้

การทำให้สังคมกับสิ่งแวดล้อมดีส่งผลต่อเด็กในช่วงวัยรุ่น ที่โรงเรียนไม่มีการปิดกั้นเด็ก แต่กรองสิ่งที่ดีมาให้เด็กมากกว่า กฎระเบียบของโรงเรียนก็ไม่กดดันบีบบังคับเด็ก ทำให้เด็กวัยรุ่นผ่อนคลายและเป็นอิสระมากกว่ากฎระเบียบที่เข้มงวด และไม่มีความรู้สึกต่อต้านมาก วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการเพื่อนและติดเพื่อนมาก ในสังคมของโรงเรียนนี้เด็กเกือบทั้งหมดเป็นเด็กที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดหรืออบายมุข รวมทั้ง ครูเป็นเพื่อนกับนักเรียน รับฟัง มีเหตุผลและให้เกียรติเด็กทำให้เด็กมีที่ปรึกษาที่ดี แต่ก็มีผู้ปกครองที่มีความคิดเห็นต่างไปบ้างเช่น การศึกษาแนวมนุษยนิยม ครูไม่ได้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจมาก่อน หรือการปฏิบัติทางบวกและสอนนักเรียนตามแนวคิดของโรงเรียนได้นั้นครูก็ไม่ได้เป็นในตัวครูทุกคน จะเป็นครูเฉพาะบางคนที่มีลักษณะที่เป็นครูแนวมนุษยนิยม การแนะนำเรื่องคำพูดของเด็กที่มีการเล่นกันจนเกิดความไม่เหมาะสม

และมีการแนะนำให้ทำกลับคืนอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ แต่ผู้ปกครองและครูมีความคิดเห็นว่าควรร่วมกันแก้ปัญหาด้วยการสอนเด็กเรื่อง “การให้อภัยผู้อื่น” และไม่ได้ตอบด้วยความรุนแรง เด็กก็จะเลิกพฤติกรรมทางลบไปเองได้ และทั้งที่บ้านและโรงเรียนต้องแนะนำเด็กอย่างสม่ำเสมอ

3. ความพอเพียง โรงเรียนเน้นแนวทางการประหยัด สมถะไม่ฟุ้งเฟ้อ แม้การใช้ข้าวของสิ่งต่างๆ และความคิด จะเห็นชัดในเรื่องนี้โดยเริ่มจากครูผู้สอนเด็กที่จะเป็นแบบอย่างให้แก่เด็กก่อนคือ การแต่งกายของครูทั้งกระเป่า รองเท้า เสื้อผ้ามีความเรียบง่าย ครูผู้หญิง ก็ไม่แต่งหน้าแต่งตาจนเกินพอดีแต่มีความสดใสกระตือรือร้น เสื้อผ้าโรงเรียนมีชุดทำงานประจำที่เป็นเสื้อสีเขียวกับกางเกงที่ได้รับแจกจากโรงเรียน ครูจะแต่งกายเรียบร้อย เพื่อเป็นแบบอย่างแก่เด็กๆ ก่อน การจัดแผนการใช้สิ่งต่างๆ ในโรงเรียนจะไม่มีการทำอย่างฟุ่มเฟือย ดังจะเห็นได้จาก “โครงการผลัดเปลี่ยนเวียนหนังสือ” ที่เริ่มทำมาตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2548 หนังสือที่ไม่มีแบบฝึกหัดจะนำมาเวียนเรียนได้หลายๆ รุ่นใช้แล้วใช้อีก จัดการบริหารหนังสือ อย่างเป็นระบบ หนังสือที่ใช้เวียนจะมีสติ๊กเกอร์ติดกำหนดเลขที่และตัวผู้ใช้ตามเลขที่ ยืมได้ตลอดปีพอเรียนจบแล้วให้นำมาคืน ผลของการมีโครงการทำให้เกิดการประหยัดเงินและช่วยให้ทุกคนรอบรู้ประหยัด สร้างนิสัยให้เด็กใช้หนังสืออย่างระมัดระวังนึกถึงผู้ที่จะใช้ต่อ เป็นการสร้างระบบชีวิตให้กับเด็ก เพราะต้องดูแลและคืนหนังสือในสภาพที่ครบถ้วนเพื่อให้คนอื่นได้นำไปใช้ต่อ ครูจะเป็นผู้ตรวจสอบและเด็กจะเห็นคุณค่าของสิ่งของและช่วยกันรักษามากขึ้น

นอกจากการปฏิบัติจนเป็นวัฒนธรรมเรื่องความพอเพียง สำหรับทุกคนในโรงเรียนแล้ว ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กยังมีกิจกรรมเข้าค่ายอยู่กินแบบชาวบ้าน ไปปลูกผักปลูกข้าวทำไร่ทำนากันในไร่ของโรงเรียนที่อยู่ต่างจังหวัด เด็กนักเรียนจะได้เรียนรู้วิถีชีวิต การอยู่แบบไม่ฟุ่มเฟือย และเรียนรู้เรื่องโลกและธรรมชาติควบคู่กันไป

กลุ่มที่คุยด้วยครูเล่าว่าที่โรงเรียนเราไม่ฟุ้งเฟ้อไปกับสิ่งต่างๆ แต่จะอยู่กินแบบเรียบง่ายพอดี ใครที่มีพฤติกรรมฟุ้งเฟ้อก็มีการเตือนกัน เมื่อครูไม่ฟุ้งเฟ้อก็ไปสอนเด็กได้ เด็กที่นี้ไม่สนใจเรื่องยี่ห้อตั้งและของราคาแพง

นักเรียนคนหนึ่งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนว่า สังคมโรงเรียนเป็นสังคมที่ดี แม้ว่าจะมีการปิดกั้นนิดหน่อยเรื่องการบริหารที่เกินพอดี แต่เพื่อนๆ ที่โรงเรียนก็เป็นเพื่อนที่ดีทุกคน ไม่มีการชักชวนไปเสพยาหรือพึ่งพาสิ่งไม่ดี (ผู้เรียน, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555)

เช่นเดียวกับผู้ปกครองที่บอกว่า “โรงเรียนไม่ฟุ้งเฟ้อเช่นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเรื่องความคิดความประหยัดและความเรียบง่าย ให้ออกกำลังกายกับดินกับทราย ที่โรงเรียนเด็กไม่จำเป็นต้องใส่รองเท้านักเรียนและการแต่งชุดนักเรียนก็มีกำหนดไว้ไม่ได้ใส่ทุกวัน การใส่รองเท้าของเด็กโรงเรียนให้เด็กใส่รองเท้าแบบไม่กำหนด(ยกเว้นรองเท้าแตะ) แม้ว่ามาจากครอบครัวฐานะดี เด็กก็รู้จักเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเองและไม่ไปเปรียบเทียบสิ่งของของตนเองกับผู้อื่น การสวมชุด ตามสบายที่เหมาะสมในวันอังคารก็เช่นเดียวกันเป็นการสอนให้เด็กรู้จักความพอเหมาะพอดีกับตนและการแต่งกายที่เหมาะสมในสถานที่ต่างๆ และครู จะเป็นผู้

ตรวจสอบและแนะนำมารยาทการแต่งกายแก่เด็ก ๆ ทุกระดับชั้นด้วย เป็นการแสดงความเอาใจใส่ของทุกฝ่ายทั้งบ้านและโรงเรียน” (ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555)

4. การรับใช้สังคม แนวคิดที่สำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่นดังที่ผู้บริหารกล่าวว่า “การที่เรามีความสามารถมากกว่าผู้อื่นเราต้องดึงผู้อื่นขึ้นมาให้มีความสามารถเท่ากับเราด้วย และการช่วยเหลือสังคมจากการปฏิบัติของครูบุคลากรและนักเรียน เน้นการแบ่งปันให้ผู้ที่อ่อนแอกว่า และเน้นการทำประโยชน์แก่ผู้อื่นนำไปสู่การสอนผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และ นำไปปฏิบัติในสังคมเพื่อให้สังคมมีความสุข ดังจะเห็นได้จากโครงการของงานกิจการนักเรียนและงานสมทบเช่น โครงการจับคู่ครูช่วยเหลือนักเรียนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมแปลกๆ ให้เข้ามาร่วมโครงการเพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ผลที่ได้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น การให้ความใส่ใจควรเพิ่มเวลาให้กับเด็กมัธยมซึ่งเป็นเด็กโตให้มากขึ้น(ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555)

โรงเรียนมีแนวทางการรับใช้สังคมด้วยการอนุญาตให้คนในชุมชน เข้ามาขายขนมและอาหารหลังโรงเรียนเลิกเรียน ผู้บริหารเห็นว่า “ถ้าอนุญาตให้ชุมชนซึ่งเป็นพ่อค้าแม่ค้ารถเข็นเข้ามาขายขนมในโรงเรียนเลยแบบไม่ต้องมาจอดแอบขายริมรั้ว จัดที่ จัดทางให้ขายเป็นระเบียบ ผู้ปกครองและเด็กก็ไม่ต้องแอบซื้อลับ ๆ ล่อ ๆ เพราะการซื้อของนอกรั้วโรงเรียนอาจถูกรถเข็นชนเกิดอุบัติเหตุได้ อีกทั้งยังเป็นการช่วยเหลือสังคมให้คนในชุมชนให้มีรายได้และอาชีพที่มั่นคงด้วย โดยการเข้ามาขายของในโรงเรียนเป็นไปตามกฎกติกาที่กำหนดคือ ไม่มีอาหารที่ทำจากสัตว์ใหญ่ ใช้เครื่องปรุงที่มีคุณภาพ แจกส่วนประกอบของอาหารให้โรงเรียนทราบเป็นลายลักษณ์อักษร ใช้ภาชนะที่นำกลับมาใช้ใหม่หรือทำจากธรรมชาติ ไม่ค้ากำไร ช่วยกันรักษาความสะอาด ต้อ งพูดจาไพเราะ ผลที่ได้จากโครงการ คือทางโรงเรียนได้เพื่อนเพิ่มที่เป็นพ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้ๆโรงเรียน ชุมชนเกิดการมองโรงเรียนดีขึ้น พ่อค้าแม่ค้าก็มีนิสัยเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ช่วยเหลือโรงเรียนมากขึ้น(ผู้จัดการ, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555)

การอนุญาตให้นักเรียนใช้ห้องเพื่อดูหนังสือหลังเลิกเรียน และจัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ให้เด็กมีสมาธิกับการอ่านหนังสือมากกว่าอยู่ที่บ้านเพราะมีสิ่งล่อใจเยอะ ซึ่งห้องจะปิดประมาณเวลา19:00-22:00 น.ตามความเหมาะสมที่ทางโรงเรียนกำหนดเป็นการช่วยเหลือนักเรียนหากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะกับการเรียนด้วยตนเองของเขา

การดำเนินการ

การดำเนินการในการจัดการศึกษาแนวมนุษยนิยมเช่นเดียวกับการบริหาร ที่เริ่มตั้งแต่การที่ผู้บริหารต้องลงไปทำงานกับครูอย่างเป็นกันเองตั้งแต่เช้าตรู่ที่หน้าประตูโรงเรียน ครูกับเด็กก็เช่นเดียวกัน ครูจะต้อนรับเด็กของเริ่มตั้งแต่วันใหม่ในโรงเรียนด้วยการไหว้และสวัสดิทักทาย อาจมีเวลาพูดคุยกับเด็กบ้าง เด็กชั้นน้องเล็กเช่นอนุบาลและประถม 1-3 ครูรับลงจากรถและกอดพร้อมกับหอมแก้มเป็นภาพที่น่ารักประทับใจ โรงเรียนนี้เด็กจะไม่กลัวครูเห็นครูก็วิ่งเข้าหาพร้อมทั้งสวัสดิ เด็กๆจะถามโน่นถามนี่โดยไม่ต้องกลัวว่าครูจะดุ และครูก็ไม่ต้องวางมาดให้หน้า

เกรงขามและจ้องจับผิดเด็กซึ่งบรรยากาศของความรักเกิดขึ้นตั้งแต่วินาทีแรกที่เด็ก ๆ ก้าวลงจากรถหรือผ่านประตูโรงเรียนเข้ามา

ผู้บริหารและครูจะมีการร่วมจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อสอน เด็กเน้นการทำเรื่องยากๆ ให้เป็นเรื่องง่ายทั้งการสอนเลข ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย สังคม ผู้บริหารเมื่อมีเวลาว่างก็จะลงมาใกล้ชิดเด็กและสอนหนังสือด้วยตนเอง

โรงเรียนมีห้องทำกิจกรรมวางแผนการเรียนการสอน หรือหาหนทางคิดกลเม็ดวิธีการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกันในห้องที่เรียกว่าห้อง *Warroom* ทุกคนต้องมาแผนการสอนทำย่อยให้ได้ เลขทำอย่างไรให้ง่าย อังกฤษจะทำอย่างไรให้ง่าย หาวิธีคิดร่วมกันให้ง่าย ถ้าเด็กไม่เข้าใจก็เป็นความผิดของครู ในการดำเนินการ การเลือกครูสำหรับสอนเด็กเป็นเรื่องสำคัญ ผู้บริหารกล่าวว่า “ผมเป็นคนเลือกครูมาเอง ในการเลือกครูผู้บริหารจะสัมภาษณ์เลย ทดลองงานสามเดือน และดูหลายอย่างเช่นให้เด็กเข้ามาใกล้ชิด ดูปฏิกริยาของครูกับเด็ก อยู่สองสามอาทิตย์ก็เห็นว่าจะอยู่ต่อไปได้ไหมเพราะวิธีบวกมันก็คล้ายเหมือนกัน เพราะทั่วไปถ้า เด็กทำผิดเราจะระบายออกทันทีเลยครูก็จะดีเลย แต่ที่โรงเรียนต้อง “ไม่จับผิด” (Don't find false) ต้องหาวิธีแก้ไข(remedy) เด็กเรียนไม่ได้เราก็ต้องหาวิธีแก้ไข พ่อแม่ไม่เข้าใจส่งผลถึงเด็กที่มาโรงเรียนโรงเรียนที่นี้จึงเปิดรับ ผู้ปกครองหรือใครจะเข้ามาพบผู้บริหารเมื่อใดก็ได้ แต่ถ้าเข้ามาเมื่อมีคลื่นที่รุนแรงเข้ามาก็ทำให้ปั่นป่วน คนที่อยู่ในห้องธุรการก็รับมือบ้าง”(ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2555)

การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการทำให้ครูและบุคลากรเกิดความสามัคคี โรงเรียนจึงดำเนินการจัดให้ทุกวันศุกร์มีกิจกรรมหลายๆอย่างที่ทุกคนได้มีเวลาว่างมาทำร่วมกันทั้งโรงเรียน หลักการบริหารงานของโรงเรียนคือ ปัญหาทุกอย่างร่วมกันแก้ไข ทุกคนเป็นพี่น้องร่วมครอบครัวเดียวกัน เช่นครูใช้บัตรเครดิตรวมเกินไป ต้องกระชับ ให้คำแนะนำและหาทางออกได้ ปัญหาของครูเจ้าหน้าที่คือปัญหาของเรา ผู้บริหาร และทุกคนมีความสัมพันธ์กันแบบพี่น้อง ทุกคนในโรงเรียนจะเรียกผู้บริหารว่า “พี่” หรือ “อาจารย์” ได้ ทำให้รู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ทำอะไรที่ทุกคนเข้าใจตรงกัน มีบางอย่างควบคุมไม่ได้บ้างก็ต้องตัดสินใจให้ทางเลือกไป อย่างครูที่ปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมโรงเรียนไม่ได้ หรือผู้ปกครองที่ดูเหมือนจะมีเรื่องราวมากมายที่ต้องการให้แก้ ซึ่งทุกคนก็ช่วยกันแก้ได้ระดับหนึ่ง

ครูในโรงเรียนเล่าว่า “ก่อนที่จะเข้าทำงานกับโรงเรียน ครูที่ได้รับการคัดเลือกต้องผ่านการฝึกฝนอบรมเกี่ยวกับแนวคิดของโรงเรียนก่อน” โดยที่ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้แนะนำอย่างเป็นกันเองเป็นผู้คอยกระตุ้นความคิด และมีครูที่เชี่ยวชาญในเรื่องแนวทางการศึกษาของโรงเรียนมาแนะนำและอบรมให้ก่อน โดยการแนะนำอบรมทำในลักษณะ ของการพูดคุยแลกเปลี่ยน ทำประมาณ 3 เดือนจนมีความรู้ความเข้าใจตรงกัน และในการดำเนินการของโรงเรียน โรงเรียนมีห้องวอร์รูม(warroom) ที่เป็นห้องที่ครูและพนักงานทุกคนสามารถเข้าไปแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างอิสระ โดยครูที่มีความรู้ความถนัดด้านใดก็จะไปเป็นพี่เลี้ยงให้กับครูใหม่เช่นการสอน

ให้ดูและมีการแนะนำแก้ไขกันตรงนั้นอย่างสร้างสรรค์เป็นการเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยเฉพาะผู้บริหารจะมีความเป็นกันเองดีมาก ใช้คำ พูดดี ๆ กับครูและเด็กตลอด ไม่ใช้การออกคำสั่ง แต่เน้นการสร้างใจให้ครูเคารพตนเอง”(ครูผู้สอน, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555)

ผู้เรียนในโรงเรียนคนหนึ่งซึ่งเป็นศิษย์เก่ารุ่นแรกของโรงเรียน (ข้อมูลจากBlog, 25 ธันวาคม 2554) จบการศึกษาจากโรงเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และได้โควตาไปเรียนต่อในโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง เข้าเรียนตั้งแต่ตอนโรงเรียน ยังสร้างเสริมใจใหม่ๆและเปิดปีแรกมีสามชั้นคือ อ.1- อ.3 ตอนเรียนเป็นรุ่นที่ 3 และเรียนมาจนจบป. 6 เนื่องจากโรงเรียนยังไปเปิดชั้นมัธยมจึงต้องไปเรียนต่อที่อื่น ตอนนี้อยู่ในมหาวิทยาลัยผลการเรียนได้เกียรตินิยมอันดับสองและใกล้จบการศึกษา แสดงความคิดเห็นว่า “ช่วงระดับชั้นอนุบาลถึงประถม 6 ไม่ได้เน้นวิชาการ สอนตามมาตรฐาน มีจุดเด่นเรื่องการสอนภาษาอังกฤษและกีฬา เน้นการพัฒนาสมอง พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และพัฒนาความแข็งแรงของร่างกายเมื่อไปเรียนต่อโรงเรียนอื่นก็ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี ปัญหาพฤติกรรมเด็กครูเห็นว่าเป็นปัญหาของเด็ก เด็กๆควรฝึกการจัดการด้วยตนเอง แต่ครูจะคอยควบคุมไม่ให้มีการใช้ความรุนแรงและคอยแนะนำให้ตลอด มีการดูแลจากครอบครัวประสานกับทางโรงเรียนโดยเฉพาะการดูแลจากผู้บริหารและครู วิชาการศึกษาที่มีการดูแลเอาใจใส่เด็กอย่างดี มีการทบทวนและมีเกมมากมายทำให้เรียนและจำได้ดี และ กิจกรรมของเด็กๆเล่นกลางแจ้งกลางแจ้งเป็นสิ่งที่สนุกสนาน พัฒนากล้ามเนื้อต่างๆของเด็กเป็นอย่างดี การออกกำลังกายทำให้ได้รับวิตามินดี เล่นกีฬาทำให้ร่างกายแข็งแรง การเล่นเกมเป็นกิจกรรมยามว่าง อาณาบริเวณโรงเรียนเป็นสนามเด็กเล่น เด็กๆมีการทำโยคะ สมาธิตั้งแต่อนุบาล 1 ทำให้เกิดความสงบนิ่ง

การประเมินผล การศึกษาแนวมนุษยนิยมให้ความสำคัญกับผู้เรียน ครูเป็น ผู้สร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เข้าอกเข้าใจผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะดึงศักยภาพที่มีอยู่ออกมาใช้อย่างเต็มเปี่ยม การประเมินผลที่ทั้งการที่ผู้บริหาร ครูและพนักงานทุกคนมีความสุข ผลของผู้เรียนมีความสุข จากการเรียนรู้วิชาและรู้จักตนเองมีภาพพจน์ทางบวกกับตนเอง การศึกษาที่จัดขึ้นทำให้บุคลากรไม่เครียดจากการทำงานและเด็กไม่เครียดจากการเรียน ความสำเร็จทางการเรียนที่ผู้เรียนสามารถเลือกทางเลือกได้ตามศักยภาพสูงสุดที่ตนมี การปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ผลจากการทำงานของทุกคนในโรงเรียนและบรรยากาศของโรงเรียนที่มีการเปิดกว้าง สนุกสนานรับฟังซึ่งกันและกันก่อให้เกิดความสุข ความภาคภูมิใจ โดยการประเมินที่ชัดเจนของโรงเรียนจากการประเมินผลทางตรงและทางอ้อม มีดังนี้

1. ผลโดยตรงต่อนักเรียน ได้แก่ 1) การมีร่างกายแข็งแรง ชอบเล่นกีฬา เล่นได้ดี ช่างพูด ไม่เชื่องซึม หรือนิ่งผิดปกติ 2) มีจิตใจที่เข้มแข็งและดีงาม ความคิดสร้างสรรค์สูง เรียนรู้ไว เข้าใจอะไรง่าย มีเหตุผล แยกแยะถูกผิดได้ ควบคุมอารมณ์ได้ ความจำดี ซื่อสัตย์ มีคุณธรรม สวัสดิ์ดีเก่ง สดใสร่าเริง เป็นตัวของตัวเองสูง รับผิดชอบ มีระเบียบวินัยแบบพอดี พูดบวก กล้าแสดงออก 3) มีน้ำใจและจิตสาธารณะ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนชอบช่วยเหลือ มีน้ำใจ สุขภาพ

อ่อนโยน 4) วิชาการและวิชาชีพ ผลการเรียนรู้ดี สอบ NT ได้ค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานชาติ วาดรูปสวยศิลปะเด่น การรู้จักใช้ชีวิต ปรับตัวเก่ง ไม่ก้าวร้าว ไม่เครียดกับสิ่งรอบข้างได้ง่าย รักโรงเรียนอยากมาร่วมกิจกรรมในโรงเรียน

2. ผลโดยตรงต่อโรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนดีเป็นแบบอย่างและน่าสนใจของผู้ปกครอง 2) ความมั่นคงในการจัดการศึกษาและบริหาร 3) สมศ.รับรองมาตรฐานโดยให้ดีมากทุกมาตรฐาน

3. ผลทางอ้อมต่อครูและเจ้าหน้าที่ ได้แก่ 1) ครูเกิดทักษะความสามารถที่จะทำอะไรได้หลายอย่างมากขึ้น 2) ครูมีความรับผิดชอบสูง 3) ครูมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง 4) ครูพัฒนาการสอนหนังสือของตนจนเก่งขึ้น

4. ผลทางอ้อมต่อผู้ปกครอง ได้แก่ 1) เกิดความภาคภูมิใจที่ลูกได้เรียนในโรงเรียน 2) เกิดสังคมผู้ปกครองที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) รับรู้ความยากลำบากในการสมัครลูกเข้าเรียน และเห็นความโปร่งใส 4) ไม่ต้องทำงานหนักส่งลูกเรียน

ครูผู้ใกล้ชิดกับเด็กในโรงเรียนมากที่สุดส่วนมากกล่าวถึงการประเมินผลของโรงเรียนว่า ดูที่ผลของผู้เรียนจะเห็นได้จากเด็กโรงเรียนนี้จะมีความละเอียดอ่อน อ่อนหวาน น่ารัก ตั้งใจ และที่สำคัญเรียนเก่งทางวิชาการ สามารถสอบเข้าเรียนต่อโรงเรียนดังหรือมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้หลายคน ตามคำขวัญของโรงเรียนที่ว่า “ฉลาด เก่ง ดี มีความสุข”

หลังจากได้เข้ามาทำงานในโรงเรียนครูน้องใหม่แสดงความคิดเห็นว่า “จากการได้สัมผัสบรรยากาศโรงเรียน บุคลากร ครูและนักเรียนในโรงเรียน รู้สึกดีและครูบางคนปฏิบัติตนทางบวก ส่งเสริมนักเรียน รู้สึกดีใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนนี้เป็นความประทับใจตั้งแต่เริ่มทำงาน” (ครูใหม่, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555)

นักเรียนกล่าวถึงการจัดการศึกษาทำให้กล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าถาม ใช้ทางบวกทำให้เป็นคนร่าเริง นอกจากนี้บุคลิกลักษณะของเด็กๆ ในโรงเรียนยังเป็นเอกลักษณ์ มีนักเรียนได้เล่าให้ฟังว่า “ถ้าสังเกตเห็นเด็กตัวดำๆ ตามซุ้ปเปอร์มาเก็ต ใส่รองเท้ากีฬา ท่าทางอยากรู้ อยากเห็น ให้เขาได้ว่าเป็นเด็กในโรงเรียน B เด็กทุกคนภูมิใจมากค่ะ หนูมั่นใจ” (ผู้เรียน, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555) และทางบ้านเป็นปัจจัยสำคัญที่อิทธิพลต่อความคิดและการพัฒนาของเด็ก ครูให้ความชื่นชมกับผลงานของเด็กทุกระดับชั้น กลับมาบ้านคุณพ่อคุณแม่ก็ต้องชื่นชมด้วยเช่นกัน ปัจจัยทั้งโรงเรียนและที่บ้านต้องเกื้อกูลกันในการจัดการศึกษาส่งผลต่อเด็กในทางที่ดี

ผู้ปกครองมีความพึงพอใจและบอกว่า เด็กที่จบจากโรงเรียนนี้จะมีความมั่นคงทางอารมณ์มากกว่าเด็กที่เรียนจากโรงเรียนที่มีการเน้นวิชาการ แม้ว่า เด็กทั้งสองคนสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้เหมือนกัน แต่เรื่องตรรกะการใช้เหตุผลของเด็กในโรงเรียน B จะดี มีความนิ่งสงบไม่หือหาวไปกับอะไรมากนักและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี ผู้ปกครองได้ให้ความเห็นอีกว่า “โรงเรียนนี้แม้ว่าจะไม่ใช่โรงเรียนที่ดีที่สุดแต่ในกระแสนิยม โรงเรียนแนวทางเลือกน่าจะเป็นโรงเรียนที่ออกแบบมาดีพอ ที่จะดึงสติเด็กๆ และพ่อแม่ให้หันกลับมามองรากฐานของตัวเอง แทนที่จะตามสังคมแบบใหม่ไปเรื่อยๆ โดยไม่ไตร่ตรองถึงความเหมาะสม” (ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์,

27 มกราคม 2555) เด็กเป็นผู้ที่มีความสุข เข้ากับคนอื่นได้ดี รู้จักพูดชมและให้เกียรติคนอื่น ช่างสงสัยและกล้าแสดงออก ถ้าเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วยังมีคุณสมบัติเหล่านี้ก็อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้ปกครอง จะดูแลเด็กสอดคล้องกับโรงเรียน ผลการเรียนรู้ของเด็กอยู่ในเกณฑ์ดี และโรงเรียนไม่รับเด็กเพิ่มในช่วงมัธยมถึงเด็กบางส่วนจะลาออกไปเรียนต่อที่อื่น โรงเรียนเน้นการอบรมสั่งสอนเด็กตั้งแต่เล็กจนโตเป็นวัยรุ่นต่อเนื่องกันมา และผู้ปกครองต้องการให้ลูกเรียนต่อในโรงเรียนนี้จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เด็กรู้จักตัดสินใจและผู้ปกครองก็มีความสุขที่เห็นลูกมีความสุขในการเรียน โดยผู้ปกครองท่านหนึ่งบอกข้อดีในการเรียนในโรงเรียนนี้ว่า ทำให้เด็กได้คบเพื่อนดี เด็กเป็นคนที่มีความพอเพียงมากเช่นให้เงินไปโรงเรียนอาทิตย์ละ 150 บาท เด็กรู้จักประหยัดเหลือเก็บอาทิตย์ละ 100 บาท วิชาการอยู่ในเกณฑ์ดี โรงเรียนนี้มี แนวคิดเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมโตขึ้นเขาจะมีอาวุธทางปัญญา รู้ผิดชอบชั่วดี และผู้ปกครองท่านนี้มีลูกที่เคยเรียนโรงเรียนนี้มาก่อนและลูกย้ายไปเรียนโรงเรียนมัธยมโรงเรียนอื่น ก็เห็นว่าลูกของตนได้รับคำชมเชยจากครูโรงเรียนที่ไปเรียนใหม่ และปรับตัวเข้ากับสังคมที่มีกฎระเบียบได้ดี และเด็กไม่ได้ยึดติดแต่มีความยืดหยุ่นทางความคิด

ผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า การที่จะให้ลูกเข้าเรียนในโรงเรียนทางเลือก ต้องเข้าใจแนวคิดของทางโรงเรียนก่อนซึ่งหลายคนไม่เข้าใจ เมื่อลูกของตนมีความสุขและอยากไปโรงเรียนทุกวันพ่อแม่จึงไม่ต้องทะเลาะกับลูกเรื่องการไปโรงเรียน และผู้ปกครองเด็กมีลูกเรียนที่โรงเรียนนี้ 2 คน เห็นลูกไปโรงเรียนอย่างมีความสุขทุกวัน มีการประเมินผลทั้งทางสติปัญญา ทักษะ ทักษะชีวิตต่าง ๆ และภาพพจน์ต่อตนเองของเด็ก ๆ ความพึงพอใจของทั้งผู้เรียน ครู และผู้ปกครองจึงเป็นตัวอย่างที่ดี ที่บอกว่าการศึกษาของโรงเรียนนี้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการศึกษามนุษยนิยม

กรณีศึกษาโรงเรียน C

“ผู้เรียนเป็นคนดีเหนือสิ่งอื่นใด”

กรณีศึกษาโรงเรียน C จัดการศึกษาเพื่อเน้นคุณค่ามนุษย์และมีงานวิจัยรายงานเอกสารศึกษาและเผยแพร่เป็นที่รู้จักในการศึกษาไทย มีผลงานการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เผยแพร่ผ่านทางโทรทัศน์ครูของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ดังต่อไปนี้

สภาพการบริหารโรงเรียนปัจจุบัน

โรงเรียนจัดตั้งขึ้นเมื่อประมาณพ.ศ.2535 เป็นโรงเรียนเอกชนภายใต้การดูแลของมูลนิธิ มีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการ เนื่องจากมีผู้บริหารที่มีปณิธานและแนวคิดการพัฒนา มนุษย์และคุณธรรมที่ชัดเจน โครงสร้างการบริหารมีผู้บริหารรวมจำนวน 2 คน ทำหน้าที่ร่วมกัน

บริหารจัดการโรงเรียน มีครูและครูผู้ช่วยทั้งระดับอนุบาล ประถม และมัธยม รวมทั้งโรงเรียน จำนวน 31 คน และมีนักเรียนในโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 362 คน

ด้านวิชาการใช้หลักสูตรแกนกลางทางการศึกษาของชาติ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวของโรงเรียนเป็น แนวพุทธที่มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาหลักสูตร การจัดการ เรียนการสอนที่เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม การให้ผู้เรียนทำ โครงการงาน และการปฏิบัติจริงเพื่อการเรียนรู้ พัฒนาแผนการสอน มีการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ มีการแนะแนวให้คำปรึกษาแก้ปัญหาเด็ก และครู มีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการสอนตามแนวคิดหลักของโรงเรียน มีการเตรียมการเพื่อการประกันคุณภาพ ทั้งภายในและภายนอก การประเมินคุณภาพโรงเรียนจึงอยู่ในระดับดี

ด้านงบประมาณได้รับการสนับสนุนจากเงินทุนจากมูลนิธิที่สนับสนุน และเงินอุดหนุนจากภาครัฐ โรงเรียนมีนโยบายไม่เก็บค่าเล่าเรียนนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมาจากฐานะใดๆก็ตาม แต่โรงเรียนจะเก็บเฉพาะค่าอาหาร ที่พักของนักเรียน เพราะโรงเรียนเป็นโรงเรียนประจำ(เฉพาะระดับประถมและมัธยมศึกษา) และค่าหนังสือเรียนที่นอกเหนือจากนั้น

ด้านบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรทำงานด้วยความสามารถของตนเอง ให้บุคลากรมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ แสดงความคิดเห็น ผู้บริหารเอาใจใส่ครูและบุคลากรเป็นอย่างดี ทุกคนจึงทำงานอย่างมีความสุข และผู้บริหารมีการฝึกอบรมครูในแนวทางของโรงเรียน และให้ค่าตอบแทนครูตามผลงานความสามารถและการเอาใจใส่ดูแลเด็ก รวมทั้งสวัสดิการอื่นๆที่ครูจะได้รับ

ด้านทั่วไป สภาพพื้นที่ ของโรงเรียนมีขนาดกว้างขวางโอบล้อมด้วยธรรมชาติและภูเขา เป็นที่พัฒนาและขัดเกลาจิตใจของผู้เรียน เนื่องจากเป็นโรงเรียนประจำ ครูและผู้เรียนต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในโรงเรียนตลอดช่วงเวลาที่เปิดเรียน ครูและผู้บริหารจึงเป็นเหมือนคนหนึ่งในครอบครัวที่ต้องดูแลเอาใจใส่ต่อเด็ก ๆ อย่างใกล้ชิด บรรยากาศในโรงเรียนจึงเต็มไปด้วยความรักและเมตตา มีการดูแลเอาใจใส่เด็กในทุกเรื่องเพื่อให้เด็ก และมีสมาคมครูและผู้ปกครองที่ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอในการปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมการดำเนินการของโรงเรียน

สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนนำแนวคิดพุทธและคุณธรรม 5 ประการ นำมาบูรณาการคุณธรรมในวิชาต่างๆ แตกต่างกันไปตามช่วงอายุและวัยของเด็ก นักเรียนที่โรงเรียนจะมาจากพื้นฐานด้านครอบครัวที่แตกต่างกัน มีการคัดเลือกเด็กและครอบครัว ที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนว่ามีความรู้ความเข้าใจ หรือยอมรับแนวทางการปฏิบัติของโรงเรียนได้หรือไม่ โรงเรียนมีการพัฒนา ดึงด้วยการทำสมาธิร่วมกันทุกเช้าประกอบเสียงเพลงและการสวดมนต์ การให้ความรักด้วยการโอบกอดเด็กชั้นเล็กๆ การดูแลใกล้ชิดในเด็กโตสร้างคุณลักษณะให้เด็กมีความเคารพนับถือเชื่อมั่นในตนเอง มีครูเป็นแบบอย่าง เน้นการเรียนจาก การปฏิบัติจริงและครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางและการเป็น“คนดีเหนือสิ่งอื่นใด”เนื้อหากาเรียนรู้อิงสาระวิชาในหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ มีการพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกคุณธรรมจากนิทานบูรณาการในวิชาต่างๆ ทั้งคณิตศาสตร์

และวิทยาศาสตร์และวิชาอื่น ๆ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้านคุณค่าความเป็นมนุษย์ผ่านนิทาน คุณธรรมและกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด การพูด ฟัง อ่าน คิดวิเคราะห์ และคำนวณ ตระหนักในสิ่งต่าง ๆ รอบตัว พัฒนาเทคโนโลยีและพลังงานจากธรรมชาติช่วยเหลือสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการช่วยเหลือชุมชนและสังคม

แนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์

การวางแผน

โรงเรียนมีการวางแผนที่ชัดเจนในการบริหารโรงเรียนและแนวคิดการศึกษาการศึกษาที่เห็นความเป็นมนุษย์ ดังนี้

วิสัยทัศน์ สร้างคนดีเหนือสิ่งอื่นใด

พันธกิจ

1. ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหาร ครู บุคลากรและผู้ปกครองโดยยึดหลักคุณค่าความเป็นมนุษย์เพื่อให้มีอุปนิสัยที่ดีงามเป็นแบบอย่างที่ดียกระดับจิตใจให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
2. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในทุก ๆ ด้านให้เหมาะสม สอดคล้องต่อการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียน แสดงออกซึ่งความสามารถของตนได้อย่างเต็มศักยภาพ
3. ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถเป็นเลิศทางคุณธรรม วิชาการ การกีฬา และทักษะต่าง ๆ ตามศักยภาพ
4. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งใน และนอกประเทศ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
5. ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
6. บริหารสถานศึกษาและจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

เป้าหมาย โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่สร้างขึ้นเพื่อยกระดับจิตใจผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความเป็นเลิศทางคุณธรรมจริยธรรมโดยยึดหลักคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการ คือ ความรักความเมตตา ความจริง ความประพฤติชอบ ความสงบสุขและอ่อนไหว มีความเคารพในศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของตนเองและผู้อื่น สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบัน ได้อย่างมีความสุขและรับใช้ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเสียสละ

โรงเรียน C มีการบริหารจัดการที่ใช้ความรักและเมตตาโดยผู้บริหารเป็นผู้นำในเรื่องคุณค่าความเป็นมนุษย์ทั้งการมีคุณธรรม การดูแลเอาใจใส่ดูแลผู้เรียน ความตระหนักในเรื่องโลกและผลกระทบต่างๆที่จะตามมาจากการกระทำของมนุษย์ โรงเรียนมุ่งผลการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านจิตใจ จิตวิญญาณและทักษะความสามารถ ผู้เรียนสามารถมองเห็นตนเองและมองเห็นความสัมพันธ์ที่กว้างใหญ่ของโลกและจักรวาลด้วยความรู้และเข้าใจ ผู้เรียนจบออกไปเป็นคนดีผู้สังคม โรงเรียนปลูกฝังและสร้างทักษะการดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดความพอเพียงผ่านกิจกรรม

ต่างๆ สร้างความเป็นธรรมและเท่าเทียมในโรงเรียนด้วยการจัดการศึกษาที่ให้ความรักเมตตาแก่เด็กทุกคน การไม่เก็บค่าเล่าเรียน ผู้บริหาร ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่ครูและบุคลากรจนครูพัฒนาตนเองจนเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม โรงเรียนมองความอยู่รอดของทุกฝ่ายที่จะดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาที่เป็นคุณค่าแก่สังคม และสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน กระบวนการบริหารที่มีการวางแผน ดำเนินการ และมีการตรวจสอบประเมินความสำเร็จอยู่ตลอดเวลา ทำให้โรงเรียนเป็นเครือข่ายและต้นแบบของการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่างๆ ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมไทยและการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ จากการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารโรงเรียนมีองค์ประกอบการบริหารตามแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความอยู่รอด จากการวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลของผู้บริหารที่มีความตระหนักรู้มองเห็นภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นบนโลกทั้งภัยพิบัติสึนามิ ภาวะโลกร้อนน้ำแข็งขั้วโลกละลาย มหาอุทกภัย ประกอบกับสังคมเกิดวิกฤติในทุกด้านทั้งทางสังคมที่คดเคี้ยวคุณธรรมและเกิดความแตกแยกกัน สิ่งแวดล้อมถูกทำลายอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการอยู่รอดของมนุษย์และเศรษฐกิจที่ผันผวน การใช้ทรัพยากรอย่างมหาศาลแต่ก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการของคน ปัญหาเหล่านี้ นำไปสู่แนวคิดแก้ไขปัญหาและการวางแผนของโรงเรียน เงื่อนไขเดียวที่จะทำให้มนุษย์ก้าวพ้นวิกฤติเหล่านี้ไปได้คือความรักความเมตตา ซึ่งระบบการศึกษาต้องมีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมนี้ให้กับเด็ก จากการฝึกสมาธิฝึกจิตฝึกใจให้คิดตระหนักและหาหนทางแก้เป็นทางรอดพ้นวิกฤติทางสังคมผสมผสานกับการใส่ใจและห่วงใยเรื่องสิ่งแวดล้อมโลก จะทำให้เกิดความอยู่รอด โรงเรียนจึงมีการวางแผนจัดกิจกรรมที่สอดคล้องและพัฒนาผู้เรียน โรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกให้เกิดความอยู่รอด ดังนั้นการอยู่รอดคือการที่ต้องสอนให้เด็กเกิดความตระหนักในเรื่องดังกล่าวข้างต้น การที่โรงเรียนจะนึกผลกำไรหรือการอยู่รอดที่นึกถึงแต่ตนเองจะเป็นการอยู่รอดที่ไม่ยั่งยืน โรงเรียนจะต้องสร้างเด็กให้เป็นคนดีจึงจะอยู่รอดได้ นอกจากนี้ผู้บริหารยังกล่าวถึงงบประมาณและการทำให้บุคลากรและโรงเรียนอยู่รอดได้ด้วยว่า “การที่โรงเรียนไม่เก็บค่าเล่าเรียนเพราะเราไม่หวังผลกำไร เราก็ต้องหาทางออกเพราะเราไม่มีรายได้เราจะทำอย่างไร โรงเรียนมีเงินอุดหนุนรายหัวจากกระทรวงศึกษาธิการแต่ได้เพียง 20 เปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายของโรงเรียนทั้งหมดก็ต้องหาอีก 80 เปอร์เซ็นต์เพราะต้องนำมาเป็นเงินเดือนครูซึ่งก็ให้เท่ากับที่ราชการกำหนด และก็เพิ่งได้รับคำสั่งให้เพิ่มเงินเดือนปริญญาตรีเป็น 15,000 บาท แต่ก่อนให้ 7-8 พันบาท ก็เป็นภาระที่โรงเรียนต้องเตรียมตัวเตรียมใจพอสมควรก่อนอื่นโรงเรียนก็ต้องประหยัดในทุกเรื่อง UNESCO ประกาศว่า ตั้งโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต้องเป็นสถาบันที่ยั่งยืน(Sustainable) ต้องเป็น Sustainable Schools อยู่ได้มั่นคงต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ไม่ใช่ทำไป 10 ปีแล้วก็ยกเลิกเด็กก็จะเดือดร้อนกันมากถ้าหากเราปิดโรงเรียน เราจึงต้องอยู่รอดได้ด้วยตนเอง การอยู่รอดได้ด้วยตนเองแน่นอนเราก็ต้องอยู่อย่างพอเพียง ” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555)

2. ความพอเพียง โรงเรียนมีแนวทางเกี่ยวกับความพอเพียงที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม และตั้งเป้าหมายไว้ว่าโรงเรียนจะสามารถพึ่งพาตัวเองได้ 100% ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งเรื่องอาหารและพลังงานที่ใช้ในโรงเรียน อีกทั้งยังจะมีผลิตผลและพลังงานเหลือไปขายหารายได้เข้าโรงเรียนได้อีกด้วย ข้าวและพืชผักเกือบทั้งหมดได้มาจากแปลงเกษตรอินทรีย์ในบริเวณโรงเรียน ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงปฏิบัติการของนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าจริง ๆ แล้วโลกของเรามีอาหารเหลือเฟือ มี สิ่งต่าง ๆ เหลือเฟือจนไม่ต้องแย่งกันแต่ต้องไม่ใช่ภายใต้การพึ่งพาระบบเศรษฐกิจแบบนายทุนแบบทุกวันนี้ ต้องเปลี่ยนมาเป็นเศรษฐกิจของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เหมือนเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตัวอย่างที่เห็นได้คือครูทุกคนจะอยู่ประจำที่โรงเรียน มูลนิธิจะมีเงินสนับสนุนให้ครูปลูกบ้านอยู่บนพื้นที่แห่งนี้และสามารถพาครอบครัวมาพักอาศัยอยู่ได้ด้วย มีอาณาบริเวณของบ้านที่ครูจะปลูกพืชผักสำหรับรับประทานเน้นว่าที่นี้จะทานมังสวิรัตทั้งเด็กและครู อาหารที่รับประทานจะมีทั้งปลูกเองทั้งหมดเช่น ข้าว ปลูกเอง พืชผักที่ปลูกเอง หากจะดูตัวอย่างของความพอเพียงที่โรงเรียนก็มีภาพนั้นให้เห็นบนพื้นที่เกือบ 400 ไร่ ผู้บริหารกล่าวว่า “ทุกอย่างต้องพอเพียง ไม่ใช่เงินใช้ทองอะไรมากมาย การก่อสร้างหรือทำโครงการอะไร ถ้าเงินยังไม่อยู่ในกระเป๋าเราก็ให้งดไว้ก่อน เงินส่วนใหญ่มาจากการบริจาค เราไม่มี รายได้อะไรในขณะเดียวกันเราก็พยายามที่จะอยู่ได้ด้วยตัวของเราเอง ดังนั้นทั้งเด็กทั้งครูและพนักงานก็จะปลูกข้าวของเราเองไม่พึ่งพาข้างนอก อาหารก็ปลูกกินเองไม่ต้องซื้อ ทำเองทุกกระบวนการและปลอดภัยพิษ ต้นทุนต่ำเพราะไม่ใช้สารเคมี คุณภาพก็ดี ผลผลิตต่อไร่ก็มากกว่าระบบทุนที่ผลิตเพื่อขาย เราใช้ที่ดิน เป็นเนื้อที่โรงเรียน 70 กว่าไร่ ทำการเกษตร ปลูกข้าว 60 กว่าไร่ ปลูกผัก 40-50 ไร่ ใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ฝึกการอยู่รอดได้ด้วยตัวของเราเองเพราะสิ่งนี้เป็นเรื่องใหญ่ในอนาคตเพราะดินฟ้าอากาศแปรปรวน ภัยพิบัติ ปัญหาราสารพัด อย่างเกิดขึ้นบนโลกของเรา เราต้องสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง ...ข้าวที่ปลูกปีที่แล้วกว่า 30 ตัน ซึ่งเพียงพอสำหรับเด็กและทุกคนในโรงเรียนและที่สำคัญทุกคนมีสุขภาพดี”นอกจากนี้เรื่องความพอเพียงยังเข้าไปสู่การเรียนการสอนของโรงเรียน ดังที่ผู้บริหารกล่าว “เรามีกระบวนการหาคำธุรกิจ(CSR) ที่สนใจจากหลายฝ่ายเข้ามาช่วยในเรื่องที่ดินเพื่อทำกิจกรรมทางการศึกษา ในหลักสูตรการเรียนการสอนก็ตามมาตรฐานของกระทรวง เรามีวิชาเกษตรเฉพาะบูรณาการเรียนการสอน ปรับใหม่ เพิ่มความรู้ให้เท่าเทียมกันเมื่อไปสอบ GAT และ PAT ที่จะเข้ามหาวิทยาลัย เด็ กก็ได้คะแนนดี ๆ กันโดยเราไม่ได้เน้นความเก่ง” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555)

3. โลก ความใส่ใจทางด้านวิทยาศาสตร์และห่วงใยในเรื่องสิ่งแวดล้อมโลกอย่างมากของผู้บริหารโรงเรียน ทำให้เกิดการวางแผนเพื่อจัดการเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโลกของโรงเรียน โรงเรียนพยายามใช้พลังงานทดแทนและทำทุกวิถีทางเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน ทั้งการปลูกปาล์มและมันสำปะหลังเพื่อทำไบโอดีเซล เปลี่ยนขยะให้เป็นแก๊ส ใช้พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลมสำหรับผลิตไฟฟ้าตลอดจนผลิตแก๊สมีเทนจากของเสียมนุษย์ รับประทานมังสวิรัต

เพื่อลดแก๊สมีเทนที่จะออกสู่โลกและลดภาวะโลกร้อน และจากบทเรียนที่เคยนำท่วมโรงเรียนอย่างหนักเมื่อปี พ.ศ. 2553 ทำให้โรงเรียนและผู้ปกครองร่วมกันวิเคราะห์หาทางแก้ไขปัญหามีการปลูกหญ้าแฝก ต้นไผ่ รอบๆโรงเรียนเพื่อดูดซับน้ำ ชุดสระในโรงเรียนเพื่อรองรับน้ำ ทำให้ปีต่อมา(พ.ศ. 2554) โรงเรียนสามารถรับมือกับน้ำได้ดีไม่เกิดน้ำท่วมรุนแรง นอกจากนี้ยังมีการชักชวนการอพยพให้กับเด็กนักเรียน มีการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ เรียนรู้ภาวะโลกร้อนและการอยู่กับธรรมชาติ ถือเป็น การแก้ไขปัญหานี้ในระยะยาวที่ยั่งยืนให้กับเด็กนักเรียน และสร้างความตระหนักให้คนเปลี่ยนพฤติกรรมและมีมุมมองต่อการรักษาโลก ไม่ใช่ใช้แต่ประโยชน์ หากทุกคนยังไม่เริ่มเปลี่ยนอีก 10 ปีข้างหน้า แม่น้ำโขงจะแห้งสนิท มนุษย์เราจะเริ่มทะเลาะกันจนอาจเกิดสงครามแย่งชิงน้ำกันในโลกใบนี้ มีเพียงทางเดียวที่จะป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น นั่นก็คือต้องปลูกฝังคุณธรรมโดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการน้ำ และเงื่อนไขเดียวที่จะทำให้มนุษย์ก้าวพ้นวิกฤติได้คือความรักความเมตตาเอื้ออาทรแบ่งปันกัน ซึ่งระบบการศึกษาต้องมีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมนี้ให้กับเด็ก ผู้บริหารกล่าวว่า “ ถ้าเราจะเข้าใจด้วยว่าเราปรารถนาจะลดภาวะโลกร้อนซึ่งเป็นปัญหาใหญ่มาก โรงเรียนจึงรับประทานมังสวิรัตินำให้จิตใจสูงส่งมีความเป็นมนุษย์ไม่คิดทำร้ายสัตว์เกิดการดูแลสิ่งแวดล้อม ที่นี้ผลิตพลังงานทดแทนใช้เองทุกชนิดทั้งพลังงานแสง พลังงานลม พลังงานน้ำผลิตกระแสไฟฟ้า แก๊สชีวภาพจากเศษอาหารนำไปใส่ถังปศุสัตว์ทำกับข้าว ไปโอดีเซลจากน้ำมันพืชที่ใช้แล้ว เราก็มองไปขอเขามาจากโรงแรมในกรุงเทพฯ เพราะใช้แล้วแต่คุณภาพดีเอามาแปรสภาพและใส่รถยนต์ของโรงเรียน เครื่องสูบน้ำประหยัดได้มาก ไม่ต้องเสียเงินเสียทอง ประหยัดทุกอย่าง ลดค่าใช้จ่าย และยังช่วยสิ่งแวดล้อมไม่ทำให้โลกร้อน อีกทั้งโรงเรียนยังจะผลิตกระแสไฟฟ้าด้วย Solar Cell ในพื้นที่กว่า 100 ไร่เข้าสู่ระบบและขายให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขาทำสัญญารับซื้อเราก็จะมีรายได้ต่อเนื่องไปอีก 50 ปี” ด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับโลกผู้บริหารกล่าวว่า” ใครมาเยี่ยมชมเราก็ทำให้เขาดู เด็กก็ได้เรียนรู้ในการเรียนการสอนและในชีวิต” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555)

ส่วนครูในโรงเรียนได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในการปลูกฝังผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมมีเมตตาดีไม่ตรีต่อกัน ไม่เอาเปรียบธรรมชาติ การสอนที่มองความเป็นไทยที่เคยมีน้ำใจและรอยยิ้มให้กันและกันอย่างจริงใจ เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างมีความรักความเมตตา และคิดว่าธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและต้องดูแลรักษา เพื่อลูกหลานของเราเองในวันข้างหน้า

โรงเรียนเน้นการปลูกฝังความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ลึกซึ้งจนเด็กเกิดกระบวนการคิดที่เป็นธรรมชาตินำไปใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการดำรงชีวิตของตน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวมเสริมสร้างจิตวิญญาณการเป็นมนุษย์ที่รู้คุณค่าของธรรมชาติ รู้ผลกระทบของการกระทำที่ส่งผลถึงมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในที่สุดผู้เรียนเป็นสัมฤทธิ์ผลที่นำไปสู่ความยั่งยืน

4. ความยั่งยืน โรงเรียนมีการปลูกฝังความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ลึกซึ้งเด็กเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นธรรมชาติ และนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชนทั้งเรื่องโลกและการนำทรัพยากรมาใช้ รู้จักเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นคนดีในสังคม ผู้เรียนได้รับ

การพัฒนาแบบเป็นองค์รวมเสริมสร้างจิตวิญญาณการเป็นมนุษย์ที่รู้คุณค่าของธรรมชาติ ใช้ชีวิตเรียบง่าย มีความรักเมตตาต่อกัน รู้ผลกระทบของการกระทำที่ส่งผลถึงมนุษย์ แนวทางของผู้บริหารโรงเรียนในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด ที่ทำให้เกิดความยั่งยืนคือเราจะต้องสร้างคนดีขึ้นมาให้ได้เพราะคนดีจะนึกถึงส่วนรวมก่อนเป็นอันดับแรก ครูจึงเป็นฐานสำคัญที่จะต้องทำงานร่วมกันเข้าใจร่วมกันเพื่อที่จะนำความรู้แนวคิดและความยั่งยืนมาสู่อัจฉริยะของตัวและถ่ายทอดลงสู่ผู้เรียนได้ ผ่านการร่วมแรงร่วมใจของหลายฝ่ายทั้งครู ผู้บริหาร ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน รวมทั้งกลุ่มทุนที่ช่วยเหลือสังคมทำให้เกิดความยั่งยืนดังที่ผู้บริหารกล่าวว่า “สถาบันการศึกษาต้องเป็น Sustainable Schools อยู่ได้มั่นคงต่อไปเรื่อยๆ อยู่ได้ด้วยตนเอง เราต้องพึ่งพากันผลิตอาหารได้เอง พึ่งพาตนเอง รักษาดูแลโลกของเรา ที่สำคัญที่สุดคือทำให้เป็นคนดี มีจิตใจของเราสูงส่งมีความเป็นมนุษย์” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555)

5. ความเป็นธรรม โรงเรียนเน้นการปฏิบัติต่อเด็กอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกันทั้งการให้ความรักความเมตตา ผู้บริหารโรงเรียนเข้ามาดูแลและสอนเด็กด้วยตนเองเช่นเดียวกับครู การให้สิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นวัตถุหรือไม่เป็นวัตถุจะให้เท่าเทียมกัน และการห้ามมิให้ทำอะไร ห้ามทำเหมือนกันหมดทุกคนไม่ว่าเด็กจะมีฐานะแตกต่างกันอย่างไร ที่โรงเรียน จึงเป็นเหมือนครอบครัวที่อบอุ่นมีบรรยากาศของความรักความเมตตา อีกทั้งการไม่เก็บค่าเล่าเรียนก็ไม่เก็บเหมือนกันหมดทุกคน เก็บ จะแต่ค่าที่พักและอาหารและหนังสือที่ผู้ปกครองซื้อสำหรับบุตรหลานของตนเพราะที่โรงเรียนเป็นโรงเรียนประจำ การขโมยของในโรงเรียนก็มีบ้าง แต่ครูจะไม่ลงโทษถึงขั้นไล่นักเรียนออกแต่จะต้องหาทางสอนเขาให้เป็นคนดีเหมือนกับคนอื่น เพราะเด็กที่มีพฤติกรรมนั้นอยู่หมายถึงยังไม่เกิดการเรียนรู้และยังไม่ได้รับการสอนอย่างเต็มที่ครูจึงต้องอบรมเขาให้เป็นคนดีเท่าๆ กับเด็กคนอื่น ๆ เรื่องความเท่าเทียมนี้ผู้บริหารกล่าวว่า “ผู้บริหารกับเด็ก ครูและพนักงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทุกคนจะรักผู้บริหารต่างจากโรงเรียนอื่นที่เขามักกลัวผู้บริหารครูก็จะใกล้ชิดกับผู้บริหาร เราทำอะไรร่วมกันอยู่เรื่อยๆ คือต้องเข้าใจว่าผู้บริหารคือผู้นำ นำทางให้เขา เราต้องการให้ทุกคนทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้นำก็ต้องเดินไปในทางที่ถูกต้อง ไม่นั่งห้องแอร์ขึ้นลิฟต์ ที่โรงเรียนนี้ผู้บริหารเดินไปข้างหน้า ทำตัวอย่างให้ดูแล้วบอกให้เขาตาม มาและเราจะไปด้วยกัน แน่นนอนเรามีการพูดคุยกันมีการประชุมกัน แต่ผู้นำคือผู้นำทางซึ่งสำคัญที่สุด ผู้นำต้องมีความรักความเมตตาทำให้ทุกคนในโรงเรียนรู้สึกประทับใจ สบายใจกับทุกคน เพราะการไม่ด่าว่า ไม่ลงโทษ หรือจะขึ้นเวทีตัดสินว่าสิ่งนี้ถูกสิ่งนี้ผิด เรายิ้มให้กับเขาทุกคน รักเขาเราเห็นอกเห็นใจกัน พยายามหาทางช่วยเหลือตลอดเวลา ผู้บริหารและครูจะมีความใกล้ชิดกันเช่นเดียวกับเด็ก เราต้องเข้าใจจิตวิทยาของมนุษย์ มนุษย์ทุกคนต้องการความรักความอบอุ่น ต้องการผู้ที่จะช่วยเหลือให้ไปในทางที่ถูกต้อง การจับผิดทำให้เกิดความกลัว เขาจะไม่เข้าหาปรึกษาหารือหรือคุยกับเรา” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555) การสร้างความเท่าเทียมของผู้บริหารเป็นการสร้างความเข้าใจและเข้าถึงใจของครูและพนักงานทุกคน ซึ่ง

ก็เป็นผลลงไปสู่การจัดการศึกษาของครูกับผู้เรียนด้วย นอกจากนี้โรงเรียนยังจัดครูให้สอนเด็ก ๆ ในอัตราครู 1 คนต่อเด็ก 8 คน เพื่อที่ครูจะได้ดูแลเด็กทั่วถึงและเท่าเทียมกันทุกคน

6. มนุษย์ โรงเรียนวางแผนที่คำนึงถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ ของทั้งครูและผู้เรียนอย่างชัดเจนซึ่งคุณค่ามนุษย์จะประกอบด้วยคุณธรรมพื้นฐาน 5 ประการได้แก่ความรักและความเมตตา ความจริง ความประพฤติชอบ ความสุข และอิหิงสา (การไม่เบียดเบียน) นำไปสู่การมีอุปนิสัยที่ดีงาม การเรียนเรื่องความเป็นมนุษย์จะเป็นวิชาเรียนแรกของทุกวันในทุกระดับชั้น และเป็นเนื้อหาที่ต้องบูรณาการเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระวิชา แนวคิดของผู้บริหารโรงเรียนคือ ถ้าเราอยากให้เด็กเป็นอย่างไรครูก็ต้องเป็นอย่างนั้น เราจะสร้างคนดี ครูก็ต้องเป็นคนดีก่อนถึงจะสามารถพูดจากใจไปสู่อใจของเด็กได้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ แต่การพูดจากปากไปสู่สมองจะไม่ทำให้เด็กเปลี่ยนแปลง คุณสมบัติของครู นั่นก็คือต้องมีความรักความเมตตาหมายถึงครูจะต้องเข้าถึงจิตใจเด็กแต่ละคนด้วย

การจัดหาครูสำหรับโรงเรียนจะใช้วิธีการคัดเลือกครูซึ่งใช้เวลากว่าสามวัน รูปแบบ ที่ใช้คือการเข้าค่าย วันแรกจะเป็นการอธิบายวิธีการเรียนการสอนที่เน้นคุณธรรม เพื่อกรองผู้สมัครที่มีอุดมการณ์ตรงกัน วันแรกผ่านไปผู้สมัครมักจะเหลือเพียงครึ่งเดียว วันที่สองเป็นการอธิบายถึงความเสียสละของครูในโรงเรียนประจำที่ต้องอยู่กับนักเรียนตลอดเวลา 24 ชั่วโมงและทำงานตลอดเวลาจบวันนี้ผู้สมัครจะเหลือเพียงครึ่งของที่มีอยู่ วันสุดท้ายผู้สมัครจะได้เล่นกับเด็กเพื่อให้เด็กทำหน้าที่เป็นผู้คัดเลือกครู โดยผู้บริหารจะทำหน้าที่คอยสังเกตว่าเด็กเล่นกับครูคนไหนนั่นก็คือครูที่ดีของพวกเขา การมีอุดมการณ์แรงกล้าและวุฒิการศึกษาที่ดี มีครูที่จบทั้งปริญญาเอก ปริญญาโท ปริญญาตรีทำงานในโรงเรียนและครูมีโอกาสเรียนต่อและฝึกฝนให้ค้นพบศักยภาพของแต่ละคนโดยผู้บริหารส่งเสริมให้ทุน นอกจากนี้โรงเรียนยังให้ความสนใจแก่ครูให้ครูมีที่ดินในโรงเรียนและนำครอบครัวมาอยู่ใกล้ๆได้ เน้นวิถีมังสวิรัตที่รับประทานแต่พืชไม่ทำลายชีวิตอื่น ที่โรงเรียนจึงไม่ได้สอนแต่ความรู้แต่สอนเรื่องคุณค่าของความเป็นมนุษย์ควบคู่กันไป เน้นเรื่องความรักความเมตตา ความจริง ความสงบสุข ความประพฤติชอบ ความไม่เบียดเบียน ในการบริหารถ้าผู้บริหารและครูมีแนวคิดร่วมกันจะดำเนินการสิ่งต่างๆเพื่อผู้เรียนได้สำเร็จ

ครูที่ทำงานในโรงเรียนก็เห็นความสำคัญว่า โรงเรียนนี้ให้ความสำคัญของจิตใจมาเป็นอันดับแรกซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เราสร้างความรู้สึกรักให้แก่นักเรียนจะเห็นได้จากนักเรียนรู้จักตอบคำถามซึ่งมาจากความรู้สึก และความรู้ที่เขาได้รับจากประสบการณ์การทำกิจกรรมกับทางโรงเรียนและหากสังเกตจะเห็นได้ว่าครูมีแนวทางในการสอนไปในทิศทางเดียวกัน แสดงถึงการบริหารจัดการและสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูเป็นอย่างดี ดังที่ผู้บริหารกล่าวว่า “ก่อนอื่นเราต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของโรงเรียน เราต้องสร้างคนดีเหนือสิ่งอื่นใด เราคัดครูที่มีใจเข้ากับเด็ก รักเด็ก และเด็กก็รักเขา เป็นคุณสมบัติของครูที่โรงเรียนปรารถนา เราไม่ใช่ครูเก่งที่มีวิชาความรู้เยอะเยอะ เราได้ครูที่ใส่ใจเด็กมีจิตใจสูงส่งเป็นต้นแบบที่ดี ครูรู้จักพูดจากใจสร้างความประทับใจแก่เด็ก เมื่อครูมาอยู่กับเราก็มีการฝึกอบรม สนับสนุนให้เรียนต่อปริญญาโท

ปริญญาเอกเพิ่มความสามารถของตนเองได้สอนเด็กต่อไป” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555) การให้ความสำคัญกับครูต่อนักเลือกและเมื่อมาเป็นครูในโรงเรียนนี้มีการอบรมถ่ายทอดคุณค่าความเป็นมนุษย์ และการส่งไปเรียนต่อเป็นการเสริมคุณค่า ศักยภาพของครูทั้งจากภายในและภายนอก

7. ผลที่ได้กับผู้เรียน โรงเรียนคำนึงถึงแนวทางการที่เด็กได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง และนำออกมาใช้อย่างเต็มที่ ไม่ต้องพึ่งพาระบบอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดการแข่งขันและเกิดความเครียดดังที่นักเรียน ม. 6 ที่สอบติดมหาวิทยาลัยระบบสอบตรงของโรงเรียนนี้กล่าวว่า "จริงๆ ถ้าเรามีสมาธิจดจ่อกับการเรียนก็พออยู่แล้วไม่ต้องไปหาที่ติวเพิ่มให้เสียเงิน เพราะเนื้อหาที่ติวก็เป็นสิ่งที่เรียนในห้องเรียน"(นักเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555) ผู้บริหารแสดงผลของผู้เรียนในโรงเรียนว่า “นักเรียนที่นี้ผลสอบ GAT, PAT ที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยดีมาก โรงเรียนไม่ได้เน้นความเก่ง เราฝึกเป็นคนดีช่วยเหลือผู้อื่น ฝึกสมาธิให้มีจิตใจสูงส่ง รักคุณพ่อคุณแม่ รักสังคม รักทุกสิ่งทุกอย่าง รักประเทศชาติของตนเอง...มีนักเรียนชั้น ม.6 จบจากที่นี้ไปแล้วทั้งหมด 9 รุ่น สอบติดมหาวิทยาลัยทั้งหมดหรือเรียนใหม่มหาวิทยาลัย 100 เปอร์เซนต์ ที่จบปริญญาตรีไปแล้ว มี 5 รุ่น ได้ทำงาน โรงเรียนมีการติดตามผลทุกคนหลังจากเรียนจบ ที่จบไปแล้วก็กลับมาช่วยติวรุ่นน้อง สอนหนังสือบ้างหรือมาสอนน้องให้เป็นคนดี” ผู้บริหารกล่าวด้วยความภาคภูมิใจว่า “เรามีความสุขมาก เด็กทุกคนที่จบออกไปจากที่นี้ เป็นคนดี เขาเสียสละ เขาช่วยเหลือผู้อื่น ก่อนจะจบออกไปเด็กทุกคนจะภาวนาตนเช่น บางค นจบไปจะเป็นหมอก็จะบอกว่าจะเปิดคลินิกฟรีเพื่อรักษาคนไข้ เขาอาจจะทำงานในระบบราชการมีเงินเดือน ตอนเย็นก็ทำคลินิกเก็บแต่ค่ายา ” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555)

ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าความผิดพลาดของระบบการศึกษาปัจจุบันคือเน้นให้เด็กเก่งทำให้เด็กเกิดความเห็นแก่ตัวและเกิดความเครียด เมื่อเด็กเครียดมากคุณค่าความเป็นมนุษย์ก็ไม่สมบูรณ์ที่จริงเราควรเน้นให้เด็กดีก่อนเพราะเด็กดีแล้วความเก่งจะมาเอง และเด็กที่ดีจะคิดถึงคนอื่นก่อนตัวเองเสมอทำให้โลกนี้น่าอยู่ไม่เกิดความวุ่นวาย ซึ่งเราจะเห็นได้ในปัจจุบันที่สังคมวุ่นวายแตกแยก อาชีพในฝันของเด็ก ม.6 หลายคนที่ยื่นจบจากโรงเรียนนี้ ก็คิดที่จะทำอาชีพที่เกิดประโยชน์กับสังคม เช่น นักจิตวิทยาในคุกหญิง ทนายความเพื่อคนยากไร้ เป็นต้น ที่โรงเรียนจึงมีแนวทางพัฒนาผู้เรียนชัดเจน มีคำกล่าวของผู้บริหาร และครูของโรงเรียนว่า "เราไม่ได้บอกว่าแนวทางของที่นี่ดีที่สุดแต่เราเชื่อมั่นว่าสังคมจะดี ถ้าเป้าหมายการศึกษาของเราคือสร้างให้เด็กเป็นคนดีมากกว่าเป็นคนเก่ง” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555)

สิ่งที่โรงเรียนสั่งสอนมีทั้งวิชาการและคุณธรรม โดยเฉพาะคุณธรรมทำให้คิดถึงผู้อื่นก่อน เพราะนักเรียนทุกคนถูกปลูกฝังให้คิดว่าความดีคืออะไร รู้จักว่าสิ่งที่ทำแล้วไม่เดือดร้อนทั้งตัวเองและคนอื่น สิ่งที่เป็นผลดีต่อตัวเองและคนอื่น นักเรียนเรียนรู้ที่จะทำความดีทุกวัน ซึ่งนักเรียนมัธยมหลายคนได้เห็นว่า พวกเขา เป็นผลดีผลขิ้นสุดท้ายแล้วที่จะออกไปโลกภายนอก และเชื่อว่าจะเป็นจุดเล็กๆที่จะทำให้สังคมน่าอยู่มากขึ้น โรงเรียนจึงมีชื่อเสียงบอกเล่าต่อกันไป

ถึงความดีงามของการจัดการศึกษาและผลที่ได้คือผู้เรียนที่เป็นคนดีกลายเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บรรดาคณะครูและอาจารย์จากทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับแวดวงการศึกษาพากันมาเยี่ยมชม และเข้ามาฝังตัวเรียนรู้กระบวนการของโรงเรียนเพื่อนำไปใช้ต่อไป

น้องเอ(นามสมมุติ) เด็กนักเรียนชั้นประถมเล่าให้ฟังว่า “พอกับแม่ให้มาเรียนที่นี่ตอนป.1 ได้เรียนที่นี่แล้วมีความสุขมากครูที่สอนดีและใจเย็น บางครั้งผมไม่ตั้งใจเรียนเวลาอยู่ในห้อง แต่การได้ทำสมาธิทุกเช้าทำให้ผมรู้สึกว่าผ่อนคลาย มีสติมีสมาธิเวลาท่องหนังสือก็จำได้ดีและเอาไปทำข้อสอบได้ผลดีด้วย”(น้องเอ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555)

น้องบี(นามสมมุติ) เล่าให้ฟังว่า “ย้ายมาเรียนที่นี่ตอน ป.5 แรกๆเข้ามาก็ยังรู้สึกแปลกที่เพื่อนๆที่นี่ไม่ค่อยเหมือนกับโรงเรียนเก่าที่ตนเคยอยู่ ต่อมาก็ปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆได้ ที่นี่เพื่อนๆจะมีน้ำใจ ช่วยกันเรียนไม่แข่งขันกันอาจเป็นเพราะที่เป็นโรงเรียนประจำด้วยพวกเราเลยเป็นเหมือนพี่น้องกันมีอะไรก็ช่วยเหลือกันตลอด” (น้องบี, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่าเด็กนักเรียนที่นี่มีสัมมาคารวะเคารพผู้ใหญ่ และมีความใกล้ชิดกับผู้บริหารและครูมาก ขณะที่นั่งคุยกันอยู่มีเด็กนักเรียนนำไอศกรีมแท่งมาให้ผู้บริหารและผู้วิจัยที่นั่งอยู่ด้วย สร้างความประทับใจเป็นอย่างมาก ซึ่ง ทั้งหมดสะท้อนให้เห็นถึงผลของการวางแผนจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่เกิดกับตัวผู้เรียนทั้งด้านคุณธรรม สำนึกคิดที่จะช่วยเหลือสังคม รู้จักความพอเพียง การดูแลรักษาโลกและชีวิตอื่นๆ อันแสดงถึงการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่นำไปสู่ครู และปฏิบัติจนเกิดผลกับผู้เรียน

การดำเนินการ

1. การวางแผนของโรงเรียนบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินการภายใต้แต่ละมาตรฐานว่าต้องการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ด้านใดและระดับใด มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการตัดสินระดับความสำเร็จ มีการวางแผนออกแบกิจกรรม โครงการสู่การปฏิบัติโดยผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้เสนอแผนปฏิบัติการ และมีระบบการกำกับติดตาม

2. การนำแผนสู่การปฏิบัติ มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน และให้มีการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน

3. ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีห้องฝึกสมาธิและสวดมนต์ ทำกิจกรรมร่วมกันโดยบรรยากาศเป็นเหมือนบ้านทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรับปรุงแก้ไขได้อย่างละเอียดในเรื่องต่างๆที่ต้องการจะพัฒนาเพราะทุกคนจะใช้ชีวิตร่วมกันตลอดระยะเวลาที่มาโรงเรียน

4. โรงเรียนมีสมาคมครูและผู้ปกครองที่ทำงานร่วมกับโรงเรียนในการวางแผนเสนอแนะและช่วยเหลืองานต่างๆของโรงเรียนทำให้การจัดการศึกษาตรงกับปรัชญาของทั้งโรงเรียน และผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนมีการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาโรงเรียน ผู้ปกครองมีการสื่อสารประสานความคิดกับผู้บริหารและครู ทำให้พัฒนาผู้เรียนไปในทิศทางเดียวกันทั้งที่บ้าน

และโรงเรียน มีการติดตามผลจากทั้งโรงเรียนและที่บ้าน ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างบ้าน โรงเรียน รวมทั้งชุมชน และกลุ่มธุรกิจ CSR ที่ช่วยเหลือสังคม รวมทั้งองค์กรต่างๆ

การประเมินผล

1. มีกลไกกำกับติดตามตรวจสอบจากผู้ได้รับมอบหมายเป็นระยะๆตามตารางที่กำหนด
2. มีการรายงานผลความก้าวหน้าทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและโดยการจัดประชุม
3. มีการติดตามผล มีระบบประเมินตนเองในแบบทางการและไม่เป็นทางการ มีการตั้งคณะกรรมการควบคุม กำกับ นิเทศ และประเมินการดำเนินงานและรายงานผลต่อที่ประชุม
4. พัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงาน มีการนำผลการประเมินมาจัดทำเป็นรายงานผลการประเมินตนเองเพื่อเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นลายลักษณ์อักษร และจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป
5. หากมีมาตรฐานหรือเป้าหมายใดหรือผลการดำเนินการใดของโรงเรียนยังไม่เป็นตามเป้าหมาย โรงเรียนจะให้ผู้ที่รับผิดชอบทั้งหัวหน้าฝ่าย หัวหน้าทีมงาน จัดทำแผนปรับปรุงโดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาดำเนินงาน ทรัพยากรที่ใช้ และวิธีการติดตามผลอย่างครบถ้วนเน้นรูปแบบที่หลากหลาย และทุกคนมีส่วนร่วม

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

การวางแผน

1. ความพอเพียง โรงเรียนมีแนวทางจัดการศึกษาที่ให้เด็กตระหนักถึงเรื่องความพอเพียงที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมโดยให้เป็นการเรียนรู้ปฏิบัติในวิถีชีวิต โรงเรียนเน้นการพึ่งพาตัวเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้งเรื่องอาหารและพลังงานที่ใช้ในโรงเรียน มีการสร้างผลิตผลและพลังงาน ที่เหลือไปขายหารายได้เข้าโรงเรียน ข้าวและพืชผักเกือบทั้งหมดได้มาจากแปลงเกษตรอินทรีย์ในโรงเรียนเป็นแหล่งอาหารและแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน เด็กจะได้เรียนรู้จากชีวิตความเป็นอยู่ในโรงเรียนจากการที่ครูทุกคนจะอยู่ประจำที่โรงเรียน บ้านที่ครูอยู่จะปลูกพืชผักสำหรับรับประทาน เน้นการรับประทานมังสวิรัตทั้งเด็กและครู อาหารที่รับประทานจะมีทั้งปลูกเองทั้งหมดเช่น ข้าว หรือมีทั้งปลูกเองและซื้อมาเสริม

2. การรับใช้สังคม การวางแผนของโรงเรียนคำนึงถึงแนวทางการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ผู้บริหารโรงเรียน จัดการศึกษาที่มุ่งสอนให้คนมีความรักความเมตตา รับผิดชอบต่อคนหมู่มากและอยู่กับธรรมชาติ มีการทำความเข้าใจกับครูผู้สอน อบรมให้ความรู้แก่ครูก่อนที่ครูจะทำการสอน ผู้บริหารโรงเรียนได้รับแรงบันดาลใจในการหันมาทุ่มเทชีวิตให้กับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณค่ามนุษย์จากการที่เมื่อกว่า 27 ปีก่อนได้เจอนักปราชญ์ชาวอินเดียนคนหนึ่ง ซึ่งไม่เคยรู้จักมาก่อน เป็นผู้แนะนำให้ทำสิ่งที่ดีในชีวิตคือขอให้ชีวิตที่เหลือนำมาสนใจการศึกษาของเด็ก นั่นคือความคิดที่อยู่ในใจของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องทำ เพราะเห็นว่าโลกทุกวันนี้มีปัญหามากมายวิธีจะแก้ปัญหาเหล่านี้ต้องเริ่มที่เด็ก ต้องเปลี่ยนรากฐานของสังคม เมื่อสร้างเด็ก

ดีสังคมก็จะดีขึ้นโดยจะเปลี่ยนเด็กก็ต้องเปลี่ยนที่ระบบการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจึงตั้งเป็น ความมุ่งมั่นและการเรียนรู้ นำคำสอนของนักปราชญ์ มาใช้ในการจัดการศึกษาโดยเป้าหมายของ โรงเรียนจะไม่เน้นคำว่า "วิชาการ" หรือ "ความรู้" หรืออะไรก็ตามชนบของโรงเรียนชื่อดังที่มักแข่ง กันในแง่ความเป็นเลิศทางวิชาการ มีเพียงปลายทางของการศึกษาที่ระบุว่าคือ "อุปนิสัยที่ดีงาม" อันหมายถึงการเป็นคนดีมีคุณธรรมมีมารยาทดี เอื้อเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและทำประโยชน์เพื่อ สังคมและ "ถ้าเราเก่งมีความสามารถแต่นิสัยแย่มากก็ถือว่าเป็นคนไร้การศึกษา" ในการปฏิบัติ ตนของครูและนักเรียน รวมทั้งผู้บริหารจะพบว่าไม่เพียงที่ห้องพระเท่านั้น แต่ก่อนอาหารทุกมื้อ นักเรียนทุกคนต้องสวดขอบคุณผู้มีพระคุณตลอดจนขอบคุณธรรมชาติ และให้คำปฏิญาณว่าจะ ทานอาหารนี้แต่ละมือเพื่อประโยชน์ในการทำหน้าที่และช่วยเหลือคนอื่นด้วยความรัก ความ เสียสละและอ่อนน้อมถ่อมตน การวางแนวทางของโรงเรียนที่ชัดเจนทำให้การปฏิบัติของครู และ การจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้โรงเรียนมีระบบ อาสาสมัครสอนหนังสือและมีชาวต่างประเทศ มาทำหน้าที่เป็นครูอาสาสมัครอยู่ประจำซึ่งมีไม่ มากบางส่วนเป็นครูประจำรับเงินเดือนจากมูลนิธิเช่นเดียวกับครูไทย ครูชาวต่างประเทศส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มาร่วมศึกษาเรียนรู้กับครูในห้องเรียนจริง เพื่อนำไปจัดการศึกษาในบ้านเมือง ของเขา ครูกลุ่มนี้จะเป็นครูอาสาสมัครของโรงเรียนซึ่งมีอยู่ไม่ขาดโดยจะไม่รับค่าตอบแทนใดๆ และผู้เรียนเองก็ได้มีโอกาสคิดทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคมด้วยตนเอง โรงเรียนเพียงจัดหาสิ่งที่ เขาต้องการเช่นรถเดินทางให้เขา ผู้บริหารเล่าถึงกิจกรรมของผู้เรียนว่า "อย่างนักเรียนมี โครงการตามรอยพ่อ เป็นกิจกรรมที่ เขาพยายามคิดกิจกรรมเองที่จะไปสอนคนอื่นให้ทำตามที องค์กรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสอนคนไทย เขาก็ติดต่อไปอบรมให้กับเด็กโรงเรียนอื่นๆ โรงเรียนอื่นก็ตั้งใจที่เด็กของเราไปทำกิจกรรม กิจกรรมนี้ก็ได้รับรางวัลของคุรุสภา .." (ผู้บริหาร โรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555)

3. การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น โรงเรียนมีแนวทางปฏิบัติในการจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงการเน้นให้ผู้เรียนมีการเห็นตัวอย่างที่ดี และได้ลงมือปฏิบัติจริงเป็นประจำจนเกิด เป็นนิสัยทั้งการไหว้ การทักทาย การให้ความรัก คุณครูของที่นี่จะปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ นักเรียน รุ่นพี่ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่รุ่นน้อง อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา เอื้อเพื่อต่อ ผู้อื่น เด็กที่นี่จะมีความมั่นใจในตัวเอง การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นนี้มีพื้นฐานมาจากกฎ ของโรงเรียนคือ 3H (Hand Heart Head) โดยผู้บริหารอธิบาย 3H ดังนี้

"H 1 – Head หมายถึง เราคิดก่อนจะเอามาสอนหรือเอาออกมาใช้งาน

H 2 – Heart หมายถึง ให้นำมาพิจารณาที่ใจของเราก่อนคือใช้จิตที่สูงส่ง สิ่งที่บริสุทธิ์ที่ อยู่ในตัวเรา ความเป็นพุทธะที่อยู่ในตัวเรา ยกกระดับจิตใจของเราให้สูงขึ้น นำมาพิจารณาด้วยใจที่บริสุทธิ์แล้วค่อยตัดสินใจ ตัดสิน ตัดวิจาร์ณญาณเบื้องต้น แล้ว ค่อยนำออกมาบอกกล่าว

H 3 – Hand หมายถึง การปฏิบัติ การกระทำรวมถึงคำพูด

ครูทุกคนต้องมี 3 H นำไปสอนผู้เรียนให้ฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมการทำสมาธิ ร้องเพลง นิทานคุณธรรม การแผ่เมตตา โรงเรียนต้องเป็นต้นแบบให้เด็กในทุกเรื่อง สอนให้เสีย สละทำประโยชน์แก่ส่วนรวมมีเมตตาต่อทุกคน” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555) ซึ่งการปฏิบัตินี้ทำให้ทั้งครูและผู้เรียนเข้าถึงตนเองและสิ่งที่สูงส่งบริสุทธิ์นำไปสู่การเคารพตนเอง ยอมรับตนเอง และยอมรับผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ

นักเรียนศิษย์เก่าของโรงเรียนกล่าวว่า “การที่ได้อยู่โรงเรียนประจำเป็นข้อได้เปรียบอยู่อย่างหนึ่งคือ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เพราะอยู่มาตั้งแต่ ป.1 เช่น การดักข้าวทานเอง แต่งตัว แล้วรับผิดชอบของๆตัวเอง แล้วการที่อยู่โรงเรียนประจำคิดว่าดีมีเพื่อนที่สนิทจริงเพราะอยู่ด้วยกันตลอดเวลาแล้วมั่นใจได้ว่าโรงเรียนสอนให้ทุกคนเป็นคนดี เพราะคนส่วนใหญ่ในโรงเรียนจะนิสัยคล้ายๆกัน” (ผู้เรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555) ครูที่โรงเรียนไม่เพียงแต่ได้ใช้ความดีในตนเองเป็นแบบอย่างแก่เด็กแล้ว เด็กๆก็เรียนรู้ที่จะนำส่วนดีของตนเองออกมาในการเรียน และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นการเกื้อกูลกัน

4.การเสริมแรงทางบวก ผู้บริหารกล่าวถึงแนวทางบวกว่า “นอกจากคำพูดที่ดีแล้ว เราต้องยิ้มกับครูและเด็ก ยิ้มใส่กันไม่ใช่หน้าบึ้งหรือทำตัวเป็นผู้นำ เราใช้ความรัก ความเห็นอกเห็นใจ ความเมตตา ความใกล้ชิดใส่ใจทุกเรื่อง ...พูดอะไรต้องพูดจากใจให้เข้าถึงใจของผู้ฟังและเป็นต้นแบบ ไม่ใช่สั่งคนอื่นแต่ตัวเองไม่ทำ การพูดจากปากมันไปสู่สมองอย่างเดียว แต่การพูดจากใจมันเข้าถึงใจของผู้ฟังแล้วสร้างความประทับใจ มีพลังให้เขาเกิดการเปลี่ยนแปลง เทคนิคการพูดจากใจสำคัญมากในการบริหาร เราต้องปฏิบัติทุกอย่าง ในสิ่งที่เราต้องการให้คนอื่นทำ...แล้วจึงจะพูดจากใจจริง ไม่ใช่คำสั่ง สร้างความประทับใจ วิธีการนี้ผมได้ฝึกอบรมครูอยู่เรื่อยๆจะสอนเด็กต้องสอนจากใจ ไม่ใช่ท่องจำมาสอนแต่ให้มาจากความรู้สึกของเราจริงๆ ซึ่งก็เป็นไปตามกฎของ 3 H-Head, Heart, Hand” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555) ครูจะอยู่ในบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่เด็กให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้โดยการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีงามทั้งการพูดจา การคิด การกระทำ ครูจะต้องมีความรัก ความเมตตาต้องสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ขณะเดียวกันต้องกระตุ้นให้นักเรียนนำคุณค่าความเป็นมนุษย์ออกมาจากภายในตน มี การฝึกสมาธิเป็นเครื่องมือสำคัญ สร้างให้เกิดการคิดทางบวก ผู้บริหารโรงเรียนอธิบายเกี่ยวกับการใช้วิธีการฝึกสมาธิด้วยการให้เด็กฝึกนำแสงสว่างไปยังจุดต่างๆของร่างกายเช่น เมื่อมีจินตนาการว่ามีแสงสว่างไปอยู่ที่มือโดยจะให้ผู้เรียนกำหนดรู้ว่าเราจะทำแต่ความดี และใช้สองมือนี้อย่างสร้างสรรค์ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ผู้เรียนจะคิดตามและคิดถึงแต่สิ่งดี ๆที่ครูเป็นผู้นำให้คิด และจุดสำคัญที่สุดคือครูจะต้องมีบทบาทในการนำไปสู่การคิดในเรื่องที่ดีและมีคุณค่า มีใช้การให้เด็กนั่งสมาธิในความเงียบตามลำพัง นั้นเป็นวิธีการให้เด็กมีสมาธิและสติเพื่อซึมซับและคิดถึงสิ่งที่ดีจนแสดงออกมาทางการคิด การพูด และการกระทำได้และเป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่โรงเรียนทำอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินการ

1. ผู้บริหารจะบรรยายให้ครู/ผู้สมัครเข้าใจวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ปรัชญา แนวทางการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยเน้นเรื่องคุณธรรมหรือคุณค่าของความเป็นมนุษย์เป็นสำคัญว่าต้องสอนอย่างไร และอธิบายความแตกต่างของโรงเรียนกับโรงเรียนทั่วไป
2. ผู้บริหารอธิบายภารกิจที่ครูต้องทำคือ ครูต้องมีการการฝึกตนเองด้วยการทำสมาธิ การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี การมีความเสียสละอยู่ในโรงเรียน 24 ชั่วโมง ครูต้องมีความเมตตา กรุณาต่อเด็กเมื่อครูตัดสินใจทำงานในโรงเรียนจะมีการอบรมเพิ่มเติม ด้วยกระบวนการสร้างแรงบันดาลใจจากผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดีจนครูเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหันมาให้ความสำคัญเมตตาต่อกับเด็ก และสอนเด็กด้วยการเคารพความเป็นมนุษย์
3. นักเรียนที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนมีการทดสอบความสนใจและความมั่นใจ ในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียน พร้อมกับผู้ปกครองที่มีความรู้ความเข้าใจแนวทางของโรงเรียนหรือสนใจที่จะค้นคว้าเพิ่มเติม ก็ต้องเข้าใจหลักการของโรงเรียนที่ต้องการให้เด็กเป็นคนดีก่อนเป็นคนเก่งทางวิชาการ การจัดการเรียนการสอนเป็นแบบบูรณาการและให้เด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีการนำความรู้และคุณธรรมมาใช้ในชีวิตจริง และครูผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้องก็ให้ความเอาใจใส่ต่อเด็กทุกคนเท่าเทียมกัน
4. สถานที่ตั้งของโรงเรียนเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการพัฒนาจิตใจ ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติป่าเขา มีแม่น้ำให้เด็กได้สัมผัสเรียนรู้ธรรมชาติด้วยตนเอง ใช้ชีวิตแบบพอเพียง
5. ภายในห้องเรียนจะจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ไว้ให้ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และตามคำแนะนำของครู บรรยากาศจะมีความสุข และสงบเป็นกันเอง รวมทั้งผ่อนคลาย ก่อให้เกิดพลังแห่งความรักและสามัคคี ครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้ ผู้เรียนเรียนรู้โดยนำคุณค่าและศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้อย่างเต็มที่ ผ่านการเรียนรู้อย่างมีสมาธิ มีสติ ครูจะสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนให้กับเด็กด้วยการใช้ภาษาที่ออกมาจากใจ การพูดจากใจ เข้าใจเด็ก และเด็กสามารถแสดงออกทางคำพูดที่ต้องการพูดแก่ครูได้ทุกเรื่องอย่างไวใจและไม่รู้สึกกลัว ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนครูและนักเรียนให้เกิดการพัฒนาความเป็นมนุษย์ทั้งด้านกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ กระตุ้นให้ครูคิดและปฏิบัติจริง ส่งเสริมศักยภาพภายนอกของครูด้วยการให้เรียนต่อระดับสูง
6. การดำเนินการด้วยการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้เรียนและผู้ปกครอง การเป็นโรงเรียนประจำ ห้องเรียนจึงเป็นเหมือนบ้านและครอบครัวที่ต้องดูแลช่วยเหลือกัน

การประเมินผล

1. ความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาว่าจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ได้แก่
 - 1.1 อุปนิสัยและความประพฤติ ควบคุมสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละวัย และเมื่อออกสู่สังคมก็ไม่ก่อปัญหาใดๆ รวมทั้งไม่มีปัญหาด้านการปรับตัวให้เข้ากับสังคม
 - 1.2 อารมณ์และจิตใจที่สงบ เด็กมีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออกทางความคิดอย่างเหมาะสม เป็นคนดีได้ด้วยตัวเขาเองจากกิจกรรมและการหล่อมหลอมที่ทางโรงเรียนจัดให้

ทั้งการฝึกจิต ฝึกสมาธิ จนมีสมาธิ ความจำดี มีคุณธรรมผ่านการเรียนรู้วิชาการผสมผสานกันเข้าไป เด็กก็สามารถเป็นคนเก่งและเป็นคนดี ขยัน รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นให้เป็นคนเก่งเช่นเดียวกัน

1.3 สติปัญญาและผลการเรียน มีการติดตามดูแลเด็กที่จบออกไป พบว่ามีความเสียสละ และมักช่วยเหลือผู้อื่น ไม่มีปัญหาส่วนตัว และสังคม และหลายคนสอบเข้าศึกษาต่อในระดับสูงได้แม้ปกติจะเป็นคนเรียนไม่เก่งก็ตาม

1.4 สังคมและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การปลูกฝังอุปนิสัยที่เน้นคุณค่ามนุษย์เมื่อออกไปสู่สังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมาก ผู้เรียนก็สามารถเผชิญกับปัญหาหรือสิ่งต่างๆได้ และรู้ว่าควรเลือกสิ่งใดหรือไม่ควรเลือกสิ่งใด และรู้จักที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเช่นเดียวกัน

การประเมินผลในภาพรวมผู้บริหารกล่าวว่า “ก่อนอื่นต้องประเมินตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน เราต้องการดูว่าเด็กเป็นคนดีไหม เราจะให้ครูทุกคนช่วยกันประเมิน การประเมินเด็กไม่ใช่เรื่องง่าย เราต้องใกล้ชิดกับเด็ก ต้องสังเกตเด็กตลอดเวลาทุกอย่าง จะใช้ข้อสอบวัดประเมินผลเด็กเหมือนกับวิชาการไม่ได้ จะมีแบบสอบถามที่ครูทุกคนต้องไปหาข้อมูลจากเด็กเองและจากผู้ปกครอง ผู้ปกครอง จะมีส่วนร่วมกับการประเมินลูกของเขา ผู้ปกครองจะสำคัญมากเนื่องจากเด็กมาอยู่กับเราเกือบตลอดเวลา พอปิดเทอมจึงจะกลับ ผู้ปกครองจะสังเกตเห็นพฤติกรรมเมื่อเด็กปิดเทอมกลับไปบ้าน เขาจะสังเกตเห็นได้ว่าอะไรเปลี่ยนแปลงอะไรไม่เปลี่ยนแปลง การประเมินจะมีทั้งคุยกับผู้ปกครองและแบบสอบถาม ซึ่งบางอย่างเราก็ต้องทำเป็นตัวเลขแสดงออกมา นอกจากนี้เรายังให้เด็กประเมินตนเองจากแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เราก็จะดูของจริง สังเกตพฤติกรรมของเด็ก ให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวเขาด้วย เราใช้การประเมินเด็กจากหลายคนทั้งตัวเขาเอง ครู ผู้ปกครอง เพื่อนๆก็ประเมินด้วย ใช้หลายรูปแบบในการประเมินก่อนที่เราจะสรุปว่าเป็นอย่างไร แล้วเราก็พบว่าเด็กทุกคนดีทั้งหมด” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555)

ส่วนในการประเมินครูผู้บริหารกล่าวสั้นๆว่า “การประเมินครูก็คล้ายๆกับของเด็ก ครูประเมินตนเอง ผู้ที่รับผิดชอบครูคนนั้นประเมินเช่นครูอยู่ในสายวิชาใดหัวหน้าสายก็จะประเมินมีการทำงานร่วมกัน แต่โรงเรียนจะประเมินวิชาการน้อยแต่ประเมินเรื่องจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด การช่วยเหลือเด็ก การดูแลเด็ก ความรักต่อเด็ก โรงเรียนจะประเมินในแง่นี้เป็นหลักแต่สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ประเมินยาก เพราะฉะนั้นความคิดของคน ความรู้สึก ความรักมีแค่ไหนนั้นวัดยาก โรงเรียนก็เลยต้องใช้หลายวิธีการมาประกอบกัน” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2555) ซึ่งผลจากเด็กที่ผู้วิจัยได้สัมผัสเห็นก็สามารถที่จะประเมินผลครูได้มากพอสมควรในการจัดการศึกษาแนวมนุษยนิยมของโรงเรียนแห่งนี้

โรงเรียนกรณีศึกษา C วางแนวทางการพัฒนาคุณค่านุช้อย่างชัดเจน มีวิธีการปฏิบัติด้านการบริหารการศึกษาที่เน้นคุณค่ามนุษย์อย่างเป็นองค์รวม สร้างความตระหนักแก่ครูในการสอนและสร้างการเรียนรู้ขึ้นในตัวผู้เรียนให้นำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ นำไปสู่ความยั่งยืนทางสังคม เศรษฐกิจการพึ่งพาตนเองและการดูแลรักษาโลกและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

กรณีศึกษาโรงเรียน D

“การศึกษาที่จุดประกายความหวังคุณค่าความเป็นมนุษย์ด้วยความรักเมตตา” สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมทางตอนเหนือของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีการอพยพของกลุ่มก๊กมินตั๋งจากประเทศจีนมาตั้งรกรากในอดีต รอบบริเวณโรงเรียนจึงมีชาวจีนอาศัยอยู่จำนวนมาก รวมทั้งมีชนชาติพันธุ์ต่างๆอาศัยอยู่จำนวนมากเช่นกันทั้งชาวม้ง มูเซอ ลีซอ ซึ่งส่วนมากมีสัญชาติเป็นคนไทยแล้ว แต่ก่อนมีการปลูกฝิ่นและมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นอย่างมาก ทางรัฐได้แก้ปัญหาโดยให้หันมาปลูกพืชเศรษฐกิจแทนการปลูกฝิ่น แต่ปัจจุบันยังพบว่ามีปัญหาเสพติดแพร่ระบาดในชุมชน และส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในชุมชนเป็นอย่างมากดังที่ผู้อำนวยการโรงเรียนเล่าว่า “เราเข้าไปนั่งในร้านอินเทอร์เน็ตใส่หมวกเหมือนเด็ก ๆ ก็มีคนมาสะกิดและบอกขายยา(ยาบ้า)แล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กที่เข้าไปใช้บริการร้านอินเทอร์เน็ตก็จะตกเป็นเหยื่อของอบายมุขนี้” พื้นที่รอบชุมชนโรงเรียนจึงเป็นพื้นที่ที่ผสมผสานที่มีการเฝ้าระวังเรื่องยาเสพติด แม้ว่าสภาพชุมชนเป็นชุมชนเกษตรกรรมก็ตามแต่การเปลี่ยนแปลงของสังคมส่งผลกระทบต่อครอบครัวของคนในชุมชน เด็กมักมีปัญหาก้าวร้าว ไม่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย และผู้อาวุโส มีค่านิยมตามกระแสสังคมขาดการดูแลเอาใจใส่เนื่องจากพ่อแม่มุ่งทำงานหาเงิน และเด็กบางส่วนเกิดความเครียดจากการเรียนที่ต้องแข่งขันกับผู้อื่น ชุมชน เกิดความแตกแยกไม่สามัคคีกันประกอบกับปัญหาความยากจนและความลำบากของคนในชุมชนที่อยู่ห่างไกล ทำให้เกิดความขาดแคลนในเรื่องต่างๆ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนด้วยการจัดการศึกษาที่เน้นการจัดปัญหาหันมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

โรงเรียนนี้ก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อพ.ศ.2548 เปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษา ก่อนจากนั้นขยายขึ้นไปเป็นระดับมัธยมศึกษา เด็กที่มาเรียนมาจากทั่วประเทศ และมาจากชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เด็กที่เข้ามาเรียนมีหลายชาติพันธุ์ หลากหลายภาษา การบริหารโรงเรียนจึงต้องใช้องค์ความรู้ที่หลากหลายให้เข้ากับชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้ง ความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครองด้วยการจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับชุมชน สร้างบรรยากาศในโรงเรียนมีการจัดภูมิทัศน์และการตกแต่งแบบทั้งตัวอาคารสถานที่ซึ่งเน้นความมีระเบียบ สะอาด สงบ ร่มเย็นและอบอุ่น การบริหารโรงเรียนผู้อำนวยการเป็นชาวไทย 1 คน มีชาวต่างประเทศเป็นผู้จัดการทำหน้าที่ด้านวิชาการ 1 คน มีครูจำนวน 25 คน มีนักเรียนระดับประถมและมัธยมทั้งโรงเรียนจำนวน 590 คน มีครูชาวไต้หวันสอนภาษาจีน ศิลปะจีน และมารยาทจีน รวมทั้งมีอาสาสมัครแควะเวียนมาสอนบางครั้งคราวจากต่างประเทศ โรงเรียนทำงานประสานงานกันกับเครือข่ายที่อยู่ในต่างประเทศทั้งการวางรูปแบบโรงเรียน การวางแผนกำหนดนโยบายของโรงเรียนที่ต้องกระทำร่วมกัน แต่ส่วนมากผู้อำนวยการชาวไทยเป็นผู้คิดออกแบบร่างนโยบาย

แผนงาน การดำเนินการในแนวทางของโรงเรียนที่ประยุกต์ให้เหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมไทย และท้องถิ่น และนำเสนอต่อคณะกรรมการในต่างประเทศเพื่อให้เข้ากับบริบทของประเทศไทย

ด้านหลักสูตรของโรงเรียนใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย ซึ่งมีการปรับให้เข้ากับปรัชญาแนวคิดของโรงเรียนโดยโรงเรียนสอนครบทั้ง 8 กลุ่มสาระ แต่มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนอกเหนือจากหลักสูตรไทยได้แก่ วิชาที่สร้างสุนทรียภาพเพิ่มความละเอียดอ่อนในจิตใจ เช่น ศิลปะ การจัดดอกไม้ การเขียนพู่กันจีน การชงชา วิชาภาษาจีน และ วิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่让孩子ได้เลือกเรียนตามความสนใจ โดยโรงเรียนมุ่งสร้างระเบียบวินัย ความรักและการช่วยเหลือบริการสังคม โดยมีกิจกรรม让孩子ได้ออกไปช่วยเหลือชุมชนและสังคมเดือนละ 1 ครั้งโดยเข้าไปในชุมชนเพื่อดูแลคนแก่ ทำความสะอาดบ้านและชุมชน การไปบริจาคของในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีวิชาที่让孩子เรียนรู้สังคมและประเทศเพื่อนบ้านเช่น โครงการ Asian Movement and World Wide เป็นโครงการที่让孩子ได้ไปเดินทางไปศึกษาในต่างประเทศและเขียนรายงานการศึกษาที่ตนได้ไปศึกษามาเพื่อให้เข้าใจโลกกว้างขึ้น

โรงเรียนมีการฝึกอบรมครูก่อนที่จะเข้ามาเป็นครูในโรงเรียน และครูที่บรรจุแล้วจะมีการส่งไปฝึกอบรมและดูงานในโรงเรียนที่ใช้แนวคิดเดียวกันในต่างประเทศ จากนั้นจึงกลับมาสอนเด็กในโรงเรียน ที่ผ่านมามีครูที่ไปฝึกอบรมยังคงอยู่อีกหลายคน และมีปัญหาการลาออกของครูเนื่องจากไปสอบบรรจุเป็นครูของรัฐบาลเช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนอื่นๆ หรือปัญหาครูได้รับการอบรมแล้วตั้งครุภักดิ์และกลับภูมิลำเนาเดิม แต่ก็ยังมีครูที่ปฏิบัติหน้าที่มาตั้งแต่ก่อตั้งโรงเรียนตอนนี้อายุ 40 ปี การให้สวัสดิการและเงินเดือนครูเป็นไปตามระเบียบเรื่องอัตราเงินเดือนของราชการ และจะมีเงินเดือนสมทบจากต่างประเทศเพิ่มเป็นสวัสดิการสำหรับครู เงินเดือนเริ่มต้นของครูคือ 15,000 บาท และโรงเรียนมีระบบการขึ้นเงินเดือนเทียบกับระบบวิทยฐานะ แต่ที่โรงเรียนจะใช้เป็นระบบที่เรียกว่าจจ. แบ่งเป็นระดับ 1 2 3 โดยขึ้นตามประสบการณ์การทำงานในโรงเรียน ทักษะความสามารถในการสอน งานวิจัยในชั้นเรียน และการปฏิบัติตนได้ตามแนวทางของโรงเรียนของครู เป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูที่มีผลงานและทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้โรงเรียนมีนโยบายจะปรับขึ้นเงินเดือนครูเป็น 20,000 บาท เพื่อเป็นสวัสดิการและสร้างความมั่นคงในการทำงานหนักของครู บุคลากรในโรงเรียนนอกจากจะมีครูชาวไทยแล้วยังมีครูชาวต่างประเทศสอนภาษาจีนและศิลปะแบบจีน การทำงานกับครูผู้บริหารต้องทำให้ครูเปิดใจรับสิ่งใหม่เพราะผู้บริหารเป็นผู้เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของครูเสมอๆ

นักเรียนรุ่นแรกที่จะจบจากโรงเรียนแห่งนี้กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งนักเรียนได้เข้ามาเรียนตอนป.4 เนื่องจากแต่ก่อนโรงเรียนยังไม่ได้เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนกำลังจะเห็นผลผลิตของการจัดการศึกษาตามแนวทางของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนเน้นมากเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และการเป็นพลเมืองสากลของประชาคมอาเซียน และกำลังผลักดันหลักสูตรการเรียนภาษาจีนที่เรียนในโรงเรียนนี้แล้ว สามารถไปสมัครเข้าศึกษาต่อในประเทศที่ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาหลักได้เลย ไม่ต้องไปเข้าเรียนภาษาจีนที่โรงเรียนจีนในต่างประเทศอีก

การบริหารตามแนวคิดที่เห็นความเป็นมนุษย์

การวางแผน

โรงเรียนมีการวางแผนที่ชัดเจนในการบริหารโรงเรียนและแนวคิดการศึกษาการศึกษาที่เห็นความเป็นมนุษย์ ดังนี้

วิสัยทัศน์ สร้างแบบอย่างความเป็นมนุษย์ (การศึกษาเพื่อการดำเนินชีวิต ส่งเสริมความมีระเบียบวินัย ปลูกฝังจริยธรรมที่ดีงาม) เรียนรู้พหุปัญญา ภูมิใจ กล้าแรง ช่วยเหลือมวลมนุษย์ด้วยความเมตตาการุณ

พันธกิจ

1. ปลูกฝังผู้เรียนให้รู้จักเคารพชีวิต ห่วงใยสังคม
2. ปลูกฝังพรหมวิหารสี่ของพุทธศาสนา คือ เมตตา มุทิตา อุเบกขา เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพของความจริงใจ ความยุติธรรม ความศรัทธาและความซื่อสัตย์
3. มุ่งเน้นการเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในครอบครัว ใฝ่หาความรู้ ปลูกฝังให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง ใฝ่หาความเจริญก้าวหน้า มีความรับผิดชอบและใฝ่ดี
4. จัดการเรียนการสอนเพิ่มทักษะด้านภาษาไทย จีน อังกฤษ เพื่อให้มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลก้าวสู่สังคมโลกและทำประโยชน์ให้แก่สังคมไทย
5. บริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างเต็มที่เพื่อพัฒนาครู การศึกษา ผู้ใหญ่ การเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งการบริการด้านสุขอนามัยและการศึกษาของชุมชน

ภารกิจ

1. ให้ผู้อำนวยการและคณะครูฝึกอบรมเด็กตั้งแต่ก้าวแรกที่นักเรียนก้าวเท้าเข้าโรงเรียน
2. นักเรียนทุกคนได้รับประทานผักสดทุกมื้อ งดอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์
3. ให้ครูและนักเรียน หยอดเงินใส่กระปุกวันละ 1 บาท เพื่อสะสมทุน
4. ให้มีหน่วยการเรียนรู้ เปลี่ยนขยะเป็นทองคำ เปลี่ยนปัญหาเป็นปัญญา
5. ให้พานักเรียนไปฟังเทศน์ที่วัดทุกวันพระ
6. ให้นักเรียนเขียนบันทึกส่งครูทุกวัน
7. คุณครูจะพานักเรียนทำกิจกรรมจิตอาสาในชุมชน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง
8. ให้สอนนักเรียนพนมมือไหว้โค้ง 90 องศากับพื้น นั่งตัวตรงอย่างน้อย 70 องศาเพื่อรักษาสุขภาพ และเป็นมารยาทอันดีงามในการเคารพตนเองและผู้อื่น

เป้าหมาย

1. อาศัยหลักธรรมะ พรหมวิหารสี่ของพุทธศาสนา ปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้พร้อมพัฒนาด้านจิตใจและร่างกาย ปูพื้นฐานด้านคุณธรรม มนุษยศาสตร์ เสริมสร้างค่านิยมต่อชีวิตที่ถูกต้องและมีความวิริยะอุสาหะ

2. ผู้เรียนมีทักษะทางด้านภาษาไทย จีน อังกฤษ วิชาคอมพิวเตอร์และทักษะความรู้ด้านรักและชื่นชมงานศิลปะ

โรงเรียน D เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งโดยองค์กรเอกชนสาธารณะประโยชน์ จัดการศึกษาควบคู่กับการกุศล การสาธารณสุขและช่วยเหลือสังคม การเข้าศึกษาวิจัยในโรงเรียนนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สองครั้ง ในครั้งแรกได้เข้าพบผู้บริหารของโรงเรียนทั้งชาวไทยและนักวิชาการการศึกษาชาวต่างประเทศ ซึ่งก็ได้รับการแนะนำให้ทำหนังสือขออนุญาตส่งไปเป็นภาษาอังกฤษและส่งไปที่องค์กรหลักเพื่อทำการขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตาม ขั้นตอนและได้รับการตอบรับและอนุญาตให้เข้าศึกษาและเก็บข้อมูล โรงเรียน D มีแนวทางการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ชัดเจน ดังนี้

1.ความอยู่รอด โรงเรียนคำนึงถึงการอยู่รอดของผู้เรียน ชุมชน และ สังคมตามสภาพของชุมชนที่เป็นชนบทที่มีการพึ่งพาการเกษตร การทำไร่ทำสวนและธุรกิจการเกษตร แต่ก็มี การแพร่ระบาดของยาเสพติด โรงเรียนจึงสร้างสังคมโรงเรียนให้มีบรรยากาศของความรักและเมตตา เอาใจใส่ปัญหาเด็กให้รอดพ้นจากอบายมุข มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า นำหลักการของเหตุผลที่ก่อประโยชน์และประสิทธิผลต่อชีวิตตามความเป็นจริง เพื่อ การปฏิบัติระหว่างคนกับคน ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและอยู่รอดของสังคม แต่ละปีจะมีผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนมากขึ้นและมีการประชาสัมพันธ์การรับเด็กจากทุกแห่ง มีผู้สนใจที่จะให้บุตรหลานเรียนภาษาจีนและคุณธรรมเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต เพราะในพื้นที่ ก่อนข้างสื่อสารกันด้วยภาษาจีน และมีการวางแผนที่จะเชื่อมต่อกับโรงเรียนเครือข่ายในต่างประเทศเรียนหลักสูตรและภาษาจีนที่นี้และไปเรียนต่อที่ต่างประเทศได้เป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาเด็กที่ไม่สามารถเสียค่าเล่าเรียนได้ทางโรงเรียนก็มีแนวทางการช่วยเหลือ

2.ความพอเพียง โรงเรียนวางแนวทางที่คำนึงถึงความพอเพียง โดยการสร้างให้ ภูมิ ความซื่อสัตย์ มีความสมถะเป็นแบบอย่างแก่เด็กนักเรียน การเห็นคุณค่าของวิถีชีวิตเกษตร การไม่ใช้สิ่งของฟุ่มเฟือย และการไม่เพิ่มพูน ขยะมากมายจากการใช้สิ่งของต่าง ๆ ผู้บริหารได้กล่าวถึงความพอเพียงของโรงเรียนว่า “โรงเรียนมีกฎว่าครูต้องใส่ชุดแบบเดียวกันที่โรงเรียนกำหนด เด็กแต่ละคนมีข้าว ของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองและต้องดูแลรักษาให้ดีอย่าให้หาย ที่เห็นได้ชัดคือ เด็กจะมีชุดรับประทานอาหารของตนเอง จะมีถ้วยข้าว 1 ใบ ถ้วยชุป ผาปิด และตะเกียบ แก้วน้ำ คนละ 1 ชุด ไว้ใส่ข้าวกลางวัน เด็กกินเสร็จก็จะล้างใส่ถุงผ้าไว้ และรักษาอย่างดี ใครทำหายก็ต้องหาใหม่ ส่วนมากเด็กจะเรียนรู้อะเบียบวินัยและรักษาอย่างดี อีกทั้งยังเรียนรู้อาการไม่ใช้ทรัพยากรสิ้นเปลืองอีกด้วย การใช้ตะเกียบกินข้าวก็ฝึกเด็กให้มีสติในการกิน และให้เด็กกินข้าวและอาหารให้หมดทุกเม็ด ทุกครั้งก่อนกินข้าวครูจะสอนเด็ก ให้ใช้ภาษา มือในการสื่อสารกับครูว่าต้องการข้าวมากน้อยเพียงใด และตนจะกินให้หมดไม่เหลือทิ้ง ซึ่งเด็กเล็กเด็กโตทำเหมือนกันหมด”(ผู้อำนวยการโรงเรียน, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2555) และจากการที่ได้เข้าไปสังเกตในชั้นเรียนในระดับประถมศึกษาพบว่าครูก็รับประทานอาหารเช้าเหมือนกับเด็ก

ครูมีชุดอุปกรณ์รับประทานอาหารเช่นเดียวกับเด็ก และเด็กใช้ตะเกียบรับประทานอาหารหมดทุกเม็ดจริง ๆ แม้แต่น้ำซุปรักกินหมดเกลี้ยงจากนั้นแต่ละคนก็จะล้างถ้วยชามเองซึ่งเป็นวัฒนธรรมการกินของโรงเรียนที่ทุกคนต้องกินอย่างรู้ค่า ก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรแบบพอดีเรียนรู้อันไปตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ นอกจากนี้ความพอเพียงยังสอนสอดแทรกในวิชาต่าง ๆ ทั้งสังคม คณิตศาสตร์ และนิทานคุณธรรมตามคำสอนของผู้ก่อตั้งโรงเรียนตั้งที่ผู้อำนวยการได้กล่าวอีกว่า “ผู้ก่อตั้งเป็นชาวใต้วันที่ทำงานหนักมากและเป็นคนรับประทานน้อย มีวินัยในตนเอง ท่านจึงทำงานได้เต็มที่และเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนทำงานของมูลนิธิ” แบบอย่างของความพอเพียงจึงเป็นที่เห็นชัดของครูและทุกคนในโรงเรียน ซึ่งในเช้าวันจันทร์จะมีการฉายภาพยนตร์ให้กับเด็กได้เรียนรู้จากภาพและเสียงจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

3.โลก โรงเรียนคำนึงถึงภาวะของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง ภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงมีแนวทางเน้นให้ครูทุกคนควรตั้งปณิธานที่จะเป็นคนสวนพิทักษ์ธรณี เพื่อรักษาทรัพยากรของโลก และชำระล้างจิตใจให้สะอาดเพื่อรักษาโลกและถ่ายทอดให้แก่เด็กที่ยังมีจิตใจบริสุทธิ์ได้ซึมซับ ให้รู้จักทดแทนบุญคุณบรรพชน ธรรมชาติ แผ่นดิน เพื่อรักษาพื้นที่ที่สะอาด อุดมสมบูรณ์ไว้ให้พวกเขาได้ดำรงชีพ สร้างจิตใจและจิตวิญญาณที่ดีงามซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จัดเป็นกระบวนการเรียนรู้ทั้งในบทเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนโรงเรียนจะมีฝ่ายวิชาการดูแลการสอดแทรกคุณธรรมและการบูรณาการเรื่องโลกในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และมีฝ่ายดำเนินชีวิตดูแลการปฏิบัติตนของเด็กนักเรียน

จากการศึกษากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลก โรงเรียนวางแนว ทางให้ครูจัดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้ธรรมชาติ การปลูก กัดต้นไม้ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และมีบอร์ดประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่ประพฤติตนดีด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กในโรงเรียน ที่ผ่านมารโรงเรียนได้นำเด็กมาช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยที่ภาคกลาง เด็ก ก็ได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และเรียนรู้ผลกระทบจากธรรมชาติ และการใช้ทรัพยากรของโลกที่เกินพอดี การตัดต้นไม้ทำลายป่า เป็นต้น

4.ความยั่งยืน โรงเรียนคำนึงถึงการที่สังคมเกิดการเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตั้งแต่การทำงานของครูในโรงเรียน ครู จะทำงานเป็นทีม และแก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างสม่ำเสมอ มีการรู้จักใช้ชีวิตที่พอดีไม่เป็นหนี้ มีการใส่ใจเรื่องสิ่งแวดล้อมการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดทั้งน้ำ ไฟ และสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะโรงเรียนมุ่งการมอบสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับเด็ก ๆ ครูจึงต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก การให้ความถูกต้องและให้คำปรึกษาเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นทำให้เด็กไม่มีปัญหา ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ลดปัญหาสังคมเกิดความยั่งยืนโรงเรียนจะให้ครูมีมุมมองรอบด้านทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากชุมชนที่แวดล้อมโรงเรียนเป็นชุมชนชนบทพึ่งพาเกษตร มีการพัฒนาทางวัตถุนิยมและทุนนิยมมากขึ้น คนอยากรวยมากขึ้น เด็ก มาจากครอบครัวที่หลากหลายอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงทั้งเรื่องที่จะประพฤติดิต เสี่ยงติดยา เสี่ยงมีปัญหาก้าวร้าว และการออกกลางคัน เหล่านี้ผู้บริหารได้

เล่าอีกว่า “ที่โรงเรียนพอรู้ว่าเด็กมีปัญหาอะไรก็ติดตามไปดูเด็กที่บ้าน บางทีเด็กขาดเรียน นเราก็พากันไป ทั้งครู ผู้จัดการชวนกันไปดูก็รู้ว่าเด็กไปกับเพื่อนไปเสพยาทั้งก็พยายามดึงกลับมา เราต้องหาสิ่งดึงดูดให้เขาทำ เอาใจใส่เขามากขึ้นและพูดคุยกับผู้ปกครองมากขึ้น ให้เปลี่ยนทัศนคติในการดูแลเด็ก เขาเป็นชาวบ้านต้องทำมาหากิน เราก็ต้องพยายามให้ความรู้เขาเพราะเด็กสำคัญถ้าเขาเติบโตไปก็จะพัฒนาตนเองได้ ดีกว่าปล่อยให้” (ผู้อำนวยการ, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2555) ความยั่งยืนจึงเน้นการให้เด็กเป็นคนดี คิดวิเคราะห์แยกแยะถูกผิด เลือกที่จะอยู่และทำประโยชน์ให้แก่สังคม ไม่ไปในทางที่ไม่เหมาะสม

5. ความเป็นธรรม โรงเรียนวางแนวทางให้ทุกคนในโรงเรียนปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตา กรุณา มุชิตา อุเบกขา และมีความรักต่อกันตั้งแต่ผู้บริหารต่อครู ครูต่อนักเรียน ครูและผู้บริหารต่อผู้ปกครอง นำมาซึ่งการปฏิบัติต่อกันอย่าง เป็นธรรมและเท่าเทียม จากการสังเกตในห้องประชุมที่ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมหนึ่งฟังการประชุม พบว่าผู้อำนวยการมีความเป็นกันเอง แนะนำให้คำปรึกษาแก่ครูเป็นอย่างดีในการเสนอแนะแก้ไขการทำงานให้ดีขึ้น ครูเองก็รู้สึกที่จะไม่กล้าที่จะตอบคำถามต่างๆ ส่วนการปฏิบัติต่อเด็กก็เช่นเดียว กัน ตั้งแต่หน้าประตูโรงเรียนจะมีการทักทายสวัสดิ์กัน แบบที่ครูสามารถไหว้เด็กก่อนได้โดยไม่ต้องยัดกับอาวุโสเพราะการเคารพเป็นสิ่งดี ครูเป็นแบบอย่างให้เด็กเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติ นอกจากนี้ในชั้นเรียนครูก็ให้ความเอาใจใส่แก่เด็กเท่าเทียมกัน ผู้บริหารบางครั้งก็ลงไปทำงานเหมือนครูเช่น การเสริฟอาหารให้แก่เด็กๆ และเด็กๆก็รู้สึกชอบมาก เรื่องความเท่าเทียมนี้โรงเรียนได้วางแนวทางชัดเจนในความเป็นมนุษย์ที่ต้องเคารพซึ่งกันและกัน

6. มนุษย์ โรงเรียนคำนึงถึงการสร้างให้ครูกล้าหาญในการถ่ายทอดศีลธรรม หลักการที่เป็นความจริง กล้ายอมรับและแก้ไข กล้าหาญทางจริยธรรม รักศักดิ์ศรีของตน มีภาพลักษณ์ที่ดี มีความรู้ทั้งทางวิชาการและความรู้รอบตัว มีการฝึกฝนกายใจของตน จนใช้ความรักมาห่วงใยนักเรียนได้ ทุ่มเท เสียสละ ใช้ความเข้มงวดแต่ผสมผสานด้วยความรัก ซึ่งผู้บริหารก็ต้องปฏิบัติต่อครูเช่นเดียวกัน โรงเรียนมีระบบการคัดเลือกครูที่มีความเหมาะสมและส่งไปฝึกอบรมที่ต่างประเทศในแต่ละปีจะมีครูที่ได้ไปฝึกอบรมประมาณ 5-10 คน จะได้ไปเรียนรู้การฝึกปฏิบัติตนในแนวทางของโรงเรียนและฝึกภาษาจีน เพื่อพัฒนาการทำงานและจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน

7. ผลที่ได้กับผู้เรียน โรงเรียนคำนึงถึงการวางแผนที่ทำให้เยาวชนมีอุดมการณ์และมีจริยธรรมด้วยการศึกษาภาคปฏิบัติในชีวิตประจำวัน รู้จักการวางแผนและการทำสิ่งต่าง ๆ (ตั้งธาตุแท้ที่ดีของมนุษย์ออกมา) การทำดีต่อผู้อื่นในสังคม การมีคุณธรรมนำความรู้ การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น การมีมารยาทต่อผู้อื่น การมีระเบียบวินัยตั้งแต่การกิน นอน ยืน นั่ง เดินสำรวม แต่งกายเรียบร้อย รักษาความสะอาดที่อยู่อาศัย รู้จักแยกแยะสิ่งผิดชอบชั่วดี นักเรียนมีความรักในหัวใจ เบิกบาน งามอาจ เปิดเผย เป็นที่รักชอบของบุคคลทั่วไป เป็นคนมีความสุข ยิ้มแย้ม นักเรียนเคารพ ครู จนครูรู้สึกเบิกบานใจในการทำงานและเป็นครูที่ดี แม้ว่า

ผู้เรียนจะมีปัญหาพฤติกรรมบ้างแต่เมื่อเข้าเรียนในโรงเรียนก็ได้รับการขัดเกลานิสัย และทักษะวิชาเพื่อปรับตัวเข้าสู่สังคมได้เป็นอย่างดี

การดำเนินการ

โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ มีการฝึกอบรมครูให้เข้าใจวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของโรงเรียน มีการกำหนดระยะเวลาของผลที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมของครู โรงเรียนจะมีการประชุมครูทุกสัปดาห์เพื่อหาแนวทางการทำงานร่วมกัน มีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน อย่างครูคนไหนสอนแล้วไม่เกิดผล ผู้บริหาร ทหารก็เรียกมาคุยและหาทางแก้ไข โดยครูยอมรับข้อแก้ไข และผู้บริหารแนะนำครูด้วยความรักความเมตตา โรงเรียนมีการแบ่งงานออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายพัฒนานักเรียน ฝ่ายบุคคล ฝ่ายจริยธรรม และกลุ่มสาระที่ต้องทำงานร่วมกันในทีม และนำผลงานมาเสนอ โดยจะเรียงตามลำดับความสำคัญและเรื่องเร่งด่วน แต่ละฝ่ายจะมีการกำหนดระยะเวลาความสำเร็จของผลงาน และโรงเรียนมีการศึกษาบริบทของโรงเรียนและสภาพชุมชนแวดล้อม เพื่อให้เข้าใจปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง มีการออกเยี่ยมบ้านเด็ก นักเรียนเพื่อสนทนากับผู้ปกครองในทุกเดือนเพื่อรายงานและรับทราบความเป็นอยู่ของเด็ก ผู้บริหารมีการจัดฝึกอบรมครูทุกภาคการศึกษา และมีเอกสารหนังสือที่ดีพิมพ์เป็นแนวทางการทำงานของครู เน้นแนวคิดทิศทางที่แท้จริงของปณิธานการจัดตั้งโรงเรียน ผู้บริหารมีความเป็นกันเองและยอมรับข้อคิดเห็นจากครูเพื่อการพัฒนาโรงเรียน ผู้บริหารมักทำงานร่วมกับอาสาสมัครชาวต่างชาติและมีการจัดทำระบบอาสาสมัครเพื่อมาสอนในโรงเรียน ที่สำคัญผู้บริหารเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกอย่างแท้จริง ไม่มีการออกคำสั่งให้ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย แต่เป็นการสร้างกระบวนการและมอบงานให้ทำ ครูจึงตระหนักว่าจะทำงานให้บรรลุผลและมีประสิทธิภาพได้อย่างไรในทีมงานของตน มีการพัฒนางานและนำเสนอด้วยเป็นเองเป็นการใช้ศักยภาพครูอย่างเต็มที่

การประเมินผล

โรงเรียนยังไม่สามารถประเมินผลความสำเร็จในการบริหาร เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านความเป็นมนุษย์ได้เนื่องจากเด็กนักเรียนที่จะจบรุ่นแรกของโรงเรียนนี้จะจบในอีกสองปีข้างหน้า เพราะรุ่นแรกกำลังเรียนอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 แต่ผลการประเมินด้านการบริหารโรงเรียนมีการประเมินภายในตนเองมีการให้ครู ผู้บริหารประเมินการดำเนินงานและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตามสภาพจริงมีการนำเสนอการจัดการศึกษา มีโรงเรียน ต่าง ๆ และบุคคลผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมากตั้งแต่เริ่มจัดตั้งโรงเรียน ซึ่งขณะนี้โรงเรียนได้จัดการให้เข้าศึกษาดูงานในโรงเรียนเนื่องจากตระหนักในผลกระทบที่มีต่อเด็กและการทำงานของครู

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

การวางแผน

1. ความพอเพียง โรงเรียนคำนึงถึงการจัดการศึกษาและการอบรมให้เด็กมีแก้ววิเศษ 4 ประการคือ การรู้จักพอ และสำนึกบุญคุณ (กิจกรรมเสริมพ่น้ำชาให้พ่อแม่) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความโอบอ้อมอารี สิ่งเหล่านี้นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนทำให้เกิดการไม่แก่งแย่งกับใครและมีแต่ความสุขสันติ การไม่แก่งแย่งในเรื่องใดๆ เรื่องนั้นก็สงบสุข การไม่แก่งแย่งกับโลก โลกย่อมสงบสุข

ครูก่อย(นามสมมุติ) เล่าว่า “ในแต่ละภาคการศึกษาในวันพ่อหรือวันแม่จะมีพิธีพ่น้ำชาระลึกบุญคุณแสดงความกตัญญู และรู้จักความรักต่อบุพการีซึ่งมีความยิ่งใหญ่กว่าสิ่งใด เด็กจะเรียนรู้ความพอเพียงที่รู้ว่าไม่มีอะไรเหนือกว่าคุณของแม่พ่อ นอกจากนี้โรงเรียนยังให้เด็กเรียนรู้เรื่องความประหยัดด้วยการหยอดกระปุกวันละ 1 บาทเพื่อการรู้จักการแบ่งปัน และการเก็บรักษาเงินเด็กจะไม่ต้องซื้ออะไรในโรงเรียนเลยเพราะโรงเรียนจัดเตรียมอาหารไว้ให้ อุปกรณ์การรับประทานอาหารที่มีคนละ 1 ชุด เด็กจะล้างและเก็บรักษาไว้ในถุงของตนอย่างดีเพื่อนำมาใช้ในอาหารมื้อต่อไป โรงเรียนจึงไม่ต้องเสียทรัพยากรมาก อีกทั้งในหลักสูตรการสอนนาฏกรรมก็มีเรื่องความพอเพียงสอนเด็กๆในรูปแบบคำสอน นิทาน และคำขวัญที่ให้ท่องกันทั้งภาษาไทยและภาษาจีน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากเนื้อหาสาระที่เรียนและการปฏิบัติจริง” (ครูก่อย, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2555) ส่วนการออกไปเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนด้านการเกษตรก็มี เช่นการพาเด็ก ๆ ออกไปปลูกข้าวและเกี่ยวข้าวกับคนในชุมชนตามฤดูกาล ก็จะได้เรียนรู้ว่าเขปลูกข้าวกันอย่างไร ได้ข้าวมาอย่างไร

2. การรับใช้สังคม โรงเรียนคำนึงถึงการช่วยเหลือสังคมให้เป็นหัวใจของการศึกษา มีการเลือกพื้นเรื่องจริงตัวจริงในกลุ่มที่ทำงานช่วยเหลือสังคมมาเป็นเนื้อหาการเรียนการสอน นำขั้นตอนการให้ด้วยความรักอย่างแท้จริงสู่การบริการชุมชน จนตกผลึกเป็นแนว คิดวัฒนธรรมอันดีงามของมนุษย์ นำมาสอนให้นักเรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตอย่างมีปัญญา

ส่งเสริมให้นักเรียนเยี่ยมเยียนเขตพื้นที่ที่ยากจน และทำงานด้านสังคมสงเคราะห์และจิตอาสาตามโรงพยาบาล เป็นกิจกรรมเสริมเป็นการปลูกฝังนักเรียน นำนักเรียนเข้าสู่ชุมชนร่วมกิจกรรมแสดงความห่วงใยต่อครอบครัว เช่นการช่วยเหลือคนแก่ การทำความสะอาดบ้านเรือนของชาวบ้านที่เป็นคนเฒ่าคนแก่ และบริการชุมชน การไปฟังคนแก่เล่าเรื่องราวต่างๆเป็นการดูแลเอาใจใส่ใส่ใจต่อผู้อาวุโส ไปแผนกฉุกเฉินของโรงพยาบาลเพื่อตระหนักถึงชีวิต การไปดูเด็กแรกเกิดเพื่อสำนึกคุณพ่อแม่และความสำคัญของชีวิต การเยี่ยมเยียนครอบครัวที่ยากจน

ครูปฏิบัติเป็นตัวอย่างและให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมนอกเหนือจากตำรา ให้นักเรียนมีทักษะความสามารถอันดีงามเป็นจิตสำนึกที่ต้องการให้บริการเพื่อนมนุษย์ และเกิดความรู้อันดีงามเป็นจิตสำนึกที่ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ นำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในชีวิตและสังคม

ผู้อำนวยการเล่าว่า “เมื่อคราวน้ำท่วมภาคกลางเราก็หาทุนเพื่อส่งไปช่วยเหลือคนที่ได้รับผลกระทบและพาเด็กชั้นรถบัสไปจากเชียงใหม่ พาเด็กโตลงไปช่วยคนที่บ้านถูกน้ำท่วม เด็กๆก็มีจิตอาสาไปทำความสะอาดบ้านที่น้ำท่วม และได้รับประสบการณ์ที่ดีกลับมาอีกจากนี้

โรงเรียนยังมีโครงการนำของไปแจกในชุมชนบางครั้งก็พาเด็กไปด้วย ส่วนเด็กเล็กเขาก็มีจิตอาสาทำความสะอาดห้องของตนทั้งเช้าเย็น ครูอาจมีตารางให้เขาหรือให้เขาอาสาทำงานเองเริ่มจากงานง่ายๆก่อน โรงเรียนมีความคาดหวังเช่นเดียวกันว่าเมื่อเด็กเรียนจบออกไป เขาจะไปประกอบอาชีพที่ทำประโยชน์ต่อสังคม” (ผู้อำนวยการโรงเรียน, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2555)

3. การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น “โรงเรียนคำนึงถึงแนวทางการศึกษาเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน มีการสอนศิลปะ จรรยา มารยาทในการดำรงชีวิต ให้เด็กรู้จัก ตนเองและสามารถเรียนรู้ที่จะรักผู้อื่นได้ ให้นักเรียนรู้จักการเป็นผู้ให้ เรียนรู้และให้เข้าใจคุณค่าของชีวิต รักชีวิตตน และเคารพชีวิตผู้อื่นจากการให้เห็นด้วยตา ฟังด้วยหู และปฏิบัติด้วยตนเอง การเคารพเริ่มจากผ่านประตูโรงเรียนเข้ามาเด็กทุกคนจะเรียนรู้จากครูที่อยู่ประจำจุดต่างๆที่จะเคารพเด็กก่อน ทำให้เด็กต้องเคารพตอบเป็นการเรียนรู้ไปในตัวถึงการที่ไม่แบ่งกันอาวุโสผู้น้อยแต่ให้เรียนรู้เคารพกันจากใจ” ผู้บริหารกล่าว(ผู้อำนวยการ, สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2555)

เรื่องอาหารสุขภาพ(อาหารมังสวิรัต) เป็นเรื่องหนึ่งที่น่าไปสู่การเรียนรู้ที่จะเคารพตนเองเมื่อเด็กๆรับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์ สุขภาพดี เกิดมุมมองกับตนเองทางบวก และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัย เป็นที่ยอมรับของครูและเพื่อน ทำให้เด็กมั่นใจในความสามารถและพร้อมที่จะเรียนรู้ และแสดงออกอย่างมั่นใจ ครูวิชัย (นามสมมุติ)เป็นครูฝ่ายทะเบียน ได้เล่าเกี่ยวกับนักเรียนมัธยมว่า “เด็กที่โรงเรียนก็มีเด็กที่มีปัญหา ทั้งเรื่องปัญหาวัยรุ่น เรื่องยาเสพติด แต่ทางโรงเรียนก็ใช้วิธีการพูดคุยกับผู้ปกครองสร้างบรรยากาศทางบวกให้มีการร่วมมือช่วยเหลือกัน ก็ทำให้เด็กเกิดการเห็นคุณค่าในตัวเอง เด็กบางคนไม่รู้จักตนเองตามเพื่อนไปในทางที่ผิดก็มักก็ต้องเตือนสติให้เขาคิดว่าอะไรถูกและควร หากเด็กไม่เคารพนับถือตนเองเขาก็จะหาสิ่งต่างๆทำเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อื่นอย่างไปติดยา หรือสนใจเพศตรงข้าม จนไม่รู้ว่าคุณค่าของตัวเองควรทำอะไรที่เหมาะสม ส่วนมากครูจะพูดคุย บเขาดูๆใช้เหตุผลถามความต้องการของเขา แต่ที่สำคัญที่บ้านก็ต้องช่วยเหลือประสานและเอาใจใส่เด็กด้วยเช่นกัน”(ครูวิชัย, สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2555)

โครงการหนึ่งที่โรงเรียนทำตามทีครูก้อย(นามสมมุติ) ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนนำเสนอคือ “โครงการใจเจื้อยหรือการถือศีลกินเจ” เป็นโครงการที่ผู้อำนวยการเรียกว่า “HomeSchool” หมายถึงกิจกรรมที่เด็กไม่สามารถมาเรียนในโรงเรียนได้ โรงเรียนก็จัดโครงการให้เด็กไปทำที่บ้านทำร่วมกับผู้ปกครองตามระยะเวลาที่กำหนด และนำงานมาส่งและนำเสนอผลที่ได้เป็นอย่างดี เป็นรูปธรรม ซึ่งการทำโครงการนี้เด็กจะต้องทำ รังร่วมกับผู้ปกครองทั้งการวางแผน การหาข้อมูล การดำเนินการ การจัดทำให้ได้ผลงานและประเมินผลตนเองร่วมกับผู้ปกครองและครูจนสามารถนำมานำเสนอผลงานของตนได้อย่างมีความรู้ความเข้าใจ การเรียนการสอนนี้เป็นการสอนตามความต้องการของเด็ก และให้เด็กไม่ต้องเข้าชั้นเรียนอาจเป็นสัปดาห์หรือสองสัปดาห์ โรงเรียนก็จะนับหน่วยกิตให้เป็นชั่วโมงการเรียนรู้เหมือนกัน แสดงถึงการให้อิสระในการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนกล่าวว่า “เราแทบจะไม่เชื่อว่าเด็กที่เรียนในชั้นเรียนและ

เป็นคนที่ขาดความมั่นใจขาดความกล้าและไม่อยากมาโรงเรียน จะสามารถนำเสนอผลงานได้ดีมากจากการที่เขาได้ไปคิดทำผลงานร่วมกับผู้ปกครองและนำมาเสนอแก่เรา” (ผู้อำนวยการ, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2555) นั้นหมายถึงการวางแผนให้เด็กทำงานด้วยตนเองร่วมกับผู้ปกครองที่สนับสนุนทำให้เขาเกิดความสุขความมั่นใจและภูมิใจ ที่จะนำเสนอผลงานของตนเองให้คนอื่นได้รับรู้

4. การเสริมแรงทางบวก โรงเรียนคำนึงถึงแนวทางของการมีเมตตากรุณา มุฑิตา อุเบกขามอบความสุขให้เด็กรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ครูให้ความรักต่อเด็กนักเรียนเหมือนเป็นลูกของตนและเท่าเทียมจริงใจใช้ความรักสร้างโลกอนาคต ครูรับหน้าที่นี้เป็นบทบาทของตนและทำให้สำเร็จผนวกกับพลังครอบครัวให้ร่วมมือกัน ไม่ปล่อยปละละเลยความรับผิดชอบทำให้เด็กเบิกบานโดยไม่เรียกร้องสิ่งตอบแทน ไม่สร้างความกังวลทั้งในตนเองและเด็ก การสอนด้วย “ใจ” กระตุ้นหัวใจแห่งความรักที่เป็นการศึกษาครบวงจร “ครูอนุบาลบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ด้วยความรัก” “ครูชั้นประถมรดน้ำพรุนดินต้นกล้าด้วยความรัก” “ครูชั้นมัธยมปรับแต่งกิ่งก้านสาขาด้วยความรัก” ใช้คำพูดดี ๆ ทำสิ่งดี ๆ สอนเด็ก สอนให้ดี เริ่มต้นจากการกตัญญูพ่อแม่ และเคารพครู อาจารย์ รู้จักปฏิบัติตน รู้จักใช้ชีวิต รู้จักเอื้ออาทรซึ่งกันและกันและมีมารยาทในการปฏิบัติตน โดยไม่ใช้ปล่อยใจเด็กตามใจตนเอง การปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยหัวใจของพุทธและความเบิกบาน ใช้ปัญญาบวกกับความรักที่ยิ่งใหญ่ในการอบรมสั่งสอน ครูให้เกียรตินักเรียนนักเรียนจึงเคารพครู การแนะนำด้วยความรักที่จริงใจ ด้วยความอดทนไม่ละเลยและทอดทิ้ง ใช้กิริยาจาบจุกคุณภาพ ศีลธรรมของครูเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ทุ่มเท มีความเพียรกับงานสอน เต็มใจสอน สอนให้ผูกใจนักเรียน และยอมรับผู้ที่มีแนวคิดต่างจากตน รวมทั้งผู้บริหารเน้นความจริงใจเปี่ยมรักใช้เป็นทางบวกหรือการใช้จิตใจของแม่มารักนักเรียน ครูจึง เป็นทั้งครูและเพื่อนของนักเรียนแสดงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเต็มภาคภูมิทำให้นักเรียนเคารพ มีการเล่านิทานในการเรียนการสอนทำให้เด็กมีจิตประภัสสรและนำคำพูดและสิ่งดี ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน หากใช้คำพูด “ชม” บ้างเป็นทางบวกมีประโยชน์เช่น การเอาใจใส่ฝึกฝืนเพียรพยายาม ทำงานหนัก ขยัน ไม่ย่อท้อ ด้วยหัวใจที่เปี่ยมรัก สอนให้เด็กเกิดสำนึกแม้ว่าจะคือร้อนเพียงใด เอาใจเขามาใส่ใจเรา โอบอ้อมอารี ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน ทำให้ไม่แก่งแย่งกับใครและมีแต่ความสุขและสันติดังคติที่ว่า “ไม่แก่งแย่งในเรื่องใด ๆ เรื่องนั้นก็สงบสุข ไม่แก่งแย่งกับโลก โลกย่อมสงบสุข”(ธรรมอาจารย์เจิ้งเอียน, 2554)

จากการสังเกตและมีส่วนร่วมในกิจกรรมภาคเช้าของโรงเรียนร่วมกับผู้บริหาร จะเห็นได้ว่าตั้งแต่เข้ามา ผู้อำนวยการจะตื่นแต่เช้าออกมาสวัสดิทักทายทุกคน เด็ก คนงาน ครู จะได้รับการเอาใจใส่ ผู้ปกครองจะเข้ามาปรึกษาครูและผู้อำนวยการบ้างตามโอกาส และสังเกตเห็นได้ว่าเมื่อเด็ก ๆ เห็นผู้อำนวยการจะวิ่งเข้ามากอดและทักทายอย่างร่าเริง ซึ่งผิดกับโรงเรียนทั่วไปที่เด็กจะนอบน้อมผิปกติและไม่กล้าคุยกับผู้ใหญ่

ในชั้นเรียนก็เช่นเดียวกันเด็กแม่จะหันหน้าเข้าหากระดาน แต่ก็มีบรรยากาศที่ไม่ดีถึงเครียดครูจะเอาใจใส่เด็ก จาก คำบอกเล่าของผู้อำนวยการเล่าว่า “ตนเป็นผู้อำนวยการคนที่ 2 คนแรกมีวิสัยทัศน์ดีแต่การที่ทำให้ครูเข้าใจการใช้ทางบวกเป็นเรื่องยาก เนื่องจากการเปลี่ยนทัศนคติครูต้องใช้เวลา แรกๆครูก็ตีเด็กและใช้อำนาจกับเด็กมากแต่ปัจจุบันครูมีความรู้ความเข้าใจในความเป็นมนุษย์จากการฝึกอบรมและพูดคุยกันมากขึ้น มีการแนะนำวิธีการให้ความรักแก่เด็กบ้างทั้งการชมเชย การกอด การโอบ การไหว้ การทักทาย ให้รางวัล ครูรู้วิธีก็นำไปใช้กับเด็ก ตอนนี้ครูดูแลเด็กได้ดีและเด็กก็สนุกสนานกับการเรียน” (ผู้อำนวยการ, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2555)

การดำเนินการ

1. การจัดการเรียนการสอนแก่เด็กจะเน้นความรักความเมตตาตามนโยบายของโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารเป็นแบบอย่าง ในชั้นเรียนจะมีทั้งความรักความอบอุ่นระหว่างเด็กกับครู และมีการใช้คำชมมากกว่าโรงเรียนทั่วไป

2. ครูกับผู้บริหารมีการแลกเปลี่ยนความคิดและคำแนะนำกันอย่างสม่ำเสมอ

3. ครูกับผู้ปกครองจะเน้นการร่วมมือกับพ่อแม่ ในการเข้ามาร่วมช่วยกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนและส่วนมากเป็นกลุ่มอาสาสมัครผู้ปกครอง ที่มาช่วยในโรงเรียนทั้งการดูแลเด็กในห้อง การช่วยสอน การทำความสะอาดโรงเรียน

3. จัดให้โรงเรียนเป็นพื้นที่การเรียนรู้และทำความดีทุกส่วนของสังคมเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อสร้างสังคมที่ดี

4. นำแนวทางของโรงเรียนไปปฏิบัติ โดยการวางแผนหลักสูตรและกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ผู้เรียน เรียนรู้จนนำเสนอผลงานได้ หากไม่เกิดผลครูต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไข และผู้บริหารจะเป็นผู้คอยแนะนำอำนวยความสะดวกให้เกิดการแก้ไขปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นครูและผู้บริหารจะมีการสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา

การประเมินผล

ประเมินผลจากการปฏิบัติจริงด้านสติปัญญาและการใช้ในชีวิตประจำวันในโรงเรียน การเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น การมีความรักเมตตาต่อผู้อื่น มีการใช้ทางบวกทั้งกาย วาจา ใจ ระหว่างครูกับผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ผิกสติ มีนิสัยที่ไม่ฟุ้งเฟ้อ โรงเรียนมีการประเมินผลเป็นระบบและตรวจสอบจากหลายฝ่ายทั้งในโรงเรียนและชุมชนเอง

โรงเรียนกรณีศึกษา D มีแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ทั้งการใช้ความรักความเมตตาและพรหมวิหารสี่ในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน เน้นการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือสังคมและสรรพสิ่ง การศึกษาสำหรับเด็กไม่เพียงเน้นด้านวิชาการความรู้ แต่เน้นการพัฒนาจิตใจ ความพอเพียงและสมถะ เน้นให้เด็กมีความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ตระหนักในการดูแลรักษาโลกที่เราอาศัยอยู่อย่างรู้คุณค่า กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นคุณธรรมและคุณค่า เน้นการมีจิตอาสาเพื่อให้เด็กที่เรียนจบออกไปมีทักษะชีวิตและรู้จักการช่วยเหลือรับใช้สังคม

กรณีศึกษาโรงเรียน E

“การศึกษาที่ทำให้เด็กรอดพ้นจากความกลัว ให้เด็กมีอิสรภาพ เสรีภาพ และภราดรภาพ”

สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนจัดตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ.2521 เป็นโรงเรียนแห่งแรกที่จัดการศึกษาทางเลือกและมีการผลักดันขับเคลื่อนการจัดการศึกษาทางเลือกอย่างต่อเนื่องเพื่อปฏิรูปการศึกษามาเป็นระยะเวลา ยาวนานมากกว่า 30 ปี เริ่มแรกเปิดสอนระดับอนุบาลและประถมศึกษาปัจจุบันได้เปิดสอนเฉพาะ ระดับประถมศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการได้รับการดูแลเป็นพิเศษต้องการที่พิทักษ์ โดย จัด การศึกษาทางเลือกที่ใช้แนวคิดซัมเมอร์ฮิลล์ประยุกต์เข้ากับแนวพุทธและแนวมอนเตสซอรีในการ จัดการเรียนการสอน โครงสร้างการบริหารมีผู้อำนวยการ 2 คน มีครูจำนวน 11 คนเป็นครูสอน ตามระดับชั้น ป.1-ป.6 ครูสอนคอมพิวเตอร์และครูสอนภาษาอังกฤษซึ่งไม่รวมครูสอนอาชีพ ปัจจุบันมีเด็กนักเรียน 140 คนที่อยู่ประจำในโรงเรียน โรงเรียนให้อิสระเสรี ภาพแก่เด็กในการ เรียนรู้ การคิด และกระบวนการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยการปกครองตนเอง เน้นการเคารพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกัน จัดสภาพแวดล้อม ให้เด็ก ๆ เรียนรู้ที่จะอยู่อย่าง เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ให้เด็ก ๆ ได้ซึมซับความเป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งจะดูแลรักษา ด้านความเป็นมนุษย์โรงเรียนให้สิทธิแก่ครูผู้ดูแลเด็ก มีการจัดเด็กให้พัก อาศัยกับครูเป็นบ้านแต่ละหลังซึ่งจะมีเด็กอาศัยอยู่ในบ้าน และมีครูเป็นคนคอยดูแลเหมือนกับ แม่ดูแลลูกในครอบครัว จะมี การบริหารจัดการตนเองภายในบ้านและในโรงเรียนก็มีระบบการ จัดการปกครองตนเองด้วยระบบประชาธิปไตย ทั้งครูและเด็กนักเรียนจะได้เข้ามานั่งในสภาของ โรงเรียนและเสนอเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เด็ก ๆ ทุกคนที่ได้รับการไว้วางใจก็จะ ได้รับเลือกเป็นประธานสภาและมีคณะลูกขุนที่จะคอยตัดสินเรื่องต่างๆ เด็กทุกคนจึงเป็นผู้มี โอกาสได้เป็นผู้นำและผู้ตาม ครูเป็นผู้คอยชี้แนะ แนะนำและได้รับการตรวจสอบจากเด็ก ๆ ด้วย เช่นกัน โรงเรียนให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิเสรีภาพและมีความเท่าเทียม รวมทั้ง การเรียนรู้เรื่องความพอเพียง สมถะ ประหยัดเช่นการอยู่รอดของเด็ก ๆ ในหมู่บ้านเด็กบ้านแต่ ละหลังจะได้รับเงินงบประมาณในการอยู่วันละ 30 บาทไม่ว่าบ้านนั้นจะมีเด็กกี่คนก็ตาม เด็ก ๆ จะต้องเรียนรู้และตกลงกันว่าจะบริหารเงินอย่างไรให้อยู่รอดได้ด้วย มีกรณีหนึ่งเมื่อเด็กในบ้าน หลังนั้นได้รับเงิน 30 บาท เขา แสดงความคิดเห็นตกลงกันว่าจะลงทุนเอาไปซื้อเปิดมาเลี้ยง ก็ได้รับประทานไข่เปิดได้เรียนรู้ที่จะบริหารให้เกิดความพอเพียงและยั่งยืน เกิดการ เห็นคุณค่า ความสำคัญพร้อมรับผิดชอบและพึ่งพาตนเองได้ การบริหารโรงเรียนผู้บริหารมีโลกทัศน์การ มองชีวิตที่มุ่งให้เด็กได้รับรู้ถึงตนเองและความสัมพันธ์กับธรรมชาติ และสรรพสิ่งที่เกื้อหนุนกัน และมุมมองชีวิตที่เกิดอยู่รอด ความพอเพียงและยั่งยืน จึงต้องให้เด็กเกิดกระบวนการคิด การ

เรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง และนำทักษะจากการเรียนรู้ไปสู่การดำรงชีวิตเพื่อให้เกิดความอยู่รอดได้ นอกเหนือจากการเรียนรู้แต่เพียงในตำราเท่านั้น และเน้นการมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาในการบริหารโรงเรียนเพื่อเอื้ออำนวยให้คนทุกคนในโรงเรียนทั้งผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ปฏิบัติต่อกันและทำงานร่วมกันด้วยความสุข ส่วนครูและผู้เรียนมุ่งให้มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาเพื่อให้เกิดความเพียรพยายามในการทำงาน และเด็กเพียรพยายามในการเรียนรู้และศึกษาปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง จากการศึกษาและบุคลากรเสริมแรงกระตุ้นการศึกษาเล่าเรียนของผู้เรียนให้เพียรพยายามจากการเรียนรู้ที่ปฏิบัติจริง การบริหารตามแนวคิดที่เห็นความเป็นมนุษย์

การวางแผน

วิสัยทัศน์

ความสุขในการเรียนต้องเกิดจากการปลอดจากความกลัว และความวิตกกังวลใดๆ สร้างบรรยากาศการเรียนที่เคารพสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน ให้ผู้ให้และผู้รับเจริญงอกงามด้วยกันทั้งสองฝ่าย

พันธกิจ

1. การจัดการศึกษาเน้นให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเรียนเพื่อให้เด็กเกิดฉันทะ เรียนรู้อย่างมีความสุขจากการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายจนค้นพบศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง
2. ผู้ใหญ่เป็นกัลยาณมิตรคอยเกื้อหนุนดูแลด้วยหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อให้เด็กค้นพบความถนัดและความฉลาดด้วยตนเอง
3. เคลื่อนไหวรวมกลุ่มเครือข่ายการศึกษาทางเลือก
4. เป็นศูนย์กลางการจดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home school)

เป้าหมาย

เด็กเกิดความรักในการเรียน เกิดความสุข พบศักยภาพของตนเอง พัฒนาเป็นทักษะเพื่อประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตที่ถูกต้องในอนาคต

การเข้าศึกษาวิจัยในโรงเรียน E ผู้วิจัยได้พูดคุยกับผู้บริหารและครูในโรงเรียนแห่งนี้จากการพบปะพูดคุยตามโอกาสที่นัดหมาย ซึ่งการบริหารโรงเรียนสรุปได้ดังนี้

1. **ความอยู่รอด** โรงเรียนคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัดมีการจัดทักษะอาชีพและการพึ่งพาตนเองสัมพันธ์กับเรื่องความพอเพียง และเด็กจะเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเอง รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีน้อยก่อให้เกิดประโยชน์และความอยู่รอด ครูจึงต้องมีทักษะต่างๆเพื่อนำมาสอนเด็กด้วย โรงเรียนมีการจ้างภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือครูสอนอาชีพ มาสอนทักษะวิชาชีพให้กับนักเรียน และนักเรียนจะเลือกเรียนตามความสนใจของตนเอง การอยู่รอดของโรงเรียนจึงพึ่งพาอาศัยชุมชน การจัดหางบประมาณที่ได้จากการ บริจาคเพื่อ

การศึกษา การหาคนที่มีความสามารถเดียวกันมาทำงานร่วมกัน และพัฒนาเด็กให้เกิดการอยู่รอดตามสภาพจริงและการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมหรือสภาพที่จำกัดให้อยู่ได้

“สมัยนี้เด็กเรียนแต่วิชาการและต้องไปสอบแข่งขันกับคนอื่น ที่โรงเรียนเห็นว่าทักษะชีวิตเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สุดที่เด็กทำได้จริง แนวทางของโรงเรียนจึงเน้นให้เด็กได้ลงมือทำสิ่งต่างๆ และปฏิบัติจริง แนวทางเรื่องความอยู่รอด เด็กจะเรียนรู้การปลูกพืชรับประทานเอง ที่โรงเรียนสอนให้เด็กรู้จักบริหารจัดการชีวิตเช่นเราให้เงินเขา 30 บาท ให้เป็นบ้านๆไป เขาจะไปจัดการอย่างไรให้อยู่รอดได้นาน เด็กๆร่วมกันคิดกับครู เอาเงินไปซื้อเบ็ดมาเลี้ยงไว้กินไข่บ้าง อย่างนี้ก็จะอยู่ได้นาน” ผู้บริหารโรงเรียนกล่าว (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2555)

ครูทราย(นามสมมุติ)กล่าวถึง การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความอยู่รอดของโรงเรียนว่า “การเรียนการสอนจะเน้นให้เด็กทำกิจกรรมที่หลากหลายเช่น การเดินไปสืบค้นหาความรู้มีการทดลองทำโดยใช้พื้นฐานความเป็นจริงจนเรียนรู้ที่จะอยู่รอดได้ ฟังตนเองได้ ครูจะเป็นโค้ช ให้เด็กๆ แนะนำว่าเขาจะทำอย่างไรและเขาต้องการความรู้เพิ่มอย่างไร ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” เมื่อเด็กเก่งก็จะทำให้อยากสืบค้นต่อเป็นต้นตอของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและนำไปใช้ในชีวิตจริง(ครูทราย, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2555)

2. ความพอเพียง โรงเรียนคำนึงถึงการวางแนวทางที่เน้นการมีทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคตของผู้เรียน ดังนั้นในการเรียนจึงเป็นการจัดหลักสูตรวิชาทักษะชีวิตเป็นหลัก มีการบริหารหลักสูตรการเรียนวิชาการ และทักษะชีวิตประจำวันทั้งสองส่วน เช่น การทำการเกษตรที่เด็กนักเรียนต้องทำเป็นประจำ และทักษะอาชีพที่เด็กเลือกเอง

“การเข้าใจริยสัจเป็นสิ่งสำคัญ เป็นการสร้างกระบวนการคิดตามเหตุปัจจัย การบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนเรามีทั้งครูและนักเรียนและชุมชนของโรงเรียนเอง ซึ่งอยู่แบบพอเพียงตามสภาพธรรมชาติที่แวดล้อมและตามศักยภาพความสามารถของเด็ก เน้น องค์รวมสู่การบริหารที่ไม่เน้นวัตถุหรือการศึกษาเพื่อการตลาด ผลิตคนจำนวนมากให้แข่งขันกันเรียนไปสู่ตำแหน่งที่สูง ซึ่งความเป็นจริงทุกคนสามารถที่จะเลือกสิ่งๆที่ตนเองต้องการได้ และสามารถอยู่ในสังคมได้ด้วยการไม่ต้องเน้นระบบการแข่งขัน การศึกษาจึงเป็นการศึกษาที่ทำให้เด็กมีความสุขสามารถที่จะประกอบอาชีพให้เกิดความพอเพียงแก่ตนได้” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2555) นอกจากนี้ในเรื่องความพอเพียงผู้บริหารยังกล่าวว่า มีแนวทางที่ให้ ครู และโรงเรียนไม่เป็นหนี้ การเน้นให้ทุกคนตระหนักในความไม่โลภ โกรธ หลง ในสิ่งยั่วชวนต่างๆ เราก็คงสอนเด็กได้หากเราปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กก่อน ถ้าครูยังอยากได้รถยนต์ อยากสร้างบ้านหลังใหญ่ๆ และต้องการเป็นหนี้จะเอาเวลาที่ไหนมาคิดพัฒนาสอนเด็กๆให้มีคุณภาพได้ ดังนั้นครูของเราต้องใช้ชีวิตเรียบง่ายก่อน

3. โลก แนวทางการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับโลกของโรงเรียน มีการคำนึงถึงการปฏิบัติที่จัดสภาพแวดล้อมให้ใกล้ชิดกับธรรมชาติให้เด็กได้เรียนรู้ และซึมซับความเป็นธรรมชาติ รู้จักใช้ประโยชน์และดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น การดูแลรักษาโลกที่เป็นธรรมชาติ

แวดล้อมจะบูรณาการอยู่ในการเรียนการสอนและกิจกรรมของเด็กๆ ครูจะต้องมีความรักในธรรมชาติเช่นเดียวกัน อย่างพาเด็กๆได้ไปเล่นน้ำที่แม่น้ำทุกวัน เป็นปกติชีวิตที่เขาต้องไปอาบน้ำที่นั่น เขาเรียนรู้ที่จะรักษาธรรมชาติเพื่อให้เขาได้ใช้ต่อไปได้นานๆ ในเรื่องโลกมีทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับมนุษย์และโลกที่อยู่ในอุดมคติหรือโลกแห่งความสุข โลกความเป็นจริงเป็นการสนองตอบความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่มาก แล โลกในอุดมคติต้องการตอบสนองด้านจิตใจทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตวิญญาณ การดูแลรักษาโลกและธรรมชาติให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นในโรงเรียนผู้บริหารจึงให้ทัศนะเกี่ยวกับโลกไว้ดังนี้

“การบริหารผู้บริหารต้องมีทั้งโลกทัศน์และชีวิตทัศน์คือ มีมุมมองที่ทุกคนมีต่อโลกการดูแลรักษา การใช้ชีวิตที่มีความหมายของมนุษย์ มองมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มองโลกตามความเป็นจริงที่จะอยู่อย่างพึ่งพาเกื้อกูลกัน แบ่งปันกัน ไม่แก่งแย่งทรัพยากรหรือสิ่งต่างๆ และมุมมองต่อชีวิตที่ต้องสร้างสรรค์ให้มีความดีความงามเพื่อเกื้อกูลสังคม ทั้งครูและผู้บริหารต้องมีกระบวนการคิดร่วมกันที่เหมาะสมจนสามารถถ่ายทอดสู่เด็กๆได้ และพร้อมที่จะทำงานร่วมอุดมการณ์เดียวกันต่อไป ครูต้องมีพรหมวิหาร 4 และฉันทะเพื่อการทำงานด้านการศึกษา มีเน้นการพัฒนาเด็กด้วยความรักและให้เขาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ครูเป็นพรหมของเด็กรู้จักสร้างใจ สร้างจิตวิญญาณและสร้างมนุษย์ให้สมบูรณ์ ครูหลายคนจะมีลักษณะเช่นนี้อยู่แล้ว แต่การจะสร้างครูที่แท้ได้ก็ต้องมีวิธีการ “แม่”(หมายถึงตัวผู้บริหาร) ใช้วิธีกินข้าวด้วยกันคุยแลกเปลี่ยนกันไปในเรื่องการจัดการศึกษาและการพัฒนาเด็ก เช่นเด็ก จะเปลี่ยนไปในเรื่องอะไร จะพัฒนาอะไร ให้เขาเติบโตมีทักษะที่เหมาะสมแก่ชีวิต” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2555)

4. ความยั่งยืน การบริหารของโรงเรียนวางแนวทางที่คำนึงถึงทั้งทางด้านการจัดการศึกษาให้เด็กปรับตัวเข้าสู่สังคมปกติได้ การเรียนรู้การเมืองเรื่องประชาธิปไตยและสังคมจากการจัดสภาพโรงเรียนให้ทั้งครู และนักเรียนได้ตัดสินใจปัญหาต่างๆร่วมกัน เรื่องเศรษฐกิจเน้นการพึ่งพาตนเองจากให้เรียนรู้การทำเกษตรและอาชีพที่ทำได้จริง รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่ทุกคนต้องพึ่งพา สิ่งเหล่านี้จะนำมาบูรณาการเข้าสู่การปฏิบัติในการใช้ชีวิตร่วมกันในโรงเรียนตั้งแต่เข้าจรดเย็นสอดแทรกในเนื้อหาวิชาการที่เรียนด้วยเช่นกัน

5. ความเป็นธรรม ในการบริหารมีการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเท่าเทียมกันทั้งครู ผู้เรียน คนงานและผู้บริหารมีความสนิทสนมและเป็นครอบครัวเดียวกัน แต่ครูและคนที่ทำงานในโรงเรียนรวมทั้งเด็กๆจะเรียกผู้บริหารว่า “พ่อหรือแม่” เพราะในการทำงานโรงเรียนแห่งนี้มีการให้ความรักความเมตตาเท่าเทียมกันทุกคน ครูก็ได้รับการปฏิบัติด้วยความเท่าเทียมกัน ผลจึงลงไปสู่การปฏิบัติต่อเด็กๆ รวมทั้งการให้และแจกจ่ายสิ่งของที่เน้นความเท่าเทียม เด็กๆที่โรงเรียนนี้จึงเป็นเด็กที่ได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียมกัน มีการเคารพสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน

โรงเรียนเน้นให้ครูปฏิบัติต่อเด็กอย่างเท่าเทียมกันทุกคนด้วยความเข้าใจ เข้าใจ การศึกษาที่มาจากพื้นฐานภูมิหลังของเด็ก ทำให้ครูเข้าใจเด็กเมื่อรู้เหตุปัจจัยที่เป็นเช่นนั้น จึงเข้าใจเด็กเกิดการปฏิบัติที่เป็นธรรมทั้งกระจายทรัพยากรหรือสิ่งของต่างๆทั้งความรู้ ความรัก

ความสุขอย่างเท่าเทียมไม่แบ่งแยกเด็กเกเรหรือเด็กดี เพราะเข้าใจในความแตกต่างของเด็กแต่ละคนในโรงเรียน ดังที่ครูจิต(นามสมมุติ)เล่าให้ฟังว่า “นอกจากผู้บริหารจะให้ความเท่าเทียมเป็นกันเองกับครูทุกคนเป็นตัวอย่างแก่ครูแล้วครูยังเรียนรู้ที่จะให้ความเท่าเทียมแก่เด็กตามนโยบายของโรงเรียนด้วยโดยครูจะดูความสามารถของเด็กแต่ละคนที่ไม่เท่ากัน ครูจะนำมาสอนร่วมกัน รวมถึงการให้นักเรียนมาเรียนร่วมกัน หากเด็กที่อยู่ชั้นอื่นแต่มีความสามารถสูงก็สามารถที่จะเลื่อนชั้นขึ้นมาเรียนในชั้นที่สูงขึ้นตามความสามารถของตน แต่หากเด็กเรียนอ่อนครูก็ต้องใส่ใจมีการสอนเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถเท่ากับคนอื่นเช่นกัน” (ครูจิต, สัมภาษณ์ , 28 กุมภาพันธ์ 2555)

6. มนุษย์ โรงเรียนคำนึงถึงเรื่องมนุษย์โดยเน้นการทำงานแบบเป็นบ้านหรือครอบครัวเดียวกัน มีการปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาพร้อมกันและมีการสื่อสารกันอย่างตรงไปตรงมาเพื่อให้ครูหรือบุคลากรที่ทำงานในโรงเรียนได้ค้นพบศักยภาพของตนเองในการทำงาน หรือเลือกทำในสิ่งที่คุณมีความถนัดเช่นเดียวกัน เน้นการทำงานด้วยความมีฉันทะให้ใจจดจ่ออยู่กับการทำงานด้วยตนเองและทำงานอย่างมีความสุข ผู้บริหารนำหลักพรหมวิหารสี่เข้ามาใช้ในการบริหารคือใช้ความรักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาให้ความเคารพต่อความเป็นมนุษย์ของครูทุกคน จนเป็นที่รักและเคารพของทุกคนในโรงเรียน

“การบริหารจะเน้นที่คุณค่ามนุษย์ การทำงาน จะใช้ความเป็นกัลยาณมิตรหรือความเป็นเพื่อนระหว่างกัน ทั้งผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตรกัน ผลก็จะลงไปสู่การปฏิบัติ ต่อเด็ก ๆ เพราะทุกคนทำงานร่วมกันเป็นพี่น้องเป็นพ่อแม่กัน จึงเป็นการทำงานในบ้าน และเป็นครอบครัวที่อบอุ่น ทุกคนมีความรักในหน้าที่ และมีความรักที่ใจ ะทำงานร่วมกัน มีการตักเตือนกันด้วยเหตุผล” (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2555)

ครูมด(นามสมมุติ) สอนชั้นประถม บอกเล่าการทำงานในโรงเรียนนี้ว่า “ครูที่โรงเรียนนี้ต้องใช้ทักษะหลายอย่างทั้งแบบ “พ่อแม่เลี้ยงลูก” ใช้วิธีการสอนหลายๆแบบกับเด็กแต่ละคน ครูประจำชั้นจะสอนเด็กของตนเองและจะทำงานร่วมกันโดยไปพูดคุยปรึกษากับครูอื่นๆช่วยกันสอนบ้าง ครูที่ถนัดวิชาใดก็มาช่วยกันสอน มีการให้เด็กเรียนร่วมกัน ระยะเวลา ระยะเวลาบางครั้งเพื่อนที่เรียนเก่งก็สอนคนที่เรียนอ่อนได้ เป็นการทำงานที่ยืดหยุ่นตามแนวทางของโรงเรียน ” (ครูมด, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2555) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างสม่ำเสมอ

7. ผลที่ได้กับผู้เรียน โรงเรียนคำนึงถึงการที่ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ไม่มีความกลัว รู้จักการเคารพสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน การที่ผู้เรียนเกิดฉันทะในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การค้นพบศักยภาพของตนเองจนเกิดเป็นทักษะเพื่อประกอบอาชีพ ดังจะเห็นได้จากผู้เรียนที่เรียนจบออกไปสามารถไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ เช่น “บางคนไปปลูกผักเอง มีกินแล้วยังแบ่งผักมาให้ห้องๆที่โรงเรียนอีกด้วย บางคนไปเรียนต่อระดับอุดมศึกษา” ผู้บริหารโรงเรียนกล่าวถึงการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสที่ขาดที่พึ่ง ซึ่งเมื่อเข้ามาเรียนในโรงเรียนแล้วพวกเขาสามารถพัฒนาตนเองและค้นพบศักยภาพของตนเองจนประสบความสำเร็จในชีวิต ทำให้

ผู้เรียนเกิดความสุขและภาคภูมิใจในตนเองที่สำคัญสามารถเลี้ยงชีพและพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงการคิดทำประโยชน์ต่อสังคม และ “ผลของผู้เรียนโรงเรียนเน้นการสอนให้เด็กมีใจจดจ่อมุ่งมั่นทำสิ่งต่างๆด้วยตนเองจนสำเร็จ มีทักษะวิชา และทักษะชีวิต อย่างมอนเตสซอริให้เด็กได้เลือกเรียนตามสิ่งที่เขาสนใจ มีการจัด ระเบียบการเรียนรู้ด้วยตนเองจนทำยที่สุดชอบสิ่งต่างๆด้วยตนเอง ไม่ต้องการรางวัลหรือไม่มีการให้รางวัลล่อใจให้ทำได้เกิดความรักที่จะเรียนรู้ ซึ่งในแนวทางของโรงเรียนนี้ก็ต้องให้ครูมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานการศึกษาให้เกิดผลของผู้เรียนตามที่วางไว้ (ผู้บริหาร, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2555)

ครูจิต(นามสมมุติ) ยังกล่าวอีกว่า “ในการประเมินผลเด็กจะมีการประเมินทั้งทางด้านวิชาการเช่นการอ่านออกเขียนได้ ความรู้ความเข้าใจ ในวิชาต่างๆ โรงเรียนจะประเมินผลงานที่เด็กทำออกมาจริง และการที่เขาได้มีส่วนร่วมในชุมชนโรงเรียน มีการช่วยเหลืองานต่างๆตามทักษะที่เขาได้เรียนรู้มา ซึ่งเด็กบางคนที่ต้องการเรียนต่อก็จะดูความขยันหมั่นเพียร การเอาใจใส่ต่อการศึกษา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชุมชนเช่นเดียวกัน ไม่ใช่ตนสนใจอะไรก็ทำแต่เฉพาะของตน เด็กจะต้องใส่ใจต่อผู้อื่นด้วยและแก้ไขปัญหาพร้อมกันมีความสุขร่วมกัน” และ “นอกจากนี้ การประเมินการใช้ชีวิตของเด็กในโรงเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะวัดคุณภาพของเด็ก และการใช้ชีวิตในสังคมของเด็กที่ออกจากโรงเรียน การเรียนต่อโรงเรียนทั่วไปในระดับที่สูงขึ้น หากไม่เรียนต่อเด็กก็จะทำงานตามทักษะอาชีพที่ได้เรียนรู้ไป หรือหากเรียนฝึกออาชีพก็อาจเรียน การศึกษานอกโรงเรียนไปด้วยกันจะเห็นได้ว่าเด็กมีการพัฒนาตนเองขึ้นเรื่อยๆ” ครูจิตให้ความคิดเห็นเพิ่ม(ครูจิต, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2555)

การดำเนินการ

1. โรงเรียนมีสื่อ เอกสารต่างๆที่เป็นแนวทางเผยแพร่ตามสื่อสาธารณะ และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ผู้สนใจรวมทั้งครู ได้ศึกษาก่อนที่จะเข้ามาทำงานในโรงเรียน
2. โรงเรียนไม่มีการฝึกอบรมครู แต่ให้เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติโดยมีผู้บริหารเป็นผู้คอยแนะนำ ให้คำปรึกษาและชี้แนะ หากมีการทำผิดไปจากแนวทางที่วางไว้ผู้บริหารจะเป็นผู้ตรวจสอบและแนะนำอย่างตรงไปตรงมา โดยใช้หลักความเมตตา กรุณา และให้ครูปรับปรุงแก้ไข เป็นการพูดแนะนำให้ทำหากไม่ทำตามแนวทางหรือนโยบายของโรงเรียนก็ต้องมีการลดอำนาจลง หรือให้ครูหาทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเองในการทำงาน
3. ผู้บริหารเป็นแบบอย่างแก่ครู ต้องสมถะ พอเพียง และไม่ฟุ้งเฟ้อ และเป็นแบบอย่างให้กับครูในการที่ครูจะนำไปปฏิบัติต่อเด็กด้วย
4. การดำเนินการเน้นหลักประชาธิปไตย ทั้งครูและนักเรียนจะได้เข้าไปแสดงความคิดเห็นในสภาของโรงเรียน ผู้บริหารเป็นผู้มีความตื่นตัวในการแก้ไขปัญหาของสังคม เป็นแบบอย่างของการใส่ใจสังคม นำไปสู่การสร้างระบบการปกครองตนเอง
5. ความสำเร็จมีการกำหนดระยะเวลา และยึดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

6. มีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมกันทั้งครู ผู้เรียน ผู้บริหาร ซึ่งความสำเร็จที่กำหนดโดยมากเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดทักษะชีวิตโดยผู้บริหาร ครูร่วมกันคิดและนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ของเด็ก
7. โรงเรียนมีการจัดหาทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
8. โรงเรียนมีเครือข่ายการศึกษาทางเลือก และเครือข่ายชุมชนที่เข้ามาแลกเปลี่ยนทางการจัดการศึกษาอยู่เสมอ
9. การทำงานเป็นครอบครัวเพราะในโรงเรียนมีการจัดระบบการดูแลเป็นครอบครัว และครูจะทำงานร่วมกันในการคิดกิจกรรมสำหรับเด็ก ผู้บริหารเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษาแก่ครูและผู้เรียนอย่างใกล้ชิดเสมือนเป็นแม่คนหนึ่ง
10. ผู้บริหารจะมีการเสริมแรงทางบวกจากการแสดงออกด้วยความมีเมตตา และใส่ใจในการทำงานร่วมกับครู ทำให้ครูมีกำลังใจในการทำงาน

การประเมินผล

1. โรงเรียนมีการดำเนินการที่สำเร็จลุล่วงตามแผนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ปกครองตนเองร่วมกันได้ทั้งผู้บริหาร ครู และผู้เรียน มีเอกลักษณ์ในการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ การมีสิทธิเสรีภาพของทุกคนอย่างแท้จริง
2. ผลผู้เรียนพัฒนาตนเองให้ใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเหมาะสม การมีคุณธรรม มีจิตใจช่วยเหลือผู้อื่นและเอื้อเฟื้อผู้อื่น
3. ผลผู้เรียนมีทักษะวิชาการ เลือกเรียนตามความสนใจของตนสามารถสอบเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาได้
4. ผลผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจนมีทักษะอาชีพ เลือกทำในสิ่งที่ตนเองมีความถนัดและทำได้ดี พึ่งพาตนเองได้
5. ความสุขและความภาคภูมิใจของเด็ก ครู และผู้บริหาร รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

แนวทางการศึกษามนุษยนิยมของโรงเรียน E เน้นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไว้ที่พักพิงอันเกิดจากปัญหาสังคม ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมุ่งพัฒนาและดึงศักยภาพของเด็กๆ ที่มีอยู่ข้างในออกมา ลดความกลัวจากปัญหาประสมมาในชีวิต การจัดการศึกษาจึงมีแนวทาง ดังนี้

การวางแผน

1. ความพอเพียง โรงเรียนเป็นโรงเรียนประจำที่มีเด็กจำนวนไม่มากนักประมาณ 130 กว่าคน ในแต่ละวันจะมี การใช้ชีวิตแบบประหยัด เรียบง่าย เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัวให้เป็นประโยชน์ทั้งธรรมชาติที่แวดล้อม ชุมชนเกษตรกรรม และทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีให้ใช้ โดยไม่ต้องจับจ่ายซื้อหา โรงเรียนไม่ต้องการให้เด็กหลงไปกับกระแสสังคมทุนนิยมที่บริโภคจน

เกินพอดี การเรียนรู้จึงเป็นการเรียนรู้เพื่อทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต โรงเรียนคำนึงถึงการปฏิบัติตั้งแต่ระดับนโยบายเรื่องความพอเพียง วิธีการพึ่งพาตนเอง มีการ จัดตารางกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีวิชาเกษตร และทักษะชีวิตให้เด็กทุกคนได้เลือกทำและเลือกเรียนตามความสนใจของตน ที่สำคัญก่อให้เกิดรายได้ของเด็กๆ ที่นำมาหมุนเวียนในการจัดการ ศึกษาได้ แม้จะเพียงเล็กน้อยก็ตาม แสดงถึงการเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตแบบพอเพียงควบคู่กับการศึกษาวิชาการที่จะทำให้เลื่อนฐานะทางสังคมได้

จากการศึกษาเอกสารพบว่าการเรียนรู้เรื่องความพอเพียงของเด็กในโรงเรียน ที่ปฏิบัติเป็นแผนกิจกรรมประจำวันของเด็กนักเรียน มีดังนี้

เวลาตีห้าครึ่งถึงหกโมงเช้า เด็ก ๆ ทุกคนรวมทั้งครูจะต้องตื่นขึ้นมาทำอาหารมื้อเช้าเพื่อรับประทานร่วมกัน ซึ่งจะมีเวรทำอาหารในแต่ละวัน

เวลาหกโมงเช้าถึงหกโมงครึ่ง จะเป็นเวลาที่บ้านเด็กอื่นๆ จะตื่นนอนกันและทำความสะอาดบ้านของตนเองร่วมกันกับทุกคนที่อยู่ในบ้าน

เวลาเจ็ดโมงครึ่งก่อนที่จะรับประทานอาหารเช้า เด็กๆจะมีหน้าที่ของตนในการที่จะไปดูแลพืชผัก และต้นไม้ที่ปลูกไว้ในสวน มีการรดน้ำ พรวนดิน ใส่ปุ๋ยพืชผัก ซึ่งจะนำมาเป็นอาหารในวันต่อไป หลังจากดูแลผักในสวนเกษตร (ซึ่งเป็นทักษะชีวิตด้านการเกษตร) เด็กจะมารับประทานอาหารเช้าด้วยกัน จนถึงแปดโมงเช้าจะเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ ทำ สมาธิ และเข้าห้องเรียนในภาคเช้าเพื่อเรียนวิชาการ “คณิต วิทยาศาสตร์ ไทย อังกฤษ” จนถึงเที่ยง

ส่วนในภาคบ่ายเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จะทำกิจกรรมร่วมกับครู ส่วนเด็กโตชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จะเข้าฝึกการเรียนรู้ด้านอาชีพต่างๆจนถึงเวลาบ่ายสามโมงเย็น มีการพัก รับประทานอาหารเช้า เวลาสามโมงครึ่งก็เข้าทำเกษตรต่อเช่นการรดน้ำผัก มีการเก็บผักมาทำอาหาร และทำอาหารเย็นกัน เวลาสี่โมงเย็นน้องเล็ก ๆป.1-3 จะได้ลงไปเล่นน้ำกันที่แม่น้ำแควอย่างสนุกสนาน จากนั้นก็จะมารับประทานอาหารร่วมกัน เวลาห้าโมงเย็น เวลาหนึ่งทุ่มครึ่งจะเป็นเวลาของการรับรู้ข่าวสารและการดูสารคดี หรือการอ่านหนังสือในห้องสมุดจนถึงสามทุ่มครึ่งเด็กก็จะได้กลับไปนอนที่บ้านของแต่ละคนเป็นการสิ้นสุดกิจกรรมสำหรับวัน กิจกรรมตามที่โรงเรียนได้กำหนดนี้ เป็นแนวทางการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพในการเรียนรู้และทำงานอย่างเต็มที่ ควบคู่กับการดำเนินชีวิตที่เน้นความพอเพียง

2.การรับใช้สังคม โรงเรียนคำนึงถึงการใช้ชีวิตในสังคมที่เป็นจริงของเด็กทั้งต้องช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือสังคม มีการจัดกิจกรรมฝึกเด็กให้รู้จักทำงานเพื่อชุมชน โดยเริ่มจากงานพัฒนาภายในโรงเรียน การรักษาความสะอาด ของโรงเรียน และการช่วยเหลือชุมชนภายนอกด้วยเช่นกัน เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กระดับประถมศึกษา

3.การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น มีการจัดการศึกษาที่ให้เด็กเคารพซึ่งกันและกัน มีการส่งเสริมการใช้สิทธิเสรีภาพในโรงเรียน จาก กระบวนการเรียนรู้ที่โรงเรียนจัดจำลองขึ้นในรูปแบบสภาโรงเรียน ครูจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำและถ่ายทอดความรู้บนพื้นฐานของการ

เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กทุกคนไม่ว่าเด็กแต่ละคนจะมีพื้นฐานหลังมาอย่างไร จะมีปัญหาทางด้านพฤติกรรม อารมณ์ และสังคม หรือความฉลาดแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม เมื่อมาอยู่รวมกันในโรงเรียนเด็กจะได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานจนสามารถที่จะพัฒนาตนเอง เข้ากลุ่มกับเพื่อนและเป็นที่ยอมรับในชุมชน จนทำให้เด็กมีความมั่นใจเชื่อมั่นในตนเองสามารถปฏิบัติสิ่งต่างๆได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งกลายมาเป็นเด็กที่มีความสุขพร้อมที่จะแบ่งปันความสุขให้กับผู้อื่นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้โรงเรียนยังมีกิจกรรมในส่วนของครูโดยเฉพาะ และกิจกรรมที่ครูทำร่วมกับเด็ก ดังนี้

วันจันทร์เวลาบ่ายโมงครึ่ง ครูและเจ้าหน้าที่จะประชุมร่วมกันในการวางแผนการจัดการศึกษา หรือแก้ปัญหาต่างๆของเด็กที่เกิดขึ้น โดยการประชุมจะประชุมเดือนละ 2 ครั้ง

วันศุกร์จะมีการประชุมสภาโรงเรียนซึ่งในการประชุมนี้ทั้งครูและนักเรียนจะได้ประชุมร่วมกัน เมื่อมีปัญหาหรือข้อเสนอดังกล่าวที่เด็กต้องการเสนอจะมีการนำมาพูดกันในสภา และจะมีการตัดสินใจร่วมกัน เป็นการส่งเสริมการใช้สิทธิของเด็กๆและให้เด็กเรียนรู้ที่จะนับถือตนเองและการเคารพในผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในโรงเรียนหรือชุมชนด้วย วันเสาร์ทั้งเด็กและครูรวมทั้ง "แม่" ที่ดูแลในบ้านซึ่งก็คือครูนั่นเองจะร่วมกันทำงานชุมชน พัฒนาโรงเรียน เก็บขยะ เศษกิ่งไม้รอบๆบริเวณบ้านและโรงเรียนซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกันเป็นการเรียนรู้การช่วยเหลือส่วนรวมแม้เป็นเพียงงานเล็กๆน้อยๆในโรงเรียน แต่ก็เป็นการช่วยเหลือส่วนรวม ส่วนวันอาทิตย์จะเป็นกิจกรรมช่วยเหลือชุมชน และเป็นเวลาพักผ่อนของเด็กๆ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนและท้องถิ่นที่เรียกว่า "งานสืบสานวัฒนธรรม" ซึ่งจะจัดในทุกวันพุธสุดท้ายของเดือน กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้คิดได้ลงมือทำตามสภาพความเป็นจริงสอดคล้องกับสภาพของชุมชนและผู้เรียนมีการเตรียมคนให้เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจัดการศึกษาที่เน้นความเท่าเทียมกันของเด็กๆทุกคน และการใช้อำนาจของครูกับเด็กจะถูกลดทอนลง เป็นการคิดร่วมกันทำร่วมกันอย่างมีมนุษยธรรม จนผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่ตนเองและสังคม

โรงเรียนจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากสภาโรงเรียนซึ่งครูจิต (นามสมมุติ) ได้เล่าไว้ดังนี้

"โรงเรียนมีสภาโรงเรียนซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและเรียนรู้หน้าที่การเป็นพลเมือง รวมทั้งการปกครองตนเองในสภาจะมีคณะลูกขุน 5 คน และคณะกรรมการอุทธรณ์ 5 คน คณะลูกขุนจะมีผู้ใหญ่ 1 คนและเด็กโตป.4-ป.6 อีก 4 คนจะทำหน้าที่ตรวจสอบดูแลความเป็นอยู่ของคนในชุมชน(โรงเรียน)ว่าเป็นอย่างไร เด็กๆมีเรื่องกันก็เข้าไป ไกล่เกลี่ยในสภาแต่ละสัปดาห์ คณะลูกขุนจะมีอายุทำงาน 1 สัปดาห์และเลือกกันใหม่จะไม่มีกรรวบอำนาจไว้นานๆและจะมีคณะกรรมการอุทธรณ์ ใครมีปัญหาอะไรก็ยื่นเรื่องไปที่คณะกรรมการอุทธรณ์ หากมีการสืบเรื่องที่ยังไม่เสร็จสิ้นในหนึ่งสัปดาห์คณะลูกขุนก็สามารถทำงานต่อได้ ส่วนมากเรื่องในสภาจะเน้นความเป็นอยู่ การดูแลการอยู่ร่วมกันในชุมชนซึ่งก็คือในโรงเรียนนั่นเอง การเป็นผู้

ที่นั่งในสภาจะให้เด็กที่สมัครใจเป็นและมีคุณสมบัติอยู่ในเกณฑ์โดยนักเรียนป. 4 ขึ้นไปจะได้เป็นประธานหากคณะลูกขุนทำผิดก็จะมีโทษเป็น 2 เท่าเพราะเป็นผู้นำเช่น การงดไม่ให้เป็นลูกขุน 7 วัน การเสนอวาระต่าง ๆ จะมีครูเป็นที่ปรึกษาช่วยคิด และจะมีการบันทึกการประชุมทุกสัปดาห์ก็จะย้อนกลับไปดูได้ว่าทำอะไรกันมาบ้าง ประธานสภาจะเป็นเด็กและทำหน้าที่เฉพาะในสภา ส่วนครูเป็นคณะลูกขุนร่วมกับเด็ก ปัญหาต่าง ๆ ในสภาที่เสนอเข้าไปเช่นปัญหาการสอบ O-NET การสอบ NT การพัฒนาเด็กที่อ่อนและความสามารถต่ำกว่าเด็กปกติ ครูทำผิดจะทำอย่างไร ” (ครูจิต, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2555) สภาโรงเรียนเป็นบทบาทการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ให้เด็กได้ใช้ความรู้ความคิด แก้ไขปัญหาพร้อมกับครูและทุกคนในโรงเรียน เป็นการเรียน รู้การเสริมสร้างการเป็นพลเมืองตามความเป็นจริงและเด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์จริงเป็นสังคมเล็กๆที่จำลองมาจากสังคมจริง

4. การเสริมแรงทางบวก โรงเรียนคำนึงถึงคุณค่าและการดั่งสิ่งดีที่อยู่ในตัวเด็กออกมาใช้จึงใช้แนวทางการให้ความรักความเมตตา ตามหลักพรหมวิหาร สี่(เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) เป็นหลักสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติต่อเด็กเป็นทางบวก โดยมีครูเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก การลงโทษ ใช้ความรุนแรงกับเด็กจะไม่มีในโรงเรียน ทุกอย่างจะดำเนินการผ่านสภาโรงเรียนเพื่อหาทางออกและแก้ไขปัญหาร่วมกัน ผู้บริหารโรงเรียนได้กล่าวว่ “เบอร์ทรล์ รัชเชลล์ เคยเขียนไว้นานแล้วว่า “การศึกษาอยู่ในมือของความรัก” นั้นหมายถึงการศึกษาจะต้องมีการเอาใจใส่เด็ก ๆ เราจัดการศึกษาให้เด็กมีความสุข มีความสดใสอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และเน้นให้เด็กรู้จักตนเอง” ในการบริหารแม้ว่าครูจะมีพื้นฐานนิสัย จริตที่แตกต่างกันมา เมื่อมาอยู่กับเด็ก ๆ ครูต้องดึงความรักความเมตตาที่มีอยู่ในตัวเองมาใช้กับเด็ก ๆ อย่างเต็มที่ รางวัลที่เด็กได้รับจะเป็นรางวัลความภาคภูมิใจในสิ่งที่เขาได้ทำ ครูชื่นชม และคนอื่น ๆ ชื่นชมผลงานทำให้เด็กเกิดความสุข โรงเรียนจึงไม่เน้นรางวัลที่เป็นสิ่งของหรือวัตถุแต่เป็นรางวัลที่เกิดจากคุณค่าของผลจากการที่เด็ก ๆ ได้ลงมือปฏิบัติจริง (ผู้บริหารโรงเรียน, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2555)

การดำเนินการ

1. การจัดการเรียนการสอนของครูเน้นหลักสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติของเด็ก และการสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยให้เด็กเป็นศูนย์กลาง เรียนรู้การปกครองตนเอง โดยใช้ประชาธิปไตยเป็นแนวทางการแสดงความคิดเห็น
2. ครูต้องปฏิบัติต่อเด็กเหมือนกับเป็นพ่อแม่ ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทาง
3. หลักสูตรประถมศึกษามีการเรียนวิชาการ ทักษะการคิดคำนวณ ภาษา เด็กเล็กจะได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ครูจัดให้ตามความต้องการและความสนใจ และเด็กโตเรียนวิชาการและทักษะชีวิตการประกอบอาชีพที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
4. การดำเนินการมีการตกลงร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียนในการที่จะเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องที่เด็กสนใจ และตามความเหมาะสม

5. มีการระบุสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และสิ่งที่คาดหวังร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน
6. ผู้เรียนเป็นคนสำคัญในการเรียนรู้ ดูจากสิ่งที่เด็กสนใจจะเรียน จากกระบวนการที่ได้แสดงความคิดเห็น ในวิชาการปกครองตนเอง ทุกวันศุกร์ ผู้เรียนกับครูจะประชุมร่วมกันในสภา ซึ่งในสภามีทั้งผู้ใหญ่และเด็กได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีการตรวจสอบการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน เป็นการให้สิทธิเสรีภาพของเด็กๆ ให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์และตระหนัก
7. ผู้เรียน เรียนรู้จากกิจกรรมในการใช้ชีวิตในโรงเรียน ที่โรงเรียนแบ่งเป็นบ้านๆ ครูกับเด็กจะอยู่ร่วมกันในบ้านแต่ละหลัง มีการคิดตัดสินใจในเรื่องต่างๆด้วยตนเอง มีการฝึกภาวะผู้นำ และการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น

การประเมินผล

1. การที่ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ และสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้จริง โดยครูจะประเมินจากการใช้ชีวิตของเด็ก เพราะครูจะต้องอยู่ร่วมกับเด็กในโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นที่เด็กอาศัยอยู่เปรียบเสมือนบ้าน
2. ครูเป็นสามารถดึงศักยภาพเด็กออกมาใช้อย่างสร้างสรรค์และตรงกับความสามารถ
3. ผู้เรียนมีทักษะอาชีพและรู้จักการเรียนรู้ที่จะปกครองตนเอง จากการเรียนรู้ในสภาโรงเรียน ก่อให้เกิดการใช้สิทธิเสรีภาพ และการมีคุณธรรมความถูกต้อง
4. ผู้เรียนมีคุณธรรมและจิตอาสาบริการผู้อื่นผลพลอยได้ที่โรงเรียนยังไม่คาดหวังมากนัก เนื่องจากเด็กเป็นกลุ่มพิเศษ หากพวกเขาพัฒนาตนเองได้ก็เป็นผลสำเร็จที่ก่อให้เกิดความสุข ความภาคภูมิใจทั้งตัวผู้เรียนเอง ครู และผู้ปกครองเด็ก
5. การประเมินผลของโรงเรียนไม่มุ่งเน้นการประเมินที่เป็นเพียงภาพหรือเอกสารที่ตายตัว ไม่ยืดหยุ่น แต่เน้นผลที่เกิดจริงในตัวผู้เรียน การจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นจริงและมีประสิทธิผลเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของโรงเรียน

การจัดของโรงเรียนพบว่าโรงเรียนจัดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้ที่จะปกครองตนเองเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจและมีความถนัด เน้นให้เด็กมีอิสระเสรีภาพ ให้ความเสมอภาค มาตรฐานภาพให้พวกเขามีความสุขเป็นการประกาศแนวทางการจัดการศึกษา การบริหารจะเน้นการที่โรงเรียนเป็นผู้วางแนวทางนโยบายและเมื่อวางแผนนโยบายแล้วก็เป็นหน้าที่ที่ครูผู้สอนจะต้องคิดค้นหาวิธีการกลวิธีการต่างๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาไปถึงเป้าหมายโดยต้องมาร่วมกันคิดทำให้เกิดผล เป้าหมายของผู้เรียนให้เด็กนำศักยภาพของตนเองมาใช้ โดยให้อิสระแก่เด็กให้เขารู้จักเคารพนับถือตนเอง เรียนรู้ตามศักยภาพที่ดีที่สุดของตนเองสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โรงเรียนจัดหลักสูตรตามมาตรฐานกระทรวงศึกษาธิการร้อยละ 30 หลักสูตรจากความต้องการของชุมชนร้อยละ 30 และหลักสูตรตามความถนัดของเด็กร้อยละ 40 มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เด่นชัดในการเรียนรู้การเป็นพลเมือง และการดำเนินชีวิตในรูปแบบ "สภาโรงเรียน" ตามวิถีประชาธิปไตย ปกครองตนเองมีสร้างกติกายการอยู่ร่วมกัน ให้ครูมีสติในการทำงานร่วมกับเด็ก ให้มีการใช้สิทธิเสรีภาพและการตระหนักในการค้นหาข้อเท็จจริงและความถูกต้องจากการที่เด็กและครูจะได้เข้า

ไปร่วมถกเถียงกันในสภาทุกวันศุกร์ ด้านการเรียนการสอนตอนเช้าจะเน้นวิชาการ และบ่ายเด็กโตเรียนวิชาชีวิต เด็กเล็กเรียนทักษะชีวิตตามความสนใจ เรียนทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติจริงๆ ทั้งการทำอาชีพ เกษตร การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำอิฐเป็นต้น โรงเรียนจัดแหล่งเรียนรู้ที่รองรับความต้องการของเด็กที่หลากหลาย มีความยืดหยุ่น มีการฝึกทักษะการอ่านออกเขียนได้ ส่งเสริมการอ่านหนังสือให้เด็กเลือกอ่านหนังสือที่ตนสนใจ ครูคอยแนะนำและอ่านให้ฟังหรือให้เด็กเองเล่าให้ครูและเพื่อนฟัง อ่านหนังสือให้เพื่อนฟัง ครูจะใช้เวลากับเด็กให้ความรักความเข้าใจ ให้เด็กมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในเทศกาลต่างๆ มีวันแสดงศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งการพาไปเที่ยวนอกสถานที่ควบคู่กับการเรียนรู้ไปในตัว ครูจะเป็นเพื่อนหรือกัลยาณมิตรที่ดีกับเด็กมีใจรักและมีอุดมการณ์ในการทำงาน ครูส่งเสริมให้เด็กทำผลงานด้วยตนเองจนสำเร็จและแสดงผลงานของเด็กให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ โรงเรียนจะประเมินผลงานเด็กประเมินจากผลงานที่ทำและความเอาใจใส่รับผิดชอบ ความอดทนในการทำสิ่งต่างๆด้วยตนเอง การปฏิบัติตามกฎกติกา ครูมีการสังเกตเด็กๆเป็นรายบุคคลให้ความสนใจและประเมินเป็นรายบุคคลไปเพราะเด็กแต่ละคนมีการพัฒนาแตกต่างกันไป ดูสภาพจริงและคอยเพิ่มเติมสิ่งที่ เด็กยังขาดด้วยความอดทนและเมตตา ทั้งเด็กเล็กเด็กโตจะต้องดู พัฒนาการที่แตกต่างกันไปตามวัยจะไม่ดูว่าเขารับสิ่งที่ครูบอให้ได้ทั้งหมดทุกคนหรือไม่ เด็ก จะแสดงออกทางการใช้ความคิดและคำพูดในการบอกความต้องการและครูจะแนะนำฝึกสอนให้อย่างสม่ำเสมอจนเด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติด้วยตนเอง

โรงเรียน E เป็นโรงเรียนองค์กรเอกชนจัดการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มพิเศษไว้ที่พักพิงในรูปแบบการศึกษาทางเลือกมาเป็นระยะเวลามากกว่า 30 ปี การจัดการศึกษามีการมุ่งการพัฒนามนุษย์ไม่ว่าจะมาจากพื้นฐานครอบครัวหรือสังคมแบบใด เน้นการจัดการศึกษาที่ให้สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กๆ ให้พวกเขาได้เรียนรู้เพื่ออยู่รอดและปกครองตนเองได้ ดึงศักยภาพทางบวกออกมาใช้ การบริหาร เน้นความเป็นมนุษย์ ผู้บริหารสร้างความรู้ความเข้าใจและปรับความเข้าใจให้ตรงกันก่อนที่จะให้ครูทำการสอน เพื่อให้ทำงานได้ตรงกับแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนทำให้ครูเข้าใจความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ที่ผ่านมาระยะนี้มีผู้เรียนจบออกไปได้ประกอบอาชีพสุจริตและได้เรียนต่อในระดับอุดมศึกษาแล้วหลายรุ่น

ผลของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวทางที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิด การศึกษามนุษยนิยมมีทั้งความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคขึ้นกับการนำ (Leading) ของผู้บริหาร เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารประสบความสำเร็จ ก่อให้เกิดการปฏิบัติที่เน้นมนุษย์ในการทำงานของครู รวมไปถึงความศรัทธาในการจัดการศึกษาตามแนวคิดของโรงเรียน นำไปสู่ การร่วมคิดร่วมทำในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ยังมีปัญหาอุปสรรคซึ่งส่วนมากเกิดจากบุคลากรที่อาจมีแนวคิดแตกต่างไปจากโรงเรียน ซึ่งต้องสร้างความเข้าใจและสร้างศรัทธาและสำนึกตระหนักในคุณค่ามนุษย์แก่ครูและบุคลากร ผู้เรียนและผู้ปกครอง ตามแนวทางของโรงเรียน แนวทางการบริหารของโรงเรียนทางเลือกทั้ง 5 แห่ง นำเสนอได้ดังตารางที่ 25

**ตารางที่ 25 กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เห็น
ความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมจากกรณีศึกษา**

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม สรุปจากกรณีศึกษา				
โรงเรียน A	โรงเรียน B	โรงเรียน C	โรงเรียน D	โรงเรียน E
วางแผน				
<p>ปฏิบัติเป็นหลัก มนุษย์ -ผู้บริหารเปิดโอกาสและเปิดใจ -ครูใช้ศักยภาพเต็ม -ครูฝึกฝนกายใจใช้สอน -ครูได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางที่เน้นมนุษย์ -ครู/บุคลากรเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น เข้าใจผู้เรียนและปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความรักและเมตตา -การจัดทำหลักสูตรเน้นความเป็นมนุษย์ในหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ</p> <p>ผลที่ได้กับผู้เรียน การพัฒนาผู้เรียนจากภายใน -ครูพัฒนาจิตสำนึกเข้าใจตนเองและผู้อื่นสู่การพัฒนาผู้เรียน -โรงเรียนจัดให้รับประทานอาหาร (มังสวิรัต) เพื่อสุขภาพ</p>	<p>ปฏิบัติเป็นหลัก มนุษย์ -บริหารแบบเป็นครอบครัวเดียวกัน (Be one family) ลดสั่งการให้ทำแต่ร่วมคิดร่วมทำ สร้างทีมทำงาน แลกเปลี่ยน -ส่งเสริมให้ครูมีการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นร่วมนำสู่การพัฒนาผู้เรียน -ครูมีการฝึกฝนกายใจของตนเอง -ครูได้รับการฝึกอบรมตามแนวทางที่เน้นมนุษย์ -ใช้วิธีการทางบวก ไม่คิดพุดลบกับตนเองและผู้อื่น ไม่นินทา ข้ำเติมใคร นำสู่กิจกรรมการเรียนการสอน -เน้นให้ “เด็กคิดเด็กทำ” -ผู้ปกครองมีโอกาสแสดงความคิดเห็นสร้างเครือข่ายรวมตัวกันอย่างอิสระและมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน</p> <p>ผลที่ได้กับผู้เรียน การพัฒนาผู้เรียนจากภายใน -ครูทุกคนพัฒนาจิตสำนึกในการเข้าใจตนเองและผู้อื่นนำไปพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ ปัญญาและสมอง</p>	<p>ปฏิบัติเป็นหลัก มนุษย์ -ผู้บริหารนำให้บุคลากรมีความรัก มองเด็กด้วยความเคารพในคุณค่าของแต่ละบุคคล สร้างเสริมคุณธรรมสุจริตที่ตั้งงาม -ครูเป็นแบบอย่าง ใช้ระบบการคัดเลือกครูเพื่อกรองผู้มีอุดมการณ์และมีแนวทางในการสอนไปในทางเดียวกัน -ครูมุ่งใส่ใจในการทำงานเพื่อพัฒนามนุษย์ -ครูได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องตามแนวทางที่เน้นมนุษย์ของโรงเรียน -ผู้ปกครองมีโอกาสแสดงความคิดเห็นสร้างเครือข่ายและรวมตัวกันอย่างอิสระระทำกิจกรรมเพื่อโรงเรียนและผู้เรียนร่วมกัน</p> <p>ผลที่ได้กับผู้เรียน การพัฒนาผู้เรียนจากภายใน -ครูทุกคนพัฒนาจิตสำนึกในการเข้าใจตนเองและผู้อื่นนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทางร่างกาย ใจ ปัญญา สมอง และจิตวิญญาณ</p>	<p>ปฏิบัติเป็นหลัก มนุษย์ -ผู้บริหารใช้ความรักเมตตาในการบริหาร -ครูได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องตามแนวทางที่เน้นมนุษย์ของโรงเรียน</p> <p>ผลที่ได้กับผู้เรียน การพัฒนาผู้เรียนจากภายใน -โรงเรียนจัดให้มีการรับประทานอาหาร (มังสวิรัต) เพื่อสุขภาพ</p>	<p>ปฏิบัติเป็นหลัก มนุษย์ -ผู้บริหารมีการสื่อสารระหว่างครูตรงไปตรงมา และใช้ความรักในการบริหาร -ครูได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องตามแนวทางที่เน้นมนุษย์ของโรงเรียน</p> <p>ผลที่ได้กับผู้เรียน การพัฒนาผู้เรียนจากภายใน -โรงเรียนจัดให้อยู่ในสภาพแวดล้อมธรรมชาติและใช้วิถีชีวิตกลมกลืนกับธรรมชาติส่งผลต่อสุขภาพกายใจและอารมณ์</p>

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม				
สรุปจากกรณีศึกษา				
โรงเรียน A	โรงเรียน B	โรงเรียน C	โรงเรียน D	โรงเรียน E
วางแผน				
<p>-ครูให้กำลังใจผู้เรียน สร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่รู้จักภายในตน</p> <p>-สร้างกระบวนการคิดทำเพื่อส่วนรวม</p> <p>-ให้นักเรียนเคารพตนเอง ครูและผู้อื่น</p> <p>-ให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนและอยากมาโรงเรียน</p> <p>-ให้ผู้เรียนคิดทำด้วยตนเอง กล้าแสดงออก มีครูเป็นผู้แนะนำ</p> <p>-ผู้เรียนคิดบวกปรับตัวเข้ากับสังคมได้</p> <p>การพัฒนาผู้เรียนจากภายนอก</p> <p>-ด้านวิชาการและจำนวนแสดงผลผู้เรียนจบมากกว่าร้อยละ 60 และมีโอกาสศึกษาต่อระดับสูง</p> <p>ความเป็นธรรม</p> <p>-การปฏิบัติของผู้บริหารต่อครู ครูต่อผู้เรียน มีความเป็นธรรม</p> <p>-ออกแบบสังคมโรงเรียนเป็นครอบครัว</p> <p>-ให้ครูรักและดูแลเด็กในโรงเรียนทั่วถึงเท่าเทียมกันทุกคน</p>	<p>-ใช้วิธีการส่งเสริมด้านกีฬา การทำโยคะ ฟังเพลงปรับคลื่นสมอง</p> <p>ปรึกษาพูดคุย มีการฝึกทำสมาธิทุกเช้า</p> <p>สมาธิเสมอ</p> <p>-โรงเรียนจัดทำแผนงานการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่การเติมเต็มทางด้านร่างกาย ดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงด้วยการรับประทานอาหาร (มังสวิรัต)</p> <p>-ใช้การการพูด การโอบกอดแสดงความรัก</p> <p>-โรงเรียนส่งเสริมผู้เรียนให้มีความสุขกับการเรียนอยากมาโรงเรียน</p> <p>-ผู้เรียนคิดทำด้วยตนเอง กล้าแสดงออก โดยครูเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษา</p> <p>-ผู้เรียนคิดบวก ยกย่องตนเองและผู้อื่น</p> <p>การพัฒนาผู้เรียนจากภายนอก</p> <p>-ด้านวิชาการผู้เรียนเรียนจบชั้นมัธยมสอบเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นที่พึงพอใจ</p> <p>ความเป็นธรรม</p> <p>-การปฏิบัติของผู้บริหารต่อครู ครูต่อผู้เรียนและทุกคนในโรงเรียนทั้งทางกายวาจาใจและทางวัตถุสิ่งของเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน</p> <p>-ทุกคนเท่าเทียมกันแบบเป็นครอบครัว</p>	<p>-มีการฝึกทำสมาธิทุกเช้า เป็นแผนที่ปฏิบัติสม่ำเสมอ</p> <p>-โรงเรียนจัดการดูแลสุขภาพร่างกายทุกคนให้แข็งแรงด้วยการรับประทานอาหาร (มังสวิรัต)</p> <p>-โรงเรียนส่งเสริมให้ครูให้กำลังใจทางด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนให้ตื่นรู้จากภายในตน เน้นให้ "คนดีก่อนเก่ง"</p> <p>- สร้างกระบวนการคิดทำเพื่อส่วนรวม คิดทำอาชีพที่เกิดประโยชน์กับสังคม</p> <p>-ครูให้กำลังใจและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดทำด้วยตนเองและกล้าแสดงออกครูเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษา</p> <p>การพัฒนาผู้เรียนจากภายนอก</p> <p>-ด้านวิชาการและจำนวนที่แสดงผลที่ได้กับผู้เรียนจากจำนวนผู้เรียนที่จบชั้นมัธยมสอบเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาได้ร้อยละ 100 และกลับมาช่วยเหลือในโรงเรียน</p> <p>ความเป็นธรรม</p> <p>-การปฏิบัติของผู้บริหารต่อครู ครูต่อผู้เรียนและทุกคนในโรงเรียนทั้งทางกายวาจาใจและทางวัตถุสิ่งของเป็นไปด้วยความเป็นธรรมเท่าเทียม</p> <p>-เน้นคุณค่าทุกคนเท่าเทียมกันเป็นครอบครัวเดียวกันของโรงเรียน</p>	<p>-โรงเรียนส่งเสริมครูให้กำลังใจด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์</p> <p>-การสอนเยาวชนให้มีอุดมการณ์มีจริยธรรมด้วยการศึกษา</p> <p>ภาคปฏิบัติในชีวิตประจำวัน</p> <p>-โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเคารพครู ผู้อื่นและผู้อาวุโส ให้เกิดภาคภูมิใจ เบิกบานใจในการอยู่ร่วมกัน</p> <p>การพัฒนาผู้เรียนจากภายนอก</p> <p>-ด้านวิชาการและจำนวนที่แสดงผลที่ได้กับผู้เรียนผู้เรียนเรียนจบระดับชั้นประถมศึกษาและเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาซึ่งโรงเรียนขยายถึงชั้น ม. 4 แล้วต้องติดตามผลการเรียนของผู้เรียนต่อไป</p> <p>ความเป็นธรรม</p> <p>-การปฏิบัติของผู้บริหารต่อครู ครูต่อผู้เรียนและทุกคนในโรงเรียนทั้งทางกายวาจาใจและทางวัตถุสิ่งของเป็นไปด้วยความเป็นธรรมเท่าเทียม</p> <p>-ผู้บริหารปฏิบัติต่อทุกคนเป็นธรรม(รักเมตตา กรุณาเมตตา อุเบกขา)</p>	<p>-โรงเรียนให้ครูให้กำลังใจทางด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่รู้จักภายในตน</p> <p>-สร้างกระบวนการคิดทำเพื่อส่วนรวม คิดทำอาชีพที่เกิดประโยชน์กับสังคม</p> <p>-โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเคารพซึ่งกันและกันตามระบอบประชาธิปไตยที่เรียนอยู่ในสภาโรงเรียนในการทำงานหรืออยู่ร่วมกัน</p> <p>-โรงเรียนส่งเสริมผู้เรียนให้มีความสุขกับการเรียนและอยากมาโรงเรียน ไม่เครียด ไม่เกิดความกลัว</p> <p>-ครูให้กำลังใจและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดทำด้วยตนเอง และกล้าแสดงออก</p> <p>การพัฒนาผู้เรียนจากภายนอก</p> <p>-ด้านวิชาการและจำนวนผู้เรียนที่เรียนจบสามารถเลือกที่จะเรียนต่อและเลือกที่จะประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจของตนได้ตามศักยภาพตน</p> <p>ความเป็นธรรม</p> <p>-การปฏิบัติของผู้บริหารต่อครู ครูต่อผู้เรียนและทุกคนในโรงเรียนทั้งทางกายวาจาใจและทางวัตถุสิ่งของเป็นไปด้วยความเป็นธรรมเท่าเทียม</p> <p>-เน้นคุณค่าทุกคนเท่าเทียมกันเป็นครอบครัวเดียวกัน</p>

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม				
สรุปจากกรณีศึกษา				
โรงเรียน A	โรงเรียน B	โรงเรียน C	โรงเรียน D	โรงเรียน E
วางแผน				
<p>-โรงเรียนไม่แบ่งแยกฐานะ สีมิว ศาสนา วัฒนธรรม</p> <p>-เก็บค่าเล่าเรียนน้อยที่สุดเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ยากจน</p>	<p>-การปฏิบัติของผู้บริหารและครูต่อผู้เรียน เป็นธรรมต่อการตัดสิน แบ่งปันสิ่งต่างๆ</p> <p>-ครูอบรมผู้เรียนให้เป็นคนดีเท่าเทียมกัน เน้นให้เด็กทุกคนที่ต้องการเรียนมีโอกาสเรียนไม่ว่าภูมิหลังหรือพฤติกรรมจะต่างกัน</p> <p>-สร้างความเท่าเทียมในการรับผู้เรียนด้วยวิธีการที่เหมาะสมเช่น การจับฉลากเด็กเข้าเรียน</p> <p>-เก็บค่าเล่าเรียนน้อย</p>	<p>-ผู้บริหารปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเป็นธรรมด้วยหลักการปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตา</p> <p>-ครูที่โรงเรียนรักและดูแลเด็กในโรงเรียนทั่วถึงเท่าเทียมกันทุกคน เป็นธรรมต่อการตัดสิน แบ่งปันสิ่งต่างๆ</p> <p>-โรงเรียนไม่แบ่งแยกฐานะ สีมิว ศาสนา วัฒนธรรม</p> <p>-ครูต้องอบรมผู้เรียนให้เป็นคนดีเท่าเทียมกัน เน้นให้เด็กทุกคนที่ต้องการเรียนมีโอกาสเรียนไม่ว่าภูมิหลังหรือพฤติกรรมจะเป็นเช่นไร</p> <p>-โรงเรียนไม่เก็บค่าเล่าเรียนเก็บเฉพาะแต่ค่าที่พักอาหารและอุปกรณ์</p>	<p>-ในการจัดการเรียนการสอนครูรักและดูแลเด็กในโรงเรียนทั่วถึงเท่าเทียมกันทุกคน เป็นธรรมต่อการตัดสิน แบ่งปันสิ่งต่างๆ</p> <p>-โรงเรียนไม่แบ่งแยกศาสนาและวัฒนธรรม</p> <p>-เด็กที่ต่างฐานะมีโอกาสได้เรียนเหมือนกันตามเงื่อนไขและเก็บค่าเล่าเรียนตามความเหมาะสม</p>	<p>-ผู้บริหารปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเป็นธรรมด้วยหลักการปฏิบัติต่อกันด้วยรักและเมตตาทุกคนในโรงเรียนเรียกผู้บริหารว่า "แม่" ได้ด้วยความรักและเคารพ</p> <p>-การจัดการเรียนการสอน ครูที่โรงเรียนรักและดูแลเด็กในโรงเรียนทั่วถึงเท่าเทียมกันทุกคน เป็นธรรมต่อการตัดสินแบ่งปันสิ่งต่างๆแก่ผู้เรียนและเน้นประชาธิปไตย</p> <p>-เน้นไม่แบ่งแยกภูมิหลัง</p> <p>-ครูต้องอบรมผู้เรียนให้เป็นคนดีมีศักยภาพความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน</p> <p>-ให้การศึกษาเพื่อเอื้อยวและดูแลเด็กที่ด้วยโอกาสโดยให้เปล่า</p>
<p><u>การเสริมแรงทางบวก</u></p> <p>-สร้างบรรยากาศความรักเอื้ออาทรเน้นคุณค่า</p> <p>-ใช้ทางบวกโดยโรงเรียนมีข้อตกลงร่วมกันกับครูในการปฏิบัติต่อผู้เรียน ทั้งการพูด ให้กำลังใจ การชมเชย การยิ้ม ทักทาย การพูดจาที่ไม่เปรียบเทียบ</p> <p>-แนวทางการให้อิสระทางความคิดแก่ผู้เรียนภายใต้กฎการเคารพสิทธิผู้อื่น</p> <p>-ผู้บริหารและครูเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ มีการฝึกสมาธิเป็นเครื่องมือ</p>	<p><u>การเสริมแรงทางบวก</u></p> <p>-สร้างบรรยากาศความรักเน้นคุณค่า</p> <p>-การใช้ทางบวกโดยมีข้อตกลงร่วมกันกับครูในการปฏิบัติต่อผู้เรียน ทั้งการพูด ให้กำลังใจ การชมเชย มีการยิ้มทักทาย การพูดจาที่ไม่เปรียบเทียบ ให้รางวัลเป็นคุณค่าทางจิตใจ พูดด้านบวกกับตนเอง (Auto-suggestion) สร้างกำลังใจแก่ตนเองและส่งพลังถึงผู้อื่น</p> <p>-ผู้บริหารและครูเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้</p> <p>-ใช้การทำสมาธิเป็นเครื่องมือ</p>	<p><u>การเสริมแรงทางบวก</u></p> <p>-สร้างบรรยากาศในการจัดการศึกษาด้วยความรักเน้นคุณค่า</p> <p>-การใช้ทางบวกโดยให้กำลังใจ ชมเชย ยิ้ม ทักทายโอบกอด พูดจาไม่เปรียบเทียบให้รางวัลเป็นคุณค่าทางจิตใจ</p> <p>-การให้อิสระทางความคิดแก่เด็กจากการแสดงความคิดเห็น</p> <p>-ที่ผู้บริหารและครูเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยความรักความเมตตา กระตุ้นให้นักเรียนนำคุณค่าความเป็นมนุษย์ออกมาจากภายในใช้การฝึกสมาธิเป็นเครื่องมือ</p>	<p><u>การเสริมแรงทางบวก</u></p> <p>-สร้างบรรยากาศการศึกษาด้วยความรัก</p> <p>-ผู้บริหารและครูเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยความรักความเมตตา กระตุ้นให้นักเรียนนำคุณค่าความเป็นมนุษย์ออกมาจากภายใน</p> <p>-การพูดตรงด้วยความรู้สึกเป็นทางบวก ก่อให้เกิดการเอาใจใส่ ผักผ่อนเพียรพยายามทำงานหนัก ขยัน ไม่ย่อท้อ สอนให้ครูและผู้เรียนเกิดสำนึกเอาใจเขามาใส่ใจเราใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน สร้างความสามัคคีและช่วยเหลือกันและกัน</p>	<p><u>การเสริมแรงทางบวก</u></p> <p>-สร้างบรรยากาศการศึกษาด้วยความรักเอื้ออาทร</p> <p>-โรงเรียนมีข้อตกลงร่วมกันกับครูในการปฏิบัติต่อผู้เรียน ทั้งการพูด ให้กำลังใจ ชมเชย ยิ้มทักทาย พูดจาไม่เปรียบเทียบ ให้รางวัลเป็นคุณค่าทางจิตใจ</p> <p>-การให้อิสระทางความคิดแก่เด็กจากการแสดงความคิดเห็นภายใต้กฎสังคมที่เคารพสิทธิของผู้อื่นและหลักประชาธิปไตย</p> <p>-ผู้บริหารและครูเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยความรักความเมตตา</p>

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม				
สรุปจากกรณีศึกษา				
โรงเรียน A	โรงเรียน B	โรงเรียน C	โรงเรียน D	โรงเรียน E
วางแผน				
<p><u>แนวทางเพื่อพัฒนาความอยู่รอด</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -ส่งเสริมภูมิปัญญาวัฒนธรรมชุมชนและเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น -ไม่แสวงหาผลกำไร -บริหารเน้นความรักและเมตตาปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็กเป็นทางรอดพ้นวิกฤตสังคม -เน้นวิถีธรรมชาติพึ่งพาตนเองให้อยู่รอด -จัดกิจกรรมปฏิบัติจริงที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด -การจัดหารายได้พิเศษแก่ครู -จัดทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนและการพึ่งพาตนเอง -ริเริ่มจัดการธุรกิจใหม่ๆ ให้โรงเรียน <p><u>ความพอเพียง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -เรียนรู้เรื่องความพอเพียงในหลักสูตรการเรียนการสอน -สร้างการปฏิบัติที่ไม่มุ่งวัตถุนิยมในโรงเรียน -เน้นประหยัด เห็นคุณค่า เรียบง่ายทำด้วยความสุขและมีความสุข -ให้เด็กสัมผัสกับธรรมชาติมีกิจกรรมเกษตรเรียนรู้อาชีพพึ่งพาตนเอง -สร้างรูปแบบวิถีชีวิตพอเพียง -ครูมีความสมถะพอเพียงเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน 	<p><u>แนวทางเพื่อพัฒนาความอยู่รอด</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -ไม่แสวงหาผลกำไร -โปร่งใสไม่สร้างภาพ สร้างความไว้วางใจในโรงเรียนของผู้ปกครองให้ร่วมมือกัน -บริหารเน้นความรัก ความเมตตา -จัดกิจกรรมปฏิบัติจริงที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด -จัดหารายได้พิเศษแก่ครู -จัดทักษะให้แก่ผู้เรียนให้พึ่งพาตนเองสัมพันธ์กับเรื่องความพอเพียง -จัดการธุรกิจใหม่ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ <p><u>ความพอเพียง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -ปฏิบัติเรื่องความพอเพียงในหลักสูตรการเรียนการสอน/ โครงการเศรษฐกิจพอเพียง (PROUT) -สร้างการปฏิบัติที่ปกติวิสัยของโรงเรียน ไม่มุ่งวัตถุนิยม ไม่เพิ่มพูนขยะ -ส่งเสริมความประหยัด เห็นคุณค่าสิ่งต่างๆ ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ -ไม่อวด ไม่เปรียบเทียบกับผู้อื่น -ไม่ฟุ้งเฟ้อ -ให้เด็กสัมผัสธรรมชาติ มีกิจกรรม 	<p><u>แนวทางเพื่อพัฒนาความอยู่รอด</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -ไม่แสวงหาผลกำไร -ความโปร่งใส สร้างความไว้วางใจในโรงเรียนของผู้ปกครอง -จริงจังที่จะสื่อสารกับผู้ปกครองเกิดการแก้ไขปัญหาร่วมกัน -บริหารที่เน้นความรัก ความเมตตา ปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็กเป็นทางรอดพ้นวิกฤตทางสังคมผสมผสานกับการใส่ใจห่วงใยสิ่งแวดล้อมโลก -เน้นวิถีธรรมชาติและพึ่งพาตนเอง -จัดกิจกรรมปฏิบัติจริง -เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด -จัดทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนและการพึ่งพาตนเองสัมพันธ์กับความพอเพียง <p><u>ความพอเพียง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -การปฏิบัติเรื่องความพอเพียงในหลักสูตรการเรียนการสอนของเช่น โครงการเศรษฐกิจพอเพียง การเล่านิทานคุณธรรม การสนทนา -สร้างการปฏิบัติที่ปกติวิสัยของโรงเรียนที่ไม่มุ่งวัตถุนิยม และเรียบง่าย -ให้เด็กสัมผัสธรรมชาติมีกิจกรรมการเกษตรให้เรียนรู้เรื่องการพึ่งพาตนเอง ทั้งเรื่องอาหารและพลังงานที่ใช้ในโรงเรียน สร้างแหล่งอาหารเอง มีการปลูก 	<p><u>แนวทางเพื่อพัฒนาความอยู่รอด</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -ส่งเสริมวัฒนธรรมเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น -ไม่แสวงหาผลกำไร -โปร่งใส มีความจริงใจที่จะสื่อสารกับผู้ปกครองเกิดการแก้ไขปัญหาร่วมกัน -บริหารที่เน้นความรัก ความเมตตา ปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็กเป็นทางรอดพ้นวิกฤตทางสังคมและใส่ใจห่วงใยสิ่งแวดล้อมโลกเน้นวิถีธรรมชาติพึ่งพาตนเอง -จัดกิจกรรมปฏิบัติจริงที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด <p><u>ความพอเพียง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -การปฏิบัติเรื่องความพอเพียงในหลักสูตรการเรียนการสอนมีโครงการเศรษฐกิจพอเพียงและเล่านิทานคุณธรรมให้เด็กฟัง -โรงเรียนไม่มุ่งวัตถุนิยม -เน้นประหยัด เห็นคุณค่าสิ่งต่างๆ ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ -ให้เด็กมีกิจกรรมการเกษตรให้เรียนรู้เรื่องการพึ่งพาตนเองในเรื่องอาหารและพลังงานที่ใช้ในโรงเรียน สร้างแหล่งอาหารเอง ปลูกข้าวหรือพืชผักเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงปฏิบัติของนักเรียน 	<p><u>แนวทางเพื่อพัฒนาความอยู่รอด</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -ไม่แสวงหาผลกำไร -ไม่ปิดบังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ไม่สร้างภาพ แก้ไขปัญหา ร่วมกันในสภาโรงเรียน -บริหารที่เน้นความรัก ความเมตตา ปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็กเป็นทางรอดพ้นวิกฤตทางสังคม -จัดกิจกรรมปฏิบัติจริงที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด -จัดทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนและการพึ่งพาตนเองสัมพันธ์กับเรื่องความพอเพียง -โรงเรียนจัดการธุรกิจใหม่ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ <p><u>ความพอเพียง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -การปฏิบัติเรื่องความพอเพียงในหลักสูตรการเรียนการสอนโครงการเศรษฐกิจพอเพียง การเล่านิทานคุณธรรม การสนทนาในสภาโรงเรียน -สร้างการปฏิบัติที่ปกติวิสัยของโรงเรียนที่ไม่มุ่งวัตถุนิยม ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ -ทุกคนมีความสุขและตระหนัก -ให้เด็กสัมผัสธรรมชาติมีกิจกรรมการเกษตรให้เรียนรู้เรื่องการพึ่งพาตนเอง เรื่องอาหารและพลังงานที่ใช้ในโรงเรียน

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม				
สรุปจากกรณีศึกษา				
โรงเรียน A	โรงเรียน B	โรงเรียน C	โรงเรียน D	โรงเรียน E
วางแผน				
<p>การเกษตรให้เรียนรู้เรื่องการทำนา เรื่องอาหาร สร้างแหล่งอาหารเอง มีการปลูกพืชผักในโรงเรียนและในแหล่งเรียนรู้เชิงปฏิบัติในชนบท</p> <p>-สร้างรูปแบบวิถีชีวิตพอเพียงเป็นสังคมเล็กๆ ในโรงเรียน มีผลผลิตและพลังงานเหลือไปขาย มีรายได้เข้าโรงเรียน</p> <p>-ส่งเสริมให้ครูมีความสมถะพอเพียงเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน</p> <p><u>โลก</u></p> <p>-จัดสาระสอดแทรกเกี่ยวกับโลกในการเรียน การสอน/การปฏิบัติจริง ในโรงเรียน</p> <p>-ปลูกฝังคุณธรรมความรักและเมตตาไม่คิดทำลายโลกโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์</p> <p>-ผู้บริหาร ครูและผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม</p> <p>-ใช้วิธีการแผ่เมตตาและนั่งสมาธิช่วยเหลือโลก</p> <p>สอนเด็กให้รักทุกสิ่ง</p> <p>-รับประทานมังสวิรัตเพื่อลดแก๊สมีเทนที่จะออกสู่โลกและลดภาวะโลกร้อน และไม่เบียดเบียนชีวิตสัตว์</p> <p>-ครูในโรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีปลูกฝังให้ผู้เรียนดูแลรักษาธรรมชาติ</p>	<p>การเกษตรให้เรียนรู้เรื่องการทำนา เรื่องอาหาร สร้างแหล่งอาหารเอง มีการปลูกพืชผักในโรงเรียนและในแหล่งเรียนรู้เชิงปฏิบัติในชนบท</p> <p>-สร้างรูปแบบวิถีชีวิตพอเพียงเป็นสังคมเล็กๆ ในโรงเรียน มีผลผลิตและพลังงานเหลือไปขาย มีรายได้เข้าโรงเรียน</p> <p>-ส่งเสริมให้ครูมีความสมถะพอเพียงเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน</p> <p><u>โลก</u></p> <p>-จัดสาระสอดแทรกเกี่ยวกับโลกในการเรียน การสอนและการปฏิบัติจริงในการสอนและวิถีชีวิตการปฏิบัติจริงของทุกคนในโรงเรียน</p> <p>-จัดการเรียนการสอนสร้างความตระหนักให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและมุมมองที่มีต่อโลกและการใช้แต่ประโยชน์</p> <p>-ผู้บริหารครูและผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม</p> <p>-รับประทานมังสวิรัตเพื่อลดแก๊สมีเทนที่จะออกสู่โลกและลดภาวะโลกร้อน อีกทั้งยังเป็นการไม่เบียดเบียนชีวิตสัตว์</p> <p>-ให้ครูได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างปลูกฝังคุณธรรมไม่เอาเปรียบธรรมชาติ</p> <p>-จัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นธรรมชาติ ให้เด็กได้เรียนรู้ซึมซับ</p>	<p>ข้าวหรือพืชผักในโรงเรียนเพื่อบริโภคและเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงปฏิบัติของนักเรียน สร้างรูปแบบวิถีชีวิตพอเพียงเป็นสังคมเล็กๆ รวมทั้งมีผลผลิตและพลังงานเหลือไปขายมีรายได้เข้าโรงเรียน</p> <p>-ส่งเสริมให้ครูมีความสมถะพอเพียงเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน</p> <p><u>โลก</u></p> <p>-จัดสาระสอดแทรกเกี่ยวกับโลกในการเรียน การสอนและวิถีชีวิตในการปฏิบัติจริงของทุกคน</p> <p>-ปลูกฝังคุณธรรมความรักความเมตตาจะเกิดการไม่คิดทำลายโลก</p> <p>-ผู้บริหารครูและผู้เรียนเรียนรู้การลดภาวะโลกร้อน/การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ต้องเตรียมตัวรับมือ</p> <p>-ใช้วิธีการแผ่เมตตาและนั่งสมาธิช่วยเหลือโลก</p> <p>-จัดบรรยากาศโรงเรียนเป็นธรรมชาติ</p> <p>-วางแผนโครงการสร้างและใช้พลังงานทดแทน เช่นทำไบโอดีเซล</p> <p>เปลี่ยนขยะให้เป็นแก๊สใช้พลังงานแสงอาทิตย์</p> <p>พลังงาน ลมสำหรับผลิตไฟฟ้าและผลิตแก๊สมีเทนจากของเสีย</p>	<p>-ส่งเสริมให้ครูมีความสมถะพอเพียงเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน</p> <p><u>โลก</u></p> <p>-จัดสาระสอดแทรกเกี่ยวกับโลกในการเรียน การสอนและวิถีชีวิตในการปฏิบัติจริงของทุกคน</p> <p>-ใช้วิธีการแผ่เมตตาและนั่งสมาธิช่วยเหลือโลก</p> <p>สอนเด็กให้รักทุกสรรพสิ่ง</p> <p>-รับประทานมังสวิรัตเป็นการลดโลกร้อน</p> <p>-ครูในโรงเรียนได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี</p> <p>ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีเมตตาไม่ตรีต่อกันไม่เอาเปรียบธรรมชาติ ให้ครูทุกคนตั้งปณิธานที่จะเป็นคนสวนพิทักษ์ธรรมชาติเพื่อรักษาทรัพยากรของโลกและชำระล้างจิตใจให้สะอาด รักษาโลกและถ่ายทอดให้แก่เด็กให้รู้จักทดแทนบุญคุณบรรพชนธรรมชาติแผ่นดิน รักษาพื้นที่สะอาด อุดมสมบูรณ์ไว้ให้พวกเขาได้ดำรงชีพ</p>	<p>สร้างแหล่งอาหารเอง ปลูกพืชผักเพื่อบริโภคและเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงปฏิบัติของนักเรียน สร้างรูปแบบวิถีชีวิตพอเพียงเป็นสังคมเล็กๆ</p> <p>-ส่งเสริมให้ครูมีความซื่อสัตย์และสมถะพอเพียงเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน</p> <p><u>โลก</u></p> <p>-จัดสาระสอดแทรกเกี่ยวกับโลกในการเรียน การสอนและวิถีชีวิตในการปฏิบัติจริงของทุกคนในโรงเรียน ในชั้นเรียนมีการดำเนินกิจกรรมแยกและใช้ประโยชน์จากขยะ มีการทำปุ๋ยหมักเพื่อปลูกพืช และการรักษาสิ่งแวดล้อม</p> <p>-จัดการเรียนการสอนสร้างความตระหนักให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและมุมมองที่มีต่อโลกและการใช้แต่ประโยชน์ ด้วยการปลูกฝังคุณธรรมความรักความเมตตาจะเกิดการไม่คิดทำลายโลก</p> <p>-ผู้บริหารครูและผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เรียนรู้การลดภาวะโลกร้อน</p> <p>-ใช้วิธีการสอนเด็กให้รักทุกสิ่งทุกอย่าง</p>

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม				
สรุปจากกรณีศึกษา				
โรงเรียน A	โรงเรียน B	โรงเรียน C	โรงเรียน D	โรงเรียน E
วางแผน				
<p><u>ความยั่งยืน</u></p> <p>-บริหารแบบองค์รวมมีมุมมองเกี่ยวกับโลก สังคม และมนุษย์สู่การพัฒนาผู้เรียนที่ตระหนักในสังคมและโลก</p> <p>-สร้างความตระหนักแก่ครูและผู้เรียนจากหลักสูตรการเรียนการสอนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของโลก สิ่งแวดล้อม การทำมาหากินและการพัฒนาทางจิตใจ จิตวิญญาณที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติและ การใช้ทรัพยากร</p> <p>-จัดการศึกษาเน้นคุณธรรมลดปัญหาสังคม</p> <p><u>การรับใช้สังคม</u></p> <p>-การช่วยเหลือสังคม บูรณาการในหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมสำหรับผู้เรียน</p> <p>-ครูและบุคลากรมีโอกาสช่วยเหลือสังคม</p> <p>-จัดระบบอาสาสมัครที่ไม่รับค่าตอบแทนทำงานช่วยเหลือในโรงเรียน</p> <p>-นำคนเก่งให้ช่วยเหลือผู้ด้อยกว่าโดยเริ่มจากโรงเรียน</p>	<p><u>ความยั่งยืน</u></p> <p>-บริหารโดยเน้นความตระหนักในตนเอง สังคม และโลก</p> <p>-สร้างความตระหนักแก่ครูและผู้เรียนจากหลักสูตรการเรียนการสอนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของโลก สิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคมเพื่อความตระหนักในการแสดงความ คิดเห็นและแก้ไขปัญหา ร่วมกันสร้างสังคมที่ดี</p> <p><u>การรับใช้สังคม</u></p> <p>-การช่วยเหลือสังคม บูรณาการในหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมสำหรับผู้เรียน</p> <p>-ให้ครูมีโอกาสช่วยเหลือสังคม</p> <p>-จัดระบบอาสาสมัครที่ไม่รับค่าตอบแทนเข้ามาช่วยเหลืองานโรงเรียน</p> <p>-ดึงผู้เรียนที่อ่อนแอให้มีความสามารถเท่ากับคนที่เก่ง และมีการนำคนเก่งให้ช่วยเหลือผู้ที่</p>	<p><u>ความยั่งยืน</u></p> <p>-บริหารเน้นโลก ธรรมชาติ สังคมส่วนรวม ผู้เรียนที่มีคุณภาพทางกายใจ</p> <p>-สร้างความตระหนักแก่ครูและผู้เรียนจากหลักสูตรการเรียนการสอนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของโลกและ สิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม และแก้ไขปัญหา ร่วมกันสร้างสังคมที่ดี</p> <p><u>การรับใช้สังคม</u></p> <p>-การช่วยเหลือสังคม บูรณาการในหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมสำหรับผู้เรียน</p> <p>-แนวทางให้ครูและบุคลากรมีโอกาสช่วยเหลือสังคม</p> <p>-จัดระบบอาสาสมัครที่ไม่รับค่าตอบแทนให้เข้ามาทำงานช่วยเหลือในโรงเรียน</p> <p>-ชุมชนมีส่วนร่วมช่วยเหลืองานโรงเรียน</p>	<p><u>ความยั่งยืน</u></p> <p>-บริหารเน้นโลก ธรรมชาติ สังคมส่วนรวม และผู้เรียนที่มีคุณภาพทั้งทางกายใจ</p> <p>-สร้างความตระหนักแก่ครูและผู้เรียนจากหลักสูตรการเรียนการสอน</p> <p><u>การรับใช้สังคม</u></p> <p>-การช่วยเหลือสังคมยึดหลักความรักเมตตาเอื้ออาทรบูรณาการในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน</p> <p>-ให้ครูและบุคลากรมีโอกาสช่วยเหลือสังคมและชุมชน</p> <p>-จัดระบบอาสาสมัครที่ไม่รับค่าตอบแทนให้เข้ามาทำงานช่วยเหลือโรงเรียน</p> <p>-ชุมชนมีส่วนร่วมช่วยเหลืองานของโรงเรียน</p>	<p><u>ความยั่งยืน</u></p> <p>-บริหารโดยเน้นองค์รวม เรื่องโลก ธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ ผู้เรียนที่มีคุณภาพ</p> <p>-สร้างความตระหนักแก่ครูและผู้เรียนในหลักสูตรการเรียนการสอนเรื่องการเปลี่ยนแปลงของโลกและ สิ่งแวดล้อม การทำมาหากิน การพัฒนาจิตใจที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติและ การใช้ทรัพยากร</p> <p>-จัดการศึกษาที่เน้นคุณธรรมลดปัญหาสังคม สร้างแนวทางประชาธิปไตยในการแก้ไขปัญหา ร่วมกันสร้างสังคมที่ดีงาม</p> <p><u>การรับใช้สังคม</u></p> <p>-การช่วยเหลือสังคมยึดหลักความรักเมตตาเอื้ออาทรบูรณาการในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมสำหรับผู้เรียน</p> <p>-ให้ครูและบุคลากรมีโอกาสช่วยเหลือสังคม</p> <p>-จัดระบบอาสาสมัครที่ไม่รับค่าตอบแทนให้เข้ามาทำงานช่วยเหลือในโรงเรียน</p> <p>-ชุมชนมีส่วนร่วมเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน</p>

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม				
สรุปจากกรณีศึกษา				
โรงเรียน A	โรงเรียน B	โรงเรียน C	โรงเรียน D	โรงเรียน E
วางแผน				
<p>-ชุมชนมีส่วนร่วมช่วยเหลืองานของโรงเรียน</p> <p>-ครูปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้นักเรียนสร้างให้นักเรียนมีทักษะจิตสำนึกช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์</p> <p><u>การยอมรับนับถือตนเอง</u></p> <p>-จัดการศึกษาเพื่อเคารพตนเองและผู้อื่น</p> <p>-ผู้บริหารคอยแนะนำและให้ความเป็นกันเองสร้างความเชื่อมั่นให้กับครูทุกคนให้มั่นใจในสิ่งที่ได้ไปปฏิบัติต่อผู้เรียน</p> <p>-แนวทางให้ครูบุคลากรได้ฝึกฝนทำสมาธิปฏิบัติโยคะทำให้ตระหนักรู้ในตนเองและนำไปสู่การฝึกฝนผู้เรียนให้ได้ทำสมาธิมีความสุขกับการเรียน</p> <p>เป็นพื้นฐานของของการมองทางบวกและเกิดการยอมรับนับถือตนเอง</p> <p>-สร้างแบบอย่างจากครูและนักเรียนรุ่นพี่ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่รุ่นน้องอยู่ร่วมกันด้วยความรักความเมตตาเอื้อเพื่อต่อผู้อื่นยอมรับซึ่งกันและกัน</p>	<p>ต่อยกว่าโดยเริ่มจากโรงเรียน</p> <p>-ชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลืองานของโรงเรียน</p> <p><u>การยอมรับนับถือตนเอง</u></p> <p>-จัดการศึกษาเพื่อการเคารพตนเองและผู้อื่นให้เป็นวิถีการปฏิบัติในโรงเรียนและให้ครูนำไปปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงาน รวมถึงการปฏิบัติต่อผู้เรียน</p> <p>-ผู้บริหารคอยแนะนำและให้ความเป็นกันเองสร้างความเชื่อมั่นให้กับครูทุกคนนำไปสู่การปฏิบัติต่อผู้เรียน</p> <p>-เปิดโอกาสให้นักเรียนประชุมร่วมกับครู</p> <p>-ผ่อนผันกฎระเบียบบางอย่างทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่โรงเรียนเคารพ(respect)นักเรียนเหมือนเป็นคน ๆ หนึ่ง"</p> <p>-ให้ครูและบุคลากรได้ฝึกฝนทำสมาธิปฏิบัติโยคะ ทำให้ตระหนักรู้ในตนเองและนำไปสู่การฝึกฝนผู้เรียนให้ได้ทำสมาธิ ทำโยคะและได้เล่นเป็นชีวิตเด็กจริงๆ พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์(EQ) ให้เขามีความสุขกับการเรียน</p> <p>เป็นพื้นฐานของของการมองทางบวกและเกิดการยอมรับนับถือตนเอง</p>	<p>-สร้างคนดีมีคุณธรรม มีมารยาท และเอื้อเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและทำประโยชน์เพื่อสังคม นำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตนของครูและผู้เรียน</p> <p><u>การยอมรับนับถือตนเอง</u></p> <p>-จัดการศึกษาเพื่อการเคารพตนเองและผู้อื่นให้เป็นวิถีการปฏิบัติในโรงเรียนให้ครูนำไปปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานและปฏิบัติต่อผู้เรียน</p> <p>-ผู้บริหารแนะนำและให้ความเป็นกันเอง สร้างความเชื่อมั่นให้กับครูทุกคนนำไปสู่การปฏิบัติต่อผู้เรียน</p> <p>-ครูรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน</p> <p>-ให้ครูและบุคลากรได้ฝึกฝนทำสมาธิ ทำให้ตระหนักรู้ในตนเองและนำไปสู่การฝึกฝนผู้เรียนให้ได้ทำสมาธิ ควบคู่กันไปมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์(EQ) มีความสุขกับการเรียน</p> <p>-สร้างแบบอย่างจากครูและนักเรียนรุ่นพี่ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่รุ่นน้องอยู่ร่วมกันด้วยความรักความเมตตาเอื้อเพื่อต่อผู้อื่นเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน</p>	<p>-เลือกเฟ้นเรื่องจริงตัวจริงในกลุ่มทำงานช่วยเหลือสังคมมาเป็นเนื้อหาการเรียนการสอน</p> <p>-ส่งเสริมให้นักเรียนเยี่ยมเยียนพื้นที่ยากจนและทำงานด้านสังคม สงเคราะห์และจิตอาสา</p> <p><u>การยอมรับนับถือตนเอง</u></p> <p>-จัดการศึกษาเพื่อการเคารพตนเองและผู้อื่นให้เป็นวิถีการปฏิบัติในโรงเรียนให้ครูนำไปปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานและปฏิบัติต่อผู้เรียน</p> <p>-สร้างแบบอย่างจากครูและนักเรียนรุ่นพี่ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่รุ่นน้องอยู่ร่วมกันด้วยความรักความเมตตา เอื้อเพื่อต่อผู้อื่น ยอมรับซึ่งกันและกัน</p> <p>-ให้การศึกษาชีวิตประจำวันที่เกิดการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น เรียนรู้ศิลปะ จรรยา มารยาทในการดำรงชีวิต ให้ได้รู้จักตนเอง เรียนรู้ที่จะรักผู้อื่น รู้จักการเป็นผู้ให้เรียนรู้และให้เข้าใจคุณค่าของชีวิต</p>	<p>งานโรงเรียน</p> <p>-ครูเป็นผู้ปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้นักเรียน มีจิตสำนึกช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์</p> <p><u>การยอมรับนับถือตนเอง</u></p> <p>-จัดการศึกษาเพื่อการเคารพตนเองและผู้อื่นให้เป็นวิถีการปฏิบัติในโรงเรียนและให้ครูนำไปปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงาน รวมถึงการปฏิบัติต่อผู้เรียน</p> <p>-แนวทางที่ผู้บริหารคอยแนะนำและให้ความเป็นกันเอง สร้างความเชื่อมั่นให้กับครูนำไปสู่การปฏิบัติต่อผู้เรียน</p> <p>-โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนประชุมร่วมกับครูในสภาโรงเรียนครูรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน</p> <p>-สร้างแบบอย่างจากครู รุ่นพี่ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่รุ่นน้องอยู่ร่วมกันด้วยความรักเอื้อเพื่อต่อผู้อื่น</p> <p>-ส่งเสริมการใช้สิทธิเสรีภาพในโรงเรียนในรูปแบบสภาโรงเรียน โดยผู้บริหารและครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ</p> <p>-ให้เด็กได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานจนพัฒนาตนเองเข้ากลุ่มกับเพื่อนและเป็นที่ยอมรับในชุมชนเป็นเด็กที่มีความสุขพร้อมที่จะแบ่งปันความสุขให้กับผู้อื่น</p>

คำเนิการ

1. โรงเรียนระบุผลลัพธ์จากการวางแผนโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนตามที่โรงเรียนกำหนดในการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์
2. โรงเรียนเรียงลำดับความสำคัญก่อนการวางแผน เน้นการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นควบคู่กับคุณธรรมและคุณค่าของมนุษย์ ความสัมพันธ์กับโลก มนุษย์
3. โรงเรียนจัดทำคู่มือแนวทางความเป็นมนุษย์ และฝึกอบรมครูเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการทำงาน มีสื่อที่เผยแพร่สาธารณะและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ผู้สนใจ
4. โรงเรียนกำหนดตัวชี้วัดการบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์และทุกคนดำเนินการร่วมกันตามที่โรงเรียนวางเป้าหมายไว้และมีการปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน
5. โรงเรียนจัดหาทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ โดยครูเป็นผู้ร่วมจัดหาทรัพยากรทั้งคน วัสดุ องค์ความรู้ในชุมชนร่วมกับโรงเรียน จัดหางบประมาณจากการบริจาคจากภาคเอกชนและการสนับสนุนจากภาครัฐ
6. โรงเรียนดำเนินงานแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างกัน และชุมชนมีการตัดสินใจร่วมกับโรงเรียนในบางเรื่อง ผู้ปกครองมีการสื่อสารประสานความคิดกับผู้บริหารและครู ทำให้พัฒนาผู้เรียนไปในทิศทางเดียวกัน
7. ทุกฝ่ายในโรงเรียนร่วมกันศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนก่อนวางแผนและมีความสอดคล้องกับมุมมองต่อโลกและมนุษย์เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของโรงเรียนตามสภาพแวดล้อมและการปฏิบัติที่ต้องปรับปรุง
8. โรงเรียนสร้างกลยุทธ์ส่งเสริมคุณค่าความเป็นมนุษย์ของโรงเรียน ตามปรัชญาและแนวคิดพื้นฐานที่ผู้บริหารนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียน
9. โรงเรียนดำเนินการฝึกอบรมครู ให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์อย่างต่อเนื่อง มีการสนทนาและให้ความรู้ในที่ประชุม ผู้บริหารเปลี่ยนทัศนคติครูพ่อแม่ให้เข้าใจแนวทางการจัดการศึกษา
10. โรงเรียนทำงานเป็นทีมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ผู้บริหารนัดประชุมตามกำหนดเวลาครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้พูดคุยกันใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกัน ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน
11. ครูและบุคลากรทราบปรัชญาแนวคิดและแผนของโรงเรียน ที่ผู้บริหารต้องการให้เกิด มีการยอมรับ ปรับเปลี่ยนทัศนคติและเข้าใจแนวทางการศึกษาที่เน้นมนุษย์และดำเนินการต่อไป
12. โรงเรียนมีการกำหนดระยะเวลาของการดำเนินงานที่ชัดเจน ยืดหยุ่นตามสภาพที่เหมาะสม การนำแผนสู่การปฏิบัติมีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานและให้มีการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน
13. โรงเรียนสื่อสารให้ครู/บุคลากรทราบถึงแนวทางการดำเนินงานที่เน้นความเป็นมนุษย์โดยชัดเจนด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร และทบทวนซ้ำ
14. โรงเรียนเน้นการเสริมแรงทางบวกส่งเสริมให้ครูทำงาน ผู้บริหารจะมีการเสริมแรงทางบวกจากการแสดงออกด้วยความมีเมตตาและใส่ใจในการทำงานร่วมกับครู
15. ผู้บริหารเป็นผู้นำอำนวยความสะดวก ในการจัดการเรียนการสอนของครู และครูนำไปดำเนินการและปฏิบัติต่อผู้เรียนเน้นให้ผู้เรียนได้คิดและลงมือปฏิบัติจริง สร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ครูมีการเสริมกำลังใจด้วยการโอบกอดเด็กเล็กๆ การพูดให้เกิดความภาคภูมิใจและเอาใจใส่ดูแลทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีกำลังใจปลอดภัยสอดคล้องกับRogers(1987) ที่ครูอาจต้องการความช่วยเหลือในการดำเนินการกระตุ้นสภาพจากการแนะนำของผู้นำเช่นเดียวกัน ครูยอมรับในความผิดพลาดและให้ความกระจำในการให้รางวัล การยอมรับรับฟังผู้เรียนโดยปราศจากการประเมินพัฒนาข้อถกแถลงร่วมกันนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นการเรียนรู้ และปรับตัวให้คนเรียนรู้ที่จะเรียน(learn how to learn)
16. โรงเรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติของครูให้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centered) ครูเปลี่ยนวิธีการสอนลดการเปรียบเทียบลงใช้ระบบตักเตือนผู้ร่วมงาน ไม่จับผิด ให้หลุดจากใจจริง
17. โรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรมวางแผนการเรียนการสอนร่วมกัน
18. โรงเรียนให้ครูได้รับความรู้จากการเข้าร่วมฝึกอบรมทั้งจากโรงเรียนและนอกโรงเรียน สิ่งที่ผู้บริหารดำเนินการคือบรรยายให้ครูหรือผู้ที่จะเป็นครูเข้าใจวิสัยทัศน์ เป้าหมายปรัชญาและแนวทางการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยเน้นเรื่องคุณธรรมหรือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ว่าต้องสอนอย่างไร และอธิบายภารกิจที่ครูต้องทำเช่นการฝึกตนเองด้วยการทำสมาธิ เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเสียสละตลอดเวลา
19. โรงเรียนจัดสภาพบรรยากาศและสถานที่ตั้งของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และพัฒนาจิตใจ สร้างบรรยากาศสงบธรรมชาติ เป็นกันเอง ผ่อนคลายก่อให้เกิดพลังแห่งความรักและสามัคคี
20. ครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยนำคุณค่าและศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ ผ่านการเรียนรู้อย่างมีสมาธิ มีสติ ครุสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนให้กับผู้เรียนด้วยการใช้ภาษาที่พูดออกมาจากใจ เข้าใจเด็ก และผู้เรียนสามารถแสดงความต้องการของตนเองได้ทุกเรื่องอย่างไวใจ
21. ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนครูและผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาความเป็นมนุษย์ทั้งกาย จิต ใจ และจิตวิญญาณ กระตุ้นให้ครูคิดและปฏิบัติจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายตามแนวทางพัฒนาที่เน้นความเป็นมนุษย์
22. โรงเรียนดำเนินการจัดให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้ทำความดีช่วยเหลือสังคมและมีการปฏิบัติจริงเห็นผลจริง

ประเมินผล

1. โรงเรียนตรวจสอบผลการปฏิบัติจริงที่เห็นภาพของการปฏิบัติที่เน้นมนุษย์ และรายงานผลโดยเน้นการปฏิบัติจริงลดภาระการรวบรวมเอกสาร และการสูญเสียทรัพยากร
2. โรงเรียนมีกลไกกำกับติดตามตรวจสอบจากผู้ได้รับมอบหมายเป็นระยะ ๆ ตามที่กำหนด
3. โรงเรียนตรวจสอบการที่ครูแสดงผลงานของนักเรียนและผลที่เกิดกับนักเรียน เป็นการบ่งบอกผลสำเร็จ
4. โรงเรียนตรวจสอบการประเมินผลการบริหารโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกโดยผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ใช้ระบบการประเมินตนเองแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
5. โรงเรียนตรวจสอบการทำงานของครูด้วยผลงานที่ปฏิบัติจริงชัดเจน มีภาพกิจกรรม โครงการต่าง ๆ การแสดงออกของทุกคนในโรงเรียนที่มีความสุข ผลการทำงานที่ส่งผลถึงผู้เรียนคือประเมินคุณค่าความดีจากการปฏิบัติตนของผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียน ประเมินคุณค่าจากคุณธรรมและมารยาท ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเป็น มีทักษะการดำเนินชีวิต การปรับตัวเข้าสู่สังคมและทำประโยชน์แก่สังคม
6. โรงเรียนตรวจสอบบรรยากาศของโรงเรียนที่มีความเคารพต่อกัน มีสิ่งแวดล้อมเป็นธรรมชาติ มีชีวิตชีวา มีการทำงานเป็นที่ร่วมกัน ทำงานแบบสนุกและมีความสุขร่วมกัน
7. โรงเรียนตรวจสอบวิถีปฏิบัติที่เป็นระบบรายงานตามที่เป็นสภาพจริง หากมาตรฐานใดมีผลการดำเนินการไม่เป็นตามเป้าหมายจะกำหนดยุทธวิธีใหม่ เพื่อเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นลายลักษณ์อักษรหรือจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามแนวทางที่เน้นความเป็นมนุษย์
8. โรงเรียนตรวจสอบประเมินผลเรื่องการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่นของผู้บริหาร ครูและผู้เรียน การมีความรักเมตตาต่อกัน การใช้คำพูดและการปฏิบัติทางบวก มีวิถีพอเพียงสมถะ โครงการความพอเพียงในโรงเรียน การช่วยเหลือสังคมจากแผนงานโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนและผลที่ได้กับผู้เรียนที่เป็นผลของความสุขและการมีความรู้ความสามารถ
9. โรงเรียนตรวจสอบระบบการรายงานผลการศึกษานวัตคนุชนิยมที่ครูและผู้เรียน ได้ใช้ศักยภาพที่ซ่อนอยู่อย่างเต็มศักยภาพแสดงออกเชิงคุณค่าคุณธรรม เคารพตนเองและผู้อื่น มีชีวิตแบบพอเพียง ได้ช่วยเหลือสังคม ประเมินโดยผู้บริหาร ครู ผู้เรียนและผู้ปกครองรวมทั้งชุมชนร่วมกันสะท้อนผลการปฏิบัติจริง และประเมินผู้เรียนครอบคลุมคุณลักษณะพึงประสงค์คือ เป็นคนดีมีความสุขเก่งวิชาการ มีความมั่นคงทางอารมณ์ ยึดหยุ่นทางความคิด มีจิตใจที่สงบ กล้าแสดงออกทางความคิดอย่างเหมาะสม รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ จัดการกับปัญหาส่วนตัวและสังคมได้ ใช้สิทธิเสรีภาพบนคุณธรรมความถูกต้องส่งผลต่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
10. โรงเรียนตรวจสอบการวัดผลด้วยความพึงพอใจจากผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และวัดผลทางสติปัญญาจากผลการเรียนตามศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน วัดผลพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่เป็นคุณค่าด้วยรูปแบบที่หลากหลายที่มีผลของความภาคภูมิใจและความสุขจากการเรียน
11. โรงเรียนรายงานผลจัดการศึกษานวัตคนุชนิยมต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มจัดการศึกษาทางเลือก พัฒนาและเผยแพร่แนวคิดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์อย่างต่อเนื่อง

จากตารางข้างต้นโรงเรียนทางเลือกที่เป็นกรณีศึกษามีการบริหารจัดการตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และใช้แนวคิดการศึกษานุชนิยมในการจัดการศึกษา ทำให้ครูและบุคลากรเห็นคุณค่าในตนเองนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับองค์ประกอบหลายด้านทั้งความอยู่รอด ความพอเพียง เรื่องโลก ความยั่งยืน และการรับใช้สังคม นำไปสู่การบริหารโรงเรียนที่ดี คงหลักการที่เน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์ เทคนิควิธีการที่ใช้คือการเสริมแรงทางบวกโดยผู้บริหารโรงเรียนมีการสร้างความเป็นธรรมและเท่าเทียมทางการศึกษาทั้งการปฏิบัติต่อครูและผู้เรียน และความเป็นธรรมและเท่าเทียมในการจัดการศึกษาแก่ทุกคน เน้นการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ทำให้การศึกษามีความหมายสำหรับผู้เรียน เกิดคุณภาพทางการศึกษาและเกิดความสุขความพึงพอใจของผู้ที่ได้การศึกษานี้ที่เน้นความเป็นมนุษย์ในโรงเรียนทางเลือกดังที่ศึกษาข้างต้น

บทที่ 5

การพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก

จากการศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และกรณีศึกษาโรงเรียนทางเลือกที่มีการปฏิบัติที่ดี ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาประกอบการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ดังต่อไปนี้

5.1 ภาพรวมของการบริหารโรงเรียนทางเลือกและความสอดคล้องกับผู้บริหาร ครู และผู้เรียน

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์มีสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกเรื่อง ภาพรวมความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการวางแผนคือความอยู่รอด ความพอเพียง ความตระหนักต่อโลก และความยั่งยืน (สอดคล้องกับผู้บริหารทุกเรื่อง ครูและผู้เรียนสอดคล้องในบางเรื่อง)

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการดำเนินการคือ การมีส่วนร่วมระบุมวลพลัง การกำหนดตัวชี้วัด การระบุและเรียงลำดับความสำคัญสิ่งที่ต้องทำก่อนวางแผน ศักยภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียน จัดทำคู่มือเอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นแนวทางการทำงาน สร้างกลยุทธ์ จัดหาทรัพยากร และการทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (สอดคล้องกับผู้บริหารและครู)

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการประเมินผลคือ การประเมินการปฏิบัติจริงที่มีผลงานโครงการ มีระบบรายงานผล ชุมชน มีส่วนร่วมและรายงานผู้เกี่ยวข้อง การบรรลุผลตามแผนที่เน้นความเป็นมนุษย์(สอดคล้องกับผู้บริหารและครู)

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการ($\bar{X}=0.13$) และการประเมินผล($\bar{X}=0.13$)มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าด้านการวางแผน($\bar{X}=0.12$) จึงนำมาเป็นจุดเน้นของกระบวนการที่มีการดำเนินการเน้นการมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุผลของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ และมีการประเมินผลที่เน้นการปฏิบัติจริง มีการบรรลุแผนที่เน้นความเป็นมนุษย์ ชุมชนมีส่วนร่วม และใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลายเข้ากับสภาพความต้องการในการพัฒนามนุษย์

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมมีสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกเรื่อง ความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการวางแผนคือ การช่วยเหลือสังคมและความพอเพียง (สอดคล้องกับผู้บริหารและครู ส่วนผู้เรียนสอดคล้องในบางเรื่อง)

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูง ด้านการดำเนินการ คือ โรงเรียนดำเนินการเรื่องความพอเพียง และโรงเรียนดำเนินการเรื่องการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วม (สอดคล้องกับผู้บริหารทุกเรื่อง)

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูง ด้านการประเมินผล คือ โรงเรียนรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่สาธารณะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือก (สอดคล้องกับผู้บริหารและครู) และโรงเรียนวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียนโดยประเมินผลในรูปแบบที่หลากหลาย(สอดคล้องกับผู้บริหาร)

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผล ($\bar{X}=0.13$) มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าการดำเนินการ ($\bar{X}=0.11$) และการวางแผน ($\bar{X}=0.08$) จึงนำมาเป็นจุดเน้นของกระบวนการที่การศึกษามนุษยนิยมโดยเน้นประเมินผลการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย สร้างต้นแบบที่ดีของการศึกษาตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดทั้งสองแนวคิด เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกพบว่า ในภาพรวมของการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ($\bar{X}=0.12$) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ($\bar{X}=0.10$) เช่นเดียวกับผู้บริหารที่มีความต้องการแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ($\bar{X}=0.14$) มากกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ($\bar{X}=0.12$) ครูผู้สอนมีความต้องการแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ($\bar{X}=0.11$) มากกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ($\bar{X}=0.09$) และผู้เรียนมีความต้องการแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ($\bar{X}=0.12$) มากกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ($\bar{X}=0.10$) แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จึงเป็นจุดเน้นของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ทั้งนี้แนวคิดการศึกษามนุษยนิยมเป็นแนวทางของโรงเรียนทางเลือก ซึ่งโรงเรียนมีการปฏิบัติตามนโยบายหลักที่เด่นชัดของโรงเรียนในปัจจุบัน การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จึงควรมีการพัฒนามากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการจัดการศึกษาแนวมนุษยนิยม

5.2 ภาพรวมของการบริหารแบ่งตามที่ตั้งของโรงเรียนและความสอดคล้องของโรงเรียนทางเลือกที่อยู่ในเมืองและนอกเมือง

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการวางแผนคือ เรื่องผลที่ไต่กับผู้เรียน(สอดคล้องกันในเมืองและนอกเมือง) ในเมืองเน้นความอยู่รอด นอกเมืองเน้นมนุษย์

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นรวมที่มีค่าเฉลี่ยสูงด้านการดำเนินการคือ การมีส่วนร่วมระบุผลลัพธ์ การกำหนดตัวชี้วัด การระบุและเรียงลำดับความสำคัญสิ่งที่จะต้องทำก่อนวางแผน ศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียน (สอดคล้องกันในเมืองและนอกเมือง)

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการประเมินผลคือ การประเมินจากการปฏิบัติจริงมีผลงานโครงการที่ทำเป็นปัจจุบัน การบรรลุผลตามแผนที่เน้นความเป็นมนุษย์ (สอดคล้องกันในเมืองและนอกเมือง)

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการวางแผนคือ การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น และการช่วยเหลือสังคม (สอดคล้องกันในเมืองและนอกเมือง)

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการดำเนินการคือ โรงเรียนดำเนินการเรื่องความพอเพียง และโรงเรียนดำเนินการเรื่องการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วม (สอดคล้องกันในเมืองและนอกเมือง)

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการประเมินผลคือ โรงเรียนรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดีเผยแพร่ต่อสาธารณะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือก โรงเรียนวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย (สอดคล้องกันในเมืองและนอกเมือง)

เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดทั้งสองแนวคิดจำแนกตามที่ตั้งในเมืองและนอกเมือง เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกพบว่า ในภาพรวมของในเมืองการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ($\bar{X}=0.13$) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ($\bar{X}=0.10$) เช่นเดียวกับโรงเรียนทางเลือกที่อยู่นอกเมืองที่ความต้องการแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ($\bar{X}=0.11$) มีมากกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ($\bar{X}=0.10$) แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ จึงเป็นจุดเน้นของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกซึ่งแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมเป็นแนวทางของโรงเรียนทางเลือก ซึ่งโรงเรียนมีการปฏิบัติตามนโยบายหลักที่เด่นชัดของโรงเรียนในปัจจุบัน การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จึงควรมีการพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการจัดการศึกษามนุษยนิยมทั้งในเมืองและนอกเมือง

5.3 ภาพรวมการบริหารโรงเรียนทางเลือกจำแนกตามที่มาแนวคิดและความสอดคล้องของที่มาแนวคิดต่าง ๆ

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการวางแผนคือ เรื่องความเป็นธรรม และความอยู่รอด (สอดคล้องกันทุกที่มาของแนวคิด)

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการดำเนินการคือ การมีส่วนร่วมระบุผลลัพธ์ การกำหนดตัวชี้วัด จัดทำคู่มือเอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นแนวทางการทำงาน (สอดคล้องกันทุกที่มาของแนวคิด)

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการประเมินผลคือโรงเรียนมีระบบรายงานผล ชุมชนมีส่วนร่วม รายงานผู้เกี่ยวข้อง(สอดคล้องกันทุกที่มาของแนวคิด)

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการวางแผนคือการยอมรับนับถือตนเอง ความพอเพียง และการช่วยเหลือสังคม (สอดคล้องกันทุกที่มาของแนวคิด)

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการดำเนินการคือโรงเรียนดำเนินการเรื่องความพอเพียง (สอดคล้องกันทุกที่มาของแนวคิด)

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงด้านการประเมินผลคือโรงเรียนรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ต่อสาธารณะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือก (สอดคล้องกันทุกที่มาของแนวคิด)

เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดทั้งสองแนวคิดจำแนกตามที่มาของแนวคิดการศึกษา เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกพบว่า ในภาพรวมของโรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดตะวันออก มีความต้องการ การบริหารตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ($\bar{X}=0.11$) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ($\bar{X}=0.11$) ส่วนโรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดตะวันตก มีความต้องการด้านแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ($\bar{X}=0.14$) ซึ่งมีมากกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ($\bar{X}=0.12$) ส่วนโรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดตะวันออก ผสมผสานกับแนวคิดตะวันตก มีความต้องการด้านแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ($\bar{X}=0.12$) ซึ่งมีมากกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ($\bar{X}=0.09$) แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จึงเป็นจุดเน้นของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก แนวคิดการศึกษามนุษยนิยมเป็นแนวทางของโรงเรียนทางเลือกของทุกที่มาของแนวคิด ซึ่งโรงเรียนมีการปฏิบัติตามนโยบายหลักที่เด่นชัดของโรงเรียนในปัจจุบัน การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จึงควรมีการพัฒนามากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อการจัดการศึกษามนุษยนิยมโดยเฉพาะในแนวคิดตะวันตก และแนวคิดผสมผสาน และในโรงเรียนทางเลือกแนวคิดตะวันออกที่แม้จะมีการปฏิบัติที่เท่า ๆ กัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นนำภาพรวมของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม และนำความต้องการจำเป็นในเรื่องที่สอดคล้องกันของทั้งกลุ่มผู้บริหาร ครู และผู้เรียน รวมทั้งที่ตั้งของโรงเรียน และที่มาของแนวคิดการศึกษาของโรงเรียนมาประกอบการพัฒนาต่อไป

5.4 ร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน ฉบับที่ 1

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกพบว่า มีองค์ประกอบที่ทำให้เกิดกระบวนการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมซึ่งมีปัจจัยความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนทางเลือก ประกอบด้วย

- 1) วิสัยทัศน์ที่เน้นความเป็นมนุษย์ของโรงเรียน
- 2) ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้นำ
- 3) ครูและบุคลากร
- 4) ผู้เรียน
- 5) ผู้ปกครอง
- 6) ชุมชน
- 7) ทรัพยากร(เงิน คน ธรรมชาติ วัตถุฯลฯ) ปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมที่มี

การวางแผนและมีจุดเน้นการดำเนินการและการประเมินผลให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนได้มีส่วนร่วม และประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายตอบสนองต่อแผน โดยนำมาพัฒนาเป็นกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกเรียกว่า“การบริหารโรงเรียนทางเลือก ที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน” (Soft side Based - Alternative School Management: SBASM) ประกอบด้วย

1. การวางแผนที่เน้นความเป็นมนุษย์ ได้แก่ (1) มาตรการความอยู่รอด (2) มาตรการเรื่องความพอเพียง (3) มาตรการเรื่องโลก (4) มาตรการเรื่องความยั่งยืน (5) มาตรการเรื่องการใช้สังคม (6) มาตรการการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น วางแผนควบคู่กับแนวคิดพื้นฐานที่เน้นความเป็นมนุษย์ ตามแนวทางของโรงเรียนที่ปฏิบัติเป็นปัจจุบันคือ เรื่อง มนุษย์ เรื่องความเท่าเทียม/เป็นธรรม เรื่องผลที่ได้กับผู้เรียน และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมที่ใช้วิธีเสริมแรงทางบวกเพื่อดึงศักยภาพที่มีอยู่ในผู้เรียนออกมาใช้อย่างเต็มศักยภาพ สร้างคุณค่าให้เกิดในตัวผู้เรียน รวมทั้งสร้างคุณค่าในครูผู้สอนและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนโดยผู้บริหาร

2. การดำเนินการที่เน้นความเป็นมนุษย์ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง ชุมชน ได้แก่

(1) โรงเรียนจัดให้ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียนและผู้ปกครอง ได้ร่วมกันระบุผลลัพธ์ที่เกิดจากการวางแผนว่าควรตอบสนองต่อเรื่องความอยู่รอด โลก ความพอเพียง ความยั่งยืน การรับใช้สังคม ทั้งครูและผู้เรียนเกิดการยอมรับนับถือตนเอง

(2) โรงเรียนจัดให้ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครองร่วมกัน กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่เกิดผลแก่ผู้เรียน

(3) โรงเรียนจัดให้ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครองได้ร่วมกันระบุ และเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อนการวางแผนในเรื่องที่วางแผนไว้

(4) โรงเรียนจัดให้ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหารและครู และผู้ที่เกี่ยวข้องศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกันก่อนทำการวางแผน ในการให้ความสำคัญกับโลกที่เป็นส่วนรวม ธรรมชาติ มนุษย์ และผลที่ได้กับผู้เรียน

(5) โรงเรียนจัดให้ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหารและครู จัดทำคู่มือครู หรือเอกสารการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์เสริมแนวทางในการทำงานและปฏิบัติตน

(6) โรงเรียนจัดให้ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหารและครูสร้างกลยุทธ์ร่วมกันในที่ทีมงาน กำหนดทิศทางของโรงเรียน

(7) โรงเรียนมีการจัดหาทรัพยากรในชุมชนและนอกชุมชนมาใช้ในโรงเรียนทั้งบุคคล งบประมาณ สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการในการบริหารโรงเรียนตามแนวคิด

(8) โรงเรียนจัดให้มีระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในโรงเรียนได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง ได้ช่วยเหลือกันในการทำงาน และมีการช่วยเหลือกันระหว่างเครือข่าย

มีการตัดสินใจร่วมกัน สร้างข้อตกลงร่วมกันในการบริหารซึ่งสัมพันธ์กับโลก มนุษย์ ผู้เรียน ให้เกิดความอยู่รอด พอเพียง เป็นธรรมและเท่าเทียม เกิดความยั่งยืน

(9) โรงเรียนนำให้ครูกระตุ้นผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องความอยู่รอด โลก ความพอเพียง และการช่วยเหลือสังคม มีกิจกรรมทำร่วมกับภาคส่วนต่างๆ โดยผู้เรียนได้นำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ด้วยทักษะที่หลากหลายมีการใช้การเสริมแรงทางบวก

(10) โรงเรียนจัดให้ครูมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและระบบการบริหารจัดการโรงเรียนโดยผู้บริหารเปิดใจกว้างพร้อมรับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข

3. การประเมินผลที่เห็นความเป็นมนุษย์ ที่มีการประเมินผลที่มีการปฏิบัติจริงตามศักยภาพที่เต็มเปี่ยมของมนุษย์ทั้งครูและผู้เรียน ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายเป็นระบบเข้ากับแต่ละปัจเจกบุคคล ได้แก่

(1) โรงเรียนมีการตรวจสอบผลงานของแผนจากเอกสาร งาน ภาพกิจกรรม หรือโครงการที่ปฏิบัติจริงเห็นได้เป็นปัจจุบัน และมีการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม

(2) โรงเรียนจัดทำระบบรายงานผลการบริหารและการศึกษาที่เน้นมนุษย์ชัดเจน ในรูปแบบสภาพที่เป็นจริงและเอกสารรายงานประกอบ การประเมินจากชุมชน ผลที่เกิดกับผู้เรียน รายงานผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงและคงการบริหารที่ดี

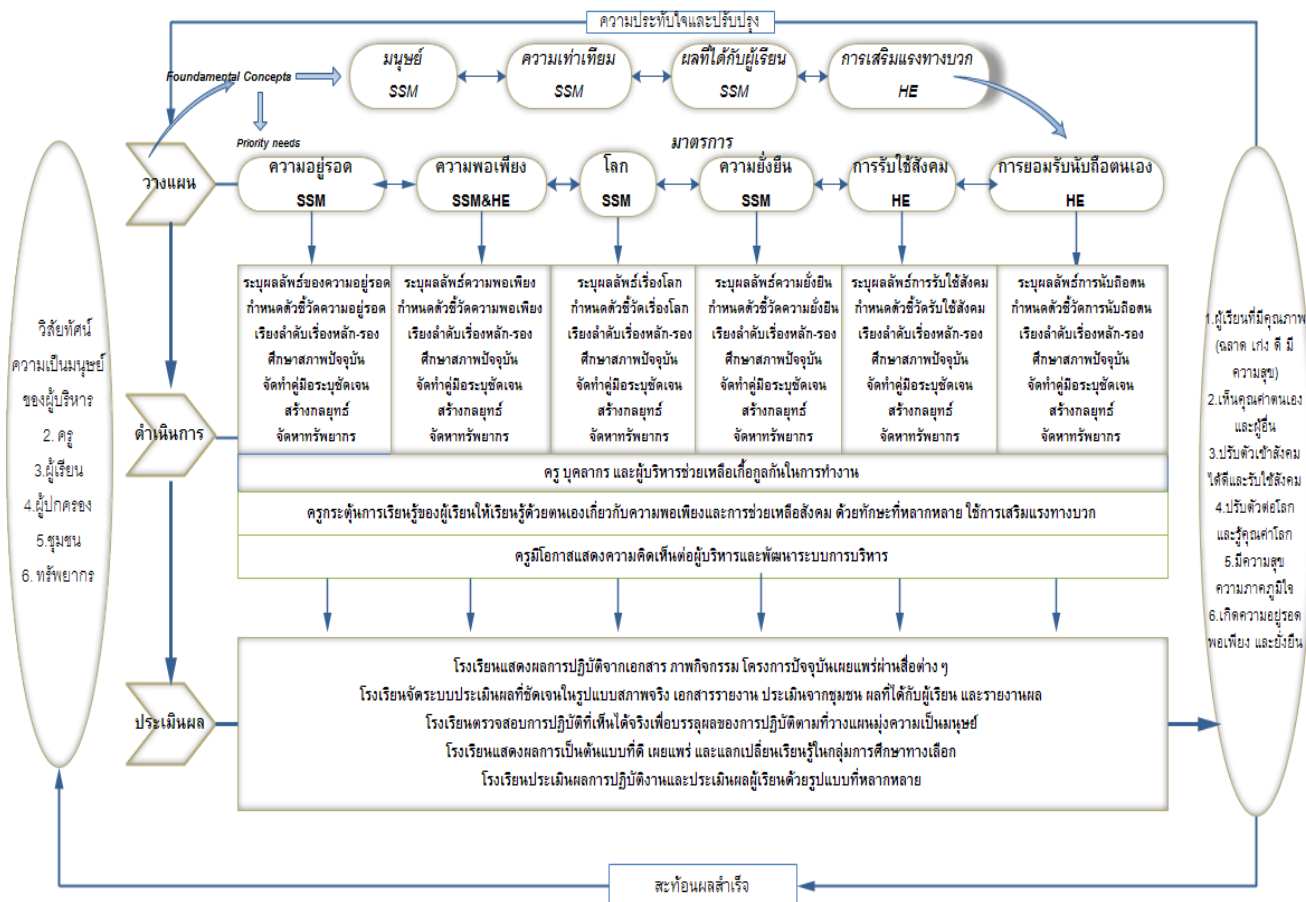
(3) โรงเรียนมีการตรวจสอบการดำเนินการให้บรรลุตามแผนที่วางไว้ ในเรื่องการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์โดยเน้นการปฏิบัติจริง ตามสภาพจริง และรายงานผู้เกี่ยวข้อง

(4) โรงเรียนมีการตรวจสอบรายงานการจัดการศึกษาเพื่อนำไปปรับปรุง และคงแนวทางการศึกษาที่เน้นมนุษย์ของโรงเรียน เป็นต้นแบบนำไปเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือกและกลุ่มโรงเรียนอื่นๆ

(5) โรงเรียนมีการตรวจสอบการวัดผลประเมินผลผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย เน้นความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจ ความสุขของผู้เรียน และวัดผลทางสติปัญญาตามศักยภาพผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองและให้สิทธิในการเลือกทดสอบตามความสามารถ

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน ก่อให้เกิดผลกับผู้เรียนและโรงเรียนคือ 1) ผู้เรียนมีคุณภาพเต็มเปี่ยมไปด้วยคุณค่าความเป็นมนุษย์มีคุณลักษณะคือมีความฉลาด เก่ง ดี มีความสุขแสดงออกเชิงพฤติกรรมส่วนบุคคล พฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการดำเนินชีวิต ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นจากการปฏิบัติต่อผู้อื่นทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผู้เรียนปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีและพร้อมที่จะรับใช้สังคม ผู้เรียนปรับตัวต่อการใช้ประโยชน์จากโลก ตระหนัก รู้คุณค่าของโลกตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมจากพฤติกรรมดูแลทุกสิ่ง 2) ผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ครู ผู้ปกครอง และคนในชุมชนมีความสุขความภาคภูมิใจในการใช้ชีวิตที่มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่น 3) โรงเรียนและชุมชนเกิดความอยู่รอด พอเพียงและยั่งยืนจากการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน

ภาพที่ 29 ร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เห็นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน ฉบับที่ 1

5.5 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และข้อเสนอแนะต่อร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก

ผู้วิจัยนำเสนอร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม เพื่อให้ได้ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาทางเลือก เป็นการประเมินผลนำมาแก้ไขปรับปรุงเป็นแนวทางการบริหารโรงเรียนทางเลือก ได้ผลเป็นดังนี้

**ตารางที่ 26 แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก
ตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม**

กระบวนการ	แนวคิดการบริหารตามแนวคิดที่เห็นความเป็นมนุษย์ และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม	ความคิดเห็น				แปลผล
		เหมาะสม \bar{X}	S.D.	เป็นไปได้ \bar{X}	S.D.	
2.1 การวางแผน	โรงเรียนวางมาตรการเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ใน 6 เรื่องคือ					
	มาตรการที่ 1 ความอยู่รอด	3.1	0.87	3.4	1.26	เหมาะสมและเป็นไปได้ปานกลาง
	มาตรการที่ 2 ความพอเพียง	4.5	0.97	4.6	0.69	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	มาตรการที่ 3 โลก	4.4	1.07	4.5	0.84	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	มาตรการที่ 4 ความยั่งยืน	4.2	1.03	4.5	0.84	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	มาตรการที่ 5 การศึกษาที่รับใช้สังคม	4.7	0.94	4.8	0.63	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	มาตรการที่ 6 การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	4.6	0.96	4.7	0.67	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	รวม	4.25	0.87	4.42	0.67	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
2.2 การดำเนินการ	ประกอบด้วย การดำเนินการตามมาตรการมี 10 ขั้นตอน โดยทุกคนร่วมคิดร่วมทำและนำกันทำในทุกขั้นตอน ดังนี้					
	(1) โรงเรียนจัดให้ผู้เกี่ยวข้องระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผนว่าควรตอบสนองความอยู่รอด โลก พอเพียง ยั่งยืน รับใช้สังคม และการยอมรับนับถือตนเอง	3.9	0.56	4.3	0.82	เหมาะสมปานกลาง และเป็นไปได้มาก
	(2) โรงเรียนจัดให้ผู้เกี่ยวข้องกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จการบริหารและการศึกษาที่เห็นความเป็นมนุษย์ที่เกิดผลแก่ผู้เรียน	4.1	0.73	4.3	0.82	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	(3) โรงเรียนจัดให้ผู้เกี่ยวข้องระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อนการวางแผนในเรื่องทั้ง 6	3.9	0.73	4.3	0.82	เหมาะสมปานกลาง และเป็นไปได้มาก
	(4) โรงเรียนมีการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกันก่อนทำการวางแผน ให้ความสำคัญกับโลกที่เป็นส่วนรวม ธรรมชาติ มนุษย์ และผลที่ได้กับผู้เรียน	4.2	0.42	4.3	0.48	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	(5) โรงเรียนจัดให้ผู้เกี่ยวข้องจัดทำคู่มือครู หนังสือ หรือเอกสารการบริหารและการศึกษาที่เห็นความเป็นมนุษย์เสริมแนวทางการทำงานของผู้บริหารและครู	4.6	0.69	4.6	0.69	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	(6) ผู้บริหารและครูสร้างกลยุทธ์ร่วมกันในที่ทำงานกำหนดทิศทางของโรงเรียน	4.2	0.78	4.2	0.78	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	(7) โรงเรียนจัดให้ทุกคนได้จัดหาทรัพยากรในชุมชนและนอกชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาตามแนวคิดของโรงเรียน	4.6	0.69	4.5	0.70	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	(8) โรงเรียนจัดให้มีระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในโรงเรียน และระหว่างเครือข่าย ตัดสินใจร่วมกัน สร้างข้อตกลงร่วมกันในการบริหารซึ่งสัมพันธ์กับโลก มนุษย์ ผู้เรียน ให้เกิดความอยู่รอด พอเพียง เท่าเทียม และยั่งยืน	4.7	0.67	4.7	0.48	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	(9) โรงเรียนนำให้ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองด้านความพอเพียงและการช่วยเหลือสังคม ทำกิจกรรมร่วมกับส่วนต่าง ๆ ด้วยการใช้ปฏิบัติจริง และครูสอนด้วยทักษะที่หลากหลาย มีการใช้การเสริมแรงทางบวก	4.0	0.47	4.1	0.56	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
(10) โรงเรียนจัดให้ครูมีโอกาสดูความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและการบริหารจัดการโรงเรียนโดยผู้บริหารเปิดใจกว้างพร้อมรับฟังปัญหาข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข	3.3	0.48	3.9	0.56	เหมาะสมและเป็นไปได้ปานกลาง	
รวม	4.15	0.38	4.32	0.44	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก	

กระบวนการ	แนวคิดการบริหารตามแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์ และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม	ความคิดเห็น				แปลผล
		เหมาะสม \bar{X}	S.D.	เป็นไปได้ \bar{X}	S.D.	
2.3 การประเมินผล	ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน					
	(1) ตรวจสอบผลงานจากเอกสารผลงาน ภาพกิจกรรม โครงการที่ปฏิบัติเห็นได้เป็นปัจจุบัน เผยแพร่ผ่านสื่อ อย่างเป็นรูปธรรม	4.8	0.63	4.8	0.42	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	(2) โรงเรียนจัดทำระบบรายงานผลการบริหารและการศึกษาที่ ชัดเจนในรูปแบบสภาพจริงและเอกสารรายงาน ประเมินจาก ชุมชน ผลที่เกิดกับผู้เรียน รายงานผู้เกี่ยวข้อง	3.9	0.31	4	0.00	เหมาะสมปานกลางและเป็นไปได้ มาก
	(3) ตรวจสอบการดำเนินการให้บรรลุตามแผนในเรื่องการ บริหารโดยเน้นการปฏิบัติตามสภาพจริง และรายงาน ผู้เกี่ยวข้อง	4.5	0.70	4.6	0.52	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	(4) ตรวจสอบการรายงานการจัดการศึกษา เพื่อนำไปปรับปรุง และคงการศึกษาแนวมนุษยนิยมเป็นต้นแบบนำมาเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่ม โรงเรียนที่จัดการศึกษาทางเลือก	3.9	0.73	4.1	0.31	เหมาะสมปานกลางและเป็นไปได้ มาก
	(5) ตรวจสอบการวัดผลประเมินผลผู้เรียนในรูปแบบ หลากหลาย เน้นความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจ ความสุขของ ผู้เรียน วัดผลทางสติปัญญาตามศักยภาพผู้เรียน เปิดโอกาสให้ ผู้เรียนประเมินตนเองและให้สิทธิผู้เรียนเลือกทดสอบตนเอง ตามความสามารถ	4.5	0.70	4.6	0.51	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก
	รวม	4.32	0.50	4.42	0.26	เหมาะสมและเป็นไปได้มาก

ที่มา: ข้อมูลจากการวิจัย

จากตารางที่ 26 ผลสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อกระบวนการบริหารโรงเรียน
ทางเลือกเป็นดังนี้ 1. การปฏิบัติด้านการวางแผนมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม $\bar{X}=4.25$ และมี
ค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ $\bar{X}=4.42$ ซึ่งด้านการวางแผนมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มาก
ทั้งในเรื่องมาตรการความอยู่รอด ความพอเพียง โลกความยั่งยืน การยอมรับนับถือตนเองและ
ผู้อื่นและการรับใช้สังคม ในความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญกลุ่มโรงเรียนทางเลือกในเมืองเห็นว่า
โรงเรียนมีการปฏิบัติเรื่องเหล่านี้มากและสูง แต่เรื่องความอยู่รอดควรเพิ่มประเด็นที่ละเอียดลง
ไปว่าเน้นความอยู่รอดของโรงเรียน ผู้เรียน ครู ชุมชน และสังคมว่าอยู่รอดอย่างไรทั้งระบบครู
และบุคลากร การเงินและ การสนับสนุนจากภาครัฐ ส่วนความต้องการจำเป็นในการพัฒนา
กระบวนการบริหารตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์จากค่า PNI_{modified} มีค่าความ

จำเป็นที่สูงในเรื่องความอยู่รอด ความพอเพียง โลก ความยั่งยืน การรับใช้สังคม และการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น ซึ่งโรงเรียนทางเลือกในเมืองแม่สภาพปัจจุบันมีการปฏิบัติอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีความต้องการพัฒนาการปฏิบัติที่สูงในภาพรวม ส่วนโรงเรียนในชนบทที่มีบริบทสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทุกด้านทั้งเรื่องความอยู่รอด ความพอเพียง โลก ความยั่งยืน การรับใช้สังคมและการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น แต่สภาพปัจจุบันของโรงเรียนยังมีความต้องการที่จะพัฒนาในเรื่องเหล่านี้ให้มากขึ้น ในการวางแผนลงไปสู่การบริหารโรงเรียน

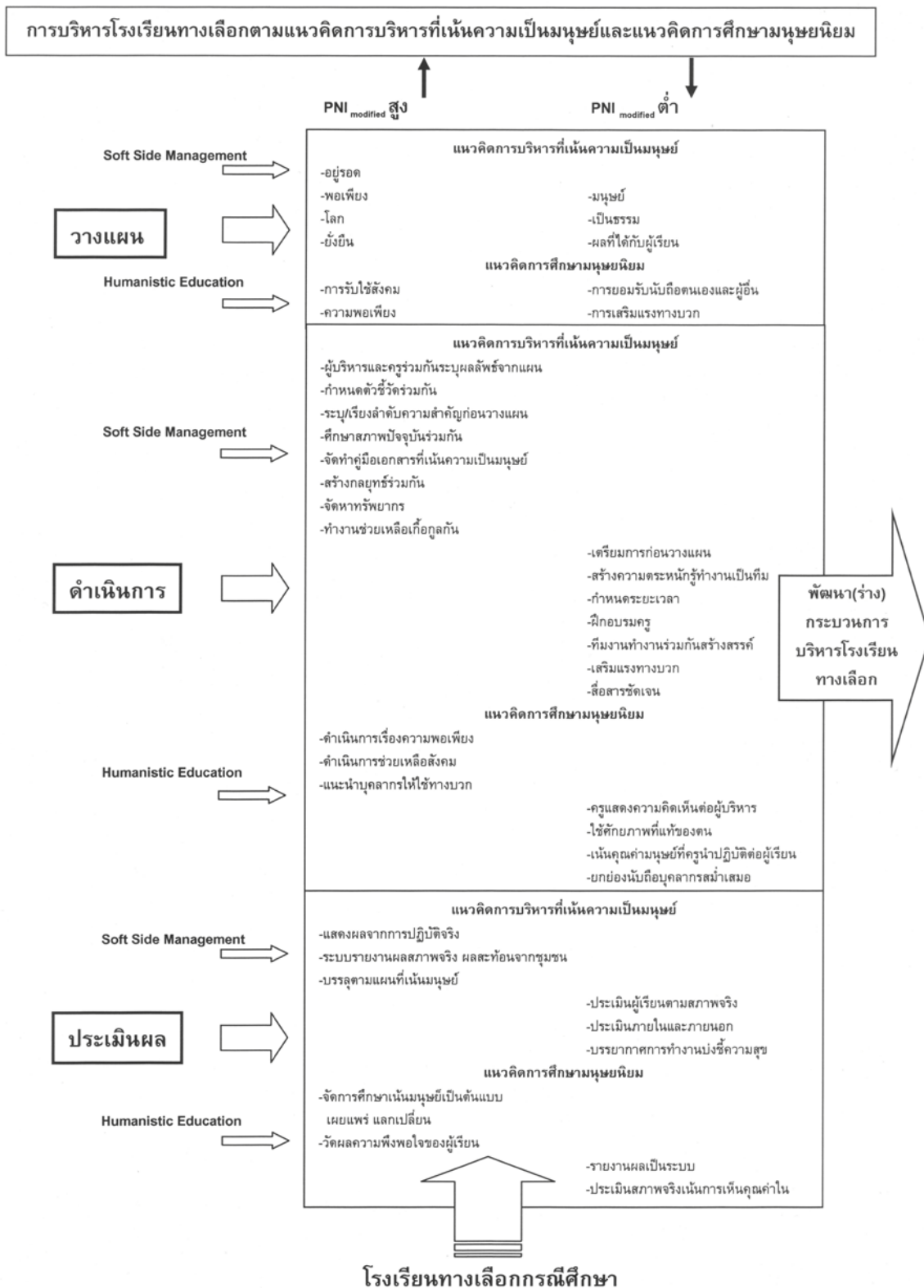
2. การปฏิบัติด้านการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม $\bar{X}=4.15$ มีค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ $\bar{X}=4.32$ ซึ่งด้านการดำเนินการมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากทั้งในเรื่อง (1) โรงเรียนจัดให้ผู้เกี่ยวข้องระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผนว่าควรตอบสนองของความอยู่รอด เรื่องโลก ความพอเพียง ความยั่งยืน การรับใช้สังคมและการยอมรับนับถือตนเอง (2) โรงเรียนจัดให้ทั้งผู้บริหารและครูได้ร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหาร และการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่เกิดผลแก่ผู้เรียน (3) โรงเรียนจัดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อนการวางแผน (4) โรงเรียนมีการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกันก่อนทำการวางแผนให้ความสำคัญกับโลกที่เป็นส่วนรวม ธรรมชาติ มนุษย์และผลที่ได้กับผู้เรียน (5) โรงเรียนจัดให้ผู้เกี่ยวข้องจัดทำคู่มือครู หนังสือ หรือเอกสารการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ เสริมแนวทางการทำงานของผู้บริหารและครู (6) ผู้บริหารและครูสร้างกลยุทธ์ร่วมกันในที่มงานกำหนดทิศทางของโรงเรียน (7) โรงเรียนจัดให้ทุกคนได้จัดหาทรัพยากรในชุมชนและนอกชุมชน มาใช้ในการจัดการศึกษาตามแนวคิดของโรงเรียน (8) โรงเรียนจัดให้มีระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในโรงเรียนและเครือข่าย ตัดสินใจร่วมกัน สร้างข้อตกลงร่วมกันในการบริหารซึ่งสัมพันธ์กับโลก มนุษย์ ผู้เรียน ให้เกิดความอยู่รอด พอเพียง เป็นธรรม และยั่งยืน (9) โรงเรียนนำให้ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองด้านความพอเพียง และการช่วยเหลือสังคมทำกิจกรรมร่วมกับส่วนต่างๆ ด้วยการปฏิบัติจริง และครูสอนด้วยทักษะที่หลากหลายมีการใช้การเสริมแรงทางบวก (10) โรงเรียนจัดให้ครูมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและการบริหารจัดการโรงเรียน โดยผู้บริหารเปิดใจกว้างพร้อมรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุง นอกจากนี้ในการประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังมีข้อเสนอที่โรงเรียนควรมีการดำเนินการที่ให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากโรงเรียนจัดการศึกษาแนวมนุษยนิยมเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ(Learner Centered) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้จึงเป็นเรื่องที่ควรเพิ่มเติมเข้ามาในกระบวนการ

3. การปฏิบัติด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม $\bar{X}=4.32$ และมีค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ $\bar{X}=4.42$ ซึ่งด้านการประเมินผลมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มาก โรงเรียนทางเลือกมีความพิเศษเฉพาะตัวในการประเมินผลและสนับสนุนแนวทางการตรวจสอบในเชิงคุณภาพตามความเป็นจริง และมักใช้ตัวเลขเป็น

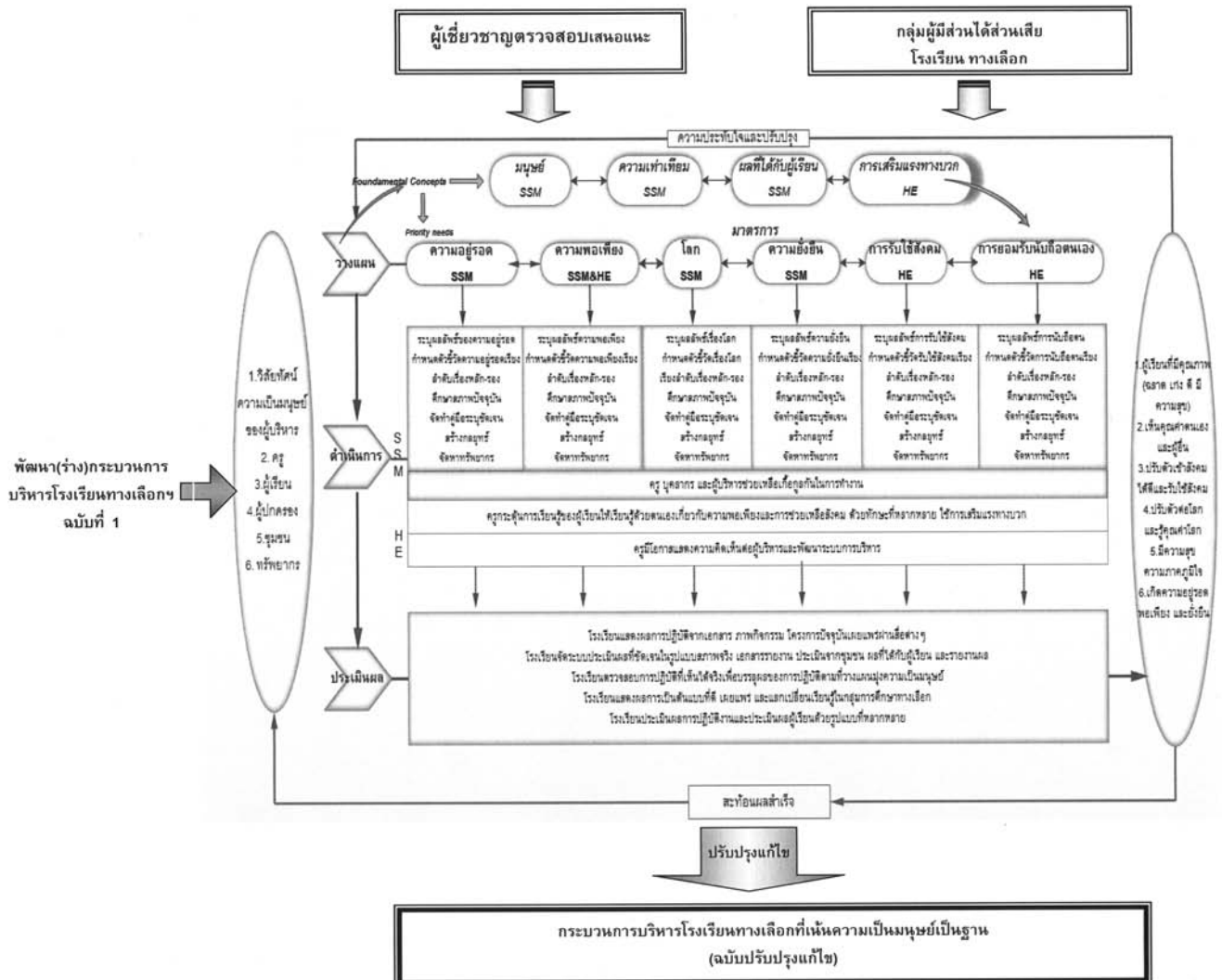
ส่วนประกอบในการประเมินผลน้อย การแสดงการปฏิบัติที่เป็นจริงเป็นการประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งในเรื่องความอยู่รอด พอเพียง การตระหนักเรื่องโลก ความยั่งยืน (การจัดการเศรษฐกิจ การอยู่ในสังคม ที่ดี การพึ่งพาสิ่งแวดล้อมและการนำทรัพยากรมาใช้อย่างคุ้มค่าให้ใช้ได้ยาวนาน) การประเมินผลโรงเรียนตามสภาพจริง ควรมีการตรวจสอบการปฏิบัติภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน จากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาทางเลือกที่เชี่ยวชาญในบริบทการศึกษาทางเลือก และการประเมินผลประกอบด้วย (1) ตรวจสอบผลงานจากเอกสารผลงาน ภาพกิจกรรม โครงการ การที่ปฏิบัติเห็นได้เป็นปัจจุบัน เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม (2) โรงเรียนจัดทำระบบรายงานผลการบริหารและการศึกษาที่ชัดเจนในรูปแบบสภาพจริงและเอกสารรายงานประเมินจากชุมชน ผลที่เกิดกับผู้เรียน รายงานผู้เกี่ยวข้อง (3) ตรวจสอบการดำเนินการให้บรรลุตามแผนในเรื่องการบริหารโดยเน้นการปฏิบัติตามสภาพจริงและรายงานผู้เกี่ยวข้อง (4) ตรวจสอบการรายงานการจัดการศึกษาเพื่อนำไปปรับปรุงและคงการศึกษาแนวมนุษยนิยมเป็นต้นแบบ นำมาเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มโรงเรียนที่จัดการศึกษาทางเลือก (5) ตรวจสอบการวัดผลประเมินผลผู้เรียนในรูปแบบหลากหลายเน้นความพึงพอใจ ภาคภูมิใจ ความสุขของผู้เรียน วัดผลทางสติปัญญาตามศักยภาพผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองและให้สิทธิแก่ผู้เรียนที่สามารถเลือกทดสอบตนเองได้ตามศักยภาพความสามารถ

การพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกผู้วิจัยพัฒนาเป็นกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน ดังภาพที่ 30

ภาพที่30การพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เห็นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน

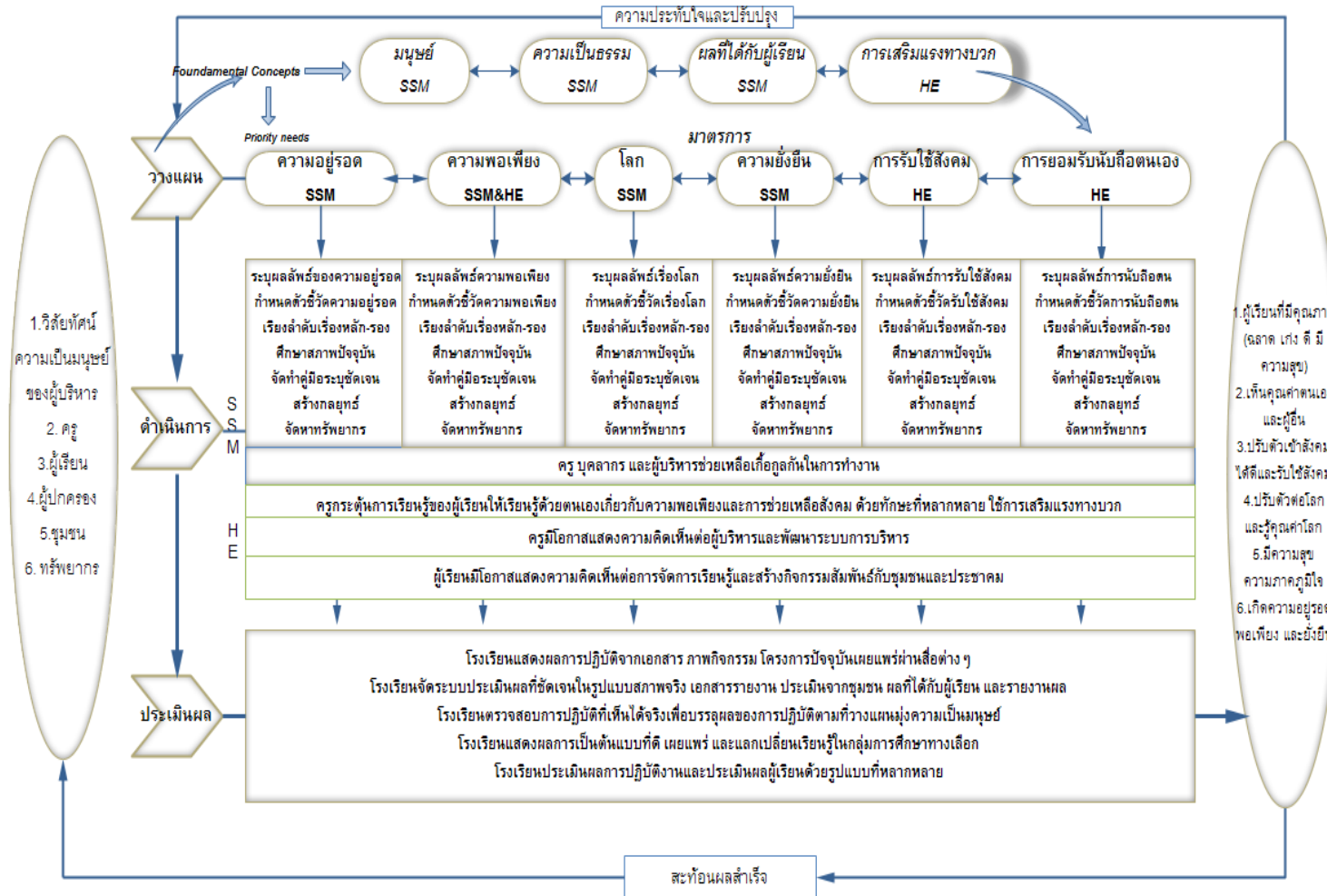
การพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เห็นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน (ต่อ)

5.6 กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เห็นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน ฉบับแก้ไข

แนวคิดพื้นฐานที่ผู้วิจัยนำเสนอเป็นกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกฯ แนวคิดหลักที่โรงเรียนปฏิบัติได้แก่ 1. ให้ความสำคัญกับคน(มนุษย์)ในโรงเรียนและผู้เรียน 2. สร้างความเป็นธรรมและเท่าเทียมในการปฏิบัติของผู้บริหาร ครู/บุคลากร และการปฏิบัติต่อผู้เรียน 3. ผลที่ได้กับผู้เรียนคือผู้เรียนได้นำศักยภาพของตนออกมาใช้อย่างเต็มความสามารถ เป็นคนเก่งคนดีช่วยเหลือสังคม 4. เสริมแรงทางบวกแก่ครู/บุคลากรและเสริมแรงทางบวกแก่ผู้เรียน ส่วนแนวคิดการบริหารที่ควรให้ปฏิบัติมากขึ้นได้แก่ความอยุ่รอด ความพอเพียง ตระหนักรู้ต่อโลก ความยั่งยืน การรับใช้สังคม และการยอมรับนับถือตนเองมีการดำเนินการและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพโดยกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นำเสนอดังภาพที่ 31

ภาพที่ 31 กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน
(Soft Side Based - Alternative School Management:SBASM)

ที่มา: พัฒนารุ่นจากการวิจัย

หมายเหตุ: SSM (Soft Side Management)

HE(Humanistic Education)

หมายถึง แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์

หมายถึง แนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม

อธิบายกระบวนการบริหารโรงเรียน

ขั้นที่ 1 วางแผนให้เห็นความเป็นมนุษย์ โรงเรียนวางแผนเห็นความเป็นมนุษย์อย่างเป็นองค์รวมด้วย

1) มาตรการหลัก (พื้นฐานความเป็นมนุษย์) วางแผนใน 4 เรื่องคือ

1.1) มนุษย์ ด้วยการนำศักดิ์ ยภาพที่มีอยู่ของครูและบุคลากร และผู้เรียนออกมาใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ให้ทุกคนมีการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น มีการพัฒนากาย จิต จิตวิญญาณ ให้มีความรักเอื้ออาทร ช่วยเหลือแบ่งปันกัน ผู้บริหารบริหารแบบยึดหยุ่นร่วมคิดร่วมทำ เน้นการทำงานเป็นทีม และทำงานด้วยความสุข

1.2) ความเป็นธรรม ด้วยการสร้างความเป็นธรรมและเท่าเทียมในการทำงาน มีการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมทั้งการปฏิบัติของผู้บริหารต่อครู ครูต่อครู ผู้บริหารและครูต่อผู้เรียน มีการปฏิบัติด้วยเหตุผลและความเหมาะสมเท่าเทียมกันทั้งทางกาย วาจา ใจ การให้รางวัล การแจกจ่ายสิ่งต่างๆ การดูแลเอาใจใส่ต่อผู้เรียนที่แตกต่างกันด้วยความเป็นธรรมและเท่าเทียม

1.3) ผลที่ได้กับผู้เรียน ด้วยการพัฒนากาย จิต จิตวิญญาณ สติปัญญา ทักษะชีวิต คุณธรรมจริยธรรม มารยาทสังคม ความสุข และการทำตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วยการตระหนักรู้และหยั่งรู้จากภายในตน

1.4) การเสริมแรงทางบวก ด้วยจัดการศึกษาที่มีความรักเอื้ออาทรทั้งระบบ มีการเสริมแรงบวกทั้งการชมเชยด้วยวาจา การให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา สร้างความเพียรพยายาม ในการทำงานและการเรียนด้วยตนเองจนสำเร็จ รวมทั้งการให้รางวัลที่เป็นวัตถุหรือคุณค่าทางจิตใจแก่ครูและบุคลากรและผู้เรียน

2) มาตรการตามความต้องการจำเป็น(ในกระบวนการบริหาร) วางแผนใน 6 เรื่องคือ

2.1) ความอยู่รอดด้วยการบริหารจัดการที่เป็นแบบอย่างต่อชุมชนและสังคม โรงเรียนดำเนินการต่อไปได้ รวมถึงชุมชนสังคมส่วนรวมและโลกอยู่รอด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

2.2) ความพอเพียง ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นอย่างประหยัดคุ้มค่าในการจัดการศึกษา และการปฏิบัติเรื่องความพอเพียง ประหยัด เรียบง่าย วิถีเกษตรเลี้ยงตนเอง ฟังพาตนเองได้ในโรงเรียน

2.3) โลก ด้วยการดูแลรักษาโลกที่เป็นธรรมชาติ และสังคมส่วนรวมที่เราอยู่ เรียนรู้เพื่อรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก มีการเตรียมตัวรับมือกับภาวะโลกที่เปลี่ยนแปลงทั้งตามธรรมชาติ และสังคม

2.4) ความยั่งยืน ด้วยการสร้างความตระหนักให้แก่ครูบุคลากร และผู้เรียนในเรื่องเศรษฐกิจที่พอเพียง ไม่กอบโกยผลประโยชน์ การมีความตระหนักในสังคมคุณธรรม เกื้อกูลกัน และสิ่งแวดล้อมมีการดูแลรักษาไว้ใช้ได้ยาวนาน ซึ่งมีการปฏิบัติที่เห็นจริงในโรงเรียน

2.5) การรับใช้สังคม ด้วยการสร้างสำนึกรักและเมตตาเอื้ออาทรในหลักสูตรการเรียน การสอน จัดระบบอาสาสมัครในโรงเรียน ทั้งครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องทำงานประสานร่วมมือกัน ได้ทั้งในและนอกโรงเรียน

2.6) การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น ด้วยการจัดการศึกษาที่เน้นการสร้างคุณค่าในตนเอง การเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น และการปฏิบัติตนของคนในโรงเรียนเพื่อสร้างการยอมรับนับถือตนเองอย่างเท่าเทียมกัน มีการอบรมพัฒนาคุณค่าในตนเองแก่ครูและบุคลากร สอดคล้องกับการเสริมแรงทางบวก

ขั้นที่ 2 ดำเนินการที่เห็นความเป็นมนุษย์ ตามแผนที่ได้วางไว้เป็นมาตรการความต้องการ จำเป็นดำเนินการโดย

1) โรงเรียนจัดให้ผู้บริหาร ครู ผู้เรียนและผู้ปกครองได้ร่วมกันระบุผลลัพธ์ที่เกิดจากการวางแผนว่าควรตอบสนองต่อเรื่องความอยู่รอด ความพอเพียง โลก ความยั่งยืน การรับใช้สังคม ทั้งครูและผู้เรียนเกิดการยอมรับนับถือตนเอง

2) โรงเรียนจัดให้ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครองร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ การบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่เกิดผลแก่ผู้เรียน

3) โรงเรียนจัดให้ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง ได้ร่วมกันระบุและเรียงลำดับ ความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อนการวางแผนในเรื่องที่วางแผนไว้

4) โรงเรียนจัดให้ผู้บริหารและครู และผู้ที่เกี่ยวข้องศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียน ร่วมกันก่อนทำการวางแผน ในการให้ความสำคัญกับโลกที่เป็นส่วนรวม ธรรมชาติ มนุษย์ และ ผลที่ได้กับผู้เรียน

5) โรงเรียนจัดให้ผู้บริหารและครู จัด ทำคู่มือครู หนังสือ หรือเอกสารการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์เสริมแนวทางในการทำงานและปฏิบัติตน

6) โรงเรียนจัดให้ผู้บริหารและครูสร้างกลยุทธ์ร่วมกันในที่มงานกำหนดทิศทางของโรงเรียน

7) โรงเรียนมีการจัดหาทรัพยากรในชุมชนและนอกชุมชนมาใช้ในโรงเรียนทั้งบุคคล งบประมาณ สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการในการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดทางการศึกษา

8) โรงเรียนจัดให้มีระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในโรงเรียนได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง ได้ช่วยเหลือกันในการทำงาน และมีการช่วยเหลือกันระหว่างเครือข่าย มีการตัดสินใจร่วมกัน สร้างข้อตกลงร่วมกันในการบริหารซึ่งสัมพันธ์กับโลก มนุษย์ ผู้เรียน ให้เกิดความอยู่รอด พอเพียง เป็นธรรมและเท่าเทียม และยั่งยืน

9) โรงเรียนนำให้ครูกระตุ้นผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องความอยู่รอด โลก ความพอเพียง และการช่วยเหลือสังคม มีกิจกรรมทำร่วมกับภาคส่วนต่างๆ โดยผู้เรียนได้นำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ด้วยทักษะที่หลากหลายมีการใช้การเสริมแรงทางบวก

10) โรงเรียนจัดให้ครูมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหาร และระบบการบริหารจัดการโรงเรียนโดยผู้บริหารเปิดใจกว้างพร้อมรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข

11) ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ การปฏิบัติของครู และการสร้างกิจกรรมที่สัมพันธ์กับชุมชนและประชาคม (เพิ่มเติมหลังจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและการประชุมกลุ่ม)

ขั้นที่ 3 ประเมินผลที่เน้นความเป็นมนุษย์ ตรวจสอบประเมินผลจากการที่ดำเนินการที่ “ครูเป็นสำคัญ ผู้เรียนและผู้ปกครองเป็นสำคัญ ผู้บริหารเป็นสำคัญ และชุมชนเป็นสำคัญ” ทุกคนในโรงเรียนจะเป็นผู้ชนะร่วมกันในการบริหารโรงเรียนและการจัดการศึกษา คงความสำเร็จและปรับปรุงพัฒนาส่วนที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนี้

1) โรงเรียนแสดงผลงานที่เป็นรูปธรรมจากเอกสาร ผลงาน ภาพกิจกรรม โครงการ การปฏิบัติที่เป็นปัจจุบันและเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ เป็นหลักฐานการทำงานที่ผ่านมาอย่างเป็นรูปธรรม

2) โรงเรียนจัดทำระบบรายงานผลการบริหารและการศึกษาที่ชัดเจน ในรูปแบบสภาพที่เป็นจริงและเอกสารรายงานประกอบ การประเมินจากชุมชน ผลที่เกิดกับผู้เรียน รายงานผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงและคงการบริหารที่ดี

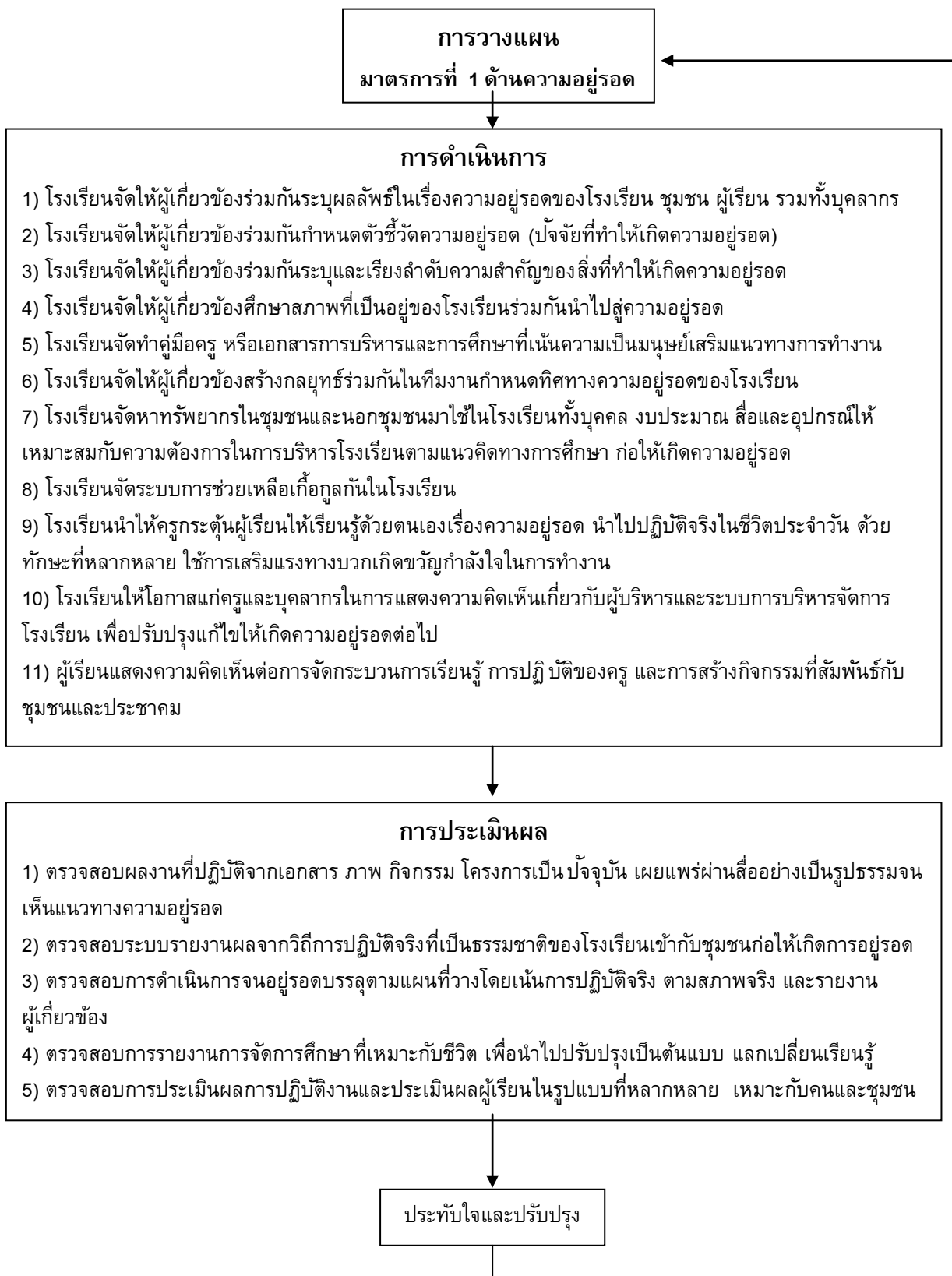
3) โรงเรียนมีการตรวจสอบการดำเนินการให้บรรลุตามแผนที่วางไว้ในเรื่องการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์โดยเน้นการปฏิบัติจริง ตามสภาพจริง และรายงานผู้เกี่ยวข้อง

4) โรงเรียนมีการตรวจสอบรายงานการจัดการศึกษาเพื่อนำไปปรับปรุงและคงแนวทางการศึกษาที่เน้นมนุษย์ของโรงเรียน เป็นต้นแบบนำไปเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือกและกลุ่มโรงเรียนอื่นๆ

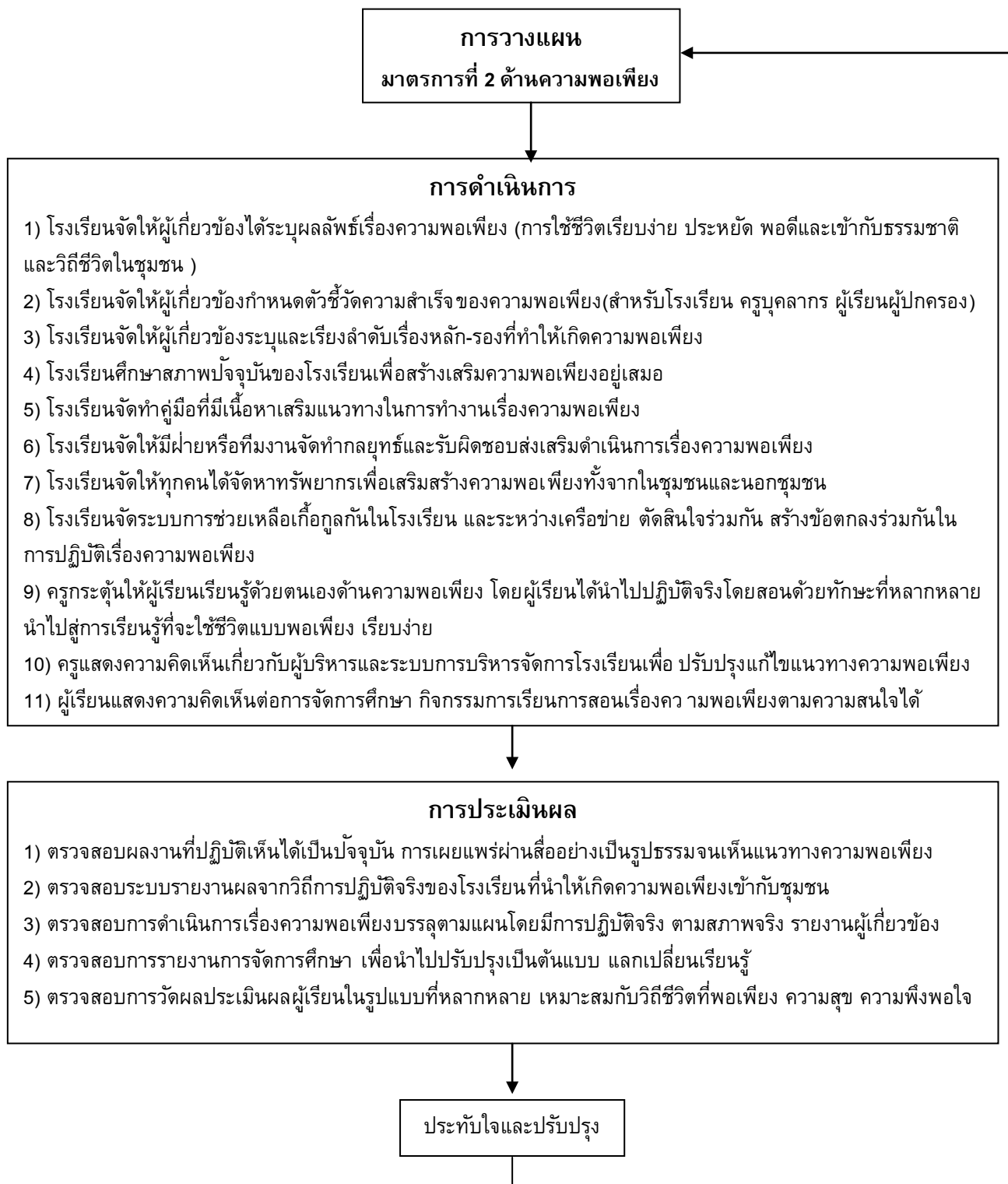
5) โรงเรียนมีการตรวจสอบการวัดผลประเมินผลผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งจากความพึงพอใจ ภาคภูมิใจ ความสุขของผู้เรียน และวัดผลทางสติปัญญาตามศักยภาพผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง และให้สิทธิในการเลือกทดสอบตามความสามารถและตรงกับความต้องการพัฒนาการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ เป็นการให้การศึกษที่ตรงจุดตรงใจของผู้เรียนและผู้ปกครอง

รายละเอียดของกระบวนการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน อธิบายได้จากแผนภาพ ต่อไปนี้

มาตรการที่ 1: ความอยู่รอด

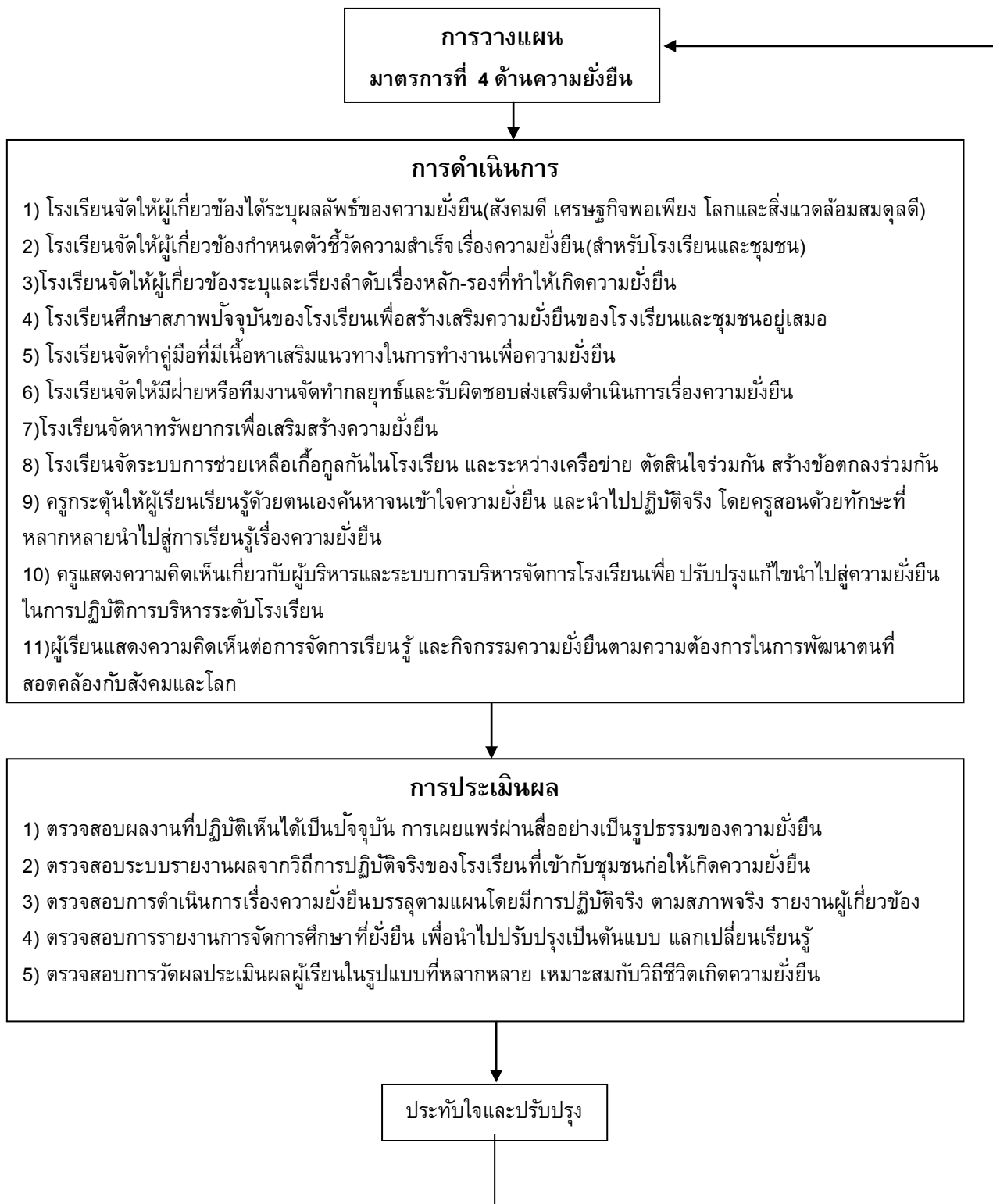
มาตรการที่ 2 : ความพอเพียง

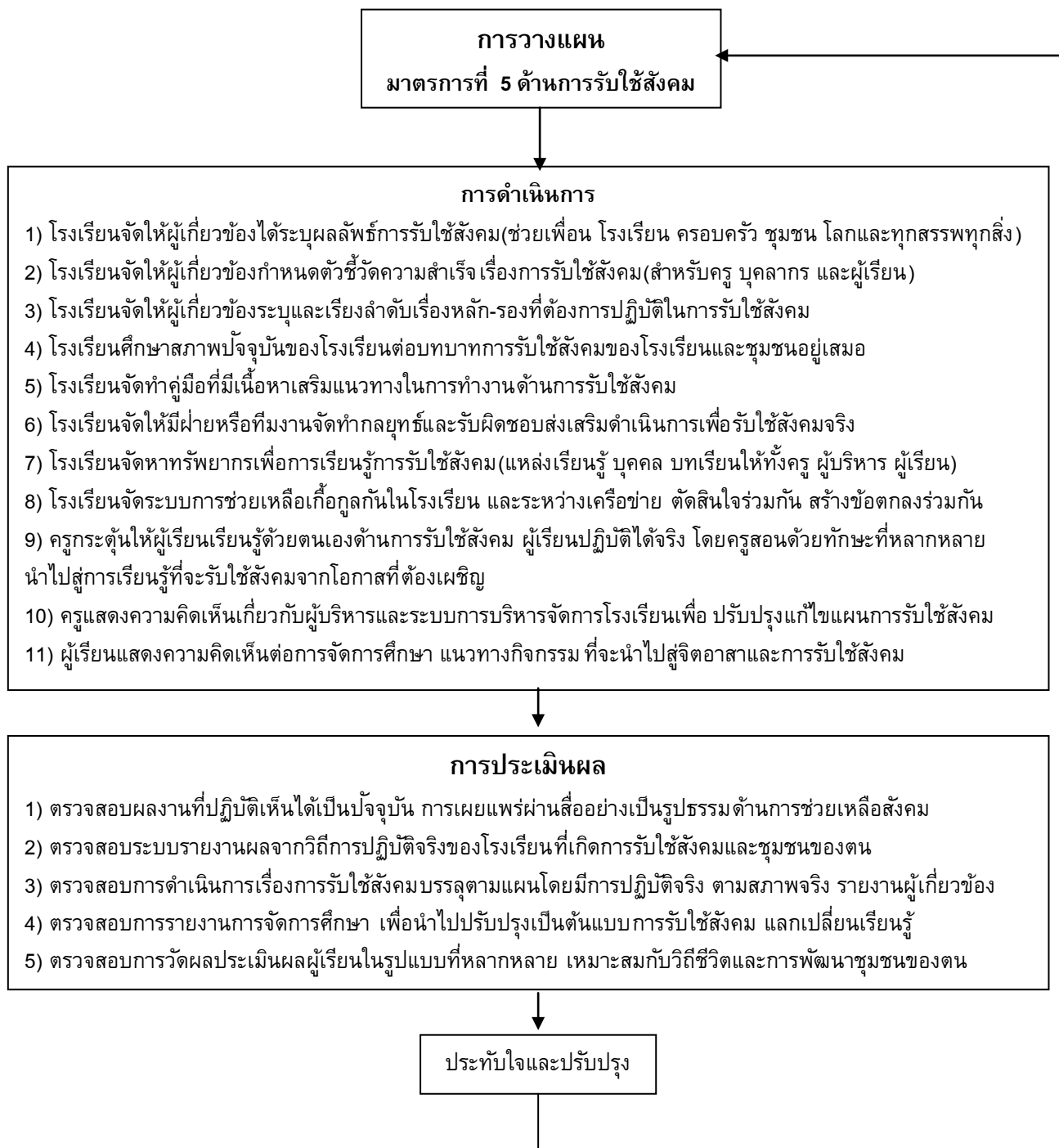
มาตรการที่ 3 : โลก

มาตรการที่ 4 : ความยั่งยืน

มาตรการที่ 5: การรับใช้สังคม

มาตรการที่ 6: การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล โดยทุกชั้นของกระบวนการผู้ปฏิบัติการทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรมีการทำงานร่วมกันอย่างยืดหยุ่น เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน นำไปสู่การจัดการศึกษาที่ให้คุณค่าความเป็นมนุษย์แก่ผู้เรียน เป็นต้นแบบของการบริหารที่ทุกฝ่ายใส่ใจต่อศักยภาพที่แท้ของมนุษย์ ผู้ปฏิบัติการ และผู้รับผลจากการจัดการศึกษาได้รับการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และเป็นทางเลือกของการบริหารโรงเรียนในอนาคต

จากการศึกษากรณีศึกษาและการสนทนากลุ่ม ได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐานไปใช้ โดยผู้บริหารโรงเรียนทางเลือกแต่ละกลุ่มแนวคิดปรัชญา ทั้งในเมืองและนอกเมือง ได้ให้ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ว่าควรเหมาะกับโรงเรียนทางเลือกแต่ละแห่ง และโรงเรียน สามารถเลือกนำกระบวนการบริหารไปใช้ได้ตามความเหมาะสมและความต้องการของโรงเรียน ที่ผ่านมาโรงเรียนทางเลือกมีกลุ่มจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบริหารงานของผู้บริหารร่วมกับครูและทุกภาคส่วนจึงเน้นการมีส่วนร่วม และสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมนุษย์ที่สอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมไทย ผู้บริหารต้องสร้างกระบวนการความรู้ความเข้าใจสู่ครูและบุคลากรผู้ปฏิบัติรวมทั้งผู้ปกครองและชุมชนจากการตั้งกลุ่มสนทนา อบรมสัมมนา การให้ครูค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากการแนะนำของผู้นำในโรงเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มการศึกษาทางเลือก หรือการเข้าศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์และโรงเรียนอื่นๆ นอกจากนี้โรงเรียนควรมีแนวทางการปฏิบัติเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้บริหารและจากกรณีศึกษา ประกอบกับนำแนวทางการบริหารการเปลี่ยนแปลงของ Kotter (1996) ซึ่งประกอบด้วย การสร้างความตระหนัก การสร้างทีมแนวร่วมชี้หน้า กำหนดวิสัยทัศน์ การสื่อสาร การใช้อำนาจจัดอุปสรรค การทำให้เห็นผลระยะสั้น การรักษาให้คงอยู่ ผนึกกำลังเปลี่ยนแปลงให้มากขึ้นและปลูกฝังวัฒนธรรมใหม่มาใช้เป็นแนวทางนำกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐานไปใช้ โดยปรับเป็นขั้นตอน 4 ขั้นตอน เพื่อเป็นแนวทางการนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก

5.7 แนวทางการนำกระบวนการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ไปใช้

แนวทางการนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกไปใช้ ประยุกต์จากการบริหารการเปลี่ยนแปลงของ Kotter (1996) ที่ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักรู้สึกเร่งด่วน สร้างแนวร่วมชี้หน้า พัฒนาวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ สื่อสารวิสัยทัศน์ที่ต้องการเปลี่ยนแปลง กระจายและให้อำนาจเพื่อปฏิบัติ สร้างชัยชนะระยะสั้น ขยายผล และการปลูกฝังหล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมองค์กร และแนวทางจากกรณีศึกษาเช่นผู้นำสร้างความรู้ความเข้าใจ จากการอบรมตามแนวคิดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งแนวทางการนำกระบวนการไปใช้ประยุกต์เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) สร้างความตระหนักและทำความเข้าใจแก่ครูและบุคลากร รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชนในการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดศึกษามนุษยนิยม ด้วยการฝึกอบรมครูและบุคลากร จัดหาคู่มือ เอกสารประกอบแนวทางการทำงาน การตั้งกลุ่มวงสนทนาคุณค่า ความเป็นมนุษย์ ซึ่งในโรงเรียนทางเลือกกรณีศึกษามีการจัดเตรียมองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางของโรงเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

2) ปฏิบัติงานร่วมกันเน้นการปฏิบัติที่เน้นความเป็นมนุษย์ และความรู้สึกสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ การปฏิบัติงานที่เน้นความเป็นมนุษย์ด้วยการสร้างการยอมรับนับถือตนเอง การใช้การเสริมแรงทางบวก การชมเชย ชื่นชมด้วยใจจริง การให้รางวัล การแนะนำตักเตือนด้วยความ

ห่วงใย การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ที่ดีและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ทำงานเป็นทีมและแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ครูดึงศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองมาใช้กับการจัดการศึกษา และครูดึงศักยภาพของผู้เรียนออกมาใช้ให้เต็มศักยภาพ ครูเน้นให้เด็กลงมือคิดและปฏิบัติ ยอมรับและรับฟังในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้บริหาร/ผู้นำเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติ

3) ทบทวนความจริง ความดี ความงามของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดทางการศึกษามนุษยนิยม ด้วยการปฏิบัติจริง และแสดงผลให้เห็นเป็นรูปธรรมเป็นความดีงามของการพัฒนามนุษย์และเกิดความงอกงามในตัวผู้เรียนและจิตใจที่เบิกบานของครูเป็นการทบทวนสิ่งที่ปฏิบัติว่าได้ผลหรือไม่อย่างไร และประเมินความรู้ความเข้าใจของครูและบุคลากร

4) คณะกรรมการบริหารโรงเรียนที่ดีในปัจจุบัน หรือปรับปรุงกระบวนการใหม่ด้วยการใคร่ครวญพิจารณาาร่วมกันกับผู้บริหาร ครู บุคลากรและ ผู้ที่เกี่ยวข้องในผลของการบริหารและผลที่เกิดจากการศึกษา หากเกิดผลดีก็ดำเนินการต่อให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น หากมีข้อควรแก้ไขปรับปรุงในข้อใดก็ให้ร่วมกันคิดและปรับปรุงต่อไปในประเด็นที่ยังไม่มีความชัดเจน และปฏิบัติใหม่จนกลายเป็นวัฒนธรรมของโรงเรียนซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ต้องสร้างให้เข้มแข็งและแทรกซึมเข้าไปในจิตใจของทุกคน แล้วจึงนำคนไปพัฒนางานและต่อยอดไปสู่งานอื่นๆ เพื่อความสำเร็จต่อไป(รัชนี อมาตยกุล,2552: 284) แนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติ ดังแผนภาพที่ 32

ภาพที่ 32 แนวทางการนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน

สู่การปฏิบัติ

ที่มา: ประยุกต์จากการบริหารการเปลี่ยนแปลงของ Kotter(1996)

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) และกรณีศึกษา (Case Study) ในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการดำเนินการสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม
2. เพื่อศึกษาโรงเรียนทางเลือกที่มีการปฏิบัติที่ดีในการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์
3. เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยมี 5 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม จากการสอบถามความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามในโรงเรียนทางเลือกที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการบริหารการศึกษาเอกชน(สช.)จำนวน 27 แห่ง และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกด้วยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) หาค่าสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของโรงเรียนทางเลือกด้วยโปรแกรม SPSS 17.0 จากนั้นนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาคำนวณหาค่า $PNI_{modified}$ เพื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นในกระบวนการบริหารโรงเรียนนำมาพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก 2) ศึกษากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม จากกรณีศึกษา 5 แห่ง ที่มีการปฏิบัติการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่ดีที่สุด (Best practice) ประกอบร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก 3) ร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม 4) ตรวจสอบกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้เสียทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครองและนักวิชาการจากการประชุมกลุ่ม(Focus group) 5) สรุปผลและนำเสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่พัฒนาขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหาร ที่เน้นความเป็นมนุษย์และการศึกษามนุษยนิยมเลือกจากโรงเรียนทางเลือก 27 แห่ง โดยผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามทั้งหมด 384 คน ตอบกลับมาก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 45 คน ครูจำนวน 208 คน และผู้เรียนจำนวน 102 คน รวม 355 คนคิดเป็นร้อยละ 87 และผู้ให้ข้อมูลจากกรณีศึกษาคือ ผู้บริหารโรงเรียนทางเลือกจำนวน 5 คน ครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมได้แก่ แบบสอบถามสอบถาม ผู้บริหาร ครู และผู้เรียนแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) สภาพของกระบวนการบริหารตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลกรณีศึกษาโรงเรียนทางเลือก ด้านการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และผู้เรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มประชากรวิเคราะห์จำนวนและแสดงผลด้วยคำร้อยละ 2) ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารตามแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์ และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์วิเคราะห์และแสดงผลด้วยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) นำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าสถิติความต้องการจำเป็นของกระบวนการบริหารโรงเรียนด้วยสูตร $PNI_{modified}$ นำมาเรียงลำดับและพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ประกอบการนำเสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนจากกรณีศึกษาที่เป็นต้นแบบที่ดี ส่วนความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารโรงเรียนทางเลือก และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการประชุมกลุ่มนำเสนอในรูปแบบตารางวิเคราะห์ผล และการพรรณนาความ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกเรื่องทุกประเด็น ได้แก่

1) การวางแผน เรื่อง ผลที่ได้กับผู้เรียน และความเป็นธรรม มีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x}=4.62$, S.D.=0.13) เมื่อเทียบกับสภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติสูง ความพอเพียง และความตระหนักต่อโลกมีค่าเฉลี่ยปานกลาง แต่เมื่อเทียบกับสภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติต่ำ ส่วนเรื่องมนุษย์ ความอยู่รอด และความยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยต่ำ แต่เมื่อเทียบกับสภาพที่เป็นจริง เรื่องมนุษย์มีค่าเฉลี่ยสูง ความอยู่รอดมีค่าเฉลี่ยต่ำ และความยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยปานกลาง

2) การดำเนินการ เรื่อง 1.โรงเรียนมีการสื่อสารที่ชัดเจนด้วยวาจาและลายลักษณ์อักษร 2. โรงเรียนมีการเสริมแรงทางบวกแก่บุคลากรและทีมงานทุกระดับ 3. โรงเรียนจัดทำคู่มือเอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์ 4. ทุกคนในโรงเรียนทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 5. โรงเรียนจัดทีมงานให้ทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนความคิดอย่างสร้างสรรค์ 6. ผู้บริหารจัดให้ครูและทุกฝ่ายในโรงเรียน ได้ร่วมกันระบุและเรียงลำดับสิ่งที่ต้องทำก่อนวางแผนในเรื่องต่างๆ 7. โรงเรียนเตรียมการก่อนการวางแผน มีการยอมรับข้อเสนอปรับปรุงและรับรองจากฝ่ายต่างๆ 8. โรงเรียนสร้างความตระหนักรู้ การทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำ 9.โรงเรียนมีการฝึกอบรมพัฒนาครูแบบเน้นมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยสูงของสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x}=4.60$, S.D.=0.15) เมื่อเทียบกับสภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติที่สูง แต่เรื่องโรงเรียนจัดทำคู่มือเอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์มีสภาพที่เป็นจริงปฏิบัติระดับปานกลาง ส่วน ทุกฝ่ายในโรงเรียนได้ร่วมกันระบุและเรียงลำดับสิ่งที่ต้องทำก่อนวางแผนมีสภาพที่เป็นจริงระดับต่ำ 10. ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองร่วมกันระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผน 11. ทุกฝ่ายในโรงเรียนกำหนดตัวชี้วัด 12. ผู้บริหารและครูศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกันก่อนวางแผน 13. ผู้บริหาร ครู และบุคลากรสร้างกลยุทธ์ร่วมกับทีมงานต่างๆ 14.โรงเรียนมีการจัดหาทรัพยากรมาใช้ในโรงเรียน 15.ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดระยะเวลาความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยต่ำเมื่อเทียบกับสภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติระดับต่ำ

3) การประเมินผล เรื่อง 1.โรงเรียนประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงในด้านสติปัญญา รู้เท่าทัน มีทักษะชีวิต คุณธรรม ชีวิตที่สอดคล้องกับโลก ปฏิบัติต่อสรรพสิ่งด้วยความเคารพ และเป็นพลเมืองดี 2. โรงเรียนประเมินการบรรลุผลตามแผนมุ่งความเป็นมนุษย์ที่มีการปฏิบัติจริง 3. โรงเรียนมีบรรยากาศและการทำงานที่เป็นตัวบ่งชี้ความสุข ความภาคภูมิใจ สร้างสรรค์ยืดหยุ่น และความตระหนักรู้ในคุณค่ามนุษย์ มีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x}=4.59$, S.D.=0.15) เมื่อเทียบกับสภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติที่สูง แต่เรื่องโรงเรียนประเมินการบรรลุผลตามแผนมุ่งความเป็นมนุษย์ที่มีสภาพที่เป็นจริงต่ำ ส่วนเรื่อง 4.โรงเรียนประเมินภายในด้วยตนเองและมีการประเมินจากภายนอกมีค่าเฉลี่ยปานกลางแต่สภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติสูง และ 5. โรงเรียนแสดงผลจากวิถีการปฏิบัติ เอกสาร งาน กิจกรรม โครงการปัจจุบัน 6.โรงเรียนจัดระบบรายงานผลสภาพที่เป็นจริง ผลสะท้อนจากชุมชน และผลที่ได้กับผู้เรียนต่อผู้เกี่ยวข้อง และเป็นโรงเรียนที่ดีมีค่าเฉลี่ยต่ำแต่มีสภาพการปฏิบัติจริงต่ำ

โดยค่าเฉลี่ยรวมสภาพปัจจุบันการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ด้านการวางแผน($\bar{x}=4.10$, S.D.=0.12) การดำเนินการ($\bar{x}=4.05$, S.D.=0.09) และการ

ประเมินผล($\bar{x}=4.06$, S.D.=0.04) เมื่อนำมารวมกันมีค่าเฉลี่ยรวมของแนวความคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์สภาพพึงประสงค์ $\bar{x}=4.07$ สภาพปัจจุบัน $\bar{x}=4.06$ และมีค่า $PNI_{\text{modified}}=0.12$

สำหรับแนวความคิดศึกษามนุษยนิยม มีค่าเฉลี่ยสภาพพึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกเรื่องทุกประเด็นโดยสภาพที่พึงประสงค์ได้แก่

1) การวางแผน เรื่อง การเสริมแรงทางบวก มีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x}=4.61$, S.D.=0.14) เมื่อเทียบกับสภาพที่เป็นจริงยังมีการปฏิบัติที่สูง ส่วนความพอเพียง การช่วยเหลือสังคม การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำ เมื่อเทียบกับสภาพการปฏิบัติที่เป็นจริงมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำ โดยการยอมรับนับถือตนเอง และผู้อื่นมีสภาพการปฏิบัติที่เป็นจริงปานกลาง

2) การดำเนินการ เรื่อง 1. โรงเรียนแนะนำบุคลากรในโรงเรียนให้ใช้วิธีทางบวกแนะนำ ชมเชยและใส่ใจในการสอนผู้เรียนให้เกิดพฤติกรรมที่ดี 2. โรงเรียนจัดให้ทุกคนในโรงเรียนได้ใช้ศักยภาพที่แท้ของตนให้คุณค่าคนและผลงาน 3. โรงเรียนเน้นคุณค่ามนุษย์ให้ครูนำไปปฏิบัติต่อผู้เรียนให้ได้คิดและปฏิบัติจริงสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม($\bar{x}=4.65$, S.D.=0.13) เมื่อเทียบกับสภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติสูง เรื่องแนะนำบุคลากรในโรงเรียนให้ใช้วิธีทางบวก แนะนำ ชมเชย และใส่ใจในการสอนผู้เรียนให้เกิดพฤติกรรมที่ดีปานกลาง ส่วน 4. โรงเรียนดำเนินการความพอเพียงให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและใช้ในชีวิตประจำวัน 5. โรงเรียนดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วม 6.โรงเรียนจัดให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและการบริหารโดยเปิดใจกว้างรับฟัง 7.โรงเรียนมีแนวทางยกย่องนับถือบุคลากรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ สร้างความภาคภูมิใจในการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทนมีค่าเฉลี่ยต่ำ โดยเรื่องโรงเรียนดำเนินการความพอเพียง ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและใช้ในชีวิตประจำวัน และดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคมให้ทุกคนมีส่วนร่วมสภาพที่เป็นจริงมีค่าเฉลี่ยต่ำ ส่วนเรื่องจัดให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและการบริหารโดยเปิดใจกว้างรับฟัง และมีแนวทางยกย่องนับถือบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ สร้างความภาคภูมิใจในการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทนมีค่าเฉลี่ยสภาพการปฏิบัติจริงสูง

3) การประเมินผล เรื่อง 1.โรงเรียนประเมินผลตามสภาพจริงเรื่องการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น มีความรักเมตตา ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรมีการให้ คำพูดและการปฏิบัติทางบวกส่งเสริมการทำงานและการเรียนการสอน 2.โรงเรียนรายงานผลการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์อย่างเป็นระบบเน้นการใช้ศักยภาพของผู้เรียน มีคุณธรรมและการปฏิบัติที่เป็นธรรมชาติของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x}=4.64$, S.D.=0.19) เมื่อเทียบกับสภาพการปฏิบัติจริงมีค่าเฉลี่ยสูงเช่นเดียวกัน ส่วนเรื่อง 3. โรงเรียนรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่สาธารณะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ 4. โรงเรียนวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียน ผลด้านสติปัญญาตามศักยภาพผู้เรียน ประเมินผลโดยเน้นรูปแบบที่

หลากหลายจนผู้เรียนเกิดความสุขความภาคภูมิใจมีค่าเฉลี่ยต่ำ เมื่อเทียบกับสภาพการปฏิบัติจริงมีค่าเฉลี่ยต่ำเช่นเดียวกัน

โดยค่าเฉลี่ยรวมสภาพปัจจุบันแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ด้านการวางแผน ($\bar{x}=4.25$, S.D.=0.13) การดำเนินการ($\bar{x}=4.21$, S.D.=0.13) และการประเมินผล($\bar{x}=4.08$, S.D.=0.09) เมื่อนำมารวมกันมีค่าเฉลี่ยรวมของแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม สภาพพึงประสงค์ $\bar{x}=4.18$ สภาพปัจจุบัน $\bar{x}=4.63$ และมีค่า $PNI_{\text{modified}} = 0.10$

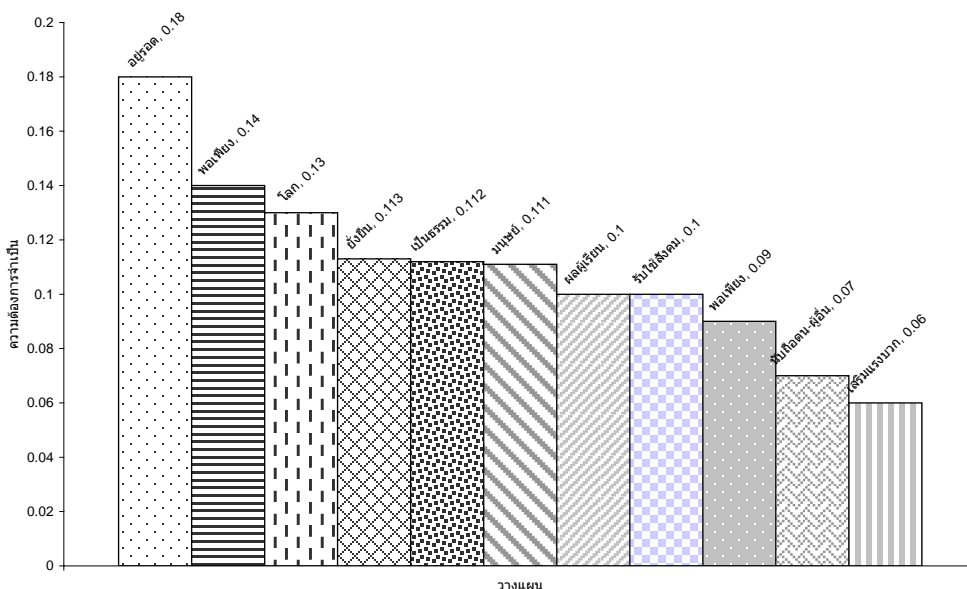
สรุปผลได้ว่าการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ความต้องการในการใช้แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ($PNI_{\text{modified}} = 0.12$) มีความต้องการจำเป็นที่สูงกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ($PNI_{\text{modified}} = 0.10$) จากการที่โรงเรียนทางเลือกมีการปฏิบัติจัดการศึกษาแนวคิดมนุษยนิยมที่ชัดเจนในปัจจุบันจากการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Centered) และการให้ผู้เรียนได้ใช้สิทธิเสรีภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ส่วนข้อค้นพบในการบริหารโรงเรียนทางเลือก ตามความต้องการในภาพรวมและความต้องการจำแนกรายกลุ่ม ความต้องการบริหารจำแนกตามที่ตั้ง และความต้องการบริหารจำแนกตามที่มาของแนวคิดของโรงเรียนทางเลือก จากการคำนวณค่า PNI_{modified} นำมาสรุป ดังนี้

1.1 ภาพรวมความต้องการการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

1) การวางแผน

ภาพที่ 33 ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกด้านการวางแผน

ที่มา: ข้อมูลจากการวิจัย

ความต้องการในภาพรวมของการวางแผนตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ (ภาพที่ 33) เรื่องที่โรงเรียนทางเลือกต้องการพัฒนา ได้แก่

(1) ความอยู่รอด ($PNI_{\text{modified}}=0.18$) จากการที่โรงเรียนมีอุดมการณ์เพื่อพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์จึงมีความรับผิดชอบสูงในการจัดการศึกษาที่แตกต่างออกไป และหาหนทางให้โรงเรียนเกิดการอยู่รอดจากการพึ่งพาตนเองในการบริหารจัดการ แต่โรงเรียนทางเลือบบางแห่ง ก็ยังยอมรับการช่วยเหลือจากรัฐด้วยการรับเงินอุดหนุนรายหัวของนักเรียน แม้ว่านโยบายการให้เรียนฟรีของรัฐจะกระทบต่อการจัดสรรทรัพยากรการเงินของโรงเรียน ที่โรงเรียนจะจัดเก็บจากค่าเล่าเรียน และโรงเรียนก็มีหนทางการอยู่รอดจากการเก็บค่าธรรมเนียมด้านอื่น ๆ ที่มีความสมเหตุผลและจำเป็นโรงเรียนทางเลือบบางแห่งไม่เก็บค่าเล่าเรียนจึงต้องมีการขอแหล่งทุนสนับสนุนซึ่งได้มาในรูปแบบเงินบริจาค เงินสนับสนุนจากภาคเอกชนที่บริจาคแก่โรงเรียนด้วยการเห็นความสำคัญของการศึกษา การที่โรงเรียนมีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ผู้เรียนจึงมาเข้าเรียนต่อเนื่องแม้จะไม่มากจนทำให้เกิดผลกำไรก็ตาม โรงเรียนจึงอยู่รอด ได้และทำให้เกิดการอยู่รอดของชุมชน ที่มีโรงเรียนทางเลือกลดความต้องการผู้ปกครองโดยเด็ก ๆ ไม่ต้องออกไปเรียนในที่ห่างไกล ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะโรงเรียนประจำ และมีการสรรหาบุคคลในชุมชนมาช่วยในการศึกษาเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

(2) ความพอเพียง ($PNI_{\text{modified}}=0.14$) โรงเรียนทางเลือกลดต่างมุ่งเน้นเรื่องความพอเพียงทั้งด้านเศรษฐกิจ สร้างการพึ่งพาตนเองด้านการเกษตรและลดต้นทุนอาหาร จะเห็นได้ว่าโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษามีโครงการที่ส่งเสริมการปลูกพืชผัก และพืชเศรษฐกิจไว้ใช้เองลดการพึ่งพาจากภายนอกและเป็นการสร้างทักษะชีวิตที่พอเพียง สำหรับโรงเรียนทางเลือกที่ตั้งอยู่ในเมืองยังจัดโครงการให้ผู้เรียนระดับชั้นที่สูงขึ้นออกไปใช้ชีวิตในชนบท ได้ทำนาปลูกข้าว ปลูกพืชผัก ให้ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและเกิดความพอเพียงได้ แม้แต่ในการปฏิบัติในโรงเรียนเองครูก็เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตที่ประหยัดเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ โรงเรียนหลายแห่งผู้เรียนเป็นผู้ที่ผู้ปกครองมีฐานะส่งเข้ามาเรียน โรงเรียนก็ส่งเสริมให้มีการซึมซับค่านิยมความพอเพียงเข้าไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ของโรงเรียนก็ทำให้งิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมเรื่องความพอเพียงเป็นไปได้น้อยในโรงเรียนหลายแห่ง

(3) ความตระหนักรู้ต่อโลก ($PNI_{\text{modified}}=0.13$) จากการที่เกิดภัยพิบัติต่างๆ สภาพแวดล้อมของไทยมีการเปลี่ยนแปลงจนเกิดผลกระทบต่อมนุษย์ โรงเรียนจึงต้องรับมือกับสิ่งเหล่านี้ด้วยการสร้างความตระหนักรู้ต่อโลก มีจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีการดูแลรักษาและประหยัดทรัพยากรทางธรรมชาติ การใช้อย่างคุ้มค่าเป็นเรื่องที่บรรจุเข้าไปในแผนของโรงเรียนและมีการปฏิบัติอย่างจริงจังทั้งโรงเรียนในเมืองและนอกเมือง โดยเฉพาะนอกเมืองมีโรงเรียนที่ปฏิบัติจริงจังเช่นเรื่องการเตรียมรับมือกับภัยพิบัติ มีการซักซ้อมเมื่อเกิดเหตุ การสร้างพลังงานทดแทนโดยดำเนินการในโรงเรียนและบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอนโดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ระดับมัธยม นอกจากนี้ยังมีการสร้างความตระหนักรู้ต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงให้ผู้เรียนปรับตัวเข้ากับสังคมโลกได้เช่นการให้ครูและผู้เรียนออกไปเรียนรู้อีกกว้าง การไปทัศนศึกษาในต่างประเทศแถบภูมิภาคเอเชียและออสเตรเลีย ซึ่งทั้งโรงเรียนแนวคิดตระวันออกและตะวันตกก็ส่งเสริมผู้เรียนในด้านการศึกษาโลก

กว้างเป็นการเปิดรับเรียนรู้เข้าใจประชาคมอาเซียนและสังคมโลกอีกทางหนึ่งควบคู่กับการเรียนรู้บริบทสังคมวัฒนธรรมชุมชนของตน

(4) ความยั่งยืน (PNI_{modified}=0.11) โรงเรียนวางแผนให้เกิดความยั่งยืนทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรการเรียนการสอน และสอดแทรกในการปฏิบัติที่เป็นวิถีของโรงเรียนที่จะทำให้ครูและนักเรียนมีความรู้และเข้าใจ ดังจะเห็นได้จากความต้องการที่จะพัฒนามนุษย์ให้เกิดความอยู่รอด ต้องสร้างสังคมของคนดีก่อนเก่ง การดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนต้องเรียนรู้ความพอเพียงและเศรษฐกิจพอเพียง และเรื่องโลกที่ครอบคลุมเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องสำคัญที่ครูและนักเรียนต้องมีความตระหนักร่วมกันส่งผลต่อความยั่งยืนของชุมชนและสังคมในอนาคต

(5) ความเป็นธรรม (PNI_{modified}=0.11) โรงเรียนมีการปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมในเรื่องต่างๆ โดยผู้บริหารปฏิบัติต่อครู และครูปฏิบัติต่อผู้เรียน และอยู่บนฐานของเหตุผล

(6) มนุษย์ (PNI_{modified}=0.11) โรงเรียนทางเลือกมีการปฏิบัติที่เน้นเรื่องมนุษย์ทั้งการปฏิบัติทางบวกต่อกันทางกาย วาจา และใจ ใส่ใจ ต่อความรู้สึกนึกคิด ให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็นและนำมาพัฒนาโรงเรียนรวมทั้งพัฒนาครูและผู้เรียน นำไปสู่การศึกษาที่แท้เกิดผลที่เป็นการพัฒนาทั้งตัวครูผู้สอนและผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

(7) ผลที่ได้กับผู้เรียน (PNI_{modified}=0.10) โรงเรียนมุ่งหวังและวางแผน ดำเนินการให้เกิดผู้เรียนที่มีคุณภาพ มีปัญญา ความรู้ ทักษะ มารยาท คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตระหนักต่อสิ่งต่างๆ และเป็นผู้มีความสุขเป็นประโยชน์ต่อสังคม

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยมต้องการวางแผนในเรื่อง

(8) การรับใช้สังคม (PNI_{modified}=0.10) เป็นค่านิยมของมนุษย์ที่ต้องแบ่งปันช่วยเหลือกัน ก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งในโรงเรียนยังมีระบบการวางแผนให้เกิดน้อย โรงเรียนทางเลือกที่เป็นกรณีศึกษาทุกแห่งมีกิจกรรมที่นำครูและนักเรียนเข้าไปช่วยเหลือคนแก่ในชุมชน บริจาคสิ่งของ การไปพุดคุยเยี่ยมคนป่วยในโรงพยาบาล การให้อาหารสัตว์ที่ยากไร้ เป็นต้น ล้วนเป็นกิจกรรมจิตอาสาที่มีคุณค่าและพัฒนาคุณค่ามนุษย์

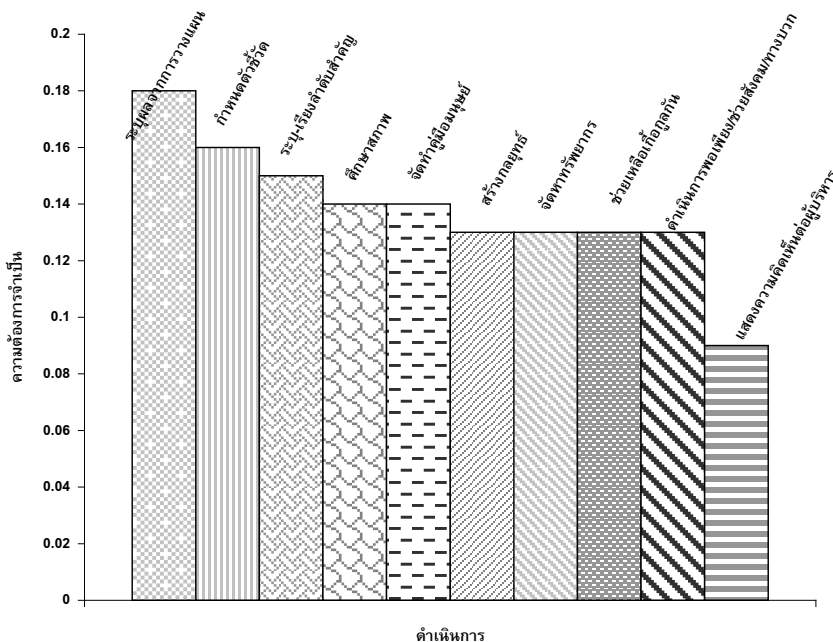
(9) ความพอเพียง (PNI_{modified}=0.09) เช่นเดียวกับการบริหารที่มนุษย์รู้จักพอเพียง เกิดการแบ่งปันและไม่เบียดเบียนสิ่งต่างๆ เกิดการอยู่ได้ด้วยตนเอง พัฒนาและใช้สิ่งที่ตนมีอย่างคุ้มค่า

(10) การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น (PNI_{modified}=0.07) โรงเรียนมีการปฏิบัติเพื่อให้คนตระหนักรู้ในตนและใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มเปี่ยมเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น แผนของโรงเรียนจึง มีแนวทางสร้างกำลังใจ สร้างความสามารถให้ครูได้แสดงศักยภาพ นำไปสู่การดึงศักยภาพของผู้เรียนออกมาใช้ตามแนวคิด “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง”

(11) การเสริมแรงทางบวก (PNI_{modified}=0.06) เป็นวิธีการที่โรงเรียนทางเลือกนำมาใช้และมีทั้งการใช้คำชมเชย การให้รางวัล การสร้างคุณค่าในจิตใจโดยไม่หวังผลตอบแทน โรงเรียนทางเลือกส่วนมากมีการปฏิบัติในปัจจุบันอยู่มาก แต่ยังคงมีความต้องการในการพัฒนาให้มากขึ้นตามสภาพบริบทปัญหาและความต้องการของการบริหารจัดการโรงเรียนแต่ละแห่ง

2) การดำเนินการ

ภาพที่ 34 ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกด้านการดำเนินการ

ที่มา: ข้อมูลจากการวิจัย

การดำเนินการ (ภาพที่ 34) ตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม โรงเรียนมุ่งผลลัพธ์ที่จะเกิดกับผู้เรียนโดยมีการวางแผนในเรื่องต่างๆก่อนเพื่อให้เกิดทิศทางการส่งเสริมการบริหารโรงเรียนที่สร้างความเข้าใจแก่ครู ที่จะจัดการศึกษาตามแนวทางของโรงเรียนได้ถูกต้องและด้วยความรู้ความเข้าใจ การดำเนินการที่โรงเรียนทางเลือกต้องการพัฒนา ได้แก่

(1) โรงเรียนต้องการการระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผน ที่เน้นความเป็นมนุษย์ (PNI_{modified}=0.18)

(2) โรงเรียนต้องการให้มีการกำหนดตัวชี้วัดของความสำเร็จ (PNI_{modified}=0.16) ในการดำเนินการจากการที่ครูและผู้บริหารมาตกลงร่วมกันว่าผลที่ต้องการให้เกิดตามเกณฑ์มีอะไรบ้าง และจะวัดได้อย่างไร

(3) โรงเรียนมีความต้องการระบุและเรียงลำดับความสำคัญของเรื่องที่จะต้องทำก่อนและหลังจากการวางแผนในแต่ละเรื่อง (PNI_{modified}=0.15)

(4) โรงเรียนมีความต้องการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียน (PNI_{modified}=0.14) โดยทั่วไปการศึกษาสภาพของโรงเรียนจะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโรงเรียน และบ่งบอกว่าสิ่งใดควรปรับปรุงเพิ่มเติม บุคลากรมักมีการรวมกลุ่มประชุมสนทนากันหาทางทำสิ่งที่โรงเรียนยังไม่ได้ทำตามแผนที่วางไว้

(5) โรงเรียนความต้องการจัดทำคู่มือเอกสารที่เน้นความเป็นมนุษย์(PNI_{modified}=0.14)ให้แก่ครูและบุคลากรรวมทั้งผู้ปกครองและผู้สนใจได้ศึกษา โรงเรียนทางเลือกที่เป็นต้นแบบที่ดีและประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ล้วนมีการจัดทำหนังสือ คู่มือเล่มเล็กๆ หรือหนังสือนิทานตีพิมพ์เกี่ยวกับแนวคิด ปรัชญา การปฏิบัติ ตน และประสบการณ์ของโรงเรียน เผยแพร่ซึ่งส่วนมากจะเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นโดยผู้นำหรือผู้บริหารโรงเรียน เป็นสื่อที่อ่านเข้าใจง่ายและเป็นแนวทางการทำงานของโรงเรียนให้ครูได้ศึกษา

(6) โรงเรียนต้องการกลยุทธ์ในการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์(PNI_{modified}=0.13) จากแผนมาจัดทำกลยุทธ์ที่จะทำให้เกิดการดำเนินการที่ตรงเป้าหมายในแต่ละเรื่อง ซึ่งต้องฟังพาทุกภาคส่วนที่ทำงานกันอย่างจริงจังในโรงเรียน

(7) โรงเรียนมีความต้องการดำเนินการจัดหาทรัพยากร(PNI_{modified}=0.13)โดยมากโรงเรียนจะเป็นผู้จัดหางบประมาณ บุคลากรและอุปกรณ์ทางการศึกษามีการสรรหาตอบสนองต่อเรื่องต่างๆที่วางแผนไว้ และเปิดโอกาสให้ครูสืบหาแหล่งเรียนรู้ และเชิญบุคคลในชุมชนเข้ามาร่วมในการส่งเสริมการศึกษา การดำเนินการทั้งหมดเป็นไปในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

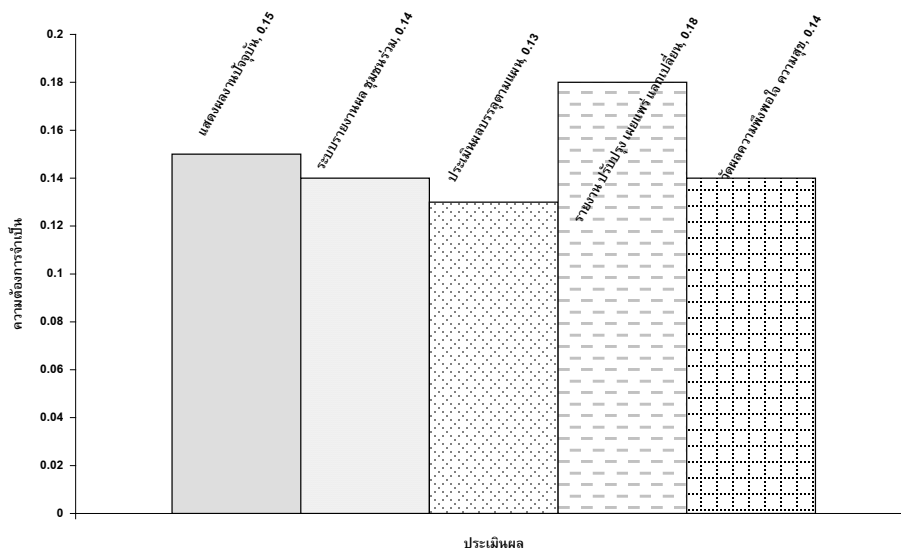
(8) โรงเรียนต้องการให้เกิดการทำงานที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน(PNI_{modified}=0.13) ความเป็นสามัคคีหนึ่งเดียวกันในโรงเรียนทำให้งานประสบผลสำเร็จ แม้ว่าโรงเรียนจะมีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบเป็นฝ่ายต่างๆในโรงเรียน และมีทีมงานที่เป็นไปตามศักยภาพของครูและบุคลากร แต่ก็เน้นการส่งเสริมการทำงานที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังเช่นโรงเรียนกรณีศึกษาที่ครูใหม่ทุกคนสามารถเรียนรู้ฝึกงานทุกอย่างในห้องธุรการ และครูที่ว่างจากการสอนก็สามารรถเข้าไปช่วยสอนครูชั้นอื่นๆได้ มีการช่วยกันคิดแผนการสอนในห้องวอร์ม(Warroom)เป็นต้น แนวคิดการศึกษา มนุษยนิยมโรงเรียนทางเลือกกรณีศึกษาทุกแห่งเน้นเรื่องความพอเพียง

(9) โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้เรื่อง ความพอเพียง ในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆของโรงเรียน(PNI_{modified}=0.13) และมีครูเป็นแบบอย่าง รวมทั้งมีวัฒนธรรมในโรงเรียนที่เน้นการไม่ฟุ้งเฟ้อ ส่งเสริมการประหยัด ดังจะเห็นได้จากการประหยัดทรัพยากรในโรงเรียนการส่งเสริมให้แลกเปลี่ยนสิ่งของที่เหลือใช้ การทำงานที่ช่วยเหลือกันในโรงเรียน การช่วยสอน รวมทั้งการทำกิจกรรมช่วยเหลือผู้อื่นทั้งในและนอกโรงเรียน ทำให้ทุกคนเกิดความสามัคคีทำงานร่วมกันเกิดผลดีกับผู้เรียน และเกิดความสุขใจ

(10) โรงเรียนเปิดกว้างให้ครูและบุคลากรแสดงความคิดเห็นต่อผู้บริหารและผู้บริหารมีใจเปิดกว้างรับฟังปัญหาและข้อเสนอจากทุกฝ่าย(PNI_{modified}=0.09) ผู้บริหารนอกจากเป็นแบบอย่างการปฏิบัติแล้วยังเป็นผู้ที่รับฟังปัญหาของโรงเรียนรวมทั้งปัญหาส่วนตัว จนนำพาครูให้เกิดความไว้วางใจพร้อมอุทิศตนทำงานเพื่อโรงเรียน การปฏิบัติเหล่านี้ทำให้โรงเรียนทางเลือกดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามแนวทางเลือกแต่อยู่ได้ในกระแสหลัก

3) การประเมินผล

ภาพที่ 35 ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกด้านการประเมินผล

ที่มา: ข้อมูลจากการวิจัย

การประเมินผล (ภาพที่ 35) เมื่อโรงเรียนได้มีการวางแผน ดำเนินการตามแผนแล้วสิ่งที่ต้องการสำหรับโรงเรียนคือ ต้องตรวจสอบให้ได้ว่าเกิดผลสำเร็จหรือไม่ โรงเรียนทางเลือกมีความต้องการแนวทางที่ไม่เน้นการประเมินที่ตายตัว ความต้องการในการพัฒนาได้แก่

(1) การประเมินผลที่เห็นได้ตามสภาพจริงมีการปฏิบัติจริง มีผลงาน กิจกรรม โครงการ ปัจจุบันแสดงศักยภาพของผู้เรียน ($PNI_{\text{modified}}=0.15$) ซึ่งแนวทางการปฏิบัติจริงอาจยังขาดความชัดเจน เนื่องจากขาดข้อมูลเชิงปริมาณหรือตัวเลขสนับสนุนจากการประเมินผลการปฏิบัติจริง ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องเร่งค้นหาแนวทางการประเมินตนเองที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างหน่วยงานประเมินและประกันคุณภาพการศึกษากับโรงเรียนทางเลือก ในการที่จะทำความเข้าใจการบริหารของโรงเรียนทางเลือกที่ประสบผลสำเร็จ ด้วยการประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายแตกต่างออกไปจากโรงเรียนกระแสหลัก

(2) โรงเรียนต้องการระบบการรายงานผลภายในและภายนอกที่เป็นที่ประจักษ์ และการประเมินผลจากชุมชน($PNI_{\text{modified}}=0.14$) เป็นสิ่งที่บ่งบอกความสำเร็จของการศึกษาทางเลือก

(3) โรงเรียนต้องการบรรลุผลตามแผนที่วางไว้เน้นความเป็นมนุษย์ ($PNI_{\text{modified}}=0.13$) ทำให้โรงเรียนแสดงทิศทางการศึกษาแนวมนุษยนิยมที่ชัดเจน

(4) โรงเรียนต้องการการรายงานผลที่ชัดเจนปรับปรุงและนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือก($PNI_{\text{modified}}=0.18$) และโรงเรียนกระแสหลักได้ ที่ผ่านมาโรงเรียนทางเลือกยังคงเป็นต้นแบบของการจัดการศึกษาที่ดีให้กับโรงเรียนในกระแสหลักหลายๆแห่ง

(5) โรงเรียนต้องการตรวจสอบความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทางเลือก โดยครู ผู้ปกครอง และผู้เรียน ผลที่ก่อให้เกิดความสุข ความภาคภูมิใจ (PNI_{modified}=0.14) แสดงผลสะท้อนของการการบริหารและการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดจากองค์ประกอบที่เป็นผลจากการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์คือ มีทักษะ การอยู่รอด พอเพียง ตระหนักต่อโลก ก่อให้เกิดความยั่งยืน ยอมรับความเท่าเทียมและศักดิ์ศรีคุณค่ามนุษย์ เคารพตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังเกิดการรับใช้สังคมและมองโลกในแง่ดี จากการที่ครูและผู้เรียนอยู่ในกระบวนการการศึกษาที่เป็นทางบวก

1.1.1 ความต้องการบริหารโรงเรียนเปรียบเทียบกับกลุ่ม

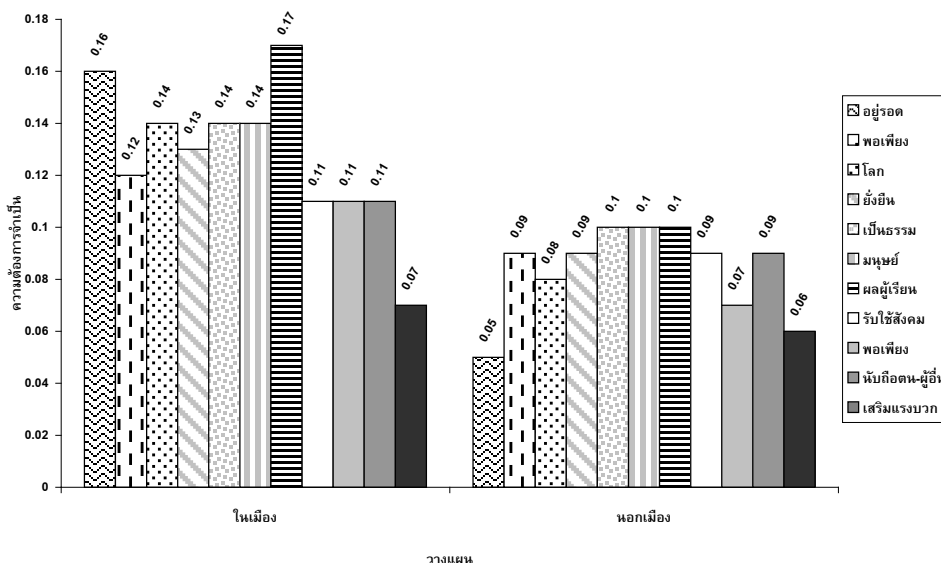
แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ทั้งผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ 1) การวางแผนเรื่อง ความอยู่รอด 2) ด้านการดำเนินการ เรื่องโรงเรียนมีการระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผนร่วมกันทุกฝ่าย โรงเรียนมีการระบุ/เรียงลำดับความสำคัญของเรื่องที่ต้องทำก่อน-หลังจากการวางแผนในเรื่องต่างๆ ส่วน 3) ด้านการประเมินผล ผู้บริหาร ครูและผู้เรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ทั้งผู้บริหาร ครูและผู้เรียนมีความคิดเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ 1) การวางแผนเรื่อง การรับใช้สังคม 2) ด้านการดำเนินการผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกัน 3) ด้านการประเมินผล เรื่องการรายงานผลของโรงเรียน มีการปรับปรุง นำมาเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มโรงเรียนทางเลือกและทางหลัก เป็นต้นแบบโรงเรียนที่ดีทั้งผู้บริหาร ครูและผู้เรียนมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 วิเคราะห์ภาพรวมแยกตามที่ตั้ง

1) การวางแผน

ภาพที่ 36 ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกจำแนกตามที่ตั้งด้านการวางแผน

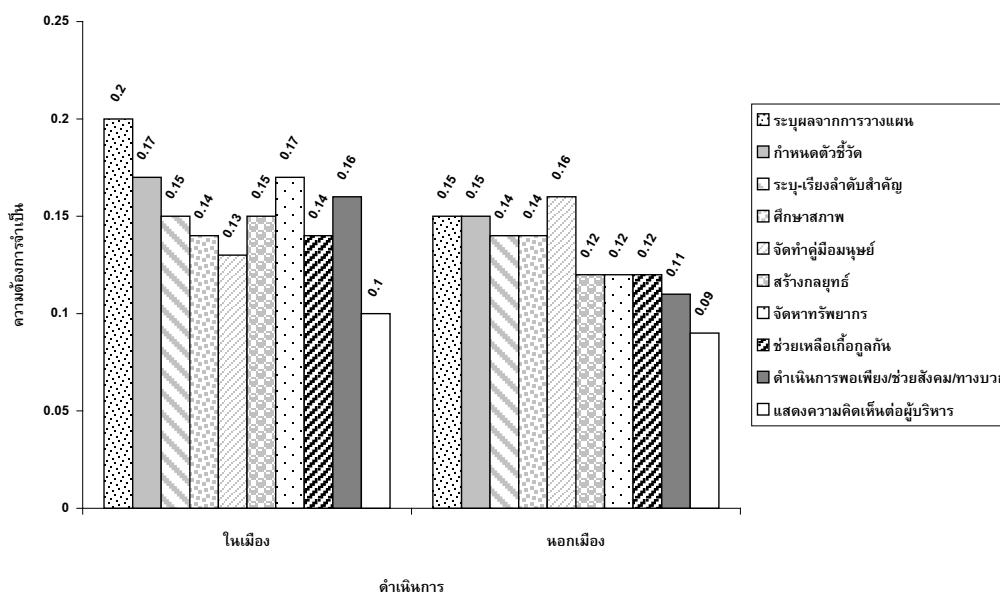

ที่มา: ข้อมูลจากการวิจัย

การวางแผน (ภาพที่ 36) โรงเรียนทางเลือกในเมืองและนอกเมืองมีความต้องการไปในทิศทางเดียวกันเรื่อง ผลที่ได้กับผู้เรียน โดยโรงเรียนในเมืองต้องการวางแผนเรื่อง ผลที่ได้กับผู้เรียน ความอยู่รอด ความตระหนักต่อโลก มนุษย์ ความ เป็นธรรมชาติ ความยั่งยืน ความพอเพียง การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น การรับใช้สังคมและการเสริมแรงบวกตามลำดับ และโรงเรียนนอกเมืองต้องการวางแผนเรื่องมนุษย์ ผลที่ได้กับผู้เรียน ความ เป็นธรรมชาติ ความ พอเพียง ความยั่งยืน ความตระหนักต่อโลก ความอยู่รอด การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น การช่วยเหลือสังคม และการเสริมแรงทางบวกตามลำดับ

2) การดำเนินการ

ภาพที่ 37 ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกจำแนกตามที่ตั้งดำเนินการดำเนินการ

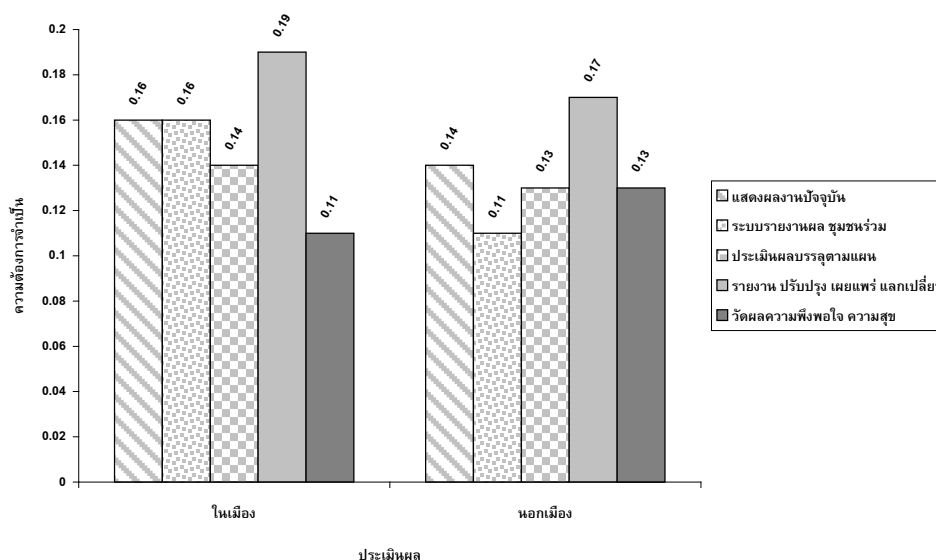
ที่มา: ข้อมูลจากการวิจัย

การดำเนินการ (ภาพที่ 37) โรงเรียนในเมืองต้องการดำเนินการด้วยการระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการวางแผน กำหนดตัวชี้วัดในแต่ละเรื่องตามแผน จัดหาทรัพยากรร่วมกัน มีการดำเนินการเรื่องความพอเพียง การช่วยเหลือสังคม ระบุและเรียงลำดับความสำคัญของเรื่องที่ทำในแผนก่อน-หลัง มีการสร้างกลยุทธ์รองรับการดำเนินการตามแผน ศักยภาพปัจจุบันของโรงเรียน ดำเนินการแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทุกฝ่าย จัดทำคู่มือเป็นแนวทางการทำงานที่เน้นมนุษย์ และแสดงความคิดเห็น ต่อผู้บริหารได้อย่างเปิดกว้างตามลำดับ ส่วนโรงเรียนนอกเมืองต้องการการจัดทำคู่มือที่เน้นมนุษย์เป็นแนวทางในการทำงาน ระบุผลลัพธ์ที่จะเกิดจากแผน กำหนด

ตัวชี้วัดแต่ละเรื่องตามแผน ระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อน- หลัง ศึกษาสภาพโรงเรียนปัจจุบัน จัดทำกลยุทธ์ จัดหาทรัพยากรร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดำเนินการความพอเพียงและการช่วยเหลือสังคมด้วยการใช้ทางบวก และแสดงความคิดเห็นต่อผู้บริหารได้อย่างเปิดกว้าง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองและนอกเมืองมีความต้องการที่แตกต่างกันไป

3) ด้านการประเมินผล

ภาพที่ 38 ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามที่ตั้งด้านการประเมินผล

ที่มา: ข้อมูลจากการวิจัย

การประเมินผล (ภาพที่ 38) โรงเรียนทางเลือกที่ตั้งอยู่ในเมืองและนอกเมืองมีความต้องการที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเรื่อง การประเมินผลด้วยการรายงาน ปรับปรุง เผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือกและทางหลักเป็นต้นแบบโรงเรียนที่ดี และแสดงผลงานปัจจุบันตามสภาพจริงด้วยผลงาน เอกสาร โครงการที่ปฏิบัติปัจจุบันเป็นรูปธรรมชัดเจน

ส่วนการรายงานผลโดยชุมชนมีส่วนร่วม การประเมินผลที่บรรลุ แผนการบริหารที่เน้นมนุษย์ และ วัดผลความพึงพอใจและความสุขของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความต้องการประเมินผลที่แตกต่างกันไปตามสภาพความต้องการของโรงเรียนทางเลือกที่อยู่ในเมืองและนอกเมือง

1.2.1 เปรียบเทียบความต้องการจำแนกตามที่ตั้งของผู้บริหาร ครูและผู้เรียน

1) ด้านการวางแผน

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ของผู้บริหาร ครูและผู้เรียนโรงเรียนทางเลือกในเมืองและนอกเมือง ผู้บริหารและครูมีความต้องการในเรื่อง ความเป็นธรรมเป็นไปในทิศทาง

เดียวกัน ส่วนผู้เรียนต้องการแตกต่างจากผู้บริหารและครูคือ เรื่องมนุษย์ และผลที่ได้กับผู้เรียน ส่วนแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ผู้บริหารและผู้เรียนมีความต้องการเรื่อง การช่วยเหลือสังคม เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ครูและผู้เรียน มีความต้องการเรื่อง การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) ด้านการดำเนินการ

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ผู้บริหารและครูโรงเรียนทางเลือกในเมืองและนอกเมืองมีความต้องการแตกต่างกัน เช่นเดียวกับแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมที่ผู้บริหารและครูโรงเรียนทางเลือกในเมืองและนอกเมืองมีความต้องการแตกต่างกัน

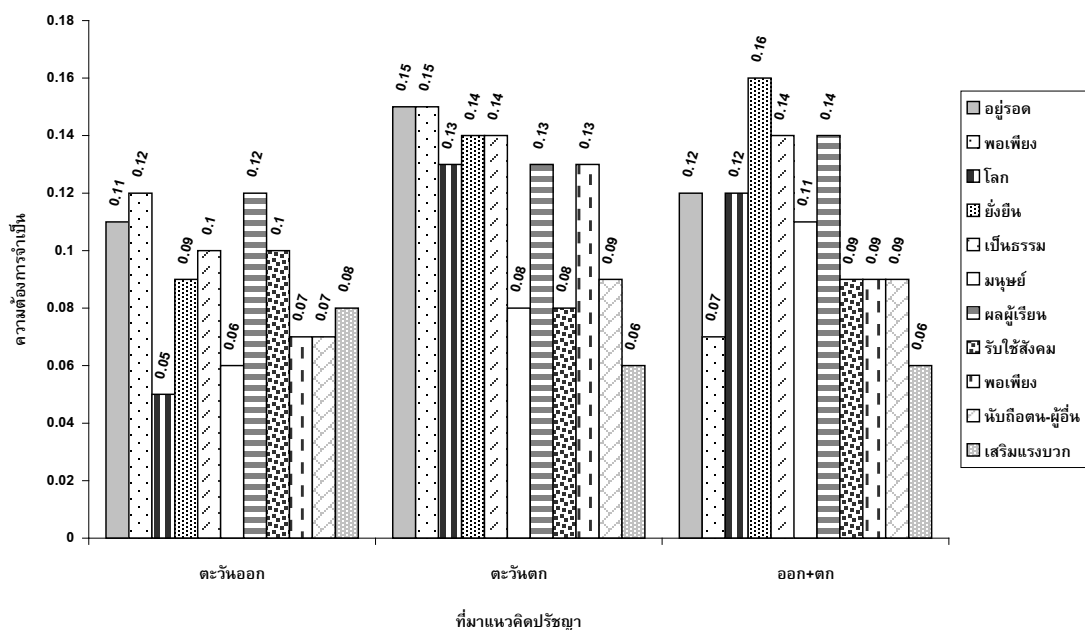
3) ด้านการประเมินผล

แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ผู้บริหารและครูโรงเรียนทางเลือกในเมืองและนอกเมืองมีความต้องการเรื่องแสดงผลจากวิถีการปฏิบัติจริง เอกสาร ผลงานกิจกรรมโครงการที่เป็นปัจจุบันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ผู้บริหารและครูโรงเรียนทางเลือกในเมืองและนอกเมืองมีความต้องการเรื่อง การรายงานผลการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบเผยแพร่ต่อสาธารณะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.3 ภาพรวมการบริหารจำแนกตามที่มาแนวคิดปรัชญาการศึกษา

1) การวางแผน

ภาพที่ 39 ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกจำแนกตามที่มาของแนวคิดด้านการวางแผน

ที่มา: ข้อมูลจากการวิจัย

ความต้องการวางแผน (ภาพที่ 39) ตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ของโรงเรียนทางเลือกแนวคิดตะวันออกและตะวันตก มีความต้องการเป็นไปในทิศทางเดียวกันเรื่องความพอเพียง แตกต่างจากแนวคิดตะวันออกผสมผสานตะวันตกที่ต้องการในเรื่อง ความยั่งยืน

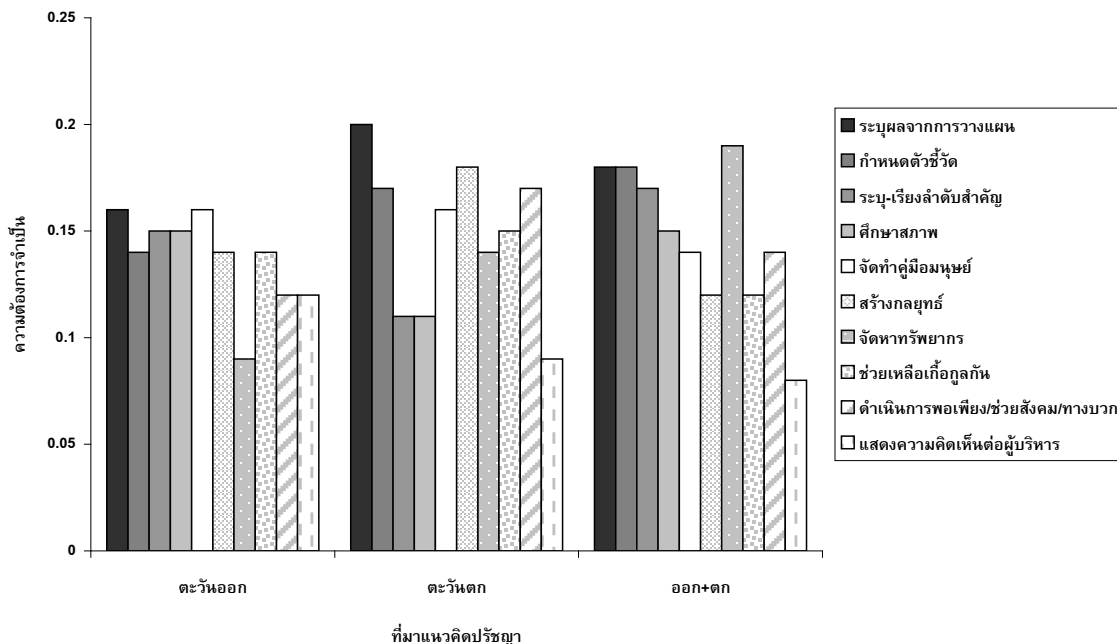
แนวคิดตะวันออก ต้องการวางแผนตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เรื่องความพอเพียง ผลที่ได้กับผู้เรียน ความอยู่รอด ความเป็นธรรม ความยั่งยืน และต้องการวางแผนตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมเรื่อง การรับใช้สังคม และการเสริมแรงทางบวกตามลำดับ

แนวคิดตะวันตก ต้องการวางแผนตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เรื่องความอยู่รอด ความพอเพียง ความยั่งยืน ความเป็นธรรม ความตระหนักต่อโลก ผลที่ได้กับผู้เรียน และต้องการวางแผนตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมเรื่อง การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นตามลำดับ

แนวคิดตะวันออกผสมผสานตะวันตก ต้องการวางแผนตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เรื่อง ความยั่งยืน ความเป็นธรรม ผลที่ได้กับผู้เรียน ความอยู่รอด ความตระหนักต่อโลก และต้องการวางแผนตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมเรื่อง การรับใช้สังคม และการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นตามลำดับ

2) การดำเนินการ

ภาพที่ 40 ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกจำแนกตามที่มาของแนวคิดด้านการดำเนินการ

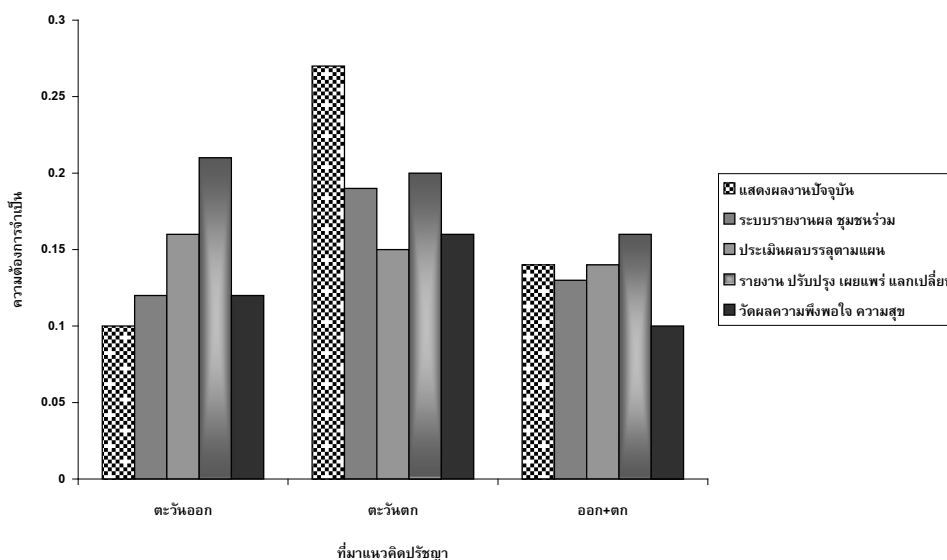

ที่มา: ข้อมูลจากการวิจัย

การดำเนินการ (ภาพที่ 40) ของโรงเรียนทางเลือกแนวคิดตะวันออกและตะวันตกมีความต้องการเป็นไปในทิศทางเดียวกันเรื่อง การระบุผลที่จะเกิดจากการวางแผน แตกต่างจากแนวคิดตะวันออกผสมผสานตะวันตกที่ต้องการในเรื่อง การจัดหาทรัพยากรร่วมกับทุกฝ่าย

3) การประเมินผล

ภาพที่ 41 ความต้องการบริหารโรงเรียนทางเลือกจำแนกตามที่มาของแนวคิดด้านการประเมินผล

ที่มา: ข้อมูลจากการวิจัย

การประเมินผล(ภาพที่41) ของโรงเรียนทางเลือกแนวคิดตะวันออกและแนวคิดตะวันออกผสมผสานตะวันตกมีความต้องการเป็นไปในทิศทางเดียวกันเรื่อง การรายงานผลเพื่อปรับปรุงพัฒนา เผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือกและทางหลักเป็นต้นแบบของโรงเรียนที่ดี และการประเมินผลการบรรลุผลตามแผนเน้นความเป็นมนุษย์ที่วางไว้ ส่วนแนวคิดตะวันตกมีความต้องการในเรื่อง การแสดงผลงานที่ปฏิบัติจริงปัจจุบันจากเอกสารผลงานกิจกรรมโครงการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และการรายงานผลเพื่อปรับปรุงพัฒนา เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือกและทางหลักเป็นต้นแบบของโรงเรียนที่ดีตามลำดับ

1.3.1 เปรียบเทียบความต้องการจำแนกตามที่มาของแนวคิดปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารและครู

1) การวางแผน แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ของผู้บริหารและครูโรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดตะวันออก แนวคิดตะวันตก และแนวคิดตะวันออกผสมผสานตะวันตก ผู้บริหารและครูมีความต้องการในเรื่องต่างๆแตกต่างกัน เช่นเดียวกับแนวคิดศึกษามนุษยนิยมที่ผู้บริหารและครูมีความต้องการในเรื่องต่างๆแตกต่างกัน

2) การดำเนินการ แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ของผู้บริหารและครูโรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดตะวันออก แนวคิดตะวันตก และแนวคิดตะวันออกผสมผสานตะวันตก ผู้บริหารและครูมีความต้องการดำเนินการเรื่องทุกฝ่ายได้ร่วมกันระบุผลลัพธ์ของแผน ครู ได้มีโอกาสเป็นผู้นำและออกแบบวางแผนงานด้วยตนเองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ผู้บริหารและครูมีความต้องการในเรื่องต่างๆแตกต่างกัน

3) การประเมินผล แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ของผู้บริหารและครูโรงเรียนทางเลือกที่ใช้แนวคิดตะวันออก แนวคิดตะวันตก และแนวคิดตะวันออกผสมผสานตะวันตก ผู้บริหารและครูมีความต้องการประเมินผลแตกต่างกัน ส่วนแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมผู้บริหารและครูมีความต้องการในเรื่อง การรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงเป็นต้นแบบที่ดี เผยแพร่ต่อสาธารณชนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. ผลของกรณีศึกษาโรงเรียนทางเลือก

โรงเรียนทางเลือกที่นำมาเป็นกรณีศึกษาล้วนมีแนวคิดที่แตกต่างกันไปตามความเชื่อและอุดมการณ์ทางการศึกษาของโรงเรียนแต่ละแห่ง สิ่งที่พบเหมือนกันในโรงเรียนทางเลือกที่เป็นกรณีศึกษาคือโรงเรียนได้มีการประกาศชัดเจนว่าเน้น “ความเป็นมนุษย์” อย่างเช่น โรงเรียนแนวคิดพุทธ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และแนวคิดเสรีภาพและประชาธิปไตย โรงเรียนเหล่านี้สอดคล้องกับสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ(2553: 9-10) ที่การศึกษาคือ การพัฒนาความเป็นมนุษย์ไม่ใช่แค่สร้างความเป็นพลเมืองของรัฐ หรือตอบสนองการพัฒนาทางเศรษฐกิจของรัฐเท่านั้นโรงเรียนทางเลือกยังมีการพัฒนามนุษย์ และยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 8 เรื่อยมาจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ในการพัฒนาประเทศและมองเป็นองค์รวมมากขึ้น ผสานกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสภาพปัจจุบันของสิ่งแวดล้อม ตั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วมีการพัฒนาคนอยู่ในระดับต้นๆ มีระบบการพัฒนาคู ค่านิยมและเทคโนโลยีที่เป็นเลิศ มีระบบการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติอย่างสมดุลย์ (www.oecd.org/dataoecd) การพัฒนาความเป็นมนุษย์จะต้องบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม (ยูทซ์ชัย เฉลิมชัย, 2543: 10) และการบริหารที่เน้นมนุษย์ก็เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” โรงเรียนทางเลือกมีกระบวนการบริหารที่เริ่มจากคณะผู้บริหารโรงเรียน ที่มีวิสัยทัศน์มีอุดมการณ์ชัดเจนนำไปสู่การวางแผนพัฒนาพื้นที่โรงเรียน จัดสภาพโรงเรียนให้มีสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ละเอียดอ่อนซึมซับคุณค่าได้ง่าย ปกป้อง จันวิทย์และสุนทร ตันมันทอง (2555: 41) พบว่าบทบาทของผู้นำ ส่งผลอย่างสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียนทางเลือกแต่ละแห่ง โรงเรียนมีการวางแผนหลักสูตรของโรงเรียนที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับความจำเป็นมนุษย์ มีกิจกรรมที่หลากหลายเน้น

ผู้เรียนได้คิดได้ปฏิบัติจริง มีหลักสูตรพิเศษที่มีความยืดหยุ่น แต่หลักสูตรและนวัตกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังถูกใช้อยู่อย่างจำกัดเฉพาะภายในโรงเรียนแต่ละแห่งเท่านั้น (ปกป้อง จันวิทย์ และสุนทร ตันมันทอง, 2555: 38) มีการเปิดรับครูที่มีความตั้งใจและพร้อมที่จะพัฒนาตน และมีแนวโน้มวางเป้าหมายชีวิตชัดเจนในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ นำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันในการจัดกระบวนการศึกษา ซึ่งการบริหารโรงเรียนทางเลือกจำเป็นต้องสร้างฐานทรัพยากรทางการศึกษาไปพร้อมๆกันทั้ง ขนาดห้องเรียน จำนวนครู คุณภาพและทัศนคติของครูต่อแนวทางการศึกษา (ปกป้อง จันวิทย์ และสุนทร ตันมันทอง, 2555: 38) กระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ของโรงเรียนที่มีหลายมิติ มีการจัดทำโปรแกรมที่ให้คุณค่าความเท่าเทียมตามความเชื่อที่ว่าผู้เรียนทุกคนต้องได้รับสิทธิในการรับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา โรงเรียนทางเลือกสร้างขึ้นเพื่อผู้เรียนที่ไม่สามารถเรียนได้อย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพในโรงเรียนแบบประเพณีดั้งเดิม (Kowalski, 2008: 21) โรงเรียนทางเลือกมีสาระที่ต้องเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ 1) การวางแผนที่ต้องให้ความสำคัญหรือเน้นโลกหรือการสร้างทางเลือกเพื่อสิ่งแวดล้อมหรือชุมชนทางเลือก (รัชนี้ ธงไชย, 2555) รวมทั้งยังให้ความสำคัญกับมนุษย์ ผลกับผู้เรียน ความอยู่รอด ความพอเพียง ความเป็นธรรมเท่าเทียม ความยั่งยืน และ แนวคิดการศึกษามนุษยนิยมด้วยหลักความพอเพียง การใช้ทางบวก การยอมรับนับถือตนเอง การรับใช้สังคม 2) การดำเนินการในเรื่องต่างๆตามแผนสร้างการยอมรับนับถือตนเองของครูและผู้เรียนจากการฝึกอบรมครูอย่างสม่ำเสมอ ครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารโรงเรียนให้สำเร็จ การสร้างให้ครูเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้จากภายในตัวผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ครูมีจิตใจและวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างก้าวทันนวัตกรรมในโลกการเรียนรู้ปัจจุบันและอนาคต (สสส. 2553) การร่วมกันทำงานระดมผลลัพธ์ของโรงเรียน การเรียงลำดับความสำคัญ การกำหนดตัวชี้วัด จัดทำคู่มือ จัดหาทรัพยากร การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การกำหนดระยะเวลาตามปฏิทินทำงานของโรงเรียน การใช้ทางบวกสร้างแรงจูงใจให้ครูทำงานอย่างเต็มที่และให้ผู้เรียนเรียนรู้ การนำฝึกอบรมของผู้บริหารและให้โอกาสครูนำฝึกอบรมกันเอง มีการสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม โรงเรียนได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลในผู้เรียน 3) การประเมินผล มีการตรวจสอบการทำงานด้วยการใคร่ครวญพิจารณาตนเองตามสภาพจริงซึ่งเป็นผลที่แสดงการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ การศึกษาไม่ใช่การแข่งขันที่แพ้แล้วตัดออกเสมอไป แต่ควรเป็นแม่เหล็กดึงดูดทุกคนไว้ด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีและความสามารถของทุกคน แนวคิดการวัดและประเมิน ผลการศึกษาและการปฏิบัติ ต้องหันมามุ่งพิจารณาการวัดและประเมินผลจากองค์รวมในคุณลักษณะของผู้เรียน หรือพัฒนาตามสภาพจริงของตัวผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับรูปแบบสาระกระบวนการเรียนรู้ที่จัดและไม่ยึดติดมาตรฐานกลางเพียงอย่างเดียวแต่ให้มีความยืดหยุ่น (สสส. 2553) และการประเมินผลภายนอกโรงเรียนก็ควรมีแนวทางที่เป็นทางเลือกเช่นเดียวกัน และการกำหนดมาตรฐานการศึกษากลางตามการประเมินที่ตายตัวไม่ควรนำมาวัดการศึกษาทางเลือก ควรใช้มาตรฐานตามแนวคิดหรือ

ปรัชญาการศึกษาทางเลือกแต่ละรูปแบบเป็นการแสดงถึงความเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ของทุกคนที่มีความหลากหลาย(ประเวศ วะสี, 2544: 13-14)

องค์ความรู้จากกรณีศึกษาโรงเรียนทางเลือกที่บริหารจัดการตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

1. ด้านการบริหารตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์ที่สอดคล้องกัน

การวางแผน

การเห็นความเป็นมนุษย์ โดยที่โรงเรียนทางเลือกมีการวางแผนต่อไปนี้

- แนวทางการทำงานสำหรับผู้บริหาร เน้นเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดกว้าง ใช้การแนะนำให้เกิดบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างตรงไปตรงมา บริหารแบบเป็นครอบครัวเดียวกัน (Be one family) ลดการสั่งให้ทำแต่ร่วมคิดร่วมทำ สร้างทีมทำงาน ใช้ความรักในการบริหาร ครูกับนักเรียนมีความใกล้ชิดกัน ผู้บริหารเป็นผู้มีความสามารถทำให้บุคลากรมีความรัก มองเด็กด้วยความเคารพในคุณค่าของแต่ละบุคคลมีคุณธรรมนำไปสู่อุปนิสัยที่ดีงามโดยผู้บริหารสร้างครูเป็นแบบอย่าง โรงเรียนจึงมีระบบการคัดเลือกครูเพื่อกรองผู้สมัครที่มีอุดมการณ์และมีแนวทางในการสอนไปในทางเดียวกัน

- แนวทางการทำงานสำหรับครู เน้นการ นำความสามารถของครูออกมาใช้อย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้ครูมีการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นรวมทั้งผู้เรียน และ ครูมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ครูกล้าที่จะสื่อสารกับผู้บริหาร ครูที่เป็นเพื่อนกับนักเรียนได้ตีรับฟังปัญหาด้วยเหตุผลเป็นที่ปรึกษาให้แก่เด็กให้เกียรติเด็ก และครูมีการฝึกฝนกายใจของตนทุกขณะเพื่อพัฒนาตนสู่การสอนผู้เรียน มุ่งใส่ใจในการทำงานเพื่อพัฒนามนุษย์

- แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจสำหรับทุกคน มีการฝึกอบรมครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่องตามแนวทางที่เห็นมนุษย์ของโรงเรียน ให้ครูและบุคลากรเข้าใจตนเอง เคารพนับถือตนเองและผู้อื่น รวมทั้งเข้าใจผู้เรียนและปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยรักและเมตตา เน้นวิธีการทางบวก ไม่คิดพูดลบกับตนเองและผู้อื่น ไม่นินทา ดุถูกซ้ำเติมใคร นำสู่กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น “เด็กคิดเด็กทำ” เด็กเป็นสำคัญที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองจากการแนะนำของครู

- แนวทางสำหรับผู้ปกครอง ให้ ผู้ปกครองมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมและมีโอกาสแสดงความคิดเห็นกับผู้บริหารเป็นการส่วนตัว สร้างเครือข่ายผู้ปกครองที่รวมตัวกันอย่างอิสระ มีจุดมุ่งหมายในแนวทางเดียวกัน

- แนวทางสำหรับการจัดทำหลักสูตร ความเป็นมนุษย์ บูรณาการอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระวิชา และกิจกรรมต่างๆทั้งในและนอกหลักสูตรของโรงเรียน

ผลที่ได้กับผู้เรียน

การพัฒนาผู้เรียนจากภายใน

- แนวทางสำหรับให้ครูทุกคนพัฒนาจิตสำนึกเบื้องต้นในการเข้าใจตนเองและผู้อื่นนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ ปัญญา สมอง และจิตวิญญาณ ใช้วิธีการ

ส่งเสริมด้านกีฬา การทำโยคะ ฟังเพลงปรับคลื่นสมอง ปรัชญาพุทธศุข มีการฝึกทำสมาธิทุกเช้า เป็นแผนระยะยาวที่ปฏิบัติสม่ำเสมอ

- โรงเรียนจัดทำแผนงานการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่การเติมเต็มทางด้านร่างกาย ดูแลด้านสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงทั้งวิถีการรับประทานอาหาร(มังสวิรัต) การฝึกฝนทางกาย ใส่ใจดูแลเมื่ออยู่ในโรงเรียนจนเกิดการเติบโตทางด้านจิตใจและจิตวิญญาณทั้งการพูด สัมผัสและการกอด
- โรงเรียนส่งเสริมให้ครูให้กำลังใจทางด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดีที่รู้จากภายในตนเป็นเด็กดีมีคุณธรรม เน้นให้เด็กเป็นคนดีก่อนแล้วจึงมีความเก่งตามมา สร้างกระบวนการคิดทำเพื่อส่วนรวม คิดทำอาชีพที่เกิดประโยชน์กับสังคม สอนเยาวชนให้มีอุดมการณ์ มีจริยธรรมด้วยการศึกษาภาคปฏิบัติในชีวิตประจำวัน รู้จัก การวางตน (ตั้งธาตุแท้ที่ดีของมนุษย์ออกมา) ทำดีต่อผู้อื่นในสังคมและใช้คุณธรรมนำความรู้
- โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเคารพครู ผู้อื่นและผู้อาวุโส ให้เกิดความภาคภูมิใจ เบิกบานใจในการทำงานหรืออยู่ร่วมกัน
- โรงเรียนส่งเสริมผู้เรียนให้มีความสุขกับการเรียนและอยากมาโรงเรียน ไม่เครียด ไม่เกิดความกลัว ครูให้กำลังใจและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดทำด้วยตนเองและกล้าแสดงออก โดยครูเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษาส่งผลต่อการเรียนที่ดีและจดจำสิ่งต่างๆ ได้ดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นที่น่าพึงพอใจ ผู้เรียนรู้จักคิดบวก ปรับตัวเข้ากับสังคม รู้จักคิด รู้จักยกย่องตนเองและผู้อื่น

การพัฒนาผู้เรียนจากภายนอก

- ด้านวิชาการและจำนวนที่แสดงผลที่ได้กับผู้เรียน จากจำนวนผู้เรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาได้เกินร้อยละ 60 ในโรงเรียนทางเลือกที่มีผู้เรียนที่เข้าเรียนตั้งแต่ระดับประถมเรียนต่อเนื่องจนจบมัธยมศึกษา

ความเป็นธรรม

- โรงเรียนวางแนวทางการปฏิบัติของผู้บริหารต่อครู ครูต่อผู้เรียน และทุกคนในโรงเรียน โดยปฏิบัติทางกายวาจาใจและทางวัตถุสิ่งของด้วยความเป็นธรรมและเท่าเทียมเช่น การให้เงินเดือน การลาพัก การให้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์
- แนวทางที่เห็นคุณค่าทุกคนเท่าเทียมกัน เป็นครอบครัวเดียวกันในสังคมเล็กๆ ของโรงเรียน อยู่บนฐานของการเคารพให้เกียรติซึ่งกัน ผู้บริหารปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเป็นธรรมด้วยหลักการปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และมีความรักต่อกันในโรงเรียน
- การปฏิบัติของผู้บริหารและครูต่อผู้เรียนในด้าน 1) การจัดการเรียนการสอนแบบที่ครูรักและดูแลเด็กในโรงเรียนทั่วถึงเท่าเทียมกันทุกคน เป็นธรรมต่อการตัดสินแบ่งปันสิ่งต่างๆ ในโรงเรียนแก่ผู้เรียนเช่น ชมเด็กเหมือนกันหมดทุกคน การให้สิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นวัตถุหรือไม่เป็นวัตถุ จะให้อย่างเท่าเทียมกัน และการห้ามมิให้ทำอะไรก็ห้ามทำเหมือนกันหมดทุกคน ไม่ว่าเด็กจะมีฐานะแตกต่างกันอย่างไร

- โรงเรียนไม่มีการแบ่งแยกฐานะ สีผิว ศาสนา วัฒนธรรม และการตัดสินด้วย ความชอบ โดยส่วนตัว ครูต้องอบรมผู้เรียนให้เป็นคนดีเท่าเทียมกัน เน้นให้เด็กทุกคนที่ต้องการเรียนมีโอกาสเรียนไม่ว่าภูมิหลังหรือพฤติกรรมจะเป็นเช่นไร และสร้างความเท่าเทียมในการรับผู้เรียน ด้วยวิธีการที่เหมาะสมเช่น การจับฉลากเด็กเข้าเรียน เด็กที่ต่างฐานะมีโอกาสได้เรียนเหมือนกัน ตามเงื่อนไข มีความโปร่งใสในการรับเด็กเข้าเรียนตามจำนวนเท่าที่โรงเรียนจะรับได้ เก็บค่าเล่าเรียนน้อยที่สุดแต่มีคุณภาพ โรงเรียนบางแห่งไม่ เก็บค่าเล่าเรียนเหมือนกันทุกคน โรงเรียนเก็บ เฉพาะค่าที่พัก อาหาร อุปกรณ์การเรียนและหนังสือ

การเสริมแรงทางบวก

- แนวทางสร้างบรรยากาศการจัดการศึกษาด้วยความรักเอื้ออาทร เน้นคุณค่าของผู้เรียน ครู และทุกคนที่เกี่ยวข้อง
- แนวทางการใช้ทางบวกโดยโรงเรียนมีข้อตกลงร่วมกันกับครูในการปฏิบัติต่อผู้เรียนทั้ง การพูด ให้กำลังใจ การชมเชย มีการยืมทักทาย การพูดจาที่ไม่เปรียบเทียบ การให้กำลังใจกัน สร้างความเพียรพยายามให้ทำงานด้วยตนเองด้วยความสุขและให้รางวัลเป็นคุณค่าทางจิตใจ
- แนวทางการใช้คำพูดด้านบวกกับตนเอง(Auto-suggestion) สร้างกำลังใจแก่ตนเองและ ส่งพลังถึงผู้อื่น
- แนวทางการให้อิสระทางความคิดแก่เด็กจากการแสดงความคิดเห็น ภายใต้กฎระเบียบ ทางสังคมที่เคารพสิทธิของผู้อื่น
- แนวทางที่ผู้บริหารและครูเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยความรักความ เมตตา กระตุ้นให้นักเรียนนำคุณค่าความเป็นมนุษย์ออกมาจากภายใน ผสานการฝึกสมาธิเป็น เครื่องมือสำคัญสร้างการคิดทางบวก
- แนวทางการพูดตรงด้วยความรู้สึกทางบวก ก่อให้เกิดการเอาใจใส่ฝ่าฝืนเพียรพยายาม ทำงานหนักขยันไม่ย่อท้อ สอนให้ครูและผู้เรียนเกิดสำนึกเอาใจเขามาใส่ใจเราใช้ให้เป็นประโยชน์ ในการเรียนการสอน สร้างความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ความอยู่รอด

- แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
- แนวทางไม่แสวงหาผลกำไร ความโปร่งใส ไม่ปิดบังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ไม่ สร้างภาพ สร้างความไว้วางใจในโรงเรียนของผู้ปกครอง มีความจริงใจที่จะสื่อสารกับผู้ปกครอง จนเกิดการแก้ไขปัญหาร่วมกัน
- แนวทางบริหารที่เน้นความรักความเมตตา ปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็กเป็นทางรอดพ้น วิฤติทางสังคมผสมผสานกับการใส่ใจและห่วงใยสิ่งแวดล้อมโลก เน้นวิถีธรรมชาติและพึ่งพาตนเอง
- แนวทางการจัดกิจกรรมปฏิบัติจริงที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด การ จัดหารายได้พิเศษแก่ครู จัดทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนและการพึ่งพาตนเองสัมพันธ์กับเรื่องความ

พอเพียงเกิดความอยู่รอดทั้งระดับโรงเรียนและผู้เรียน โรงเรียนจัดการธุรกิจใหม่ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืน (TDRI, 2012)

ความพอเพียง

- แนวทางการปฏิบัติเรื่องความพอเพียงในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน เช่น โครงการเศรษฐกิจพอเพียง การเล่านิทานคุณธรรมให้เด็กฟัง การสนทนา สร้างการปฏิบัติที่ปกติวิสัยของโรงเรียนที่ไม่มุ่งวัตถุนิยม การไม่เพิ่มพูนขยะมากมายจากการใช้สิ่งของ ส่งเสริมความประหยัด การเห็นคุณค่าสิ่งต่างๆ ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ พอดี การไม่ทอดทิ้ง ไม่เปรียบเทียบ มีวินัยในการใช้จ่ายไม่นิยมของฟุ่มเฟือยราคาแพงและทุกคนทำด้วยความสุขและมีความตระหนัก
- แนวทางให้เด็กสัมผัสธรรมชาติ มีกิจกรรมการเกษตรให้เรียนรู้เรื่องการพึ่งพาตนเอง ทั้งเรื่องอาหารและพลังงานที่ใช้ในโรงเรียน สร้างแหล่งอาหารเอง มีการปลูกข้าวหรือพืชผักในโรงเรียนเพื่อบริโภคและเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงปฏิบัติของนักเรียน สร้างรูปแบบวิถีชีวิตพอเพียงเป็นสังคมเล็กๆ รวมทั้งมีผลิตผลและพลังงานเหลือไปขายมีรายได้เข้าโรงเรียนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งพาตนเองและผู้ปกครองได้เรียนรู้จากผู้เรียนเช่นเดียวกัน
- แนวทางส่งเสริมให้ครูมีความซื่อสัตย์และสมถะพอเพียงเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน

โลก

- แนวทางจัดสาระสอดแทรกเกี่ยวกับโลกในการเรียนการสอนและวิถีชีวิตการปฏิบัติจริงของทุกคนในโรงเรียนเช่น การรณรงค์ให้คนลดการใช้ขยะพลาสติกให้น้อยลง การรีไซเคิลและใช้วัสดุจากธรรมชาติ ในชั้นเรียนมีการดำเนินกิจกรรมแยกและใช้ประโยชน์จากขยะ มีการทำปุ๋ยหมักเพื่อปลูกพืชและการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นต้น จัดการเรียนการสอนสร้างความตระหนักให้คนเปลี่ยนพฤติกรรมและมุมมองที่มีต่อโลกและการใช้แต่ประโยชน์ ด้วยการปลูกฝังคุณธรรมความรักความเมตตาจะเกิดการไม่คิดทำลายโลกโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์
- แนวทางผู้บริหารครูและผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เรียนรู้การลดภาวะโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ต้องเตรียมตัวรับมือ
- แนวทางใช้วิธีการแผ่เมตตาและนั่งสมาธิช่วยเหลือโลกสอนเด็กให้รักทุกสรรพสิ่ง จัดบรรยากาศในโรงเรียนให้มีชีวิตที่เข้ากับธรรมชาติ มีต้นไม้ ดินทรายให้เด็กได้เล่นตามธรรมชาติ ทำให้เกิดการซึมซับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- วางแผนโครงการสร้างและใช้พลังงานทดแทน เช่น ทำไบโอดีเซล เปลี่ ยนขยะให้เป็นแก๊ส ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานลมสำหรับผลิตไฟฟ้า และผลิตแก๊สมีเทนจากของเสีย
- แนวทางให้ความสำคัญกับเรื่องน้ำ การปลูกหญ้าแฝก ต้นไผ่ รอบโรงเรียนเพื่อดูดซับน้ำ การบริหารจัดการน้ำมีการขุดสระในโรงเรียนเพื่อรองรับน้ำ มีแผนรับมือกับน้ำท่วมที่รุนแรงในอนาคต และจัดแผนปฏิบัติการซักซ้อมอพยพนักเรียนหากเกิดภัยพิบัติต่างๆจากธรรมชาติ
- แนวทางรับประทานมังสวิรัตเพื่อลดแก๊สมีเทนที่จะออกสู่โลกและลดภาวะโลกร้อน อีกทั้งเป็นการไม่เบียดเบียนชีวิตสัตว์

- วางแนวทางให้ครูในโรงเรียนได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีเมตตาไม่มีตรีต่อกัน ไม่เอาเปรียบธรรมชาติ การดูแลรักษาเพื่อลูกหลานของเราเอง ในวันข้างหน้า รู้คุณค่าของธรรมชาติรู้ผลกระทบของการกระทำที่ส่งผลถึงมนุษย์ ให้ครูทุกคนตั้งปณิธานที่จะเป็นคนสวนพิทักษ์ธรรมชาติเพื่อรักษาทรัพยากรของโลก และชำระล้างจิตใจให้สะอาด รักษาโลกและถ่ายทอดให้แก่เด็กให้รู้จักทดแทนบุญคุณบรรพชนธรรมชาติและแผ่นดิน เพื่อรักษาพื้นที่ที่สะอาดอุดมสมบูรณ์ไว้ให้พวกเขาได้ดำรงชีพ สร้างจิตใจ และจิตวิญญาณที่ดีงาม
- แนวทางจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ให้เด็กได้เรียนรู้และซึมซับ ความเป็นธรรมชาติ รู้จักใช้ประโยชน์และดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นบูรณาการในการ เรียนการสอนและกิจกรรม สร้างการตระหนักรู้ ตรวจสอบการกระทำที่ไม่เหมาะสมผ่านปัจเจก บุคคล และนำเข้าสู่การพิจารณาของกลุ่มเพื่อตัดสินและลงโทษตามตติสยดคล้องกับ Rowan(2001) ที่มนุษย์องค์รวมมีการสร้างสรรค์จินตนาการและเชื่อมโยงธรรมชาติ

ความยั่งยืน

- แนวทางบริหารโดยเน้นโลก ธรรมชาติ สังคมส่วนรวม มนุษย์ และผู้เรียนที่มีคุณภาพทั้ง ทางกาย ใจ มีความตระหนักในตนเอง สังคมและโลกก่อให้เกิดความยั่งยืน
- แนวทางสร้างความตระหนักแก่ครูและผู้เรียนจากหลักสูตรการเรียนการสอน ในเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของโลกและสิ่งแวดล้อม การทำมาหากิน และการพัฒนาทางจิตใจ จิตวิญญาณ ที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติและการใช้ทรัพยากร จัดการศึกษาที่เน้นคุณธรรมลดปัญหาสังคมและ การสร้างแนวทางประชาธิปไตยเพื่อความตระหนักในการแสดงความคิดเห็นและแก้ไขปัญหา ร่วมกันสร้างสังคมที่ดี การไม่เน้นผลกำไรทางธุรกิจแต่เน้นคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดีในสังคมจน เป็นผู้พิทักษ์รักษามากกว่าเป็นผู้ใช้แต่ประโยชน์

ด้านการดำเนินการ

1. โรงเรียนระบุผลลัพธ์จากการวางแผนโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนตามที่โรงเรียนกำหนด การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ผู้บริหารเป็นหลักในการดำเนินการสร้างความเข้าใจ ครู เจ้าหน้าที่และชุมชน จะร่วมกันกำหนดเป้าหมายแต่ละมาตรฐานว่าต้องการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ใน ด้านใดและระดับใด ระบุผลลัพธ์ที่ให้ผู้เรียนมีคุณธรรม มีการเรียนรู้ทักษะวิชาการและวิชาชีพ การช่วยเหลือผู้อื่น และมีความสุขในการเรียนรู้
2. โรงเรียนมีการเรียงลำดับความสำคัญก่อนการวางแผน เน้นการยอมรับนับถือตนเอง และผู้อื่นควบคู่กับคุณธรรมและคุณค่าของมนุษย์ ความสัมพันธ์กับโลก มนุษย์ และการเคารพ สรรพสิ่งเป็นฐานสำคัญในการศึกษา
3. โรงเรียนจัดทำคู่มือแนวทางความเป็นมนุษย์ และฝึกอบรมครูเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตรงกันในการทำงาน มีหนังสือและคู่มือสำหรับการเรียนรู้แนวคิดการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยตรงและชัดเจนเป็นแหล่งศึกษาสำหรับครู ผู้ปกครองและผู้สนใจ และมี สื่อการเรียนการสอน

หนังสือนิทาน สำหรับพัฒนาคุณค่าความเป็นมนุษย์สำหรับผู้เรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังมีสื่อที่เผยแพร่สาธารณะและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ผู้สนใจรวมทั้งครูได้ศึกษาก่อนเข้าทำงานในโรงเรียน

4. โรงเรียนกำหนดตัวชี้วัดการบริหารจัดการที่เน้นความเป็นมนุษย์และทุกคนดำเนินการร่วมกันตามที่โรงเรียนวางเป้าหมายไว้และมีการปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

5. โรงเรียนจัดหาทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ โดยครูเป็นผู้ร่วมจัดหาทรัพยากรทั้งคน วัสดุ องค์ความรู้ในชุมชนร่วมกับโรงเรียน จัดหางบประมาณจากการบริจาคและการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

6. โรงเรียนดำเนินงานแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างกัน และชุมชนมีการตัดสินใจร่วมกับโรงเรียนในบางเรื่อง มีการตกลงร่วมกันเป็นฉันทามติ เคารพซึ่งกันและกัน ผู้ปกครองมีการสื่อสารประสานความคิดกับผู้บริหารและครู ทำให้พัฒนาผู้เรียนไปในทิศทางเดียวกัน

7. ทุกฝ่ายในโรงเรียนร่วมกันศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนก่อนวางแผนและมีความสอดคล้องกับมุมมองต่อโลกและมนุษย์เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของโรงเรียนตามสภาพแวดล้อมและการปฏิบัติที่ต้องปรับปรุง

8. โรงเรียนสร้างกลยุทธ์ส่งเสริมคุณค่าความเป็นมนุษย์ ตามปรัชญาและแนวคิดพื้นฐานของโรงเรียนที่ผู้บริหารนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษา

9. โรงเรียนดำเนินการฝึกอบรมครู ให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์อย่างต่อเนื่องมีการสนทนาและให้ความรู้ในที่ประชุมและผู้บริหารเปลี่ยนทัศนคติครูพ่อแม่ให้เข้าใจแนวทางการจัดการศึกษา

10. โรงเรียนทำงานเป็นที่มาร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ผู้บริหารมีการนัดประชุมตามกำหนดเวลา มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ให้ครูได้พูดคุยกันใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

11. ครูและบุคลากรทราบปรัชญาแนวคิดและแผนของโรงเรียน ที่ผู้บริหารต้องการให้เกิดมีการยอมรับ ปรับเปลี่ยนทัศนคติและเข้าใจแนวทางการศึกษาที่เน้นมนุษย์และดำเนินการต่อไป

12. โรงเรียนมีการกำหนดระยะเวลาของการดำเนินงานที่ชัดเจนเช่น ใช้เวลา 1 เทอม 1 ปี หรือ 5 ปี ยึดหยุ่นตามสภาพ ที่เหมาะสม การนำแผนสู่การปฏิบัติมีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานและให้มีการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน

13. โรงเรียนสื่อสารให้ครูและบุคลากรทราบถึงแนวทางการดำเนินงานที่เน้นความเป็นมนุษย์โดยชัดเจนด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร และการทบทวนซ้ำ

14. โรงเรียนเน้นการเสริมแรงทางบวกส่งเสริมให้ครูทำงาน ผู้บริหารจะมีการเสริมแรงทางบวกจากการแสดงออกด้วยความมีเมตตาและใส่ใจในการทำงานร่วมกับครู

ด้านการประเมินผล

1. โรงเรียนตรวจสอบผลการปฏิบัติจริงและรายงานผลโดยไม่เน้นเอกสาร แต่เน้นการปฏิบัติจริง ลดภาระการรวบรวมเอกสารและการสูญเสียทรัพยากร

2. โรงเรียนมีกลไกกำกับติดตามตรวจสอบจากผู้ได้รับมอบหมายเป็นระยะ ๆ ตามกำหนด
3. โรงเรียนตรวจสอบการที่ครูแสดงผลงานของนักเรียนและผลที่เกิดกับนักเรียน เป็นการบ่งบอกผลสำเร็จ

4. โรงเรียนตรวจสอบการประเมินผลการบริหารโรงเรียน ทั้งภายในและภายนอกโดยผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วม ใช้ระบบการประเมินตนเองแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีคณะกรรมการดูแล นิเทศประเมินผลการดำเนินงานและรายงานผลต่อที่ประชุมและให้ผู้รับผิดชอบปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

5. โรงเรียนตรวจสอบการทำงานของครูด้วยผลงานที่ปฏิบัติจริงชัดเจน มี ภาพกิจกรรม โครงการต่างๆ การแสดงออกของทุกคนในโรงเรียนที่มีความสุข ผลการทำงานที่ส่งผลถึงผู้เรียนคือประเมินคุณค่าความดีจากการปฏิบัติตนของผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียน ประเมินคุณค่าจากคุณธรรมและมารยาท ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเป็น มีทักษะการดำเนินชีวิต การปรับตัวเข้าสังคมและทำประโยชน์แก่สังคม

6. โรงเรียนตรวจสอบบรรยากาศของโรงเรียนที่มีความเคารพต่อกัน มีสิ่งแวดล้อมเป็นธรรมชาติ มีชีวิตชีวา มีการทำงานเป็นทีมร่วมกัน ทำงานแบบสนุกและมีความสุขร่วมกัน

7. โรงเรียนตรวจสอบวิถีปฏิบัติที่เป็นระบบรายงานตามที่เป็นสภาพจริง หากมาตรฐานใดมีผลการดำเนินการไม่เป็นตามเป้าหมายจะกำหนดยุทธวิธีใหม่ ทั้ง แผนปฏิบัติการ ระยะเวลา ดำเนินงาน ทรัพยากรที่ใช้และวิธีการติดตามผล ที่เน้นความเป็นมนุษย์ จากนั้นพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานและจัดทำรายงานการประเมินตนเอง เพื่อเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นลายลักษณ์อักษรหรือจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามแนวทางที่เน้นความเป็นมนุษย์

2. ด้านการบริหารตามแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมที่สอดคล้องกัน

ด้านการวางแผน

ความพอเพียง

- แนวทางความพอเพียงด้วยการปฏิบัติตนเรียบง่ายในโรงเรียนของทั้งผู้บริหาร ครู และผู้เรียนมีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตที่เน้นความพอเพียง เหมาะสมกับสภาพวิถีชีวิตและที่ตั้งของโรงเรียน

การเสริมแรงทางบวก

- แนวทางผู้บริหารนำและสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครู ให้ทำงานร่วมกันโดยใช้ทางบวก ทั้งระหว่างครูและบุคลากรด้วยกัน และนำหลักนี้ไปปฏิบัติแก่ผู้เรียน ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีความสุขของทุกฝ่าย กระตุ้นผู้เรียนให้เรียนรู้เต็มศักยภาพและเป็นอิสระ

การรับใช้สังคม

- แนวทางการช่วยเหลือสังคมยึดหลักความรักเมตตาเอื้ออาทรบูรณาการในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมสำหรับผู้เรียน

- แนวทางให้ครูและบุคลากรมีโอกาสช่วยเหลือสังคมทั้งคน สัตว์ พืช การปลูกต้นไม้ การดูแลข้าวของส่วนรวม การดูแลคนและสัตว์ที่อยู่ในภาวะยากลำบาก
- แนวทางจัดระบบอาสาสมัครที่ไม่รับค่าตอบแทนให้เข้ามาทำงานช่วยเหลือในโรงเรียน
 - แนวทางการดึงผู้เรียนที่อ่อนแอกว่าขึ้นมาให้มีความสามารถเท่ากับคนเก่ง นำคนเก่งให้ช่วยเหลือผู้ด้อยกว่าโดยเริ่มจากที่โรงเรียน
- แนวทางมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้ามาช่วยเหลืองานของโรงเรียน
- แนวทางการสร้างคนดี มีคุณธรรม มีมารยาทดี เอื้อเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และทำประโยชน์เพื่อสังคม โน้มนำมาเป็นแนวการปฏิบัติตนของครูและผู้เรียน
- แนวทางการให้การศึกษาที่มีการเลือกเฟ้นเรื่องจริงตัวจริงในกลุ่มที่ทำงานช่วยเหลือสังคมมาเป็นเนื้อหาการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนเยี่ยมเยียนเขตพื้นที่ยากจน และทำงานด้านสังคมสงเคราะห์และจิตอาสาตามโรงพยาบาล เป็นกิจกรรมเสริมเป็นการปลูกฝังนักเรียนนำนักเรียนเข้าสู่ชุมชน และครอบครัวที่ยากลำบากของตน
- แนวทางครูเป็นผู้ปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้นักเรียน สร้างให้นักเรียนมีทักษะความสามารถอันดีงามเป็นจิตสำนึกที่ต้องการให้บริการเพื่อนมนุษย์

การจัดการระบบอาสาสมัครเพื่อเข้ามาทำงานในโรงเรียนทางเลือก และทำงานร่วมกับครูทำให้เกิดกระบวนการช่วยเหลือสังคมสอดคล้องกับ Green(1994) ที่โรงเรียนจัดการศึกษาที่มีคุณค่า(Value education) ซึ่งนักการศึกษามนุษยนิยม (Humanistic Educators) เห็นว่าโรงเรียนควรส่งเสริมคุณค่าประชาธิปไตยและมนุษยธรรม การมีอิสระภาพทางความคิด การเคารพตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสังคม โรงเรียนจะเป็นสถานที่ที่ไม่ปลอดคุณค่า (Value free) และ Jarrett (1973: 88) ยังกล่าวว่าผลที่ได้จากการศึกษาแนวมนุษยนิยมคือ การก่อให้เกิดการรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตลอดจนมีความคิดในเชิงบวกต่อตนเองและผู้อื่น ผู้จัดการศึกษาครูและบุคลากรจะเป็นผู้จัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับวิชาและกิจกรรมที่ให้นักเรียนพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ

การยอมรับนับถือตนเอง

- โรงเรียนวางนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อการเคารพตนเองและผู้อื่นให้เป็นวิถีการปฏิบัติในโรงเรียนและให้ครูนำไปปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงาน รวมถึงการปฏิบัติต่อผู้เรียน สอดคล้องกับความเป็นมนุษย์ของ Rogers(1902-1987) ที่การสอนเน้นการกระตุ้นสามประการคือ ความเข้าใจในการเห็นอกเห็นใจ การเคารพใส่ใจทางบวก รางวัลและความไว้วางใจ และความจริง ความแท้ ความสอดคล้อง เมื่อมีการพัฒนาจน เกิดลักษณะข้างต้นแล้วคนก็จะเกิดการยอมรับนับถือตนเอง(Self-Actualization) เป็นผู้มีศักยภาพเต็มเปี่ยม(Fully functioning people) ที่มีลักษณะเป็นผู้เปิดกว้าง มีชีวิตกับประสบการณ์ใหม่ๆ ยืดหยุ่นปรับตัวรับฟังผู้อื่น ไว้วางใจได้พร้อมแก้ไขปรับปรุงตนเองด้วยการเคารพนับถือตนเอง

- แนวทางที่ผู้บริหารจะคอยแนะนำและให้ความเป็นกันเอง และสร้างความเชื่อมั่นให้กับครูทุกคนจนเกิดความมั่นใจนำสิ่งที่ดีไปสู่การปฏิบัติต่อผู้เรียน
- โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนประชุมร่วมกับครู ครูรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่และเกิดการเคารพตนเอง การผ่อนผันกฎระเบียบ บางอย่างทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่“โรงเรียนเคารพ (respect) นักเรียนเหมือนเป็นคนๆหนึ่ง”
- แนวทางให้ครูและบุคลากรได้ฝึกฝนทำสมาธิปฏิบัติโยคะ ทำให้ตระหนักรู้ในตนเองและนำไปสู่การฝึกฝนผู้เรียนให้ได้ทำสมาธิ ทำโยคะ และได้เล่น เป็นชีวิตเด็กจริงๆ ได้ทั้งเรียนและได้ทั้งเล่นควบคู่กันไปมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์(EQ) ให้เขามีความสุขกับการเรียน เป็นพื้นฐานของการมองทางบวกและเกิดการยอมรับนับถือตนเอง
- แนวทางสร้างแบบอย่างจากครู และนักเรียนรุ่นพี่ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่รุ่นน้องอยู่ร่วมกันด้วยความรักความเมตตาเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน
- แนวทางให้การศึกษาในชีวิตประจำวันที่เกิดการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น เรียนรู้ศิลปะ จรรยาบรรณในการดำรงชีวิต ให้เด็กรู้จักตนเอง สามารถเรียนรู้ที่จะรักผู้อื่นได้ ทำให้นักเรียนรู้จักการเป็นผู้ให้เรียนรู้และให้เข้าใจคุณค่าของชีวิตจนเด็กเคารพซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการใช้สิทธิเสรีภาพในโรงเรียนในรูปแบบสภาโรงเรียน โดยที่ผู้บริหารและครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำและถ่ายทอดความรู้
- แนวทางที่ให้เด็กได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานจนสามารถที่จะพัฒนาตนเอง เข้ากลุ่มกับเพื่อนและเป็นที่ยอมรับในชุมชนเป็นเด็กที่มีความสุข พร้อมทั้งจะแบ่งปันความสุขให้กับผู้อื่น

ด้านการดำเนินการ

1. ผู้บริหารเป็นผู้แนะนำอำนวยความสะดวก ในการจัดการเรียนการสอนของครู และครูนำไปดำเนินการและปฏิบัติต่อผู้เรียนเน้นให้ผู้เรียนได้คิดและลงมือปฏิบัติจริง สร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ครูมีการเสริมกำลังใจ ด้วยการโอบกอดเด็กเล็กๆ การพูดให้เกิดความภาคภูมิใจ และเอาใจใส่ดูแลทำให้ผู้เรียนรู้สึกมั่นคงปลอดภัยสอดคล้องกับ Rogers(1987) ที่ครูอาจต้องการความช่วยเหลือในการดำเนินการกระตุ้นสภาพจากการแนะนำของผู้แนะนำเช่นเดียวกัน ครูยอมรับในความผิดพลาดและให้ความกระจ่างในการให้รางวัล การยอมรับ รับฟังผู้เรียนโดยปราศจากการประเมิน มีการพัฒนาข้อตกลงร่วมกันนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นการเรียนรู้ และเป็นการปรับตัวให้คนเรียนรู้ที่จะเรียน(learn how to learn)
2. โรงเรียนเปลี่ยนทัศนคติครูและพ่อแม่ ปรับเปลี่ยนวิธีคิดและการปฏิบัติของครูให้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centered) ครูเปลี่ยนวิธีการสอนลดการเปรียบเทียบลง โรงเรียนมีระบบตักเตือนผู้ร่วมงานด้วยกันเองอย่างเป็นมิตร ไม่จับผิดและพูดจากใจจริง
3. โรงเรียนดำเนินกิจกรรมวางแผนการเรียนการสอนร่วมกัน
4. โรงเรียนให้ครูได้รับความรู้จากการเข้าร่วมฝึกอบรม ทั้งจากโรงเรียนและนอกโรงเรียน สิ่งที่ผู้บริหารดำเนินการคือบรรยายให้ครูหรือผู้ที่จะมาเป็นครูเข้าใจวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ปรัชญา

และแนวทางการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยเน้นเรื่องคุณธรรมหรือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ว่าต้องสอนอย่างไร และอธิบายภารกิจที่ครูต้องทำเช่นการฝึกตนเองด้วยการทำสมาธิ เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเสียสละตลอดเวลาเมื่ออยู่ในโรงเรียน

5. โรงเรียนจัดสภาพบรรยากาศและสถานที่ตั้งของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และพัฒนาจิตใจ สร้างบรรยากาศสงบเป็นกันเองผ่อนคลายก่อให้เกิดพลังแห่งความรักและสามัคคี

6. ครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยนำคุณค่าและศักยภาพที่มีอยู่ในตนออกมาใช้อย่างเต็มที่ ผ่านการเรียนรู้อย่างมีสมาธิ มีสติ ครูจะสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนให้กับผู้เรียนด้วยการใช้ภาษาที่พูดออกมาจากใจ เข้าใจเด็ก และผู้เรียนสามารถแสดงความต้องการของตนแก่ครูได้ทุกเรื่องอย่างไวใจ

7. ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนครูและผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาความเป็นมนุษย์ทั้งกาย จิต ใจ และจิตวิญญาณ กระตุ้นให้ครูคิดและปฏิบัติจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลายตามแนวทางพัฒนาที่เน้นความเป็นมนุษย์

8. ดำเนินการจัดให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้ทำความดีช่วยเหลือสังคมและมีการปฏิบัติจริงเห็นผลจริง

ด้านการประเมินผล

1. โรงเรียนตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติจริง เรื่องการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่นของผู้บริหาร ครูและผู้เรียน การมีความรักเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน การใช้คำพูดและการปฏิบัติทางบวก มีวิถีพอเพียงสมถะ โครงการความพอเพียงในโรงเรียน การ ช่วยเหลือสังคมจากแผนงานโครงการและกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนและผลที่ได้กับผู้เรียนจริง ครูจัดกระบวนการให้คำปรึกษาและผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้ตามเกณฑ์ (Rogers, 1987)

2. โรงเรียนตรวจสอบระบบการรายงานผลการศึกษานิวทอมมนุษย์นิยมที่ครูและผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพที่ซ่อนอยู่อย่างเต็มศักยภาพแสดงออกเชิงคุณค่าคุณธรรม เคารพตนเองและผู้อื่น มีชีวิตแบบพอเพียง ได้ช่วยเหลือสังคม ประเมินโดยผู้บริหาร ครู ผู้เรียนและผู้ปกครองรวมทั้งชุมชนร่วมกันสะท้อนผลการปฏิบัติจริง และประเมินผู้เรียนครอบคลุมคุณลักษณะพึงประสงค์คือเป็นคนดีมีความสุขเก่งวิชาการ มีความมั่นคงทางอารมณ์ ยืดหยุ่นทางความคิด มีจิตใจที่สงบกล้าแสดงออกทางความคิดอย่างเหมาะสม รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ จัดการกับปัญหาส่วนตัวและสังคมได้ ใช้สิทธิเสรีภาพบนคุณธรรมความถูกต้องส่งผลต่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

3. โรงเรียนตรวจสอบการวัดผลด้วยความพึงพอใจจากผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และวัดผลทางสติปัญญาจากผลการเรียนตามศักยภาพที่แท้ของผู้เรียน วัดผลพฤติกรรม ที่พึงประสงค์ที่เป็นคุณค่าด้วยรูปแบบที่หลากหลายที่มีผลของความภาคภูมิใจและความสุขจากการเรียน

4. โรงเรียนรายงานผลจัดการศึกษานิวทอมมนุษย์นิยมต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มจัดการศึกษาทางเลือก มีการพัฒนาและเผยแพร่แนวคิดการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังสรุปกรณีศึกษาที่เป็น 1) แนวคิดตะวันออกได้แก่ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส แนวคิดพุทธ 2) แนวคิดตะวันตกได้แก่ แนวคิดเสรีภาพและประชาธิปไตย ดังนี้

โรงเรียนแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ด้านมนุษย์โรงเรียนมีแนวทางเน้นการพัฒนาจิตสำนึกของครูก่อนที่ครูจะสอนผู้เรียน ด้านโลกเน้นความสัมพันธ์ของมนุษย์กับระบบนิเวศ โลก และจักรวาลตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษานีโอฮิวแมนนิส ที่สนับสนุนการตระหนักในระบบนิเวศในสามัญสำนึก เข้าถึงความรู้สึกเชื่อมโยงกับทุกสรรพสิ่งและให้ความเคารพ (<http://gurukul.org>, 2012) มีการสอดแทรกความตระหนักสู่หลักสูตรและพัฒนาครูให้เข้าใจ การสัมผัสธรรมชาติเรียนรู้โลกกว้างนอกเหนือจากสังคมของโรงเรียน การพัฒนาคลื่นสมองให้ต่ำลงจะทำให้เกิดสมาธิสู่การพัฒนาตนเอง กระบวนการบริหารโรงเรียนมีการวางแผนที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คลื่นสมอง ไปจนถึงจิตสำนึกในระดับสูง กิจกรรมการพัฒนามนุษย์ของโรงเรียนมีทั้งการปฏิบัติโยคะ สมาธิ การเล่นกีฬา ด้านความพอเพียง มีการส่งเสริมการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อ การจัดโครงการใช้ชีวิตในชนบท และการทำโครงการเศรษฐกิจพอเพียง มีการปฏิบัติต่อกันทางบวก โรงเรียนในเมืองจะประยุกต์การใช้ชีวิตให้เข้ากับชุมชนเมืองในชนบทจะจัดการศึกษาที่เน้นชุมชนและท้องถิ่น การปรับตัวให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย เน้นการให้ความเท่าเทียมกับผู้เรียน ผู้บริหารจะทำงานร่วมกับครูอย่างสม่ำเสมอ มีการสอบถามความต้องการ และมีการแนะนำให้คำปรึกษาแก่ครูในเรื่องที่มีความจำเป็นและต้องการความช่วยเหลือ แนะนำวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนและให้ครูพัฒนาคุณค่า ความเป็นมนุษย์ของตน ดังนั้นครูต้องมีคุณสมบัติของบุคคลที่มีบุรณการ เข้มแข็ง มีความถูกต้อง มีความรู้สึกในการช่วยเหลือสังคม ไม่เห็นแก่ตัว มีแรงบันดาลใจ มีความสามารถในการเป็นผู้นำ(Sarkar อ้างถึงใน <http://www.nhe.gurukul.edu>, 2012) โรงเรียนมีการทำกิจกรรมรับใช้สังคมร่วมกันหรือการนำให้ทำ ทั้งครูและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันสูงและครูมีความใกล้ชิดกับเด็ก และครูให้เด็กได้คิดได้ทำกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเกมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนานดังปรากฏใน”นิเวศวิทยาความสนุกสนาน” (Ecology of joy) เป็นความสนุกสนานจากภายในนำไปสู่ผลของการคิดการกระทำที่เป็นทางบวก เด็กค้นพบศักยภาพของตนเองและนำออกมาใช้อย่างเหมาะสม การประเมินผลโรงเรียนใช้การประเมินผลตามสภาพจริงทั้งการปฏิบัติของโรงเรียน การประเมินผู้เรียนทั้งร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม วัฒนธรรม และการประเมินจากผู้เกี่ยวข้อง บรรยากาศของความสุข โรงเรียนเป็นเหมือนครอบครัว ปฏิบัติการ ความพอเพียงและการมาทำงานของครูและการมาโรงเรียนของผู้เรียนที่มีความสุข

โรงเรียนแนวพุทธมีการวางแผนที่เด่นชัดเรื่องคุณค่ามนุษย์ เน้นการเสริมสร้างคุณธรรม ความรัก เมตตาในมนุษย์ มีการตระหนักเรื่องโลกที่อยู่อาศัยและรู้คุณค่าให้เกิดการพิทักษ์รักษาโลก การใช้ชีวิตพอเพียงพอดี สอดคล้องกับสุลักษณ์ ศิวรักษ์(2545) ที่กล่าวถึงโรงเรียนทางเลือกแบบพุทธว่าผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่มีความสุข แก้ปัญหาและขจัดความทุกข์ มีทักษะชีวิตและความพอเพียง ดังจะเห็นได้จากโครงการเกษตร การนำกลับมาใช้ใหม่ ความอยู่รอดของผู้เรียนสัมพันธ์

กับสภาพแวดล้อมโลก สร้างความตระหนักในการดูแลรักษาโลกและการเตรียมตัวรับมือกับภัยพิบัติต่างๆที่เกิดจากธรรมชาติ ความยั่งยืนและให้ความเท่าเทียมกับทุกคน ผู้บริหารจะมีความเป็นกันเองกับครูและผู้เรียนมีการพูดคุยปรึกษาแนะนำกันเสมอๆ โดยทุกคนก็ให้ความเคารพนับถือผู้บริหาร การทำงานจะไม่เน้นการสั่งการแต่จะโน้มน้าวใจให้ครูทำงานด้วยศักยภาพของตนเอง แม้ครูจะยังมีความกลัวและไม่กล้าแต่โรงเรียนก็ฝึกให้ครูเป็นผู้นำ เพื่อที่จะได้ใช้ศักยภาพของตนในการสอนอย่างเต็มที่เช่นเดียวกัน เมื่อครูเบิกบานก็จะสอนให้เด็กเป็นผู้ที่มีใจเบิกบานเช่นเดียวกัน การเรียนรู้จึงเกิดจากความสุขและเกิดความกล้านำศักยภาพของตนออกมาใช้ การดำเนินการมีการทำงานร่วมกัน มีทีมทำงานและมีการประเมินผลการทำงาน โดยแต่ละฝ่ายจะสรุปภาพรวมของงานตนและนำเสนอในที่ประชุมและฝ่ายตรวจสอบจะแนะนำ โรงเรียนมักแสดงผลงานให้เห็นจากการประกาศเช่นบุคคลหรือผู้เรียนที่มีคุณธรรม ผู้อำนวยการสิ่งแวดล้อม ผู้ทำประโยชน์กับโรงเรียนและชุมชนเป็นแบบอย่างของความเป็นมนุษย์ การจัดการศึกษาครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเรียนรู้และทำโครงการได้ด้วยตนเองเน้นให้ผู้เรียนใช้ความสามารถของตนโดยมีครูเป็นผู้อบรมและสั่งสอน โรงเรียนยังใช้หลักสูตรแกนกลางในการจัดการศึกษาผสมผสานกับหลักสูตรท้องถิ่น ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เข้าใจตนเอง ผลที่ได้กับผู้เรียนเป็นการประเมินผลโรงเรียนโดยผู้เรียนได้ศึกษาต่อ ผู้เรียนมีคุณธรรมและความประพฤติที่ดีมีคุณลักษณะพึงประสงค์ และเป็นผู้ที่มีความสุขความภาคภูมิใจในตนเอง มีมารยาทที่เป็นคุณค่าและลักษณะไทย มีความอ่อนน้อมเคารพผู้มีอาวุโสกว่าแสดงถึงการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่นรวมถึงการเคารพในทุกๆสิ่ง

โรงเรียนแนวคิดประชาธิปไตยและเสรีภาพที่มาจากแนวคิดซัมเมอร์ฮิล เน้นเสรีภาพของการเรียนรู้และความรัก(สุชาติ จักร์พิสุทธิ์, 2548: 48) โรงเรียนมีกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และการศึกษาแนวมนุษยนิยมโดยเริ่มที่ผู้บริหารคัดเลือกครูที่มีใจรักเด็ก การวางแผนของโรงเรียนเป็นไปโดยธรรมชาติ กระทำร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูและเด็กๆในโรงเรียน เนื่องจากการใช้เป็นโรงเรียนประจำและเป็นวิถีชีวิตจริง มีการวางแผนให้เด็กเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเองและได้ปฏิบัติจริง วางสภาพแวดล้อมให้เกิดการใช้ชีวิตจริงที่สัมพันธ์กับโลก ทั้งครูและเด็กได้เรียนรู้ร่วมกัน ครูให้คุณค่าและความสำคัญกับเด็กให้ เขาเรียนรู้ที่จะคิดทำและแสดงออกอย่างเหมาะสมในสภาพที่โรงเรียนจัดเตรียมไว้ให้ เพื่อให้เด็กตระหนักในปัญหาและแก้ไขร่วมกัน การศึกษาทางวิชาการและวิชาชีวิตควบคู่กันไปทำให้เกิดทักษะการอยู่รอด การปฏิบัติเน้นความเท่าเทียมกันระหว่างครูกับผู้เรียน ให้แสดงความคิดเห็นบอกความต้องการและการแก้ปัญหาร่วมกัน การให้สิทธิเสรีภาพทำให้เด็กยอมรับนับถือตนเองและเรียนรู้ที่จะเคารพนับถือผู้อื่นด้วย มีการประเมินผลจากความเป็นจริงตามสภาพจริงของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เด็กจะประเมินครูได้ด้วยการเขียนว่าครูสอนหนังสือเป็นอย่างไรเข้าใจหรือไม่ ในที่ประชุมสภาเด็กก็สามารถบอกได้ เป็นการประเมินครูด้วยใจเปิดกว้างรับฟัง มีการบันทึกและมีกรรมการตัดสิน เป้าหมายของสภาก็คือให้เด็กกับครูทำความเข้าใจกัน การที่เด็กและครูใช้ชีวิตตามอัตภาพ การดึงศักยภาพเด็กออกมาใช้ร่วมทั้งการศึกษาที่ก่อให้เกิดความสุขของทั้งครูและผู้เรียน นำไปสู่การเห็นทางชีวิตใน

อนาคตว่าจะเรียนต่อหรือประกอบอาชีพใด และจะทำประโยชน์ใดต่อไปให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่น ไม่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการแต่มุ่งเน้นการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี อยู่รอดในสังคมที่พอเพียง แข็งแรง และมีความสุข สอดคล้องกับโรงเรียนที่ส่งเสริมคุณค่าประชาธิปไตย มนุษยธรรม การเคารพตนเองและผู้อื่น มีอิสระทางความคิดและรับผิดชอบต่อสังคม (Green, 1994)

3. ผลของกระบวนการบริหารโรงเรียนที่เห็นความเป็นมนุษย์เป็นฐานสำหรับโรงเรียนทางเลือก

ผู้วิจัยศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ทางเลือกการจัดประชุมกลุ่มโรงเรียนทางเลือก (focus group) ผลของความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกระบวนการบริหารตามแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ดังนี้

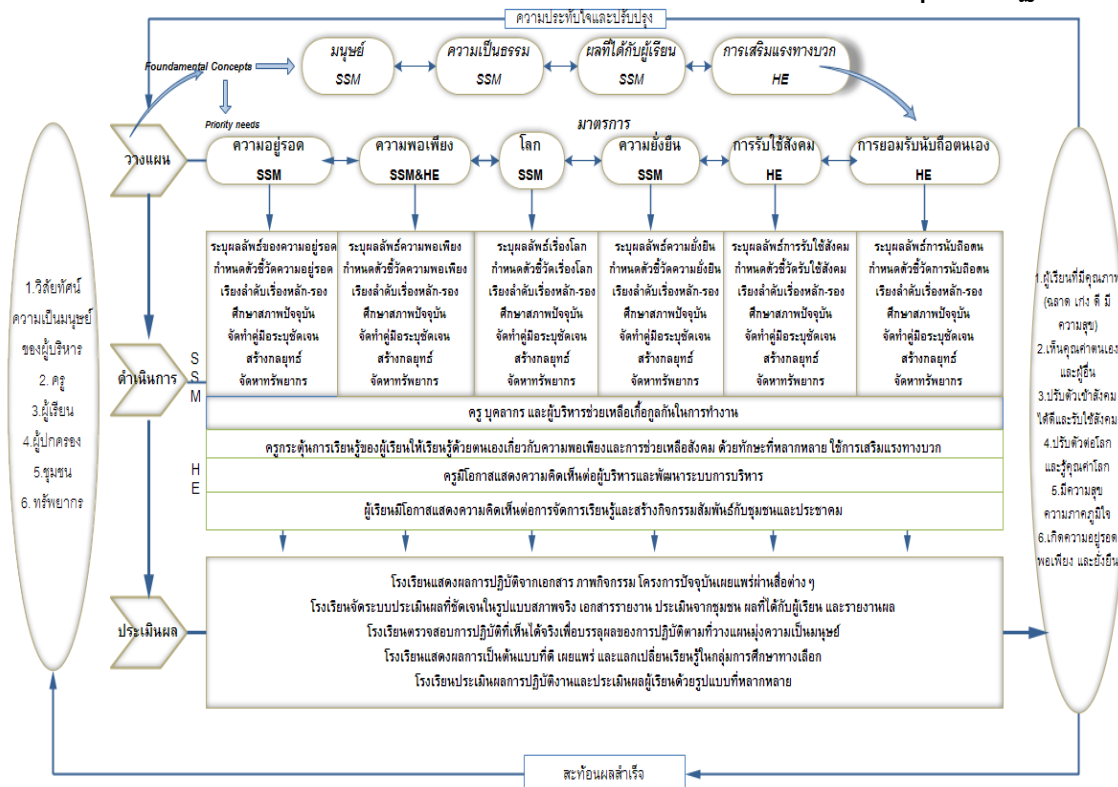
ด้านการวางแผน ประกอบด้วยมาตรการต่าง ๆ คือ 1) ความอยู่รอด 2) ความพอเพียง 3) ความตระหนักต่อโลก 4) ความยั่งยืน 5) การรับใช้สังคม 6) การยอมรับนับถือตนเอง มีความเหมาะสม (๔.25) และมีความเป็นไปได้ (๔.42) มาก โรงเรียนทางเลือกที่มีการปฏิบัติที่ดีต้องการพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เน้นการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติสภาพแวดล้อมของโรงเรียนจึงมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ และการจัดการการศึกษาเป็นเหมือนครอบครัวที่มีความรักความเมตตาต่อกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้เรียนรวมทั้งผู้ปกครองนำสู่แนวทางการปฏิรูปการศึกษา และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือกที่สร้างกระบวนการทัศน์ความหมายของการศึกษาเรียนรู้ที่แท้มีวิสัยทัศน์เปิดกว้างก้าวทันนวัตกรรมให้เกิดการเอื้ออำนวย การเรียนรู้ที่เกิดจากภายในตนเองของผู้เรียน และครูเกิดจิตใจรักในวิชาชีพครูจนนำศักยภาพความเป็นครูมาพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์มากกว่ามุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนทางเลือก มักมีการวางแผนในเรื่องต่างๆ อย่างครอบคลุมเป็นองค์รวม มีกิจกรรมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนามนุษย์ก่อให้เกิดความอยู่รอดและยั่งยืนเช่น แผนปฏิบัติเรื่องความประหยัด การใช้ทรัพยากรในโรงเรียนอย่างคุ้มค่าเพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอน การสอนเรื่องการดำรงชีวิตที่สมดุลกับธรรมชาติ การตระหนักต่อโลกด้วยการใช้พลังงานทดแทน และการเตรียมรับมือกับภัยพิบัติด้วยการดูแลรักษาธรรมชาติและปกป้องกันตน รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้โรงเรียน ที่เป็นกรณีศึกษายังตอบสนองการรับใช้สังคมด้วยการจัดกิจกรรมจิตอาสาในโรงเรียนและชุมชนเช่น การระดมทุนช่วยเหลือผู้อื่น การไปเยี่ยมบ้านพักพิงผู้ยากไร้ต่างๆ การสร้างกำลังใจ เป็นการสร้างความภาคภูมิใจในตนเองจนเกิดการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น โนม่น้าวบุคลากรให้รู้จักเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่นนำไปสู่การสอนผู้เรียน

ด้านการดำเนินการ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร ครู ผู้เรียนและผู้ปกครองได้ร่วมกันระบุผลลัพธ์ที่เกิดจากการวางแผนว่าควรตอบสนองต่อเรื่องความอยู่รอด โลก ความพอเพียง ความยั่งยืน การรับใช้สังคม ทั้งครูและผู้เรียนเกิดการยอมรับนับถือตนเอง 2) การร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่เกิดผลแก่ผู้เรียน 3) การร่วมกันระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อนการวางแผนในเรื่องที่วางแผนไว้ 4)

การศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกันก่อนวางแผน ให้ความสำคัญกับโลกที่เป็นส่วนรวม ธรรมชาติ มนุษย์ และผลที่ได้กับผู้เรียน 5) ผู้บริหารและครูจัดทำคู่มือครู หนังสือ หรือเอกสารการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์เสริมแนวทางในการทำงานและปฏิบัติตน 6) สร้างกลยุทธ์ร่วมกันในที่มงานกำหนดทิศทางของโรงเรียน 7) จัดหาทรัพยากรในชุมชนและนอกชุมชนมาใช้ในโรงเรียนทั้งบุคคล งบประมาณ สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการในการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดทางการศึกษา 8) โรงเรียนดำเนินการด้วยระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในโรงเรียนได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง ได้ช่วยเหลือกันในการทำงาน และมีการช่วยเหลือกันระหว่างเครือข่าย มีการตัดสินใจร่วมกัน สร้างข้อตกลงร่วมกันในการบริหารซึ่งสัมพันธ์กับโลก มนุษย์ ผู้เรียน ให้เกิดความอยู่รอด พอเพียง เท่าเทียม และยั่งยืน 9) นำให้ครูกระตุ้นผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องความพอเพียงและการช่วยเหลือสังคม มีการใช้การเสริมแรงทางบวก ทำกิจกรรมทำร่วมกับภาคส่วนต่างๆ โดยผู้เรียนได้นำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันด้วยทักษะที่หลากหลาย 10) จัดให้ครูมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหารและระบบการบริหารจัดการโรงเรียนโดยผู้บริหารเปิดใจกว้างพร้อมรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขมีความเหมาะสม(๓4.15)และเป็นไปได้(๓4.32)มาก ซึ่งโรงเรียนทางเลือกร่วมกันอย่างชัดเจนตอบสนองตามแผนที่วางไว้ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม

ด้านการประเมินผล ประกอบด้วย 1) โรงเรียนตรวจสอบผลงานของแผนจากเอกสารภาพกิจกรรมหรือโครงการที่ปฏิบัติเห็นได้เป็นปัจจุบัน มีการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม 2) โรงเรียนจัดทำระบบรายงานผลการบริหารและการศึกษาที่ชัดเจนในรูปแบบสภาพที่เป็นจริง เอกสารรายงานประกอบ การประเมินจากชุมชน ผลที่เกิดกับผู้เรียน รายงานผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงและคงการบริหารที่ดี 3) โรงเรียนมีการตรวจสอบการดำเนินการบรรลุตามแผนมาตรการที่วางไว้ทั้งในเรื่องการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และรายงานผู้เกี่ยวข้อง 4) โรงเรียนมีการตรวจสอบรายงานการจัดการศึกษา เพื่อนำไปปรับปรุงและคงแนวทางการศึกษาที่เน้นมนุษย์ของโรงเรียนเป็นต้นแบบเผยแพร่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือกและกลุ่มโรงเรียนอื่นๆ 5) โรงเรียนมีการตรวจสอบการวัดผลประเมินผลผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย เน้นความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจ ความสุขของผู้เรียน และวัดผลทางสติปัญญาตามศักยภาพผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองและเลือกทดสอบตามความสามารถ มีความเหมาะสม(๓4.32)และเป็นไปได้(๓4.42) มาก โรงเรียนทางเลือกร่วมกันแบบที่ดีจะประเมินผลความสำเร็จของโรงเรียนด้วยตามสภาพที่เป็นจริงเชิงประจักษ์ ซึ่งยังคงมีการประเมินในเชิงปริมาณด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 42 กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เห็นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน

*หมายเหตุ: SSM (Soft side management) หมายถึง แนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์
 HE (Humanistic Education) หมายถึง แนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม

ที่มา: ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการวิจัย

4. แนวทางการนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เห็นความเป็นมนุษย์เป็นฐานไปใช้ ประยุกต์จากการบริหารการเปลี่ยนแปลงของ Kotter (1996) ได้นำเสนอด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงซึ่งประกอบด้วย การสร้างความตระหนักรู้ที่แข็งแกร่ง สร้างแนวร่วมชี้หน้า พัฒนาวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ สื่อสารวิสัยทัศน์ที่ต้องการเปลี่ยนแปลง กระจายและให้อำนาจเพื่อปฏิบัติ สร้างชัยชนะระยะสั้น ขยายผลและการปลุกฝังหล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมองค์กร ประยุกต์เป็นแนวทางใช้กระบวนการบริหารโรงเรียนที่เห็นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน ดังนี้

1) สร้างความตระหนักและทำความเข้าใจแก่ครูและบุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ในการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม กับการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

2) ปฏิบัติงานร่วมกันเน้นการปฏิบัติที่เห็นความเป็นมนุษย์ และความรู้สึกสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ มีการสร้างการยอมรับนับถือตนเอง ใช้การเสริมแรงทางบวก ชมเชย ชื่นชมด้วยใจจริง ให้อำนาจ ให้นำตัดสินใจด้วยความหวังใจ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำงานเป็นทีมและแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ การดึงศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองมาใช้ในการจัดการศึกษา และดึงศักยภาพผู้เรียนออกมาใช้ ผู้บริหารและครูเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก

3) ทบทวนความจริง ความดี ความงามของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ จากผลที่เป็นรูปธรรม ความมั่งคั่งในตัวของนักเรียนและจิตใจที่เบิกบานของครู และผู้ปกครอง เป็นการศึกษาที่ทำให้เกิดความสุข ที่ทำให้ชีวิตอยู่รอด พอเพียง ยั่งยืนบนโลกที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน

4) คณะกรรมการบริหารโรงเรียนสร้างเป็นวัฒนธรรมของโรงเรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนทางเลือก

ยุทธศาสตร์และมาตรการขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือกประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์คือ

1) ปฏิรูปการเรียนรู้ 2) สร้างความเสมอภาค 3) คืนการศึกษาให้ชุมชน โรงเรียนทางเลือกที่จัดอยู่ในระบบการศึกษามีการจัดระเบียบจัดตั้งเป็นโรงเรียนเอกชนมีความต้องการบริหารโรงเรียนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ของการขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือก โดยจัดให้มีการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การสร้างปัญญา พัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สอดคล้องกับธรรมชาติ ศักยภาพการเรียนรู้ของมนุษย์ ปัจจัยสำคัญคือการนำปรัชญา วิธีการ ประสบการณ์ของการศึกษาทางเลือกเข้าไปอยู่ในสถานศึกษาและหลักสูตรการศึกษาทุกรูปแบบ เข้าใจผู้เรียนตามความแตกต่างเปิดโอกาสสร้างทางเลือกที่หลากหลายของการศึกษาเรียนรู้ ให้ผู้เรียนค้นพบตนเองเกิดพัฒนาการจนประสบความสำเร็จในชีวิตได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตน โรงเรียนจัดการอย่างยืดหยุ่นทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรและการวัดและประเมินผลการศึกษา

มาตรการหลักที่จะทำให้ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาขับเคลื่อนไปได้ ด้วยการบริหารการศึกษาทางเลือกคือ 1) สร้างกระบวนการทัศนคติความหมายการศึกษาที่แท้จริงของการศึกษาเรียนรู้ทั่วทั้งสังคม ซึ่งมีกฎหมายรองรับคุ้มครองและส่งเสริมการศึกษาทางเลือก การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการศึกษาแบบเดิมก้าวไม่ทันกับการเรียนรู้ในโลกยุคใหม่ และไม่สามารถตอบสนองกลุ่มผู้เรียนที่มีความแตกต่างออกไปมากขึ้นทุกที การศึกษาไทยจะต้องปรับเปลี่ยนจากการศึกษาระบบเดียวไปสู่การศึกษาหลากหลายรูปแบบ หลายวิธีการที่เหมาะสมกับตัว ผู้เรียนเพื่อให้ทุกคนมีทางเลือกไปสู่ความสำเร็จได้ตามจังหวะเวลาและความสามารถของแต่ละบุคคล อย่างมีฉันทะและทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม

2) ส่งเสริมยกย่องเพิ่มจำนวนโรงเรียนทางเลือก สร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายจากแนวคิดและประสบการณ์ของการศึกษาทางเลือก นำมาสร้างหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนทุกกลุ่ม โดยมีมาตรการร่วมคือพัฒนาการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและหลากหลายทั้งหลักสูตร การจัดการศึกษา การวัดผลประเมินผล พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าหลักสูตรแกนกลาง พัฒนาคู่มือสอนและบุคลากรยุคใหม่ที่มีใจรัก มีจิตวิญญาณในวิชาชีพเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่าง เอื้ออำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้จากภายในตน มีจิตใจและวิสัยทัศน์เปิดกว้างก้าวทันโลก (สสส. 2553) โรงเรียนทางเลือกต้องสร้างความเข้มแข็งทางการบริหารจัดการโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นสำคัญ เพื่อตอบสนองตามวิถีการศึกษา

ทางเลือกที่มีความหลากหลายโดยผู้บริหารให้ความสำคัญกับครูและบุคลากร และครู /บุคลากรให้ความสำคัญต่อผู้เรียน เป็นการเข้าถึงใจและเข้าถึงความหมายของการเรียนรู้ที่ ings ของผู้ใหญ่และเด็กไปพร้อม ๆ กันเพื่อสร้างการศึกษาที่พัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยวิธีการที่หลากหลายจนสามารถดึงศักยภาพในตนเองออกมาใช้ตามความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า โรงเรียนทางเลือกมีการบริหารตามแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์ด้านการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผลตามปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนที่หลากหลายโดยมีสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกเรื่อง ส่วนในภาพรวมโรงเรียนทางเลือกต้องการที่จะปรับปรุงการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากพบว่าค่าเฉลี่ยรวมของการบริหารตามแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์มีค่าสูงกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม โดยการดำเนินการและการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าการวางแผน จึงต้องการการปฏิบัติในเรื่องการทำงานที่ใส่ใจต่อมนุษย์ให้มากขึ้นและเน้นการมีส่วนร่วม ส่วนแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมด้านการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล พบว่ามีสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกเรื่องเช่นเดียวกัน การประเมินผลแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงกว่าการดำเนินการและการวางแผน ซึ่งโรงเรียนทางเลือกควรเน้นการประเมินผลผู้เรียนที่มีความหลากหลาย สร้างการศึกษาเป็นต้นแบบที่ดีเผยแพร่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มการศึกษาทางเลือก

นอกจากนี้โรงเรียนทางเลือกที่นำมาเป็นกรณีศึกษา มีความแตกต่างกันไปตามแนวคิดและอุดมการณ์ทางการศึกษาของโรงเรียนแต่ละแห่ง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าโรงเรียนทางเลือกมีการประกาศชัดเจนถึงการเน้น “ความเป็นมนุษย์” ในการบริหารและจัดการศึกษา ทั้งการสร้างคุณค่าให้เกิดในตัวผู้เรียนและการอบรมพัฒนาครูด้วยมนุษยปรัชญา ซึ่งการดำเนินการของโรงเรียนนั้นสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่แผนฉบับที่ 8 เป็นต้นมาจนถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 11 ที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ในการพัฒนาประเทศและมองเป็นองค์รวมมากขึ้น มีการนำทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน สร้างฐานปัญญาให้สังคมไทยเป็นสังคมมีคุณภาพ ก้าวสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่ยั่งยืน นำอัตลักษณ์ไทยมาปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมเชื่อมโยงกับภูมิภาคและโลกอย่างรู้เท่าทัน เสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลและความสมานฉันท์บนฐานการพัฒนาที่มั่นคงและสมดุล ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเป็นธรรม (สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ผลสานกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสภาพปัจจุบันของสังคมและสิ่งแวดล้อม การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ที่กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” การบริหารที่เริ่มจากคณะผู้บริหารโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ที่ชัดเจน ผู้นำ

ของโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยเกือบทั้งหมด เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่รู้จักกันในวงกว้าง (ปกป้อง จันวิทย์และสุนทร ตันมันทอง , 2555) จากการศึกษาโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษามีการวางแผนพัฒนาครู พัฒนาพื้นที่โรงเรียนจัดสภาพให้มีสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศละเอียดอ่อนซึ่งมีคุณค่า วางแผนหลักสูตรของโรงเรียนที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับ Anada Rama (2000) ที่โรงเรียนมนุษยนิยมแนวใหม่เน้นการพัฒนาจิตสำนึกของครูก่อนที่จะสอนผู้เรียน มีการสร้างมุมมองความสัมพันธ์ของมนุษย์กับระบบนิเวศ โลก และจักรวาลสู่การตระหนักเรื่องระบบนิเวศในสามัญสำนึก เข้าถึงความรู้สึกเชื่อมโยงกับทุกสรรพสิ่ง และให้ความเคารพให้ความสำคัญกับมนุษย์ทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา การพัฒนาคลื่นสมอง การใช้ชีวิตที่เรียบง่ายพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อ การสัมผัสธรรมชาติเรียนรู้โลกกว้าง มีการปฏิบัติต่อกันทางบวก การปรับตัวให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย การให้ความเท่าเทียม ผู้บริหารจะทำงานร่วมกับครูอย่างสม่ำเสมอ สอบถามความต้องการ แนะนำให้คำปรึกษาแก่ครูในเรื่องที่จำเป็นและต้องการความช่วยเหลือ แนะนำให้ครูพัฒนาคุณค่าความเป็นมนุษย์ของตนสู่วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียน ครูมีคุณสมบัติของบุคคลที่มีบุคลิกภาพ มีความเข้มแข็ง มีความถูกต้อง มีความรู้สึกในการช่วยเหลือสังคม ไม่เห็นแก่ตัว มีแรงบันดาลใจ มีความสามารถในการเป็นผู้นำ (P.R. Sarkar, 1990) ครูและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันสูงเรียนรู้แบบที่เรียกว่า "นิเวศวิทยาความเบิกบานใจ" (Ecology of joy) สอดคล้องกับคุณลักษณะทั่วไปของโรงเรียนทางเลือกที่ครูและผู้เรียนมีความใกล้ชิดกัน นักเรียนได้รับโอกาสในการตัดสินใจ (www.wikipedia/alternative schools) นำไปสู่ผลของการคิดการกระทำทางบวก ผู้เรียนค้นพบศักยภาพของตนเองและนำออกมาใช้อย่างเหมาะสม รวมทั้งการเสริมสร้างคุณธรรมความรักความเมตตา ความตระหนักในโลกที่อยู่อาศัย รู้คุณค่าพิทักษ์รักษาโลกส่วนรวมจนเกิดความยั่งยืน การทำงานไม่เน้นการสั่งการแต่จะโน้มน้าวใจให้ครูทำงานด้วยศักยภาพของตนเองดังที่ระพี สาคริก(2542) กล่าวว่าเมื่อผู้ใหญ่มีความเป็นกันเองย่อมช่วยให้เกิดความอบอุ่นและรู้สึกศรัทธาจากใจจริง เกิดใจรักในการทำงานงานจึงมีประสิทธิภาพและเกิดผลดี ครูที่เบิกบานจะสอนให้เด็กเป็นผู้ที่มีใจเบิกบานเช่นเดียวกัน การดำเนินการครูทำงานร่วมกัน จัดทีมทำงานและประเมินผลการทำงาน มีฝ่ายตรวจสอบแนะนำผลงานแสดงจากป้ายประกาศเช่นบุคคลหรือผู้เรียนที่มีคุณธรรม ผู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้ทำประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชนเป็นแบบอย่างของความเป็นมนุษย์ เป็นการบริหารที่มุ่งเน้นเสรีภาพของการเรียนรู้และความรัก (สุชาดา จักรพิสูทธิ์, 2548) โรงเรียนจะมีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารครูและผู้เรียน ทุกคนใช้ชีวิตจริงร่วมกัน ครูสอนเด็กให้เด็กเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเองด้วยการปฏิบัติจริง จัดวางสภาพแวดล้อมให้เกิดการใช้ชีวิตที่สัมพันธ์กับการอยู่รอด โลกความพอเพียง และความยั่งยืนทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ชีวิตในโรงเรียนเป็นเหมือนครอบครัวเดียวกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การศึกษามีทางวิชาการและวิชาชีพควบคู่กันไปจนเกิดทักษะการอยู่รอด มีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันระหว่างครูกับผู้เรียน ให้สิทธิเสรีภาพทำให้เด็กยอมรับนับถือตนเองและเรียนรู้ที่จะเคารพนับถือผู้อื่น ประเมินผลตามสภาพจริงของกิจกรรมและ

ผลที่เกิดขึ้นในโรงเรียนก่อให้เกิดความสุข การเพิ่มระดับความมีเกียรติและศักดิ์ศรีในตนเอง ความพึงพอใจในงานของบุคลากร ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีสอดคล้องกับ Dean (2002) โรงเรียนทางเลือกไม่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการแต่มุ่งเน้นการศึกษาที่ทำให้เกิดการอยู่รอด และพอเพียง เสรีภาพ การสร้างคนดีสู่สังคม และโรงเรียนทางเลือกยังเน้นสิทธิเสรีภาพความเท่าเทียม การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แบ่งปัน ร่วมกันทำงานและร่วมกันทำงานเพื่อสังคมสอดคล้องกับ Green(1994) พบว่าโรงเรียนส่งเสริมคุณค่าประชาธิปไตย มนุษยธรรม การเคารพตนเองและผู้อื่น และให้ทุกคนมีอิสระทางความคิด มีความตระหนักรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการจัดการศึกษาแนวมนุษยนิยม(Humanistic Education)

5.2 กระบวนการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐานสำหรับโรงเรียนทางเลือก

กระบวนการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน พัฒนาขึ้นจากแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ส่งเสริมการพัฒนาครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษายุคใหม่ที่มีใจรัก มีจิตวิญญาณและจรรยาบรรณในวิชาชีพ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรทำงานร่วมกันกระบวนการ การบริหารมีความใส่ใจต่อมนุษย์ทุกคนในโรงเรียน มีการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน และการทำงานร่วมกันของครูและบุคลากรในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้ง มีการวัดและประเมินผลด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียน ให้สิทธิในการเลือกการศึกษาที่เหมาะสมกับตน ในการบริหารตามแนวทางที่เน้นมนุษย์ให้ค่ากับมนุษย์ เป็นทางเลือกของการบริหารโรงเรียนด้วยองค์ประกอบของการบริหาร คือ 1) การวางแผนที่เน้นความเป็นมนุษย์ โรงเรียนทางเลือกเน้นกิจกรรมวางแผนความสัมพันธ์ การจัดองค์การของโรงเรียน มุ่งให้โครงสร้างน้อยลงเป็นองค์กรรวมมากขึ้นเป็นธรรมชาติและเน้นที่มนุษย์สอดคล้องกับการบริหารพหุนิยมที่ Browaey and Price (2008: 97) ได้กล่าวไว้ อีกทั้งยังเน้นผลระยะยาวใช้เวลาสร้างความสัมพันธ์นอกเหนือจากปกติ อำนวยการด้วยความยืดหยุ่น ให้สิทธิกับคนมากกว่าแผนงานด้วยกา รแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันและควบคุมอย่างยืดหยุ่นเพื่อให้องค์กรเกิดความอยู่รอดสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ ด้วยการเน้นคุณค่าของบุคลากรและค้นหาศักยภาพและทักษะที่มีในตัวบุคคลออกมา สร้างความร่วมมือและข้อตกลงร่วมกัน แรงจูงใจและภาวะผู้นำ ที่เน้น "มนุษย์" ในการบริหารจัดการ (Legge, 1995) รวมทั้งการจัดหางบประมาณ บุคลากรและการสนับสนุนต่างๆ การศึกษาที่เหมาะสมกับคน ชุมชน และสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นการศึกษาที่ตรงกับความต้องการของผู้ปกครองและผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับสภาวะการศึกษาทางเลือกที่การศึกษาคือทางเลือกและทางรอด (สสส., 2553) การวางแผนความพอเพียงสร้างวัฒนธรรมความพอดีและแบ่งปันกันมีความตระหนักรู้ต่อโลกเกิดความยั่งยืน การศึกษาจึงรับผิดชอบต่อสังคมสอดคล้องกับ Elkington(1998) ที่การปฏิบัติกิจกรรมธุรกิจใดๆต้องก่อให้เกิดเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ยังเกิดคุณค่าในตนสอดคล้องกับงานวิจัยของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2546) ที่

พบว่าโรงเรียนทางเลือกจัดการศึกษาให้มนุษย์เกิดอุปนิสัยที่ดีงาม มีคุณธรรม มีการหยั่งรู้ด้วยตนเองและดึงศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้อย่างสร้างสรรค์ มีการรับใช้สังคมทั้งการปฏิบัติในโรงเรียนและการออกสู่สังคม มนุษย์ที่เห็นคุณค่าของตนเองยังสัมพันธ์กับการพัฒนาที่ยั่งยืน Wheatley(1999) การวางแผนสู่การศึกษาเรื่องโลกสัมพันธ์กับความพอเพียงและความยั่งยืน ยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับมนุษย์ที่การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์(Soft Side Management) เน้นที่จิตใจการมีกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ปรับคนให้มีคุณลักษณะของความเก่ง ดี มีความสุข รักในอาชีพมีจิตใจทำเพื่อส่วนรวม ตระหนักถึงโลกและภัยพิบัติ หยุดคิดเพื่อให้โลกกลับมาฟื้นตัว และการทำงานในองค์กรต้องให้รางวัลคนดี ตระหนักถึงผลของการใช้ทรัพยากรโลก และควรให้ผลต่อโลกกลับคืนเท่ากับที่นำมาใช้ ให้รู้จักพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน ระบบโรงเรียนต้องทำให้คนมีจิตอาสา มีน้ำใจไม่แย่งแข่งขันมีการอบรมเรื่องโลกและสังคมและเข้าถึงจิตใจมนุษย์(วรภัทร์ ภูเจริญ, 2552: 131) 2) การดำเนินการที่เน้นความเป็นมนุษย์ สภาพปัจจุบันของโรงเรียนทางเลือกที่ทั้งผู้บริหารและครู มีโอกาสร่วมกันระบุผลลัพธ์ที่เกิดจากการวางแผน กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ การบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ การร่วมกันระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อนวางแผน การศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียน การจัดทำคู่มือครู หนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์เสริมแนวทางในการทำงานและปฏิบัติตน การสร้างกลยุทธ์ร่วมกันในที่ทีมงานกำหนดทิศทางของโรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามีส่วนร่วมได้ สอดคล้องกับมาตรการหลักของการศึกษาทางเลือกที่ต้องการสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ของการศึกษาทางเลือก ที่สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามาร่วมเป็นผู้จัดการศึกษาเรียนรู้ (สสส., 2553) มีการจัดหาทรัพยากรในและนอกชุมชนมาใช้ในโรงเรียน ดำเนินการดำเนินการเป็นแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันในโรงเรียน ซึ่งลักษณะการทำงานแบบช่วยเหลือกันนี้ต้องมีกระบวนการพัฒนาที่สร้างความตระหนักและ Gill(1999) พบว่าการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร มี เพื่อให้พบความต้องการของแต่ละบุคคลและองค์การจนเกิดการเชื่อมต่อที่แท้จริงระหว่างคุณค่านุรักษ์และการทำงานที่ได้ผลจุดเน้นของการบริหารได้แก่ บุคลากรมีคุณค่า เป็นของมีค่าและมีความสามารถ การทำงานและครอบครัวจึงเป็นสิ่งเดียวกัน มีการให้ความเท่าเทียม สร้างสุขภาพจิตที่ดีมีความสุขกับการทำงานร่วมกันดังที่ผู้บริหารโรงเรียนแนวคิดเสรีภาพและประชาธิปไตยกล่าวว่า “เราใช้บทบาทของแม่คือผู้บริหารต้องเป็นแม่ของครู ถ้าแม่เข้าไปช่วยได้แม่ก็จะช่วย มีการดูแลทุก ชุ้สุขกันช่วยกันทำงานและเวลาทำงานเราต้องหัวเราะบ้าง” (รัชนี้ ธงไชย, 2555) และผู้บริหารแนวพุทธ “เราต้องพูดจากใจ เข้าถึงใจของผู้ฟัง สำคัญมาก นอกจากคำพูด เราต้องยิ้มกับครู ไกล่ชิดและเข้าใจปัญหาและอุปสรรคของครู” (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2555) ส่วนผู้บริหารแนวนีโอฮิวแมนนิสให้ใช้ทางบวกกับครูทำให้ครูมีคุณค่า การมีส่วนร่วมและสื่อสารเพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกัน มีกลยุทธ์ในการดำเนินงานของโรงเรียนนำไปสู่บุคลากรทำงานโดยอัตโนมัติ มีการกำจัดข้อขัดข้องใจและ ครูร้องทุกข์ได้ เน้นการเปลี่ยนแปลงและร่วมกันเป็นเจ้าของ การจัดให้ครูกระตุ้นผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องความพอเพียงนั้นสอดคล้องกับ

เกียรตินิยม อมาตยกุล (2551: 57) นำเสนอการศึกษาแบบเพร่าท์(PROUT) ที่เน้นการพึ่งพาตนเองจนเกิดความพอเพียงในโรงเรียน มีการใช้ชีวิตที่สมถะเรียบง่าย ประหยัด และช่วยเหลือสังคมด้วยทักษะที่หลากหลาย นาดันดา ซึนแสงเนตร์(2550) พบว่าโรงเรียนที่เน้นคุณค่ามนุษย์ จะเน้นความรักความเมตตาของบุคลากรก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่มนุษย์ที่สมบูรณ์ ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนใหญ่ การเน้นความสนใจและความต้องการของผู้เรียนที่แท้จริง มีการใช้ทักษะที่หลากหลายเชื่อมโยงกับความเป็นจริงของสังคมในโลกปัจจุบัน การบริหารจัดการ เช่นนี้เป็นปัจจัยความสำเร็จของการศึกษา(Madriiverschool, 2009) การใช้การเสริมแรงทางบวก โดยผู้นำหรือผู้บริหารมีการเสริมแรงแผนโครงการตามพันธกิจ ความเชื่อ เป้าหมาย บทบาทการปฏิบัติที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำเป็นตัวอย่างประสิทธิภาพของโรงเรียนทางเลือก (Swarts, 2002) และการใช้ทางบวกเพื่อส่งเสริมการสร้างระเบียบวินัยในตนเอง มุ่งเน้นปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ เป็นแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) ทำให้การศึกษาทางเลือกทุกประเภทประสบความสำเร็จ (<http://kycss.org>) นอกจากนี้ Bush (2003) ยังพบว่าองค์การเป็นผลผลิตของปฏิสัมพันธ์ การแสดงความคิดเห็นของสมาชิกและนำกันเองอย่างเป็นธรรมชาติ การเรียนรู้ด้วยตนเองของปัจเจกบุคคลเป็นสาระสำคัญในการบริหารจัดการ การที่ให้ครูกระตุ้นผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเองและจัดการเรียนการสอนด้วยทักษะที่หลากหลาย เป็นมิติพื้นฐานของธรรมชาติและสังคมที่เป็นความหลากหลายแสดงออกทางกระบวนการหรือปรัชญาความเชื่อ เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผล ตามรูปแบบการบริหารการศึกษาทางเลือก ที่ต้องมีทางเลือกของการศึกษาเรียนรู้ และการจัดการที่หลากหลายภายใต้ความเชื่อมั่นของคุณค่าความเป็นมนุษย์ ว่าสามารถค้นพบศักยภาพในตนได้ในที่สุดแล้วนำมาทำประโยชน์ให้แก่ตนเองชุมชนสังคมและโลก (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2553) และการทำงานร่วมกันแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันยังสอดคล้องกับ Halfhill and Nielsen(2007) ที่พบว่าการทำงานเป็นที่มาอย่างเป็นระบบขององค์การทางการศึกษา เป็นตัวอย่างของการวัดทักษะความเป็นมนุษย์ (soft skills) การที่ครูได้แสดงความคิดเห็นต่อผู้บริหารโดยผู้บริหารมีการเปิดใจกว้างรับฟังปัญหาพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุง จากการศึกษาของ Bolman and Deal(1997) และ Hoyle(1981) พบว่าในโรงเรียนแม้เหตุการณ์เดียวกันก็มีความแตกต่างหลากหลายของการตีความ ระหว่างผู้บริหาร หัวหน้างาน ครู และบุคลากร เป็นการมองจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล มองเนื้อหาสาระสำคัญที่เกิดขึ้น เมื่อผู้บริหารเปิดใจกว้างทำความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ จะทำให้การจัดการมีประสิทธิภาพเกิดผลตามมาที่**3) การประเมินผลที่เน้นความเป็นมนุษย์** ด้วยการที่โรงเรียนมีการตรวจสอบผลงานของแผนจากเอกสาร ผลงาน ภาพกิจกรรมหรือโครงการที่ปฏิบัติเห็นได้เป็นปัจจุบันอย่างเป็นรูปธรรม และมีการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม จัดทำระบบรายงานผลการบริหารและการศึกษาที่ชัดเจน ในรูปแบบสภาพจริงและเอกสารรายงานประกอบการประเมินจากชุมชน ผลที่เกิดกับผู้เรียน การประเมินผลตามการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์นี้สอดคล้องกับ Carmichael and other (2011:307-309) ที่การให้ความสำคัญกับมนุษย์และโลก

เป็นการปฏิบัติที่ทำให้เกิดความยั่งยืน มีการรายงานผลการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน เกิดผล
 ก่อให้เกิดความยั่งยืนในสังคมและโลกเป็นส่วนหนึ่งของการรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งผู้นำ
 และผู้จัดการต้องพัฒนาให้เกิดเป็นจริยธรรมขององค์กรขึ้นมา โรงเรียนรายงานผลผู้เกี่ยวข้อง
 เพื่อปรับปรุงและคงการบริหารที่ดี การตรวจ สอบการดำเนินการให้บรรลุตามแผนที่วางไว้ในเรื่อง
 การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ ตรวจสอบรายงานการจัดการศึกษา ของโรงเรียนเพื่อนำไป
 ปรับปรุง คงแนวทางการศึกษาที่เน้นมนุษย์ของโรงเรียน สร้างเป็นเป็นต้นแบบและนำไปเผยแพร่
 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือกและกลุ่มโรงเรียนอื่นๆ ตรวจสอบการวัดประเมินผล
 ผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลายเน้นความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจ ความสุขของผู้เรียนและวัด ผล
 ทางสติปัญญาตามศักยภาพ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง แสดงความต้องการ และให้สิทธิ
 ในการเลือกทดสอบตามความสามารถ เป็นการเข้าถึงความเป็นปัจเจกบุคคลสอดคล้องกับ
 Nirenberg(1977) ที่พบว่าโรงเรียนทางเลือกทำให้องค์กรมีความสามารถในการสร้างรูปแบบ
 ทางการจัดการที่หลากหลายและ Gray(1982) ยังกล่าววว่าธรรมชาติขององค์กรเป็นเหมือน
 สมาคมของมนุษย์(people) หมายถึงมนุษย์เป็นหนทาง(means) นำไปสู่เป้าหมาย(end) จึง
 สนับสนุนเป้าหมายส่วนปัจเจกบุคคล (individual purposes) สมาชิกต้องการให้องค์กรทำในสิ่ง
 ที่หลากหลาย การประเมินผลที่หลากหลายเป็นสิ่งสำคัญของโรงเรียนทางเลือกสอดคล้องกับ
 Grauwe (2002) ที่ศึกษารูปแบบการประเมินตนเองที่บูรณาการจริยธรรม ความพึงพอใจเน้นการ
 คิดแบบประชาธิปไตย ทำให้วิสัยทัศน์ของโรงเรียนแตกต่างออกไปจากแบบราชการแต่เป็น
 องค์กรที่มีชีวิต (living organization) โรงเรียนจึงมีวิสัยทัศน์ที่หลากหลาย นอกจากนี้การบริหาร
 โรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ ยังทำให้เกิดความตระหนักในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ
 มนุษย์ ผลที่ได้จากการบริหารทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและผลในเชิงบวกต่อโรงเรียน
 และผู้เรียนสอดคล้องกับรัชนี อมาตยกุล (2552) ที่พบว่าการบริหารที่เน้นมนุษย์ทำให้โรงเรียนมี
 วัฒนธรรมของตนเอง ครู ผู้เรียน และผู้ปกครองมีความพอเพียง เรียบง่าย มีการยอมรับนับถือ
 ตนเองและผู้อื่น มีบรรยากาศทางบวกสังเกตจากการปฏิบัติงานของครูและผลที่ได้กับผู้เรียน โดย
 ผู้เรียนมีร่างกายแข็งแรงสุขภาพจิตดี มีจิตสาธารณะ มีความรู้ทางวิชาการและวิชาชีวิตที่ดี ครู
 สอนหนังสือได้ดีขึ้น ผู้ปกครองมีความภาคภูมิใจ ในผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนและพึงพอใจ
 ในตัวผู้เรียน Griffin(1993) ยังพบผลที่แสดงว่าโรงเรียนทางเลือกมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
 มากกว่าโรงเรียนแบบเดิม จากการที่ผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือกเรียนได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจเมื่อ
 เรียนในโครงการทางเลือกมากกว่าเรียนอยู่ในโรงเรียนแบบเดิมเช่นเดียวกับปกป้อง จันวิทย์ และ
 สุนทร ตันมันทอง (2555) พบว่านักเรียนของโรงเรียนทางเลือกสามารถแข่งขันกับโรงเรียนอื่นๆ
 ได้แม้ว่าจะเป็นการวัดผลจากระบบการศึกษากระแสหลักก็ตาม โรงเรียนทางเลือกจึงนำเสนอ
 แนวทางการศึกษาที่มีคุณภาพและหลากหลายแก่สังคมไทย ซึ่งโรงเรียนมีการบริหารจัดการที่
 เน้นความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจนตามแนวคิดปรัชญาการศึกษาที่เน้นมนุษย์อย่างแท้จริง

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกรวมตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน(สช.) ควรนำกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ไปเป็นนโยบายสนับสนุนโรงเรียนทางเลือกที่อยู่ในระบบ ให้มีอิสระในการบริหารจัดการโรงเรียนตามแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์ทั้งการวางแผน ดำเนินการ และประเมินผล ส่งเสริมการจัดการศึกษาทางเลือกรวมตามกฎหมายและการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากผลการวิจัยที่พบว่าโรงเรียนทางเลือกมีความต้องการที่หลากหลายในการบริหารจัดการ และพัฒนาผู้เรียนซึ่งการใช้รูปแบบเดิมของการบริหารจัดการที่เน้นการกำกับและควบคุมในรูปแบบที่ตายตัว ยังไม่สามารถตอบสนองต่อการจัดการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ได้

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล ระดับเทศบาล และ ระดับจังหวัด สามารถนำกระบวนการบริหารนี้ไปสร้างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาทางเลือก ในสถานศึกษาท้องถิ่น ทั้งการวางแผนในเรื่องความอยู่รอด พอเพียง การตระหนักต่อโลก ความยั่งยืน การช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และการสร้างการยอมรับนับถือ อดทนของบุคลากร การดำเนินการแบบมีส่วนร่วม และ ประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนและชุมชน สอดคล้องยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือกที่ให้มีการนำปรัชญา วิธีการ ประสบการณ์ของการศึกษาทางเลือกเข้าไปอยู่ในสถานศึกษาและหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ

3. หน่วยงานด้านการพัฒนาระบบผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำกระบวนการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐานไปเป็นแนวทางการฝึกอบรมผู้บริหารและครูด้านการบริหารจัดการโรงเรียนทางเลือกได้ เนื่องจากในการพัฒนาระบบการบริหารพบว่า โรงเรียนทางเลือกมีความต้องการการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์มากกว่าแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม

4. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สามารถ นำกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ไปเป็นแนวทางใช้ในการปรับเกณฑ์ตัวชี้วัด เพื่อประเมินคุณภาพโรงเรียนทางเลือกได้อย่างหลากหลาย เนื่องจากผลการวิจัยโรงเรียนทางเลือกมีการวางแผนที่เน้นความเป็นมนุษย์และจัดการศึกษาที่มีลักษณะพิเศษและต้องการการประเมินผลที่หลากหลายให้เข้ากับธรรมชาติ ศักยภาพและคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายมากกว่าใช้เกณฑ์เดียวกันทั้งหมดมาวัดผลและประเมินผลการพัฒนามนุษย์

5. ผู้บริหาร ครูและบุคลากรของโรงเรียนทางเลือก สามารถนำกระบวนการบริหารที่เน้นมนุษย์ไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยมตามปรัชญาของโรงเรียนทางเลือกแต่ละแห่ง โดยเสริมความเข้มแข็งของกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่เดิม ทั้งในเรื่องของการวางแผนความอยู่รอด ความพอเพียง โลก ความยั่งยืน การรับใช้สังคม และสร้างการ

ยอมรับนับถือตนเองของครูและผู้เรียน การดำเนินการแบบมีส่วนร่วม และการประเมินผลในรูปแบบที่หลากหลาย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนทางเลือกแต่ละแห่งให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์(ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน) และมีการปฏิบัติการบริหารที่เน้นมนุษย์ที่ยังไม่เข้มข้นเท่ากับการศึกษามนุษยนิยม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม ศึกษาข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพค้นพบสภาพจริงและประสิทธิภาพของการบริหารจัดการโรงเรียน และพัฒนากระบวนการบริหารสำหรับโรงเรียนทางเลือก หน่วยงานวิจัยทางการศึกษา ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เกี่ยวกับการนำกระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐานไปใช้ ว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด ในโรงเรียนทางเลือก เนื่องจาก การวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนาและนำเสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกเป็นแนวทางซึ่งยังไม่ได้มีการนำไปปฏิบัติจริง

2. หน่วยงานวิจัยประเมินผลและประกันคุณภาพการศึกษา ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐานอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา(R&D) และมีการพัฒนาตัวชี้วัด(KPIs) ความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนทางเลือกร่วมกับกลุ่มโรงเรียนทางเลือก เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการดำเนินการของโรงเรียนทางเลือกเน้นการมีส่วนร่วม และต้องการการประเมินผลในรูปแบบที่หลากหลาย เข้ากับสภาพของผู้เรียน พื้นที่ตั้ง และแนวคิดปรัชญาการศึกษาที่หลากหลายในการพัฒนามนุษย์

3. หน่วยงานทางด้านการวิจัยทางการศึกษา ควรมีการต่อยอดและพัฒนาแนวทางการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐานเช่น การทดลองทางการวิจัยการศึกษาทางเลือกในบริบทของโรงเรียนหลักโดยเน้นการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ต้องการปฏิบัติมากกว่าแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมซึ่งมีการจัดการศึกษาในโรงเรียนทางเลือกอยู่แล้วในปัจจุบัน และยังพบว่าครูบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษาแนวใหม่ๆเท่าที่ควร จึงต้องดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาบนฐานที่เน้นมนุษย์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อเตรียมคนสู่การเป็นประชาคมที่มีความหลากหลาย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การศึกษาทางเลือก คำตอบของสังคม. ผู้จัดการรายวัน (20 มกราคม 2549) : 42.

ยุทธศาสตร์การศึกษาทางเลือกโอกาสสำคัญสร้างผลงานปฏิรูปการศึกษา. ข่าวสด (18 พฤษภาคม 2547) : 34.

กนกพร จรินทร์รัตน์. กระบวนการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

กรมวิชาการ กองวิจัยการศึกษา. ผู้บริหารผู้นำการพัฒนาการเรียนการสอน.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2539.

กลุ่มพัฒนาการศึกษาเชิงรุก สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. การศึกษาทางเลือกคืออะไร. [ออนไลน์].
2553. แหล่งที่มา: <http://teacher.obec.go.th/index1.htm> [24 ธันวาคม 2553]

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. ชีวิตที่พอเพียงแบบเพราท์. ใน แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทาง
การศึกษานอกระบบโรงเรียน, หน้า 57-76. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2551.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. นีโอฮิวแมนนิส: ทางเลือกสุดท้ายของคนรุ่นใหม่.
กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

จินตนา ศักดิ์ภู่อารัม. การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับ
ประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

นาถนิตดา ชื่นแสงเนตร์. การศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของโรงเรียนสัตยาไส.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.

ปกป้อง จันวิทย์ และสุนทร ตันมันทอง. โรงเรียนทางเลือกกับทางเลือกในการศึกษาของ
ประชาชน. ใน ยกเครื่องการศึกษาไทย: สู่การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง. เอกสาร
สัมมนาวิชาการประจำปี 2554, หน้า 3-47. 15 กุมภาพันธ์ 2555 ณ โรงแรมเซนทารา
แกรนด์ เซ็นทรัลเวิลด์, กรุงเทพมหานคร, 2555.

บัวทอง สว่างโสภากุล. สุขภาพจิตที่แข็งแรงมีลักษณะเป็นอย่างไร. วารสารสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (กรกฎาคม-ธันวาคม 2542) : 39-49.

ประภาภัทร์ นิยม และคณะ. ผู้บริหาร COACHING TEAM โรงเรียนวิถีพุทธ: การสร้างความรู้
ใหม่ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ, 2551.

- ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์. เอกสารชุดวิชา การจัดการโรงเรียนประถมศึกษา หน่วยที่ 1-6. สาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์. พระนคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2535.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรออฟเซต, 2535.
- ปิยะมาศ ยืนดีสุข. การศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณของนักเรียนโรงเรียนวิถี
พุทธ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- พนายุทธ เขยบาล. แบบจำลองการบริหารจัดการโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทย. วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (เมษายน-มิถุนายน 2550) : 73-93.
- พิภพ ธงไชย. การศึกษาทางเลือก: การศึกษาที่นำไปสู่อิสรภาพ. โครงการวิจัยพิเศษ, ปฏิวัติ
การศึกษาไทย แก้ปัญหาวิกฤตกรรมทางจิตวิญญาณ (กันยายน 2543) : 157 -158.
- พร พันธุ์โอสถ. รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาทางเลือกโดยสถานศึกษา
รูปแบบต่าง ๆ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.
(เอกสารอัดสำเนา), 2543.
- พร พันธุ์โอสถ. รายงานโครงการการศึกษาวิจัยการศึกษาทางเลือกเพื่อการเสริมสร้างสุข
ภาวะ(การศึกษาวิจัยการศึกษาทางเลือกในนานาชาติ). เอกสารประกอบการ
ประชุมครั้งที่ 2 (13 มกราคม). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้าง
เสริมสุขภาพ, 2553.
- พระครูปลัดจิตติชัย จิตติชัย. การบริหาร: การจัดการองค์กรโรงเรียน. [ออนไลน์]. 2550.
แหล่งที่มา: <http://www.lanna.mbu.ac.th/artilces/admin02.asp> [20 กุมภาพันธ์ 2553]
- พระเทพโสภณ(ประยูร มีฤกษ์). โลกทัศน์ของชาวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2545.
- พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, 2543.
- พระมหาพงศ์นรินทร์ จิตวิโส. ระบบการศึกษาแนวพุทธ. [ออนไลน์]. 2548.
แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/files/99Buddhist.pdf> [20 ธันวาคม 2553]
- พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า. **UNSEEN BUDDHISM พุทธคือใจ พุทธที่ไม่เคยเห็นมาก่อน.**
กรุงเทพมหานคร: สไตส์ครีเอทีฟเฮาส์, 2552.
- พันศักดิ์ พลสารมย์. การพัฒนากระบวนการบริหารงานสถาบันอุดมศึกษาตามแนวคิดการ
บริหารงานแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การ:กรณีศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2540.
- ไพฑูริย์ สิ้นลาร์ตัน. **ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2552.

- ไพบูลย์ ช่างเรียน. **วัฒนธรรมการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, 2532.
- มาร์การเร็ด เจ วีตเลย์, เพชรรัตน์ พงษ์เจริญสุข และคณะแปล. **ผู้นำกับวิทยาศาสตร์ใหม่**. กรุงเทพมหานคร: แพลนพริ้นท์ดิง, 2550.
- ยุทธชัย-อุทัยวรรณ เฉลิมชัยและกลุ่มบ้านเรียนปัญญากร. **รูปแบบและพัฒนากิจการศึกษาดูแลโดยครอบครัวในสังคมไทย**, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.
- ระพี สาคริก. **แต่วิญญาณครูที่ฉันรักยิ่งชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: นาโกต้า, 2542.
- รัชนี้ ธงไชย. **ข้อเสนอยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือก**. เอกสารประกอบการประชุมโครงการศึกษาวิจัยการศึกษาทางเลือกเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเด็กและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (เอกสารอัดสำเนา), 2553.
- รัชนี้ อมาตยกุล. **การประยุกต์ใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสในการบริหารโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนอมาตยกุล**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2552.
- รัตติยา ฤทธิรงค์. **กระบวนการบริหารการศึกษา**. [ออนไลน์]. 2553.
แหล่งที่มา: <http://www.itie.org/eqi/modules.php?name=Journal&file> [12 กรกฎาคม 2553]
- ริชาร์ด บาร์เรตต์. **ปลดปล่อยวิญญาณธุรกิจสู่การเป็นหยอดองค์กร (Liberating the Corporate Soul: Building a visionary Organization)**. กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้าพริ้นดิง, 2546.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. **Productivity วิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2552.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. **Soft Side Management การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์. ประชาชาติธุรกิจ**. (18 มกราคม 2553) : 33.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. **Soft Side Management การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์**. [ออนไลน์]. 2553.
แหล่งที่มา: ประชาชาติธุรกิจ http://www.prachachat.net/view_news.php?newsid=02hmc_01180153§ionid=31 [15 ธันวาคม 2553]
- วรภัทร์ ภูเจริญ. **Soft side management**. [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา: productivity world. <http://managerroom.com10-13> [2 กุมภาพันธ์ 2554]
- วรภาส ประสมสุข. **หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม**. [ออนไลน์]. 2550.
แหล่งที่มา: <http://www.edu.buu.ac.th/journal.pdf> [9 ธันวาคม 2553]
- วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กินาวงศ์. **หลักการบริหารแนวพุทธธรรม**. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 18 (พฤศจิกายน 2549-มีนาคม 2550) : 63-84.

- วิลัย องค์กรันต์คุณ. การวิเคราะห์แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสต์เพื่อการพัฒนามนุษย์.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- วิทยากร เชียงกุล. อธิบายศัพท์การบริหารจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: สายธาร, 2547.
- วิทยาลัยการจัดการทางสังคม. รัฐธรรมนูญ 2550: ถึงเวลาสถาปนาการศึกษาทางเลือกอย่างมี
ระบบ. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (29-5 มิถุนายน 2550) : 34.
- วิทยาลัยการจัดการทางสังคม. รัฐธรรมนูญ 2550: ถึงเวลาสถาปนาการศึกษาทางเลือกอย่างมี
ระบบ (2). สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (6-12 กรกฎาคม 2550) : 34.
- วีรเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. การศึกษาทางเลือก: แนวทางที่ท้าทายในยุคปฏิรูป. [ออนไลน์].
2551. แหล่งที่มา: <http://www.edu.chula.ac.th/nfed> [26 ตุลาคม 2552]
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. โรงเรียนอมาตยกุล. [ออนไลน์].
2553. แหล่งที่มา <http://www.onesqa.or.th/onesqa/th/report> [15 ธันวาคม 2553]
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. โรงเรียนจือจี้. [ออนไลน์]. 2553.
แหล่งที่มา <http://www.onesqa.or.th/onesqa/th/search/index.php> [15 ธันวาคม 2553]
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. โรงเรียนสัตยาไส. [ออนไลน์]. 2553.
แหล่งที่มา <http://www.onesqa.or.th/onesqa/th/report/index.php> [15 ธันวาคม 2553]
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. โรงเรียนสัมมาสิกขาศีระชะอโศก.
[ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา <http://www.onesqa.or.th/onesqa> [15 ธันวาคม 2553]
- ส.ศิริรักษ์. บทความย่อการศึกษาไทยทางเลือกในขนาดเล็ก. [ออนไลน์]. 2545. แหล่งที่มา:
<http://www.sulaksivaraksa.org/th/index.php> [15 ธันวาคม 2553]
- สัตยาไส. โรงเรียนสัตยาไส. [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา: www.sathyasaith.org [15 ธันวาคม
2553]
- สภาการศึกษาเร่งวางแผนสนับสนุนการศึกษาทางเลือก. เดลินิวส์ (19 มกราคม 2549) : 23.
- สาโรช บัวศรี. ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรม. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระ
เกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในมหามงคลเฉลิมพระชนม
พรรษา 5 รอบ (2535) : 440-444.
- สุชาดา จักร์พิสุทธิ. การศึกษาทางเลือก: เมื่อชุมชนปฏิรูปการศึกษาเอง. มติชน. (29 สิงหาคม
2547) : 6.
- สุชาดา จักร์พิสุทธิ และคณะ. การศึกษาทางเลือก: โลกแห่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548.
- สุกานดา ญาณศิริ. การวิเคราะห์ปรัชญาการปฏิรูปการศึกษาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ
โครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์: สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของ

- ชาติในศตวรรษหน้า". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สุวาทินี สลีอ่อน. กระบวนการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสองภาษาเอกชนในเขต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549.
- สุวิมล ว่องวาณิช. การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นใน วิทยานิพนธ์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ภาควิชาวิจัย การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สุวิมล ว่องวาณิช. การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส. 2550.
- สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ. รายงานการวิจัยการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการศึกษาของ โรงเรียนภายหลังการประเมินภายนอกกรอบแรก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา. 2553.
- สุขพร สังคเลศ. กระบวนการบริหารงานของสถานศึกษาขนาดเล็กพิเศษในเขตพื้นที่ การศึกษาสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2550.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. ร่างข้อเสนอเบื้องต้นยุทธศาสตร์การ ขยับเคลื่อนการศึกษาทางเลือก การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพมหานคร, 2553. (อัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน ประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิช, 2528.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2554.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. กำหนดวันประเมินสถานศึกษาที่มี วัตถุประสงค์พิเศษ ประเภทโรงเรียนทางเลือก ประจำปีงบประมาณ 2553. [Online] 2553. แหล่งที่มา [http://www.onesqa.or.th/onesqa//th/publish/detail.php?ID=1113&SystemKey= News Publish](http://www.onesqa.or.th/onesqa//th/publish/detail.php?ID=1113&SystemKey=News%20Publish) [15 ธันวาคม 2553]
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ ปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559): ฉบับสรุป. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา, 2553.

- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. รายงานการวิจัย การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนา การศึกษาของโรงเรียนภายหลังการประเมินภายนอกรอบแรก. กรุงเทพมหานคร: สกศ., 2553.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 124 ตอน 47 ก, 2550: 15.แหล่งที่มา: [http://www.Ombudsman.go.th/10/documents/law/constitution 2550.pdf](http://www.Ombudsman.go.th/10/documents/law/constitution%202550.pdf) [15 ธันวาคม 2553]
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. การศึกษาเรื่องคุณค่าความเป็นมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดยาไส, 2531.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าของความเป็นมนุษย์โดยอิงแนวคิดการเรียนรู้จากการหยั่งรู้ด้วยตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- อุทัย บุญประเสริฐ. การวางแผนการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- อำรุง จันทวานิช. แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547.
- Novabizz. ทฤษฎีมนุษยนิยมของโรเจอร์ส. [ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา <http://www.novabizz.com> [14 กุมภาพันธ์ 2554]
- Novabizz. ทฤษฎีจิตวิทยามานุษยวิทยาของมาสโลว์ [ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา <http://www.novabizz.com> [14 กุมภาพันธ์ 2554]
- Choice2learn. ภาพรวมการศึกษาทางเลือกในสังคมไทย. [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา: <http://choice2learn.net/blog/2010/05/25> [14 กุมภาพันธ์ 2554]
- ภาษาอังกฤษ**
- Agdelen, B. Analyzing the perceptions of educators concerning the execution of managerial processes in elementary schools and determining the training needs. **Girne Amerikan University, North Cyprus.** 2005.
- Aloni, N. **Humanistic Education: Encyclopedia of Philosophy of Education.** [Online]. 1999. Available from: <http://learningalternatives.net/wp-content/uploads/legacy/ktaesp.pdf>. [2011, March 18]

- Ananda, R. **Neo Humanist Education**. Germany: Anada Marga Gurukula Publications, 2000.
- Andes, J. Alternative Models for Urban School District Organization. **Educational Administration Quarterly**, 7, 1 (January 1971) : 64-86.
- Barley, R. and Kunda, G. "Design and Devotion: Surges of Rational and Normative Ideologies of Control in Managerial Discourse." **Administrative Science Quarterly**. 37(1992) : 363-399.
- Barrett, R. **Building a values- Driven Organization: a whole system approach to culture transformation**. USA: Elsevier, 2006.
- Bolman, L. and Deal, T. **Reframing Organizations: Artistry, Choice and Leadership**. CA: Jossey-Bass. San Francisco, 1991.
- Brand, B. and Martin, N. **Federal, state, and local roles supporting alternative education.American Youth Policy Forum .U.S. Department of Labor.Retrieved October 18,2009**. [Online]. 2006. Available from: [http:// www.aypf.org/publications/AlternativeEducation2006.pdf](http://www.aypf.org/publications/AlternativeEducation2006.pdf) [2010, December 24]
- Browaeyes, M.and Price, R. **Understanding Cross-Cultural Management**. London: Ashford Colour Press, UK., 2008.
- Bush, T. **Theories of Educational Leadership and Management**. Trowbridge: Cromwell Press, Great Britain, 2003.
- Cable, E., Plucker A. and Spradlin, E. Alternative Schools: What's in a Name?. **Education Policy Brief. Center for Evaluation and Education Policy, Indiana University** 7,4 (Winter2009) : 1-12.
- Carmichael, J., Collins C., Emsell, P., Haydon, J. **Leadership and Management Development**. Oxford: Oxford University Press.UK., 2011.
- Chalker, C. S. **Effective Alternative Education Programs: Best Practices from Planning through Evaluating**. Verginia: Technomic Publication. University of Verginia, 1996.
- Clark, L. In Consideration of Goal-Free Planning: The Failure of Traditional Planning Systems in Education .**Educational Administration Quarterly**, 17, 3 (August 1981) : 42-60.
- Clarksean, L. and Pelton, M.H. **Safe schools: a reality check: safe school planning is a systematic process that should be woven into the culture of a school rather**

- than being.** [Online] 2002. Available from: http://findarticles.com/p/articles/mi_m0HUL/is_1_32/ai_94872304/ [2011 march 26]
- Cook, D.L. **A Generalized Project Management System Model.** Education Program Management Center, Ohio State University, November, 1968b.
- Corrigan, C. **Meg Wheatley's 12 principles for supporting healthy community.**[Online] 2010. Available from: <http://chriscorrigan.com/parkinglot/>[2010, February 13]
- Christensen, A.R. Cool Japan, Soft Power. **Global Asia**, 6, 1(Spring 2011) : 76-81.
- Drucker, Peter F. **The Effective Executive.** New York:Harper Collins, 2002.
- Duke, L. Considerations in the Design of Alternative Schools.**Clearing House**, 73 (December-November 1999) :89-92.
- Farmer, R. Humanistic Education and Self-Actualization Theory. **Education**, 105, 2(winter 1984) : 162-72.
- Fisk, S. **Administration Behavior in Education.** New York: Harper and Row, 1957.
- Freebod, P. **Qualitative Research in Education interaction and practice.** London, UK: SAGE Publication Ltd., 2003.
- Gaynor, K. Some Implications of Political Systems Theory for Alternative Demand Processing Mechanisms for Public School Systems .**Educational Administration Quarterly** 7, 1 (January1971) : 34-45.
- Gill, C. Use of Hard and soft models of HRM to illustrate the gap between rhetoric and reality in workforce management. **RMIT business** (November 1999) :1-50.
- Grauwe, A. **School Mornitoring Systems and their Impact on Disparities.** UNESCO, Paris, 2009.
- Grauwe, A. and Naidoo, J. **School Evaluation for Quality Improvement.** Meeting of the Asiain Network of Training and Research Institution in Education Plaining 2-4 July 2002.International Institute for Education Planning :UNESCO, Paris, 2004.
- Gray, H.L. "**A perspective on organization theory**", in H.L. Gray (ed.), *The Management of Education Institutions*, Lewes: Falmer Press. 1982.
- Green, B. **What Humanistic Education Is... And Is Not.** [Online]. 2004. Available from: <http://www.humanistsofutah.org/1994/art2jun94.html>. [2011, March 18]
- Grubb, W. and Flessa, J. "A Job Too Big for One": Multiple Principals and Other Nontraditional Approaches to School Leadership .**Educational Administration Quarterly**, 42, 4 (October 2006) : 518-550.

- Gurukul. **Neo humanist Education**. [Online]. http://nhe.gurukul.edu/about_objectives.htm. [2010, August 26]
- Halfhill, R. and Nielsen, M. Quantifying the “Softer Side” of Management Education: an Example Using Teamwork Competencies. **Journal of Management Education** 31: 64 (2007): 1-17.
- Hanson, E. The Modern Educational Bureaucracy and the Process of Change. **Educational Administration Quarterly**, 11, 3 (October 1975) : 21-36.
- Handel, J. [editor]. **The sociology of organizations: Classic, contemporary and critical readings**. USA.: Sage publications inc., 2003.
- Harper and Row. **Carl Rogers and Humanistic Education**. Chapter 5 in Patterson, 1977.
- Hulshult, Nancy K. **Moral Leadership in Alternative Education: Theory and Practice in School Administration**. Miami University.[Online].2005. Available from: <http://etd.ohiolink.edu/view.cgi/Hulshult,%20Nancy%20Kay.pdf?miami1114085889>, [2011, March 21]
- IIEP. **Annual Training Programme Document, Improving the Quality of Education : Specific Problems and Strategies**. 1992/93.
- Inayatullah, S., Bussey, M. and Milojevic, I. **Neohumanist Education Futures: Liberating the Pedagogical Intellect**. Taiwan: Tamkang University Press in association with Gurukul Press, 2006.
- Jarrett, James L. **The Humanities and Humanistic Education**. Canada: Addison-wesley Publishing Company, 1973.
- Jones, J., Aguirre, D. and Calderone, M. **10 principles for the “soft side” of managing strategic C. 2004** [Online]. 2004. Available from: <http://changemanagementforum.blogspot.com/2004/07/10-principles-for-soft-side-of.html> [2010, December 29]
- Kaufman, R.A. **Educational System Planning**. USA: Prentice-Hall, Inc, 1972.
- KDE. **Kentucky Alternative Education Schools/Programs: Alingment with the Kentucky Standard and Indictors**. [Online]. 2001. Available from: <http://learningalternatives.net/wp-content/uploads/legacy/ktaesp.pdf> [2011, March 20]
- Kentucky Center. **Best Practice in Alternative Education: Kentucky and Beyond**. [Online]. 2005. Available from: www.dickson.countryschool.org [2012, October 30]
- Kowalski, J. **Case studies on Education Administration**. USA: Pearson Education, Inc., 2008.

- Learning Alternatives. **Kentucky Alternative Education Schools/Programs: Alignment with the Kentucky Standards and Indicators for School Improvement.** [Online]. 2001. Available from: <http://learningalternatives.net/wpcontent/uploads/legacy/ktaesp.pdf>. [2011, February 12]
- Legge, K. **Human Resource Management: Rhetorics and Realities,** Basingstoke: Macmillan, 1995.
- Leorne, P. and Drakeford, W. **Essential elements of alternative education, excerpts from alternative Education: From a “Last Chance” to a Proactive Model.** [Online]. 2005. Available from: www.dicksoncountryschool.org [2012, October 30]
- Lessinger, L. M. **Every Kid A Winner.** New York: Simon&Schuster, 1970.
- Madriverschool. **Alternative school planning process:Stakeholder update.** [Online]. 2009. Available from: [http://www.madriverschools.org/Blogs/AlternativeSchool Planning.ppt#256,1,Alternative School Planning Process](http://www.madriverschools.org/Blogs/AlternativeSchoolPlanning.ppt#256,1,Alternative%20School%20Planning%20Process) [2011, March 21]
- Maltzman, R. **A Project Manager’s Primer on the Triple Bottom Line.** [Online]. 2011. Available from: <http://www.projectsatwork.com/blog/People-Planet-Profits> [2012, October 30]
- Marshall, C., Patterson, A., Rogers, L., and Steele, R. Caring as Career: An Alternative Perspective for Educational Administration .**Educational Administration Quarterly,** 32, 2 (April1996) : 271-294.
- Marjanovic, O. Supporting the soft side of business process reengineering. **Business Process Management Journals.** 6, 1(January2000) : 43-55.
- Maslow, A. H. **Knew Knowledge in Human Value.** Chicago: Regnery, 1970.
- Maslow, A. Humanistic Education. **Journal of Humanistic Psychology.** 9,3 (Summer1979) : 13-25
- McDonald, R.H., **A Programmed Instructional Course in the Management Process and An Information System to Support Its Decision-Making Responsibility.** Chapman College, Orange, Calif., January, 1969.
- Mcgee, J. **Reflections of an alternative school administrator.** Phi Delta Kappan, 82,8 (April 2001) : 588-591.
- National Association of School Psychologist. **Characteristics of effective alternative programmes.** [Online]. 2005. Available from: www.dicksoncountryschool.org [2012, October 30]

- New South Wales Department of Education and Training. **School Planning : Implementation Procedures** [Online]. 2004-2005. Available from https://www.det.nsw.edu.au/policies/administrative/general/sch_plan/School_plan_proc.doc [2012, October 30]
- Nirenberg, J. A Comparison of the Management Systems of Traditional and Alternative Public High Schools. **Educational Administration Quarterly**, 13, 1 (January 1977) : 86-104.
- Noon, M. 'HRM: a map, model or theory?' in P. Blyton and P. Turnbull (eds), **Reassessing Human Resource Management**, pp. 16-32. London: Sage, 1994.
- PISA. **Comparing countries' and Economies' performance**. [Online]. 2010. Available from: <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/54/12/46643496.pdf> [2010, December 20]
- Raywid, M. as cited in Kleiner, B., Porch, R., & Farris, E. (2002). **Public alternative schools and programs for students at risk of education failure: 2000-01** (NCES 2002-004) U.S. Department of Education: Washington, DC: National Center for Education Statistics. Retrieved May 2009, [Online]. Available from: <http://nces.ed.gov/pubSearch/pubsinfo.asp?pubid=2002004.1994>. [2010, December 20]
- Rogers, C.R. **The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change**. Boston: Houghton Mifflin. 1989.
- Rowan, J. **Humanistic Education**. [Online]. 2001. Available from: http://www.ahpweb.org/rowan_bibliography/chapter17.html. [2011, March 18].
- Rucker, W.R. A Value-Oriented Framework for Education and Behavioral Sciences. **The Journal of Value Inquiry** 4 (Winter 1969) : 3.
- Rummler, Geary A., Ramias, Alan J. and Rummler, Richard A. **"Potential Pitfalls on the Road to a Process Managed Organization (PMO): Part 1: The Organization as System Lens"** [Online]. 2006 November. Available from: <http://www.bptrend.com> [2011, March 20]
- Simon, A. **Administrative Behavior**. New York: Macmillan, 1947.
- Smith, W., Krouse, W. and Atkinson, M.. **The education's Encyclopedia**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1969.
- Soraj Hongladarom. **Humanistic Education in Today's and Tomorrow's World**. [Online]. 2010. Available from: <http://pioneer.chula.ac.th> [2011, March 18]

- Sprague, J. and Tibin, T. **Alternative education strategies: Reducing violence in school and the community.** [Online]. 2002. Available from: www.dicksoncountryschool.org [2012, October 30]
- Suanders, L. **"Who or what is 'school self-evaluation' for?"** In **:School Effectiveness and School Improvement.** 10 4 (December 1999).
- Swarts, L. **Alternative Education Accountability: Kentucky's Approach.** [Online]. 2002. Available from: <http://ici.umn.edu/products/impact/163/prof5.html> [2011, March 20]
- Storey, J. **'Developments in the management of human resources: an interim report'**, Warwick Papers in Industrial Relations, 17, IRRU, School of Industrial and Business Studies, University of Warwick (November). 1987.
- Truss, C., Gratton, L., Hope-Hailey, V., McGovern, P., and Stiles, P. **'Soft and Hard models of human resource management: a reappraisal'**, Journal of Management Studies, 34, 1, 1997, 53-73.
- U.S. Department of Education. **Overview of public elementary and secondary students, staff, school, school district, revenues, and expenditures: School year 2004-05 and fiscal year 2004.** [Online]. 2007. Available from: <http://nces.ed.gov/pubs2007/overview04/glosary.asp> [2010, December 24]
- Wheatley, Margaret J. **Leadership and the New Science: Discovering Order in a Chaotic World.** CA: Berrett- Koehler, 1999.
- Wikipedia. **Alternative School** . [Online]. 2010. Available from: <http://www.Wikipedia.org> [2010, December 24]
- Wikipedia. **Humanistic Education.** [Online]. 2011. Available from: http://www.en.wikipedia.org/wiki/Humanistic_education [2011, March 18]
- Wilson, Lan M. and Susan, R. The Influence of Maslow's Humanistic View on an Employee's Motivation to learn. **Journal of Applied Management and Entrepreneurship.** [Online]. 2008. Available from: www.allbusiness.com/education [2011, March 20]

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คู่มือการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน

คู่มือ
การบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน
Soft Side Based - Alternative School Management
SBASM

จากงานวิจัยพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก
สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธันวาคม ๒๕๕๕

คำนำ

คู่มือการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน จัดทำขึ้นสำหรับโรงเรียนทางเลือก มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการบริหารโรงเรียนให้เป็นองค์รวมของการพัฒนามนุษย์ที่แท้จริงที่มีความหมาย ตอบสนองการบริหารจัดการโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ (soft side management) โดยมีมุมมองหลัก ๓ มิติคือ มุมมองเรื่องมนุษย์ โลก และผลที่ได้กับผู้เรียน) การนำหลักการมาประสานกันจะนำสู่ความอยู่รอด ความพอเพียง ความเป็นธรรมและความยั่งยืนโดยผู้บริหาร ครูและผู้เกี่ยวข้องมีการวางแผน ดำเนินการ ประเมินผลร่วมกัน ผลสานการจัดการศึกษาแนวคิดมนุษยนิยม (Humanistic Education) ที่การจัดการเรียนรู้มีผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งการวางแผนเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือก ด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ การนำปรัชญา วิธีการ ประสบการณ์ของการศึกษาทางเลือกเข้าไปอยู่ในสถานศึกษา และหลักสูตรการศึกษา เพื่อการบริหารจัดการศึกษาให้เข้ากับผู้เรียนตามความแตกต่างหลากหลายของแต่ละบุคคลแต่ละกลุ่ม ให้การเรียนรู้มีความยืดหยุ่นทั้งด้านหลักสูตรและการวัดผลประเมินผล มีการปรับกระบวนการคิดตามมาตรการหลักที่ต้องเร่งสร้างเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ สู่ความหมายที่แท้จริงของการศึกษาเรียนรู้ที่ต้องให้คุณค่ากับความเป็นมนุษย์ และมาตรการร่วมที่ต้องพัฒนาครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษายุคใหม่ที่มีใจรัก มีจิตวิญญาณ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่าง และเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้จากภายในตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ มีวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างก้าวทันนวัตกรรมในโลกของการเรียนรู้วันนี้และอนาคต เพื่อเป็นกำลังสำคัญส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงแทนที่บุคลากรยุคเก่า ในการบริหารโรงเรียนต้องพัฒนากระบวนการที่จะทำให้ทุกคนในโรงเรียนเป็นสำคัญมีมุมมองที่กว้างเพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงของประชาคมและโลก

สารบัญ

	หน้า
กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน	3
หลักการสำคัญ	4
แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์	5
แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม	5
องค์ประกอบการบริหาร	6
การวางแผน	6
การดำเนินการ	6
การประเมินผล	6
การนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐานไปประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียน	7
การวางแผน	7
การดำเนินการ	8
การประเมินผล	9
มาตรการความอยู่รอด	10
มาตรการความพอเพียง	11
มาตรการเรื่องโลก	12
มาตรการความยั่งยืน	13
มาตรการการรับใช้สังคม	14
มาตรการสร้างการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น	15
แนวทางการนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐานไปใช้สำหรับผู้บริหาร	16
ข้อเสนอแนะ	18

กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน Soft Side Based – Alternative School Management (SBASM)

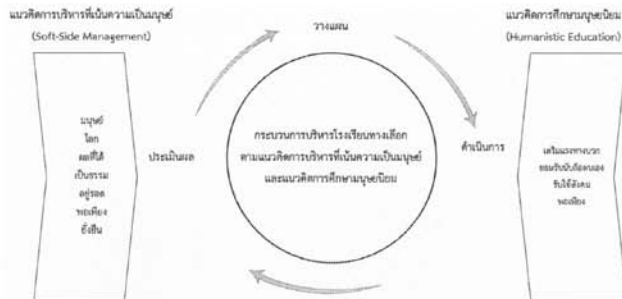
การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์หรือ Soft side management สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาทางเลือกเน้นการทำงานในองค์การ ที่เห็นว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีปฏิสัมพันธ์ทางบวกต่อกันในการทำงานและเป็นไปตามระบบธรรมชาติ สร้างผลผลิตที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ เป็นการบริหารที่สนใจต่อโลก (Planet) มนุษย์ (People) และผลที่ได้ (Profit) การคำนึงถึงความเป็นธรรมและเท่าเทียม ความพอเพียง ความอยู่รอดและความยั่งยืน นำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานที่มีการนำศักยภาพที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ออกมาใช้ ลดการสั่งการจากผู้บังคับบัญชาให้บุคลากรได้ร่วมคิดร่วมทำสอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในการบริหารองค์การด้วยการให้ความสำคัญเป็นมนุษย์ (Soft HRM) ในองค์การพนักงานและบุคลากรจะมีคุณค่าความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นที่หมายและพนักงานทุกคนมีความสามารถในตนเอง ในโรงเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child centered) มักจัดการศึกษาแนวมนุษยนิยม (Humanistic education) ซึ่งอยู่บนฐานทฤษฎีมุษยนิยม (Humanistic theory) เพื่อสร้างภาพพจน์เชิงบวกแก่ตนเอง ใช้การเสริมแรงทางบวกให้มนุษย์มีเกียรติและศักดิ์ศรีนำไปสู่การเป็นผู้รู้จักพอเพียง แสดงจิตใจของคนที่เห็นคุณค่าในตนเองเกิดการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นและเกิด การเคารพตนเองและผู้อื่น(Self-Esteem) มีความเสียสละจากการใช้ศักยภาพของตนอย่างสร้างสรรค์สัมพันธ์กับโลกและสังคม

กระบวนการบริหารโรงเรียนที่ประกอบด้วย การวางแผนที่มีการบูรณาการอยู่ในส่วนของทีมในการบริหาร การดำเนินการมีการสร้างการยอมรับนับถือตนเองของครูในการทำงาน การสร้างแรงจูงใจทางบวก การฝึกอบรม การสื่อสาร การนำไปปฏิบัติ การทำงานเป็นทีม การตัดสินใจ และการประสานงานช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายทั้งจากการประเมินตนเองที่บูรณาการจริยธรรมและความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง โรงเรียนควรมีการเน้นทักษะส่วนบุคคลหรือด้านมนุษย์มากกว่าในอดีตต้องมีการทบทวนว่าเราจะนำทักษะนี้ให้เกิดอย่างไร จะมีวิธีการสกัดออกมาเป็นคุณค่าได้อย่างไร วิธีหนึ่งคือการจัดให้มีการเตรียมการสอนและแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาและมืองค์กรที่เชี่ยวชาญออกแบบ บริหาร วิเคราะห์ ตัดสินและทอนคุณภาพ พื้นที่ที่มีสมรรถนะซึ่งปัจเจกบุคคลกลุ่ม และองค์การที่มีประสิทธิภาพสกัดคุณค่าทักษะสัมพันธ์ของมนุษย์และกลุ่มที่เป็นผล และสกัดทักษะที่เน้นความเป็นมนุษย์ (Soft skills) แก่ผู้เรียนด้วย เป็นการบริหารจัดการโรงเรียนทางเลือกที่มีความแตกต่างหลากหลายตามอัตลักษณ์และคุณลักษณะเฉพาะและเป็นธรรมชาติขององค์การการศึกษาของมนุษย์ที่จะพัฒนามนุษย์เข้าสู่ศตวรรษที่ 21

หลักการสำคัญ

กระบวนการบริหารโรงเรียนใหม่พูดถึงมนุษย์ การดึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ออกมาใช้ในเชิงสร้างสรรค์ การบริหารจัดการการศึกษา โรงเรียนต้องจัดหาครูซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า มาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามธรรมชาติและพัฒนาดนได้เต็มตามศักยภาพ โลกของการเรียนรู้ที่กว้างจนเกิดความรู้ ความคิด โลกทัศน์ วิชาการและเทคนิค รวมถึงการรู้จักมนุษย์ รู้จักสังคม รู้จักมนุษยชาติ การบูรณาการการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ให้ผู้ปฏิบัติกร มีความตระหนักต่อการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนามนุษย์ที่มีกระบวนการทัศน์ของธรรมชาติ โลก และสังคมสัมพันธ์เชื่อมโยงกันกับศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นมนุษย์ มีความพอเพียงและใช้ชีวิตที่เรียบง่าย มีคุณธรรมความรักความเมตตามีการใช้ทางบวก ทำให้การจัดการศึกษาได้ผลผลิตที่เป็นผู้เรียนที่มีคุณภาพ "เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์" มีความดีงาม มีความรู้ และมีทักษะสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดความสำเริงในชีวิตระดับการอุปถุค และทักษะความเป็นมนุษย์ ที่รู้จักปรับใช้สังคมช่วยเหลือมวลมนุษยชาติและสรรพสิ่ง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมก่อให้เกิดความสุขในสังคม ประชาคมและโลก

ภาพแสดงหลักการสำคัญ

1. แนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์

การบริหารที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ หมายถึง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ผู้เรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชนปฏิบัติต่อกันอย่างสร้างสรรค์ในทางบวก

การบริหารที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน หมายถึง ผู้เรียนที่มีทักษะวิชา ทักษะชีวิตด้านความพอเพียง อุดมคติ เคารพตนเองและผู้อื่น ทักษะการรับใช้สังคมที่เกิดจากการพัฒนาคนให้มีคุณค่ามนุษย์อย่างสูงสุดตามศักยภาพตน

การบริหารที่ให้ความสำคัญกับโลก หมายถึง ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และบุคลากรทุกคน ผู้ปกครอง และชุมชนเกิดความตระหนักและใส่ใจต่อภาวะโลกที่เป็นธรรมชาติ และสิ่งมีชีวิตเปลี่ยนแปลง

การบริหารที่ให้ความสำคัญกับผู้รอด หมายถึง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนสร้างกระบวนการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตามวิถีทางของโรงเรียน และจัดหลักสูตร กิจกรรม การเรียนการสอนทั้งในและนอกชั้นเรียนเพื่อความอยู่รอด

การบริหารที่ให้ความสำคัญกับความพอเพียง หมายถึง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนสร้างกระบวนการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตามวิถีทางของโรงเรียนด้วยความพอเพียงทั้งการดำเนินชีวิต และทักษะอาชีพ และจัดหลักสูตร กิจกรรม การเรียนการสอนทั้งในและนอกชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างความพอเพียง

การบริหารที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน หมายถึง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนสร้างกระบวนการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตามวิถีทางของโรงเรียน และจัดหลักสูตร กิจกรรม การเรียนการสอนทั้งในและนอกชั้นเรียนเพื่อความยั่งยืน โดยบูรณาการในการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ทั้งกาย จิต และจิตวิญญาณ สัมพันธ์กับโลก

การบริหารที่ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมและเท่าเทียม หมายถึง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนสร้างกระบวนการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตามวิถีทางของโรงเรียนที่เน้นความเท่าเทียม เคารพซึ่งกันและกัน และการปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเท่าเทียมกันในการเรียนการสอนและการดูแลเอาใจใส่ในพัฒนาการทางวิชาการและร่างกายจิตใจ

2. แนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

การเสริมแรงทางบวก หมายถึง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนสร้างกระบวนการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตามวิถีทางของโรงเรียนด้วยการนำทางบวกมาใช้ ทั้งปรึกษาแนะนำกัน การชมเชย การปฏิบัติต่อกัน การให้รางวัลที่เป็นคุณค่าเหนือวัตถุ และรางวัลที่ทำให้เกิดความสนุกสนานในการทำงานและการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความตื่นตัว กระตือรือร้นค้นคว้าด้วยตนเอง

การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น หมายถึง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนสร้างกระบวนการทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีม การสร้างความมั่นใจ และดึงศักยภาพที่แท้ของครูออกมาใช้ รวมทั้งครูจัดการเรียนการสอนที่ดึงศักยภาพของผู้เรียนออกมาใช้อย่างสร้างสรรค์

การใช้สังคัม หมายถึง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนสร้างกระบวนการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตามวิถีทางของโรงเรียนด้วยการนำกิจกรรมพัฒนาคนของครู และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่จัดขึ้นเพื่อสร้างความตระหนักในการใช้ศักยภาพของตนในการช่วยเหลือเกื้อกูลและแบ่งปันสิ่งที่ตนมีให้แก่ผู้อื่น อย่างรอบคอบและสร้างสังคัมที่เอื้ออาทรต่อกัน

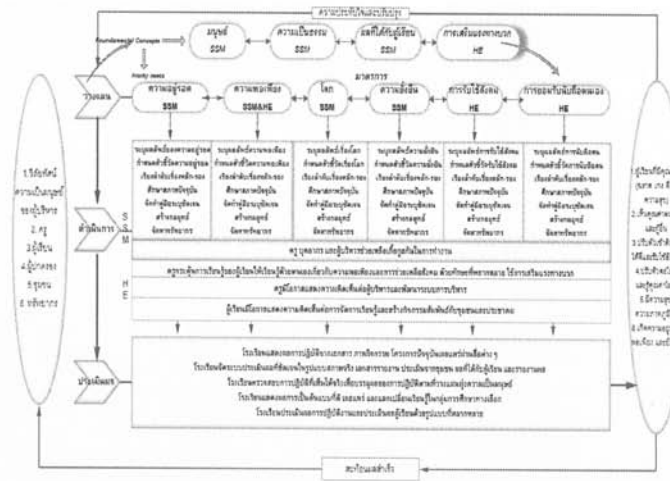
ความพอเพียง หมายถึง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนสร้างกระบวนการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตามวิถีทางของโรงเรียนด้วยความพอเพียงทั้งการดำเนินชีวิต และทักษะอาชีพ และจัดหลักสูตร กิจกรรม การเรียนการสอนทั้งในและนอกชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างความพอเพียงเพื่อผู้เรียน

องค์ประกอบการบริหาร

หลักการสำคัญของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์ และแนวคิดการศึกษาคนุชยนิยมนำมาบูรณาการในกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ซึ่งย่อมมีวิธีการที่แตกต่างหลากหลายตามธรรมชาติของโรงเรียนทางเลือก แนวทางกว้างๆของกระบวนการบริหารโรงเรียนมีองค์ประกอบ ได้แก่

- 1) **การวางแผน** ด้วยองค์รวมของการเน้นความเป็นมนุษย์ตามหลักการ 3 มิติ และองค์ประกอบย่อย โดยวางแผนมาตรการที่ต้องเร่งดำเนินการ
- 2) **การดำเนินการ** ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วม และการให้คุณค่ากับมนุษย์ในการปฏิบัติงาน และการจัดการเรียนการสอน และการทำงานของโรงเรียนที่สัมพันธ์กับชุมชน
- 3) **การประเมินผล** ด้วยวิธีการที่หลากหลายในการปฏิบัติเพื่อบรรลุผลตามแผน ที่เป็นรูปธรรม และการประเมินผลผู้เรียนด้วยความหลากหลายตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ค่ากับการพัฒนาคุณภาพที่สูงสุดที่มนุษย์หรือผู้เรียนพึงได้ตามศักยภาพ

ภาพกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน (Soft Side Based – Alternative School Management: SBASM)

การนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์ไปประยุกต์ใช้

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน โรงเรียนจัดการวางแผนความเป็นมนุษย์อย่างเป็นองค์รวมด้วย

1) มาตรการหลัก (พื้นฐานความเป็นมนุษย์) วางแผนใน 4 เรื่องคือ

1.1) **มนุษย์** ด้วยการนำศักยภาพที่มีอยู่ของครูและบุคลากร และผู้เรียนออกมาใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ให้ทุกคนมีการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น มีการพัฒนาทาง จิต จิตวิญญาณ ให้มีความรักเอื้ออาทร ช่วยเหลือแบ่งปันกัน ผู้บริหารบริหารแบบยึดหยุ่นร่วมคิดร่วมทำ เน้นการทำงานเป็นทีม และทำงานด้วยความสุข

1.2) **ความเป็นธรรมและเท่าเทียม** ด้วยการสร้างความเป็นธรรมในการทำงาน มีการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมทั้งการปฏิบัติของผู้บริหารต่อครู ครูต่อครู ผู้บริหารและครูต่อผู้เรียน มีการปฏิบัติด้วยเหตุผลและความเหมาะสมเท่าเทียมกันทั้งทางกาย วาจา ใจ การให้รางวัล การแจกจ่ายสิ่งต่างๆ การดูแลเอาใจใส่ต่อผู้เรียนที่แตกต่างกันด้วยความเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน

1.3) ผลที่ได้กับนักเรียน ด้วยการพัฒนากาย จิต จิตวิญญาน สติปัญญา ทักษะชีวิต คุณธรรม จริยธรรม มารยาทสังคม ความสุข การทำตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม การหยั่งรู้จากภายในตน

1.4) การเสริมแรงทางบวก ด้วยจัดการศึกษาที่มีความรักเอื้ออาทรทั้งระบบ มีการเสริมแรงบวกทั้งการชมเชยด้วยวาจา การให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา สร้างความเพียรพยายามในการทำงานและการเรียนด้วยตนเองจนสำเร็จ รวมทั้งการให้รางวัลที่เป็นคุณค่าทางจิตใจแก่ครูและบุคลากรและนักเรียน

2) มาตรการตามความต้องการจำเป็น (ในกระบวนการบริหาร) วางแผนใน 6 เรื่องคือ

2.1) ความอยู่รอด ด้วยการบริหารจัดการที่เป็นแบบอย่างต่อชุมชนและสังคม โรงเรียนมีการดำเนินการต่อไปได้ รวมถึงชุมชน สังคมส่วนรวมและโลกอยู่รอด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และการมีส่วนร่วมของทุกส่วน

2.2) ความพอเพียง ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นอย่างประหยัดคุ้มค่าในการจัดการศึกษา และการปฏิบัติเรื่องความพอเพียง ประหยัด เรียบง่าย วิถีเกษตรเลี้ยงตนเอง ที่พึ่งตนเองได้ในโรงเรียน

2.3) โลก ด้วยการดูแลรักษาโลกที่เป็นธรรมชาติและสังคมส่วนรวม เรียนรู้เพื่อทำหน้าที่การเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก การเตรียมตัวรับมือกับภาวะโลกที่เปลี่ยนแปลงทั้งธรรมชาติและสังคม

2.4) ความยั่งยืน ด้วยการสร้างความตระหนักให้แก่ครูบุคลากร และผู้เรียนในเรื่องเศรษฐกิจที่พอเพียง ไม่กอบโกยผลประโยชน์ การมีความตระหนักในสังคมคุณธรรม เกื้อกูลกัน และสิ่งแวดล้อมมีการดูแลรักษาไว้ใช้ได้นาน ซึ่งมีการปฏิบัติที่เห็นจริงในโรงเรียน

2.5) การรับใช้สังคม ด้วยการสร้างสำนึกรักและเมตตาเอื้ออาทรในหลักสูตรการเรียนการสอน จัดระบบอาสาสมัครในโรงเรียน ทั้งครู ผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้องทำงานประสานร่วมกันทั้งในและนอกโรงเรียน

2.6) การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น ด้วยการจัดการศึกษาที่เน้นการสร้างคุณค่าในตนเอง การเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น และการปฏิบัติตนของคนในโรงเรียนเพื่อสร้างการยอมรับนับถือตนเอง อย่างเท่าเทียมกันมีการอบรมพัฒนาคุณค่าในตนเองแก่ครูและบุคลากรสอดคล้องกับการเสริมแรงทางบวก

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ ตามที่ได้วางแผนไว้เป็นมาตรการความต้องการจำเป็นดำเนินการโดย

1) โรงเรียนจัดให้ผู้บริหาร ครู ผู้เรียนและผู้ปกครองได้ร่วมกันระบุผลลัพธ์ที่เกิดจากการวางแผนว่าควรตอบสนองต่อเรื่องความอยู่รอด ความพอเพียง โลก ความยั่งยืน การรับใช้สังคม ทั้งครูและผู้เรียน เกิดการยอมรับนับถือตนเอง

2) โรงเรียนจัดให้ผู้บริหาร ครู ผู้เรียนและผู้ปกครองร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่เกิดแก่ผู้เรียน

3) โรงเรียนจัดให้ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครองได้ร่วมกันระบุและเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำก่อนการวางแผนในเรื่องที่วางแผนไว้

4) โรงเรียนจัดให้ผู้บริหารและครู และผู้ที่เกี่ยวข้องศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของโรงเรียนร่วมกันก่อนทำการวางแผน ในการให้ความสำคัญกับโลกที่เป็นส่วนรวม ธรรมชาติ มนุษย์ และผลที่ได้กับผู้เรียน

5) โรงเรียนจัดให้ผู้บริหารและครู จัดทำคู่มือครู หนังสือ หรือเอกสารการบริหารและการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์เสริมแนวทางในการทำงานและปฏิบัติตน

6) โรงเรียนจัดให้ผู้บริหารและครูสร้างกลยุทธ์ร่วมกันในทีมงานกำหนดทิศทางของโรงเรียน

7) โรงเรียนมีการจัดหาทรัพยากรในชุมชนและนอกชุมชนมาใช้ในโรงเรียนทั้งบุคคล งบประมาณ สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการในการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดทางการศึกษา

8) โรงเรียนจัดให้มีระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในโรงเรียนได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง ได้ช่วยเหลือกันในการทำงาน และมีการช่วยเหลือกันระหว่างเครือข่าย มีการตัดสินใจร่วมกัน สร้างข้อตกลงร่วมกันในการบริหารซึ่งสัมพันธ์กับโลก มนุษย์ ผู้เรียน เกิดความอยู่รอด พอเพียง เท่าเทียม และยั่งยืน

9) โรงเรียนนำให้ครูกระตุ้นผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องความอยู่รอด โลก ความพอเพียง การช่วยเหลือสังคม มีกิจกรรมทำร่วมกับภาคส่วนต่างๆ โดยผู้เรียนได้นำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ด้วยทักษะที่หลากหลายมีการใช้การเสริมแรงทางบวก

10) โรงเรียนจัดให้ครูมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหาร และระบบการบริหารจัดการโรงเรียนโดยผู้บริหารเปิดใจกว้างพร้อมรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข

11) ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ การปฏิบัติของครู และการสร้างกิจกรรมที่สัมพันธ์กับชุมชนและประชาคม

ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินผล ตรวจสอบประเมินผลจากการที่ดำเนินการที่ “ครูเป็นสำคัญ ผู้เรียนเป็นสำคัญและผู้บริหารเป็นสำคัญ” ทุกคนในโรงเรียนจะเป็นผู้ชนะร่วมกันในกระบวนการบริหารและการศึกษา ใช้ความหลากหลายและธรรมชาติของการเรียนรู้ที่แตกต่างระหว่างบุคคลเป็นแนวทางประเมินผล และดำรงความสำเร็จและปรับปรุงพัฒนาส่วนที่ยังไม่ประสบผล ดังนี้

1) การแสดงผลงานที่เป็นรูปธรรมจากเอกสาร ผลงาน ภาพกิจกรรม โครงการ การปฏิบัติที่เป็นปัจจุบันและเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆเป็นหลักฐานการทำงานที่ผ่านมาอย่างเป็นรูปธรรม

2) โรงเรียนจัดทำระบบรายงานผลการบริหารและการศึกษาที่ชัดเจน ในรูปแบบสภาพที่เป็นจริง และเอกสารรายงานประกอบ การประเมินจากชุมชน ผลที่เกิดกับผู้เรียน รายงานผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงและคงาระบบการบริหารที่ดี

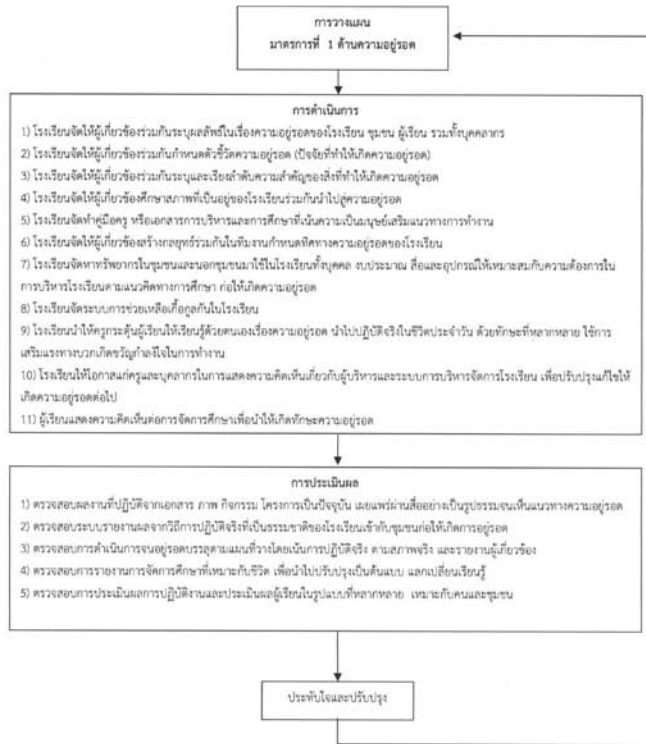
3) โรงเรียนมีการตรวจสอบการดำเนินการให้บรรลุตามแผนที่วางไว้ในเรื่องการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์โดยเน้นการปฏิบัติจริง ตามสภาพจริง และรายงานผู้เกี่ยวข้อง

4) โรงเรียนมีการตรวจสอบรายงานการจัดการศึกษาเพื่อนำไปปรับปรุงและคงแนวทางการศึกษาที่เน้นมนุษย์ของโรงเรียน เป็นต้นแบบนำไปเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการศึกษาทางเลือกและกลุ่มโรงเรียนอื่นๆ

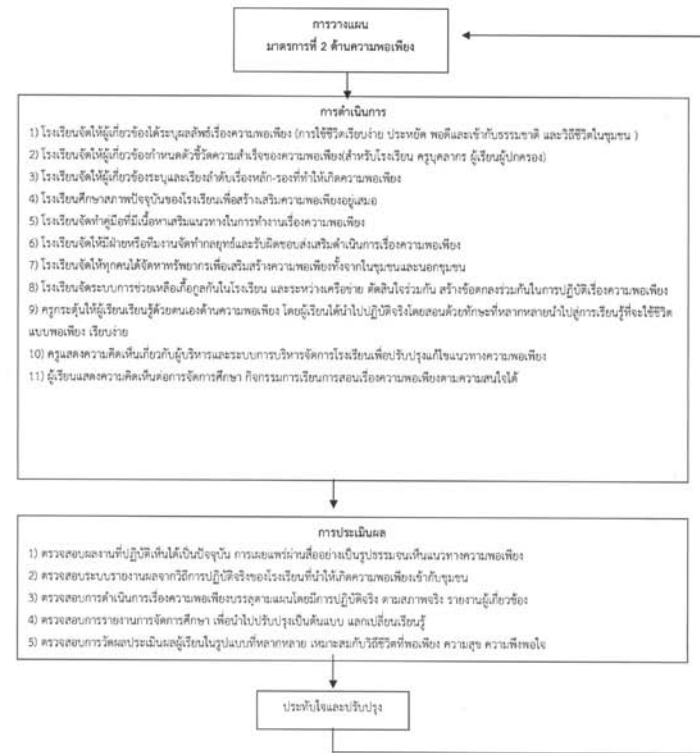
5) โรงเรียนมีการตรวจสอบการวัดผลประเมินผลผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งจากความจริงใจ ภาคภูมิใจ ความสุขของผู้เรียน และวัดผลทางสติปัญญาตามศักยภาพผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียน

ประเมินตนเอง ให้สิทธิในการเลือกทดสอบตามความสามารถตรงกับความต้องการพัฒนาการจัดการศึกษา และการพัฒนาผู้เรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ เป็นการให้การศึกษที่ตรงจุดตรงใจของผู้เรียนและผู้ปกครอง กระบวนการบริหารโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐาน อธิบายได้จากแผนภาพ

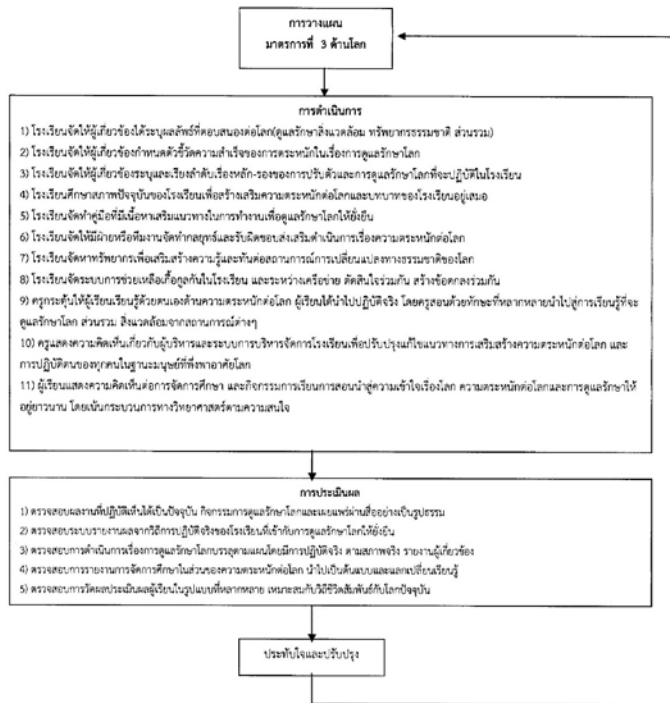
มาตรการที่ 1: ความอยู่รอด

มาตรการที่ 2 : ความพอเพียง

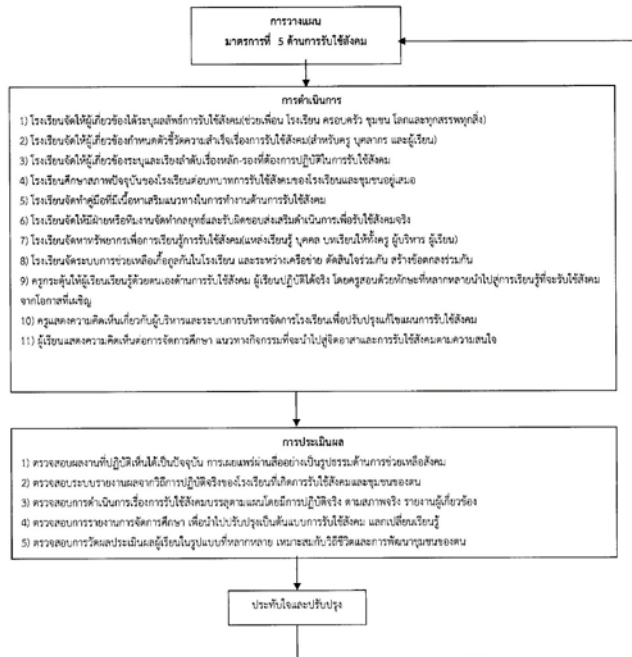
มาตรการที่ 3 : โลก

มาตรการที่ 4 : ความยั่งยืน

มาตรการที่ 5: การรับใช้สังคม

มาตรการที่ 6: การยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น

แนวทางการนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์ไปใช้ (สำหรับผู้บริหาร)

แนวทางของการนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐานเพื่อนำไปปฏิบัติ ประยุกต์จากการบริหารการเปลี่ยนแปลงของ Kotter (1996) ที่ประกอบด้วย 1) การสร้างความตระหนักถึงสิ่งที่ต้องทำ 2) สร้างแนวร่วมขึ้นมา 3) พัฒนาวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ 4) สื่อสารวิสัยทัศน์ที่ต้องการเปลี่ยนแปลง กระจายและให้อำนาจเพื่อปฏิบัติ 5) สร้างชัยชนะระยะสั้น ขยายผล และ 6) การปลูกฝังหล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมองค์การ และแนวทางจากกรณีศึกษาที่ผู้นำของโรงเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจจากกรณีศึกษา ผู้ปกครองและคนในชุมชนตามแนวคิดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งมีแนวทางการนำกระบวนการไปใช้นำมาประยุกต์เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

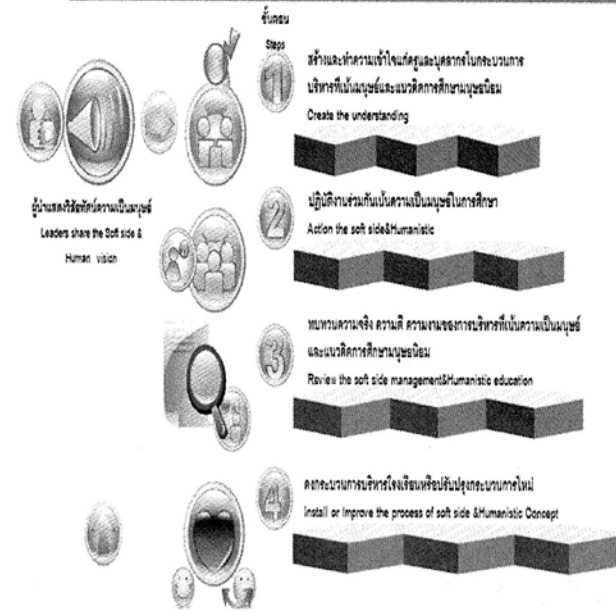
1) สร้างความตระหนักและทำความเข้าใจแก่ครูและบุคลากร รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชนในการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาแบบมนุษยนิยม ด้วยการฝึกอบรมและบุคลากร จัดหาคู่มือ เอกสารประกอบแนวทางการทำงาน การตั้งกลุ่มวงสนทนาคุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งในโรงเรียนทางเลือกกรณีศึกษาที่มีการจัดเตรียมองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางของโรงเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

2) ปฏิบัติงานร่วมกันเน้นการปฏิบัติที่เน้นความเป็นมนุษย์ และความรู้สึกร่วมกันกับสิ่งต่างๆ การปฏิบัติงานที่เน้นความเป็นมนุษย์ด้วยการสร้างการยอมรับนับถือตนเอง การใช้การเสริมแรงทางบวก การชมเชย ซึ่งชมด้วยใจจริง การให้รางวัล การแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดีและการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทำงานเป็นทีมและแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ครูตั้งศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองมาใช้กับการจัดการศึกษา และครูตั้งศักยภาพของผู้เรียนออกมาใช้อย่างเต็มศักยภาพ ครูเน้นให้เด็กลงมือคิดและปฏิบัติ ยอมรับและรับฟังในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้บริหาร/ผู้นำเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติ

3) ทบทวนความจริง ความดี ความงามของการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดทางการศึกษามนุษยนิยม ด้วยการปฏิบัติจริง และแสดงผลให้เห็นเป็นรูปธรรมแบบความดีงามของการพัฒนามนุษย์ และเกิดความองงามในตัวผู้เรียนและจิตใจที่เบิกบานของครูเป็นการทบทวนสิ่งที่ปฏิบัติว่าได้ผลหรือไม่อย่างไร และประเมินความรู้ความเข้าใจของครูและบุคลากร

4) คณะกรรมการบริหารโรงเรียนที่ดีในปัจจุบัน หรือปรับปรุงกระบวนการใหม่ด้วยการโค้วความพิจารณาปรึกษาร่วมกันกับผู้บริหาร ครู บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องในผลของการบริหารและผลที่เกิดจากการศึกษา หากเกิดผลดีที่ดำเนินการต่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หากมีข้อควรแก้ไขปรับปรุงในข้อใดก็ให้ร่วมกันคิดและปรับปรุงต่อไปในประเด็นที่ยังไม่มีความชัดเจน และปฏิบัติใหม่จนกลายเป็นวัฒนธรรมของโรงเรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ต้องสร้างให้เข้มแข็งและแทรกซึมเข้าไปในจิตใจของทุกคน แล้วจึงนำคนไปพัฒนางานและต่อยอดไปสู่งานอื่นๆ เพื่อความสำเร็จต่อไป(โรซมี อมาตยกุล, 2552: 284)

การนำกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกที่เน้นความเป็นมนุษย์เป็นฐานไปปฏิบัติ สำหรับผู้บริหารโรงเรียน

ที่มา: ประยุกต์จากการบริหารการเปลี่ยนแปลงของ Kotter(1996)

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย
หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
รายละเอียดแหล่งข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง
รายชื่อสถานศึกษาที่เป็นแหล่งข้อมูลการวิจัย
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย
ผลจากการตรวจสอบแบบสอบถามด้วยค่า IOC
หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย(จากการสัมภาษณ์)
แนวคำถามสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาการบริหารที่เน้นมนุษย์

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/54- 3614

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กันยายน 2554

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาว จริพร นาคสัมฤทธิ์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา
นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการ
บริหาร โรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม” โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทรัตน์ เจริญกุล และรองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยแบบสอบถาม กับผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้
ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์
ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/54-

สาขาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

2 กันยายน 2554

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนผู้รับใบอนุญาต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามในการวิจัย จำนวน 13 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า นางสาว จรีพร นาคสัมฤทธิ์ นิสิตปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา
นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง
“กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษย
นิยม” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล และรองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล
เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา การวิจัยครั้งนี้มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาเอกชนที่มีการบริหารจัดการ
การศึกษาตามแนวคิดก้าวหน้าทั่วประเทศ เพื่อสอบถามความคิดเห็นส่วนตัวของผู้บริหารสถานศึกษา(1 ชุด)
รองผู้อำนวยการ(2ชุด) ครูระดับชั้นอนุบาล (2 ชุด) ครูระดับชั้นประถมศึกษา(2ชุด) ครูระดับมัธยมศึกษา (2ชุด)
ผู้เรียนระดับประถมศึกษา (2ชุด)และผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา(2ชุด) ในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร
โรงเรียนที่เน้นมนุษย์และการศึกษามนุษยนิยม ตามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อประเมินความ
จำเป็นในการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกฯ โดยผู้วิจัยหวังว่าข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการ
พัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร เป็นการสนับสนุนการจัดการศึกษาที่เป็นทางเลือกของ
สังคมไทย

การวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของท่าน ซึ่งผู้วิจัยขอรับรองว่าการตอบ
แบบสอบถามครั้งนี้จะไม่มีการเผยแพร่ในทางเสียหายต่อการปฏิบัติงานของท่าน โดยจะเก็บข้อมูลของท่านไว้เป็น
ความลับ ซึ่งการนำเสนอผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น และขอความกรุณาให้ท่านส่งกลับคืนมายัง
ผู้วิจัยภายในวันที่ 30 กันยายน 2554 ตามซองที่แนบมาด้วยแล้วนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจาก
ท่านด้วยดี และขอขอบคุณท่านเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวจรีพร นาคสัมฤทธิ์)

สาขาบริหารการศึกษา
โทร. 02-218-2587 ต่อ 840
ผู้วิจัย (086)972-7816
อีเมล jareepon7007@yahoo.co.uk

ที่ ศธ 0512.6(2771)/54-3077

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

๒๑ กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาว จรีพร นาคสัมฤทธิ์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล และรองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศาสตราจารย์ ระพี สาคริก
2. อาจารย์รัชณี ธงไชย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ
4. ศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์
5. อาจารย์ จินตนา ตั้งตรัยรัตน์กุล

รายละเอียดแหล่งข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียนทางเลือกประเภท	จำนวน		
	ผู้บริหาร	ครู	ผู้เรียน
อนุบาล	13	30	336
ประถม	17	143	2417
มัธยม	11	235	2915
อนุบาล-ประถม	18	222	4382
ประถม-มัธยม	8	155	2514
อนุบาล-ประถม-มัธยม	8	134	1898
รวม	75	919	14462

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในโรงเรียนทางเลือก

ประเภท	จำนวนผู้บริหาร		จำนวนครู			จำนวนผู้เรียน		รวม
	ผู้อำนวยการ	รองผู้อำนวยการ	อนุบาล	ประถม	มัธยม	ประถม	มัธยม	
อนุบาล	6	6	18	-	-	-	-	30
ประถม	4	4	-	24	-	12	-	44
มัธยม	3	3	-	-	18	-	18	42
อนุบาล-ประถม	7	7	21	42	-	21	-	98
ประถม-มัธยม	4	4	-	24	24	12	24	92
อนุบาล-ประถม-มัธยม	3	3	9	18	18	9	18	78
รวม	27	27	48	108	60	54	60	384

รายชื่อสถานศึกษาทางเลือกที่เป็นแหล่งข้อมูลวิจัย

ลำดับ	โรงเรียน	ที่อยู่
1	อนุบาลกรแก้ว	124 ซอยระนอง 1 ถนนพระราม 5 แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
2	อนุบาลยูววิทย์	101 ถนนสามเสน ซอย13 แขวงวชิระ เขตดุสิตกรุงเทพมหานคร 10300
3	อมาตยกุล	100/20,23 ซอย 51 ถนนพหลโยธิน แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 10220
4	สยามสามไตร	87 ถนนสุขุมวิท 89/1 แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร 10260
5	มีนประชาวิทยา	เลขที่ 1 ซอยรามคำแหง 207 ถนนสุขาภิบาล 3 แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร 10510
6	จิตตเมตต์	36/103 ถนนทุ่งมังกร แขวงฉิมพลี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร 10170
7	รุ่งอรุณ	391 ซอยอนามัยงามเจริญ 25 ถนนพระราม 2 ซ. 33 แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 10150

ลำดับ	โรงเรียน	ที่อยู่
8	วรรณสว่างจิต	137 ถนนพระราม 2 แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 10150
9	อนุบาลธีรานุรักษ์	15/110 หมู่ที่ 11 ซอยพานิชย์ธนฯ ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางแวก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร 10160
10	อนุบาลยุวมิตร	18/156 หมู่ 3 ถนนเพชรเกษม ซอย 77 แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 10160
11	อนุบาลบ้านรัก	23 ซอยแสงจันทร์-รุบีเย ถนนสุขุมวิท 40 ถนนพระราม 4 แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร 10110
12	สมบุญวิทย์	6/1 หมู่ที่ 6 ถนนพระราม 2 แขวงบางมด เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร 10150
13	ทอสี	1023/46 ซอยปรีดีพนมยงค์ 41 ถนนสุขุมวิท ซอย 71 แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110
14	อนุบาลยุวกัทร	77/8 หมู่ที่ 1 ถนนพุทธมณฑลสาย 2 แขวงบางไผ่เขตบางแค กรุงเทพมหานคร 10160
15	อนุบาลแสนสนุกไตรทัชชะ บางมด	511/1 หมู่ที่ 1 ซอยประชาอุทิศ 54 แยก 1 ถนนประชาอุทิศ แขวงบางมด เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร 10140
16	เพลินพัฒนา	33/39-40 หมู่ที่ 17 ถนนสวนผัก แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170
17	ปัญญาทัย	199 หมู่ที่ 6 ซ.พระร่วงประสิทธิ์ (ซ.32 แยก 10) ถนนสุขาภิบาล 5 แขวงออเงิน เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร 10220
18	สัมมาสิกขาสันตือโสภ	65/37 ม. 5 ซ. ประสาทหิน ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
19*	ณ ดรุณ	518/22 ซอยสหการประมุล ถนนประชาอุทิศ แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร 10310
20	ทอรั๊ก	209-210 ซอยเทศบาลบางปู 70 โอเชียนวิลเลจ ถนนสุขุมวิท ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง สมุทรปราการ 10280
21	วนิษา	63/290 คลอง 2 ถนนรังสิต-นครนายก ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี ปทุมธานี 12130
22	สำปลายมาศพัฒนา	162 หมู่ที่ 13 ถนนนางรอง-สำปลายมาศ ตำบลโคกกลาง อำเภอสำปลายมาศ บุรีรัมย์ 31130
23	ฉือจี้เชียงใหม่	253 หมู่ที่ 16 ถนนบ้านสันทรายคองน้อย ตำบลเวียง อำเภอฝาง เชียงใหม่ 50110
24	บิตติศึกษา	377/1 ถนนบ้านใหม่ ตำบลลิ่มกม อำเภอเมืองเชียงราย เชียงราย 57100
25	หมู่บ้านเด็ก มูลนิธิเด็ก	16/1 หมู่ที่ 2 ถนนลาดหญ้า-ศรีสวัสดิ์ ตำบลวังด้ง อำเภอเมือง กาญจนบุรี 71190
26	สัตยาไส	99 หมู่ 2 ถนนสุระนารายณ์ ตำบลลำนารายณ์ อำเภอชัยบาดาล ลพบุรี 15130
27*	บ้านปลาดาว	278 หมู่ 10 ถนนบ้านหนองออน ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง เชียงใหม่ 50150
28	นานาชาติเมธา	66 หมู่ 1 ถนนเพชรเกษม ตำบลท่าพระยา อำเภอนครชัยศรี นครปฐม 73120
29	บ้านอุ้นรัก	36 หมู่ที่ 3 (ต.ป.ณ. 48) ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี กาญจนบุรี 71240
30	อนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก	95/24 ม. 6 ซ.กระทุ่มล้ม 18 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ตำบลกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน นครปฐม 73220
31*	สัมมาสิกขาหินผาฟ้า	562 ม.16 ตำบลนาหนองทุ่ม อำเภอแก่งคร้อ ชัยภูมิ 36150
32*	สัมมาสิกขาปฐมโสภ	66/6 หมู่ 5 ถนนพระประโทนบ้านแพ้ว ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง นครปฐม 73000
33*	สัมมาสิกขาสาลือโสภ	116 ม.3 ตำบลโคกเดื่อ อำเภอไพศาลี นครสวรรค์ 60220
34*	สัมมาสิกขาศรีระขอโสภ	126 หมู่ 15 ถนนบ้านศรีระขอ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ ตรีสะเกษ 33110

*หมายเหตุ โรงเรียนในกลุ่มสันตือโสภมี 5 แห่ง และมีโรงเรียนที่ไม่ได้อยู่ในบัญชีสมศ. ที่เป็นโรงเรียนจัดตั้งใหม่ 2 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นกลุ่มที่สอบถามเพิ่มเติม

แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน (ชุด ก)

ชุด ก-1 สำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1

แบบสอบถามประกอบการวิจัย
เรื่อง กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์
และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก
2. แบบสอบถามชุด ก-1 สำหรับผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการฯ ฉบับนี้มีจำนวน 9 หน้า แบ่งเป็น 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม จำนวน 55 ข้อ
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น โดยเป็นการวิเคราะห์ภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายบุคคลหรือสถานศึกษา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี เพื่อผลการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจการศึกษาแนวทางเลือก ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

นางสาวจรีพร นาคสัมฤทธิ์
นิสิตปริญญาโทชั้นบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
1 กันยายน 2554

สาขาวิชาบริหารการศึกษา
โทร. 02-218-2587 ต่อ 840
ผู้วิจัย 086-972-7816

9. ฐานที่มาของแนวคิดการจัดการศึกษาทางเลือกในโรงเรียนของท่าน

1. เป็นฐานแนวคิดจากตะวันออก ระบุแนวคิดปรัชญา.....
2. เป็นฐานแนวคิดจากตะวันตก ระบุแนวคิดปรัชญา.....
3. เป็นฐานแนวคิดผสมผสานระหว่างตะวันตกและตะวันออก คือ.....

10. ท่านเป็นเครือข่ายการจัดการศึกษาทางเลือกหรือไม่

1. เป็นเครือข่ายโรงเรียนทางเลือก
2. ไม่ได้เป็นเครือข่ายโรงเรียนทางเลือก

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก ตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม รวม 55 ข้อ

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นว่าโรงเรียนของท่านมีสภาพที่เป็นจริงอย่างไร และสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมในระดับใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมินเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายความว่า มีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียน มีมากที่สุด(81-100%)

4 หมายความว่า มีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียน มีมาก(61-80%)

3 หมายความว่า มีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียน มีปานกลาง(41-60%)

2 หมายความว่า มีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียน มีน้อย(21-40%)

1 หมายความว่า มีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียน มีน้อยที่สุด(<20%)

ตัวอย่าง การตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถาม	สภาพที่เป็นจริง					สภาพที่พึงประสงค์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์										
1.มีนโยบายเกี่ยวกับการรักษาโลก-Planet	✓					✓				
2.มีนโยบายเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับมนุษย์-People		✓				✓				
3.วัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการปฏิบัติจริงและผู้เรียนมีความสุขจากการเรียนรู้-Profit		✓				✓				

จากตัวอย่างหมายถึง

ข้อ 1 แสดงว่า ท่านมีความคิดเห็นว่า การบริหารโรงเรียนมีนโยบายเกี่ยวกับการรักษาโลก ท่านมีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติมากที่สุด และสภาพที่พึงประสงค์ควรมีการปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ 2 แสดงว่า ท่านมีความคิดเห็นว่า การบริหารโรงเรียนมีนโยบายเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับมนุษย์ ท่านมีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติมาก และสภาพที่พึงประสงค์ควรมีการปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ 3 แสดงว่า ท่านมีความคิดเห็นว่า การบริหารโรงเรียนมีการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการปฏิบัติจริงและผู้เรียนมีความสุขจากการเรียนรู้ ท่านมีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติมาก และสภาพที่พึงประสงค์ควรมีการปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	คำถาม	สภาพที่เป็นจริง					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
48	ท่านยกย่องนับถือบุคลากรในโรงเรียนอยู่เสมอด้วยวาจา ด้วยภาษาทางกาย การสร้างความภาคภูมิใจในการทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน รวมทั้งให้รางวัล IMP										
49	ท่านแนะนำให้ครู บุคลากรในโรงเรียนได้ใช้วิธีทางบวก การแนะนำ การชมเชย และการใส่ใจในการสอนผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมในทางที่ดีอยู่เสมอ IMP										
50	โรงเรียนของท่านดำเนินโครงการด้านความพอเพียง เน้นเรื่องการทำมาหากิน สิ่งแวดล้อม มีการดำเนินกรร่วมกับภาคส่วนต่างๆ และที่สำคัญผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงอย่างมีความสุขและตระหนักถึงความสำคัญ ต่อยอดความรู้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน IMP										
51	โรงเรียนของท่านดำเนินโครงการช่วยเหลือสังคม /กิจกรรมจิตอาสาที่ช่วยเหลือทั้งคน พืช และสัตว์ จัดขึ้นสำหรับผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียน และในชุมชน IMP										
การประเมินผล											
52	ท่านประเมินผลการปฏิบัติตามสภาพที่แท้จริง เรื่องการเคารพนับถือตนเองและผู้อื่น มีความรักเมตตา เอื้ออาทรต่อผู้ร่วมงาน ผู้เรียน เห็นคุณค่าของผู้เรียน การใช้คำพูดและปฏิบัติทางบวกในการส่งเสริมการทำงานของครู รวมถึงการเรียนรู้ของผู้เรียน EVA										
53	โรงเรียนของท่านมีระบบการรายงานผลการศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์ โดยผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มความสามารถ แสดงออกทางคุณธรรมในเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสม และผลที่ปรากฏจากวิถีการปฏิบัติที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติของโรงเรียนได้ EVA										
54	ท่านมีการวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ,วัดผลการเรียนรู้ทางปัญญาตามศักยภาพที่แท้ของผู้เรียน โดยการประเมินผลเน้นการใช้รูปแบบที่หลากหลายจนผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและมีความสุข EVA										
55	โรงเรียนของท่านมีการรายงานการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์ต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงและคงการศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นต้นแบบของโรงเรียนที่ดี เผยแพร่ต่อสื่อสาธารณะ และนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกอยู่เสมอ EVA										

ขอขอบคุณท่านที่ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน (ชุด ข)

1

เรื่อง กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์
และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก
2. แบบสอบถามชุด ข สำหรับครูผู้สอน ฉบับนี้มีจำนวน 10 หน้า แบ่งเป็น 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม จำนวน 50 ข้อ
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น โดยเป็นการวิเคราะห์ภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายบุคคลหรือสถานศึกษา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี เพื่อผลการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจการศึกษาแนวทางเลือก ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

นางสาวจรีพร นาคสัมฤทธิ์
นิสิตปริญญาโทระดับบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
1 กันยายน 2554

สาขาวิชาบริหารการศึกษา
โทร. 02-218-2587 ต่อ 840
ผู้วิจัย 086-972-7816

ชุด ข **ครูเป็นผู้ตอบ****ตอนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม**คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่างที่เว้นไว้ตามความเป็นจริง

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. ต่ำกว่า 31 ปี2. 31 - 40 ปี3. 41 - 50 ปี4. 51 - 60 ปี5. มากกว่า 60 ปี

3. วุฒิการศึกษา

1. ปริญญาตรี2. ปริญญาโท3. ปริญญาเอก

4. ประสบการณ์ในการทำงานในหน่วยงานต้นสังกัด

1. น้อยกว่า 10 ปี2. 10 - 20 ปี3. 21 - 30 ปี4. มากกว่า 30 ปี

5. ตำแหน่งปัจจุบันของท่าน

1. ครูระดับชั้นอนุบาล.....2. ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่.....3. ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่.....

6. ประเภทโรงเรียนของท่าน

1. เอกชนจัดโดยองค์กรเอกชน/สมาคม/มูลนิธิของประเทศไทย2. เอกชนจัดโดยองค์กรเอกชน/สมาคม/มูลนิธิระดับนานาชาติ3. เอกชนจัดโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระบุ.....4. เอกชนจัดโดยบริษัทเอกชน5. อื่นๆ ระบุ.....

7. ระดับชั้นที่ท่านสอน(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ชั้นอนุบาล ระบุ.....2. ชั้นประถมศึกษา ระบุ.....3. ชั้นมัธยมศึกษา ระบุ.....

8. จำนวนนักเรียนในชั้นเรียนของท่าน

1. น้อยกว่า 10 คน
2. 11-20 คน
3. 21-30 คน
4. 31-40 คน
5. 40 คนขึ้นไป

9. กลุ่มเป้าหมายการจัดการศึกษา

1. เด็กปกติ (General)
2. เด็กชาติพันธุ์ต่างๆในชนบทของไทย (Marginal)
3. เด็กยากจนในสังคมไทย (Poor)
4. เด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบาก/ไร้สัญชาติ ตามตะเข็บชายแดน (Disadvantage)
5. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disability)
6. เด็กที่มีพรสวรรค์/ความสามารถสูง (Gifted child)
7. เด็กกลุ่มเสี่ยง (at-risk students)
8. อื่นๆระบุ.....

10. ฐานที่มาของแนวคิดการจัดการศึกษาทางเลือกในโรงเรียนของท่าน

1. เป็นฐานแนวคิดจากตะวันออก ระบุแนวคิดปรัชญา.....
2. เป็นฐานแนวคิดจากตะวันตก ระบุแนวคิดปรัชญา.....
3. เป็นฐานแนวคิดผสมผสานระหว่างตะวันตกและตะวันออก

11. โรงเรียนของท่านเป็นเครือข่ายการจัดการศึกษาทางเลือก

1. เป็นเครือข่ายโรงเรียนทางเลือก
2. ไม่ได้เป็นเครือข่ายโรงเรียนทางเลือก

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยม รวม 50 ข้อ

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นว่าโรงเรียนของท่านมีสภาพที่เป็นจริงอย่างไร และสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาตามมนุษยนิยมในระดับใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมินเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายความว่า มีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียน มีมากที่สุด(81-100%)

4 หมายความว่า มีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียน มีมาก(61-80%)

3 หมายความว่า มีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียน มีปานกลาง(41-60%)

2 หมายความว่า มีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียน มีน้อย(21-40%)

1 หมายความว่า มีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารโรงเรียน มีน้อยที่สุด(<20%)

ตัวอย่าง การตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถาม	สภาพที่เป็นจริง					สภาพที่พึงประสงค์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์										
1.มีนโยบายเกี่ยวกับการรักษาโลก-Planet	✓					✓				
2.มีนโยบายเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับมนุษย์-People		✓				✓				
3.วัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการปฏิบัติจริงและผู้เรียนมีความสุขจากการเรียนรู้-Profit		✓				✓				

จากตัวอย่างหมายถึง

ข้อ 1 แสดงว่า ท่านมีความคิดเห็นว่า การบริหารโรงเรียนมีนโยบายเกี่ยวกับการรักษาโลก ท่านมีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติมากที่สุด และสภาพที่พึงประสงค์ควรมีการปฏิบัติมากที่สุด

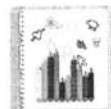
ข้อ 2 แสดงว่า ท่านมีความคิดเห็นว่า การบริหารโรงเรียนมีนโยบายเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับมนุษย์ ท่านมีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติมาก และสภาพที่พึงประสงค์ควรมีการปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ 3 แสดงว่า ท่านมีความคิดเห็นว่า การบริหารโรงเรียนมีการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการปฏิบัติจริงและผู้เรียนมีความสุขจากการเรียนรู้ ท่านมีความเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงมีการปฏิบัติมาก และสภาพที่พึงประสงค์ควรมีการปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	คำถาม	สภาพที่เป็นจริง					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
การประเมินผล											
48	ท่านมีระบบการรายงานผลจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนจากวิถีปฏิบัติที่เห็นจริง ผลที่ได้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มความสามารถ แสดงออกทางคุณธรรมในเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสม ตระหนักเรื่องความพอเพียง การมองทางบวก การช่วยเหลือสังคม และท่านได้รายงานผลการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ตามศักยภาพและความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนแต่ละคน										
49	ท่านมีการวัดผลความพึงพอใจของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนของท่าน และวัดความพึงพอใจต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จากความภาคภูมิใจและความสุข ของผู้เรียน ครู และผู้ปกครอง										
50	ท่านได้รายงานผลของการจัดการศึกษาต่อผู้เกี่ยวข้อง นำเสนอแก่สื่อสาธารณะ เพื่อนำไปปรับปรุงหรือคงการศึกษาที่เน้นมนุษย์ไว้เป็นต้นแบบของโรงเรียนที่ดีต่อไป และแลกเปลี่ยนในกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกที่เน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์										

ขอขอบคุณท่านที่ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามสำหรับผู้เรียน (ชุด ค)

ชุด ค สำหรับนักเรียน

1

แบบสอบถามประกอบการวิจัย

เรื่อง กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้น
ความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามชุด ค สำหรับนักเรียน ฉบับนี้มีจำนวน 7 หน้า
แบ่งเป็น 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียน
 - ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับนักเรียนและการปฏิบัติระดับที่ทำจริงและระดับที่ควรทำใน
โรงเรียน มีจำนวน 30 ข้อ
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น โดยเป็นการวิเคราะห์
ภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายบุคคลหรือสถานศึกษา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี เพื่อผลการวิจัยนี้จะ
ก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจการศึกษาแนวทางเลือก ผู้วิจัยจึง
ขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

นางสาวจรีพร นาคสัมฤทธิ์
นิสิตปริญญาโทชั้นบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
1 กันยายน 2554

สาขาวิชาบริหารการศึกษา
โทร. 02-218-2587 ต่อ 840
ผู้วิจัย 086-972-7816

ชุด ค-2 สำหรับนักเรียน**ตอนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม**คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่างที่เว้นไว้

1. เพศ

1. ชาย
2. หญิง

2. อายุ

1. ต่ำกว่า 10 ปี
2. 11 – 15 ปี
3. 16 ปีขึ้นไป

3. ระดับชั้นที่เรียน

1. ประถมศึกษาปีที่.....
2. มัธยมศึกษาปีที่.....

4. ระดับผลการเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมา

1. คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 1.00
2. คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.00
3. คะแนนเฉลี่ย 2.01-3.00
4. คะแนนเฉลี่ย 3.01-4.00

6. จำนวนปีที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียน

1. น้อยกว่า 1 ปี
2. 1-3 ปี
3. 4-6 ปี
4. 7-9 ปี
5. มากกว่า 9 ปี

7. ลักษณะของโรงเรียน

1. เป็นโรงเรียนชายล้วน แบบไป-กลับ
2. เป็นโรงเรียนชายล้วนแบบประจำ/กินนอน
3. เป็นโรงเรียนหญิงล้วน แบบไป-กลับ
4. เป็นโรงเรียนหญิงล้วนแบบประจำ/กินนอน
5. เป็นโรงเรียนสหศึกษามีทั้งชายหญิง

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับที่แท้จริง และระดับที่ควรจะทำในโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม รวม 30 ข้อ

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นว่าโรงเรียนของนักเรียนมีระดับที่แท้จริง และระดับที่ควรจะทำเท่าใดตามความคิดเห็นของนักเรียน โดยทำเครื่องหมาย / ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมินเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายความว่า มีความเห็นวาระดับที่เป็นจริงและระดับที่ควรจะทำ มีมากที่สุด(81-100%)
 4 หมายความว่า มีความเห็นวาระดับที่แท้จริงและระดับที่ควรจะทำ มีมาก(61-80%)
 3 หมายความว่า มีความเห็นวาระดับที่แท้จริงและระดับที่ควรจะทำ มีปานกลาง(41-60%)
 2 หมายความว่า มีความเห็นวาระดับที่แท้จริงและระดับที่ควรจะทำ มีน้อย(21-40%)
 1 หมายความว่า มีความเห็นวาระดับที่แท้จริงและระดับที่ควรจะทำ มีน้อยที่สุด(<20%)

ตัวอย่าง การตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถาม	ระดับที่แท้จริง					ระดับที่ควรจะทำ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
การบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์										
1.มีนโยบายเกี่ยวกับการรักษาโลก-Planet	✓					✓				
2.มีนโยบายเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับมนุษย์-People		✓				✓				
3.วัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการปฏิบัติจริงและผู้เรียนมีความสุขจากการเรียนรู้-Profit		✓				✓				

จากตัวอย่างหมายถึง

ข้อ 1 แสดงว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่า การบริหารโรงเรียนมีนโยบายเกี่ยวกับการรักษาโลก ท่านมีความเห็นวาระดับที่เป็นจริงมีการปฏิบัติมากที่สุด และสภาพที่พึงประสงค์ควรมีการปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ 2 แสดงว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่า การบริหารโรงเรียนมีนโยบายเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับมนุษย์ ท่านมีความเห็นวาระดับที่เป็นจริงมีการปฏิบัติมาก และสภาพที่พึงประสงค์ควรมีการปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ 3 แสดงว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่า การบริหารโรงเรียนมีการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการปฏิบัติจริงและผู้เรียนมีความสุขจากการเรียนรู้ ท่านมีความเห็นวาระดับที่เป็นจริงมีการปฏิบัติมาก และสภาพที่พึงประสงค์ควรมีการปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	คำถาม	ระดับที่ทำจริง					ระดับที่ควรจะทำ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
17	การยอมรับนับถือตนเอง นักเรียนยอมรับและเชื่อว่าตนเองมีความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง และนักเรียนก็เคารพความสามารถของเพื่อนด้วย เช่นเดียวกัน HUMANISTIC										
18	นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านร่างกายทั้งอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค มีสังคมในโรงเรียนที่เป็นเหมือนบ้าน/ครอบครัว มีการพัฒนาจิตด้วยการทำสมาธิในโรงเรียน HUMANISTIC										
19	ครูและเพื่อนให้การยอมรับนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึก ภาคภูมิใจในความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข HUMANISTIC										
20	นักเรียนมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นในโรงเรียน โดย ครูเสริมสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนเสมอๆด้วยการ ชมเชย ให้สัญญาณท่าทางที่เป็นการให้กำลังใจ HUMANISTIC										
21	นักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้ และใช้ความสามารถของนักเรียน ในการเรียนอย่างเต็มที่ โดยแสดงออกผ่านทางผลงานที่ทำ จริง ภาพถ่าย งานเขียน งานคิดเลข งานทดลอง ศิลปะ และ การทำโครงการต่าง ๆ ด้วยตนเองหรือร่วมกับกลุ่ม HUMANISTIC										
22	ครูสอนเรื่องคุณค่าที่ดีผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การฟังนิทาน เล่นดนตรี ดูละคร ทำภาพศิลปะ ภาพยนตร์ ประสพการณ์ จริง บทบาทสมมุติ พูดแสดงความคิดเห็น เขียนบทกลอนบท กวี และส่งเสริมให้นักเรียนทำงานด้วยตนเอง ให้คุณค่ากับ ผลงานที่นักเรียน ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เกิด ความภูมิใจในตนเอง HUMANISTIC										
23	นักเรียนได้รับการอธิบาย การให้กำลังใจ และคำปรึกษาจาก ครู เมื่อไม่เข้าใจ จนเกิดกำลังใจ ความคิด สติปัญญาและ เรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง HUMANISTIC										
24	ครูเป็นแบบอย่างให้ นักเรียนใช้คำพูดที่ดีต่อเพื่อนร่วมกลุ่ม และเคารพความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม และในชั้นเรียน HUMANISTIC										
25	ครูสอนให้นักเรียนรู้จักรักและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทั้งคน พืช และสัตว์และได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลน้อง ผู้ป่วยใน ห้องพยาบาล การดูแลต้นไม้ การปลูกพืช การดูแลและเลี้ยง สัตว์ HUMANISTIC										

ข้อ	คำถาม	ระดับที่แท้จริง					ระดับที่ควรจะทำ					
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	
26	ความพอเพียง นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าจากหลักสูตรการเรียนการสอนที่ครูจัดได้ทำกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนเช่น การปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก ศึกษาแหล่งน้ำ พลังงานทางเลือก การกำจัดของเสีย การนำกลับมาใช้ใหม่ฯลฯ HUMANISTIC											
27	การช่วยเหลือสังคม นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการช่วยเหลือสังคมจนเกิดความตระหนัก ทั้งในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและ กิจกรรมพิเศษของโรงเรียน HUMANISTIC											
28	นักเรียนเป็นสมาชิกชมรมที่เกี่ยวกับจิตอาสาในโรงเรียนของตน และได้ทำกิจกรรมช่วยเหลือบริการสังคมตามความสนใจของตน ทั้งในโรงเรียน ชุมชนและองค์กรการกุศลในสังคม HUMANISTIC											
29	นักเรียนได้นำความรู้เกี่ยวกับการช่วยเหลือสังคมไปใช้เป็นทักษะในการประกอบอาชีพได้เช่น การกำจัดขยะ การปลูกพืช และการดูแลผู้ป่วย HUMANISTIC											
30	นักเรียนได้รับการชมเชยกย่อ หรือมีผลงาน การเขียนจากกิจกรรมช่วยเหลือสังคม ทั้งในชั้นเรียน ในโรงเรียน หรือ ชุมชนชนบทห่างไกล และนักเรียนมีความภาคภูมิใจที่ได้เรียนในโรงเรียนที่ส่งเสริมให้มีกิจกรรมนี้ HUMANISTIC											

ขอความเห็นเพิ่มเติมค่ะ	😊 รร.ควรทำบ้าง คือเรื่อง	😊 รร.ควรทำบ้าง คือเรื่อง	😊 รร.ควรทำปานกลาง คือเรื่อง	😊 รร.ควรทำมาก คือเรื่อง	😊 รร.ควรทำมากที่สุด คือเรื่อง

ขอบคุณนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามค่ะ 🙏

รายงานค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)

แบบสอบถาม	จำนวนข้อ	ค่าความเที่ยงตรง (IOC) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ	แปลผล
ชุด ก สำหรับผู้บริหาร	55	0.87	มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้
ชุด ข สำหรับครูผู้สอน	50	0.86	มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้
ชุด ค สำหรับผู้เรียน	30	0.94	มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้

ที่มา: ข้อมูลจากการวิจัย

หมายเหตุ

1. ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน
2. เกณฑ์

-ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 -1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้
-ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

ที่มา: สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงศ์ 2553

ที่ ศษ 0512.6 (2771)/54- 3615

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

14 ธันวาคม 2554

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ด้วย นางสาว จริพร นาคสัมฤทธิ์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา
นโอบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "กระบวนการ
บริหาร โรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม" โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทรินทร์ เจริญกุล และรองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และผู้เรียน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้
ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์
ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน
การวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์
และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....

โรงเรียน.....จังหวัด.....

ประเด็นสัมภาษณ์ กระบวนการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ผู้สัมภาษณ์ นางสาวจรีพร นาคสัมฤทธิ์

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สถานที่เวลา.....

สภาพบรรยากาศทั่วไป

กระบวนการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์

เนื่องจากโรงเรียนของท่านเน้นการจัดการศึกษาที่ให้คุณค่ากับมนุษย์มาโดยตลอดตามปรัชญาการก่อตั้งโรงเรียน เน้นการดึงศักยภาพที่มีในตัวผู้เรียนออกมาใช้ ดังนั้นกระบวนการบริหารโรงเรียนของท่านจึงน่าจะมีกระบวนการบริหารที่ทำให้เกิดผลในการพัฒนาผู้เรียนที่มีความเป็นมนุษย์และมีคุณภาพ ผู้ศึกษาจึงขอสัมภาษณ์ท่านผู้บริหารโรงเรียนในประเด็นต่าง ๆต่อไป นี้ เพื่อนำไปประกอบการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหาร ซึ่งจะประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติต่อไป

การวางแผน

1. ท่านทำให้ครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจเกี่ยวกับโลกปัจจุบันอย่างไร มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องโลก ทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อม และสังคมส่วนรวม
2. ท่านทำให้ครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจเกี่ยวกับมนุษย์อย่างไร มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องมนุษย์ ทั้งคุณค่า การนับถือตนเองและผู้อื่น
3. ท่านทำให้ครู และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจเกี่ยวกับผลที่ได้จากการจัดการศึกษา เช่นการสร้างคนดี มีเก่ง และความสุข มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับครู ผู้เรียน และการให้คุณค่า
4. ท่านทำให้ครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจเกี่ยวกับความอยู่รอดอย่างไร ไม่เพียงแต่การอยู่รอดของตัวเอง บ้าน และโรงเรียนเท่านั้น มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องความอยู่รอด
5. ท่านทำให้ครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง เข้าใจเกี่ยวกับความพอเพียงอย่างไร มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องความพอเพียง
6. ท่านทำให้ครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจเกี่ยวกับความเท่าเทียมเป็นธรรมอย่างไร มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องความเท่าเทียม
7. ท่านทำให้ครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจเกี่ยวกับความยั่งยืนอย่างไร มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องความยั่งยืนและความยั่งยืนควรมีสิ่งใดบ้างที่ยั่งยืน

การดำเนินการ

1. โรงเรียนมีการวางแผนก่อนปีการศึกษาใหม่อย่างไร การระบุผลลัพธ์ที่ควรเกิดจากการจัดการศึกษาทำอย่างไร และเรื่องใดบ้างที่เป็นผลที่ต้องการให้เกิดจากการจัดการศึกษา
2. ท่านมีการระบุสิ่งสำคัญที่ต้องทำก่อนหรือไม่ และเรียงลำดับความสำคัญในเรื่องใดบ้าง ใครเข้าร่วมกระบวนการนี้บ้าง
3. โรงเรียนมีคู่มือ/เอกสารที่ชัดเจนเป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาของโรงเรียน
4. ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการทำให้คุณค่ามนุษย์เป็นผลที่เกิดจากการจัดการศึกษา ยกตัวอย่างชี้แจงความสำเร็จ
5. การนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาทั้งแหล่งเรียนรู้ คนในท้องถิ่น ผู้ให้ทุนการศึกษา ท่านประยุกต์แนวคิดความเป็นมนุษย์ให้เขาเข้าใจอย่างไร
6. โรงเรียนการตัดสินใจ และสร้างเครือข่ายส่วนกันหรือไม่ ดำเนินการอย่างไร และกิจกรรมเชื่อมโยงกับภาวะโลก มนุษย์ และกลับกับผู้เรียนเป็นอย่างไร
7. ท่านสร้างความเท่าเทียมสำหรับทุกคนในการดำเนินการอย่างไร
8. ท่านสร้างความตระหนักรู้ การทำงานเป็นทีมให้กับทุกคนในโรงเรียน อย่างไร
9. การศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนท่านดำเนินการร่วมกันอย่างไร
10. โรงเรียนมีกลยุทธ์เด่นในเรื่องใดบ้างที่ทุกคนในโรงเรียนต้องปฏิบัติตามจนสำเร็จ ซึ่งกลยุทธ์เหล่านี้เป็นทิศทางของการพัฒนามนุษย์ที่แท้
11. ท่านมีการฝึกอบรมพัฒนาครูอย่างไร ช่วงเวลาไหน และเนื้อหาการฝึกอบรมที่ท่านเน้นมีเรื่องอะไรบ้าง
12. ท่านมักจัดสถานที่ให้ครูทำงานร่วมกันเป็นทีมและใช้ความคิดแลกเปลี่ยนกันอย่างไรสร้างสรรค์
13. ท่านเปิดรับข้อคิดเห็นจากทุกคนในโรงเรียนและชุมชนในการที่จะดำเนินการในเรื่องต่าง ๆของโรงเรียน
14. ท่านกำหนดระยะเวลาความสำเร็จที่ชัดเจน ทั้งระยะสั้นระยะยาว
15. ท่านสื่อสารกับทุกคนในโรงเรียนอย่างไร เพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่ท่านต้องการให้เกิดกับผู้เรียน และการศึกษาที่ท่านจัดขึ้น
16. ท่านให้กำลังใจทางบวกแก่ทุกคนในโรงเรียน รวมถึงผู้เกี่ยวข้องด้วย

การประเมินผล

1. การประเมินผลโรงเรียนมีระบบที่ชัดเจน และประเมินตามสิ่งที่วางไว้ทั้งด้านวิชาการ และท่านเน้นการปฏิบัติจริงในวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน
2. ประเมินผลงานที่เป็นภาพ เอกสาร ผลงาน และกิจกรรมโครงการที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ
3. การประเมินผลโรงเรียนเน้นการประเมินภายในด้วยตนเองเน้นผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถ มีความสุข และความภาคภูมิใจ เช่นเดียวกับครูที่ทำงานในโรงเรียนก็มีความสุขความภาคภูมิใจและให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาประเมินด้วย มาตรฐานการประเมินของโรงเรียนในกลุ่มที่เน้นมนุษย์ของท่านมีการประเมินในกลุ่มเองหรือไม่อย่างไร
4. โรงเรียนของท่านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนอื่น ๆ และเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มการศึกษาทางเลือกหรือไม่ อย่างไร

แบบสัมภาษณ์ครู
การวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์
และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....

โรงเรียน.....จังหวัด.....

ประเด็นสัมภาษณ์ กระบวนการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ผู้สัมภาษณ์ นางสาวจรรยา นาคสัมฤทธิ์

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สถานที่.....เวลา.....

สภาพบรรยากาศทั่วไป

กระบวนการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์

เนื่องจากโรงเรียนของท่านเน้นการจัดการศึกษาที่ให้คุณค่ากับมนุษย์มาโดยตลอดตามปรัชญาการก่อตั้งโรงเรียน เน้นการดึงศักยภาพที่มีในตัวผู้เรียนออกมาใช้ ดังนั้นกระบวนการบริหารโรงเรียนของท่านจึงน่าจะมีกระบวนการบริหารที่ทำให้เกิดผลในการพัฒนาผู้เรียนที่เห็นความเป็นมนุษย์และมีคุณภาพ ผู้ศึกษาจึงขอสัมภาษณ์ครูในประเด็นดังต่อไปนี้ เพื่อนำไปประกอบการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เห็นความเป็นมนุษย์และการศึกษามนุษยนิยม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติต่อไป

การวางแผน

1. ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับโลกปัจจุบันจากการให้ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนอย่างไร มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องโลก ทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อมและสังคมส่วนรวม
2. ครู มีความเข้าใจเกี่ยวกับมนุษย์จากการให้ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนอย่างไร มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องมนุษย์ ทั้งคุณค่า กายยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น
3. ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับผลที่ได้จากการจัดการศึกษาจากการให้ข้อมูลของโรงเรียนอย่างไร เช่น การสร้างคนดี มีเกียรติมีความสุข มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับนักเรียนและให้คุณค่า
4. ครู มีความเข้าใจเกี่ยวกับความอยู่รอดจากการให้ข้อมูลของโรงเรียนอย่างไร ไม่เพียงแต่การอยู่รอดของตนเอง ครอบครัว และโรงเรียนเท่านั้น มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องความอยู่รอด
5. ครู มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องความพอเพียงจากการให้ข้อมูลของโรงเรียนอย่างไร มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องความพอเพียง
6. ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเท่าเทียมเป็นธรรมจากการให้ข้อมูลและการปฏิบัติของโรงเรียนอย่างไร มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องความเท่าเทียม
7. ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับความยั่งยืนจากการให้ข้อมูลของโรงเรียนอย่างไร มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องความยั่งยืนและความยั่งยืน ครูมีสิ่งใดบ้างที่ยั่งยืน

การดำเนินการ

1. ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนก่อนการศึกษาใหม่หรือไม่อย่างไร การระบุผลลัพธ์ที่ควรจะเป็นจากการจัดการศึกษาทำอย่างไร และเรื่องใดบ้างที่เป็นผลที่ต้องการให้เกิดจากการจัดการศึกษา
2. ครูมีส่วนร่วมในการระบุสิ่งสำคัญที่ต้องทำก่อนหรือไม่ และครูมีส่วนร่วมเรียงลำดับความสำคัญในเรื่องใดบ้าง
3. โรงเรียนมีคู่มือเอกสารที่ชัดเจนเป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ครูได้ศึกษาเป็นแนวทางการทำงาน
4. ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการทำให้คุณค่านมนุษย์เป็นผลที่เกิดจากการจัดการศึกษา ยตัวอย่างว่าท่านมีอะไรเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จอย่างไร
5. ครูได้นำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาทั้งแหล่งเรียนรู้ คนในท้องถิ่น ผู้ให้ทุนการศึกษา ตามที่ทางโรงเรียนกำหนด
6. ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และรับทราบกิจกรรมในเครือข่ายการศึกษา
7. ครูได้รับความเป็นธรรมในเรื่องใดบ้างจากการทำงานในโรงเรียน และครูใช้หลักความเป็นธรรมกับนักเรียนอย่างไร
8. ครูมีทำงานเป็นทีมในโรงเรียน ครูระบุกิจกรรมที่รับรู้ว่าคุณได้มีส่วนร่วมในการทำงานในทีม อย่างมีความสุข
9. ครูมีการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนร่วมกับครูคนอื่น ๆ ส่วนมากครูได้ทำอะไรบ้าง
10. ครูได้เป็นผู้ร่วมระบุกลยุทธ์ที่ทุกคนในโรงเรียนต้องปฏิบัติร่วมกันจนสำเร็จ ซึ่งกลยุทธ์เหล่านี้เป็นทิศทางของการพัฒนามนุษย์ที่แท้
11. ครูได้รับการฝึกอบรมพัฒนาคุณค่าความเป็นมนุษย์อย่างไร ช่วงเวลาใด และเนื้อหาการฝึกอบรมที่ได้รับมีเรื่องอะไรบ้าง
12. ครูมีสถานที่ให้ครูทำงานร่วมกันเป็นทีมและใช้ความคิดแลกเปลี่ยนกันอย่างสร้างสรรค์เช่นที่ใดบ้าง
13. ครูมักได้แสดงข้อคิดเห็นในโรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องต่างๆของโรงเรียนบ้างเป็นบางครั้ง
14. ครูได้มีส่วนร่วมในการกำหนดระยะเวลาความสำเร็จที่ชัดเจน ทั้งระยะสั้นระยะยาว
15. ครูได้รับการสื่อสารที่ชัดเจนในโรงเรียนจากผู้บริหารในความต้องการผลที่เกิดกับผู้เรียน
16. ครูมักได้รับกำลังใจจากบางท่านในโรงเรียน และก็ได้แสดงออกกับผู้อื่น โดยเฉพาะผู้เรียนด้วยเช่นกัน

การประเมินผล

1. การประเมินผลโรงเรียนมีระบบที่ชัดเจน และประเมินตามสิ่งที่วางไว้ทั้งด้านวิชาการและครูมักประเมินการปฏิบัติจริงในวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน
2. ครูใช้การประเมินเช่นผลงานผู้เรียนที่เป็นภาพ เอกสาร ผลงาน และกิจกรรมโครงการที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน และมีการประเมินเรื่องความรู้ความเข้าใจตระหนักในโลก มนุษย์ ตนเอง ความอยู่รอด พอเพียง เป็นธรรม และเท่าเทียม
3. ครูมีส่วนร่วมในการประเมินภายใต้ตนเองเน้นผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถ มีความสุข และความภาคภูมิใจ เช่นเดียวกับครูที่ทำงานในโรงเรียนที่มีความสุขความภาคภูมิใจ
4. ครูมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มโรงเรียนทางเลือกอื่น ๆ หรือไม่อย่างไร

แบบสัมภาษณ์ผู้เรียน
การวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์
และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ผู้ให้สัมภาษณ์.....ระดับชั้น.....

โรงเรียน.....จังหวัด.....

ประเด็นสัมภาษณ์ กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม

ผู้สัมภาษณ์ นางสาวจรีพร นาคสัมฤทธิ์

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สถานที่เวลา.....

สภาพบรรยากาศทั่วไป

การวางแผน

1. ผู้เรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับโลกปัจจุบันอย่างไร โรงเรียนมีกิจกรรมใดบ้างที่ให้ความสำคัญกับเรื่องโลก ทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อม และสังคมส่วนรวม หนูได้เรียนเกี่ยวกับโลกอย่างไรบ้าง
2. ผู้เรียนได้รับการดูแลและให้ความสำคัญกับตัวเองจากครู(มนุษย์)อย่างไร โรงเรียนมีกิจกรรมใดบ้างที่ให้ความสำคัญกับตัวหนู ให้หนูได้นับถือตนเอง และผู้อื่น เข้าใจคนอื่นด้วย
3. โรงเรียนปลูกฝังและสอนให้หนูเป็นคนดี มีเก่ง และมีความสุข และใช้ความสามารถอย่างเต็มที่โดยไม่เปรียบเทียบ โรงเรียนมีกิจกรรมใดบ้างที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน
4. โรงเรียนสอนเรื่องความอยู่รอดทั้งตัวเอง บ้านและโรงเรียน มีกิจกรรมใดบ้างที่บ่งบอกว่าโรงเรียนสอนความสำคัญกับเรื่องความอยู่รอดที่ไม่เฉพาะแต่ตัวเอง
5. โรงเรียนสอนเกี่ยวกับความพอเพียง หนูได้เรียนรู้ในห้องเรียนหรือไม่มีกิจกรรมใดบ้าง
6. ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับความเท่าเทียมเป็นธรรมอย่างไร ได้รับการปฏิบัติเท่ากับหรือเหมือนๆกับทุกคนในชั้นโรงเรียน จากครู ผู้อำนวยการ
7. ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความยั่งยืนในโรงเรียนหรือไม่มีกิจกรรมใดบ้าง และยั่งยืนอย่างไร
8. ผู้เรียนได้รับการปฏิบัติและการจัดการเรียนการสอนอย่างไร ครูมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนหรือไม่
9. ครูมีการดูแลเอาใจใส่และให้กำลังใจ ชมเชยผู้เรียนทุกคนเท่าเทียมกัน และอธิบายในสิ่งที่ไม่เข้าใจเป็นรายบุคคล ผู้เรียนมีความใกล้ชิดกับครู
10. ครูมีการสร้างกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ออกไปช่วยเหลือผู้อื่น เช่นกิจกรรมจิตอาสา

การดำเนินการ

1. ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการของตนเองในการเรียนการสอน และกิจกรรมที่ตนสนใจ แก่ครูผู้สอนและโรงเรียน เพื่อให้ทราบความต้องการในการที่จะพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ
2. ครูรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน และมีการดำเนินการในเรื่องที่ผู้เรียนเสนอ และมีการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การประเมินผล

1. ผู้เรียนมีผลการเรียนด้านวิชาการผ่านตามเกณฑ์และตรงกับทักษะความสามารถที่แท้จริงและครูมีประเมินการปฏิบัติจริงในวิถีชีวิตจริงและตามผลงานความสามารถที่ปฏิบัติได้จริง
2. ผู้เรียนได้นำเสนอส่วนมากเป็นภาพ เอกสาร ผลงาน และกิจกรรมโครงการที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ และการบำเพ็ญทำ รวมทั้งคะแนนผลสอบประกอบรวมทั้งการปฏิบัติตนเป็นคนดี
3. ผู้เรียนรู้ว่าบางครั้งโรงเรียนมีการประเมินผลโรงเรียน โดยให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนในการปรับปรุงโรงเรียน และสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนในโรงเรียนนี้ บางครั้งก็มีคนอื่นมาตรวจโรงเรียนด้วย ทั้งราชการ ผู้ใหญ่ในชุมชน รวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองของผู้เรียน

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ทรงคุณตรวจ(ร่าง) กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก
หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจ(ร่าง) กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก
แบบประเมินความเหมาะสมของ(ร่าง) กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก
หนังสือเชิญผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม

รายนามผู้ทรงคุณตรวจร่างกระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือก

1. ศาสตราจารย์ระพี สาคริก
2. ศาสตราจารย์กิตติคุณสุมน อมรวิวัฒน์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.กัลยา กุลสุวรรณ
4. อาจารย์ดร.เฟื่องอรุณ ปรีดีติลก
5. อาจารย์จินตนา ตั้งทรัพย์รัตนกุล
6. อาจารย์ยุทธชัย เฉลิมชัย
7. อาจารย์ชัยณรงค์ ฉิมชูใจ
8. อาจารย์รัชนี้ ธงไชย
9. ดร. ราเมช โคลี่
10. คุณออดรุณ สการี

ที่ ศธ 0512.6(2771)/ 55-1588

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

มีนาคม 2555

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจ(ร่าง)กระบวนการบริหาร โรงเรียนทางเลือกฯ

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย (ร่าง) กระบวนการบริหาร โรงเรียนทางเลือกฯ

ด้วย นางสาว จริพร นาคสัมฤทธิ์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยม” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล และรองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจ(ร่าง)กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมและร่วมประชุม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

ที่ ศษ 0512.6(2771)/55- 2469

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

เมษายน 2555

เรื่อง ขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ประเด็นการประชุม
2. แผนที่สถานที่การประชุม

ด้วยนางสาวจริพร นาคสัมฤทธิ์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรศึกษบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา
นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง
“กระบวนการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษาแบบนิยาม ”
โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ เจริญกุล และรองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) เพื่อแสดงความคิดเห็น ในวันพุธที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2555
เวลา 9:00 – 12:00 น. ณ ห้องประชุม 407 ชั้น 4 อาคารประชุมสุข อาชีวอ้าง คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเข้าร่วมประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันและเวลาดังกล่าวเพื่อ
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจรีพร นาคสัมฤทธิ์ เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2517 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ประถมศึกษาศึกษา) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2540 สำเร็จปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ชนบทศึกษาและการพัฒนา) สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อพ.ศ.2545 เข้าศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2552

ประสบการณ์การทำงาน หลังจากจบการศึกษาระดับปริญญาตรีเข้าทำงานเป็นครูผู้สอน ในโรงเรียนของรัฐและเอกชน หลังจบปริญญาโทในปี พ.ศ. 2545 ทำงานด้านการศึกษากับ องค์การพัฒนาเอกชน ควบคู่ไปกับการจัดทำโครงการด้านการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสและ เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ทางภาคเหนือ ในปีพ.ศ.2548 ได้ทำงานวิจัยในโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ (BRT) ร่วมกับนักวิจัยและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหิดล ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านอ่อนรัก มูลนิธิมนุษยธรรม ซึ่งเป็นโรงเรียนทางเลือกที่จัดการศึกษาตามแนวคิด มนุษยนิยมแนวใหม่ (Neo Humanist Education)